

Redactor: Tiberiu AVRAMESCU
Tehnoredactare: Vasile CIUCĂ

ION VINEA

O P E R E

VII

PUBLICISTICA

*Ediție critică, riote și variante
de
ELENA ZAHARIA-FILIPAȘ*

**ACADEMIA ROMÂNĂ
FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ
„G. CĂLINESCU”
București • 2005**

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI VII

Volumul VII din seria *Opere* de Ion Vinea continuă editarea publicisticii, urmând criteriul cronologiei apariției textelor în periodice. Sunt reproduse articolele din anii 1927-1928. secvență decupată convențional, numai din motive editoriale. Este. al patrulea din publicistica lui Vinea, după volumele IV (perioada 1913-1919), V (1920-1924) și VI (1925-1927).

Sunt ani de intensă activitate gazetărească, cu mare pondere a publicisticii politice și puține articole pe teme literare, artistice sau culturale. în prima parte a anului 1927 Vinea semnează în continuare rubrica cronicii parlamentare *la Adevărul*, începută anul anterior; apoi, după marile schimbări survenite în viața politică românească, se orientează spre alte gazete: *Dreptatea*, ziarul Partidului Național-Țărănesc, și, mai ales, *Cuvântul*. Revista *Contemporanul* apare în 1927 cu doar 5 numere (fără articole de Vinea), iar în 1928 își suspendă apariția.

Câteva articole vor fi republicate de autor în anii următori, cu același titlu sau cu titlu modificat. Ca și în volumele anterioare, am considerat textele reluate ca variante ale textului inițial, făcând mențiunea respectivă și în notele finale. Cerem scuze cititorilor dacă intervin unele scăpări în descoperirea variantelor, dar munca de cercetare și editare a unei publicistici atât de vaste se desfășoară în timp, fără „vizionarea” simultană a tuturor articolelor scrise de Vinea în peste treizeci de ani. în măsura posibilităților, vom completa aceste omisiuni.

Sunt în volum și câteva articole care n-au avut titlu; le-am atribuit convențional un titlu, pe care l-am pus între paranteze drepte.

**Cartea a apărut cu sprijinul
MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR**

ISBN 973-7934-59-8

În stabilirea textelor am urmat normele filologice consacrate de practica editorială, adică am menținut formele morfologice sau fonetice care indică o realitate lingvistică diferită de cea a limbii actuale. Astfel, am păstrat grafia unor neologisme neadaptate la data respectivă sistemului ortografiei românești: **biurocrat, biou, incoherent, quinquagenar, șomeur, justicier, geysier, măch, intervieM', igiena, hermetic, delincvent, secfestru**: dubletele **complet - complect, corupt — conrupt, mesagiu - mesaj, politiciani - politicieni**.

Am respectat acele caracteristici de limbaj sau grafie specifice lui Ion Vinea: formele **dezmetic, fals, falsifica**; acordul gramatical prin atracție; folosirea articolului posesiv o și a pronumelui de întărire **însăși** generalizat; folosirea formei de plural a pronumelui relativ **cari**. Cuvintele irecognoscibile sau sensurile neclare au fost semnalate în text prin [!] sau [?].

În privința punctuației, am respectat voința autorului, intervenind numai în omogenizarea sistemului virgulelor sau al ghilimelelor și corectând tacit erorile de tipar.

Am restabilit punerea în pagină a câtorva texte, tipărite excesiv de rarefiat sau de înghesuit după necesitățile tipografice ale gazetei.

Articolele din volumul de față au fost semnate cu pseudonime sau cu inițiale ori prescurtări, pe care le menționăm mai jos: I. Vinea, I. V., I. Vn., V. I., V., Nivea, B. Iova, Aid., Doctorul Calligari, D-rul Calligari, Dr. Caligari, Dr. C.

E. Z.-F.

PUBLICISTICA (1927-1928)

CITITORUL ȘI CARTEA

Adevărul (1927)
Cuvântul (1927-1928)
Dreptatea (1928)

Un critic se plângea deunăzi de criza librăriei românești. Lipsa de cititori, afirma dânsul, e pricina acestei crize. Și pentru a sprijini cu un paradox și cu o glumă melancolică sa afirmație, criticul propunea înființarea premiilor pentru cititori: în bani și în celebritate, prin publicarea portretului și a numelui în cele mai răspândite ziare. Căci numai printr-o sârguitoare propagandă a cititului se va remedia criza de editură și de librărie, probabil, deci, și criza de producție, - proclama, în esență, d. T. Teodorescu-Braniște.

E o eroare. Credem că cititorii de cărți, în România, sunt destul de mulți și de pretențioși pentru a susține o bună producție originală. Tirajele d-lui Liviu Rebreanu, care nu e, totuși, autor popular, ar fi o foarte actuală și vie dovadă. Tirajul marilor ziare ar fi încă un semn de existență reală a acestor cititori, de cari colegul nostru vorbește cu nedumerirea și misterul datorit fantomelor. Căci se poate presupune că aproape în fiecare cititor al ziarelor se poate găsi și un amator de bune cărți literare.

Părăsirea cărții românești e pricinuită, credem, în primul rând, de scumpetea ei, evident justificată. O scumpete bineînțeleasă numai în raport cu mijloacele „clasei” care citește. Sărăcirea acestei clase a determinat abandonul lecturii.

În 1919 apăreau în Capitală douăzeci de ziare și cetățeanul „mijlociu” le citea aproape pe toate, fiindcă erau ieftine.

Astăzi pasiunea lui informativă și polemică s-a restrâns la o gazetă pe zi, fiindcă cititul s-a scumpit, din cauzele cunoscute și cari au fost pe larg dezbătute de atâtea ori.

Rezultatul? Moartea ziarelor mici.

Cum, dar, să nu se resimtă și editura de o criză care bântuie pretutindeni?

Intervine, apoi, din partea categoriei de cititori mai înlesnite, prejudecata inferiorității producției literare românești. Un tribuț care se plătește exclusiv cărții străine. Un contingent de trei mii de cititori, absentești cu gândul.

Și ar mai fi: lipsa mijloacelor de răspândire a cărții și dificultatea regulării de conturi cu librarul, cari paralizează avântul editurii. O singură concluzie, deci, - o concluzie, în imagini, se impune după toate acestea: criza cărții depinde în mult mai mare măsură de d. Manoilescu decât de d. Crainic.

ANUL PARLAMENTAR

Constituanta liberală și-a mai tras sufletul o vreme, peste desfrunzirea calendarului 1925. Ceva din zvârcolirile șarpelui zdrobit, și cari nu încetează decât mult după apusul soarelui, a fost în acea prelungire penibilă și suspectă a primului Parlament român ieșit din urne furate. Zvonuri sinistre cutreierau țara: Constituanta va funcționa ca Parlament ordinar încă o legislatură... Brătienii mai stau patru ani la putere... Vintilă susține că există asemenea precedente în familie... Constantinescu, dimpotrivă, e de părere că partidul trebuie să se retragă să-și refacă popularitatea în opoziție. Ion Brătianu n-a luat încă nici o hotărâre... Dezbateri familiare și certuri pe pielea ursului... Căci e vorba, într-adevăr, de ursul carpatin, dovedit cel mai blând, mai domestic și mai răbduriu plantigrad din Europa.

În sfârșit, în primăvara lui 1926, d. Ion Brătianu și-a convocat majoritățile. Se hotărâse să plece. Parlamentul d-sale, redevenit pentru câteva zile Constituantă, își făcuse ultima datorie: ratificarea „actului de la 4 ianuarie” și votarea legii electorale.

Deci, d. Brătianu și parlamentarii d-sale puteau pleca liniștiți. Controlul cel mai deplin și un fel de drept de alegere și de veto în viața constituțională și-l asigurase. Iar votul universal era, de fapt,

desființat. Acestea au fost ultimele isprăvi parlamentare în 1926. Zodierii liberali fixa soarta țării pe încă treizeci de ani sub steaua polară a partidului.

D. general Averescu, venit la putere cu caiet de sarcini, antreprenor resemnat să lucreze în limitele dictate de marele arhitect al statului modern, a trebuit să-și ticluiască Parlamentul reclamat de minciuna constituțională. Partidul celor patru deputați ai defunctei constituante trebuia să-și obțină și să-i compună majorități. Legea liberală scăzuse prețul puterii la 40 la sută din totalitatea voturilor. Disciplina și experiența liberală stabilise procedeul furtului și măsluirii urnelor și crease un corp tehnic de jandarmi și judecători specializați în siluirea și brigandarea alegerilor.

Noul Parlament din anul 1926 este fătul monstruos al acestui sadic viol electoral. Ministrul de Interne însuși, rușinat de atitudinea de Jack Spintecătorul pe care i-o impunea situația, s-a văzut silit să declare liberalilor - cinic improvizați în apărători ai libertăților stâlcite - că tot ce s-a petrecut n-a fost decât urmarea educației politice, a pervertirii *ad-hoc* a jandarmului de către guvernarea brătienistă.

*

Sesiune extraordinară: validări și credite. Dintru început, majoritățile se învrăjesc cu opoziția și cu presa.

Căci au pretins opoziției un tratament parlamentar, în disprețul realității hâde și al adevărului viu, care vorbea de comune asediate, de șefi politici arestați și răpiți, de oameni împușcați, de populații prigonite și de tocmeli trădătoare, - au pretins urbanitate și cinstire ordonatorii scandalului și beneficiarii fraudei! Iar din partea presei, dezamăgirea lor buimacă se aștepta, de la primele gargarisme de retorică suburbană, la elogiile avântate cari i-ar fi înălțat în slava actualității. Căci ceea ce caracteriza acest al II-lea Parlament fraudulos era nu atât incultura cea mai compromițătoare, cât și o atitudine anticulturală înverșunată. Delincvenți flagranți ai vocabularului și ai sintaxei, recidiviști pasionați ai pluralului construit cu „este” se perindau la tribună improșcând răgușite insulte înspre tribuna presei. Spectacolul *tremens* se desfășura în

fața unei bănci ministeriale populată, în mod inexplicabil (afară numai dacă fobia culturală a liberalilor nu ar fi o explicație), de câteva personalități cărturărești și poetul național metamorfozat în zbir de frenezia și obsesia celor patruzeci de procente electorale.

S-au luat măsuri pentru filtrarea valului de oratori năpustit asupra tribunei. Iar presa, recunoscându-și o veche vină, și-a impus combaterea inflației de valori politice și încetarea emisiunii de celebrități fără acoperire de talent (Formula nu e a noastră).

Cu încetul, din colcăiala grotescă scoasă la suprafață de primele frământări ale dezbaterilor, s-au deosebit câteva organisme complete și felurit împodobite.

Masa majoritară s-a dovedit educabilă. La redeschiderea sesiunii, mulți din fiii urnelor pricepuseră că interjecția și huiduiala nu sunt îndestulătoare pentru a ilustra un orator parlamentar, iar tăcerea e o hotărâre avantajoasă, poate tocmai pentru echivocul ei.

Majoritățile, însă, nici până azi, când oarecare selecție s-a efectuat, nu-și au cântărețul ieșit din adâncurile lor.

De aceea, poate, ca o ofrandă, d. Manoilescu a ținut să vorbească de la tribună, ca deputat, căci elocința guvernamentală, câtă este, s-a refugiat pe banca ministerială. De acolo a vorbit actualul prezident, d. Petre Negulescu. De acolo vorbește malițiosul d-sale succesor, ministrul Petrovici. Apoi, cuvântul vehement și dur al d-lui Goga - și care, totuși, devine gumă când se oferă, cu ministerială umilință, studentimei - și oratoria de mari mijloace a d-lui Manoilescu tot de pe banca guvernului răsună. Camerei averescane i-a rămas expedientul d-lui Anibal Teodorescu, menit să adauge o notă cacofonică în concertul Cabinetului.

*

Față de mizeria tarafului majoritar, opoziția desfășură un lux nedrept de viori și de baghete iscusite.

Două adaosuri, în această sesiune, două „angajamente”: d. Armând Călinescu, *debater* ferm și elegant, de o idee abundentă și interesantă; și d. Suci, doctrinar țărănist și orator de mase în același timp.

Din sesiunea extraordinară amintim incidentul Davila-Milcoveanu, terminat cu pedepsirea acestuia. Din sesiunea care s-a încheiat reținem ferfenițirea ministrului Cudalbu de către d-rul Lupu într-unui din ultimele sale iureșuri. Au fost și dueluri oratorice din cari d. Vintilă Brătianu a ieșit sfârcat de necruțătorul său adversar, Virgil Madgearu.

Dar opera pozitivă a Parlamentului? Simplă operă de continuitate întreruptă de platonice declarații și manifestațiuni răzvrătite: pentru stabilizare și capital străin. Pentru a-și face jocul și a se face simpatic publicului, guvernul mimează, la răstimpuri, anti-brătienismul.

...Iar pupitrul președintelui Camerei așteaptă două texte reacționare: legea chiriilor și legea presei.

D. C. ARGETOIANU DESPRE LEGEA PRESEI

„Textul Constituției este precis și nici o modificare sau completare a lui printr-o lege specială nu e admisibilă”

Continuând ancheta noastră cu privire la constituționalitatea proiectului de lege al presei, am supus d-lui C. Argetoianu această pasionantă chestiune. D. C. Argetoianu, se știe, nu este tocmai un fanatic al libertăților. Cu atât mai mult argumentarea d-sale capătă un prestigiu de imparțialitate. D-sa ne-a spus cele ce urmează:

Ca la noi, la nimeni!

- Trebuie să trăim în România ca să vedem libertatea presei pusă în discuțiune, începe d. Argetoianu.

Sunt câteva chestiuni, precum egalitatea cetățenilor în fața legilor poligamia, libertatea presei și încă vreo câteva cari, din punct de vedere social, au fost definitiv lămurite în secolul trecut; ele nu se mai discută nicăieri. Libertatea presei se calcă, în unele țări, sub pretexte mai înalte, de ordin general. (Precum în Rusia și

în Italia, sau, din motive mai meschine, de ordin mărunț, precum se întâmplă în alte țări, pe cari ne vom abține să le enumerăm.)

Libertatea presei se calcă, dar nicăieri nu se discută principiul ei. A repune în discuțiune, acum, la noi, o chestiune care a fost definitiv tranșată de întreaga lume civilizată, ar fi să confirmăm o dată mai mult că trăim în țara lui Hubsch. Eu unul nu mă voi preta la o asemenea demonstrație.

între două rele

Dar dacă libertatea presei nu poate nici măcar fi pusă în discuțiune, se poate discuta, și cred că trebuie să fie discutată, chestiunea răspunderii. Teoretic, nu se poate contesta că cel ce scrie și atacă trebuie să fie răspunzător de acțiunea lui. Că, prin urmare, legi cari precizează această răspundere și stabilesc sancțiuni pot fi admise. Practic, însă, greutatea de a fixa limitele acestei răspunderi, fără a stânjeni libertatea cugetării, e așa de mare, încât poate răul iresponsabilității apare ca mai puțin prejudiciabil pentru binele obștesc decât justa concepție a răspunderii. Ce va deveni controlul actelor unui om public dacă fiecare cuvânt care ar putea atinge prestigiul sau chiar onorabilitatea lui ar fi supus sancțiunilor legale?

Singura sancțiune

Eu cred că remediul licenței, la care câteodată poate duce libertatea desăvârșită a presei, e conținut în reacțiunea opiniei publice provocată de însăși această licență. Eu nu văd pericolul publicității nici măcar pentru așa-zisele *idei subversive*. Sau aceste idei sunt curate prostii, și atunci nu pot influența pe nimeni, sau nu sunt prostii și reprezintă curente reale și puternice ale opiniunii publice și atunci oricâte legi de încătușare ale acestor curente s-ar face, totul ar fi inutil. Să nu uităm că pentru orice idei și credințe, *clandestinitatea* este cel mai puternic stimulent.

Constituția este larg suficientă

În rezumat, eu socotesc că principiile conținute în Constituție, privitoare la presă, sunt nu numai cele bune dar și larg suficiente. Nu văr necesitatea unei legi speciale a presei, cu atât mai puțin a unei legi speciale pentru „garantarea și reglementarea libertății de răspândire a ideilor și opiniunilor”.

Libertatea absolută a gândirii și a presei, iar întrucât privește răspunderea, dreptul comun. Nici un fel de excepție: chiar și generoasa excepțiune a vechei noastre Constituțiuni, care deferea delictele de presă juraților, e de prisos.

Pe lângă teorie, am în această privință și o bogată experiență personală. Sunt unul din oamenii politici care a fost cel mai mult înjurat, combătut și calomniat în această țară. Și totuși sănătatea mea politică este excelentă. Ceea ce ne trebuie nouă nu sunt legi noi, făurite în pripă; ne trebuie ceva mai multă credință și mai mult bun-simț. Acestea nu pot însă veni decât cu o desăvârșită maturitate politică. Să așteptăm cu răbdare.

Nici o lege de reglementare a libertăților presei nu-i posibilă

- Nu credeți însă, l-am întrebat pe d. Argetoianu, că noua Constituție ne ferește, cel puțin în materie de presă, de aceste „legi noi și pripite” de cari vă temeți? Articolul 25 n-are și pentru dv. înțelesul foarte clar că o lege specială a presei nu poate lua dispozițiuni decât în privința abaterilor de la dispozițiunile alineatelor 8 și 9? Iar deciziunea din 17 decembrie 1924 a Curții de Casație și dezbaterile Constituantei nu statornicesc și pentru dv., în mod definitiv, acest înțeles?

- Ți-am făcut până acum teorie. La chestiunea d-tale precisă răspund categoric: textul Constituției e precis și nici o modificare sau completare a lui printr-o lege specială nu e admisibilă. Orice test în acest sens ar fi *anticonstituțional*. Legea presei, dacă, împotriva părerilor pe cari vi le-am exprimat, s-ar face, n-ar putea juca față de textul Constituției decât rolul unui regulament față de textul unei legi ordinare. Prin urmare ea n-ar putea conține nici o derogare de la principiul libertății absolute stabilit prin art. 25 al

Constituției. Argumentările publicate în acest sens de d. Pompiliu Ioanițescu în *Adevărul* îmi par, din punct de vedere juridic, fără replică.

ASIGURAREA NEGUSTORILOR

D. Trancu-Iași a luat inițiativa înființării unei case de asigurări a negustorilor.

Încă o dată, deci, ministrul Muncii, prin inițiativele d-sale, contracarează directivele politicii guvernamentale. În chestiunea chiriilor, de pildă, d. Cudalbu și-a convins toți colegii de necesitatea revenirii la libera tranzacție. Singur d. Trancu, alarmat de suferința și de grijile chiriașilor, a propus o lege pentru încurajarea construcțiilor. Fi-vor, însă, aceste locuințe gata, la timp, pentru a culege victimele liberei tranzacții, nu de pe uliță, ci din adăposturile lor actuale? Ne îndoim.

Și iată-l pe d. Trancu-Iași dedat, cu trup și suflet, operei caritabile a consolărilor tardive. Căci și în privința casei de asigurări a negustorilor, milosul ministru al Muncii îndeplinește același oficiu de consolator când nu mai e nimic de făcut.

Intenția, desigur, e lăudabilă, iar spiritul care o animă demn e de o deplină admirație. Dar un ministru (și guvernul din care face parte) au alte mijloace mult mai eficace pentru asigurarea negustorimii.

De ce să aștepte, cu dinadinsul, clipa ruinei și a falimentului pentru a-i veni în ajutor sub forma, oarecum postumă, a casei de asigurări? Negustorimea, credem, n-are nevoie de asemenea procedee cari fac efectul unor condoleanțe și aduc cu societățile de asigurare și ajutor reciproc.

Câteva simple măsuri pentru lărgirea creditului, unele modificări în actualul regim fiscal și ameliorarea transporturilor l-ar scuti pe bine-intenționatul și activul d. Trancu-Iași de grija casei de asigurări.

Căci, în cazul acesta, negustorii s-ar asigura ei singuri.

CONFLICTUL DINTRE LIBERALI ȘI GUVERN

**Guvernul se liberează de tutelă. Alarma
d-lui Ionel Brătianu**

Evenimentele cele mai recente și atitudinea guvernului față de ele au risipit și ultimele îndoieli ale d-lui Ion Brătianu asupra adevăratelor intențiuni ale generalului Averescu. Sub ochii șefului liberal, care își arogase cel mai strict control al vieții politice și de stat, se desfășoară, cu limpezime, mișcările de eliberare ale regimului actual.

Neliniștile d-lui Ion Brătianu au fost trezite și confirmate de consfăturile guvernamentale cari au avut loc în aceste din urmă zile. -Se știe că, înainte de plecarea în străinătate a prințului Mihai, și în legătură cu această chestiune, precum și cu aceea a călătoriei d-lui Manoilescu în Italia, primul-ministru a ținut să aibă un schimb de vederi cu principalii și ultimii săi sfetnici. În aceste întrevederi, la obiecțiunea unuia din cei mai de seamă colaboratori ai săi, cum că ambele chestiuni în discuție sunt de natură a indispune tutela liberală, d. general Averescu ar fi răspuns: ***Sunt la guvern și înțeleg să guvernez; de altfel, am mai spus-o: eu de-abia de la 1 ianuarie am venit la putere.***

Într-adevăr, această declarație, cu nuanță, pe atunci, de proorocie, d. general Averescu a făcut-o și în anul trecut, la Geneva. Atât atunci, cât și astăzi, colportorii fideli d-lui Brătianu au raportat șefului liberal cuvintele celui care astăzi este considerat rebel și călcător de cuvânt.

Se poate afirma că d. Brătianu a și început acțiunea de culise pentru răsturnarea guvernului.

Căci o prelungire a regimului actual ar duce foarte curând la o răsturnare de situații, fatală liberalismului.

Se pune numai întrebarea dacă d. Brătianu mai are trecerea necesară pentru a răsturna guvernele când vrea.

În această privință există multă îndoială.

Fapt e că, în ultimul timp, d. general Averescu face o politică, în unele chestiuni de mare importanță, cu totul deosebită de a d-lui Brătianu și mult asemănătoare aceleia a d-lui Iuliu Maniu.

Cei cari doresc fuziunea sau colaborarea Partidului Național-Țărănesc cu cel al Poporului cred că prin această atitudine analoagă se creează o bază sigură de apropiere a partidelor.

PRIMA ȘEDINȚĂ DE DUPĂ VACANȚĂ

Joi 20 ianuarie. Și, totuși, se ține ședință. D. Petre Negulescu ia loc în strana prea solemnă pentru situația d-sale de Werther, în fața unei incinte decimate de gerul care a dezlănțuit baluri fantastice în decoruri de argint, afară, cu orchestră de vifor. Megafonul ventriloc de pe tribuna prezidențială transmite, cu o voce grotescă și balonată, sentința de deschidere a dezbaterilor. E un moment de decepție: deputații, aproape toți, se așteptau la un *famiente* de câteva zile încă, în atmosfera încărcată de zvonuri și colportaje a ultimului timp. Peste zi, însă, zeii au hotărât altfel. Comunicările încep în mijlocul unei neatenții aproape ostile. Aleșii națiunii se grupează în scene de revedere. Un „la mulți ani” tardiv răsună pretutindeni.

La tribună, d. Balaș vorbește în chestiunea, foarte însemnată și dreaptă, a funcționarilor judecătorești. Cuvântarea d-sale e construită în jurul unei imagini cu Zeița Dreptății, ai cărei preoți sunt magistrații, iar servitorii-îngeri - un fel de îngeri de corvoadă și cu hrană de la cazan -, funcționarii grefelor și arhivelor. Lumea tribunalelor, prin forța metaforelor-clîșeu, iar forma unui paradis judecătoreesc și ierarhic, în care personalul mărunț suferă, ca pretutindeni în cer și pe pământ.

Grupul cuzist acaparează cuvântul din prima zi, ca să obsedeze și să propovăduiască. O bună parte a ședinței e sacrificată preocupărilor Ligei și unei sterile controverse filologice. Subiectul va prilejui, cândva, cu siguranță, o lungă conferință în Cameră a d-lui A. C. Cuza.

O clipă de neliniște a pricinuit-o întrebarea d-lui Citta Davila, dacă, anume, își ia sau nu guvernul actual răspunderea greșelilor comise în procesul cooptanților unguri. D. Davila își rezervă dreptul să interpeleze în cazul unui răspuns nemulțumitor. D. Mitilineu declară, însă, că așteaptă interpelarea și că îi va răspunde. Sprâncenele circumflexe ale ministrului de Externe trădează o încurcătură

amuzată. D-sa nu e dispus să observe că astăzi e pus în fața unei simple întrebări, care nu necesită nici preparație, nici documentare. Pilotează, deci, printre cuvinte cu străduința cârmaciului care furase lâna de aur. Și se retrage de-a-ndaratelea în scaunul ministerial, ca într-o radă, din care îl scosese, în furtună, ridicarea în picioare. Toate acestea cu un surâs *double*, pe sub mustață... Cancelarul de azi n-a vrut să-și expună predecesorul, dar nici să-l acopere n-a înțeles.

Procesul cooptanților unguri a dat prilej d-lui Iunius Lecca să blameze guvernul pentru a fi încredințat cauza românească avocatului Rosenthal. Grupul liberal n-a reacționat. În schimb, deputatul guvernamental, d. Gică Ștefănescu, a răspuns atacului, schițând, în câteva cuvinte, figura deosebită și activitatea dezinteresată, în serviciul României, ajuristului Rosenthal.

Pe culoare, tănuiesc, în nu știm ce pasionată tocmeală, d-nii Berlescu, actual ministru, și Anibal Teodorescu, ministru virtual. Cineva, desigur, în guvern se lasă greu, se urnește anevoie.

Toate aceste frământări mărunte căpătau un relief fantastic când, printr-un capriciu de uzină, lumina electrică se stingea în întreg edificiul. Noaptea cotropea subit incinta, culoarul și tribunele. Servitorii cu lumânări roiau într-o tăcere de păslă printre grupuri misterioase cari se întrețineau, inexplicabil, pe șoptite, ca într-o catedrală sau ca în catacombele vreunui foileton de Ponsen du Terrai. Un clar-obscur romantic, un tablou de conspirație și de lovitură de stat se înfiripa pe câteva minute, până când o lumină bruscă, reîntoarsă pe nervii ei de sârmă, restabilea realitatea, în amănuntele ei prozaice, în dimensiunile ei clare...

PROIECTUL REORGANIZĂRII C. F. R.

Liberalii declară că nu vor respecta legea și amenință că nu vor colabora cu guvernul

21 ianuarie. Ziua de astăzi sugerează termeni militari și de sală de arme: primele focuri... încrucișare de spade... ofensiva liberală...

D. Vintilă Brătianu e un strateg foarte puțin marțial și calm ca un profesor de științe naturale. Camera îl urmărește cu o vădită încordare, căci vorbitorul e, multora, și antipatic, și temut, totodată. Atacurile d-sale, atitudinea sigură și tonul categoric nu izbutesc totuși să ascundă oarecari îndoieli și speranțe înăbușite. Se simte că d. Vintilă Brătianu e chinuit de un gând: „Dacă e trădare să știm și noi!” Dar arătarea colilie a generalului Averescu (*vides ut alta stet nive candidum!*), atențiunea lui sârguitoare și senină, la capătul băncii ministeriale, nu procură fostului vistiernic nici o deslușire. Și d. Vintilă Brătianu încearcă, prin brutalitate, să forțeze, dacă se poate, misterul prezidențial. Bate cu pumnul în tribună și proclamă: „Partidul Liberal nu va respecta această lege! (Se discută proiectul de reorganizare a Căilor Ferate). O asemenea declarație, menită să paralizeze orice tentativă de a obține vreun credit în străinătate, nu emoționează, însă, pe generalul Averescu, preocupat să încerce diverse surâsuri, într-o înțepeneală de premiant I.

D. Vintilă Brătianu schimbă atunci registrul și masca, și iată-l bonom, plin de o indulgență severitate, amenințând elevii cu degetul: „Un partid de guvern se cunoaște după felul cum se poartă în opoziție: să fie cuminte, ca să nu sperie lumea... și să-și ție cuvântul, când vine la putere...” Majoritățile și național-țărăniștii se leagănă într-un hohot de râs fără urmă de contrarietate. S-a înțeles că amenințările de la tribună, și cari apar în *Monitorul Oficial*, sunt un semn sigur de dezorientare și de anxietate.

- Opinia publică, se rățoiește în perorație d. Brătianu, va vedea în curând dacă sunteți într-adevăr cel de-al doilea partid de guvernământ...

- Mă rog, mă rog, se ridică amabil generalul Averescu, ignorând aluziile și subînțelesurile interpelatorului, Partidul Liberal va combate această lege chiar dacă va da rezultate bune?

Și d. Brătianu nu răspunde, fiindcă n-are totuși poftă de glumă. A vrut război fățiș și nu l-a obținut, a sondat o taină și nimeni nu i-a răspuns. Căci guvernul are - pare-se - prudența elementară să nu polemizeze decât asupra chestiunilor în discuție și să nu priceapă decât ceea ce e formulat precis.

Privește cum stă albit de zăpadă [muntele] - citat latin din Horațiu

în felul acesta timpul trece, și poate că timpul nu s-a înscris încă în Partidul Liberal.

ȘEDINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Sâmbătă 22 ianuarie. Tot legea Căilor Ferate... E rândul Partidului Național-Țărănesc; e vorba de cifre, administrație și statistici, deci ia cuvântul d. Madgearu, a cărui liră politică conține și această strună.

Un discurs amănunțit și documentat, stăpân pe o materie încurcată și aridă, un discurs în care d. Madgearu a pus și abilitate, și elocvență, pe lângă ordine și limpezime. Cifra e un argument teribil, când încetează să fie o abstracțiune și devine expresivă și mobilă. În expunerea sa, printr-o detaliare iscusită, d. Madgearu a izbutit, cu un și mai deplin succes decât cu prilejul cuvântării d-sale la buget, să însuflețească și să plasticizeze chestiuni ce par ermetice și exclusiv hărăzite specialiștilor.

Risipa și ruina de la Căile Ferate au devenit, pentru vreo două ceasuri, simțite și tălmăcite, și s-a văzut cum dezastrele și haosul își iau naștere din litera unor legi strâmbe.

D. Madgearu a fost, mai întâi, aplaudat de liberali și susținut de ei cu entuziasm: dovedise disprețul guvernului față de parlamentarism, din neglijența și prea-scurta expunere de motive a proiectului în discuție.

A fost, apoi, susținut de întreaga Cameră și de atitudinea OMoy/-extaziată a generalului Averescu și a băncii ministeriale. Căci d. Madgearu a arătat, în trăsături de foc, ce fel de autonomie au acordat liberalii Căilor Ferate și ce rezultate această autonomie a dat: dezorganizarea și descompletarea materialului și a atelierelor în folosul „industriei parazitare și bugetivore”.

La această parte a discursului, d. Vintilă Brătianu părăsește incinta în fruntea micului grup funerar al prietenilor d-sale.

În cele din urmă, când trece la proiectul în discuție, d. Madgearu nu mai e sprijinit decât de naționali-țărăniști, dar e suportat, cu

destulă bunăvoință și resemnare, de banca ministerială și de majoritate.

Liberalii n-au ascultat nici această parte finală. Oratorul, totuși, n-a cruțat pe nimeni. Majoritățile și guvernul l-au urmat și l-au îndurat pentru că răzbuna și realiza toate pornirile lor reprimite: flagelarea liberalilor.

Nici o concesie, însă, în principiu: între pseudo-autonomia de astăzi a regimului ceferist liberal și autocratismul proiectului guvernamental, d. Madgearu a afirmat superioritatea organizării dinaintea războiului.

în așteptarea sistemului național-țărănist, de bună-seamă.

CRITICILE ADUSE PROIECTULUI DE ORGANIZARE A C. F. R.

Miercuri 26 ianuarie 1927. Ce s-a întâmplat, azi, la Cameră?
- Nimic! Parlamentarilor și ziariștilor cari coboară Dealul Mitropoliei ziua le-a fost ușoară. A vorbit d. Popescu, în continuare, aproape două ore. E un majoritar cărunț și osos, cu mustați posomorâte și spinarea adusă. Debitează sau citește cu un ton egal, fără inflexiuni, fără pauze, și într-un ritm destul de repezit ca să nu se înțeleagă absolut nimic. E posibil ca d. Popescu să aibă, în chestiunea Căilor Ferate, cunoștinți adânci și precise, soluțiuni originale și eficace. Disprețul, însă, pe care-l afișează, prin dicțiune, de ascultarea Camerei, se întoarce împotriva d-sale. Camera se retrage în culoare și la bufet: supliciu intolerabil și demodat al discursului lung continuă numai pentru generalul Văleanu, martirizat.

Propozițiile de culoar, neobișnuit de nervoase; declarațiile d-lui Mihalache, apoi, falsul acord a două ilustre fățărnicii rivale: Brătianu-Averescu, - într-un cuvânt, tot ceea ce provoacă forfota și vânzoleala din ultimul timp al acestui mediu parlamentar, în care unii regulatori ai viitorului și ai destinului pretind să circumscrie

nesiguranța și frământarea țării întregi, puse la cale, cu solemnitate, pe mulți ani...

SOLIDARITATEA PARTIDELOR FAȚA DE DECIZIA TRIBUNALULUI ARBITRAL DIN PARIS

Joi 27 ianuarie 1927. Chestiunea optanților unguri favorizează debutul unui cancelar: d. Mitilieu. Deși pentru a doua oară ministru, d. Mitilieu e la primul d-sale prilej de a pronunța un discurs și a face, dacă se poate, un expozeu.

N-a pronunțat, totuși, cele câteva fraze uzuale cari transformă cuvântarea unui ministru de Externe pe o temă la ordinea zilei într-o strălucită și profetică expunere a intențiunilor pacifice ale României și a importanței ei crescânde, la Societatea Națiunilor, în concertul devenit, după război, mondial. S-a abținut. Timiditate sau bun-gust? Sau și una și alta? Debutantul e un bariton cărunț cu o barbă

CP

x> frizată și brumărie, cu o privire de căpitan de vas, îndulcit în saloane. Are misiunea ingrătă de a travesti greșeli diplomatice în abilități intenționate și izbutite. **Acordul** partidelor într-un moment atât de patriotic l-a înlesnit cu aplauze și aprobări de pe toate băncile. D. Mitilieu face un convins elogiu al d-lui Titulescu și apără fără șovăire pe avocatul Rosenthal de atacurile absurde și inepte ale ligiștilor.

De ce, însă, ne-am prezentat în fața unui Tribunal Arbitrai să pledăm o incompetență pe care ar fi fost mai nimerit să o proclamăm pur și simplu? Aici recurge d. Mitilieu la o subtilitate: ca să nu fim nevoiți să retragem din tribunal pe judecătorul român. Cauza, însă, în discuție nu îngăduia Camerei șicane și procese. D. Citta Davila propune, deci, o moțiune prin care Adunarea nu recunoaște competența Tribunalului Arbitrai, - guvernul se raliază, majoritățile, prin glasul d-lui Oteteleşanu, aprobă, d. Vintilă Brătianu consimte, d. A. C. Cuza admite și cei doi oratori recoltează snopi, din belșug, de aplauze.

COMUNICĂRI ȘI CONTINUAREA DISCUȚIEI PROIECTULUI DE REORGANIZARE C. F. R.

Vineri 28 ianuarie. Una din ședințele somnifere ale sesiunii. Deputați psalmodiază comunicări misterioase. Stenografiile Camerei le traduc în semne obscure. Lojile presei se întreabă: „Ce spune? în ce chestiune?” și auzul ațintit cu disperare nu izbutește să grupeze sunetele în silabe, silabele în cuvinte și în fraze. N-ar trebui, oare, instituit un curs de dicțiune, seral, pentru aleșii națiunii? Exceptăm, firește, pe maeștrii cuvântului, căror li se cuvine câte o catedră și o diurnă specială în această academie a demostenilor nerealizați. S-ar înțelege atunci de către marea masă a vorbitorilor indescifrabili că un discurs proiectat din fundul pântecului sau din creștetul capului, cu emisiuni violente de aer comprimat, nu este întotdeauna și un discurs care se aude. Strigătul și murmurul sunt, deopotrivă, vrăjmașii langajului articulat.

Deci, liderii latenți, cari se perindă la tribună, ar trebui să se dedea exercițiilor de dicțiune și vocalizelor ce „pozează” vocea. Și asta în fiecare zi, la ora abluțiunilor matinale. Orice elev de conservator le poate procura caietul cu *bra-bre-bri-bro-bru... zra-zre-zii-zro-zru...* Și numai după ce tribunii noștri vor izbuti să rostească limpede, repede și fără împleticeli: *bou breaz bârlobreaz din dârlobârlobreaza bârlodârlobrezenilor*, ei se vor încumeta în fața incintei ațintite și a reprezentanților *Monitorului Oficial* și ai presei. Ei vor fi parcurs atunci trei sferturi din drumul anevoios al culmilor oratorice. Căci nu se cere încă mare lucru: ci doar talent, cultură și idee. *Debutul* rămâne partea cea mai însemnată.

Ședința fu, mai târziu, înviorată de d. Oteteleşanu, port-cuvântul majorităților. D. Oteteleşanu are, în dezbateri, un rol de împăciuitoare, în micile tempeste parlamentare a găsit adesea formula fericită și medie, descântecul care calmează pasiunile. Înalt și spătos, statura d-sale îl ajută să domine talazurile omenești. De data asta, renunță la tactu-i obișnuit și, susținând judicios (pe cât se poate) proiectul Căilor Ferate, își permite să strecoare în discurs cuvinte și atitudini pe cari, în alte împrejurări, banca liberală le-ar fi calificat de „obraznicii”.

D. Oteteleşanu spune, anume, că guvernul actual nu ia în seamă amenințările d-lui Vintilă Brătianu, pentru simplul motiv că nu se teme de ele. Și ca dovadă, legea Căilor Ferate va trece, va fi aplicată, va da roade mulțumitoare, în ciuda etc, etc. Oratorul insistă cu destulă indiscreție pentru ca d. Vintilă să nazalizeze un protest, repede acoperit de hohotele majorităților încurajate de calmul Ciclopului de la tribună. Până și generalul Văleanu cutează, de după banca ministerială și cu inima-n dinți, să-l tachineze, cu o voce de Baba-Cloanța, pe d. Vintilă Brătianu...

Ceva, totuși, s-a schimbat, în situația acestui guvern și a Camerei. Dovadă legea care trece, - și legile ce... vor mai veni.

[ZIUA CELOR TREI GENERALI] *

Sâmbătă 29 ianuarie. Ziua celor trei generali: Averescu, Văleanu și Ionescu. Subsecretarul de la C.F.R., personaj mut: suportă, impasibil, elogiile și mulțumește aplauzelor pe cari chiar aceste elogiile le iscă

Așadar, trecu și legea Căilor Ferate. Guvernul i-a făcut toate onorurile.

Timp de un ceas, d. general Văleanu tâlmăcește Camerei neajunsurile regimului actual, de pseudo-autonomie și binefacerile pe cari noul proiect le aduce, în stare de intenție și făgăduință. A fost ascultat. D. Văleanu, desigur, nu e un orator. Natura l-a năpăstuit cu vitregia, iar ursitoarele cari i-au pus în leagăn portofoliul de ministru l-au osândit, în schimb, să crească după chipul și asemănarea lor, pe care o presupunem hâdă.

Cârcotaș și mucalită în momentele bune, reușește să fixeze atenția Camerei și a tribunei, într-o chestiune aridă, printr-un belșug de amănunte cari frizează anecdota. Avu și un gest patetic, împărțind băncii național-țărăniște dosarele Consiliului de administrație; în această clipă, d. Văleanu se oferea întreg lumii, cu pornirea unui Hristos.

- Luați, mâncați, părea d-sa că spune, distribuind cartioanele albastre.

A făcut un tablou realist, pe înțelesul d-sale și al tuturor, al situației de azi de la C.F.R. Regimul autonomist: indisciplină și încetineală birocratică. Haos în contabilitate. Paralizarea inițiativelor. Lipsă de răspundere și anarhie. D. Văleanu arată că la C.F.R. ordinele ministrului nu se execută. Birocrații liberaloizi nu-i dau ascultare. Ca să poată reduce tarifele cari au provocat scumpetea dezastruoasă a lemnului, a fost nevoit să calce legea. Această mărturisire îl scoate din sărite pe d. Vintilă Brătianu:

- Care va să zică ai călcat legea, exclamă d-sa, îngrozit, într-un elan de procuror-general.

- Ei da, ce vroiai să fac? spune fizionomia d-lui Văleanu, care, de altfel, afirmă un dispreț napoleonian pentru principii, doar nu era să las populația pradă speculei!...

Un plebiscit, în toiu iernii, n-ar da oare dreptate acestui fel de a vedea? Când e vorba de lemne de foc, publicul e de partea generalului Văleanu. Dar în chestia permiselor de călătorie, publicul ar fi cu generalul Moșoi. Fostul ministru al Comunicațiilor, povestește d. Văleanu, a protestat împotriva desființării permiselor:

- Românii trebuie să se cunoască între ei! a fost argumentul generalului Moșoi, prilej de mânie pentru d. Brătianu și de haz sănătos pentru Adunare.

D. Văleanu se desparte de tribună cu regret. își strânge dosarele și servieta, ca pe o boccea cu boarfe, anevoie.

Apare la tribună generalul Averescu. Cap nins și îngust, cu privirea dură, atenuată de un surâs fin. Vorbește încet și stăpânit, cu o surdină, voită, în glas. E limpede, precis și cumpătat: s-a deprins, o viață întregă, să comande.

Trup nalt și mlădios de ascet sau de profesor de scrimă. Adesea, atitudinile d-lui general Averescu la tribună par dictate de evoluțiile unei florete invizibile: oratorul se ferește, fără a da înapoi, și revine în gardă. Uneori se clatină ca un plop, sau se leagănă ca în șa. Chip hermetic, făcut să ascundă, totdeauna, un gând, un gând ca cel de-al șaptelea glonte, înșelător, din *browning*. Acest gând, suspendat și mobil ca o suveică, înăuntru, între tâmplele-i apropiate, îl simți cum turbură uneori, o clipă, cursul cuvântării.

Generalul Averescu a vorbit, cu abilități de parlamentar consumat, cu raite și reveniri dintr-alte domenii, cu replici tăioase și ironice, cu înlănțuiri trainice de argumente, într-o tăcere pe care o umple cu autoritate și cu ritmul său calm și sigur. (Cuvântul „buiestru” s-ar impune, dacă termenul nu ne-ar atrage acuzația de tachinarie ieftină). Accentele și izbucnirile sunt conținute în marginea unei liniști de calculator. Sfidarea aruncată Brătienilor a fost, tocmai mulțumită acestei liniști, de un straniu și convingător efect:

- Ați vrut poate să ne intimidați? a întreat generalul Averescu... E o greșeală... Se vede bine că nu ne cunoașteți: *nu ne intimidăm!* Totul rostit cu o voce de-abia mai puternică, imperceptibil mai articulată și însoțită de acel surâs.

A fost momentul exploziei de aplauze. A aplaudat toată Camera, și ar fi aplaudat și tribunele.

Iată, deci, pentru generalul Averescu, un indiciu imperativ.

ISTORICUL TRATATULUI FRANCO-ROMÂN

Pregătit în 1924 de d-nii Poincarl și I. G. Duca, Tratatul a fost publicat cu o întârziere calculată

Publicarea Tratatului franco-român, la o distanță în timp de zece luni de la semnarea lui, a dat loc în cercurile diplomatice la cele mai variate interpretări.

Polemica franco-rusă, care s-a manifestat cu acest prilej, a contribuit, firește, la înmulțirea comentariilor, astfel încât, chiar în anumite cercuri autorizate, se încearcă a se vedea în publicarea Tratatului o demonstrație împotriva unor veleități agresive din partea Sovietelor.

Nu știm ce este adevărat din știrile pe cari ziarele engleze le primesc de o bucată de vreme din Reval și Helsingfors, cu privire la anumite mișcări de trupe în sudul Rusiei și Ucrainei.

În ce privește, însă, oportunitatea Tratatului franco-român, deținem, din sursă cât se poate de bună, informațiuni cari dezmint categoric orice intențiune de acest fel.

Tratatul a fost întocmit în 1924

Se săvârșește o greșeală inițială când se admite că, semnat la 10 iunie 1926, Tratatul franco-român ar fi fost pregătit chiar în preajma acestei date.

De fapt, el a fost întocmit în 1924, cu prilejul vizitei familiei noastre regale în Franța, și convorbiri în această privință au avut loc chiar între Regele Ferdinand și mareșalul Foch.

Putem adăoga că guvernul francez de pe atunci n-a avut nici o obiecțiune de ridicat împotriva unei eventuale desăvârșiri formale și chiar a publicării Tratatului.

Dar d. I. G. Duca, secondat de d. Victor Antonescu, a relevat că, încheierea

formală a Tratatului în acel moment ar putea trezi suspiciuni în Anglia, ceea ce a determinat guvernele francez și român să considere acest tratat ca un ***fait acquis***, rezervându-ne împlinirea formalităților pentru împrejurări mai propice.

Semnând Tratatul în iunie 1926, d. Diamandy nu a făcut decât să îndeplinească această formalitate.

Că alegerea momentului semnăturii, și mai târziu, a momentului publicării, și-a avut rostul, se va vedea din cele ce urmează.

O „mișcare” împotriva d-lui general Averescu

La 10 iunie 1926, Tratatul a fost semnat, tratatul al cărui conținut ***textual***, inițiatii, din ambele părți, îl cunoșteau și-l comentau în cursul sesiunii de la Geneva, în 1925!

Dar, deși semnat la 10 iunie, indiscrețiunile voite, despre existența lui, nu și-au făcut loc în presa mondială decât în august al aceluiași an.

În 1925, la guvern era d. Ion Brătianu, iar Tratatul se găsea gata întocmit de către d. I. G. Duca. De ce nu l-a semnat d. Ion Brătianu?

Răspunsul - și dezmințire nu încap - e că d. Ion Brătianu, știind din 1925 că-l va aduce la guvern pe d. general Averescu, și cunoscând cari sunt ideile în materie de politică externă ale d-lui

general Averescu, se temea ca nu cumva simpatiile acestuia pentru Italia să schimbe axa politicii noastre externe. Tratatul franco-român, de fapt întocmit, trebuia lăsat spre semnare tocmai guvernului Averescu, după cum s-a și întâmplat.

În clipa când d. Diamandy a primit indicațiile de rigoare din partea d-lui Ion Brătianu, formalitățile au fost îndeplinite și publicitatea în jurul Tratatului a început.

Printr-o bizară coincidență, în aceeași clipă, d. general Averescu se pregătea de călătoria în Italia.

Efectul și-l poate închipui oricine.

*

Cât despre publicarea oficială, este destul să relevăm că ea s-a produs tocmai în clipa când d. Manoilescu se afla, pentru a doua oară, în drum spre Roma, ca să negocieze Tratatul comercial.

DOUĂ ÎNFRÂNGERI LIBERALE

Au pierdut Căile Ferate și Banca Regională a Bucovinei

Marți 1 februarie. Liga Creștină își reia propaganda întreruptă. Lupta dintre guvern și liberali pentru stăpânirea Căilor Ferate acaparase incinta, presa, tribuna, într-un cuvânt, actualitatea. În pauza, însă, în care învingătorii și învinșii răsufală sau își numără trofeele și morții, d. A. C. Cuza suie grăbit treptele amvonului parlamentar pentru a strecura o predică eretică.

Pretextul n-are importanță. Cu o fatalitate organică, d. Cuza cade în refrenele știute. Astăzi, însă, abandonează eroarea și îndrăznește paradoxul. Susține, în fața guvernului, că L. A. N. C.¹ este o garanție de ordine. Dispariția sau dizolvarea Ligii ar însemna trecerea de la un antisemitism legal la unul huliganic. D. A. C. Cuza e o pavăză vie împotriva pogromurilor. Toate acestea, și

¹ Liga Apărării Național-Creștine.

altele încă, d-sa le debitează pe un ton răstit, cu arătătorul întins dictatorial și amenințator spre banca ministerială, care, școlărește, ascultă. E un fel cu totul personal de a face oferte de serviciu și are avantajul că eschivează demnitatea, scuzând, anticipat, refuzul.

În jurul „Băncii Regionale din Bucovina”, sub privirea surâzătoare a d-lui Doru Popovici, s-a dat o aprigă bătălie parlamentară. Liberalii, însă, păreau de mai nainte resemnați. Au consimțit la o serie de pierderi. Asemenea călătorilor din sania fugărită de lupi, ei aruncă pe rând în pașii următorilor: Căile Ferate, Banca Regională din Bucovina, Statutul funcționarilor, Legea agrară - pentru salvarea vieții lor politice. La sfârșitul ședinței au putut exclama: încă o zi! și s-au dus să socotească jertfele viitoare. Așa se înfruntă și se înșeală, câteodată, vremea rea. Căci totul se poate recâștiga într-o singură zi, după cum se și poate nărui totul: .

Partidul Liberal e angajat într-o dramatică tocmeală cu destinul.

INCINTA CAMEREI PE ZIUA DE IERI

Să fie un preludiu al măsurilor excepționale, sau un simplu și trecător prilej pentru o paradă polițienească și militară? Împrejurările Camerei sunt cu strășnicie păzite. Gărzile s-au înmulțit, detectivii roiesc pe intrări, pe scări și pe la coridoare.

În late tindei pietruite, un vacarm preistoric de semnale și clacsoane: mașinile cu botniță de nichel își dispută, exasperate și nerăbdătoare, locul de descindere, lângă trepte.

D. Vintilă Brătianu coboară și cercetează, dintr-o privire, marșalele pregătiri pentru menținerea ordinii. Afișează, pentru cei de față, o mulțumire, chipurile, ascunsă.

Invazie în tribune. Incinta ticsită. Peste „plinul” Camerei Deputaților o revărsare de senatori, prefecti, secretari și șefi de cabinet. Se adaugă băncii ministeriale fotoliile de rezervă, ca în sufrageriile cu masa dublată: au venit miniștrii, cu și fără portofoliu, și un apreciabil număr de subsecretari de stat.

O așteptare ca în „arenele sângeroase”. D. prezident Averescu și-a luat alături, în uniformă, pe ministrul de Război.

Făgăduiala unor emoții intense ispitește jungla feminină în blănuri de jivine.

Pentru o zi grea e nevoie de un om de trudă: d. Oteteleșanu prezidează. D-sa disprețuiește megafonul. Ignorează cu dinadinsul ciocanul prezidențial.

Singur, generalul Mircescu e străin de frământarea ciudată și grea a momentului, preocupat, pare-se, de griji mai pozitive și mai permanente.

D. Virgil Madgearu e, în sfârșit, la tribună. Atențiunea și încordarea mulțimii au, de acum, un punct de reazem. Vorbitorul luptă cu acest asalt imaterial de solicitări, de temeri și ostilități ce-l năpădesc cu o stăruință aproape fizică. Citește tare și fără voia lui cu o vehemență, s-ar crede, preventivă. Banca miniștrilor ascultă din tot trupul.

Protestul depășește chestiunea articolului 25 și încorporează textul comunicatului, interzis, al Partidului Național-Țărănist. Clipă de ezitare: va izbucni majoritatea? Guvernul, însă, e stăpânit și resemnat: treacă!

Cuvintele subverisve și redutabile s-au rostit, deci, fără să se clatine ordinea de stat. Misiunea d-lui Madgearu e îndeplinită. Aplauze.

D. Vintilă Brătianu citește, pe un ton mironos, ton de pocăință, declarația că Partidul Liberal a retras din circulație „broșura” incriminată.

D. Goga e categoric: în tot cazul, d-sa a luat măsuri ca broșura să nu se răspândească. Declarația d-sale împrăștie, cu un salubru hohot de râs al adunării, impresia de aservire a guvernului față de liberali.

D. general Averescu se ridică încet, ca în scări, în bătălie, pe când un ropot de aplauze dau impresia, undeva, a unei șarje.

Cuvântarea primului ministru a fost, desigur, un act de bravură și chiar de independență spirituală. Până la d-sa nimeni nu a avut curajul elementar de a vorbi într-o adunare, în cuvinte simple, de preocupările atât de umane și de obștești, din cari alții au făcut, cu nepricepere și fățarnicie, sacerdotale secrete, ținute

departe de cercetarea și atingerea profanilor. A fost, deci, nevoie de îndrăzneală și de un înțelept dispreț față de prejudecățile și riturile politicianiste, pentru a discuta cu precizia și libertatea din cuvântarea generalului Averescu.

Nici un prestigiu n-a fost, totuși, scoborât, nici o intimitate rănită și liniștea desăvârșită ce stăpâna pretutindeni a recompensat această evaziune din tipicurile protocolare. Generalul Averescu a vorbit întemeiat, sau, mai exact, înrădăcinat, în situația legală dată. Aceasta i-a fost pozițiunea strategică. De aici a ridicat deasupra Constituției legea siguranței statului (lege nescrisă) în aplauzele liberalilor jși pe aria dictatorială, scumpă odinioară d-lui Ion Brătianu: „îmi iau răspunderea!”.

A cerut cuvântul d. Maniu. în numele d-sale și al Partidului Național-Țărănesc a izbutit să vorbească d. Madgearu, răsturnând, cu ingeniozitate, poziția taberelor în fața problemei... (Citiți dezbaterile).

Generalul Averescu și d. Goga se înveselesc deodată.

Oratorul stăruie în teza d-sale. Majoritățile protestează, în curând cuvintele se contopesc în tumult amenințator. Se strigă: închiderea discuției. Vocea d-lui Mihail Popovici: „Ipocrizie!” Zgomotul se întetește, se aude totuși distinct: „la Jilava! la Jilava!” și d. Oteteleşanu suspendă ședința.

Pe culoar, se agită încântarea liberalilor; majoritățile, însă, nu le acceptă ofertele de fraternizare; opoziția, în grupări mici, ține, pare-se, ședință.

La reluare, d. Mihail Popovici se tocmește îndelung cu d. Oteteleşanu: „Nu e chestie personală!” exclamă președintele. „D. general nici n-a pomenit de dv.!” și d. Popovici vrea să explice că pe d-sa l-a vizat generalul Averescu în pasajul „cuțitului în rană”.

- Dar n-a spus că d-ta ai înfipt cuțitul, lămurește președintele.

- Da, dar la mine a făcut aluzie și să vedeți de ce... (Camera dă un răcnet de spaimă, care acoperă glasul oratorului).

D. Mihail Popovici se străduiește zadarnic să se facă ascultat.

D. Oteteleşanu se apleacă peste tribuna prezidențială, cu ochelarii lipiți de un „regulament” și-i citește, d-lui Popovici, cu o voce năpraznică, la intervale scurte, trei somațiuni.

D. Popovici nu se mai aude...

în răcnetele majorității, președintele îi ia oratorului cuvântul, îl trimite în fața Comisiunii de disciplină, apoi, repede, ridică ședința.

[DISCURSUL D-LUI D. R. IOANIȚESCU]

Sâmbătă 5 februarie. Prezența d-lui D. R. Ioanițescu la tribună frământă majoritățile cari pândesc momentul subversiv al discursului pentru a-l acoperi cu clamoare. D. D. R. Ioanițescu e înzestrat cu o voce de tenor, metalică: aur 3 carate, peste un aliaj mai puțin nobil dar care îi dă puțința să se facă auzit prin orice furtună de sunete omenești. Tot astfel se disting și somațiunile trompetei printre răcnete și bubuituri. E o lege fizică pe care majoritățile și guvernul nu o pot înfrânge, oricât s-au antrenat în călcarea privilegiilor și a Constituției. De aceea urechile stau ațintite și plămâni umflați, pentru cea mai formidabilă descărcare vocală cu puțință. E felul majorităților de a manifesta întru liguranța statului. Liberalii încurajează acest civism prin atitudinea lor îngăduitoare. Dar nu participă la corul urletelor. Eleganța și aristocratismul unui partid de dreapta nu permit asemenea intemperii și licențe. De altfel, pe când guvernamentalii le susțin cu patimă interesele și punctul de vedere în anumite chestiuni, național-țărăniștii le apără cu zel Constituția, împotriva încălcărilor și tendințelor dictatoriale ale guvernului. Niciodată liberalii n-au fost mai „acoperiți” (cu sau fără joc de cuvinte) ca astăzi. O intervenție în dezbateri ar clinti poate splendidul echilibru pe care adversarii din dreapta și din stânga l—l creează. Numai chestiunea sacrificiilor¹ le turbură această feliicitate. Dar ei se consolează cu gândul că pierderile siint provizorii: *un jour viendra...*¹

între acestea, vorbind de presă, de articolul 25 din Constituție, de avertisment, confiscări, cenzură, libertăți publice, d. D. R. Ioanițescu a reușit să liniștească și să înșele așteptările.

¹ Va veni o zi... (franc.).

Și iată că, tocmai în acest moment de ideală siguranță, oratorul, iată, păcătuie! Și, ca în fața unei afurisenii nemeritate, majoritatea dă un strigăt de surprindere și alarmă.

Opoziția național-tărănistă aplaudă, și atât. Ea nu împărtășește agitația și starea sufletească întărită a guvernamentalilor. Nu înțelege nici febrilitatea, nici graba lor. Cine pornește la drum lung o ia cu pasul măsurat. D. Iuliu Maniu nu pare să fie un om grăbit. Poate că nu s-a grăbit nici chiar în timpul din urmă.

D. Vintilă Brătianu închide ședința fiindcă ia cuvântul și în câteva minute, cu dicțiunea d-sale de paracliser, evacuează incinta. Astfel că i-a fost ușor d-lui D. R. Ioanițescu, reîntors la tribună, să discute afacerea Varșalovski, să ceară închiderea ședinței, „Camera nefiind în număr”. Mai erau, într-adevăr, vreo 25 de deputați, spre marea disperare a ministrului Văleanu care părea dispus să vadă dublu: interesele d-sale cer ca afacerile ministerului să se discute la repezeală și în șoaptă. D-sa adoră tăcerea și pripa sfârșiturilor de ședință și de sesiune. Bietul d. Brătescul, președintele Camerei, care a consimțit la ridicarea ședinței în urma recensământului făcut sub o optică normală, s-a ales, din această pricină, cu un perdaf ministerial.

ÎNFIINȚAREA FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Proiectul este anticonstituțional și va distruge industria indigeni

Luni 7 februarie. O pace relativă între majorități și național-tărăniști. Nu s-au rostit cuvinte subversive, nu s-a recurs la evocări prohibite. Problema s-a strămutat și stăruie în jurul unei legi, asupra căreia majoritarii și liberalii au căzut, evident, la învoială după stridentul dezacord de astă-vară.

D. Virgil Madgearu, într-un discurs în care, ca de obicei, împacă metoda cea mai riguroasă, claritatea și precizia și expunere, cu o nervozitate agresivă și o pasiune infatigabilă, caracterizează situația guvernului și a liberalilor în fața onerosului contract în

discuție: două partide cari s-au înțeles să-și împartă avantajele șederii la putere. Și, desigur, după o proporție care va favoriza, invariabil, pe cel ce deține, ca titular, puterea.

D. general Văleanu - căci, neapărat, o chestiune patronată de d-sa trebuie să iște o atât de interesantă dezbateră - a trebuit să dea explicațiuni în privința onorabilității sale, brutal pusă în cauză. A făcut-o cu o indignare rău servită de vechea dușmănie dintre d-sa și arta cuvântului. D. Brătescul i-a aruncat colacul de salvare al unui elogiu, iar echipajul guvernamental i-a făcut o manifestație de încredere. Emoționat, d. ministru vorbește despre conștiința d-sale lîmpede ca... Dar nu găsește comparația.

- Cristalul, îi suflă, în glumă, opoziția.

- Da, da, întocmai ca cristalul, confirmă d. Văleanu. Descrie, apoi, suferințele și, mai ales, pagubele pe care i le-a cauzat politica militantă. (D. ministru are pasiunea sacrificiilor. Ultimele proiecte de legi trebuie să-i fie pricinuit pierderi incalculabile.) Încheie, invocând o Sfântă Treime tutelară, alcătuită din Partidul Poporului, generalul Averescu și Regele Ferdinand, întocmai ca Michel Strogoff care jura pe Dumnezeu, Patrie și Țară. D. Văleanu a trăit un moment solemn al vieții sale politice. A avut și norocul, rar, de a-l fi cristalizat într-un auto-panegiric care, desprins mai târziu din *Monitorul Oficial*, îi va pu(ea servi de epitaf. Căci finalul acestei ședințe a fost, în definitiv, de cel mai funerar efect.

VOTAREA LEGII FABRICILOR DE LOCOMOTIVE

Marți 8 februarie. Președintele Camerei ia măsuri împotriva elocinței. D. Petre Negulescu trimite Adunării un fel de zapis interpretativ prin care fixează durata diverselor exerciții de retorică parlamentară. D. Brătescul a dat cetire documentului care limitează veleitățile tribunilor. Comunicări, întrebări, interpelări sunt din nou definite și, în conformitate cu regulamentul, li se fixează o durată zgârcită. În numele opoziției, d. Madgearu aprobă această măsură de precauție împotriva aflului de cuvinte de la tribună. Explică

însă și motivul toleranței de până acum, și pricina transgresării regulamentului: *Camera nu avea ce lucra*. Noianul frazelor trebuie să umple pustia timpului căruia nu i se putea da nici o întrebuintă. S-a îngăduit, astfel, aleșilor națiunii, transmutațiunea la tribună a facultății farmaceutice de a pisălogi câte o problemă, în prezența câtorva zeci de sacrificai. Restul „făceau” culoarele sau se ospătau la bufet...

Se revine, deci, la dezbateră activă, nervoasă și succintă. În așteptare, d. Brătescu anunță că e ultima zi de îngăduință. Oratorii neamului sunt invitați la încercarea puterilor. Astăzi se poate vorbi oricât. Cei ce au un mare talent de relevat, să se grăbească.

Recordul l-a obținut tot d. general Văleanu, frtr-una din chestiunile cari au dus ca de obicei la ruina averii d-sale private. D. ministru a lămurit că, dacă, în trecut, a semnat câteva contracte păgubitoare, de vină a fost excesul d-sale de patriotism și de încredere în viitorul țării și al leului. O teorie valutar* nou-nouță a turburat, după război, credința d-sale în auzul care garantează monedele. Totuși, ministrul Comunicațiilor a dovedit că d. Brătianu s-a lăudat cu multe din puținele bune rezultate ale acelor contracte. Și a cerut, cu oarecare haz, să se facă o deosebire între contractele Văleanu și contractele Tancred-Constantinescu: fiecare cu păcatele sale, a mărturisit, cu bonomie, generalul.

ÎNFIINȚAREA INSTITUTULUI DE HIGIENA

Miercuri 9 februarie. Încă una din acele ședințe în care viața parlamentară se retrage pe culoare și la bufet. Formalitatea dezbaterilor și a votului rămâne în sarcina unui prezident, a ministrului rămas să-și moșească legea și a pâlcului de sacrificai meniți să aplaude și să ridice mâinile. Nici o polemică, nici un denunț, nici o chestie personală sau prohibită nu ispitește atenția, nu trezește curiozitățile, nu dezlănțuie patimile. Iar dincolo, în jurul meselor și pe săli, se improvizează șezători și clăci: vorbe de duh și anecdote, jocuri de cuvinte, controverse și cancanuri, până ce sosește rondul chestorului chemând lumea în incintă, la vot.

Și, totuși, astăzi discuția a fost importantă: Legea pentru înființarea Institutului de igienă publică.

Nici un deputat-medic, în afară de raportorul legii, n-a participat însă la dezbateri.

Părintele Lupaș și-a apărat proiectul cu limpezime și supleță, dovedind multă distincție în alegerea cuvântului. Prezența sa la tribună și pe banca ministerială e de un anacronic efect: amintește vremurile când preoții făceau și medicină empirică. Dar cultura părintelui Lupaș pare a fi din cele mai moderne.

COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI

Joi 10 februarie. Se distribuie deputaților câte un plic închis. Farsă, grațioasă sau manifest clandestin? E un memoriu care pledează strămutarea Capitalei la Brașov.

Eșecul celor patru primari și însăși criza de primar în care ne-a aruncat nostalgia ministerială a d-lui Anibal Teodorescu, îndeamnă, pesemne, pe bucureșteni, la un act de disperare.

Obișnuit, asemenea porniri ambulatorii se manifestau în luna lui Cuptor. Atunci își făceau loc în coloanele ziarelor pasionanta dezbateri: *mutăm sau nu Capitala, și, mai ales, unde?*

La răcoare, firește.

Manifestul acesta, care anticipează asupra simptomelor noastre estivale, se referă la un interviu al Reginei Măria.

E vorba de Brașov și de un plan de amplificare a orașului destinat să fie capitală, cu ajutorul capitalului american. Proiectul, desigur, va fi aplaudat de toți bucureștenii, mai ales în august. Până atunci, el s-a izbit de temperamentul și promptitudinea în cugetare a d-lui Mișu Pop, majoritar.

D. Mișu Pop e din Craiova și, ca atare, e alarmat foarte. Își iubește cu pasiune orașul natal, cetatea Banilor. Propune, deci, în caz de exod, mutarea Capitalei la Craiova, în care d-sa a văzut, pentru prima oară, lumina zilei.

Se declară însă împotriva capitalului american. Deși majoritar, d. Mișu Pop e de părere că trebuie să ne mutăm prin noi înșine, deoarece nu americanii se vor muta, ci românii.

Aplauze.

Nu știm dacă oratorul a cerut urgența. Mi-e teamă însă, de o avalanșă de propuneri de târguri și orașe cari au adăpostit nașterea câte unui parlamentar. Căci fiecare ales al națiunii poate găsi, la fel cu d. Mișu Pop, că e mai comod să mute Capitala la el acasă...

D-rul Kreuter, într-un grai foarte curat, apără, dansul, contra moralistilor zilei. S-au decretat, printr-o taxă prohibitivă, doliul unanim și tristețea. Oratorul e nevoit să amintească puritanilor, cari protestează în incintă, că omenirea dansează de cinci mii de ani. Cuvântarea d-sale ne duce cu gândul la celebra *Petition pour les villageois que Von empeche de dansei* a lui Courier. Dictaturile prigonesc râsul și voia bună. S-ar putea adăoga un rând și despre dansurile modeme pe cari *walzer-traum-ișlii*¹ le găsec inestetice și lascive.

Și părintele Cuciușna a vorbit. Reținem cuvântul *sănătărie*, în loc de *sanatoriu* - și atragem atenția filologilor.

La sfârșit, generalul Mircescu a dovedit că este atât un excelent administrator, cât și un sobru și precis vorbitor: nici una din întrebările migăloase și de amănunt ale d-lui V. V. Haneș nu l-au surprins nepregătit.

În tot timpul discuției, ministrul de Război s-a arătat omul unei instituții și al preocupărilor de specialitate.

Aplauzele adunării și elogiul adus de d. Haneș s-au adresat cu deosebire acestei atitudini.

MAȘINA DE VOTARE DE LEGI FUNCȚIONEAZĂ BINE

Vineri 11 februarie. Se anunță o interpelare în privința valutei studentești. Ostentativ, majoritățile aplaudă. Aceste zgomot e pentru urechile, absente, ale d-lui Lapedatu. Ecoul îi va parveni, desigur.

¹ Jalbă pentru sătenii care n-au voie să danseze (franc).

Visătorii iubitori de valsuri (germ. aprox.).

...Vorbe, vorbe, vorbe. Vorbărie.

Epistola interpretativă a d-lui Petre Negulescu s-a uitat înainte de a fi fost luată în seamă.

Trei discursuri în jurul unei subvenții pentru teatrele de copii. Un discurs și câteva apostrofe între d-nii Șumuleanu și părintele Cuciușna pe chestia unui cumulard din provincie. Alte discursuri pentru amânarea discuției asupra legii d-lui Garoflid.

Credite. Voturi prin ridicare de mâini.

Legi mărunte. Voturi cu bile. Reîncep ocolirile. Câteodată, opriți pe trepte în fața urnelor, deputații alcătuiesc un convoi funerar copleșit de un panegiric care nu se aude. Din vasele de lemn însămânțate cu bile ar trebui să crească glicine de hârtie, pentru completarea tabloului.

Pe culoare, plimbări cuminiți, ca într-o recreație universitară dintr-un secol cultural.

Atât. Între timp, sosesc știri de la Senat. Părinții națiunii, se zice, trec prin emoțiuni violente. Se povestește despre apariția senzațională a d-lui Ion Brătianu. Tăcerea lui înfioară, paloarea lui înspăimântă, atitudinile lui de o superbă și superioară plictiseală dau privitorilor senzația destinului și a veșniciei. Șoaptele se târăsc ca niște șerpi împlânziți la picioarele lui teribile și colegii aiuriți jură că l-au văzut, din când în când, scăpând vâlvătăi pe nări, pe când flăcări demonice țâșneau de sub pleoapele-i sumbre. Semne rele și visuri urâte s-au arătat tuturor senatorilor, în noaptea următoare, în somnul parfumat cu pucioasă.

Iată, deci, ce se raportează de la Senat, de când cu pogorârea d-lui Ion Brătianu, acolo.

La Cameră, în schimb, d-nii Vintilă și Dinu, fie și împreună, n-au un egal prestigiu.

E tinerețea relativă a deputaților care rezistă tentativelor de intimidare mistică.

CAUZELE EȘUĂRII VASELOR S. M. R.*

Luni 14 februarie. D. Lapedatu, în arenă... D. Lapedatu, pe banca ministerială! Simte, oare, sutele de priviri cum îl țintuiesc din

* Societatea Maritimă Română.

incintă, cu o vrăjmășie intensă, cu o intenție distrugătoare, fiecare din ele talmăcind, pe ascuțișul ei imponderabil, o afurisenie cumplită, un „nu te-aș mai vedea”, pornit din adâncul sufletului, sau pur și simplu o expresiune mai uzuală, dar rostită cu descărcări năprasnice de ciudă contrariată. >”.

S-a vorbit, nu de mult, de un aparat sensibil la greutatea imperceptibilă a căutăturii omenești. Cu atât mai mult, făptura omenească simte, uneori, apăsarea fluidă a ochiului străin. Cu atât mai mult, d. Lapedatu trebuie să fi fost copleșit, ca de un nor greu în pogorârea ce premerge furtuna, de acel efluviu descărcat asupra dumisale din orbitele, torpile de ură, ale majorității.

Niciodată, credem, n-a încercat cineva, mai dureros și mai acut, sentimentul de a fi un intrus, un tolerat și un nepoftit, ca d. Lapedatu înfipt pe banca ministerială, în numele majorității în fierbere.

Un asemenea martiraj și o asemenea bravură sunt demne de o altă cauză. Merită, oare, un biet portofoliu ministerial sacrificiul de a rezista forței exterioare care te expulzează și imperativului lăuntric care îți dictează să renunți, și, dacă ai putere, să disprețuiești?

Fapt e că d. Lapedatu a tronat, cu o modestie care trebuie să-i servească de paratrăsnet, între miniștri. Stingher și tăcut, fiindcă nimeni nu-i spunea o vorbă. Cuminte și aproape umil, suportând înverșunarea mută, dar ostentativă a Camerei, în virtutea nu știu cărei impenetrabilități sufletești care îl ocrotește ca o carapace.

Atitudinea d-lui Lapedatu e a unui elev care veșnic a luat premiul al doilea: lecțiile le știa pe dinafară, avea caietele învelite și etichetate, și iscălite riguros cu scriere rondă sau cursivă. Era tuns cu mașina no. 1, de întârziat nu întârzia niciodată, își făcea ghetele cu vacs, iar în recreație își revedea cărțile și temele.

Imaginea posacă a datoriei mașinale, actualul vistiernic nu se aventurează și nu se încurcă în probleme de situații, de raporturi cu semenii, de sensibilitate și de tact. Nervii sunt morți la gradul acesta al ființei transformată în piesă, cu mișcări stricte și uniforme, în mecanismul social.

Așa încât, d. ministru de Finanțe suportă fără a tresări și suprema ironie a împrejurărilor: aceea de a fi interpelat și de a trebui să răspundă, în numele guvernului, demonului său animator, d-lui Vintilă Brătianu. Camera a asistat, cu o nerăbdare de-abia stăpânită, la această comedie.

După răspunsul d-lui Lapedatu, s-a lăsat o tăcere zdrobitoare. Iar pe culoar, figuri schimonosite de majoritari chinuți se ușurau în vorbe de ocară, se lăsau pradă unei indignări sumare, descărcare firească a tăcerii silnice din incintă.

INTERPRETAREA LEGII AGRARE

Marți 15 februarie. D. general Văleanu nu scapă nici un prilej de a vorbi. S-ar putea, deci, spune că pierde, sistematic, prilejul de a tăcea.

Asistăm, poate, la desfășurarea unei ambiții, la ecloziunea tardivă a unei vocațiuni. Aloesul înflorește numai de la o sută de ani. Oratorul Văleanu îmbobocește sub ochii noștri și nu vom vedea florile retoricei d-sale decât peste două-trei decenii. Pentru vulg, aloesul e o biată plantă purgativă. Pentru profanii din incintă și tribune, oratoria d-lui Văleanu nu e mai puțin medicinală: posedă acel *virtus dormitiva* a doctorilor lui Moliere.

În așteptarea miracolului de la capătul secolului, d. Văleanu face exerciții demostenice pe seama Camerei dolente. Astăzi cultivă narațiunea și pastelul marin. Povestește naufragiul „împăratului Traian” în termeni pitorești și colorați, ca un bătrân lup de mare. Ascultăm, parcă, expunerea unui amiral în retragere; Joseph Conrad ar fi adăogit o pagină operei sale, participând la ședința de astăzi. Impresia că patima politică a smuls literaturii, în persoana ministrului Comunicațiilor, un mare povestitor și un descriptiv viguros se impune, cu realitatea lucrurilor trăite.

NEVOILE INVALIDILOR ȘI ORFANILOR DE RĂZBOI

Miercuri 16 februarie. D. Garoflid, ministrul de Domenii, e dintre bărbații politici cari stau oarecum deasupra partidelor.

Reputația și îndeletnicirile sale de specialist, rezervă, dusă până la indiferență, față de luptele interne, față de tot ce nu e polemică științifică și obiectivă, aproape că au iacut dintr-însul omul unei probleme, armonizatorul unui vast antagonism, regizorul posibil al producției naționale.

Campania brutală a presei liberale, intransigența oarbă și pizmașă a d-lui Vintilă Brătianu l-au smuls, însă, pe autorul Legii agrare de pe înaltul său soclu, l-au împins de-a binelea într-o tabără și l-au situat politicește între adversarii brătienismului: atât de firească și de organică e antipatia dintre liberali și intelectualitate, încât tot ce reprezintă la noi o gândiri și un spirit de cercetare se izbește, vrând-nevrând, de cetele lor sectare, de rutina lor întunecată.

D. Garoflid nu corespunde imaginii pe care ți-o faci, din auzite, despre dânsul. O față rumenă și arsă de vânturi, cu trăsăturile osoase, înviorate de ochii oblici și duril>Vorba distinctă și destui de caldă, însă de o precizie geometrică; nu prisosește nimic. Aspectul unui boiernaș care își administrează singur și de-aproape moșia. Mereu pe drumul de țară. Poartă scurteică și căciulă de oaie seină, oltenească.

*

În cuvântarea de astăzi a ținut să reducă oțioasa controversă din jurul art. 148 al Legii agrare la justele ei proporții, -meschine.

p'

AMNISTIEREA DELICTELOR ELECTORALE

Scandal, invective și amenințări

Joi 17 februarie. Majoritățile sunt dăruite cu o sensibilitate specială: amintirea sau evocarea zilelor de la sfârșitul lui mai 1926 le întărește. Alegerile, când sunt amintite, răstoarnă brusc echilibrul sufletesc al adunării: guvernamentalii; Ise zvârcolesc în prada unei crize nestăpânite, ca eroii lui Dostoievski la povestirea unei crime.

Interpelarea întârziată a d-lui C. Angelescu a zgândărit acest punct simțitor din memoria lor dureroasă. Amnistia electorală, adusă în discuție, redeșteaptă remușcări și rușini peste cari conștiința și interesul deputatului ales de jandarmi așternuse o

uitare forțată. E ca un secret de familie, siluit - o obârșie infamantă, o poveste cu bastarzi, un adulter, un incest -, dat în vileag fără cruțare.

Curând, ședința se rezolvă într-un vacarm de huote, de hohote, de strigăte și apostrofe. Corul majorității funcționează aproape ritmic: **Jos** - jos - jos!" Din când în când, un glas articulează: - „Panglicarilor !" sau, și mai parlamentar: - „Leagă-ți căteaua!"

Când d. Aciu cearcă să argumenteze și să exemplifice, ansamblul majorității începe să strănute: „Hap-ciu! hap-ciu!" pe când răcnetele se asmut din toate părțile.

Dar d. Madgearu descoperă și denunță pe autorul scandalului: e Calmuski, majoritar, care, de pe băncile opoziției, întrerupe pe orator și sporește confuzia în adunare. îl invită, deci, în termeni drastici, să treacă în rândurile majorității.

Urmează un dialog intraductibil în termeni cuviincioși. Caracterul lui neaoș românesc nu e alterat decât, la răstimpuri, de invitațiuni turcești cari au dobândit, prin uz, drepturi de cetate, în limbă! Polemica se desfășoară cu precizuni de vocabular cari explodează în urechile doamnelor din tribune și inovează, cu violență, literatura parlamentară.

Cei doi deputați își mărturisesc, cu năduf, aversiunea reciprocă, în jurul lor, forfotește un început de formațiune de luptă. În sfârșit, d. Calmuski renunță la rolul de cal troian (d. Madgearu zisese: **agent provocator**) pe care și-l asumase și trece pe băncile majorității.

D. ministru Cudalbu: cap de berar neamț - a scris cineva. Vorbește pe aria: „îmi iau răspunderea" cu răbufneli de motocicletă în glas și poticnindu-se din când în când pe câte o silabă cleioasă care nu-i permite să termine cuvântul. Gesticulează ca într-un manual de gimnastică suedeză și se avântă ca la un concurs de salturi în înălțime.

Între timp figura trece, rând pe rând, de la un roșu jovial la un roșu incendiar într-un ciudat flux și reflux apoplectic.

Majoritatea l-a aclamat, probabil pentru însușirile d-sale colorante, pentru concurența pe care o face fabricilor de anilină și ripolin, sau, poate, semnalelor luminoase de la macazuri, sau globurilor de farmacie, sau felinarelor purpurescente ale plăcerii pentru toți.

...Pus în cauză, d. general Mircescu a dovedit, fără retorică, pedeapsirea unor ofițeri-delicvenți electorali: amnistia nu i-a scutit de pedeapsa disciplinară. D-sa a mărturisit o intenție interesantă: scoaterea definitivă a armatei din alegeri.

ASISTENȚA INVALIDIZILOR, ORFANILOR ȘI VĂDUVELOR

Vineri 8 februarie. în tribune, chipurile supte ale invalizilor. Câțiva ascultă cu ochii stinși, cu o încordare nesățioasă, ca și cum cuvintele ar fi într-adevăr răcoare și lumină. Camera le consacră câteva ședințe încă.

Mulți deputați lipsesc: d. Ion Brătianu ține o conferință la Ateneu. Cei de față nu se interesează de dezbateri, astfel că băncile din fund se populează cu birocrati și șefi de cabinet: rezerva regulamentară a Parlamentului.

În schimb, viața de culoar e febrilă. D-nii Iuliu Maniu, Mihalache, Madgearu, Davila au consfătuiri la bufet. Din ce în ce, dezbaterile sunt socotite o formalitate sau un simulacru. Se simte, se știe, că inițiativa și hotărârile se iau aiurea. Ceea ce se vede nu e decât umbra realității ascunse: incinta e caverna lui Platon.

ACȚIUNEA DR-ULUI LUPU

Banchetul politic de la Cercul Militar

Sâmbătă seara la orele 8 jum[ătate] a avut loc într-o sală din subsolul „Cercului Militar” banchetul oferit d-lui dr. Lupu de către partizanii săi politici. Sunt peste o mie de persoane cari n-au loc în încăperea îngustă, necum la mese. Stăpânește un sentiment de voioșie, o rumoare încontinuu și exuberantă, întretăiată la răstimpuri de aplauze și urale. Au sosit delegați din provincie în număr destul de însemnat. Printre aceștia sunt și câțiva țărani din Moldova și Basarabia.

După propunerea d-lui I. Dumitrescu, e proclamat președinte al adunării d. deputat Borcea. D. I. Dumitrescu precizează scopul banchetului: prietenii dr-ului Lupu s-au adunat să-l întrebe asupra cauzelor rezervei sale politice și a inacțiunii din ultimul timp.

D. Borcea, mulțumind pentru cinstea care i se face, repetă că scopul acestui banchet stă în explicațiile pe cari dr-ul Lupu le va da numeroșilor săi prieteni și în orientările pe cari li le va aduce.

Citește o telegramă de credință și de urări de sănătate adresată Regelui Ferdinand. Asistența, în picioare, strigă: Trăiască Regele!

Apoi, ovaționat prelung, d. dr. Lupu, ducându-se în mijlocul sălii, ia cuvântul.

îndoieli și chinuri sufletești

D. dr. Lupu începe prin a arăta că, nu fără ezitări și fără o aprigă luptă interioară, s-a decis să se despartă de foștii săi tovarăși țărâniști. În momentele de reculegere și hotărâre, adesea cei mai vajnici dușmani i-au fost prietenii cari l-au oprit și l-au făcut să șovăie. E o clipă tragică pentru d-sa și pentru toți: fiecare are o lacrimă de regret pentru trecutul de care se desparte și un sentiment duios pentru cei mulți și nedumeriți cari nu pot fi de față aici. Sunt însă, toate aceste dureri, motive cari l-au obligat să-și facă examenul de conștiință, examenul situației sale politice, în raport cu situația întregii țări. Și s-a întrebat, spune dr-ul Lupu, dacă d-sa își mai face întreaga datorie, dacă își mai pune toate puterile în serviciul patriei.

Din acest examen a rezultat părăsirea îndoielilor și a ezitărilor. Pășesc ca Achile afară din cort, spune d-sa, și dacă n-am făcut-o mai devreme, iertare...

Ședința de la 7 februarie

Dr-ul Lupu declară că evenimentul determinant al acțiunii d-sale, picătura care a făcut să se reverse cupa, a fost eșecul Partidului Național-Țărănesc în ședința Parlamentului din 7 februarie. D-sa nu e obișnuit cu înfrângerile umiltoare. Acea ședință a fost o

umilire pentru întregul partid și d-sa, care adesea a știut să lupte singur contra unui parlament întreg, n-a putut lua parte la bătălie căci se afla într-o stare de inferioritate morală.

Cum am ajuns eu în starea asta? s-a întrebat dr-ul Lupu. Și și-a răspuns: conștiința că partidul se afla în greșeală a determinat această pasivitate.

Dr-ul Lupu face istoricul fuziunii, hotărâtă împotriva voinței d-sale și împotriva deciziunilor Partidului Țărănesc de a lupta contra Partidului Național, paralizat de „lipsa de pricepere și sinceritate a unui Iuliu Maniu”. Aceste deciziuni fuseseră determinate de atitudinea nesinceră, spune dr-ul Lupu, a șefului național, în martie 1926, cu ocazia audiențelor de la Palat pentru constituirea noului guvern. Dacă d. Maniu ar fi fost sincer, prezentând o listă comună cu Partidul Țărănesc, Regele ne-ar fi chemat la putere, afirmă dr-ul Lupu. În speranța că va fi singur însărcinat cu formarea cabinetului, d. Maniu a înaintat o listă pur națională, ceea ce a dus la chemarea generalului Averescu la putere.

În afară de aceasta, Partidul Național-Țărănesc suferă de o criză de conducere. D. Maniu nu e un șef, spune dr-ul Lupu, și în Orient tactica și energia unui partid sunt în funcție de inteligența și energia conducătorului.

Noul partid

Recapitulând, d. dr. Lupu ajunge la chestiunea excluderii d-sale. Spune că țărănismul pe care d-sa îl reprezintă este cel adevărat. Sunt țărănist născut, iar nu făcut, proclamă dr-ul Lupu. Țărănismul meu este pragmatic, se întemeiază pe acțiune și luptă. Țărănismul „lor” este dogmatic.

Țărănismul de faptă se întemeiază pe dragostea de oameni și, deci, pe dorința de ridicare a oamenilor. E ușor să faci un program. (Dr-ul Lupu arată cum se ticluiește un program, cum se întocmește un sistem.) Dar viața nu încapă în programe și în sisteme.

Cu acest prilej, vorbitorul schițează un program de realizări practice. Totul e să crezi și să înfăptuiești. Chiar *verbul* n-are nici un rost dacă nu determină o acțiune. Iată de ce, încheie dr-ul Lupu, eu **voi** avea succes în ceea ce întreprind, iar ei - nu!

Adunarea aplaudă cu frenezie.

Impresiunea generală este că dr-ul Lupu a înjghebat o destul de numeroasă grupare politică *personală*, nu însă un partid care să fi diminuat coeziunea și profunzimea maselor național-țărănești.

REOGANIZAREA I. O. V. -ULUI*

Luni 21 februarie. De câteva ședințe, generalul Mircescu e ținut pe banca ministerială. Ispășește, pentru alții, uitarea la care au fost lăsați invalizii. Vrăjmaș implacabil al retoricii, prieten convins al faptei urgente și constructive, spătarul suportă valurile de elocvență cu neclintirea de odinioară din fața valurilor de asalt. Curajul civil, însă, e mai nenorocos, exemplul ministerial rămâne fără ecou. Pe bănci, în incintă, mai așteaptă, într-o atitudine de renunțare letargică sau de ciudată abrutizare prin mijloace verbale, vreo douăzeci de parlamentari, ca rămășițele unei supreme garde sau ca epavele unui chef cu opium. De la tribună se revarsă fără zăgaz lirismul cel mai patriotic, sentimental și declamator.

Fiecare partid, prin mai toți *leader-ii* săi și prin o sumă de debutanți retori, și-a depus prinosul frazeologic, protestarea de sentimentalism și venerație față de mutilații războiului. Regulamentul restrictiv a fost înlăturat. Cuvântările se țin lanț, cascada verbală se precipită fără sfârșit și fără folos în golul înfiorător al timpului. Rezultatul e de pe acum știut: legea I.O.V.-ului se votează fără nici un adaos sau modificare.

Din toată patetica avalanșă de elocință parlamentară, nici o îmbunătățire, nici o realizare peste ceea ce s-a acordat, nu se alege pentru invalizi, cari sunt pretextul glorios pentru înscenarea unei ședințe mai mult: „Camera lucrează”. O pudicitate exagerată împiedică pe aleșii națiunii să ridice ședința când n-au nimic de spus și să renunțe la zilnicul exercițiu al menirii lor cuvântătoare: diuma se servește și așa.

D-nii Iuliu Maniu și Ion Mihalache au suportat și ei torentul lexic până la capăt.

* I. O. V. - Invalizi, orfani, văduve (de război).

PROIECTUL I.O.V. A FOST LUAT ÎN CONSIDERARE

Marți 22 februarie. Parada sentimentală din jurul I.O.V.-ului a luat sfârșit. Câțiva oratori se perindă încă la tribună. Observația d. D. R. Ioanițescu trebuie complectată: drept este că problema invalizilor n-a stârnit polemici de partid; consensul, însă, al partidelor a dezlănțuit un potop de elocință care amenință să devină tot atât de stricător, chestiunii în sine, ca și o discordie violentă.

D. general Iancovescu, în susținerea legii I.O.V.-ului, dovedește o vervă calmă și o ironie afectuoasă, dar ascutită. E un fals bătrân, cu părul și mustața albă, dar cu expresia vioaie și mâinile vânjoase. Cuvântează lent cuprinzându-și întrerupătorul fără grabă, pentru a rezezi mai bine și mai precis ascuțișul ucigaș. Glumă sfătoasă și leală, a cărei victimă satisfăcută a fost d. D. R. Ioanițescu: aplaudă cel dintâi replicile mai iscusite.

Generalul Mircescu a rostit un răspuns lapidar și dur ca mecanismul unei *Gewehrmaschine*. Socoate că nicăieri invalizii nu s-ar simți mai ocrotiți ca la Ministerul de Război, unde ajutorarea lor pierde acel caracter umilitor pe care-l capătă când e efectuată prin alte instituții.

Anunță un recensământ al mutilațiilor și o revizuire a lor; descoperă posibilități de noi venituri pentru I.O.V., dacă ministrul de Finanțe va conveni („și cred că-l voi convinge”); făgăduiește o revizuire a bugetului pentru ca socotelile I.O.V.-ului „să nu se mai asemene cu ale balurilor de binefacere, ale căror cheltuieli (tombolă, *confetti* și *jazzband*) egalează totdeauna veniturile, anulând intenționat beneficiile”. Va suprima, deci, sinecurile și birocrația parazită.

Lacunele eventuale, ale legii, vor fi remediate prin regulamentul care se va face și mai ales prin spiritul celui chemat să aplice.

Acı stă sensul cuvântării ministrului de Război: ideologia e bună sau rea după felul în care e aplicată și realizările pe cari le determină.

- Nu sunt orator, sunt om de fapte! Nu știu să spun, dar știu să fac. (Are accentul convingător al celui care și-a luat asupra-și o

Mașină industrială (germ.).

grijă și o va scoate la capăt.) Așadar, domnilor deputați, vă rog să pășiți la vot!

Cuvintele acestea rostite pe un ton aproape imperativ, stârnesc aplauze pe toate băncile.

Îi place, poate, Camerei să fie maltrată, din când în când!

DECLARAȚIA D-LUI DR. LUPU LA CAMERĂ

Răspunsul Partidului Național-Țărănesc

Miercuri 23 februarie. Un public de *meeting*, de alergări de cai sau de campionat de box într-un stadion american: tribunele sunt înșesate până în pod; pe bănci, pe trepte, într-o familiaritate dictată de forța împrejurărilor, cetățeni și cetățene se stâlcesc cu abnegație. Jos, în sala de ședință, pupitrele au fost cotropite: deputații, iată-i, în sfârșit, în număr, - senatorii au pogorât aci ca într-o fântână întineritoare, secretarii generali, șefii de cabinet, funcționarii Camerei au ocupat, cu discreție, locurile din fund. Banca ministerială s-a dublat: nu încap, pe un singur rând, ațâți miniștri, astfel că întârziții și cei fără de portofoliu și subsecretarii de stat se așează pe fotoliile chibiților plasate la perete sau în interstiții.

Apare, pe aplauze, generalul Averescu. Prezența sa e socotită ca un omagiu și, întotdeauna, ca un indiciu. Alt indiciu și altă onoare: d. P. Negulescu prezidează. Astăzi, însă, toată lumea știe despre ce e vorba. Dr-ul Lupu cu ai săi, veniți din vreme, au pus stăpânire pe primele două rânduri de pupitre, din stânga. E primul lor act de expropriere, săvârșit în paguba d-lor Mihalache, Madgearu, Iunian și Mirto. Dar d. Mirto, pândind absența de o clipă a uzurpatorului, și-a reluat scaunul cap-de-bancă, și neclintirea sa, discordanță și ostilă enervează pe „țărăniștii independenți”: strică omoghehtăfiPmi^ului lor grup. Se pertractează cu d-sa:

- Nu ml, due||'focul meu de șase ani încheiați!

E o vâlvă, o, așteptare, o hulă pe această revărsare de viață tălăzuită între înalte maluri de lemn și zidărie.

D. Florescu-Pădure încearcă una din obișnuitele sale comunicări forestiere; adunarea exală un imens „Aaaaa...” ca ironie și nerăbdare. Președintele își dă seama, ca un director de *music-hall*, că trebuie, în sfârșit, să exhibe numărul de senzație al matineului.

Dr-ul Lupu suie treptele tribunei. Veche imagine, vechi spectacol parlamentar: dr-ul Lupu suind treptele tribunei; oprirea lui, încordată dar calmă, în fața Camerei atente; discursul, apoi, ropotit de o șarjă întoarsă de câteva ori printre rândurile învălmășite ale unei mamelucimi în derută; verbul fioros, sfidarea neînfrântă, cuvântul totdeauna ultim și pecetluit al dr-ului Lupu; împotriva cui se va îndrepta, de acum, arsenalul acesta de însușiri combative, când șeful noului partid întinde adversarilor ramura păcii, și foștilor prieteni le propune uitarea pioasă care urmează despărțirilor? Citește o declarație-program. Aluzii polemice la urmă. Aplauzele majoritarilor la pasajul dinastic, la paragraful oștirii. Aplauzele grupului condus de d-nii Borcea și Buzdugan. Gestul de sfârșit al dr-ului Lupu: o sorbitură din paharul cu apă; trecerea batistei peste frunte. (Toate aceste detalii capătă azi o semnificație sentimentală, o valoare duioasă.) Și iată-l la tribună pe d. Ion Mihalache. O rumoare ostilă, o intenție jignitoare și în ciudată se ridică până la chipul său palid. Șasezeci de deputați aplaudă în picioare. Majoritatea, într-o chestiune în care singura atitudine politică ar fi fost rezerva, și singurul sentiment uman, respectul, își pierde cumpăna: „să vorbească d. Maniu. Maniu! Maniu!” Un rânjat: hă-hă-hă-hă-hă... întâmpină tragedia momentului. Se rupe o frăție de cruce. Doi bărbați puternici, două suflete aprige, se izbesc, fără voia lor, și-și trimit ultimele cuvinte pe deasupra trecutului. Și Camera se răsucesce în loc, de răs, și, instigată de agitația bufonă a d-lui A. C. Cuza, caută să întărească și să asmuță.

Trăsăturile albe și contractate ale lui Ion Mihalache ascund o cumplită sfâșiere lăuntrică. Vocea vibrantă și plină calcă, asemenea unui sfânt, pe o vâltoare, de plâns, nevăzută. O strădanie supraomenească îi îngăduie să facă față situației: să cruțe, fără concesiuni și fără mișelie, prietenia ce se denunță astăzi, ca un contract oarecare; să înfrunte vrăjmășia canibalică dezlănțuită asupra-i și să o răpună prin câteva replici de un laconism și de o măreție epică; și să refuze cu o cruntă, dar amară, ironie, galeriei nesățioase, spectacolul unei trântă cu fostul tovarăș.

Declarația d-lui Mihalache arată că partidul și frunțașii au rămas credincioși conducerii centrale. Răspunsul dr-ului Lupu a fost o descărcare de fulgere scurte și violente. Desigur, în orice împrejurare, dr-ul Lupu nu e un adversar comod. Dar răfuiala începe, spre marea desfătare a d-lui Tilică Ioanid și a majorității. Pentru a doua oară, d. Ion Mihalache apucă tribuna în pumnii încleștați și tari. Și vacarmul vast, hohotele, răcnetele, însuflețite de o ură necugetată, se sparge parcă de pieptul celui țaran cu figura limpezită de conștiința superioară a menirii sale. Valul se abate, pornirea vrăjmașă caută altă victimă: „Maniu! Maniu! Să vorbească Maniu!” D. Mihalache tălmăcește, clar, sensul acestui strigăt, subtilitatea diversiunii acesteia. Nici un echivoc! Nu mai e astăzi vorba de unul și de altul, de mici aranjamente personale, pe deasupra fronturilor. Cu un gest eroic și dureros, d. Mihalache renunță pentru totdeauna la prietenul care arunca, prin prietenia sa de dincolo de metereze, îndoiala în tabăra de luptă: învingător sau învins, Ion Mihalache nu va trece la dușman și nici jocul lui nu-l va face.

Să evocăm, la piciorul tribunei, sub figura sfințită de încercările ceasului, a lui Ion Mihalache, evoluțiile și piruetele deplasate ale d-lui Cuza, hazul vulgar, chipul buf, spiritul său de șicană?

D. Mihalache a declarat că n-a intrat în politică pentru a face teatru. D. Cuza are un prea pronunțat talent de comedie pentru a renunța la rolul său de Pratelini...

COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI

Joi 24 februarie. Destindere. Câteva comunicări indiferente.
D. Petrovici, pentru prima oară, nu răspunde prompt și amănunțit unei întrebări. Îl obosește, poate, dușmănia celor pentru cari simplul cuvânt „filosofie” constituie o sfidare, o formulă subversivă, o tendință sedițioasă, un descântec răufăcător. Vina de a fi pretins pentru fiecare cetățean o vedere asupra lumii, o sinteză de vaste raporturi, o judecată liberă de constrângerile mai apropiate, greșeala de a fi susținut o atitudine intelectuală într-un Consiliu de Miniștri

terorizat de d. Lapedatu și de cenzura, mioapă, a d-Iuî Vintilă Brătianu, periclitează cariera ministerială a d-lui Petrovici.

Se amână toate interpelările. Adunarea se precipită la vestiar. Un ritm parlamentar se afirmă și, în virtutea lui, după o zi încordată, succede, obișnuit, o ședință sălcie și de mântuială.

MANIFESTAȚIA PARLAMENTULUI PENTRU RATIFICAREA ITALIEI

Ședințele solemne ale Camerei și Senatului

Miercuri 9 martie. La poalele dealului istoric o masă de cetățeni, o fluturare de drapele, o erupțiune de urale, sub cel dintâi cer de primăvară al anului. Văzduhul străveziu se încheagă, departe, în cupolele de metal ale Văcăreștilor. Un elan nou în trupuri, în motoare, în glasuri și în claxoane. Copacii scheletici și goi contrastează cu strălucirea aerului» cu exuberanța mulțimii, cu aburul pământului umed al grădinilor călugărești, cu soarele italian, comandat parcă anume pentru această zi în firmamentul nostru, blestemat de Ovidiu. Sus, în fața coloanelor de la intrare, ovațiuni sprintene pentru marchizul Durazzo.

Ședința s-a desfășurat după ritualul stabilit al festivităților parlamentare. A prezidat, cu măsura și eleganța sa de totdeauna, d. Petre Negulescu: mare retor al ocaziunilor oficiale, d-sa a rostit, peste discursurile reprezentanților de partide și a deputaților basarabeni, cuvântarea d-sale, mereu limpede, mereu bine debitată, mereu justă și cumpănită și pe deplin satisfăcătoare.

...Și apoi, s-a ținut seamă că d, P, Negulescu a fost aproape singurul orator care s-a sustras falșelor megafonului. Căci în această solemnă ședință, afară de d. Cuza, nota umoristică a fost ținută de megafon. E un aparat care captează glasul vorbitorului și îl restituie incintei, cu o amplexare, caricaturală. Căpcăunii, din basmele copilăriei, zmeii și Muma-Pădurii trebuie să fi avut o asemenea voce. Când oratorul, în ambalarea-i profesională de la tribună, trece prin dreptul aparatului de tumefiat sunetele, vocea i

se umflă deodată și câteva cuvinte răsună îngroșate și rotunde, într-un fel de subliniere nepotrivită și poznașă. Cu o jumătate de pas mai departe, vorbitorul își recapătă vocea-i normală și, prin contrast, pițigăiată. Reintrat în zona primejdioasă, fenomenul se repetă: sunetul suprafonografic, inuman și anonim, se aude iarăși. E un exercițiu de ventrilogie? Fiecare orator capătă astfel, și joacă, pe două voci.

Și nici un discurs, cât de patriotic, nici un moment, cât de solemn, nu rezistă umorului mecanic al megafonului...

SOC. I.A.R.¹ ȘI CHESTIA AVIOANELOR

Joi 10 martie. D. Madgearu anunță două interpelări: pentru sensibilitatea feciorelnică a băncii liberale e prea mult. Cuvintele d-lui Madgearu sunt prea brutale.

Ele dezvăluie păcate vechi și perpetuate la umbra regimului parlamentar camuflat. Afacerile de avioane și afacerea Fabricii de arme de la Cugir se reîntorc, după o tăcere inexplicabil de lungă, în discuția Camerei.

Într-un elan de sinceritate, majoritățile aplaudă, apoi reclamă și aprobă urgența. E o manifestație antiliberală - efect firesc al succesului din Italia.

Fenomenul acesta de regenerare subită și de reînviere a spiritului combativ averescan se repetă cu prilejul interpelării d-lui Oteteleșanu. Precauțiunile d-sale au fost inutile. Majoritatea se folosește de fiecare întrerupere a d-lor Madgearu și Mirto pentru a demonstra ostentativ împotriva liberalilor.

Intenția oratorului a fost, evident, să evite precizările polemice, întrerupătorii și Camera întreagă n-au ținut seama de menajamentele d-sale. Consiliul Legislativ e o instituție utilă și care a adus servicii reale și nenumărate, a spus d. Oteteleșanu. De aceea e nevoit d-sa să critice niscai abuzuri și depășiri de atribuțiuni a căror tolerare ar

¹ Industria Aviatică Română.

altera spiritul instituției și ar face dintr-însa un fel de supra-parlament...

- Compus numai din membri liberali, a precizat d. Madgearu...

- Și cari resping sistematic legile d-lui Garoflid, adaogă d. Mirto.

Guvernamentalii ascultă. Vorbitorul caută să calmeze și să-l asigure pe d. Vintilă Brătianu, a cărui voce exasperată foarfecă hohotele viguroase ale adunării. De la tribuna Parlamentului, d. Oteteleşanu caută încă să prezideze, dar încercările d-sale de a conduce dezbaterile și de a aplana incidentele dau greș. Citează, apoi, din rezoluțiunile abuzive ale Consiliului Legislativ. Umorul lor ricoșează sistematic asupra băncii liberale.

Dezbaterile au continuat astfel într-o atmosferă de veselă și uneori spirituală inimicizie, în care Partidul Liberal a fost o victimă, și dezarmată, și grotescă.

UN INCIDENT CU DEDESUBTURI

Conflictul Haneș-Negulescu are la bază rivalitatea Petrovici-Negulescu

Vineri U martie. Calm plat. Ca în povestirile de călătorii, nici un vânt și nici un nor nu prevestea vijelia. Nici prezența d-lui V. V. Haneș la tribună, nici prezența d-lui P. Negulescu nu păreau semne de vreme rea. După primele cuvinte, totuși, ale oratorului (o pașnică întrebare, în aparență), liniștea somnolentă a ședinței se sfâșie în talazuri agitate, de omenet biciuit de patimi, întreruperi răstite, aplauze ostentativa, încordare.

Întrebarea d-lui Haneș, adresată ministrului Petrovici, răscolește adâncuri pe cari considerente de prudență politică și de disciplină de partid (ce brumă a mai rămas) le lăsau necercetate.

- De ce Legea Facultății de Teologie de la Chișinău, trecută cu succes prin toate secțiunile și comisuniile, nu e adusă în fața Camerei? De ce nu se respectă votul de urgență al Adunării, în privința acestei legi care așteaptă de trei săptămâni? De ce nu

intervine ministrul Instrucțiunii la președintele Adunării să pună capăt inexplicabilei întârzieri?

Un freamăt de neliniște trece prin desişul majoritarilor... Tufe de aplauze dovedesc sentimentele lor împărțite.

Ciudat: d. P. Negulescu se ridică să răspundă. D-sa furnizează o explicație: proiectul i-a fost confidențial cerut de un parlamentar care ținea să controleze „un punct obscur sau discutabil” al legii, prin care se înființează 36 de catedre universitare. Președintele vorbește cu obișnuita-i seninătate, clară, precisă, prestigioasă. Dar d. Haneș se arată nemulțumit:

- Cum adică? E oare de-ajuns ca un deputat să ceară un proiect în scopuri de lămurire personală, pentru ca acel proiect de care s-ar fi putut ocupa în seceruni; în comisiuni și mai târziu în dezbateri, să nu mai fie adus în fața Camerei care i-a votat urgența?

Din nou se ridică d. Negulescu. E palid și crispat. Un neastâmpăr în dicțiunea-i măsurată, în atitudinea-i „compusă”. Că urgența a devenit uri fel de modă parlamentară, inutilă... Că proiectul de lege n-are nimic de suferit în sine, prin această întârziere care nu-i stânjenește întru nimic aplicarea din ordin încă din luna octombrie...

D. Haneș ține, însă, la formă. Ține să se respecte regulamentul. Căci odată votată urgența...

- Rog pe d. deputat Haneș, întrerupe prezidentul care bate cu ciocanul în pupitru și uzează de megafon, să-mi indice articolul din regulament care arată un termen precis pentru aducerea în dezbateri a unui proiect pentru care s-a votat urgența...

D. Haneș știe că un asemenea articol nu există. Totuși termenul de „urgență” și practica parlamentară sunt limpezi îndeajuns. Și când o lege pentru care s-a votat urgența întârzie, iar o mulțime de proiecte fără importanță și fără urgență trec înaintea acesteia, evident este că în asemenea împrejurare se calcă regulamentul...

D. prezident tresare, bate cu ciocanul în pupitru și întrerupe cu violență; se aude, în zgomotul iscat: „E o lipsă de bună-cuviință față de Adunare să pretindeți că neaducerea legii în fața Camerei e o călcare de regulament.”

D. Haneș, congestionat și furios, iese în fața băncilor: „Protestez contra termenului de lipsă de bună-cuviință”, clamează d-sa. „Nici în formă, nid în fond h-âm depășit...”

Dar, ajutat de megafonul care tună și bubuie din naltul tribunei prezidențiale, d. P. Negulescu, jupiterian, îl acoperă:

- Vă chem la ordine !

- Vă chem pentru a doua oară la ordine!

- Vă chem la ordine și vă trnrit în fața Comisiunii de disciplină!

D. V. Haneș:

- Cer cuvântul în chestie personală.

Tumult. Majoritatea protestează, în principiu, dar nu știe precis cum să procedeze.

Orice imprudență poate duce, ța o dezbinare fățișă între partizanii d-lui Petrovici și cei ai d-lui Negulescu, spectacol care trebuie evitat cu orice preț. E atacat, "deci, cu vehemență d. Haneș care ține piept. D-sa e la tribună, suh {figura d-lui președinte, care și-a recăpătat printr-un violent efort țîșuta și calmul academic.

D. Haneș desfășură multă voce. ^i bună-credință. Reușește să vorbească și să fie ascultat: în tot ce a spus, în felul cum a procedat, care i-a fost „lipsa de bună-cuviință” ^ A pledat doar nu pentru o persoană sau pentru un partid, ci pentru adunarea întreagă...

...D. Negulescu improvizează o exegeză subtilă a expresiunii: **bună-cuviință**.

Incidental se aplanează. Nu fără un epilog: d. Omer Popovici, majoritar, căruia președintele încearcă să-i refuze cuvântul, cere aducerea urgentă a proiectului de lege în discuția Camerei. Se vor evita, astfel, echivocuri și îndoieli. ^j, Noi, majoritarii, vă iubim deopotrivă și pe dv., d-le președinte, și pe d. ministru al Instrucțiunii... Ar fi deci bine..." etc. ! ^tc... (Aplauze).

D. Negulescu n-a mai răspuns. Se trece la ordinea de zi.

ȘEDINȚA DE SÂMBĂȚI A CAMEREI

ii..

Sâmbătă 12 martie. D. A. C. Cuz^ răsfoiește, la tribună, câteva broșuri cu marginile îngălbenite. Sunt discursurile d-sale parlamentare de acum treizeci și mai bine de ani. Regițindu-le, președintele Ligei le imprimă un soi de viață postumă. La fel procedează A. C. Cuza

și cu versurile și epigramele d-sale: le trece posterității, abuzând de rezistența fizică a d-sale și de răbdarea, în această materie, a scoarței noastre planetare.

Parlamentul e în căutarea unui ministru. Incinta e umedă și tenebroasă ca un local de baie. Afară e o primăvară străvezie și curată. Iar la tribună stă d. A. C. Cuza ca un duh al întunericului. Și așteaptă. Miniștrii sunt bănuți de nostalgii pascale. Contemplă, de la ferestre, dealurile și soarele. În sfârșit, sosește părintele Lupaș, cu o expresie de suferință și resemnare pe figură.

D. Cuza poate, deci, citi din discursurile sale de acum treizeci și mai bine de ani. Operele sale se pot bucura, ca și oratorul lor, de binefacerile longevității. Evocarea Parlamentului de la 1895 înviorează pe orator. D. Cuza polemizează cu d. Mirto...

- Pe atunci, aveam fericirea să discut cu Take Ionescu și Carp. Azi, am nefericirea să discut cu d. Mirto...

- Dacă le-ați supraviețuit! răspunde d. Mirto, fără să se supere.

- Ei au murit și ați venit d-voastră, atacă d. Cuza.

- Fiindcă le-ați scurtat zilele ! sună vesel răspunsul.

Camera petrece. Dialoguri, aparteuri și **passade** spirituale, uneori corozive, de o parte și de alta. Lume destulă, în tribună. D. Cuza profită de ocazie să o îndoctrineze din nou. D-sa nu se mulțumește să-și facă prozele numai pe banca ministerială.

În cele din urmă, însă, incinta și tribunele se deșartă. Rămân oratorul, președintele și ministrul captiv, dimpreună cu o duzină de sacrificai, sub paza chestorilor. În atmosferă, un susur neîntrerupt: debitul d-lui Cuza.

ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ

Luni 14 martie. D. Lazăr Popescu la tribună, d. Trancu-Iași pe banca ministerială, deputați vreo douăzeci și cinci, restul la bufet sau în plimbare circulară în jurul sălii de ședință. Această din umiă îndeletnicire se cheamă, în limbaj parlamentar, „a face culoarul”.

Se discută organizarea Camerelor de muncă.

Dar apariția enciclopedică a d-lui Lazăr Popescu la tribună a stârnit obișnuita panică în adunare. Ceimai curajoși dintre deputați s-au masat, să reziste colectiv, pe locurile din față. Uimire: somniferul orator nu și-a mai cloroformizat adunarea. Fără să renunțe la desfășurările de erudiție, din a căror pricină fusese decretat un pericol național de către Camera unanimă, d. Lazăr Popescu a izbutit să fie și interesant și documentat într-o introducere bine construită și făcută din raportări și citații fericit coordonate, în serviciul discuțiunii de azi. D. Lazăr Popescu a dovedit o amănunțită cunoaștere a legislației mondiale muncitorești și a condițiilor de producție de pretutindeni.

E un reviriment în apucăturile și o revoluție în efectele d-sale. Poate unele brutalități de apreciere aje cronicii parlamentare au contribuit cu ceva la acest început de elasticitate și zvelteță.

Oratorul, însă, n-a aprofundat proiectul de lege. Amploarea părții introductive atrăgea, în mod necesar, o analiză mai amănunțită. Discursul d-lui Lazăr Popescu a constatat, deci, dintr-o introducere, care a captat atenția Camerei prezente, și dintr-o cercetare fugară a proiectului, care a dezamăgit-o. Vorbitorul, desigur, a vrut să fie scurt. Recunoștință lui!

ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ [2]

Marti 15 martie. ...Vă prezint pe d. Mișu Pop, quinquagenar zvelt cu pieptul de *torero*, cu umeri trași înapoi, de cavalerist în retragere, mlădios ca un profesor de dans, combativ, entuziast și repezit ca în anii turburi și frământați ai adolescenței. Cuvintele, la d-sa, se îmbulzesc pe buze, din clocotul unei pasiuni nedisciplinate, de-a dreptul.

Gesturile d-sale, parlamentare, izbucnesc dintr-o inimă vulcanică, dintr-o intenție pură, dintr-o luminare spontană, totdeauna, deci, necontrolată. Avânt, impulsivitate, generozitate, fără urmă de calcul, fără întunecare de ideologii cari pot fi interesate, d. Mișu Pop purcede la cuvânt dezbărat de orice balast critic, de orice concepție livrescă, de orice denaturare meditativă. O dovadă a firii d-sale

eruptive, a sentimentalismului d-sale idolatru: propune ridicarea unui monument, la Chișinău, lui Benito Mussolini, din diurna pe cinci zile a parlamentarului român recunoscător...

Desigur, s-au găsit cinici să rânjească. Inevitabil, propunerea fu întâmpinată de hohote nerespectuoase.

Candoarea d-lui Mișu Pop, nevinovăția d-sale politică, n-a fost înțeleasă de o bancă ministerială de calculatori dezabuzăți, de o Cameră de hârșiți și de sceptici. În zadar, cu o stăruință de vestală, d-sa a încercat să adune unsprezece adeziuni pe un proiect din inițiativă parlamentară.

Nu s-au găsit unsprezece neprihăniți, unsprezece inspirați, în reprezentanța plenară a României Mari.

Și d. Mișu Pop suferă. E nedumerit.

LEGEA CAMERELOR DE MUNCĂ

Miercuri 16 martie. Tânărului deputat Suciu, Camera i-a adus un discret omagiu. Cei câțiva parlamentari, din toate partidele, dimpreună cu ministrul Muncii, cari ascultau în seara de marți începutul cuvântării d-lui Suciu, au socotit să amâne ședința, pentru ca oratorul să poată vorbi azi, la un ceas potrivit, în fața unei adunări mai depline.

Cel care a fost obiectul unei atât de rare atenții a cuvântat azi, și a bine-meritat. D. Suciu e dintre puținii oratori, ai acestei adunări, cari ar fi putut apare la tribună în fața unei Camere dinaintea războiului. Verb abundent și dicțiune facilă: stăpânit și subîntins de o idee conducătoare și de o sobră pasiune care nu declamă, nici nu se revarsă.

În chestiunea Camerelor de muncă, d. Suciu a proiectat raza unei analize scrutatoare până la detaliu, dar concludentă și sintetică: se creează un organism hibrid și neviabil; și se compromite, în același timp, o idee bună. Iată marele rău al proiectului guvernamental.

S-a aplaudat cu însuflețire: talentul suscită bucuria prietenului și eleganța adversarului.

CHESTIUNEA AVIOANELOR ȘI COMISIOANELOR DATE SOC. I.A.R.

Joi 17 martie. Înflorire timpurie la tribune: moda și-a trimis culorile, primăvara doamnelor. Joia e zi de Cameră pentru cetățeni și cetățene.

Încă un semn care subliniază ordinea de zi, nu cu roșu, dar cu argint; mulți senatori în sală. Pupitrele tixite, și banca ministerială, cu prezențe cari onorează. Numărul de senzație, în persoana d-lui Madgearu, se avântă la tribună, desfăce un teanc de dosare. E metoda de lucru a oratorului acesta. Cultivă amănuntul fără să ignoreze chestiunea. Introduce, apoi, o furoare polemică în sterilitatea complicată a detaliilor și le animă. Epuizează, astfel, o problemă, fără să-și abrutizeze auditoriul - cum izbutește, de pildă, fără greș, d. Vintilă Brătianu - căci verba sa agresivă întreține o atmosferă de asalt și de zburcuciu neconținut. Vorbește, azi, despre afacerile de avioane și de comisioanele Societății I.A.R. Dintru început, scoate aproape cu desăvârșire din cauză guvernul actual. Dintru început, rostește cu sarcasmul cuvenit numele d-lui Tancred Constantinescu. (Camera : „Aaaaa!”). Această evocare nu întârâtă îndeajuns banca liberală. S-ar crede că atacurile oratorului nu displac d-lui Duca și deputaților liberali. Cel mult dacă obiectează un glas că se divulgă secretele apărării naționale:

- Ați scos tricolorul! le taie vorba d. Davila.

Doi reprezentanți ai Fabricii I.A.R. (un director și un membru în Consiliul de administrație) întrerup, sub pretextul că vor să corijeze date și să aducă precizii.

E o încercare de a isca tumult și scandal, pe care d. Madgearu a reprimat-o cu o energie brutală: nu discută cu agenții I.A.R.-ului. În ruptul capului! Majoritatea, zadarnic solicitată de cei doi deputați, păstrează o suspectă neutralitate. Uneori, aplaudă, - când tribulațiunile liberale și constantinescjene sunt puse în cauză.

Între acestea, cu o susținută vehemență care, printr-un miracol de echilibru, nu alterează obiectivitatea expunerii, d. Madgearu dovedește cum s-au comandat avioane-asașine. cum s-au plătit avioane de rea calitate și cari nici nu ne-au fost livrate, cum s-au

acordat comisioane, pe cât de imense pe atât de inutile, Societății I.A.R. și cum această I.A.R. a înființat o fabrică de avioane și de motoare la Brașov. O fabrică pe hârtie: citate dintr-un raport militar arată că această fabrică nu e utilă, nu are personal și nu va putea, încă multă vreme, furniza nici un avion și nici un motor. De ce? Ca să încaseze, conform contractului, comisioane asupra tuturor comenzilor aviației în străinătate. O societate, deci, înjghebată și subvenționată pe calea comisioanelor...

D. Popovici, majoritar, directorul I.A.R.-ului, s-a pierdut în explicații lăaturalnice. Am clădit 16.000 m. p. de teren, afirmă d-sa. E o uzină unică în Europa!

- Și afacerea e unică în Europa! exclamă cineva.

Se angajează, apoi, într-o pledoarie zadarnică pentru avionul românesc care, în chip fatal, trebuie să fie mai scump ca cel străin. Dar nu e vorba de asta! Întrerupe d. Madgearu: întrebarea e dacă statul român putea sau nu putea să comande avioane în străinătate, de-a dreptul, fără comisioane pentru I.A.R.!

- Adică dacă e mai scump sau mai ieftin fără comision? intervine d. Mihalache.

După o pauză de destindere, d. general Mircescu ia cuvântul și - surpriză! - dă explicațiuni împăciuitoare. Ministrul se mărginește și ne descrie și, deci, să răspundă numai de activitatea d-sale în aviație. În privința Fabricii de avioane, se menține în generalități despre necesitatea unei industrii de război, naționale, afirmă apoi speranțe de îndreptare și rostește urări de prosperitate... *Vivat, axscat, floreatl. A. R.!*

Aplauze...

DISCUȚIA PROIECTULUI CAMERELOR DE MUNCĂ

Vineri 18 martie. Prin d. Ion Inuleț vorbește Partidul Liberal la Legea Camerelor de muncă. Un copil-colos, un copil-reclamă (1,90 m.) pentru virtuțile întăritoare ale uleiului de ficat de morun. Doi pomeți asiatici și o nutriție prosperă au înghesuit perechea de

ochi vicleni în orbita lor oblică și ^grăsună. Aspectul fostului ministru de astăzi nu mai evocă, nici departe, pe revoluționarul rus de acum zece ani.

Trecutul nu-i mai servește d-lui 'Inculeț decât ca un titlu la cuvânt în chestiunile uvriere. Partidul socoate că fostul său basarabean e mai simpatic maselor decât d. VintilăBrătianu sau d. I. G. Duca. E un calcul de cabinet, o deducție după date, pe hârtie. în van, d. Inculeț, într-o cuvântare deopotrivă de căznică și dezlănătă, se copiază, palid, pe sine-și în atitudini și terminologii dictate de amintire și temperate de realitățile prezente.

Nu izbutește să fie decât în tradiția tactică a Partidului Liberal: ideologie avansată, la tribună; asuprire sălbatică, în luptă. Oratorul, totuși, cu un calm și **surâzător** cinism, califică: e o lege polițienească. Iată, desigur, un exemplu de îndrăzneală liberală în fuziune cu inocența revoluționarilor podăiți...

D. A. C. Cuza a transformat sa*la dezbaterilor într-una de curs. (Elemente de sociologie și economie politică.) Și-a revizuit cu desăvârșire concepțiile din „Poporâția”. Se vede cât de acolo că a citit, în ultimul timp, autori noi.

ȘEDINȚA DE SÂMBĂȚĂ A CAMEREI

Sâmbătă 19 martie. D. general Averescu s-a ținut de cuvânt: a făcut remanierea în chipul cel mai neprevăzut, în momentul cel mai neașteptat. Și a început prin a-l debarca pe inexpugnabilul vistiernic Lapedatu. Lovitură de teatru. Niciodată n-au fost mai pustii tribunele, mai calmă atmosfera.

întrebări plutesc în aer, se agață, pe culoare, de pulpanele miniștrilor, suie la urechile d-lui fGoga: Ce-i cu conflictul Lapedatu-Manoilescu? - „Nu știu nimic!” Dar afacerea Skoda-Ringhofer? Nici un răspuns.

Iar d. Manoilescu, întrebat și d-sa, își îndreaptă, tragic, privirile spre cupola Camerei: „Dumnezeu știe!”

Apăsând pe fiecare cuvânt, ca ș^cum ar fi vrut să schimbe recea lui semnificația oficială, d. **maistru** de Interne comunică Adunării vestea demisiei d-lui Lapedaț^ . Majoritățile izbucnesc în

aplauze sălbatice și trepidante. E o manifestație mexicană, când se anunță succesul unei revoluții, e un preludiu la dansul în jurul focului, când tribul salută frigerea pe care se răsucesce misionarul...

Vestea subită a stupefiat banca liberală: figura unui fost ministru se lungește consternată, silueta deasă a unui fost vistiernic alunecă grăbită spre ieșire.

D. Trancu-Iași ia cuvântul în chestia Camerelor de muncă și, cu bonomie, dar fără cruțare, atacă partidul în derută: d. Dinu Brătianu, încă sub imperiul tristei întâmplări, d. I. Inculeț, confruntat nas în nas cu realitățile, opun o lamentabilă rezistență. Ministrul Muncii speculează, în aplauzele majorităților triumfătoare, tema ipocriziei liberale.

Pe culoare, deputați și miniștri se consolează în glumă. E o atmosferă de agitație, de steaguri, o însuflețire de victorie: calul troian a fost doborât, spun averescanii, - „guvernul se omogenizează”.

SALUTUL PENTRU ESCADRA ȘI POPORUL FRANCEZ

Luni 21 martie. Camera manifestează pentru Franța, după ceremonialul obișnuit: mai întâi liderii, câte unul de partid, apoi ministrul, la urmă majoritățile și președintele care adună cuvintele și sentimentele afirmate într-o ultimă operațiune de totalizare oratorică.

Deosebit de sincer și expresiv omagiul rostit de d. C. C. Brătescu. Aplauzele cari l-au însoțit subliniază momentul în care emoțiunea încetează de a fi numai oficială.

Tribuna, azi, e acaparată de d. Oroveanu, în răfuială cu benjaminul dinastiei noastre politice. Specialist în ridicare de haltere și greutate: ceafă de zimbru, glas de geamandură, patetic de suburbie, grai pitoresc agrementat de cuvinte radicale și de expresii neaoș românești, figura d-lui Oroveanu se alege dintre tipul știut al electorului chiabur și alura campionilor internaționali împovărați de propria lor musculatură: Sbisko, Paul Pons, Mahmud, Padubny. D. Oroveanu a vorbit aproape două ceasuri, cu consimțământul unei Camere încântate. Liberalii au părăsit ostentativ ședința. Dosarul, doldora de făgăduințe usturătoare, adus de d. Oroveanu la

tribună, dicta și explica această retragere precaută. Oratorul a descris, bazat pe amintiri, pe date și uneori pe documente, moravurile și metoda liberală: jaf, intimidare, corupție. Apel la unire, deci: „altfel în curând ne mănâncă coliva”, „Până când această lașitate generală?” Mulțime de amănunte hazlii din istoria ultimei guvernări liberale. D. Oroveanu, mutilând sintaxa românească, izbește năpraznic și în foștii săi tovarăși, își boxează pieptul, într-un elan de sinceritate, cu un pumn de 100 kg, iar în pauzele respiratorii își trece peste frunte basmaua vastă ca o mușama liberală. Cuvântarea eroi-comică a d-lui Oroveanu n-a fost lipsită, însă, de adevăr și de credință. Zbuciumul d-sale caragialesc și atitudinea „forte” n-au răpit cuvintelor înțelesul lor crud, iar documentelor aduse, elocința lor amară. Iată de ce d. Oroveanu a fost susținut de o Cameră veselă și atentă.

CHESTIA TABERELOR DE INSTRUCȚIE

Schimb de terenuri cu Soc. „Baia”

¥

Marti 22 martie. Cuvântarea d-lui C. Angelescu: o apărare caldă și energică a sătenilor din Baiay*Bogata, Simca și Sălcioara, deposedați de codrii și islazurile lor, în ciuda Constituției. Tactica nouă a Partidului Național-Țărănesc, în lupta dintre guvern și liberali, se desenează din ce în ce mai precis, fh ultimele ședințe: opoziția fermă și atentă față de toate actele guvernului. Grija, însă, de a nu face jocul nimănui; nici printr-o **combatere** înverșunată, care ar folosi și liberalilor; nici printr-o dezinteresare care s-ar interpreta, în Parlament și în public, ca un semn de ctezororientare și de lăncezeală,

IS

...il

ÎN MEMORIA LUI sÂjsDU-ALDEA

i

- • ' so •

Miercuri 23 martie. Mihail șadoveanu învie imaginea defunctului scriitor Sandu Aldea, în cumintele, simple și adânci, ale

părerii de rău. Adunarea, înduioșată și pătrunsă de acest răsunset funerar al unei inimi de frate, dăruie familiei lui Sandu Aldea diurna pe o zi.

E un semn nou, în omagiul de azi al Camerei, adus unui scriitor: creatorii conștiinței românești (fiindcă i-au dat expresie și viață) încep să cucerească adevăratul lor loc în sufletul contemporanilor.

INGERINȚELE DE LA TELEORMAN PROVOACĂ SCANDALURI

Protestul energic al d-lui I. Mihalache • Răspunsul d-lui Octavian Goga

Joi 24 martie. „Treuga Dei”, astfel caracteriza d. Goga, într-o convorbire prietenească, liniștea și ordinea gwtf/-academică a ședințelor din ultimele săptămâni. În aer, într-adevăr, plutea o prevestire de clopote și denii, de muguri, de miei și de ouă roșii. Sarcasmul ministerial se drapa cu grijă la aceste așteptări pascale. „Treuga Dei” amenință să degenereze într-o pace eternă...

Oricât ar folosi însă un asemenea rezultat omului politic, oricâtă plăcută slavă i-ar aduce, polemistul, însă, regretă aprigul fior al războiului de gânduri și cuvinte.

D. Goga spunea: „Sunt un om mai mult bătaios decât pașnic; lăncezeala nu-mi priește defel; dar ce pot eu face fără adversari?” un surâs cu înțeles sublinia această deznădejde războinică.

Să fie oare, d. ministru de Interne, în harul lui Dumnezeu? Căci numai Dumnezeu, sau vreo altă Putere de dincolo de fire, căreia i s-a închinat, putea să-l ajutoreze cu o atât de minunată grabă.

N-a trecut o noapte și o zi și, iată, d-lui Goga i s-au împlinit dorințele. A obținut, tocmai în clipele când situația politică ar fi reclamat-o mai puțin, ședința de care ducea lipsă, ploaia torențială de care îi era sete... Cerul i-a hărăzit până și adversarul de care, izbindu-se, să se oțelească și să se istovească.

Simplitatea măreață și curată și vigoarea elementară a d-lui Ion Mihalache s-a măsurat, vreme de un ceas, cu vehemența aspră și continuă a d-lui Goga, în mijlocul unui cor strident de invective, într-un alai de îndemnuri răgușite, de apostrofe exagerate: majoritatea și opoziția se războiau ca în cele mai crunte vremuri de polemică parlamentară, se insultau, gata să se încaiere, ca două oști nerăbdătoare, la umbra căpitanilor cari se bat.

...La urmă, lumea politică, în curent cu ultimele zvonuri, cu datele „situației”, se întreba: ce mai fu și asta?

- Nimic alt, decât că d-lor Goga și Mihalache li se urase cu „Treuga Dei”.

O clipă de învigorare, numai cât ai scutura de praf două platoșe, cât ai curăța de rugină două paloșe...

GUVERNUL ȘI AGITAȚIILE STUDENȚEȘTI

Declarațiile energice ale d-lui ministru Petrovici

Luni 28 martie. Se știa, din vreme, de o interpelare a d-lui Cuza. Crucea cu secure abundă într-una din tribune. Președintele Ligei ia cuvântul cu siguranța unui sol, purtător al declarației de război, dar care vrea să lase adversarilor răspunderea rupturii.

Discurs potolit în formă și în ton, afectând argumentarea strict logică și străduința de a convinge pe calea dialecticii pure; discurs agresiv, însă, prin conținutul său care nu e decât îndemn la dezordine, pentru unii și amenințare, pentru alții. D. A. C. Cuza și-a strecurat, încă o dată, demagogia, propaganda și ultimatumul cu o măiestrită perfidie.

Ministrul Petrovici a răspuns. Avea la dreapta sa pe d. Octavian Goga și venea de la o întrevedere cu șeful guvernului. Culoarele și bufetul cunoșteau acest amănunt. Se mai știa că, dimineața, la minister, d. Petrovici primise o delegație studențească și suportase, cu deplină stăpânire de sine și cu înțeleaptă înțelegere, oarecare intemperantă de langaj și de atitudine a delegaților. Calmul și fermitatea d-sale au operat, în acest prilej, cea mai eficace presiune.

în Cameră, acum, d. Petrovici avea să precizeze felul de a vedea și de a reacționa al guvernului întreg. Desigur, resursele oratorice recunoscute, ale d-lui Petrovici, i-ar fi îngăduit ușor să subtilizeze chestiunea, să evite declarațiuni cari nu suferă nici o atenuare și nici retractări. Tactica oratorului, în cazul când d-sa n-ar fi întrunit părerile și hotărârea unui cabinet întreg, ar fi fost, desigur, aceasta. Dar d. Petrovici a rostit un discurs sincer: direct, aspru, pe alocuri, și categoric. Nu s-a târcolit în jurul problemei, n-a cochetat cu primejdia. A tăgăduit cu tărie dreptul studențimii de a dicta o politică sau alta. A respins cu sarcasm și cu întreaga vehemență necesară procederea ultimativă a tineretului, pretențiunea lui de a trata de la egal cu guvernul. I-a dat apoi sfatul autoritar de a se întoarce la studii. Și a protestat, cu bărbăție și demnitate, împotriva dreptului unei generații de a se afirma mai patriotică decât aceea care conduce, astăzi, țara.

D. Goga, în tăcere, a ascultat acest discurs care interpretează atât de neașteptat poetica d-sale definiție a pornirilor studențimii: „continuarea spiritului de tranșee...” Poate că recente turburări, agitația și exaltarea neobișnuită a demonstranților, să-i fi dovedit că o mișcare, o dată dezlănțuită, nu se poate canaliza și conduce după plac.

Și, de aceea, ministrul de Interne s-a luat de gânduri.

DEZACORDUL DINTRE D-NII CUZA ȘI ILIESCU

Marți 28 martie. Excluderea d-lui Paul Iliescu din Liga Creștină însemna o fângăduință de spectacol. Tribunele, înșesate cu ligiști, veniți să vadă răfuiala. E un public favorabil victimei. D. Paul Iliescu, oacheș, curb, îndesat, ținută și calm profesional de avocat deprins cu pledoaria, pledează astăzi în propriul său proces. Că d. Cuza l-a exclus în absența deputaților Ligei, printr-un fel de lovitură de stat, se plânge oratorul. Că n-a mai putut suporta obiceiurile dictatoriale și abuzul de autoritate al șefului... (Opoziția tresaltă: Mussolini! Mussolini!). În ciuda sforțărilor sale desperate,

d. Cuza sâsâie nestăpânit: - „Asta e chestiune de disciplină interioară de partid; rău faceți aducând-o în fața Camerei...”

Spre bucuria adunării, d. Cudalbu se cocoțează la tribună, cu un aer agresiv și vexat. Citește, agitat, hotărârea de excomunicare. - „Cine a luat măsura asta?” întreabă un glas. „Eu!” răspunde d. Cuza străduindu-se să pară impunător și mai înalt! „Hă! hă!hă!” se desfată Camera. D. Cuza își pierde cumpătul și cezarizează, în aplauzele voioase ale adunării: „Partidul *meu...* doctrina *mea...* l-am exclus... voi mai exclude...” încheie și coboară treptele până la jumătate, se răzgândește și iată-l din nou pe platformă, crispat și febril.

- Ce doriți? îl întreabă, nemilos, președintele Brătescu...

- Sunt... în continuare ! Pauză. D. Cuza mai face un gest care se tâlmăcește prin: am zis ! și părăsește definitiv tribuna.

D. Iliescu, în replică. „E o dizidentă”, constată d-sa.

- Prin urmare i-ai exclus din Ligă, întrerupe d. Ioanițescu.

Excomunicatul dezvoltă, apoi, o teorie antisemită care nu se îndreaptă contra evreului ca individ, ci ca masă ce constituie o primejdie națională. E o deosebire subtilă care a dus la divorțul dintre d-sa și d. Cuza. Un evreu-client, sau o clientelă întreagă de evrei buni platnici nu sunt periculoși când îi încasezi unul câte unul, vrea să spună teoria dizidentului d. Iliescu. Pericolul începe abia după ce te desparți de ei și au rămas, *colectivi*, dincolo de zidurile cabinetului de consultațiuni juridice. Dar dizidentul Cuza nu înțelege acest rafinament de cugetare. Un bun creștin, după d-sa, trebuie să se indigneze la simpla viziune chiar a unui *singur* necredincios. E și cu neputință, de altfel, să ai de-a face numai cu „masele”.

Punct de vedere pe care președintele Ligei îl adoptă numai pentru necesitatea momentului. În teorie, d-sa a fost de acord cu adversarul de astăzi. D. Iliescu o dovedește cu citate și se întreabă dacă nu cumva d. Cuza și-a pierdut memoria și suvenirul celor scrise. D. Cuza preferă această explicație.

Controversa talmudică a rămas nerezolvată, iar d-nii Iliescu și Cuza discută, credem, și acum. Nu s-au înțeles, de altfel, nici asupra punctului dacă mai fac ambii parte din aceeași ligă sau din aceeași dizidentă.

OPOZIȚIA PROTESTEAZĂ CONTRA INGERINȚELOR DIN TELEORMAN

Și d. Șumuleanu contestă d-lui Cuza dreptul
de a exclude membri ai Ligii Creștine

Miercuri 30 martie. încă o dizidentă în Liga Creștină... Excluderea d-lui Paul Iliescu e arbitrară și neconformă cu statutele și uzanțele de partid. Nulă și neavenită! Astfel afinnă d. dr. Șumuleanu de la tribună.

Regulamentul Ligei, spune d-sa, nu prevede decât două cazuri în cari un membru înscris încetează de a mai face parte din această fonnațiune: demisia sau moartea. D. Iliescu nici n-a demisionat, nici n-a murit, continuă oratorul. Trăiește, - deci face parte din Ligă. Acest argument atât de cartezian nu-l dezarmează pe d. Cuza:

- Un om care-și reneagă doctrina e mort! întrerupe d-sa...

- Dar cel ce jură fals, cum este? insinuează enigmatic d. Iliescu... întrebarea se pierde. D. Șumuleanu contestă președintelui Ligii dreptul de a decreta și de a exclude. Cuprins de o furoare mussoliniană, d. Cuza țâșnește: „Nici d-ta nu mai faci parte din Ligă!”

- Ba face! intervine corul aleșilor națiunii...

- Ba nu face!

- Ba da, face! îl sâcâie câteva glasuri.

Așa că, în câteva clipe, o nouă schismă s-a produs în rândurile L. A. N. C, iar steagul ereziei l-a ridicat însuși d. dr. Șumuleanu, fiul spiritual și politic al profesorului Cuza.

După acest vioi și înveselitor preludiu, câteva clipe de răcnet și încordare: d. Madgearu reclamă cu vehemență înlăturarea d-lui Stan Ghițescu, satrapul de Teleorman, de la tribuna prezidențială. Majoritățile, pe cari măsurile de disciplină ale generalului Averescu le-au constrâns la o prezență asiduă și activă în ședințe, izbucnesc, tumultuos, în apărarea președintelui. - „Asta e prea mult! încetați cu provocările! Destul!”

-Afară! Afară! protestează opoziția. Să iasă afară! E o nerușinare prezența lui pe fotoliul prezidențial! Jos de-acolo! Jos!

D. Goga încearcă un cuvânt împăciuitoare.
Printre strigăte și întreruperi, ministrul de Interne caută să situeze tonul bune înțelegeri: - „Să nu anticipăm asupra unei anchete imparțiale; să ne ferim de interpretări pripite și tragice; d. Stan Ghițescu singur ar părăsi fotoliul dacă ar veni în discuție ceva în legătură cu alegerile de la Teleorman.”

O clipă de liniște. D. Iacobescu, la tribună, are ceva de spus: vrea să vorbească tocmai în chestiunea arestărilor de la Teleorman; și, potrivit făgăduielii ministrului de Interne, așteaptă ca d. Ghițescu să părăsească fotoliul prezidențial.

Majoritatea tresare și strigă, cuprinsă de o disproporționată furie. - „Asta se cheamă rea-credință!” protestează un glas. - „Șolticărie!” - „Șicană!”

Opoziția așteaptă, însă, îndeplinirea făgăduielii ministeriale. Ritmic, se distinge reclamația național-țărăniștilor: „Afară! A-fa-ră! A-fa-ră! Jos-de-a-co-lo!”

Deputații rup rândurile și se întâmpină în grupuri zgomotoase și vehemente. Național-țărăniștii părăsesc incinta și discuția se prelungește, furios, pe culoare.

D. Virgil Madgearu s-a îndreptat spre cancelaria prezidentului Camerei! E primit de d. Petre Negulescu. Dar președintele Adunării se solidarizează cu d. Stan Ghițescu, ceea ce determină o consfătuire expresă la bufet, a opoziției.

Partidul Național-Țărănesc decide să nu participe la ședință cât timp prezidează d. Stan Ghițescu. Hotărârea e adusă la cunoștința guvernului. Și încep, fulgerător, pertractările. Se știa, pasămite, că d. Mihalache avea de gând să vorbească la Legea organizării pescăriilor, într-un sens favorabil d-lui Garoflid. Un prilej pentru reluarea bunelor legături între guvern și opoziție, s-ar fi pierdut, fără motiv temeinic. Se procedează, deci, la sacrificarea amiabilă a d-lui Stan Ghițescu. Se fac demersuri discrete și stăruitoare ca d-sa, după o rezistență onorabilă, să abandoneze, în taină, poziția inexpugnabilă. Și iată că, la un moment nedeterminat, d. Ghițescu e înlocuit prin d. Octavian Prie, iar opoziția își reia locurile în tăcere...

D. Mihalache, la tribună, contemplă, înainte de a vorbi, valurile parlamentare înșeninate.

LEGEA ORGANIZĂRII PESCĂRIILOR

Discursul d-lui Garoflid. Cooperative sau capitalism, între diversele concepțiuni. Un pas înainte

Discuția în Cameră, la Legea organizării pescăriilor, s-a desfășurat într-o atmosferă de intelectualitate și de civilizație. Personalitatea d-lui Garoflid a determinat, fără îndoială, menținerea unui ton de obiectivitate și de cercetare, în direcția unor interese cari depășesc cadrele de partid.

Liberalii înșiși au trebuit să accepte lupta pe terenul, pentru ei neprielnic, al ideilor și al datelor reale. Să relevăm astfel d-lui Dinu Brătianu cavalerismul de a fi recunoscut, în ultima ședință, superioritatea concepțiunii d-lui Garoflid asupra ideilor și metodelor de exploatare cari au caracterizat regimul de până ieri. Mărturisirea d-sale acoperă o renunțare dureroasă. Căci desființatul regim al pescăriilor statului constituia pentru Partidul Liberal un izvor abundent de cointeresări și venituri.

*

Legea d-lui Garoflid a urmărit. În primul rând, desființarea monopolului și a *permiselor* în exploatarea pescăriilor. Monopolul a fost înlăturat, de la venirea d-lui Garoflid la Ministerul Agriculturii și al Domeniilor, pe care, de altfel, l-a organizat pe de-a-ntregul. Iar sistemul permiselor prin care câte un favorizat al regimului cumpăra, pe prețuri ridicole, partea statului din producția pescăriilor, a fost și el suprimat prin măsurile noii legi. În noua situație, întronată prin simpla hotărâre a d-lui Garoflid de a organiza una din cele mai mănoase avuții ale statului, zădărnicipind abuzurile și corupția practică de predecesori și punând capăt exploatarea sălbatică a pescarilor, - liberalii, prin d. Dinu Brătianu, nu au putut aduce decât critici imprecise și de amănunt, și mai ales retractări onorabile.

Partidul Național-Țărănesc a avut, însă, un cuvânt de spus. D. Mihalache a cerut creditarea și organizarea cooperativelor pescărești

pentru înlăturarea *intermediarului* dintre producător și consumator. În sistemul cooperatist, pescarul ar avea conducerea și controlul produselor sale până la desfacerea lor pe diferitele piețe. Câștigul ar reveni atunci pe de-a-ntregul cooperativelor. Concepția d-lui Garoflid favorizează, însă, capitalismul, în detrimentul și al statului, și al producătorului.

*

D. Garoflid și-a susținut legea, în ședința de ieri, într-o sobră și succintă cuvântare, în care a rezumat, cu o luminoasă claritate, chestiunea dezbătută și obiecțiunile adversarilor.

Pentru d-sa, vremea marilor cooperative n-a sosit încă, și ea nu poate fi forțată prin credite, de altfel foarte greu de găsit. Evoluția va înlesni, fără îndoială, organizarea pe baze cooperatiste: esențialul, astăzi, afirmă cu siguranță și cu modestie d. Garoflid, este să facem un pas înainte. Prin legea cea nouă s-a dat, însă, prioritate cooperativelor. Principala preocupare o formează situația materială a pescarilor. D. Garoflid a căutat să-i scoată de sub apăsarea statului, care se traducea prin prețul maximal, și de exploatarea particularilor: prin aceștia se ajungea la proletarizarea producătorilor. Două măsuri consfințite prin noua lege și-au și dat roadele în această privință: dijma și libertatea de pescuit și vânzare...

D. Garoflid intenționează să reglementeze pescuitul și la bălțile particularilor. Partidul Liberal s-a opus, pe temeiul proprietății sacre și inviolabile. Legiuitorul a socotit că pentru o asemenea măsură îi trebuie asentimentul tuturor partidelor. Nu l-a avut.

A renunțat.

*

Exploatarea se va face, deci, după legea d-lui Garoflid, în regie și prin arendare. Cooperativelor de pescari, repetăm, li se acordă un drept de preemțiune. Arendarea la particulari își va da roadele, a explicat d. Garoflid, în regiunile - cum ar fi Delta Dunării, de pildă, - în cari este nevoie de mari investițiuni. Legea organizării pescăriilor a fost, de altfel, consacrată printr-un început de experiență. Libertatea pescuitorului și a vânzării, introdusă la

timp, a dat rezultate pe cari ministrul de Domenii le-a comunicat, cu precizări, Camerei: intensificarea formidabilă a producției; reîntoarcerea în masă a pescarilor la meseria lor; epuizarea bumbacului pescăresc din Galați și Brăila; ieftinirea indiscutabilă a peștelui...

D. Garoflid n-a făcut oratorie. Expunerea d-sale se întemeia, deopotrivă, pe idei generale și pe detalii și fapte convingătoare. Siguranța de realizator a d-lui Garoflid (cărui toți oratorii din majoritate și opoziție i-au adus elogii) s-a ținut departe de suficiența nesuferită a specialiștilor și de inutilele dezvoltări ale erudiției parlamentare. Și nici n-a afișat pretențiunea de a fi reglementat definitiv destinele unei lumi... *Un pas înainte*, iată ce vrea să fie noua lege a organizării pescăriilor. Camera i-a recunoscut d-lui Garoflid meritul de a-l fi realizat.

DISCUȚIA LEGII CONSTRUCȚIILOR

Miercuri 6 aprilie. Titlul acestei rubrici nu mai corespunde conținutului. De câteva zile viața politică forfotește pe culoar. Șoaptele cari șerpuiesc pe aici nu se pot rosti dincolo unde așteaptă megafonul să le clameze țării întregi. Grupurile se pândesc. Șefii, în ciuda celor mai demne și mai repetate rupturi, se înlănțuie idilic, se prăbușesc cu pasiune pe câte o banchetă, în unghere, unde uneltesc platonic - deci fără rezultat.

E cu neputință ca din această promiscuitate, din felul *quasi-*incestuos în care se aleg perechile provizorii, să nască vreo nouă ordine legitimă. Sigur e, însă, că fiecare vrea totul pentru sine, spre paguba celorlalți, a tuturor; că o singură concepție, o unică înlesnire își fac, totuși, unii altora: un timp jertfit tratativelor fățarnice, pentru a-și scruta și surprinde intențiile, nu cele finale, atât de știute, dar cele imediate și iminente: momentul, anume, al loviturii, acesta e singurul amănunt care interesează.

Titlul rubricii este „Incinta”.

Momentul, pentru liberali, de a răsturna, prin punere de piedică, regimul; și momentul, pentru averescani, de a înlătura cu desăvârșire orice tutelă și orice control. Ce precauțiuni s-au luat, ce pregătiri s-au făcut, de o parte și de alta, pentru a evita o surprindere?

Iar pentru național-țărăniști, în asemenea situație, momentul lor care poate fi? Până azi au servit, vrând-nevrând, de masă de amenințare, de rezervă, de manevră, guvernului. „Provizoratul averescan” domină împrejurările grave - cum le-ar domina oricare altă formațiune prevăzută cu simulacre constituționale - prin simplul fapt că deține puterea...

COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI

Joi 7 aprilie. În tribune, aglomerația obișnuită a joilor parlamentare: tineri, veniți să surprindă secretele oratoriei, doamne atrase aici de vanitatea oratorului corespunzător. D. Valeriu Pop, din L. A. N. C., disimulează, sub aspectele modeste ale ținutei de zi, preocupări de sobră eleganță. Interpelează, în continuare, despre înstrăinarea orașelor. Vechea temă cuzistă nu-i răpește, cu desăvârșire, oratorului personalitatea în cugetare. De bună seamă, a rostit un discurs xenofob, a preconizat ziduri chinezești și alte anacronisme.

, A polemizat scurt cu „balivernele umanitariste, miorlăielile democratice, balele scârboase ale detractorilor de peste hotare”. În ciuda lunecărilor de acest fel, s-a relevat ca retor limpede, cu grijă de acuratețea în frază și de suită în argumentare, cu accente, ici și acolo, de patetism, cu străduință spre obiectivitate și știință strictă. D. Octavian Goga a ținut să răspundă într-un târziu, când oratorul își clamase, după cele mai stricte canoane retorice, apelul final la uniunea sacră.

D. ministru de Interne, stăpân deplin pe o temă pe care o dezvoltase de curând și în două rânduri, la Senat, a bruscat atențiunea obosită a adunării printr-un răspuns rapid și precis, un fel de raid voios prin toate problemele de guvernare internă. Pe alocuri, verva sa polemică a reapărut, încleștată, corp-la-corp cu terminologia abstractă impusă omului oficial pe care îl reprezenta;

glasul poetului, în schimb, și-a făcut loc prin vâltoare, când a trebuit să amintească „procesul istoric trist, capitolul de mare suferință” al orașelor și satelor Ardealului.

Acestea toate, însă, și asigurările de omenie și civilizație ale ministrului, și măsurile făgăduite împotriva străinilor propriu-ziși „cari alterează demografia orașelor, consumă și spoliază, stârnind un sentiment de îngrijorare, căci sunt în majoritate elemente incerte, constituind o imigrație inoportună”, recensământul, apoi, anunțat, nu vor aduce, credem noi, urmăritul rezultat.

Expulzarea a câtorva sute de mii (nu discutăm cifrele) de străini veniți după război, chiar de s-ar putea face, nu va însemna românizarea orașelor. Nici o nouă lege administrativă, nici noi restricțiuni și artificii nu pot schimba o situație adusă de frământarea sutelor de ani. Orașul românesc începe de astăzi, ca și România Mare, ca și țărănimea liberă și stăpână pe moșia ei. Orașul românesc, sau „românizat”, va fi creațiunea satelor înflorite și cuceritoare ale unei generații noi. Până atunci, o atitudine de toleranță, am zice, activă, care implică un vast efort cultural, o înfăptuire a tot ceea ce trebuie făcut pentru școala și cartea tuturor, trebuie să grăbească, fără pierderi și fără avorturi, inevitabilul proces de cucerire a orașului de către satul românesc.

VOTAREA LEGII CAMERELOR AGRICOLE

Două incidente în ședința de noapte

Vineri, 8 aprilie. - Dezbaterile au rămas pe seama specialiștilor. Miniștrii și deputații fac cu schimbul incinta și culoarul.

Acesta găzduiește marele număr al povestitorilor de anecdotă și al comentatorilor pasionați. D. Iuliu Maniu trece printre grupuri, fără a se opri, cu privirea înghețată și fixă. Surâsuri îl urmăresc, de ciudă, de dispreț, de compătimire. Fără să fi jignit pe nimeni, fără să fi greșit nimănui, d. Iuliu Maniu stârnește toate aceste sentimente, dârz însă în hermetismul său și în rigiditatea sa politică pe care o atenuază și o scuză, în relațiunile personale, cu o dezarmantă și inimoasă politeță. E momentul, astăzi, să examinăm ceea ce adversarii Partidului Național-Țărănesc numesc

„înfrângerile d-lui Iuliu Maniu" și să prelungim astfel propozițiile de culoar în coloanele gazetei. Și trebuie să proclamăm dintru început că niciodată adevărul n-a fost mai falsificat și mai ascuns ca în împrejurările în cari se fac din câte defecțiuni tot atâtea pierderi național-țărănești și eșecuri personale ale președintelui Maniu. „Ne cunoaștem cii toții, - a spus cândva d. Octavian Goga - și știm fiecare ce urmărim"... Ne cunoaștem cu toții, într-adevăr, și îndeajuns pentru ca, lăsând fățărnicia, să mărturisim că în Partidul Național-Țărănesc, de la fuziune încoace, tot ceea ce s-a produs, ca defecțiuni, a corespuns sentimentului intim al d-lor Mihalache și Iuliu Maniu. Nici o surprindere și nici un regret n-a întovărășit retragerea pe rând din partid a unor personalități al căror temperament și idee călăuzitoare nu s-a potrivit niciodată cu tendințele egalitare și spiritul democratic al național-țărăniștilor. Această judecată și calcul nu înseamnă o diminuare a nimănui dintre cei plecați, înseamnă numai că locul lor era oriunde aiurea decât în partidul care, în masele lui și prin șefii lui, simțea cu intensitate o prezență străină, corpuri inasimilabile, în organizarea sa vie.

Așa încât, întârzierile d-lui Iuliu Maniu, așteptările inexplicabile altfel, aparenta d-sale nehotărâre n-au fost decât timpul necesar acordat desăvârșirii unui proces de epurațiune și omogenizare. O dovadă este că tocmai persoanele politice cari au părăsit, în ultimele luni, partidul, erau neîncetat sfidate de adversari: Ce căutați la național-țărăniști? Ce rost aveți acolo? Iar în exodul lor către ministere, prefecturi, consilii de administrație, ele nu sunt urmate de nici un entuziasm, de nici o mulțime. Tabăra cea mare așteaptă epuizarea simulatorilor și a rătăciților, credincioasă idealului temerar din 1919, anul întemeierii noilor partide: stârpirea vechiului politicianism.

DISCUȚIA LEGII CHIRIILOR

Luni 11 aprilie. Președintele ședințelor abuzive! Expresia e a d-lui Sasu și i-a fost inspirată de apucăturile d-lui Otetelișanu, care, de la o vreme, se arată întărâtat de propria d-sale reputație de „mână de fier".

La începutul legislaturii acesteia, d. Otetelișanu își luase asupra-și misiunea dificilă de educator parlamentar al majorităților. Rolul e similar cu al plutonierului major la luarea în primire a recruților. Această îndeletnicire l-a determinat adesea să intervină în conflictele dintre guvernamentali și opoziție, în acea sesiune extraordinară, ca și în acel răstimp al discuției la Mesaj, când schimburile de cuvinte buimăceau pe stenografii Camerei și stârneau panica în tribunele cu doamne, făcând, totdeodată, să tresară în morminte ciolanele sacre ale strămoșilor, evocați în cel mai necuviincios chip. D. Otetelișanu a găsit nu o dată modalitatea de a eluda consecințele unor asemenea, hai să zicem, frământări și de a o lăsa, în definitiv, încurcată, în conformitate, bineînțeles, cu regulamentul.

De atunci încoace, d. Otetelișanu a evoluat. De la rolul de împăciuitoare, a trecut la arta de a prezida. (Termenul e al *îndreptării* și bănuim că nu puțin a contribuit la alterarea, prin exaltarea pe care o provoacă un elogiu excesiv, a vicepreședintelui Otetelișanu.) De bună seamă, ca să prezidezi o dezbateră balcanică nu e de ajuns să cunoști regulamentul, ciocanul și megafonul. Aici își face loc un anacronism: statura și puterea își recapătă întâietatea, pierdută de când cu David și Goliath. • †

D. Otetelișanu a pus în serviciul ordinei în dezbateri bojocii formidabili, pumnul și grumajii lui Taras Bulba. Arta de a reăda s-a rezumat, curând, în răcnet și izbire în masă, chemare la ordine și trimitere în fața comisiei de disciplină, totul consfințit printr-o promptă ridicare de mâini a majorităților: expresia voinței naționale. Sistemul a plăcut guvernului, care l-a designat pe d. Otetelișanu președinte pentru dezbaterile grele.

Cuvântul d-lui Sasu a venit să lămurească înțelesul acestei misiuni. Astăzi e nevoie de trei ședințe pe zi: vorbă puțină, legi multe, voturi în pas alergător. D. Otetelișanu a fost, firește, chemat la roată. Opoziția n-a înțeles, însă, să se lase brutalizată. Teroarea d-lui Otetelișanu a fost înlăturată scurt, în câteva protestări și replici vehemente. Ca orice dictator dezamăgit, d. Otetelișanu a încercat să-și salveze prestigiul de *domptor*' printr-o diversiune

' *Dompteur* (franc.) - îmblânzitor de fiare, dresor.

brutală care să lase impresia că d. vicepreședinte se răzbună. Astăzi, deci, d. Otetelișanu a cerut Camerei măsuri în contra presei. Și a prilejuit d-lui Madgearu o inimoasă apărare, un fulgurent atac și un succes strălucit împotriva majorităților, surprinse de violența acestei improvizații, și împotriva d-lui Otetelișanu care, părăsit de ai săi și zdruncinat de elanul adversarului, a prins a înțelege că a greșit. D. Vintilă Brătianu s-a raliat, vai, păreri d-lui Madgearu și judicios a dăscălit majoritatea că libertatea presei e una, și redarea dezbaterilor e alta. D. președinte Brătescu a găsit o formulă blajină pentru a închide incidentul. Și presa n-a mai plătit oalele sparte ale d-lui Otetelișanu, despre a cărui existență țara n-a aflat, în definitiv, decât prin al ei regretabil intermediu.

LEGEA CHIRIILOR LA CAMERĂ

Legea chiriilor se discută și se votează în cea mai perfectă indiferență a Parlamentului. E drept că d. Grigore Iunian, d. Petre Suciș și d. Ioanișescu au căutat să anime dezbaterile.

Dar mijloacele oratorice ale d-lui Iunian depășesc pe cele de înțelegere ale Adunării. E o diferență de intelectualitate care situează de o parte oratorul, de alta Parlamentul, pe câte un plan deosebit. Cei de mai jos nu percep din argumentația concisă, din abstractizările, totuși nervoase, ale d-lui Iunian, decât sunetul.

Nici d. Suciș nu renunță la idee, ca să se facă înțeles. Are, însă, un fel mai plastic de a vorbi, care dă materialitate cuvintelor d-sale: votanții le pot pipăi cu gândul. E o chestiune, însă, de pură formalitate. Oratorii se străduiesc în zadar: toate amănunțele sunt de mai înainte hotărâte în Olimpul guvernamental, cum remarcă d. Aurel Dobrescu. S-a dat poruncă de accelerarea votului, întâmplare unică și revoluționară: d. raportor Brăescu renunță la cuvânt, d. ministru așîșderea. Să trecem la discuția pe articole, proclamă d. Cudalbu.

Această înfrigurare de a sfârși ne scutește de ororile gramaticale, de exploziunile oratorice, însoțite de o intensă difuziune

salivară și de bătăi cu pumnul în masă ale d-lui ministru păstrător de peceti.

Totuși, legea chiriilor merita un mai amplu spectacol, o luptă adevărată. Poate că lipsește, în Parlament, tocmai partidul care să reprezinte masele muncitoare orășenești.

TRATATUL ITALO-MAGHIAR ÎN DISCUȚIA CAMEREI

Miercuri 13 aprilie. D. Mitilineu, ministru de Externe, pronunță un elegant și strălucitor răspuns în privința Tratatului italo-maghiar. Să admirăm mai degrabă prestața severă a oratorului, sau numai laborioasa abilitate depusă pentru a târcoli problema și a o lăsa intactă, dând totuși impresiunea că a îmbrățișat-o și a frământat-o îndelung și deplin? Model de oratorie oficială în afaceri de politică externă, d. Mitilineu ni l-a furnizat, cu un accent suveran, în declarația d-sale de azi. Totul e rotund și lustruit, ca să alunece mai lesne. Cuvintele se îmbină ca parchetul unei săli de recepție pe care e primejdios să te încumeți cu un pas indiferent.

D. Mitilineu a înlocuit preciziunea termenilor, refluxul întregii cuvântări în fața problemei centrale pe care o forma Tratatul italo-maghiar, diversiunea totală a argumentării d-sale către idei generale de politică externă, printr-o superbă dicțiune și o virilă intonație, plină de tot ceea ce textul a fost, cu dinadinsul, văduvit: curaj, francheță și hotărâre în fața situațiunii. Succes de tragedian modern, cu joc concentrat și interior; frenetic, Camera l-a aplaudat. De ce nu se bisează, oare, la Cameră?

D. Davila a fost conciliant. D-sa nu merge până la capăt și cedează în fața argumentului necesităților de stat: Hercul de Sechelles și-a păstrat bravura și cavalerismul; dar n-a fost niciodată un iacobin; cu toate că a îmbrățișat, cu bărbăție, toate riscurile marilor principii.

„Legea Mihai-Viteazul” e o prescurtare parlamentară: Legea pentru împroprietărirea Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul”.

Se votează într-o atmosferă posomorâtă și amenințătoare. Prin glasul deputaților, categorii întregi de nedreptățiți și de uitați ies la iveală. Sunt ofițerii invalizi cărora li se dă numai câte cinci hectare, împotriva legii agrare. Sunt subofițerii și soldații decorați cu Virtutea Militară. Sunt voluntarii și invalizii ardeieni. D-nii Voicu Nițescu și Aurel Dobrescu propun să nu mai fie împroprietăriți acei Cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul” cari sunt de mai înainte proprietari de pământ.

Propunerea e întâmpinată cu simpatie.

O rumoare suspectă acoperă protestările generalului Văleanu. Tușea d-sale n-are autoritate. Legea e în pericol. Majoritatea va vota, cu siguranță, amendamentul. *Leader-W* se agită, telefoanele intră în funcțiune. Președintele suspendă ședința până la sosirea ajutoarelor. Cu 80 pe oră sosește d. Octavian Goga. La scurt răstimp, apare și generalul Mircescu. Veleitatea de independență a majoritarilor e zdrobită. Iată-i pe toți în incintă, mai în păr ca niciodată: nimeni nu cutează să rămână pe culoarul bântuit de chestori. De pe banca ministerială, privirile albe ale d-lui Goga fulgeră și magnetizează masa votanților. Iată-l apoi la urnă, imperios și ostentativ, cum inaugurează votarea. Dar de încordare, votează greșit: încearcă, o clipă, să reție bila care cade... și e nevoit, apoi, să-și anuleze votul.

Intervenția ministrului de Interne a fost însă eficace: amendamentul opoziției a căzut.

LEGEA TIMBRULUI ÎN DISCUȚIA CAMEREI

Incidentul dintre d-nii Vintilă Brătianu și Manoilescu în ședința de ieri după-amiază

Joi 14 aprilie. De ce aversiunea față de d. subsecretar Manoilescu a d-lui Vintilă Brătianu? în timpul dezbaterilor la Legea timbrului am căutat să ne deslușim această minusculă problemă. D. Vintilă Brătianu emitea, de la tribună, un discurs laborios. Se căznea, fără încetare, să se mărginească la o

argumentare științifică și sublinia cu un zâmbet care anevoie își făcea loc în peisajul spinos al figurii oratorului această subită obiectivitate. Să mărturisim, mai întâi, că bonomia, totuși, îl prindea bine. Un surâs, într-o arătare ursuză, e o compensațiune atât de rară, încât îi câștigă puteri de răscumpărare însutite, întâmplarea mai făcea ca d. Vintilă Brătianu să lărgească discuția și să o înalțe într-o zonă ideologică pe care, mai ales când e ministru, o disprețuiește cu sistemă. Expunerea d-sale ar fi rămas, cu titlu de document, interesantă. Dar calmul nu și l-a menținut în fața figurii atente și discret malițioase a d-lui subsecretar de la Finanțe. D. Vintilă Brătianu adaogă, deci, discursului d-sale un supliment de sfaturi agresive: economie și prudență în mânăuirea banului public. Degetul d-sale arătător amenință jignitor de părintește: Să băgați de seamă, să faceți pe viitor o impresie mai bună, așa cum nu se poate spune că ați făcut până acum! (Acesta e sensul cuvintelor, poate mai drastice încă, ale d-lui Brătianu.) Și iată: d. subsecretar, care suportase îngerește atacul acesta insistent, se ridică: răspunsul d-sale trebuia susținut de o fandare a întregului corp. Căci efectul a fost asemenea unei magistrale estocade. Străpuns, d. Brătianu făcu o pauză respiratorie, în vreme ce sângele îi colora mai întâi în roșu, apoi în vânat, tamplele umflate. Iată ce-i auziseră urechile:

D. Manoilescu: - „Aveți dreptate într-un singur punct: că trebuie să facem economii, nu însă pentru cele ce avem de cheltuit, ci pentru ceea ce trebuie să acoperim!”.

Aluzie profană! Blestem și anatema! D. Vintilă Brătianu izbucni. Mai întâi, disprețul: să vină aici un om cu răspundere să susțină o asemenea insinuare. D. Brătianu reclamă cu vigoare „aducerea” d-lui general Averescu pentru a-și însuși sau nu insinuarea subsecretarului de la Finanțe. D. Manoilescu e palid de efortul pe care o face de a se stăpâni. Zbuciumul apoplectic al fostului vistiernic conține, desigur, și o parte de virilă mândrie zdravăn izbită.

Se suspendă ședința. D. Manoilescu, somat de național-țărăniști, eschivează cu abilitate un răspuns precis, fără însă a retracta nimic. Dedesubturile se cunosc și lumea politică știe că nici una din părți nu va insista.

În ședința de seară, după debutul d-lui Gică Ștefanescu, d. Manoilescu va rosti un discurs în care ne arată aspectul de tehnician financiar al personalității d-sale. Și ne lămurim, acum, aversiunea d-lui Brătianu. E neînțelegerea dintre tipul trudnic al omului de birou și de specialitate, neînvestit, la care voința și răbdarea înlocuiesc darurile absente, față de omul de talent, care reprezintă, fără vină, știința voioasă, pasul zburător al lui Nietzsche. D. Vintilă Brătianu e partizanul efortului obscur și îndelungat, al etapelor anevoioase, al timpului care răsplătește și consacră, al gravității și strădaniei la datorie. Și nu poate înțelege, nici admite, d. Brătianu, spectacolul tinereții victorioase, al energiei care străbate, al inteligenței care simplifică. Totul e dificil, lent și uneori trist, pentru omul cu concepția birocratică și ierarhică a vieții. Totul e elan, simpatie și bravură pentru cel prevăzut cu darul nerespectuos al talentului. Căci, indiferent de Legea timbrului și de taxele succesoriale, d. Manoilescu e cu deosebire opus, este etern și congenital potrivnic d-lui Vintilă Brătianu.

ULTIMELE ȘEDINȚE ALE PARLAMENTULUI

Camera

Vineri 15 aprilie. Vacanță parlamentară. I-a fost dat d-lui Manoilescu să intoneze armonios imnul final al sesiunii care s-a închis. Ultima ședință a fost trudnică și îndelungă, străbătută de surprize și tresăriri ca o agonie. Cursul circular, întunecat și monoton al majoritarilor, puși, cu resemnare, pe vot, a fost abătut și involburat în mai multe rânduri, de intervenția, nepăsătoare, a opoziției. S-au iscat cele mai neașteptate incidente. Violentă altercație între ministrul de Război și deputatul Angelescu, urmată de târboiul clasic al taberelor respective. D-nii Citta Davila și Eugen Goga se „engueleză”¹ vreme de cinci minute, pe tema xenofobiei și a intoleranței. Opoziția descoperă, apoi, cazul comic al deputatului majoritar Hutu, din Câmpulungul bucovinean, și pe care guvernul vrea să-l elimine din Parlament în favoarea unui

¹ *Engueler* (franc, pop.) - a ocări, a injura.

nepot al d-lui Brătianu. Din câteva cuvinte, d. Călinescu speculează, magistral, întâmplarea, apărând pe bietul majoritar împotriva guvernului însuși. Toate acestea întârzie însă votarea expresă a proiectelor, și dezbaterile se prelungesc chinuitor. E ora mesei de seară, ședința însă continuă. La rând: consolidarea datoriei de război în Italia. Analiza clară și succintă a d-lui Răducanu. Caldul și împăciuitoarul discurs al d-lui Brătianu. Din câteva cuvinte de mulțumire, oratorul Manoilescu prezintă Camerei un elegant mănunchi de retorică. Se intră în ședința de noapte, aproape fără tranziție. Deputații n-au prânzit. Bufetul e devastat și ros de o foame disproporționată și, evident, parlamentară. În incintă, d-nii Brătianu și Madgearu prelungesc discuția în jurul împrumutului italian. E aproape de miezul nopții. Pește câteva minute ședința din 15 aprilie ia, cu ora 12, sfârșit. La 12 și 1 minut începe ședința din 16 aprilie și, deci, o nouă sesiune parlamentară. O panică ciudată cuprinde guvernul și majoritățile. E panica formalismului și papetăriei. În zadar național-țărăniștii fâgăduiesc, prin emisari, să aștepte, dacă va fi nevoie, și până la 3... D. Manoilescu ia, impacientat, cuvântul la 12 fără 1 minut. Opoziția aplaudă ironic rezoluția mussoliniană pe care d-sa o dă situației, dar Mussolini s-ar fi împiedicat oare de o asemenea relativitate?

Apare d. general Averescu: Voi ceti întâi mesajul de închidere, declară d-sa, și numai după aceea vă voi face o comunicare. Șeful guvernului ține morțiș să închidă sesiunea în ziua de vineri 15 aprilie. Totuși, mesajul s-a cetit în dimineața zilei de sâmbătă 16 aprilie, iar discursul liniștit și blând al generalului Averescu a atins orele 1 ale acestei înzoriri.

FRĂMÂNTĂRI AVERESCANE

Acord liberalo-averescan. Cazul Hutu și chestiunea de incompatibilitate. - Mari nemulțumiri în Parlament și partid

Guvernul afectează, de la o vreme, o superbă siguranță de sine. Origina acestui sentiment ar fi asigurările pe cari d. Ion Brătianu le-a dat, într-o ultimă întrevvedere, primului ministru, cum

că pentru moment și pentru multă vreme încă, Partidul Liberal nu crede necesară o schimbare de regim. Directivele imprimare de generalul Averescu politice noastre interne și atitudinea tuturor partidelor au liniștit ultimele aprehensiuni ale șefului liberal. Consecință: d. Ion Brătianu va lăsa Partidul Poporului să guverneze încă, în limitele principiului de continuitate, pe care îl sokoate, în ciuda fricțiunilor parlamentare, îndeajuns de respectat. Liberalii vor face guvernului o opoziție platonice de articole de ziar și discursuri. O intensă campanie de răsturnare nu intră încă în intențiunile lor.

Aceste amănunte au fost definitiv fixate de șefii celor două tabere, într-o convorbire intimă. Suntem în această privință în măsură să aducem oricând precizări lămuritoare.

Dar acordul de care vorbim nu definește decât pozițiunea strategică a guvernului Averescu. Asigurat în afară, regimul este însă foarte primejduit de frământările lăuntrice. Să nu uităm că remanierea nu s-a putut și nu se poate face. Să nu trecem peste unul din cele mai semnificative incidente din ultima sesiune a Camerei.

Vorbim de cazul Hutu. În ultima zi a sesiunii, opoziția național-țărănistă s-a văzut în situația bizară de a apăra pe deputatul majoritar Hutu, din Bucovina, împotriva guvernului care l-a ales. Și guvernul, foarte slab susținut de majoritate, a trebuit să cedeze, amânând rezolvarea cazului. Care a fost pricina pasivității majorităților în susținerea băncii ministeriale?

În ochii Parlamentului averescan, Hutu evoca o serie întreagă de cazuri analoage: seria parlamentarilor cari dețin înalte posturi administrative... Hutu era cel mai umil caz și tocmai de aceea guvernamentalii n-au vrut să admită sacrificarea lui. Un biet primar, care e în același timp și deputat, nu trebuie să stârneasă atât de riguros intransigența guvernului. Alții sunt, în fața majorităților, parlamentarii în favoarea cărora se sacrifică, într-un mod scandalos, principiile constituționale, principiul de control, încredințându-li-se, pentru motive materiale, misiuni înalte administrative, pe lângă mandatul de deputat. Și în rândurile majoritare se citau, în seara dezbaterilor în chestiunea Hutu, vreo

zece cazuri de favoriți cari sunt, concomitent, aleși ai neamului și mandarina ai lui: administratori și autocontrolori!

*

Partizanii regimului, nemulțumiți de asemenea anomalii, susțin că acestea, pe lângă ilegalitatea cea mai flagrantă, mai atestă, în fața adversarilor, un amănunt de mare importanță: **lipsa de oameni** de care suferă partidul averescan. Această lipsă de oameni a determinat dubla întrebuintare a celor disponibili. Vânătoria de partizani cu arcanul, ademenirea lor fripturistă, n-a pus încă partidul în situația de a-și completa, necum clarifica, rândurile.

Și nemulțumiții, parlamentari jigniți de un tratament inegal, sau fruntași obosiți de așteptare, reclamă, amenințător, o reintegrare în lege și o urgentă îndreptare.

EXODUL DIN CAPITALĂ

Spectacolul tragic al evacuărilor din 1916 se repetă, în fiecare an, de două-trei ori, însă cu o veselă înfrigurare. De Paști, de Crăciun și de luna lui Cuptor mahalalele asistă la fuga în limuzine, printre valize de vițel-alb, a boierimii vechi și noi. Țara se pustiește atunci de dregători, de profeți, de patrioți și de prietenii poporului.

Cei mai teribili apărători ai ordinii amenințate, cei mai indispensabili piloți ai corăbiei de stat printre primejdiile viitorului, toate statuile încă în carne și oase, dezertează posturile de veghe: câte un răstimp, paginile jurnalului de bord nu vor mai înregistra isprăvile lor salvatoare. **Monitonil oficial** e vădud de discursuri și decrete.

Se intră, astfel, într-o ordine etemă, întocmai ca... lumea în a șaptea zi, când mecanismul ei riguros a funcționat, luminată **a giorno**, pentru prima oară, sub privirile odihnite ale creatorului.

Și patria, fără dictatori și fără diplomați, fără cancelarii și fără spioni, trece, totuși, pe dâra ei de istorie, mâi departe, în sunetul unui țignal de gardist, în cântecul ireductibil al cocoșilor din toate ogrăzile și în lătratul câinilor de sub luna pogorâtă, în toate satele.

Sunt asemenea săptămâni vreo douăsprezece în fiecare an.

În toiu iernii, al primăverii și al verii, exodul spre odihnă, al celor ce și-au luat sarcina să ne guverneze, ne lasă fără miniștri, fără secretari generali, fără prefecți și parlamentari, iar rosturile sigure ale gospodăriei totale nu se arată deloc stânjenite.

E un fenomen plin de ispită. Epocile acestea de concediu demonstrează, mai expresiv și mai pregnant decât cea mai acerbă critică, inanitatea¹ atâtor ilustre inutilități cari defilează, sub ochii gloatelor, cu anticipate poze statuare.

PLATFORMA OLIGARHIEI

In susținerea necesității stării de asediu

Oficiosul guvernului revine asupra stării de asediu, obicei pe care în articolul intitulat *Platforma democrației* ni-l atribuie, rechizitorial, nouă.

Avem într-adevăr acest supărător obicei și-l păstrăm: ca ori de câte ori ne vedem în fața unor noi violențe și fărădelegi să repetăm că toate aceste abuzuri sunt facilitate și ocrotite de nesocotirea ordinei constituționale, înlăturată în 1916, și care trebuia răsturnată prin chiar Legea stării de asediu, în momentul încheierii păcii europene

O măsură menită să asigure secretul mișcărilor militare și ale apărării naționale, în timp de război, s-a transformat însă în regim politic, în ordine stabilită, față de care invocarea libertăților constituționale și a legii e interpretată, în cazul cel mai bun, ca o naivitate, și de obicei, ca un delict. Și avem, astfel, vremelnici miniștri, cărora împrejurările le permit să suprimă, sau să adăpostească totul, cu ajutorul simplei formule a intereselor superioare de stat. Un curaj derizoriu, un cinism de toate cărările, o tribună, o majoritate de parlamentari cari aplaudă, colaborarea, apoi, a câtorva agenți de execuțiune, au rezolvit, definitiv, în patria postbelică, problema

¹ *Inanite (franc), zădărnice, vanitate.*

legalității și a răspunderilor. Întocmai cum întreba Karamazov-tatăl pe fiul său, ateul, care-i afirma că nu există Dumnezeu: *...atunci totul este permis?*² Aceeași chestiune și stare sufletească pare că a cuprins, în ordinea politică, pe oamenii noștri de guvernământ, când și-au dat seama că pactul fundamental este suprimat: atunci totul e permis? Din actele și din felul lor de a se comporta înțelegem cum și ce și-au răspuns, în barbă, întrebării...

Oficiosul guvernamental crede că starea de asediu poate fi apărată, prin argumente. E o tentativă de încătușare și prin persuasiune. Să renunțăm, astfel, și la libertatea de spirit - singura care ne-a rămas. Procedează greșit și stângaci. Se servește de citate, din alte două ziare, cari, o regretăm, în chestii de argumentare nu formează autoritate. Citatele vorbesc de „pericolul bolșevismului”. Unul din citate recunoaște că acest pericol e inexistent la noi, dar poate deveni mai târziu „călcâiul lui Achile”. Toate statele au un călcâi al lui Achile. Iată cum rezolvă un ziar de partid o problemă: printr-o comparație. Iată pe ce se întemeiază, în pledoaria sa, oficiosul guvernului.

Să ne fie îngăduit a nu-l lua în serios, cum nu luăm în serios nici „pericolul bolșevic”. Starea de asediu n-a putut împiedica pe comuniști să-și aibă candidații și voturile lor în alegeri. Câți comuniști s-au ales în Parlament și câte voturi au întrunit? Răspunsul măsoară toată întinderea în țară a pericolului comunist.

Altul e însă rostul desființării libertăților constituționale, pentru a căror restabilire luptă, paradoxal, toți dușmanii statului român, - cum afirmă diversele oficioase ale guvernelor diverse. Dar pentru a îndepărta de la noi o asemenea învinuire și a ne scuti și de argumentări inutile, să îmbrățișăm, iată, punctul de vedere al breslei patrioților. Să fim, adică, pentru starea de asediu. Pentru starea de asediu și dictatura care rezultă, deplină însă și responsabilă, fără fățarnicii, fără simulacre constituționale, fără parodii legaliste... E mulțumit oficiosul? Un asemenea regim ar fi cea mai sigură garanție în contra năpraznicului pericol comunist. Guvernul care l-ar institui, ar avea să răspundă, în fața tuturor, de isprăvile sale, așa cum răspund oamenii de faptă și de bravură: cu capul. Ne închipuim că această soluție corespunde și convine naturii lor drepte și cinstitute și care disprețuiește echivocul, haina cu

dublă față, ezitarea și jocul perpetuu între arbitrar și legalitate. Suntem, astfel, în spiritul tuturor *pledoayer-tior* stării de asediu și le înlesnim expresia unui gând pe care ei nu cutează să-l proclame fațăș.

Desigur, însă, că nu le suntem pe plac nici în felul acesta. Idealul omului de guvern de azi rămâne clar-obscurul, trapa, sertarul cu două funduri, legea cu două texte, omul cu o conștiință de rezervă. Lumina vie sau bezna oarbă îl înspăimântă și-l stârpesc, deopotrivă.

NEIZBUTIRI

Noul roman al lui D'Annunzio va fi prefațat de Mussolini. Dacă știrea din *Corriere della Sera* e adevărată, atunci povestea unei ilustre și actuale rivalități s-a încheiat fără dramă, deci fără glorie. Subiectul nu mai reclamă un Plutarh. Conflictul crâncen a două mari ambiții ia sfârșit prin capitularea dulceagă a uneia din ele. D'Annunzio n-a știut să reziste un sfert de oră mai mult. Poate că bătrânețea, în politică, e mai grăbită. Ea nu-și mai face o armă din așteptare, nici chiar din pasivitate. Ea se zorește să culeagă ultimii lauri, cei mai la îndemână lauri, de teama decrepitudinii și a morții, a căror pândă o simte, ca o răsufare, aproape. Rivalitatea D'Annunzio-Mussolini s-a terminat cum e mai rău: din epică, sortită literaturii altora, a isprăvit prin a face ea însăși literatură. În loc de două săbii încrucișate, iată două pene ruginite. În loc de un câmp de bătălie, o călimară fraternelă.

După război, Italia și Rusia, deopotrivă, au fluturat omenirei făgăduind de epopee. Explicația stă în regimurile extreme ale acestor țări. Țările de mijloc și de echilibru nu dau figuri eroice, nici spectacole palpitate. Un simplu revoluționar sud-american sau portughez e mai interesant decât cel mai decorat parlamentar francez sau britanic. Italia părea că va exalta reînvierea donchișotismului și a condotierismului în Europa. Dușmănia Mussolini-D'Annunzio, însă, nu va mai fi un episod de mare rezistență.

În termeni sportivi, ceea ce a făcut D'Annunzio se cheamă „abandon”. Unde sunt discursurile cari au îmbrâncit Italia în război? Dar zborurile cu avionul peste Goriccia? Arzătoarele manifeste? Prăbușirea glorioasă și pierderea ochiului? Expediția la Fiume, - scurta și paradoxala domnie asupra orașului? Fuziunea visului cu acțiunea, a fanteziei cu realitatea? Poezia în faptă și fapta în poezie? Retragerea neliniștitoare și dârză la mănăstire?

Un retor banal și un calculator strict au pus piedică pe pământ și în văzduh aripilor poetului.

Restul e ca orice pact politico-electoral. Și dacă romanul a ieșit prost și prefața sarbădă...

ÎN CONTRA ALBILOR

Sub prezidenția de onoare a lui Barbusse s-a înființat, la Paris, o ligă a raselor colorate. Galbeni și negri, verzui, bronzăți sau portocalii (minunile Domnului sunt mari și nenumărate) și-au propus să scuture jugul nostru, „al fețelor palide”, cum ne numesc, în graiul lor pitoresc și colorat, caraibii prevăzuți cu penaj pestriț și acțiuni miniere.

Așadar, pericolul galben, al ex-kaiserului Wilhelm, se întregește cu aproape toată gama spectrului solar. Rasele pigmentate și robite se ridică împotriva opresorului lor spălăcit. Și până nu începe marea și sfânta luptă care va libera continentele incendiate, războiul argumentelor a și pornit.

Se invoacă, împotriva mișcării colorațiilor, superioritatea civilizației albe.

Dar cine poate dovedi că această superioritate nu e decât o afirmație a îngâmfării albilor? Este o oare motorul un argument decisiv? Dar tunul cu repetiție și mitraliera sunt ele, oare, un titlu de glorie?

Se invoacă, în sprijinul albilor, înțelepciunea, învățătura și arta lor biruitoare. Unde alt ne-au dus toate acestea dacă nu la spectacolul din 1914, de la care colorații se întorceau cu spaimă și dezgust? Și filosofia indică să fie ea mai prejos decât cea

europeană, pe care a și zămislit-o, iar arta galbenilor și a negrilor mai puțin relativă decât a civilizațiilor?

Cu așezările lor milenare, cu pitorescul lor expresiv, galbenii, căci în primul rând ei ne preocupă, nu realizează, totuși, nimic fără concursul europenilor. Până și armele de tot felul, pe cari ar fi să le utilizeze mâine, până și ideile cari îi ridică azi în contra asupritorilor, totul se datorește stăpânului incoherent și rapace. Incoherent, fiindcă, în rapacitatea lui, a pus la îndemâna exploataților unealta dezrobirii: tainele industriei sale. Aici stă, după Remy de Gourmont, marea vină a rasei albe: că, din sentimentalism și aviditate, nu și-a organizat, durabil, hegemonia în lume. A renunțat, astfel, pe viitor, la o situație aristocratică, printre rasele aservite și muncitoare.

Să fie, însă, primejdia iminentă? Ceea ce ni se pare că o înlătură pe multă vreme încă, e tocmai acea rapacitate proprie rasei albe. Rapacitate care o face să fie activă, atentă, feroce și stăpânitoare, - pe veci.

ȘEDINȚA ADUNĂRII NAȚIONALE

Primul-ministru, în candidă uniformă de comandant de armată, apare în fața sălii festive. Înfățișarea de schivnic, mistuit și redus la o singură linie fibroasă, și care a luat armele pentru triumful vreunui fanatism uitat, întocmai ca pustnicii războinici din Tebaida. Urale.

Sala e o fulgerare de contraste stridente, o fantasmagorie de culori fericite, o năruire, de la tribune până în incintă, de străluciri estivale. Sunt fireturile și broderiile de aur, marile ordine în pleiade de metaluri și smalț pe piepturi de ambasadori, de generali și demnitari. Se adaogă nota sumbră și elocventă a fracurilor cu fațada lor albă și parcul tropical al gâteliilor feminine, exaltat în plante mărețe.

Impresia e că privești lumea printr-un cristal de candelabru cu ochi de copil.

Sau că ești ancorat, noaptea, în apropierea unei serbări navale, lângă izbucnirea rachetelor și fâlfăirea multicoloră a pavilioanelor internaționale. Sau poate rătăcești, vietate, pe buza unui gigantic potir împărătesc...

Banca ministerială și incinta tixită a parlamentarilor e o concentrare de negru și alb, într-un exagerat chenar de un aur intens: încăperea e cotropită și străjuită de mulțimea ofițerilor existenți. Pe băncile din fund apar, poate pentru întâia oară, câteva doamne: sărbătoarea nu ține seamă de regulamente și legi.

Și sărbătoarea aceasta se încheagă dintr-un freamăt real, dintr-o așteptare și o colaborare adevărată. În tăcerea atentă, se deslușește în glasul potolit al generalului Averescu, cum biruie, încetul cu încetul, emoția. E numai o clipă, dar care stârnește furtunos aplauzele.

Reprezentanții partidelor iau cuvântul pe rând. D. Ion Brătianu lipsește: strategia prestigiului personal i-a impus această absentare. D. Iuliu Maniu a găsit cuvintele celui care reprezintă, cu autenticitate, o provincie și un popor. D. N. Iorga mulțumește mai întâi președintelui pentru rândul pe care l-a fixat partidului și persoanei d-sale. Prilej pentru d. A. C. Cuza să plagieze pe fostul d-sale tovarăș printr-o declarație identică. D. dr. Lupu a fost exuberant și înviorător ca un vin tonic. D. Șandor Iosef s-a exaltat îndelung și lent pe tema libertății.

Iar după discursul, care trebuia rostit la început, al d-lui Petre Negulescu și după vorbele de sfârșit ale d-lui general Coandă, trei salve de urale au încheiat, viguros, sărbătoarea parlamentară.

RIDICAREA STĂRII DE ASEDIU

Miercuri 11 mai. Parlamentarii se regăsesc, fără nici un entuziasm, după o scurtă vacanță. Se presimte o aprigă sesiune. Guvernamentalii sunt în consfătuire: prepară proiectul de lege prin care i se restituie generalului Averescu uniformă și sabia de care anii de retragere l-au lipsit. Comentariile, în jurul acestei inițiative, sunt foarte vii. Se relevă, cu acest prilej, că dreptul de a purta uniformă de comandant de armată, de a încasa leafa și de a se bucura de onorurile legate de această demnitate, nu-l mai avea decât generalul Prezan...

Partidul Național-Țărănesc ia, dintru început, o atitudine potrivită cu declarațiunea, plină de înțeleșuri agresive, din ședința

solemnă de ieri. Comunicarea d-lui Răducanu e de o vehemență, în termeni și în ton, neobișnuită chiar în acest Parlament. Întreruperile timide ale majorității au fost, scurt, răpuse.

După această ruptură violentă cu liniștile raporturi din trecuta sesiune, d. Mirto propune un proiect pentru ridicarea stării de asediu...

Apoi, cu un imperturbabil umor, cere guvernului amănunte asupra alcătuirii delegațiunii române la Conferința economică de la Geneva: cine sunt delegații, ce titluri de specialitate posedă, ce lucrări prezintă, prin ce activitate s-au ilustrat, până acum, acolo...

Un spasm de veselie cuprinde adunarea, fără deosebire de partid.

Brusc, se aduce în discuție legea armonizării salariilor. D. Oteteleşeanu apare la tribună, - raportor.

D. Mirto îi ia cuvântul, în chestiune de regulament.

Și o polemică se iscă: proiectul de armonizare n-a fost depus pe biroul Camerei. El nu poate fi, deci, discutat, cu toate că d. Manoiescu, inovând în materie de formalități parlamentare, a făcut ca proiectul să fie împărțit prin poșta parlamentarilor în vacanță.

D. Brăescu a soluționat, iscusit, problema, cu ajutorul a două articole din regulament cari îi îngăduiau să împace opoziția și, în același timp, să satisfacă guvernul.

...Sesiunea de vară va fi repede și zgomotoasă, ca ploile acestui sezon.

PUTEREA ÎNTUNERICULUI

O întâmplare de necrezut înregistrează cronică diversă: casa învățătorului din comuna Gura Vulcanei a fost, în parte, dinamitată. După prima explozie, care a dărâmat un zid, s-au descoperit cartușe de dinamită așezate în alte părți ale clădirii. E răzbunarea sătenilor împotriva învățătorului, care i-a constrâns prin amenzi să-și trimită copiii la învățătură.

Țăranul, deci, nu s-a deprins cu școala obligatorie. Ea îl exasperează mai mult decât jandarmul, boierul și fiscalul, față de cari

răbdarea-i proverbială nu se dezmente niciodată. Căci crima nu e nouă decât prin rafinamentul și violența mijloacelor întrebuintate. Asemenea isprăvi s-au mai petrecut însă: nu sunt decât câțiva ani de când o învățătoare a fost asasinată pentru aceeași vină de a fi luat în serios obligativitatea învățământului. E un aspect, aici, al veșnicei lupte dintre întuneric și lumină, dintre adevăr și minciună, dintre Ormuz și Ahriman? Ar fi concluzia unui poet sau a unui cleric. Să incriminăm numai ignoranța și starea cu desăvârșire frustă a țăranului? Am nesocoti atunci tot ceea ce se întâmplă, asemănător, pe întreg cuprinsul țării, și am pierde astfel din vedere că dinamitarea culturii e un exemplu care pornește de sus. E un sistem tradițional, e o metodă politică și de guvernământ. Țăranul care ucide sau așează, în bezna nopții, fitilul distrugător, nu face decât să plasticizeze și să dea o expresie acută practicei noastre anticulturale. Crima lui e stringentă, dar mărunță în violența ei, și nu e decât un ecou zgomotos. Păcatul uriaș și repetat cu drăcească stăruință rămâne al conducătorilor. Ei n-au pus dinamită la temelile universităților, n-au incendiat laboratoarele, n-au măcelărit dascălimea. Dar au sabotat cultura, întreținând vrajba în tinerime; au redus și pustiit laboratoarele prin neatenție și părăsire; au hămesit și au demoralizat pe profesori, prin salarii de foamete și muncă de corvoadă.

Școala, cu încetul, a ajuns o paragină și o derâdere. Politicianismul a adus-o aici. Atentatorul necunoscut și inconștient din Gura Vulcanei n-a săvârșit decât un inie delict din vasta crimă permanentă. Iar partidele, totuși, înscriu în fruntea programelor lor: campanie culturală.

UN ROMAN NOU

Apare în traducere franceză povestea lui *Gatsby le Magnifique* scrisă de F. Scott Fitzgerald. Autorul face parte din avangarda literară americană, și tocmai de aceea lucrarea sa trebuie semnalată. Simultan, pe tot pământul, artiștii tineri au proclamat - adesea fără să se cunoască și fără să se audă - același principiu, aceeași descoperire: romanul a murit.

Făptura lui hipertrofkă nu mai rezistă ritmului zilei, nici nu mai corespunde gustului vremii. Anecdota sentimentală, aventura de senzație, nu ne mai interesează, dimpreună cu gamitura lor de psihologie, filosofari și concluziuni sociale.

Toate acestea le găsim în marele reportaj. El are avantajul de a fi veridic. Și ne lasă libertatea - după ce ne-a furnizat datele - de a comenta și filosofa singuri întâmplările.

Romanul s-a născut din nevoia de reportaj. Se numea cronică. Se reîntoarce și sfârșește azi în reportajul modern, în studiul documentar, în memorii și biografii.

Dar Scott Fitzgerald izbutește, la 30 de ani, să ne impună aventura sentimentală a lui Gatsby le Magnifique, să ne intereseze la viața și la belșugul, la desfrâul, la idealismul și la ipocrizia Americii de astăzi.

Cartea sa e un poem în care s-au strecurat cu îndemănare toate detaliile de reportaj. E o cumpănire de poezie și realitate, sau e, mai precis, înălțarea realității în zona de poezie, prin virtutea pe care o posedă munca, talentele adevărate.

Și cu aceasta, din hotarul factice dintre poet și romancier, n-a mai rămas nici o urmă. E o soluție de alchimie poetică modernă.

Subiectul? Un contrabandist de alcool în America prohibițiunii. Iubire. Moarte...

- Citiți, însă, cartea !

D.VINTILĂ BRĂTIANU DESPRE LEGEA ARMONIZĂRII

Declarația Partidului Liberal

Luni 16 mai. În mijlocul unei atențiuni superstițioase, d. Vintilă Brătianu ia cuvântul. Legea armonizării. E, desigur, prea târziu ca d. Brătianu să mai evolueze. Apare la tribună cu întreg prestigiul pe care i-l dă experiența. Se face o tăcere setoasă de lumină. După un sfert de oră, însă, sufletele cele mai ferme renunță la glasul acela care pare a fi al priceperii și al înțelepciunii.

D. Brătianu, cu tot stocul său de idei politice și de specialitate, cu toată fixitatea directivelor sale, n-a izbutit încă să rostească un discurs coerent și organizat. Cu neputință să-l urmărești în zigzagurile sale încete, sau să completezi de fiecă dată înțelesul acelor fraze cari rătăcesc cale de **postii** întregi cu diligența unui verb hodoroșit, înțelesul uneori se străvede, plutitor și vag, ca un sunet de talangă purtat de zvonurile confuze ale amurgului.

D. Vintilă Brătianu e un agitator de penumbra, fără nici o poezie însă. Se precizează pe îndelete, prin forța repetițiilor și a prolixității. Fiecare pasaj e o încercare de a completa pasajul precedent. Astfel, din aproximații și cârpeli, obține o urzeală grosolană, dar consistentă.

În discursul său de azi, d. Brătianu a vorbit de cei ce fac bărbierie, la Finanțe. Nu știm ce se petrece la ministerul acela. La tribună, însă, când vorbește d. Brătianu, o simțim: fără apă și săpun.

Oratorul anunțase că nu va discuta legea. Va justifica numai o atitudine și o declarațiune.

Justificarea durează, totuși, două ceasuri și cuprinde o critică amănunțită a proiectului de lege. Nu lipsesc nici partea de insinuare, nici amenințările, nici săgețile, știrbe, împotriva subsecretarului de la Finanțe, pe care, cavalereste, generalul Averescu îl acoperă.

D. Vintilă Brătianu susține că armonizarea nu e posibilă fără normalizarea vieții de stat. Are, poate, dreptate, dar această normalizare de ce n-a săvârșit-o, d-sa, în cei șase ani de guvernare, directă sau camuflată, de după război?

Afirmă, apoi, necesitatea unei prealabile stabilități, - dar cine altul o zădărnicește, pe toate tărâmurile, decât partidul condus, orbește, de d-sa?

Reclamă, în sfârșit, o ierarhie intelectuală, și nu e tocmai partidul d-sale care, atât în administrație cât și în politică, a nesocotit-o?

D. Vintilă Brătianu a enunțat, cert, critici întemeiate și mai ales principii salutare în discursul de azi. Trebuie o operație de dragaj intelectual, să le despotmolești din aluviunea retorice d-sale. Descoperim chiar și un imn al democrației și un rechizitoriu al mussolinismului...

D. Vintilă Brătianu are, astăzi, dreptate contra propriilor d-sale fapte.

PENTRU DOCUMENT

De-abia ivite de sub tipar, și memoriile d-lui Marghiloman au obținut succesul de librărie dimpreună cu distincția de a fi puse la index. Ministerul a ordonat „retragerea lor din comerț”, - dispunând, prin aceasta, confiscarea lor, în termeni de traducere liberă... Efect al aglomerării oamenilor de litere la conducerea treburilor publice.

De azi înainte, deci, memoriile lui Marghiloman capătă și atracțiunea misterului: prețul exemplarelor cari se vor vinde pe furiș va crește, la bursa secretului și a lucrului oprit. Valoarea de mărturie irecuzabilă a textului sporește și el, grație aceleiași abuz al Cenzurii. Scopul ei - dezmințirea și tăcerea - nu pot fi niciodată atinse. Violența de azi contribuie la succesul volumului.

Și poate că succesul acesta va fi un îndemn, și un punct de plecare, la noi, pentru literatura memoriilor. E un gen care pasionează, aiurea, pe scriitor și public, deopotrivă. E o literatură pe care Saint-Simon a înălțat-o până la artă, păstrându-i superioritatea veridicității, întâmplările adevărate vor interesa, totdeauna, publicul, mai presus decât cea mai măestrită ficțiune.

Epoci întregi, societăți și oameni au putut fi reconstituite și păstrate grație acestei apucături sau griji (cari își pot avea latura lor supărătoare) - a transcrierii, pe hârtie, a amintirilor. La noi însă genul e absent. Nimeni, aproape, n-a purces în căutarea timpului pierdut, și de aceea timpuri întregi de istorie, de fapte, chipuri și lumi, dispar într-un trecut fără urme.

Nu intenționăm, firește, încurajarea grafomaniei senile. Dar genul trebuie cultivat chiar cu acest risc. O pagină de document autentic, reținut de o judecată ageră, servită, la vreme, de un ochi limpede, înlătură, în preocuparea noastră de adevăr și de omenesc, volume întregi de searbădă acumulare literară. Tendința vremurilor e înspre memorii și monografii.

CRITICILE D-LUI IORGA LA LEGEA ARMONIZĂRII

Marți 17 mai. D. Iorga și normalizarea salariilor: s-ar părea că problema nu poate fi propusă unui poet și unui istoric. Dar astfel e grația multiplă a talentului: tema greoaie, complexă și aridă e ridicată, cu o ușurință de miracol, prin atingerea imaterială a cuvântului, și străbătută și destrămată și încinsă cu mii de lumini spirituale. A fost un joc pentru d. Iorga să epuizeze chestiunea, fermecând totuși auditoriul cu sprintenia și eleganța unui discurs în care a întrunit, ca într-o jerbă de câmp, toate nuanțele gândirii sale artiste și luptătoare: de la detaliul amuzant și ironic, până la accentele energiei, și de la tensiunea acerbă a criticei, la izbucnirile indignării, fără a jertfi câtuși de puțin datele prozaice ale proiectului de lege. Trecerile se efectuau ca lunecarea lucidă a constelațiilor, pe cer.

...Evidențind greșelile grave ale armonizării propuse de d. Manoiescu, oratorul a adus elogii, totuși, talentului și râvnii acestuia, recunoscând, totdeodată, necesitatea reformei și utilitatea pasului făcut.

DISCUȚIA LEGII ARMONIZĂRII SALARIILOR

Miercuri 18 mai. D. general Averescu debutează ca ministru de Finanțe. Un lung discurs de apărare și de tălmăcire a legii. Comandantul alb de ani știe să-și disimuleze rigiditatea profesională sub aspecte de suplețe și de bonomie adesea malițioasă.

S-ar putea zice că, pe culmea vârstei și a carierei, generalul Averescu e încă în plină devenire: succesele d-sale oratorice sunt de recentă dată. Pe când d. Vintilă Brătianu, la tribună, se dovedește incurabil anchilozat, improvizatul d-sale adversar financiar de astăzi se arată în stare de tinerețe perfectibilă și evolutivă. E o părere culeasă, din dreapta și din stânga, pe culcuare și în tribune. Să nu se creadă, totuși, că generalul Averescu, din ce în ce mai stăpân pe

cuvânt și pe tribună, se dedă oratoriei parlamentare propriu-zise. E mai mult o *causerie* cumpănită și calmă, pe un ton scăzut, care contrastează cu retorica obișnuită și, mai ales, cu elocința militară, j Nici declamație, nici panaș, nici energie vocală. Primul ministru l este, ierte-ni-se neologismul, un inhibitiv. Izbucnirile sale sunt conținute cu discreție în lăuntru unui sentiment de siguranță ' neafectată. Un fel particular de a împărtăși mistere și o familiaritate, j totuși, distantă și un mod abil de a-și săgeta adversarul evitând | obișnuitele încăierări verbale, toate acestea au menținut intensă j atenția adunării vreme de două ore. \

D. general Averescu a polemizat, mai întâi, cu d. Vintilă j Brătianu, pe tema declarației Partidului Liberal. Și a dovedit că] această atitudine nu e decât a d-lui Vintilă Brătianu: nici opinia publică și nici partidul nu și-au spus cuvântul. Primul ministru justifică aceste indiscreții cu felul de a lupta al d-lui Vintilă Brătianu, răscolitor de intrigi și dedesubturi politice. A găsit, aici, prilejul de a ridica, încă o dată, amenințările liberale: „Vă declar”, a repetat, cu fermitate, ministrul de Finanțe, „că dacă aveți intenția să ne intimidați, sunteți pe cale greșită: noi nu ne intimidăm!” Sfidare rostită cu o calmă energie, fără patos și fără tragere, sublimă, de spadă. (Majoritățile s-au înflăcărat.)

Despre legea în sine, generalul Averescu s-a ferit să o proclame desăvârșită. A solicitat, cu modestie, pentru discuția pe articole, concursul tuturor. Aproape că a recunoscut necesitatea urgentă a organizării serviciilor de stat. Dar urgența armonizării salariilor nu mai îngăduia o amânare: problema refacerii ministerelor reclamă un studiu mult prea lung. Și aici, un nou duel cu d. Vintilă Brătianu. Primul ministru citește dintr-o broșură liberală asupra salarizării și arată că soluțiunile cuprinse preconizează revenirea la salariul-aur din 1916!

E ceea ce am realizat noi, afirmă generalul Averescu.

- „V-am plagiat!” surâde d-sa. (La auzul fatalului cuvânt, d. Cuza tresare în fotoliu, alarmat).

O diversiune: d. Madgearu a cerut explicațiuni asupra stabilizării. I s-a răspuns că guvernul nu decretează stabilizarea, ci urmează o politică de stabilizare. Toate acestea cu obișnuita frământare și larmă pe care o iscă *leader-ul* național-țărănist.

La sfârșit: apelul la colaborare, al generalului Averescu. Ovațiuni.

STABILIZAREA LEULUI ȘI CRIZA ECONOMICĂ

Joi 19 mai. Dezbateri pasionante și aprige în această ședință a interpelărilor. Polemică dârză și, totuși, teoretică în jurul politicii economice și financiare a guvernului. Participă d-nii Garoflid, Manoilescu, Răducanu și Madgearu; specialiștii și-au dat întâlnire azi. Lipsește d. Vintilă Brătianu.

D. Răducanu a rostit mai mult o conferință academică, un vast expozeu și o critică științifică, decât o interpelare propriu-zisă. A cuprins în cuvântarea d-sale situația în întregul ei, evidențiind inconsecvențele și ezitățile guvernului în a veni cu soluțiunile trâmbițate.

A dat, astfel, măsura unei competențe servită de o rafinată cultură literară. D. Madgearu a introdus, de îndată, în dezbateri nota actuală, tonul agresiv, atitudinea acerbă. Taberile s-au definit și au început să se supravegheze. Improvizăția d-sale ar fi fost desigur pe placul unui guvern care dorește într-adevăr să se libereze de tutela liberală. D. Madgearu s-a îndârjit să demonstreze realitatea tutelei acesteia. Măsurile vamale și economice ale guvernului dezmint toate principiile și făgăduințele de până acum. Prin toate actele sale, cabinetul Averescu nu face decât să realizeze ideile d-lui Vintilă Brătianu. Politica vamală a d-lui Garoflid protejează industria parazită în paguba agriculturii și a principalelor bogății ale țării. O paralelă între taxele vintiliste și cele introduse de d. Garoflid arată că, în fond, lucrurile au rămas ca sub liberali: suntem în plină continuitate. Iar în ceea ce privește stabilizarea, atât de necesară și atât de promisă de cele două suflete ale ministerului (expresia e a d-lui Răducanu) - d-nii Garoflid și Manoilescu -, aceasta a fost părăsită de teama d-lui Vintilă Brătianu.

Camera intervenea, la răstimpuri, în discuție. D. Madgearu, acuzat că i s-a pretins să i se fixeze un termen în lăuntru cărui să se facă stabilizarea, răspunde că n-a cerut decât măsurile doveditoare că guvernul nu și-a părăsit programul. O. singură procedare ar fi

fost indicată și doveditoare: denunțarea convenției dintre stat și Banca Națională. Situația e, într-adevăr, paradoxală: un guvern face repetate declarații pentru stabilizare menținând un contract de revalorizare pe 15 ani.

D. Madgearu s-a ocupat și de plafonul financiar, gata să respecte această venerabilă idee fixă a d-lui Vintilă Brătianu, cu o condiție: să se facă noi emisiuni numai pentru operațiuni speciale de politică valutară și economică. Majoritatea deveni, brusc, favorabilă oratorului. D-nii Garoflid și Manoilescu l-ar fi aplaudat, cât p-aci! Situația politică impune, însă, miniștrilor multă rezervă.

A răspuns d. Manoilescu: aceeași amplă frază și firească dezinvoltură de om turnat pentru acțiune și luptă. Dar d. subsecretar de stat își schingiuie temperamentul de când i s-a atras atențiunea că tinerețea e un delict și originalitatea, o scădere. De la început, o figură fericită: taxele „liberale” de export creau o geografie falsă a țării, ridicând munți economici artificiali... Apoi, d. Manoilescu, printr-o enumerare de măsuri și rezultate ale actualei guvernări, proclamă că suntem în plină politică de stabilizare, că guvernul nu renunță la programul său, pe care-l va realiza păstrând, ca într-un război, secretul mijloacelor și al momentului lor de aplicare. Mai mult încă (și glasul oratorului a căpătat aici o sonoritate marțială): guvernul nu se va lăsa în această operă nici grăbit, de cei cari înțeleg să-l grăbească, nici împiedicat, de cei cari au interesul să-l împiedice. Amenințare abilă, care-l va neliniști pe d. Vintilă Brătianu, fără să-l supere însă.

D. Garoflid a trebuit să împace spiritul și cuvântul său concis și lapidar, cu dificultățile, atât de știute și de înțelese, ale momentului. A confirmat declarațiile d-lui Manoilescu și le-a întărit, dar cu o precizare: nu e posibilă stabilizarea până ce prețurile interne și externe nu corespund; până ce bugetul nu va permite desființarea taxelor de export; până ce nu se va realiza consensul partidelor și al opiniei publice în această chestiune.

Desigur, toate aceste condițiuni sunt tot atâtea amânări fără dată... Și înțelesul agitatorilor dezbateri de astăzi rămâne, desigur, acela că guvernul păstrează o credință platonice programului său, așa cum *gheișă* japoneză rămâne devotată, cu gândul, logodnicului din sat; dar între timp împrejurările și oamenii trec, în triumf, peste virtutea ei martirizată.

ȘCOALA ROMÂNEASCĂ DIN TURTUCAIA

S-au împlinit o sută cincizeci de ani de la înființarea școlii române din Turtucaia. În fața unui ministru, a unui episcop, a corurilor școlare și a unei mulțimi ostășești, se așează o lespede comemorativă în cinstea lui Rusu Șaru, învățătorul și ctitorul cultural de la 1774. O întreagă serbare și binecuvântare, în jurul unui modest nume și uitat. O vâlvă, care e și o afirmare de puteri și de drepturi, în jurul unui fapt necunoscut și a unei mândre surprinderi: școala românească a Turtucaiei are o vechime de peste 150 de ani.

Trebuie să repetăm acest titlu care pentru cei mai mulți dintre noi e și o veste. Și nu o tristă deșertăciune trebuie să ne îndemne a fi de față cu gândul și cu exaltarea care însoțește marile evocări, la comemorarea victorioasă a lui Rusu Șaru și a urmașilor săi. O școală românească, în umbrele de tăcere, de apăsare și de necunoscut, de peste Dunăre - o văpaie pierdută în noaptea pe care o scruta Făt-Frumos pribegind după foc - ce nobil și autentic document pentru aristocrația neamului nostru, ce afirmare dârză și senină a unei misiuni pacifice și intelectuale! A fost, deci, până și în aceste paragini de țară, până la rariștea cea mai pierdută a neamului, aceeași raliere în jurul amintirilor comune, aceeași năzuință de păstrare și de creștere a limbii românești. De-a lungul căruntului fluviu, pescarii români de pe țarm și din ostroave, plugarii răspândiți pe colinele Bulgariei, ca luminile din lotci, au întreținut, cu o strălucire sfioasă, cu o stăruință luptătoare, mărturia geniului deosebit și viabil al simțirii lor izolate. O viață românească intensă și conștientă trebuie să fi premers fapta lui Rusu Șaru, la 1774, atunci când confuziunea etnică în Balcaniul apăsător înlătura orice despărțiri și revendicări. Deci, școala românească de la Turtucaia apare ca o piatră de hotar. Impusă, nu prin vremelnice fapte de arme, ci prin durabilă autoritate spirituală, în mijlocul unor așezări numeroase și permanente, - românești.

IZBÂNDĂ OMULUI

Zbor de înger vestitor, fără preget și fără tremur l-a purtat pe suedezul Lindberg peste oglinda mortală a oceanului, din țarm în

țărâm, până între stelele mecanice ale Parisului și a poporului său în așteptare.

O linie ideală, o trăsătură de voință, traiectoria pură a unui avânt, a unit, prin azur, cele două continente. Salt prodigios peste moarte. Gând azvârlit înainte și urmat de trupul în uitare de sine.

Ara aflat de oarba vitejie a lui Lindberg din paginile *Dimineții* care a reperat, aici, umilul record gazetăresc de a o fi aflat, cea dintâi. Și am înțeles din tresărire voioasă și răzbunătoare a inimei, exaltarea mulțimei care adăsta miracolul pogorării triumfale a lui Lindberg. Oceanul fusese înfrânt și spațiul spintecat de hotărârea calculată și dezmetică, rece și clocotitoare a omului. O năpustire superstițioasă pe mărturii și pe relicve, a urmat. Aripile mașinii de fier, în care se cuibărise sufletul eroului, au fost sfâșiate. Semenii săi și-au luat câte un petic, ca dintr-un drapel glorios dătător de nădejdi și rășputeri. Că fapta zburătorului nu e numai o izbândă, ci și o revanșă asupra neamului: câteva zile după pierderea lui Nungesser și Coli, omenirea primește sfidarea imposibilului, și triumfă.

Lindberg a cucerit un drept nou pentru orgoliul irezistibil al omului. Viața noastră suie pe treptele amețitoare ale recordurilor. Nimic nu e cu neputință. Înfrângerea însăși e o dovadă piezișă, dar sigură, a biruinței următoare. Planeta se unifică, năzuințele se înmănunchează, pentru o singură izbucnire, pentru visul străvechi al lui Babei. Măine, vom avea dolii și triumfuri noi. Va fi, poate, înconjurul pământului fără escală, va fi, poate, un leac nou, o putere necunoscută și încă necugetată ni se va supune.

Misterul își retrace hotarele.

Ochii flămânzi și trufași ai omului scrutează constelațiile.

CĂMINUL INTELECTUAL

În castelul brâncovenesc de la Sâmbăta de Sus, răposatul A.I. Constantinescu așezase un cămin pentru intelectuali. Scriitorii, gazetarii și artiștii au acceptat invitația, pentru lunile de vară! Organizarea și instalațiunea nu erau desăvârșite. Administrația dovedea, totuși, bunăvoință și râvnă. Cu vremea, însă, și sub

supravegherea lui A.I. Constantinescu, îndreptările de trebuință s-ar fi realizat. În primul rând, desigur, s-ar fi renunțat la „boxele” care despărteau sala cea mare prin pereți ce nu ajungeau la plafon, pentru a fi înlocuite cu încăperi acoperite, deci decente: nici cazarmă, nici grajd. Aceasta și alte ameliorări erau, se zice, în studiu.

Moartea inițiatorului a atras pe a proiectului. Asociația Generală a Presei a primit deunăzi o adresă din partea „Direcțiunii zootehnice și veterinar”, în grija căruia defunctul, el însuși persecutat în viață de aluziuni domestice, repartizase sănătatea și viețile prețioase ale intelectualilor. Adresa pofteste pe intelectuali la odihnă și îngrijire, în aceleași boxe, mai mult sau mai puțin zootehnice, însă, de data asta, fără întreținere, adică nutreț. Căminul nu mai are mijloace. Ministerul nu i le-a acordat. Și, iată, adăpostul pentru intelectuali de la Sâmbăta de Sus e, dintr-odată, desființat.

Nu e nevoie, credem, să explicăm.

Dar se petrec acestea sub un guvern care și-a făcut un titlu din preocupările și chiar din alcătuirea lui intelectuală. Să mai subliniem că Sâmbăta de Sus aparține ministerului d-lui Garoflid, care prin laconismul d-sale a dovedit tocmai că prețuiește just puterea cuvântului?

Nădăjduim că alarma noastră, discretă, va determina guvernul la o politică de continuitate și în acest punct. Poate chiar că o va face cu plăcere. Și „Direcțiunea zootehnică și veterinar” va căpăta mijloacele să îngrijească de cei mai oropsiți dintre oaspeții săi.

ÎNCHIDEREA SESIUNII EXTRAORDINARE

Lupta dintre guvern și liberali. Legea armonizării și cea a recompensării generalului Averescu. Partidul Național-Țărănesc, arbitru al situației

Ultima ședință a Camerei a început târziu. Miniștrii așteptau veștile de la Senat: vor veni sau nu, de acolo, modificări într-unele articole din Legea armonizării?

În acest caz, ar mai fi fost nevoie de o ședință a Camerei, în toată forma. Deputații, puțini, rătăceau pe săli, la bufet, pe culoare, într-un sfârșit, prin telefon, sosi vestea izbăvirii. D. Octavian Goga putu să citească scurtul mesaj de închidere.

*

Sesiunea care s-a închis nu e decât cel mai recent episod al războiului surd și viclean dintre liberali și Partidul Poporului.

Căci întreaga noastră viață politică e caracterizată de rivalitatea celor doi șefi: generalul Averescu și Ion Brătianu. Cele două facțiuni se pândesc cu încordare și fără prea mult zgomot. E un joc de șah. Cei doi campioni mișcă rar, încet și cu o discreție perfidă.

Mai întâi, simplul fapt al deschiderii sesiunii extraordinare a constituit un act de nerecunoștința și de neascultare a guvernului față de partidul tutelar. Un mic avantaj ce pune pe generalul Averescu la adăpostul vreunei grave surprize: cu un Parlament în plină funcțiune, d-sa putea face față oricărei împrejurări de ordin mai înalt. În același timp, convocarea corpurilor legiuitoare accelera acțiunea întreprinsă de vătămare treptată a legiunii liberale. Operațiunea aceasta se repartiza, astfel, asupra mai multor sesiuni; ce se săvârșește acum se scade din îndatoririle sesiunii viitoare. Munca subversivă se realizează mai pe nesimțite.

*

Cele patrusprezece zile de frământări parlamentare au fost, însă, dominate sau, mai precis, străbătute, de protestările exasperate ale d-lui Vintilă Brătianu, vigilent și necruțător paznic al „legalității”. Partidul Liberal a ieșit învingător în această luptă, pe care a avut mereu aerul de a o fi condus. D. Ion Brătianu deține arta gesturilor de efect: absentarea d-sale la solemnitatea zilei de 10 Mai a fixat atenția publicului și a stârnit cele mai disproporționate comentarii.

A urmat discuția în jurul Legii armonizării. Și în acest prilej, Partidul Liberal a reușit să-și asimileze atitudinea întregii opozițiuni,

accentuată de militantismul neobosit al d-lor Virgil Madgearu și Răducanu.

O situațiune politică anormală prezintă Partidul Național-Țărănesc la umbra steagului războinic al liberalilor. Inițiativa, totuși, aparținea Partidului Național-Țărănesc. Importanța lui parlamentară servea scopurilor liberale, vrând-nevrând. La fel s-a întâmplat și în chestiunea „legii generalului Averescu”.

Alarma, dată în Parlament, de deputatul Madgearu, a prilejuit Partidului Liberal un succes elocvent. Rezultat al situațiunii noastre paradoxale și al constituționalismului falsificat: d. Ion Brătianu, printr-o simplă apariție la București, a devenit apărătorul libertăților publice. Și aceasta numai pentru că, de multă vreme, Parlamentul nu mai decide în chestiunile importante. Iard. Brătianu, singur, putea să intervină în mod eficace, la locul potrivit.

*

Sesiunea s-a închis asupra unei înfrângerii, desigur platonice, a guvernului, căci nu credem că votarea legii de recompensă a generalului Averescu ar fi însemnat, totdeodată, și proclamarea dictaturii militare. Dar e o înfrângere de amor propriu și de prestigiu pentru șeful guvernului.

Legea armonizării s-a votat, împotriva liberalilor și cu o sfidare, pe deasupra, din partea generalului Averescu. E singurul punct câștigat pentru guvern, cu prețul, însă, al ruperii raporturilor cu întreaga opoziție. Căci el se află, acum, în fața unei coaliții de fapt, a liberalilor cu național-țărăniștii: coaliție pe care aceștia nu o pot evita.

*

Vacanța politică a și început, prin închiderea sesiunii extraordinare. Iată sezonul conciliabilelor și al pertractărilor pe malul mării, al lacurilor tămăduitoare sau sub întunericul brazilor. Se vor încerca noi grupări de forțe; obiectul stăruințelor și al ispitelor rămâne Partidul Național-Țărănesc. Va fi interesant de văzut ce atitudine vor adopta fruntașii acestui partid.

CULTURĂ ȘI SPORT

Institutul de Educație Fizică și-a încheiat, de curând, anul școlar.

Avem o nouă serie de propagandiști ai sportului. Iar rezultatele de până acum sunt din cele mai înviorătoare. Elevi, de toate vârstele și de toate categoriile sociale, au populat, cu entuziasm, stadionul.

Principesa Ileana e printre ei. Octavian Goga, Mihail Sadoveanu, dr-ul Lupu obțin, la frecvență, o notă pe care, desigur, dragostea lor de natură le-a refuzat-o, în școală. Siluetele acestor notabili politici și literari ar constitui, azi, cea mai bună reclamă pentru ideea Institutului de Educație Fizică, dacă ar fi afișate, ca în tabelele antialcoolice, în cele două faze, confruntate: „înainte” și „după” *agerimile* matinale.

...Sportul, deci, prinde la noi, și nu din spirit de imitație, ci dintr-o vitală necesitate. Argumentele medicale și medico-sociale, în favoarea lui, se cunosc. Nu vom cita inevitabilul dicton latin, nici nu vom demonstra din nou corelațiunea și interdependența sistemului nervos și muscular. Argumentul apărării naționale, mult facilitat prin propagarea și organizarea sportului, e și el de prisos, prin evidență.

Trebuie, însă, relevată și combătută, din vreme, eroarea că sportul și exercițiile fizice în general îndepărtează tinerele generații de la carte. S-a creat un argument împotriva culturii fizice, din brutalitățile cărora [!] s-a dat o parte din tineret, în ultimii ani, și din nepregătirea lui culturală, deopotrivă. S-a dat alarma: jocurile nimicesc școala. Greșeală. Cea mai elementară practică a culturii fizice demonstrează oricui, în scurt timp, că sporturile cele mai violente dezvoltă, în dauna brutalității și a izbucnirilor histerice, stăpânirea de sine, lealitatea și spiritul pacific. Desigur, e mult mai ușor să înjghebi un teren de exerciții decât un liceu sau o universitate: valul de incultură nu e, însă, adus de această înlesnire, nici de spiritul sportiv al vremurilor, ci de dezorganizarea noastră școlară.

Poate că înmulțirea stadioanelor va determina, ca altădată, un avânt teatral și artistic, imprimând o altă formă de viață acestor genuri istovite. Cele două culturi - fizică și intelectuală - se

condiționează, se determină, se cer; și nu anticipăm cu prea multă îndrăzneală afirmând că, în clocotul de viață din jurul arenelor moderne, mijește „originea tragediei” de mâine.

FALSA NUMĂRĂTOARE A POPULAȚIEI

Nu se cunoaște încă rezultatul recensământului. Am arătat, din vreme, că această operațiune nu a fost îndeajuns de pregătită, în ceea ce privește propaganda pentru câștigarea concursului populației, și nici bine organizată, în partea ei tehnică.

Ar fi, însă, inutil să recapitulăm. E prea târziu să mai insistăm asupra lacunelor semnalate. Ne facem, însă, o tristă datorie să arătăm că măsurile oficiale, luate în urma lucrărilor pentru recensământ, în unele regiuni, indică îndeajuns că am avut dreptate. Operațiunile, rău pornite și rău conduse, au dat greș. Eșecul e mai vădit tocmai în provinciile în cari rezultatele recensământului erau mai așteptate și de la cari nădăjduiam lumină și orientări.

Am căutat, anume, adevărul, despre populație, ca număr, proveniență și naționalitate, în Basarabia și Bucovina. S-a depus, pentru achiziționarea datelor statistice, în aceste vechi țări moldovenești, o râvnă specială. Și, totuși, Ministerul de Interne se declară nemulțumit. Concluziunile foilor de recensământ i se par insuficiente și neverosimile. El ordonă repetarea operațiunii, prelungirea termenului pentru răspuns, și recomandă, totdeodată, administrației un control riguros. Măsurile privesc orașele Chișinăului, Orheiilor și Tighinei. Pare vădit că populația n-a răspuns interogatoriului statistic și nu s-a lăsat numărată. La Cernăuți, lucrurile s-au petrecut aidoma. Iar în administrația locală a și izbucnit un conflict pe această temă.

Iată-ne, deci, în fața unui supliment de recensământ. Nu vrem să șicanăm ministerul, întrebându-l ce înțelege el prin rezultatele satisfăcătoare și ce prin rezultate dubioase și neverosimile. Să admitem că, în această privință, ar avea un criteriu sigur. Nu-l întrebăm nici asupra valorii de adevăr pe care o mai poate avea un

recensământ general întins prin timp și cârpit cu adaosuri și reveniri locale și tardive.

Suntem, însă, nedumeriți asupra iluziilor pe cari și le mai face ministerul asupra suplimentului de numărătoare, ordonat în regiuni în cari, după observațiuni oficiale, populația pare a se fi sustras, cu voință, recensământului. Ce mijloace de convingere, sau de control, va întrebuița dregătorul? Ce poate, oare, o administrație, oricât de vigilentă, în fața unei populații hotărâtă să se ascundă? Ce lumină pot proiecta datele noului recensământ local, asupra datelor celui vechi și refuzat de autorități, ca inexact? Întrucât sunt aceste date mai veridice? Și întrucât confuzia e mai mică?

Ne temem că recensământul, pripit și fără sistemă, trebuie privit ca o-simplă repetiție generală a unui recensământ cu adevărat științific care se va face peste câțiva ani. O repetiție generală și, totdeodată, și o lecție.

Și nădăduim că pe viitor nu se va mai găsi un guvern care, în preajma recensământului, să facă declarații de natură a îngrozi populația. Căci în teama de recensământ a basarabenilor și a bucovinenilor, vedem, într-o mare măsură, efectele unei imprudente amenințări ministeriale: întâi numărătoare, apoi eliminarea elementelor „indezirabile”. Trăim vremuri în cari, lesne, cetățeanul își face vină din te miri ce. De aceea, el preferă să se absenteze de pe o listă pe care vor veni, pe urmă, să o scormonească jandarmul și agentul de siguranță. Și atunci, statistica minte și, oricâte reveniri se vor ordona, ea va minți mereu...

ISPITIREA DE PE DÂMBOVIȚA

Partidul Național-Țărănesc între guvern și liberali. Cum privesc conducătorii național-țărăniști situația

Ce face Partidul Național-Țărănesc? Iată întrebarea hamletică a zilei... Căci situația este, din nou, sub cele mai calme aspecte, nesigură și încordată. Două tabere oligarhice, obișnuite să guverneze peste orice lege și control, se pândesc, sub iminența unor evenimente

așteptate cu misticism, și cari, brusc, se vor decide în folosul uneia din ele.

La o parte, ca o asistență neglijată, dar numeroasă, ca un cor antic intervenind în acțiune cu singurul drept de protest sau aprobare, se aține unicul nostru partid de masă și de vot universal. Adversarii caută să și-l apropie. Cercetările și propunerile abundă. Petitoria politică e în floare. Liberalii și averescanii doresc, deopotrivă, o alianță menită să le aducă zestrea decisivă a unei popularități covârșitoare.

E un semn al timpurilor, ca să întrebuițăm un clișeu care circulă. În vremurile dictatoriale, în cari autoritatea e la discreția îndrăzneților și a sfrunțaților, își face loc sentimentul că singurul prestigiu trainic emană de la mulțime: de la sufragiul universal. Și iată că ziare, în cari un asemenea langaj era socotit ca un atentat la siguranța statului, încep să preconizeze politica de masă și propaganda vie în straturile muncitoare. Faptul, de altfel, nu e nou. Totdeauna, în istorie, dictatorii, la strâmtoare, au devenit subversivi ca niște simpli agitatori.

Cezarizanți plictisiți s-au pomenit, din mila împrejurărilor, printre cei mai prosternați lingușitori ai poporului.

Până la cucerirea, printr-o demagogie sistematică, a plebei, și liberalii și averescanii au socotit că ar fi mai expeditiv să si-o apropie printr-o înțelegere cu celula ei organică: de aci curtenirea discretă, dar insistentă, ofertele și supralicitația din culise, în fața căroră e pus partidul d-lui Iuliu Maniu.

Din atitudinea și din scopurile acestui om politic se creează o enigmă.

E o tentativă de discreditare, fie pe tema nehotărârii și a fobiei de acțiune, fie pe aceea a tocmelilor sprijinite pe un „care dă mai mult”.

Toate acestea nu corespund nici unei realități. Atitudinea preșidenției Partidului Național-Țărănesc apare, adversarilor, ca enigmatică, tocmai din pricina clarității ei. Sunt lucruri pe cari nici

liberalii, nici averescanii nu au interesul să le înțeleagă. Ei nu le pot și nici nu vor să le înțeleagă. De aci ia naștere confuzia.

Într-un rând, un conducător național-țărănist, în convorbire cu un ziarist, i-a făcut acestuia o schemă aproape geometrică, a situației politice:

„Avem un guvern. Acesta nu poate fi răsturnat de Partidul Liberal singur. Forța bancară a liberalilor e insuficientă, în împrejurările actuale, pentru o asemenea acțiune. Ea e, de altfel, discutabilă, din momentul în care averescanii și-au asigurat controlul asupra Băncii Naționale. Deci, liberalilor le trebuie neapărat o alianță pentru a izbuti în campania lor de răsturnare și, în chip fatal, ei nu se pot adresa decât nouă, național-țărăniștilor.

Tot astfel și guvernul. Pentru a se menține mai multă vreme, va fi silit să se înțeleagă sau cu noi, sau cu liberalii. Să admitem că va recurge la ultima soluție. În felul acesta, cel de-al treilea partid, care, în chip paradoxal, pare a încurca toate socotelile, dispare. Rămânem în doi: ei și noi...

Celelalte două eventualități, ale alianței: sau cu guvernul, împotriva liberalilor, sau cu liberalii împotriva guvernului, nu pot fi subordonate unui scop atât de simplist ca venirea la putere. Nu acesta e idealul nostru. Noi nu ne temem de opoziție. Rămânerea în opoziție poate destrăma un partid bancar cu mari interese, sau un partid de cluburi, fără substrat social, grăbit să se căpătuiască. Niciodată un partid de țărani și de mic-burghezi nu va fi învins și destrămat prin ținerea lui în așteptare.

Deci, grija noastră conducătoare nu poate fi decât realizarea programului politic al partidului. Acesta e singurul temei de înțelegere cu un partid sau cu celălalt. Nu locurile în minister, nici în parlament, nici numărul de prefecturi ne preocupă. Dorim numai siguranța realizărilor, și această siguranță nu o putem avea decât prin **garanții**.

...Garanții, iată un termen care înspăimântă, și nu înțeleg de ce - spunea acel conducător național-țărănesc. Totuși, adversarii sau viitorii colaboratori trebuie să priceapă: nu putem risca bunul renume al partidului, într-o formațiune pe care am fi siliți să o

denunțăm, în caz de nerespectarea pactului. Și tocmai ezitarea aceasta, a partidelor de a furniza garanțiile doveditoare că doresc sincer să se țină de cuvânt, îndreptățesc și dau naștere suspiciunilor noastre."

Credem că aceste cuvinte explică întreaga politică a Partidului Național-Țărănesc și că oglindesc în ele părerile d-lor Iuliu Maniu și Ion Mihalache, între cari există, de altfel, un perfect acord asupra problemelor zilei.

Ispitirile, deci, nu au sorți de reușită și, ca odinioară Sfântul Anton, Partidul Național-Țărănesc este hotărât să reziste făgăduințelor și ofertelor, cari, câtă vreme nu sunt întovărășite de acele garanții, se prezintă ca niște simple halucinații.

O INIȚIATIVĂ CULTURALĂ

Printre făgăduințele lor obișnuite, partidele politice înscriu, la loc de seamă, un ideal nou: cultură. S-au dumirit și oamenii de stat, după ce ziarele și revistele, necitite, le-au repetat ani întregi acest lucru: că nu e cu puțință o viață națională conștientă și un avânt legitim al patriei, printre celelalte patrii din lume, fără o cultură originală, care să însemne un adaos al nostru autentic la tot ceea ce a creat, veac cu veac, omenirea.

Astăzi, deci, necesitatea unei politici culturale e proclamată de toate partidele. Trăim printre popoare vechi, cu o artă și literatură care face mândria lor și argumentul lor de superioritate față de noi. Trebuie, în condiții aspre, să ne întrecem cu ele. Guvernele au luat, de curând, inițiativa. Au cheltuit fonduri. Au tipărit cărți, au organizat turnee, șezători și teatre. Nu e strălucit rezultatul. Propaganda pare a da greș,

D. dr. Lupu a înțeles, desigur, care-i eroarea. Ne-o dovedește înființând un teatru de cartier, în culoarea d-sale. Căci pentru susținerea unei culturi nu e suficient să stimulezi travaliul câtorva

scriitori și artiști. Operele acestora nu există, dacă nu sunt pricepute. Și nu e îndestulătoare numai înțelegerea unei elite. Poporul întreg vrea și trebuie să prețuiască și să admire. Fără puternica lui asistență, arta se pierde în subtilități și rafinamente. Numai democrația estete a Atenei a putut determina teatrul amplu și liniar al lui Sofocle.

De aceea, înființarea unui teatru de cartier e o faptă de cultură și, în același timp, o indicație: propaganda culturală să înceapă prin ridicarea maselor. Teatrul este un excelent mijloc pentru aceasta. Strindberg îl socotea un fel de „Biblia Pauperu”, al cărei scop este, în primul rând, educativ.

Cartierul dr-ului Lupu se va educa, desfătându-se. Un repertoriu întocmit cu iscusință poate înălța pe bucureștenii din cartierul Griviței, treptat, pe culmile artei.

Să aplaudăm! Să dorim celorlalți primari să-l imite pe dr-ul Lupu.

CÂINII DIN BUCUREȘTI

De ce nu pleacă în vilegiatură câinii vagabonzi când asfaltul încins se zbârcește ca un text pe care orbii îl citesc cu buricele degetelor? Frații lor, din rasa corcită în câinării, sub grija veterinarului, călătoresc, pe timpul acesta, în *sleepingcar*, spre răcoarea brazilor, ori spre boarea mărilor, pe urma stăpânilor, terorizați de cea dintâi arșiță de iunie.

Câinii vagabonzi ai Capitalei, a căror moarte violentă e reclamată de câteva ori pe an de o presă atentă la progresele rabiei, nu pleacă, însă, din București, căci orașul a fost ținta supremă a carierei lor aventuroase. Povestea lor e un capitol de sociologie. Ilustrează mișcarea migratorie de la sat la oraș, lenta cucerire a cetăților de către ariviștii și deșrădăcinații câmpului.

... Au sosit toamna, după căruțele cu lemne și după butoaiile cu vin, așinuți pe lângă osii, lihniți și ruți de drum, când i-a înșfăcat, ca o vedenie, viața în patru dimensiuni a Capitalei și i-a rupt din ritmul lor de până atunci și de lângă tinicheaua cu păcură

spânzurată între roțile scâlciate. Câțiva și-au zis: - „aici-i de noi”; alții au gândit: - „rămânem de curiozitate”; - alții au rămas pe nesimțite, din nebagare de seamă sau din abulie.

Lupta lor e grea, ca a unor eroi balzacieni. Unii și-au dat seama de valoarea socială a grupului și au așezat tabere prin maidane. Haiducește: veghe, pândă, ambuscadă.

Alții au socotit că numai în singurătate insul e deplin, și dintre aceștia s-au ales câinii-apași, cavaleri de industrie, și tapeuri, de-a lungul bulevardelor și al parcurilor de vară. S-a ivit, apoi, câinele-poet, mai flămând ca toți, stingher și inadaptabil, stăpânit de obsesii indescifrabile. Câinele-cerșetor, al cărui tip trădează o lene și o blazare profundă. Câinele-călugăr, semănând cu acei cuvioși pelerini cu ceasloave în cari se înscriu daniile credincioșilor, încă o treaptă, și avem spectacolul medieval al leprosului, câinele jupuit și plin de plăgi, cuprins de mușiță și de soare.

Orașul își mai are și printre câini, nebunii săi. Ei caută, bolborosesc, gesticulează: merg cu vântul în față, căci le mai ia din gânduri și din friguri.

Aceștia, desigur, vor descoperi și pentru rasa canină mijlocul suprem al sinuciderii. Îl vor fura de oameni, precum și oameni au furat zeilor focul.

ZMEI ȘI CĂPCĂUNI

Săpători mexicani au dezgropat, spun ziarele americane, într-o regiune inexplorată, schelete umane măsurând până la doi metri și patruzeci înălțime.

Basmele, cu încetul, se adevăresc. Amintirea confuză și anonimă a popoarelor străbate bezna timpurilor și ceea ce smulge ea acelor depărtări ni le readuce ca plâsmuiri ale minții, avânturi naive pe tărâmurile mișcătoare ale poeziei. Cai înaripați cu suflarea de jar, balauri cât peșterile, femei de mare și păsări monstruoase, într-o încurcătură divină de calități și de atribute, cercetări treptate le-au răpit basmului și închipuirii. Substituindu-se poetului popular,

Cuvier le-a reconstituit, și muzeele ni le oferă, ca pe un vânat banal, încremenite în poze apocaliptice, dar cu acte de identitate în regulă, după bare de fier și lespezi de sticlă. A venit apoi rândul orașelor scufundate și a cetățitorilor încremenite de o vrajă, în miezul codrilor. Farmecul a fost risipit și legenda autenticată de explorarea pădurilor virgine și de turburarea adâncurilor de cristal.

Porturi fără nume, temple fără zei, se descoperă într-o tăcere de liane, de musculițe sau de înotătoare fără glas, în fiecare an.

Fiindcă poezia, mereu sprijinită de știința care, târâș-grăpiș, o urmează, nu ne mai apare, astfel, decât ca o *răsămintire* a unei creațiuni fabuloase, ce și-a lăsat vedeniile în adâncurile sufletului nostru milenar.

NOTE DESPRE PLAGIAT

Un profesor de la Facultatea de Medicină din Iași e acuzat că și-a plagiat în întregime cursul, după lucrările similare ale unui savant francez. Ministerul a fost sesizat. Va urma, desigur, una din acele migăloase și crâncene polemici fără rezultat: căci, în afară de plagiatul flagrant și prostesc, virgulă cu virgulă, fără omisiuni și fără adaosuri, acest delict, ocrotit îndeosebi la noi, de o toleranță specială, nu este ușor de stabilit.

Mai ales când e vorba de o lucrare științifică...

Mai ales, apoi, când e vorba de o lucrare artistică și literară.

Într-adevăr, savantul plagiator al vreunui op de medicină sau economie politică are la îndemână un muzeu întreg de argumente, o arhivă completă de precedente ilustre pentru a îndreptăți neglijarea ghilemetelor în text. Un simplu comentariu, suprapus unei teste de cercetări însușite din munca altuia, e adesea suficient să schimbe sensul unei forte documentațiuni. Concluzia e totul, - susține orgolios acuzatul. Și unde mai pui „sistematizarea unui material”, altfel obscur.

Aceeași largă libertate în republica literelor și artelor. Codul penal estetic nu poate preciza decât cazurile în cari plagiatorul se

arată cu desăvârșire copist, pe deplin lipsit de vanitatea de a colabora cu victimele cambriolajului său. O simplă localizare a unei situațiuni, o transpunere, un detaliu neînsemnat, îi oferă, în fața tribunalului de cetitori și critici, colacul de salvare.

Căci plagiatorul român a evoluat. A trecut de faza nevinovăției sau a imbecilității. Pe vremuri, *Contemporanul* își delecta regulat cititorii cu rubrica plagiatelor: cei mai iluștri savanți și literatori ai acelei epoci s-au perindat pe clasicele două coloane. În concepția timpului, plagiatul, ca delict, nici nu exista. Oamenii luaseră în serios celebra: *je prends mon bien ou je le trouve...*

Și încă în așa măsură, încât plagiatul a devenit un mijloc de mare reclamă, o probă de cultură, un izvor de respectabilitate...

Ascendentul, de pildă, al d-lui Cuza, asupra unor generații de intelectuali și politicieni, nu se datorește, oare, erudiției devastatrice pe care a dovedit-o în a sa *Poporație?*

Istoria plagiatului abundă în asemenea exemple ilustre. Ne ferim, deci, să tragem concluziile. Ele ar fi, hotărât, imorale.

PREVENIREA INGERINTELOR

Un protest național-țărănist, sub semnătura d-lor Madgearu și Ioanițescu, a fost înaintat Ministerului de Interne. De data aceasta nu mai e vorba de perfecții militari. În privința acestora, delegații național-țărăniști din guvern și-au exprimat nedumerirea în Consiliul de Miniștri și d. Barbu Știrbei datorează încă, pare-se, un răspuns. Protestul d-lor Madgearu și Ioanițescu se ocupă de personaje mai mărunte și, neglijând cu intenție pe opresorii de anvergură, înșfacă și scoate la iveală, de guler, pe zbiri. Se afirmă și se dovedește că prin biurourile prefecturilor și ale primăriilor s-au plasat, în locurile cari interesează cu deosebire mecanismul alegerilor, agenți liberali, militari și civili, din faimosul corp specializat în fraudarea și siluirea votului. Instalați în pripă, acești delicvenți trecuți prin câte cel puțin două rânduri de amnistii, au și început să propage liberalismul, să batjocorească ideea alegerilor libere și să

terrorizeze, din vreme, populația. Campania electorală e de-abia la început. Agenții unui singur partid au și preluat administrarea operațiunilor electorale, prevăzuți cu titlurile și autoritatea necesară și serviți de o practică în materie, ades amnistiată. Ce va fi oare mai târziu?

Protestul Partidului Național-Țărănesc reclamă îndepărtarea suspectilor din prefecturi, primării și pretorii. El dovedește că făgăduiala Partidului Național-Țărănesc de a cerceta riguros numirile făcute în timpul și în vederea perioadei electorale va fi ținută. Să nădăjduim că vigilența și priceperea mult încercată a fruntașilor național-țărăniști va folosi d-lui Barbu Știrbei. Căci actualul prim-ministru n-a avut până azi alt contact cu moravurile și cu figurile noastre electorale decât indirect, prin produsele renumitelor d-sale beciuri.

Un asemenea control, deci, un asemenea aport de experiență nu-i poate pricinui decât plăcere.

DARUL LUI EMINESCU

Treizeci și opt de ani de la moartea lui Eminescu: cifra n-ar justifica un articol comemorativ. Eminescu, însă, e mai mult decât un mormânt și decât o statuie la care ne-am opri, la zile hotărâte. E un duh care a pogorât în noi și în urmașii noștri toți. Iar viața pe care o trăim s-a împărțășit dintr-însul în așa fel, încât ziua oficială a prăznuirii lui e ca un semn zadarnic într-o carte cu vorbele minunate, toate.

Cu Eminescu ne înălțăm deodată pe scara omenirii. E o trecere fulgerătoare din pruncie la maturitate. Se zice că geniul aparține mai mult copilăriei decât maturității. Cel care a furat zeilor focul și a închipuit, după pilda Soarelui, roata, a fost în aceeași măsură divin ca născocitorul celor mai migăloase și uimitoare meșterii modeme. Dar copilul și bărbatul nu sunt înzestrați deopotrivă cu darul expresiunii. Cuvântul nu li se dă la fel. Eminescu l-a smuls și l-a făurit din metale obscure, îndărătnice și

învălmășite. A fost un trudnic vraci, retras, și totuși în mijlocul lumii, și opintit din răspuseri în tainele unui grai care până atunci își refuzase grațiile și comorile. Poezia trăia între noi, atunci ca și întotdeauna: păzită însă de flăcări nestăpânite. Cântăreți se apropiau cu formule fruste, prea mult căznite sau prea superficiale și împrumutate. Limba românească nu îngăduia întocmirea descântecului prin care s-ar fi revelat pe sineși, în care s-ar fi răsfrânt, curată, ca în liniștea unui iaz. Găsirea ei ce alt ar fi fost oare decât însăși poezia?

Un grai este poemul de toate zilele al unui neam. Trăiam, până la Eminescu, în presimțirea acestui tezaur scufundat în lac sau încuiat pe stânci. Era un moment confuz, de făgăduind și așteptări, ca în misterul zorilor: dunga roșie din plumbul orizontului se va desluși din clipă în clipă. La apropierea lui Eminescu, flăcările dârze s-au supus, ca în fața lui Siegfried. Avem, de atunci, o limbă, avem o muzică de cuvinte în cari tainele vin într-un dans indescifrabil, să se întrupeze și să strălucească.

De aceea cugetul și expresia, și deci și fapta noastră de azi, participă din geniul lui Eminescu, rămas printre noi cu fiecă cuvânt pe care acum o jumătate de veac l-a reînsuflețit. Marele poet n-a fost numai o epocă literară, nici o măreață operă poetică. Poezia lui dispăre în fața faptei pe care o reprezintă. Armonia, imaginile și ritmul său incomparabil: deșarte izbânzi de artă eternă, de creațiune abstractă, pe lângă acțiunea lui de descălicător în țara cuvântului, pe lângă ctitoria lui generoasă și fundamentală: piatră cu piatră, biserica-cetate a limbii latine, cu rezonanțe slave, de la Dunăre.

Gestul creator al lui Eminescu suprimă și străbate o evoluție de câteva secole. E un efort al unei mari mulțimi întârziate, e fântâna unei izbucniri, acumulate subteran, veac cu veac. Alte graiuri, pe alte tărâmurii, s-au lămurit și au cristalizat, cu încetinelii istorice, cu așteptări de bijutieri cari își trec, din tată în fiu, menirea, uneltele și răbdarea. De la limba lui Alecsandri la a lui Macedonsci, de la a lui Macedonski la a contimporanului său Eminescu, cine poate preciza câte decenii sunt? Miracolul geniului lui Eminescu stă în acest dar supranatural pe care l-a scos viitorului lent și hermetic, cu o spintecare de fulger prin veșnicii de întuneric: de atunci cuvântul a căzut în captivitate și e aici, între noi, gata la

orice dorință și la orice izbândă. Și numai când ne oglindim în ochii lui limpezi ne dăm seama de existența noastră.

EXPOZIȚIA CĂRȚII

Douăzeci de state participă la Expoziția Internațională a Cărții, inaugurată în aula Universității din Lipsea. România, firește, nu e reprezentată. Bocetele vanității noastre, totdeauna surprinsă și întârziată, s-au și auzit, cu acest prilej.

E o nouă dovadă, negativă, a inexistenței noastre ca ființă culturală. Dar umiliința, după unii, s-ar fi putut evita. Realitatea e adesea plăsmuită din simple afirmații. Întemeiat pe acest secret de stat, oficialii politici și intelectuali ar fi trebuit să ia, din vreme, măsurile salvatoare: câteva milioane, un tipograf, un ilustrator, un specialist în a consulta modelele străine, ar fi făcut față necesității participării noastre la Expoziția Cărții.

Ne felicităm că nu s-a lucrat așa. Ar fi fost, desigur, lesne să tipărim câteva cărți prezentabile în atelierile bucureștene. Avem edituri cari au izbutit să tipărească volume ce pot figura, în rafturi, alături de tipărituri străine. Aceasta nu îndreptățește, însă, pretenția de a participa la o expoziție internațională. Cărțile noastre nu pot încă trece hotarul. Nu e o problemă de mijloace tehnice. E o problemă de conținut și una de gust. Nu putem despărți hârtia de text, textul de gândul care l-a însuflețit, gândul de avântul și luarea-aminte care îl însoțește. Odinioară, din teascurile mănăstirilor au căzut pagini înflorite cu dragoste. Cărțile acelea au răspuns unei iubiri care le împărțea în mii de mâini. Ele au putut avea o nesilită notă distinctă, care lipsește încercărilor industriale din librăria de azi. Și iată, ca un semn prevestitor, și ca o justificare a temei noastre, cartea de *Cuvinte potrivite*, a fostului călugăr Tudor Arghezi, arată ce poate, chiar fără mijloace tehnice, sânguința și dragostea de a crea totul.

Cartea românească o vor dura, pe încetul, cărturarul și cetitorul, împreună. Fără eforturi către un record factice care să ne îmbulzească, ridiculi, în vreun colț al Expoziției din Lipsea.

FONDURI SECRETE

Între fostul și actualul ministru de Interne s-au schimbat, zilele acestea, cuvinte pline de înțeles. Cel dintâi a cerut fericitului său urmaș verificarea distribuirii unor fonduri din rubrica, faimoasă, a „Ordinei Publice”. Și a fost refuzat: „Nici mie” - a răspuns ministrul - „nu mi-ar conveni să fiu controlat asupra felului cum înțeleg să administrez aceste sume.”

Dialogul e demn de Octave Mirbeau. El l-ar fi folosit într-una din crâncenele lui satire. E rezumativ și caracteristic pentru un întreg regim care cuprinde guvernările trecute, actuale și viitoare.

Dialogul celor doi guvernanți, cari au, în momentul de față, motive să se suspecteze, consacră, totuși, intangibilitatea fondurilor secrete, în ciuda oricăror suspiciuni și neînțelegeri între dânșii. Un prilej, unic aproape, de a desființa acest colț tenebros al vistieriei statului, etichetat cu inițialele O.P., a fost pierdut cu o înțelepțească și precipitată grabă.

D. ministru de Interne, deși debutant în politică, deși, personal, e mai presus de orice bănuială, s-a dovedit un înțelegător adânc al condițiilor politice contemporane. Fondul secret alcătuiește temelia statului polițist de astăzi. E nervul politicii interne de la noi și de aiurea. E izvorul de putere al politicianului care-l administrează. E o derogare iscusită și acceptată de la principiul, modern și revoluționar, al controlului nesuferit exercitat de presă și parlamente.

Cu orice risc, deci, un ministru, și încă un ministru de Interne, trebuie să salveze acest rest de feudalism și de suveran bun plac, sacrificând chiar uri gest de justiție și renunțând la gloria care îl întovărășește. Altfel, adevărata continuitate ar fi fost violent întreruptă: complicitatea care înlesnește guvernările de culise s-ar fi desființat, prin profanarea sacrelor mistere ale fondurilor secrete. Și, cine știe, atunci, ce-ar mai fi putut să urmeze.

ÎNTRERUPEREA LA MESAJ

Este inovația deputatului bulgar Sacâzov. În clipa în care, cetindu-și mesajul, Regele Boris proclama, cu seninătate, că

alegerile au fost libere, d. Sacâzov a izbucnit: „Nu-i adevărat, Majestate!” Tumult și manifestații ostile; totuși, Sacâzov nu pare a fi fost linșat de populația revoltată.

Vina sa nu este dintre cele mai mari. Conveniențele parlamentare, în țările monarhice, au admis - pe temeiul, desigur, al iresponsabilității suveranului - că mesajul este o simplă formalitate, un fel de panegiric scris de șeful guvernului și debitat de monarhul său iresponsabil. De aceea, majoritarii și opoziția ascultau în liniște frazele stereotipe și oficiale cari constatau invariabil, și ades împotriva realităților, ordinea și armonia cea mai desăvârșită, sub toate regimurile. Se opera astfel o disociere între persoana regelui și funcțiunea pe care o îndeplinea cu solemnitate.

Și abia după augusta sa retragere din mijlocul aleșilor națiunii, între cari se simțea atât de sacramentalmente fericit, aceștia purcedeau la critica mesajului. Observațiunile nu mai priveau însă pe emitent, ci pe autorul flagrant și responsabil: primul ministru.

Izbucnirea lui Sacâzov rupe cu o tradiție parlamentară. După război, facultatea de abstracțiune a popoarelor și a oamenilor politici pare a fi slăbit. Rezultat al ingerințelor și al nedreptăților pe cari mai tot cetățeanul le-a resimțit pe propria-i piele, dar totdeauna în numele unor inaccesibile, etereene și cam flotante rațiuni și principii, mulțimile de astăzi refuză de a mai separa oamenii de faptele lor, formulele de efecte.

D. Sacâzov știa, de bună seamă, că Regele Boris nu credea în cele ce citește. Dar n-a mai vrut să fie victima unei convențiuni. Și, printr-o sinceră izbucnire, a solidarizat pe suveran cu vorbele pe cari acesta le rostea. L-a confruntat cu realitatea, l-a constrâns, în mod public, la un examen de conștiință.

Cine credeți că s-a simțit rău în acea clipă? Regele sau deputatul?

Iată, deci, ordinea clătinată prin simpla nesocotire și degradare a convențiilor și a simbolurilor cari o exprimă. E rezultatul ipocritei lor aplicări. E rezultatul violențelor și al fărădelegilor practicate la adăpostul formelor constituționale și de stat.

Căci, pentru respectarea durabilă a acestor forme și principii, e nevoie să creadă în ele, deopotrivă, și cei ce le îmbracă, și cei ce le suportă.

CRITICUL

Apariția unui volum de versuri care înseamnă, fără contestă [sic!], o uriașă „creștere a limbii românești”, a dat prilej unui tânăr să se singularizeze printr-o atitudine de detractor. Critica d-sale, tipărită într-un cotidian, e o îndrăzneală și îndelung premeditată tentativă de distrugere. Nimic mai penibil decât asemenea isprăvi, când dau greș.

Criticul nostru și-a sleit, zadarnic, pe hârtie, istețimea, râvna și învățătura. În întreprinderea d-sale a pus, apoi, destulă rea-credință să-și atingă scopul și să se facă interesant, sub acest aspect, al delicventei. Sforțarea n-a convins pe nimeni, agresorul a înfipt sub lamă doar umbra victimei, proiectată pe un gard.

Și, totuși, dacă energumenul nostru ar fi avut talent, articolul d-sale rămânea în amintirea tuturor, ca un act de magnifică nedreptate. Acțiunea sa ar fi avut o scuză estetică. O carte frumoasă a inspirat o faptă urâtă, - fie! Dar răufăcătorul apare tenebros și drapat în atitudinea romantică a fărădelegii sale, sau schimonosit și scrâșnind, în poza grotescă a urii expresive. Și atunci, aceeași carte ne-ar fi hărăzit reflexul său într-un suflet de Cain: pamfletul de orori, savuroase ca cireșile negre.

E tot ce poate da îndeletnicirea criticii literare: nu tălmăcirea didactică a unei opere, nici stearpa ei disecare, ci transpunerea ei muzicală pe harfa unei alte sensibilități. O carte este un act, este deci un pretext pentru poezie, precum viața însăși. Criticul nu e un judecător, nici un tălmaci, într-un domeniu în care pravilele și dicționarele sunt deșarte. Critica, deci, nu poate fi exercitată de cei pe cari Apolon i-a năpăstuit din capul locului. Poezia cărților și a operelor de artă, ca să fie desprinsă ca un corp astral din acestea și plimbată sub ochii noștri uimiți, reclamă un magician al formulelor, un înzestrat al cuvântului.

Articolul critic e un poem liric. Imn sau pamflet, - ce importă? Singură forța lui expresivă îl construiește și îl susține.

DECLARAȚIILE D-LUI BRĂȚIANU

D. Ion Brătianu a rostit o prefață la alegerile pe cari le prezidează. Sunt declarațiile pacifice ale unui imens orgoliu. Ele exprimă lirismul reținut al unui spirit, mai înainte de toate, practic.

D. Brătianu - o repetă el însuși la fiecare prilej - vorbește puțin și rar. Totdeauna, primul ministru a știut ceea ce trebuie spus. Niciodată, însă, d. Brătianu n-a uitat ceea ce trebuie făcut. Să-l tălmăcim astăzi după cuvinte. Vom avea dreptul, astfel, să-l judecăm, mâine, după fapte.

Chiar când trebuie să fie voios și tolerant, d. Brătianu e un orgoliu care se proclamă și se subliniază. Pentru a doua oară, de la căderea guvernului Averescu, d-sa ne amintește că e obișnuit să obțină tot ceea ce pretinde. D. Brătianu e încredințat de aceasta. Dimpună cu d-sa credem și noi, și opoziția, și țara. Dovadă: tratativele dintre d. Brătianu și d. Maniu. Din capul locului, șeful liberal a pus condiții, și-a rezervat partea leului, lăsând să se priceapă că altfel devoră tot. Astăzi, când s-a ținut de cuvânt, și-a făcut o sportivă plăcere din a sublinia că își prevăzuse cu certitudine reușita: și anume în 15 zile.

Iată-l în fața alegerilor. (Mult a fost, puțin a rămas.) Ceea ce d. Brătianu a realizat în două săptămâni, rămâne ca electorii săi să desăvârșească, în același termen. E sarcina pe care șeful lor le-o impune. Dar sunt oare partizanii jucători tot atât de norocoși și de siguri ca șeful? Acesta îi îmbărbătează în cuvinte, să recunoaștem, frumoase, și prin cari, lăsându-le toată răspunderea, mărturisește o concepție ferm democratică: **soarta țării, & zis d. Brătianu, nu este în mâinile guvernului, ci în ale maselor electorale.**

Guvernul, deci, așteaptă un verdict, din alegeri libere. Primul ministru insistă asupra acestui punct: **campania electorală să nu justifice nici o îndoială și nici o acuzafiuhe.** Să creați o înaltă atmosferă morală, în care preocupările personale să nu poată trăi!

După trufașa afirmare de forță de la început, asemenea cuvinte sunt cel puțin consolatoare. Iar cei cari au fost de față și au auzit spun că d. Brătianu a știut să le imprime accentul sincerității.

Noi relevăm numai reînnoirea unei făgăduind: libertatea alegerilor.

Și așteptăm să vedem ce interpretare vor da liberalii declarațiilor șefului lor, sau, cel puțin, care e dicționarul secret al partidului...

CÂNTECUL DE RUȘINE

Desigur, nimeni nu se mai emoționează pe urma polemicilor electorale. O nesimțire frenetică ne cuprinde sub biciul celor mai aspre blesteme. Suntem, pe tabere, cei mai patrioți, cei mai darnici și cei mai de ispravă. Iar adversarii, cari în domeniul sfințeniei absolute ne fac cea mai disperată concurență, devin, necesarmente, dușmanii României, trântorii, lipitorile și jefuitorii.

În campania pentru alegeri, cetățeanul surâzător și deprins, e adesea pornit să ne creadă, deopotrivă. Dar sunt atitudini cari îl smulg din ironica lui contemplare. Există un sistem, un repertoriu și un cinism cari iscă un sentiment, penibil, de rușine. Încordarea acestui răstimp de supralicităție nu poate să le justifice, necum să le scuze. E vorba de gratuitul și nerodul vocabular de calomnii și insulte, cu care se împrășcă Partidul Național-Țărănesc. E reeditarea stăruitoare a sfruntatelor învinuiri de trădare de patrie, propagandă sovietică și antidinasticism, care dezarmează râsul și provoacă dezgustul. E o apucătură caracteristică metodelor liberale și care, mai ales astăzi, aruncă demoralizarea în mulțime, când nu exasperează sentimentul ei de dreptate. Căci nu s-au împlinit două săptămâni, de când liberalii figurau în același minister cu național-țărăniștii. Sunt numai câteva zile de când d. Ion Brătianu făcea oferte de colaborare d-lor Iuliu Maniu și Mihalache. Nici nu s-a risipit bine, în aer, ecoul ultimelor propuneri, șoaptele supremelor ispite cari ademeneau pe foștii miniștri național-țărăniști în noul guvern liberal.

E trecutul indiscret de recent, când național-țărăniștii formau „al doilea partid de guvernământ”, chemat, cu insistență, la o muncă de destindere și refacere.

Și, iată, după câteva zile de propagandă, revirimentul: foștii miniștri ai Regelui sunt subversivi și antidinastici... Foștii oameni

de ordine, cărora d. Brătianu le implora concursul, când nu încerca să —I forțeze prin amenințări piezișe, s-au transformat în agenți sovietici și propagandiști ai răzvrătirii. Moscova îi inspiră și în ocrotește pe toți. Iar liberalilor le revine misiunea să vegheze asupra siguranței statului.

Nu găsiți oare sistemul prea sfruntat, nu e prea sfidător contrastul?

Chiar în cele mai calculate nedreptăți, este, credem, nevoie de acele menajamente, în cari politicienii noștri s-au arătat meșteri. Altfel, mulțimile vor înțelege, cu încetul, că totul, în politică, e permis.

TOCMEALA IN JURUL AMNISTIEI

N-am făcut o vină prea mare liberalilor, din utilizarea amnistiei în propaganda electorală. Ei și-ar fi răscumpărat păcatul meschin prin însăși realizarea acestei măsuri de imensă dreptate. O sută de mii de suflete, deci o sută de mii de familii, o așteptau. În cele din urmă, o faptă bună nu trebuie respinsă, chiar când vine de la liberali și când ei au un interes egoist să o săvârșească...

Vestea cea mare, fără reticențe și fără îndoieli, s-a dus, astfel, la sate. Acolo își va da, poate, roadele ei electorale, pentru partidul care a binevoit să acorde amnistia generală.

Orașele, însă, pe cari această lege nu le interesează prea mult, au cunoscut, la timp, adevărul. Nu e vorba de o amnistie generală. Condamnații politici, mai ales, vor fi excluși, pe cât cu putință, de sub amnistie. (Se știe aceasta în cercurile politice.) Iar dintre delicvenții și condamnații militari vor fi amnistiați numai dezertorii în teritoriul ocupat. O categorie de condamnați și delicvenți pentru vina, mai puțin gravă, a dezertării în țară sunt excluși de la amnistie, pentru motivul că li s-au mai acordat, pe vremuri, două amnistii. E ceea ce reiese din recentul comunicat al Ministerului de Război.

E vorba, deci, numai de o amnistie parțială, în care se lasă o largă margine excepțiilor și interpretărilor.

Astăzi, d. Stelian Popescu, ministru de Justiție, intervine. Lămuririle d-sale risipesc definitiv, și la timp, legenda amnistiei, într-un *interview* acordat ziarului *Cuvântul*, d-sa se arată preocupat de o inovațiune juridică, cel puțin umoristică: amnistia cu urmări. Ministrul de Justiție mărturisește că ar vrea să facă din amnistiați o categorie cetățenească specială, cu mai puține drepturi, adică, decât ceilalți. Ar vroi, îndeosebi, să-i excludă de la împroprietărire. Pentru a-și susține părerea, și competența juridică, d. ministru face, în prealabil, o distincție, truvabilă în toate compendiile de drept (anul I), între grațiere și amnistie. Și nu-și dă totuși seama că, urmărind să acorde *nwnai un fel de amnistie*, realizează, de fapt, *un fel de grațiere*. Aceasta, în ceea ce privește „doctrina”, cum îi zice d. ministru.

Sunt însă oameni cari nu vor să fie grațiați. Dintre cele câteva zeci de mii de urmăriți, de pildă, e foarte cu putință ca o parte să fie nevinovați pe cari judecata i-ar fi achitat. Amnistia, așa cum o concepe d. ministru de Justiție, n-ar fi pentru toți aceștia decât o condamnare, în masă, la pierderea unor drepturi cetățenești. Absurditatea este, în acest punct, evidentă.

Cum rămâne, însă, cu ideea în sine, aceea de a crea o tagmă de cetățeni decăzuți, trăind în mijlocul celorlalți într-o situație specială care ar arunca demoralizarea în toți deopotrivă? Cine s-ar încumeta să facă asemenea experiențe sociale în România?

Să rămânem, mai bine, pe terenul clar al definițiilor de manual, pe cari le amintește, în *interview-u* d-sale, d. ministru. Să evităm compromisurile și confuziile, mai întâi, între grațiere și amnistie. Iar amnistia, dacă se va acorda, să nu fie un nou prilej de subtilități și, poate, de traficuri.

LIMBA DIPLOMATICA

Presa literară franceză a reluat tema, pe care redactarea bilingvă a Tratatului de la Versailles a adus-o în discuție: își va mai păstra limba lui Voltaire supremația în lume? Cât timp are să mai fie, ea, limba diplomatică? Lloyd Georges și Wilson au încercat în

1918 să o detroneze. Pacea lumii a fost atunci redactată în franceză și engleză. E prima atingere adusă unei suveranități consacrate.

Căci în ordinea terestră a graiurilor omenirii, consacrarea, pentru ele, ne vine prin poeți și prin muze: ei cizelează și șlefuiesc materialul sonor al cuvintelor pentru a-l dăru, precizat, limpede și pur, cancelariilor.

Desigur, tentativa de ultraj, pe care francezii o constată cu discreție, a lui Wilson și a lui Lloyd George, n-a vătămat întru nimic prestigiul și strălucirea limbei franceze. În lunile următoare, de la sine și fără străduință, și-a îndepărtat rivala: tratativele și tratatele ulterioare s-au dus și s-au încheiat după tradiția stabilită de Regele-Soare: în franțuzește.

Rolul pe care îl avea limba latină în Evul mediu va fi deținut, probabil multă vreme încă, de limba franceză.

Pentru că, prin munca gânditorilor și artiștilor francezi, ea oferă astăzi cugetării siguranța expresiei, preciziunea în nuanță. Orgoliul francez repetă adesea aceasta. Dar nu e, credem, singurul și adevăratul motiv pentru care limba diplomatică va rămâne limba franceză.

Capodopere s-au scris și în alte limbi. Sunt multe popoarele cari se pot lăuda cu un langaj perfecționat. În Franța, însă, în aceeași măsură cu poezia și eseul, s-a cultivat arta dificilă a conversației.

Este, după noi, ceea ce a pregătit cu deosebire limba franceză la onoarea supremă de regină în turnul lui Babei. Dar arta e arta tratativelor. Diplomația, până la redactare, trece prin faza meschină a pertractărilor. Peste acestea limba celor mai strălucite saloane flutură vraja ei vaporosă și înlesnitoare.

UN ORDIN SUBVERSIV

Ministrul de Interne a pornit război împotriva unui vechi obicei: vinderea de broșuri, albume, lozuri, bilete și calendare, cu sprijinul prefectilor, al primarilor și al jandarmilor.

Aplaudăm, firește.

Vinderea prin autorități a tot felul de imprimate, sub pretextul, de regulă, al propagandei culturale, e o invenție venerabilă a politicianismului român.

S-au servit de el șefii și frunțașii partidelor istorice, pentru stâmpărarea partizanilor celor mărunți, umili și, mai ales, mulți! Era un expedient al neputinței de a-și satisface, omul politic, clientela întregă. Totdeauna, bugetele n-au încăput pe toți cei ce și-au asumat sacrificiul să ne guverneze.

Slujbe, misii, diurne, candidaturi și subvenții, numărul lor în Edenul politic e limitat, totuși. Rămân în afara lui, sistematic, o gloată de zeloși și de devotați, deopotrivă de incomozi și de necesari, al căror idealism trebuie, musai, atenuat pe calea organului său cel mai sensibil: stomacul.

Și nevoia, mama industriei, a găsit leacul: volume de povestiri patriotice, tablouri cu luarea Griviței, cărți de rugăciuni, portretele familiei regale, albumuri cu mutrele bărbaților de stat de la putere, în curs forțat spre folosul editorului improvizat, căruia i se concesiona în acest scop o bucată de țară, plasă, județ sau gubernie, dimpreună cu administrația respectivă dată în subordine.

Cu vremea, sistemul s-a perfecționat până la reținerea din leafa jandarmului sau a comisarului a sumei corespunzătoare prețului acestor patriotice mărfuri culturale, repartizate spre plasare. Astfel, desfacerea devenind mai imperativă, rezultatele erau mai sigure.

Ministerul de Interne s-a învrăjbit astăzi cu o practică tradițională, cu o categorie politică strâns legată de întregul aparat de stat. Printr-o circulară pe cât de modestă, pe atât de pripită - căci, dacă ar fi avut o clipă de ezitare și de examen, autorul ar fi renunțat îngrozit de imensitatea chestiunii -, se încearcă realizarea unei reforme extraordinare, totuși.

Realitatea, însă, va corija utopia.

Viața își va relua cursul ei firesc.

Circulara ministerului nu va obține mai multă ascultare ca ordinele din timpul alegerilor. Caracterul ei revoluționar și subversiv o anulează de pe acum.

CAND CALCI IN STRĂCHINI.

Ministrul de Justiție, se știe, a autorizat pe magistrații din Sibiu să-l cheme pe d. Maniu în judecată. Ne-am fi așteptat ca d-sa să se emoționeze. Nu prea e în firea lucrurilor ca un acuzat să rămână imperturbabil. Iată însă că, în loc să dea semne de neliniște, d. Iuliu Maniu se pregătește, la procesul d-sale, de procesul guvernului: al miniștrilor mincinoși și al uneltelor acestora, al ministrului de Justiție, în special (care dintr-un lamentabil comunicat își face o pledoarie nulă), al magistraților suspecti, al zbirilor sălbăticiți, al prefectilor și al pretorilor, organizatori de furturi, falsuri și cruzimi. E un denunț uriaș, o înfierare fără seamăn, un prilej de, a îngenunchea întreg regimul cu gâtul pe butuc, sub ochii Ardealului și ai Regatului, căci șeful Partidului Național-Țărănesc nu va merge în fața judecătorilor fără dovada strictă a învinuirilor sale. Iar pentru ceilalți, pentru mulțimea conștientă de felul cum a votat și de farsa sfruntată a rezultatelor, simplul cuvânt al d-lui Maniu alcătuiește o dovadă.

Guvernul, deci, și îndeosebi ministrul de Justiție, pripitul autor al acestei imprudențe, trece prin cea mai frământată așteptare. E un tremuriciu dărdăit, pe care caută să-l acopere în pagini de ziar vehemente, în vociferări amenințătoare. Cele două oficioase de dimineață și de seară - *Universul* și *Văitorul* - și-au unit glasurile și le-au umflat dincolo de orice intonație umană, pentru ca zoologicul rezultat sonic să sperie.

Tema e aceeași, sistemul e cunoscut. Cele două oficioase purced prin generalizare. D. Maniu n-ar fi denunțat doar pe câțiva indivizi fără onoare, ci ar fi jignit magistratura însăși. E vechiul procedeu liberal de a pune în cauză instituțiile, atunci când sunt înșfăcați, de guler sau de urechi, numai câțiva intruși, prinși în flagrant delict de privirea observatorului.

În felul acesta, nu o dată, guvernele au provocat confuzii, au smuls sentințele necesare și au atins, cu cinism, scopul. Astăzi, însă, rechizitoriile anticipate, toată campania de amenințări, pe cât e de furioasă și de gravă, pe atât vădește spaimă și buimăceală.

Guvernul se află, deodată, în fața unui proces, când tot ceea ce dorește e calm și tăcere.

A provocat cu nesocotință, prin d. Maniu, o întreagă provincie, atunci când i-ar fi solicitat din nou alianța.

A agravat și a stârnit, până la paroxism, nemulțumirile, revoltele, durerile și rănilor unanime și a îndrumat toate acestea spre momentul, exploziv, când d. Maniu va trebui să se prezinte la Sibiu în fața judecătorilor. Iată eminentul serviciu pe care d. Popescu, neofit liberal, l-a preparat guvernului.

Ce e de făcut? Zelul ministrului de Justiție va fi susținut, câteva zile, printr-o campanie bătăioasă... între timp se va efectua retractarea, retragerea... Căci procesul d-lui Maniu nu poate avea loc. Mai curând se poate întâmpla să demisioneze din minister d. Popescu.

DESCHIDEREA PARLAMENTULUI

Aspecte

Platoul din dealul tuturor solemnităților a înflorit în uniforme, trese, alămuri și baionete. O fanfară marțială inundă cu eroism aerul înțesat de soare. Trupele defilează, în pas nemțesc, cu o rigiditate antiîfatină în fața unui potentat invizibil postat în spatele catedralei. E păzit, ca un țar, de un cordon de poliție. Publicul nu poate să-l vadă.

Funebru, clopotul cel mare stăruie, ca o obsesie, ca o anatema, să-și dematerializeze florile sonore de bronz peste Capitala de blocuri albe, revărsată ca un cimitir în vale.

Incinta o vâltoare de voci în lițoliu de fracuri. Panglici și ordine străine însângerează adunarea macabră de spectri agitați. Ofițerimea de aur răspunde, de jos, plenipotențiarilor constelați în loja diplomatică. Arhieriei, ca într-o piesă istorică din literatura încurajată de stat.

Sosesc miniștrii. Capul de premiant I al d-lui Titulescu, în vârful unui trup lung, se sărută cu d. Djuvara, o figură de roman francezesc de pe la 1880.

Se adresează apoi d-lui Vintilă Brătianu: „Ce-s covoarele astea? Aicea m-ai adus?” ...Surâsul penibil al vistiernicului neliniștit de perspectiva unei cheltuieli.

D. Sasu schimbă saluturi cu loja presei. D. general Prezan (în sfârșit triumfător) trece printre mâini amicale. E în special remarcat, cu o superstițioasă stăruință, de d. Georges Brătianu, fiul stăpânului, delfinul...

Opoziția lipsește. Singura cămașă țărănească e a d-lui Mrejeru, deputat liberal.

Se ivește, grăbit, d. Brătianu, șeful. O foarfecă recentă i-a corijat coama de leu și pare astăzi mai mult proprietarul unui bazar de covoare, chihlimbaruri, pistoale și iatagane vechi, decât un crunt satrap din orient. E fără-ndoială grăbit. Aplauzele-l pironesc pe loc. Pe sub sprâncene lunecă priviri piezișe, căutături șirete, ca Demetriad în Vlaicu Vodă, pândind o pauză, să înceapă. Cu glas de cap [?], care contrastează cu virilitatea staturii, pripește lectura unui mesaj scurt, a unui mesaj febril și pripit. Repede, mai repede. O impresie de neastâmpăr, de cravașa, de pinten. Aplauze, urale... S-a terminat? Nu. D. Brătescu-Voinești anunță ședință după-amiază la orele 3. E grabă mare pe deal, la Patriarhie.

Iar într-o secție s-au și adunat majoritățile la consfătuire. D. Brătianu a luat cuvântul. Și-a recăpătat timbrul de dictator, gestul și atitudinea de mare proprietar al României Mari. Vorbele sale descurie destinele și le traversează cu intenții obscure de atotputernic. Ele nu au, însă, alt efect decât să intensifice graba care a convocat aceste Camere, le-a trimis în pas alergător la masă, le-a reunat la orele trei, când au purces, în *tempo di marcia*, la constituire.

Intrarea opoziției în incintă s-a efectuat pe nesimțite, cu liniștea unui act banal și firesc.

E drept să observăm că Parlamentul cel nou oferă infinit mai puține figuri stupide decât întâlneam în dizolvatele Camere precedente.

DOI LORZI CARI S-AU IGNORAT

Cert, campaniile lordului Rothermere nu vor obține revizuirea Tratatului de la Trianon. Despre aceasta nici Ungaria, nici lordul

nu-și fac iluzii. Toată agitația de cuvinte și hârtie, în jurul planetei, pe chestia frontierelor „Ungariei care se sufocă”, pare, deci, cu dinadinsul făcută pentru slava și reclama diplomaților Micei Antante. Strălucitul succes - acesta e termenul consacrat - al micilor delegați balcanici nu va întârzia mult. El va trebui, poate, să compenseze neajunsuri mai mărunte în probleme ceva mai reale.

Ați observat că, la Geneva și la toate conferințele internaționale, tot omul are succes? Fiece reprezentant, al indiferent cărei cauze, strălucește în presa respectivă, triumfă în ochii opiniei ce-l interesează, în fața areopagului mondial uimit.

Nu este sârb, grec, maghiar, român, brazilian etc. care să nu fi impus, în câte o împrejurare, punctul său de vedere conferinței încântate. Sistematic, pentru cei de-acasă, pe aceeași chestiune controversată, au biruit adversarii toți. E singurul aranjament constant al diplomației internaționale. O vastă solidaritate îl garantează.

În problemele de actualitate de la Geneva putem, deci, afirma că, oricari vor fi rezultatele, vor izbândi taberile, toate, deopotrivă. Și lordul Rothermere și lordul Titulescu se vor sui pe soclul victoriei, pe un fond de trofee imponderabile. În ordinea mondială nimic nu se va fi clintit. E tema succesului românesc. În opinia internațională se va fi impus, însă, o problemă nouă: a granițelor Ungariei.

Iată succesul lui Rothermere. Și el e cu atât mai real, cu cât, momentan și în conștiință, nici n-a urmărit mai mult. Și e cu atât mai redutabil, fiindcă are puternice mijloace să-l întrețină și să-l speculeze. Mijloace mai puternice decât ale statului român, care nu-și poate slei fondurile numai în propagandă de presă.

Timp de patru ani, însă, lordul maghiarofil și lordul Titulescu au fost concetățeni la Londra. Patru ani ne-am obișnuit cu ideea că interesele țării sunt bine conservate în gușa de aur a păsării măiestre naționale: d. Titulescu. Patru ani viersul său minunat și splendorile electrice ale duhului său viu și vigilent au vrăjit cască-gurile diplomatice ale Apusului. Cum e cu puțință ca lordul Rothermere să se fi sustras procedeelelor persuasive ale d-lui Titulescu? Prin ce descântec a biruit efectele magice ale unei personalități apărătoare a cauzei celei drepte?

D. Titulescu nu e dintre oamenii politici cari ignorează puterea opiniei și propaganda prin presă. Tam-tamul care-l acompaniază

ori de câte ori rostește câte un admirabil discurs, dovedește, mai curând, contrariul. Și iată că principalul grup de ziare din lume* presa lordului Rothermere, după patru ani de sejur al lordului Titulescu la Londra, se arată cu desăvârșire neluminat în interesele românești și ostilă...

Să consemnăm acest statornic succes în preziua mării sale victorii de elocință, a cărei veste o așteptăm, cu felicitări pe buze, de la Geneva.

CONRUPĂTORUL

N-are odihnă d. Vintilă Brătianu. În liniștea năzdrăvanului său conac, care în epoca exproprierii se deplasa ca un titirez de la deal la vale și îndărăt, elucubrează, pe temelii de acum stabile, reforme și legi. Reorganizarea Curții de Conturi, controlul averilor funcționarești, statutul funcționarilor publici... Pe hârtie, țara se schimbă la față, rând cu rând, sub penița creatoare a celui mai săracit de inspirație și viziune dintre miniștri. Ne înfioară această îndărătnicie maniacă. Fiindcă rareori meditațiunile serbede și proiectele constipate ale d-lui Brătianu rămân lipsite de consistență. Aproape întotdeauna, prin acea stăruință obsedantă, care e harul ideilor fixe, și prin dezorientarea flască a contimporanilor, d-sa își plasticizează, politicește, absurditățile și ipocriziile, cu o reușită de mare artist. Nu e împrejurare și nu e problemă pe care să nu se năpustească, să nu o acapareze și să nu o rumege cu o liniște sinistră și o siguranță belfericească de atoateștiutor. De când un predecesor tânăr, d. Manoilescu, s-a încumetat în trecutul Parlament cu o lege - bună-rea - pentru normalizarea salariilor, vistiernicul, fost și viitor, al țării românești și-a coborât ochelarii asupra funcționarilor publici. Ultimile jafuri - freamăt de scripte și bancnote punctat cu pocnete de pistol și mânjit cu nițel roșu de tragedie - au dat pinteni gândirii lui buiestrașe. D. Vintilă Brătianu a luat avânt. Nu mai e vorba de o modificare a statutului funcționareșc, ci de o reformă, pe care răvna sa ne-o schițează cu gesturi de frescă. Ți se face frig când te gândești...

Să fie oare remușcarea sentimentul care l-a prăvălit pe d. Vintilă Hrătianu, cu spinarea sa rotundă, peste grijile și metehnele corpului funcționareșc? Căința însă arareori repară o faptă rea, iar d. Vintilă Hrătianu, în mare parte vinovat de ceea ce se petrece azi în administrație, ar trebui, tocmai de aceea, să lase altora sarcina îndreptărilor. O apucătură școlărească îi ordonă să dreagă ce a stricat. Dar viața publică nu e o temă pentru școlarii mediocri și silitori. Ministrul de Finanțe a pregătit ani de zile și a împins, în neștire, la corupția și demoralizarea funcționarilor. Și anume, prin două procedee cari n-au dat greș. A săracit și a înfometat pe funcționarul mic. A îmbuibat și a investit cu un fel de absolutism administrativ pe funcționarul superior. Pe amândoi, astfel, i-a aservit. Pe amândoi, în sensuri diferite, i-a corupt. A creat pe funcționarul-paria, a creat și pe mandarinul birocratic cu automobil și vilă. Pe unul l-a osândit la bacșiș, pe celălalt la fraudă. Unul avea scuza mizeriei, celălalt garanția impunității. Căci pe când funcționarul-paria contribuia cu sacrificiul său la succesele bugetare ale d-lui Vintilă Brătianu, mandarinul servea, deopotrivă, ambițiile sale politice, pofta sa de putere. Printr-însul, d. Brătianu își asigura nu numai controlul tuturor colegilor săi de guvernare. Dar, printr-un misticism familial, își rezerva dreptul de a guverna, efectiv, din opoziție, peste capul miniștrilor, prizonieri ai regulamentelor interioare și ai *paperaseriei* birocratice răvășită ca frunzișul peste gropile de lup. Marii funcționari erau spionii d-lui Vintilă Brătianu. Ceilalți, martirii lui. Această situație avea rădăcini atât de adânci în conștiința ministrului, încât, în primele zile ale venirii la putere, grija sa dintâi a fost să le ia săracilor fondul de 25 milioane destinat clădirilor și să-l împartă, în fragmente egale, creaturilor sale din minister cari și-au făcut datoria subversivă sub Averescu. Și, pe când se grăbea să suprimă normalizarea menită să ajute, în primul rând pe cei mici, proiecta un nou statut care să mărească puterile discreționare ale directorilor și paradirectorilor de servicii: ministrul rămânea, definitiv, un personaj onorific.

Fraudele devastatoare din ultima vreme l-au surprins, în sfârșit, pe responsabil. Dar el nu și-a părăsit, desigur, ideea de a menține în administrație o castă privilegiată, de supraveghetori și

' Paperasserie (franc.) - hârțogărie.

agenți liberali. Își ia numai măsurile împotriva propriilor sale creaturi. Mai întâi, ele nu trebuie să se îmbogățească prea tare: aurul liberează veleități stăpânite. Apoi, ele nu trebuie să-l facă de râs. D. Vintilă Brătianu le croiește pantalonii de baie. În sfârșit, trebuie luat un supliment de precauții pentru ținerea lor în eternă ascultare și la discreția șefiei liberale.

Iată de ce ministrul, demoralizator, și-a sumes mânecile și cotrobăiește în destinele unei întregi categorii sociale.

E forma autentică a pocăinței liberale.

INTRE AFACERI ȘI EPIDEMII

Bântuie paralizia infantilă. Prin țară calcă hora macabră a tuturor molimelor: scarlatină și tifoidă, gripă infecțioasă și tifos exantematic, fără să ne mai preocupe tuberculoza, sifilisul și pelagra, cu cari ne-am obișnuit... Dobitoacele, și ele, pătinesc alături cu umanii: dalacul și gălbeaza culcă oile, cari se învârtesc de trei ori în jurul locului unde cad; tetanosul strangulează armăsarii și sirepele în hergheliile statului de la Sâmbăta, sub privirea sublimă a poeziilor găzduiți, acolo, și ei. Suflă duhul morții. Teorii medicale perimate reînvie să explice răul: miasme vătămătoare se plimbă în lung și în lat răspândind pretutindeni boli și boalașnițe. Vrăjitoria și descântecul înlocuiesc știința impotentă; se fac, pe ascuns, sacrificii, se descoperă fântâni miraculoase. Cei câțiva medici pe cari îi mai încearcă, totuși, grija și curiozitatea artei lor sunt îngroziți. Medicina e dezarmată. Corpul sanitar - dezorganizat. Lipsesc - până la clădiri suficiente - leacurile, rufele, uneltele și hrana. Zestrea spitalelor s-a spulberat. Pe vremea lui Caragea, când murea lumea de ciumă, se poate susține că nu stăteam mai rău.

Și pe când, după alarma dată de ziare, se aduc în pripă, cu avionul, medicamente, un conflict izbucnește între Eforie și Comună. Comuna nu-și plătește datoriile; Eforia, deci, nu-și achită dările. Cea dintâi pune secfestre, cealaltă amenință cu închiderea pavilioanelor. Cearta e în continuare și nu se știe dacă, până la urmă, nu se vor păruți eforii cu edili, spre binele public. În așteptare,

depopularea prin epidemii se întetește. Iar războiul celor două administrațiuni nu e decât un caz care ilustrează sistemul în vigoare. Sabotarea spitalelor, într-adevăr, nu e numai o neglijență. D. Inuleț, cu toată nepriceperea și indiferența sa, n-are de fapt nici o vină. Ci guvernul întreg este responsabil de nepregătirea noastră sanitară. Guvernul întreg sau d. Vintilă Brătianu singur, ceea ce e tot una. Căci din instigația d-sale s-a instituit o comisiune de doi distinși profesori cu însărcinarea de a revizui o comandă făcut în Germania, sub trecutul guvern, de materialul necesar reorganizării spitalelor. E vorba de imensul stoc de medicamente și aparate ce urmau să fie livrate în contul cotelor Davves ce ni se cuveneau pe anii 1927-1929. Comisiunea, compusă din d-nii profesori dr. Danielopol și Titu Gane, trebuia să dea un aviz defavorabil, care ar fi dus la anularea sau cel puțin la întârzierea contractului. Aceasta era, cel puțin, dorința guvernului liberal. El socotea contractul oneros. Se știe, însă, că o furnitură e totdeauna oneroasă când nu e pusă la cale de liberali.

Avizul medicilor însă întârzie. D-nii profesori însărcinați cu controlul materialelor din Germania nu s-au putut pronunța la timp și în sensul, necum în termenii doriți de protectorul lui Tancred Constantinescu, asupra nonvalorii materialului comandat. Și atunci, la Paris, prin intervenția directă la Comisiunea de Reparațiuni, prin care trecuse contractul, d. Vintilă Brătianu, trecând peste d. Titulescu, singurul indicat să trateze asemenea chestiune, a influențat în sensul întârzierii plăților, deci și a livrării medicamentelor și aparatelor medicale. De ce? Pentru a împinge și a împărtăși din aceleași cote Dawes, pe aceiași ani, o faimoasă afacere de cale ferată: contractul Wolf-Kind. (Consoțiuul Strunga-Tancred). Iată, firește, o expunere a situației, mai curând sumară. Amănuntele și mizeriile ei nu intră în scopul acestui articol. Socotim, totuși, că am explicat îndeajuns datorită cărei pricini spitalele rămân în stare de lazarete primitive, iar instalația celor mai multe dintre ele amintește barăcile de pestiferați ale lui Caragea-Vodă. Pentru a realiza mai curând câștigurile rezervate printr-un contract de furnituri de cale ferată, partidul de la putere trece peste autoritatea a doi recunoscuți savanți și peste a propriului său ministru de Externe. Parisul, Londra și Berlinul iau cunoștință de lucrăturile de la București. În același timp, Comuna și Eforia se războiesc pe chestiuni de

contabilitate. Și molimele, sânguitoare, se lătesc ca focul într-o porumbiște uscată. Ele se feresc însă de politicieni și de samsari. Ci numai pe copii și pe dobitoacele bunului Dumnezeu nu le cruță.

VIESPARUL

S-au ivit iarăși, pe drumurile Durostorului, comitagi: au terorizat, au jefuit și au ucis. Au fost, apoi, văzuți de putere cum escortau peste frontieră o herghelie furată. Spectacol cu atât mai pitoresc, cu cât a fost mai anacronic. El se întâmpla mai cu deosebire în al XVI-lea secol de-a lungul Dunării, vegheată de pașale plictisite. Administrația noastră, copleșită de monotonia ținutului și avidă de divertismente dramatice, a potrivit astfel lucrurile ca să nu fie lipsită, multă vreme, de emoțiile istorice ale unei scene din N. D. Popescu sau Panait Istrati. Avem, astfel, o regiune în care neurastenicii și blazații își pot oferi tresăriri reconfortante. La trei ore de București se poate trăi un film rapid și sângeros.

De cincisprezece ani aceasta e situația. La răstimpuri, totuși, guvernele iau măsuri. Se trimit trupe, se schimbă comandanții, se înăsprește starea de asediu. Cancelariile balcanice se mișcă și ele. Intre București, Belgrad și Atena schimbul de vederi și de îngrijorări comune duce sistematic la o atitudine identică și la un demers colectiv, - cum s-a întâmplat, bunăoară, acum un an. O amenințare, și guvernul bulgar făgăduiește cuminenie, sau se adresează Societății Națiunilor. Isprăvile comitagiilor, într-o oarecare măsură, conțenesc. Dar starea endemică persistă. Cu toată paza, cu toată strășnicia, provincia rămâne nesigură.

Ce să deducem? Că nici rigorile militare, nici manierele diplomatice n-au vreo eficacitate. Pacificarea Durostorului? Situația apare cu atât mai complicată când ne gândim că bandele bulgare nu sunt neajunsul cel mai insuportabil. Dacă ne-am pleca urechea la reclamațiunile coloniștilor, la protestările băștinașilor, dacă am cerceta nemulțumirile populației turcești, atât de supuse și de necesare, și care emigrează în masă, ne-am da atunci seama că bandele sunt doar o consecință firească, după cum și înțelegem că

prezența lor indescifrabilă [sic!] pe acest teritoriu nu se explică decât prin complicitatea și simpatia, cel puțin pasivă, a populațiilor de pe el.

Machiavelli, maestrul neînțeles al guvernanților noștri, scriind despre provinciile cucerite sau eliberate, a spus că în primul rând trebuie să știi precis ce vrei: să le pierzi sau să le conservi? În acest din urmă caz, enumără soluțiuni și procedee mai mult sau mai puțin atroce. Dar pilda romanilor îi sugerează pe cele mai eficiente: drumul și administrația. Sub Regele Carol (întâiul) am făcut dintr-o Dobrogea părăginită o gubernie practicabilă și cu oarecari luxuri de fațadă. Epoca noastră a lăsat, în schimb, Durostorul în aceeași stare sălbatecă, propice atacurilor și ambuscadelor în care se afla la 1913. Urmele valurilor romane n-au excitat, în cugetul guvernanților de astăzi, decât lirismul (și încă de cea mai proastă calitate). Ei n-au văzut în vestigiile acelor victorioase eforturi nici o indicațiune. Dacă Durostorul ar fi astăzi dungat de șosele multe și solide, el n-ar mai adăposti atâtea inaccesibile cuiburi de bandiți. Existența acestora incită populația la răzvrătire și autoritățile lă împilare. Pretextul și scuza abuzurilor ar dispărea odată cu stărpirea comitagiului. Iar jandarmul e mai puțin fioros când se știe lesne controlabil.

Operație sau amputare? Iată problema oricărui organism când un mădular e ulcerat și purulent. Fermentațiunea morbidă și uneori explozivă a Cadrilaterului, febra pe care neastâmpărul de acolo o comunică țării întregi, a dictat aceste reflexii. Ele pot aduce un zâmbet pe buzele dictatorului de la Florica: - Durostorul? Ce-mi pasă mie de viesparul acesta... Să ne vedem mai întâi de Basarabia și de celelalte provincii.

Omul de la Florica e obișnuit a lucra pe îndelete.

REȘEDINȚE DE VARA

Brașovul a detronat Sinaia. Cât p-aci să detroneze chiar Bucureștii. Orașul acesta, nod gordian de mahalale sordide, poate fi socotit pierdut din clipa în care s-a înțeles că locuitorii săi, cei dintâi, nu visează, de-a lungul celor patru sezoane, decât să se

libereze de proasta inspirație a lui Bucur, poposit într-o zi de caniculă pe râpele celei mai sinistre dintre gârlele cu puțință. Mutarea Capitalei? Problemă de vară, a cărei soluțiune cere un eroism destul de rar în istorie. Brașovul pare beneficiarul cel mai designat al neastâmpărului care a cuprins pe regătenii dornici de o reședință mai predilectă. Și până la ivirea unui Petru cel Mare sau Kemal Pașa românesc, care, printre alte reforme mai necesare, să decreteze fără reticențe strămutarea Scaunului Țării, s-a purces, pe nesimțite, la realizarea ei parțială. Nu s-a putut trece, dintr-o dată, peste drepturile stabilite ale Bucureștilor. Viața de vară s-a îndreptat, însă, înspre Brașov, ocolind abisul umed al Sinaiei. Reședința estivală a regilor României e din ce în ce mai delăsată. În schimb, d. Barbu Știrbei și-a zidit o mică fortăreață pe Warte. Pe castelul de la Bran steagul reginei Măria fâlfăie aproape fără întrerupere, iar în timpul nopții enormul soclu al muntelui pare incendiat de revărsarea electrică a ferestrelor. Automobilele ministeriale roiesc, deci, în ținut toată vara. Nume românești s-au înscris pe vilele cari alcătuiesc o diademă de piatră la Curmătură. Bogătașii, politicienii, artiștii și burghezii, elementul agitat al Capitalei, a cotropit platoul Bârsei, de-a lungul și de-a latul celor Șapte-Sate, când n-a mai găsit loc în camerele Kronstadt-ului sau în furnicarul complicat de la hotel Coroana. Cânteculele, motoarele, aventurile, restriștele și speranțele a patru provincii au făcut din vechiul orașel saxon un cuib sonor de înfrigurare românească și larma ține până când munții sângeră de agonia sezonului, până când frunzele roșii aduc pe străzi fiorul cel dintâi al morții vremelnice. Totuși, nu mai puțin, aceasta înseamnă că din forfota voioasă a trenurilor și a mașinilor un ordin al Măriei-sale Mulțimea se deslușește: el decretează Brașovul capitală de vară a Regatului, al cărui gând și ritm s-a concentrat, cinci luni pe an, aci. Instinctul maselor a premers cugetarea greoaie a conducătorilor. Și legătura vie cu Ardealul se întărește treptat, cu fluxul de viață, revărsat și retras, cu regularitate, prin trecătorile munților despărțitori. Și ne amintim din nou de „arta de a governa”: ca să păstrezi o cetate sau o provincie cucerită trebuie sau să o distrugi, sau să o locuiești. Oficialitatea s-a ținut departe de Ardeal, în perifericul București, inactivă. Populația și-a îndreptat energia expansivă și a cuprins, în elanul ei, ținuturile noi, făcându-și în ele, în săptămânile luminii,

tabăra de sărbătoare și de izbândă, între negrele burguri ale cavalerilor cotropitori.

Sinaia, vale de reculegere și de pândă pentru România Mică, nu mai corespunde vitalității și belșugului îndoit al țării. Un tripou, poate, îi va reda o strălucire factice și trivială, nepotrivită cu tradiția care începe să-și statornicească umbrele, amintirile și relicvele, pe acolo.

Brașovul, cetate de margine a Coroanei, urbe centrală a României, conține, deopotrivă, înlesnirile de mare oraș și farmecele celui mai felurit colț de vilegiatură. Cuminenția gospodărească a sașilor a descoperit și a pus minunat în valoare fiecă ungher de frumusețe, fiecă adorabilă inconștiență a naturii. Să-l îmbrățișăm. Să-l ferim însă de apucăturile noastre devastatoare. Au nu suntem noi cei cari am dispus exproprierea și parcelarea vastelor peluze din centrul orașului în folosul nu mai știm cărei categorii de cetățeni din regat? De cinci ani Consiliul comunal e în judecată, în luptă contra acestui abuz imbecil și sălbatic.

Ajutor! Oamenii de omenie trebuie să sară în apărarea orașului împotriva demonului de proprietate al românului. E loc destul, și mai de folos, în împrejurime. Să împiedicăm vitriolarea seninului chip al Brașovului de furia noastră expro și apropiantă. Cel puțin cu atât să-l ajute oaspeții lui de vilegiatură și noii lui cetățeni. Căci ei nu părăsesc, de altfel, intenția de a-i aduce în curând confirmarea oficială a titlurilor lui recente: Brașov, reședință de vară a României.

AVANGARDA

Am pe masă programul unui teatru nou. Câteva titluri, câteva nume constituie o suficientă indicație. Absența, mai ales absența, din repertoriu și din rol a ceea ce alcătuiește, pe bulevardele de la noi și aiurea, autoritatea și, oarecum, garanția succesului în materie de dramaturgie și de interpretare, caracterizează, fără șovăire, noul Teatru „Caragiale” din Sărindar ca o întreprindere de avangardă.

întreprindere blestemată, ar fi zis Verlaine: ca tot ce nesocotește valorile admise, ca tot ce se afirmă pe sine prin sine, ca tot ceea ce încearcă să releve din necunoscut și să creeze în inedit.

Avangardă - termen suspect, compromis în egală măsură de furioșii extravagantei și de opacitatea criticii profesioniste aliată cu a producătorilor în deficit de personalitate artistică. Avangardă - avânt care lesne degenerază în atitudine, căci nimic nu se pierde mai ușor ca echilibrul, când împotrivirea preconcepută a lenei de a gândi, unanimă, contribuie la aceasta.

Prospectul Teatrului „Caragiale” trădează totuși temeritate și cumpănire. Sunt acolo forțe noi și, cu oarecari excepții, aproape anonime, în ansamblu și în regie. Repertoriul, cu hotărâre închinat literaturii originale, denotă preocupări de explorare prudentă, de abilitate ispitire a publicului, de jonglerie între „mulți” și „aleși”, de experimentare și luare-aminte. Se începe cu *Ministrul* majorului Brăescu și se intenționează Maniu, Pillat, G. Ciprian și Blaga. În seria străină, Andreev, Strindberg, Shaw și Wedekind netezesc calea pentru pătrunderea lui Hasenclever și John Millington Synge. Decorurile sunt încredințate pictorului Marcel Iancu, arhitect iscusit totdeauna.

Cine a proclamat împotrivirea dintre avangardă și tradiție? Ca și cum tot ceea ce a izbândit spiritului de cercetare și de inovație nu s-a integrat firesc patrimoniului comun și recunoscut. Ca și cum se poate continua și poate da roade apucătura de oarbă combatere a efortului original, disprețuitor de calâpuri și modele. Istoria s-a rostit totdeauna pentru cutezători, pe când contemporanii i-au vrăjmășit sistematic.

Desigur, asta nu e o consolare pentru un teatru, fie el și de avangardă. Îi dorim, dimpotrivă, cel mai actual și mai imediat succes; criza prin care trece teatrul de pretutindeni îi pregătește, și la noi, o atmosferă propice de așteptare și de curiozitate. Să-i corespundă, să ne satisfacă - și noi, publicul, vom aplauda.

LEUL ȘI LIRETA

Cu litere triumfale, oficiosul liberal etalează în pagină acest titlu: *Lira italiană nu va fi revalorificată*. Urmează, cu cele mai

grase caractere, o telegramă și un comentariu al redacției la această telegramă conținând, în primul rând, o drastică dezmințire a zvonurilor că s-ar urmări revalorizarea lirei. Apoi, afirmația precisă că, dimpotrivă, pe un timp foarte îndelungat „lireta nu va cota sub cursul de 90 față de lira sterlină și nu va cota nici peste acest curs”. Este deci clar: nici *sub*, nici *peste*. Și *Viitorul* are, totuși, candoarea să prezinte cetitorilor săi (printre cari, desigur, se numără și d. Vintilă Brătianu), și într-un chip cât se poate ostentativ tipograficește, această veste.

Suntem nedumiriți. Au pătruns dușmanii d-lui Vintilă Brătianu - dușmanii din Partidul Liberal, bineînțeles - până în coloanele *Viitorului*? Dacă e așa, se administrează, astăzi, vistiernicului o lecție de ceea ce se petrece și de felul cum se gândește și se procedează în Europa în legătură cu problemele valutare. Prin propriul său oficios, pe care-l migălește și-l fățuiește zilnic, ca pe o hârtie de bancă, i se pune sub ochelari și sub nas harpagonului nostru național, marelui nostru zgîrie-brânză, știrea menită să-l sâcăie și să-l îmbufneze încă. Sau poate ne înșelăm noi, și amarnic. Și atunci nu e o greșală, nici o felonie, bucuria *Viitorului*. Dimpotrivă! Telegrama și comentariul ei au fost publicate într-adins. Și se prepară, cu precauție, tocmai pentru a menaja amorul propriu al d-lui Vintilă, abandonarea politicii de revalorizare a leului. Am fi atunci în faza pregătitoare a măsurilor pentru stabilizare. Pentru aceasta, orice pildă și orice analogie e binevenită. *Viitorul* a tăbărit pe exemplul italian și l-a proțâp în coloanele sale cât mai sus, ca pe trusoul unei mirese de mahala: cinstea d-lui Vintilă Brătianu e intactă.

Nu vrem însă să-l abatem, de pe această cale, pe d. ministru de Finanțe, dacă într-adevăr a apucat-o. I se cuvine, dimpotrivă, ca unui fiu risipitor, o sărbătorire. Și-a dat, în sfârșit, seama că e singurul pe continent, și e singurul în țară, care s-a îndărătnicit să decreteze instabilitatea financiară pe 15 ani, pe când, de jur-împrejur, popoarele toate au tins către fixitatea monetară. Și când vestea italiană a venit să-i înlesnească deșteptarea, d. Brătianu și-a administrat, bătrânește, prin *Viitorul*, o tiflă.

..Nu-l necăjiți. Nu apăsați asupra „ei”.

METAMORFOZA TÂNĂRULUI WOLF

sau MORALITATEA ÎN BASARABIA

Un cetitor din Chișinău, care la răstimpuri sprijină *Cuvântul* cu cea mai prețioasă dintre colaborări - aceea a faptelor și a documentelor -, ne pune la îndemână un act oficial. E „Certificatul de moralitate” eliberat de primarul comunei Sinișeuți, d. Theodor Ciuntu, liberalul cel mai ardent din sat, junelui Wolf Rabinovici, fericitul său contribuabil și administrat.

Pentru ca faptul să nu pară scorneala unui opozant lipsit de scrupule, iată cea mai ciudată dintre patalamale, în facsimil'

...Și pentru a cruța ochii lectorului, reproducem textul cu o literă accesibilă chiar celor cu conjunctivă: liberalilor, de pildă, cari surzesc sau își pierd vederile după trebuință...

Respectăm însă sintaxa vitejească a părintelui acelei comune. Ea poate ilustra ofensiva culturală a d-lui Brătianu, virtuosul cacofoniei, titlu obținut mai ales grație ororilor sale testamentare, și a d-lui dr. Anghelescu, supranumit la țară „doftorul Cărămidă”.

Deci:

„Certificat de moralitate

Noi Theodor Ciuntu, primarul comunei Sinișeuți, județul Orhei, prin prezentul certificat, certificăm că tânărul Wolf Rabinovici este un domn pașnic, cinstit și se bucură de o bună reputație în societatea particulară și comunalo-administrativă.

Numitul n-a luat niciodată parte la vreo mișcare politică, nici nu făcea și nici nu face parte a vreunei organizațiuni opoziționiste regimului de astăzi. Drept care i-am eliberat prezentul certificat de moralitate, conform cererei sale înregistrată la No. 1484, spre a-i servi la necesitate.

Primar (ss) T. Ciuntu”

Cu alte cuvinte, primarul liberal, urmând o linie logică, al cărei capăt se obârșește în redacția *Văitorului*, aplică locuitorilor

Textul facsimiliat este scris de mână, iar în stânga sus se află următorul antet, tipărit: ..ROMÂNIA. Primăria comunei Sinișeuți, jud. Orhei. Nr. 1095, 19 iunie 1925 "(nota autorului).

României categorii noi. Știam, până deunăzi, că cetățenii au fost cu grămada deosebiți în două mase, cumplit de inegale, cuprinzând, de o parte, pe bunii români încadrați în legiunile liberale, iar, de alta, mulțimea fără număr a trădătorilor, a subversivilor și a suspecților, după cum sunt înscriși sau nu în vreun partid, sau fac parte din clasa, nu mai puțin culpabilă, a indiferenților. Până deunăzi, calitatea de liberal comporta, cu monopol, desigur, pe aceea de patriot, fără alte supra-însușiri, fără alte amănunte civice sau sociale. De când cu înțetirea propagandei însă, de când cu noile primejdii cari planează asupra țării (care nu e altceva decât Partidul Liberal însuși), de când mai ales suspecților de stânga li s-au adăugit subversivii de dreapta (ce de nuanțe poate distinge un liberal *tremens* din zilele noastre), d. Ciuntu a simțit că a împerechea liberalismul numai cu dragostea de țară e de un simplism și de o modestie nepotrivită împrejurărilor. Cum adică? Să fie un liberal nimic altceva decât un superlativ patriot? Și, încolo, toate păcatele să-i fie îngăduite: învârteala, samsarlâcul, adulterul, fraudă, pederastia, alcoolismul, vagabondajul-special, falsul, poligamia, violul, dictatura - toate aceste schimonosite chipuri ale viciului - să poată oare escorta făptura cu conducută a unui înscris în catastifele paradisului patriotic național-liberal? Asemenea suspiciuni, asemenea posibilități de eroare, câtă vreme să mai planeze asupra păzitorilor ordinei celei mai recente? De acum înainte cetățenii se vor împărți - da, se vor împărți - nu în patrioți și trădători, ceea ce, am văzut, nu era îndeajuns de precis; ci, limpede și simplu, ca după facerea lumii: în îngeri și necurați, în morali sau imorali, numerotați și prevăzuți, fiecare, cu certificat în regulă. Iată în ce a constatat inovația luminoasă a obscurului primar din Sinișeuți. Dintr-o singură trăsătură genială a despărțit grâul de neghină, merele bune de cele putrede și ne-a rânit pe toți cu lopata în mormanul acid și incomensurabil al acestora. Și a corespuns, ca o bacantă, celor mai ascunse dorinți ale șefilor, i-a surprins, i-a încântat și i-a satisfăcut, ca regina din Saba și ca modesta Sulamita pe regele Solomon. Cum să nu prindă, atunci, sistemul în Basarabia și cum să nu comporte și sancțiuni, la adică? Primarul/primarii din Basarabia sunt consecvenți. Căci povestea fantastică nu s-a sfârșit.

Să revenim la junele Wolf. Ați bănuțit că trebuie să fie un băiat deștept. Șmecheriile primarului nu-l dezarmează. A obținut, cum a obținut, Wolf un „Certificat de moralitate” pentru „a-i servi la necesitate” și, după aceea, în epoca electorală, s-a trezit în el conștiința cetățenească. A fost deci identificat pe listele opoziției. A fost prins propovăduind pentru adversarii guvernului. Avea omul - care, de altfel, își înțelegea vremea și contemporanii - perimetrul său sentimental pe care refuza să-l concesioneze d-lui Vintilă. Dar primarul veghea. Sărmanul Wolf a fost arestat și trimis în fața Consiliului de Război pentru *Ves-majestate*. Din ușă de biserică, prevăzut cu „Certificat de moralitate”, s-a pomenit sperjur, relaps și corupt până în măduva oaselor. Și ar fi putrezit cu siguranță în pușcărie - căci cum să te aperi de vina de *les-majestate* când acte oficiale ți-o atribuie -, dacă avocatul acuzatului n-ar fi exhibit, în fața Consiliului stupefiat, hârtia de bună purtare care mărturisea, metamorfoza lui Wolf, adevărata lui culpă.

Iată exemplul, iată sistemul. Printre alte învățăături, una singură, mai comodă, se desprinde: înscrieți-vă în cluburile moralității publice și private. Candidați la însurătoare și fete de măritat, grăbiți-vă. În curând nu vor mai fi locuri. Și în curând astfel de certificate vor deveni exigibile chiar la ofițerul stării civile.

...Poate și la portarii de hotel!

OPERA CUVINTELOR

Actualitatea ne impune tema sarbădă a dezarmării. Idealurile inaccesibile scăpată, cu ajutorul muritorilor, în starea de refren de flașnetă, fără să-și piardă totuși majestatea. Poate numai așa crește, până la înfăptuire, puterea lor de sugestie. Și de aceea se întrec retorii, în toate graiurile pământului, să le banalizeze. Un ideal trebuie vorbit și trâmbițat până la obsesie. Multă vreme are să semene cu suprema formulă a unui maniac sau cu sfortărea ultimă

' Relaps (franc.) - recăzut în erezie.

a unui papagal inteligent. Cu discuțiile de astăzi de la Geneva suntem încă în faza aceasta. Dezarmarea și pacea - pentru ele a fost înființată Societatea Națiunilor. Și totuși, pestrița instituțiune amenință, în mod paradoxal, să se dizolve ori de câte ori i se amintesc, mai cu stăruință, problemele ei esențiale. Adevărul acesta se verifică din nou prin propunerile Poloniei și ale Olandei. Cuvântul „dezarmare” a stârnit două cereri de autorizație pentru sporirea oștirilor pennisante. Vocabulul „pace” a dat la iveală toate pricinile și gâlcevile dintre noroade. O liniște relativă domnește la toate frontierele. Dar dacă cineva pretinde să se statornicească această liniște prin măsuri efective, sau numai prin declarații solemne, pe dată se împrăstie în atmosferă mirosul suspect al prafului de pușcă.

Pentru a ieși din încurcătură, căci Societatea Națiunilor nu trebuie încă să lichideze, se recurge, atunci, la cuvinte. Cuvintele împart idealurile în etape, iar oamenii, în teama lor de acțiune, își rezervă spre realizare partea cea mai abstractă. Ideea dezarmării a fost, deci, recunoscută ca alcătuindu-se din două mari felii: dezarmarea morală și dezarmarea materială, cea dintâi constituind condiția inexorabilă a celeilalte. Și Societatea Națiunilor, voioasă că nu va fi silită să confişte guri de foc și cuirasate și să închidă uzinele de război, să procedeze adică la operațiunea simplă și, chipurile, facilă a dezarmării materiale, și-a rezervat, cu entuziasm, sarcina de a milita pe terenul ideologiei, pregătind anevoioasa „dezarmare morală”. Prin ce mijloace se va înfăptui această minune și cari anume vor fi indiciile realizării ei sincere și profunde și, totdeodată, simultane? Se vor stinge apoi nemulțumiri, uri și îngrijorări, noi și vechi, prin simplă propagandă de argumente, fără modificări în ordinea atât de terestră a învrăjbirilor?

Se speră, firește, mult în imperativul economic al secolului care, din ce în ce, strânge continentul și planeta în drumuri și organizează, pe nesimțite, un întreg, tot mai conștient și mai masiv, de nevoi și de interese. Cine știe însă când se va săvârși această evoluție și ce nevoie are și va mai avea ea de o Societate a Națiunilor?

Orice discutare, astăzi, a păcii și a dezarmării nu facilitează decât antagonismele și conflictele cari o zădărnicesc. Antagonism între statele învinse și statele învingătoare. între marile puteri și

micile state. între marile puteri. între continente. între Rusia Sovietică și planeta burgheză. Fără să mai socotim și dezbinările sociale cari se împletesc cu cele politice și economice.

Delegații cari au readus problema păcii în discuția nefericitei Societăți a Națiunilor au neglijat, cu bună știință, aceste amănunte. Au făcut, desigur, operă de apostoli. Un ideal activ trebuie agitat în disprețul tuturor dificultăților. Adunarea de la Geneva îndeplinește astfel un rol: acela de a păstra și a difuza lozincile omenirii întregi și, apoi, conștiința unei lumi unitare se întreține și se întărește, an cu an, prin această Societate a Națiunilor. Că își oferă, momentan, iluzia de a veghea și impune pacea, ce importanță are? Noi știm că această pace nu e garantată decât prin istovirea, prin război, a popoarelor. Să nădăjduim, până la primejdioasa lor refacere, că o forță de control se va înjgheba din colaborarea tuturor. Poate că omenirea va ridica, totuși, odată și odată, turmul lui Babeii.

PROZA ROMÂNEASCĂ A LUI ADRIAN MANIU

Din volumul de nuvele fantastice *Paharul cu otravă* al lui Adrian Maniu s-au reeditat, de curând, câteva pagini într-o bibliotecă populară.

De ce nu o reeditare integrală? Căci *Paharul cu otravă* este una din puținele cărți doveditoare că există un singur gen literar, POEMUL, spre care tind toate înjghebările cu pretenții de ritm, imagini și idei.

Maniu a creat în toate felurile prozei, de la fantastic la naturalist. Adoptăm, firește, un langaj convențional stabilit de manualele literare. Ele au fixat un stil și un plan pentru narațiune și descriere, pentru tragic, sentimental, umoristic și au tras delimitări sacre între genuri. Procedeele simplu și original, pe care-l înfățișează cartea lui Maniu, trece prin toate fruntariile arbitrare, frângându-le cu vigoare și lesne, și ridicând întreaga lume a temelor atinse în atmosfera nuanțată și sensibilă a veritabilei arte. E în acel uitat volum, bizar, complex și disparat, o susținută și sugestivă unitate și te regăsești în marginile lui, în orice timp, întocmai ca în interiorul

unui vechi castel, cu multe încăperi, atent și divers rânduite. O întindere cromatică străină instrumentelor sărace cari reprezintă talentul altor prozatori contemporani în grația publicului nostru; un timbru care se menține nealterat, de-a lungul echilibricele sperate pe care i-o impune virtuozul, între extreme. E un sunet sigur și deosebit, în care uneori falsitatea își adaogă farmecul, așa cum o dănuitoare, de cea mai felină rasă, ar cocheta cu greșala ori cu stângăcia în joc, pe când plăcerea noastră e stimulată până la exasperare de teama, mereu păcălită, de a vedea prăvălindu-se miracolul de linii ce se armonizează pe un fond ireal de lumină.

Poetul se zărește îndărătul bazarului său cosmic. Contemplativ, senzual și ironic în lenevie, iubește punerea în scenă și decorul.

Creaturile lui se așază într-o lumină descrisă amănunțit și cu strălucire. Are viziunea sigură a pictorului care prinde și tonuri și contururi și-ți impune, fără greș, senzația lui. Ești constrâns să vezi cele ce-ți descrie, după cum îți impune și emoția lui dominantă. Iar gândirea nu e decât o voluptate ce-și caută pretextul în opera de artă. Pe aceasta o găsește în trecutul nostru de icoane, cruci și odoare, în troițe și în cusături, în uitatul olărit românesc.

Scrie, de pildă, Maniu în *Uciagașul Morții*: „*Crucea era de lemn devenit sur de vechime și sculptată migălos cu un popor de sfinți. O cruce mare de două palme îmbrăcată în făuriri ce fuseseră aurite, bătute cu găuri din care căzuseră sau fuseseră smulse nestematele...*” „*Ce continuu pretext de gândire - singura definiție ce admit pentru opera de artă! Cmcea asta a trecut prin sute de ani!*””. Și iată cum, printr-o definiție voluptuoasă, trecutul devine cel mai iscusit meșter de artă.

„*Cunoaștem atât de puțin viața și datinile țării; descântece mai vechi decât romanii, și mult mai sălbatece, aparțin poporului nostru, în care se mai găsesc idoli chaldeo-asirieni*”

Constatări vechi, sensibilizate prin talent și cari precizează drumul lui Maniu, poet, - poet român fără retorică:

„*Boierii în haine verzi, încheiate cu nasturi; sâmburi nestimați, trăgeau din ciubuce de chihlimbar și se întrebau cu cari din dușmanii țării să fim tovarăși.*”

„*În curți, pe lespezi jucau armăsari turcești, cu zăbăluțe de argint rusesc, înhămați la butci leșești, iar robii cu bici împletit cu plumbi băteau palmele iobagilor.*” „*În codrii Brădetului, un haiduc*

cu pistoale de fier își aștepta osânda între panduri, căci voise țara pentru țărani."

Toate nuvelele, adică poemele în proză, ale lui Maniu sunt valorizate de această măiestrită încrustare a detaliului în arhitectura totală, ca o dantelă de piatră pe blocul bisericii Trei Ierarhi. Indiferent dacă acțiunea e fantezistă sau reală (căci devine adevărată prin forța expresiunii), pretutindeni întâlnim amănuntul neprevăzut și vital, linie, culoare, mișcare, - vizualitatea care sugerează viața. Imagini halucinante feluresc spațiul povestirii, fără aglomerări și fără a stânjeni linul curget al emoției.

„In umbra grămezilor de fân, între furci, țiganul îmbrățișa o femeie cu un sân de aramă nițel căzut afară din cămașa ruptă.”
Sau: ***„Ja adus un păun copt, cu penele lui, un pește în care erau fripte ciocârlii și un vin care încăleca în spumă buza paharului.”***

În stil, Maniu afectează ades neîndemânarea; e depărtat, prin simplitatea lui sumară, de fraza tipică a povestitorului; e stilul care nu trișează și care e îngăduit numai celor inspirați: nu se înfruptă din materia moartă a literatorilor, nu beneficiază de înlesnirea locurilor comune și a clișeului. Confuzii uneori: obscurități în care se complăce rafinamentul și fantezia, căci Maniu mănăiește întunecimea ca un pictor care ar ști să utilizeze ultramarinul și negrul pentru a obține vibrații rare și lumini.

ULTIMELE ISPRĂVI

D. Vintilă Brătianu se întoarce de la Paris. Mâine îl vom avea în mijlocul nostru. Între timp, vești despre activitatea d-sale vizibilă au și sosit. Ministrul de Finanțe n-a obținut nimic. S-a întreținut în schimb cu ziaristii francezi, cărora le-a subliniat, firește, că n-a fost niciodată în intențiunea d-sale să solicite vreun împrumut în străinătate. Finanțele României, a proclamat d. Brătianu, sunt prospere, datoria e consolidată, bugetul echilibrat. Patriotice declarații foarte bune pentru străinătate, căci, neîndoios, e o excelentă tactică să-ți ascunzi sărăcia și restriștea sub ifose de biruință și de siguranță de sine. Dar d. Brătianu pretinde, prin

reproducerea aceluiași declarații în presa românească, să-l credem și noi.

Pretenție cel puțin exagerată, dacă ne gândim la dispoziția mintală dintre ministrul de Finanțe și cel mai simplu al său contribuabil din țară. Vom considera, deci, călătoria infructuoasă a d-lui Brătianu ca un nou eșec, ceea ce îl privește, un definitiv eșec. E limpede că prin argumentele d-sale, prin arătarea d-sale ursuză și prin îndărătnicia d-sale, nu va face ispravă, peste graniță, niciodată. Afirmățiunile sale economico-financiare nu le vom mai analiza. Vom destăinui numai că, departe de a căpăta ceva pentru țară, d. Brătianu s-a străduit să piardă și ce brumă era lucru câștigat.

A pierdut, în primul rând, o sumă de 160 milioane lei, plătită ca despăgubire unei societăți franceze de mașini agricole - pluguri și autotractoare -, al cărei contract cu Ministerul de Industrie a fost anulat din ordinul vistierniciei sale. Ni s-a intentat proces și a trebuit să plătim. Fără a mai dobândi, bineînțeles, materialul agricol echivalent. Iată una din poznele pelerinajului financiar al d-lui Vintilă Brătianu. Dar nu s-a mulțumit cu atât: a primejduit vărsămintele ce ni se cuvin pe anii 1927-1929 din cotele Dawes, prin sabotarea comenzii de material pentru spitale. (Se știe că plata comenzii acesteia urma să se facă în contul reparațiilor Dawes). Și aceasta când? În momentul în care medicii tuturor spitalelor reclamă, fără să găsească, instalațiuni de aparate Roentgen și aparate de agenți fizici pentru combaterea paraliziei infantile. Din acest punct de vedere, se știe, situația e groaznică în țară: ***numai opt orașe*** din România Mare posedă centrale. Știm că se încearcă în grabă instalarea a două centrale, la Pitești și Severin, ceea ce nu va ameliora simțitor situația. Cum să transporti și să internezi bolnavii sau accidentații din toate unghiurile țării în aceste opt orașe?

Am făcut această paranteză pentru ca să arăt cât contact cu realitatea are d. Vintilă Brătianu, cufundat ca un astrolog în cifre și în speculațiuni obscure. Lovește simultan în finanțele țării și în sănătatea ei. Acțiune criminală, veți zice. Dar nu vedem în d. Brătianu un criminal politic rece și adăpostit, cum sunt atâția, în politica mondială. Mici calcule meschine, interese de partid îl mână, și inteligența sa îl împiedică, sistematic, să măsoare urmările actelor sale.

E nevinovat. Ucigaș fără voie, sabotor fără știre. Vinovații veritabili suntem noi, contemporanii.

PARTIDUL ÎNARMAT

Șahul Persiei a cinstit cu prezența sa o ciudată solemnitate: înființarea unui nou partid. Nu știm dacă există constituție sau chartă actuală care să interzică, anume, șefului de stat să asiste la sfeștania inaugurală a unui club politic. În care țară, însă, o asemenea manifestare n-ar fi interpretată ca o nesocotire a principiului de nepărtinire și arbitraj al suveranității? De aceea, monarhii, chiar cei din zilele noastre, aproape toți înregimentați, de voie de nevoie, sub steagul dictatorului respectiv, mai observă încă, în public, rezerva menită să acrediteze augusta lor neutralitate. Noul Șah e însă un om de adevăr și de avânt. După ce a expulzat dinastia legitimă, a chibzuit, cu drept cuvânt, că izmenelile constituționale nu corespund de fel sumbrului prestigiu al unui uzurpator. A procedat fățiș, cum șade bine unui erou în biruință. Din președintele său de guvern și din Consiliul de Miniștri a întocmit șefia și comitetul de conducere al unui partid organizat militărește, după modelul fasciilor italiene. Și a interzis cetățenilor din opoziție sau de nicăiera portul armelor. A îndrăznit mai mult decât Kemal, mai deplin decât Mussolini, cari, unul câte unul, l-au depășit binișor pe precautul nostru Brătianu. E cel dintâi dintre atotputernici care nu s-a sfiit să proclame armata partid politic. Epoca tinde spre simplificare. Ne găsim, prin câteva exemple precursore, în fața partidelor înarmate. Anticipând, șahul uzurpator oferă pilda armatei-partid, cu desființarea celorlalte organizații politice. Concluzia logică și inevitabilă a fasciilor - inovație italiană postbelică.

Ideea, totuși, în istoria contemporană nu e atât de nouă. Am avut și noi, înaintea Italiei, un partid cu aluri militărești, al foștilor combatanți, cu singura deosebire că generalul Averescu nu și-a dat seama de proporțiile fenomenului și de forța ce întrunea în oarba sa

popularitate. Era târziu când s-a dumirit prin cele întâmplare și văzute între Neapoli și Roma. Un vis întrerupt nu se mai înfiripă din imagini pe cari le rechemi, cu îndărătnicie, continuând somnul. Orice copil o știe. Nici fascismul averescan nu s-a mai putut reface.

Aceeași idee, într-o stare la fel de vagă, însuflețise mișcarea generalului Boulanger. Și acesta, însă, împleticit în rețelele constituționale, îmbătat de succese electorale, nu și-a dat la timp seama că posedă sabia care tranșează asemenea noduri gordiene. Și era totuși susținut de acei legitimiști cari avuseseră mai din vreme ideea simplă a „partidului înarmat”. Așa cel puțin reiese din lectura incomparabilului *Le Rouge et le Noir* al lui Stendhal. Oricum, un reacționar, sau pur și simplu un brutal, ar fi putut găsi în această esențială carte planul amănunțit al partidului de ordine care să salveze, cu forța, patria.

...Suntem în plin complot ultraist și, spiritual, marchizul de la Mole își expune proiectul de luptă. Pentru restaurarea unei monarhii demne, adică fără chartă, fără presă, parlament, opinie. Primejdia unei recrudescențe a Marii Revoluții amenință de pretutindeni. Regimul e impotent, tronul, clerul, armata șovăie. Nici un ajutor din afară: nici o intervenție străină nu mai e cu putință, căci toți regii și împărații se tem de un nou Valmy. Mântuirea va veni numai prin acțiunea și jertfa nobilimei, dacă se va decide repede să-și apere viața și avutul. Pentru asta, marchizul de la Mole îi conjură să organizeze, fiecare pe cheltuiala lui, în fiecă provincie, câte o legiune politică de cinci sute de cetățeni bine înarmați, recrutați dintre rude, prieteni, partizani sinceri și clienți la fel. Aceștia vor alcătui partidul violent și temut care, cu toleranța puterii constituite, va impune ideile sănătoase, va stârpi libera cugetare și celelalte apucături iacobine dimpreună cu veleitățile vulgului de a ieși în stradă.

Nu aflăm oare aci pentru întâia oară, în descrierea, inspirată, desigur, din împrejurări și fapte contemporane, a complotului ultraist, ideea partidului înarmat - a fasciilor menite să zădărnicească realizarea principiilor revoluționare? A acelorași fascii cari împiedicau nu de mult, în Italia, desfășurările logice ale Revoluției din 1789: simptom detașat la unei vaste reacțiuni continuate de aproape un secol și al cărei jalon indicator, în timp, ar fi isprava șahului persan?

Și semn al imensei dezbinări omenești. Pe același drum, Persia, Spania și Italia; China și Rusia, pe celălalt.

PREGĂTIREA CONGRESULUI LATIN

Congresul Presei Latine se deschide peste cincisprezece zile la București. Nu e o manifestare platonice. Latinismul nu e o formulă poetică și sentimentală. Războiul european a dovedit-o: urile, atunci, s-au grupat după afinitățile de rasă și de limbă - și nu e o simplă întâmplare, datorită numai împrejurărilor politice și economice, că Franța, Italia și România au format o alianță latină, căreia ungurii, bulgarii și turcii îi opuneau faimosul, pe atunci, bloc turanic. Și n-a contribuit cu puțin la biruința finală simpatia și solidaritatea popoarelor slave. Astăzi, încă, intervenția americană ar apare multora un paradox, dacă nu s-ar ține îndeajuns seamă de argumentul de obârșie și grai: America - spun unii - putea să apere libertatea mărilor și fără imensul sacrificiu al unei expediții peste ocean. Nu totul este deci supus imperativului economic. Și cine ar putea determina măsura în care acesta se alterează prin celelalte date cari fac viața popoarelor? Ceea ce apare mult mai clar acum în frământările lumii, decât conflictele de import-export, este mișcarea simplificatoare a gintelor și a raselor. Printr-înșa procesul de unificare al omenirii se precipită: iată, pentru câteva zile, Bucureștii devenit capitala unui imens imperiu, ale cărui granițe ating Dunărea și strâmtoarele lui Magelan.

Un sentiment de unitate, al solidarității de cultură și tradiție, al asemănării care decurge, va însufleți, deopotrivă, o populație de peste o sută cincizeci de milioane de oameni. Opera de echilibru și de pace, la care se lucrează, obscur, de câteva secole, va fi cu mult înlesnită când asemenea vaste delimitări vor suprima egoismul și izolarea micilor state.

N-avem, de bună seamă, pretenție că vom preciza și institui, săptămânile acestea, o politică neolatină. Dar se va întâri și clarifica,

fără îndoială, o conștiință și se vor apropia, în acest cuget, entuziasmi și elanuri cari s-au ignorat.

Și apoi, pentru vremuri de reclamă și de propagandă, un asemenea congres e un prilej aproape unic. Cu atât mai mare este primejdia de ridicul care ne pândește. Două sute de scriitori, dispunând, în țările lor, de cel mai eficace mijloc de propovăduire, vin să ne cunoască.

Și biata noastră Capitală e chemată să le procure primele impresii. E intrarea triumfală pe Calea Griviței, pe care nu o vom mai descrie nici chiar sub aspectul ei cel mai sărbătorec: stropită cu nisip, pavoazăată cu steaguri și embleme. Apoi, cel mai balcanic inconfort și cea mai orientală nepăsare, întrunite, vor procura oaspeților sentimentul de bună găzduire. Ne mai gândim și la discursurile de bun soset, dacă le vor rosti oamenii oficiali și politici. La recepțiile și spectacolele de gală, în care delectarea și datoria constă într-o înțepenire cataleptică de câteva ore. Poate și vizitarea monumentelor și a muzeelor. Trecerea în revistă va fi scurtă și dezastruoasă; și fiecare dintre oaspeți e prevăzut cu surășul neolatin și o facilitate, de a se plictisi, prodigioasă. Cei mai mulți dintre ei au traversat, pentru un asemenea rezultat, mii de kilometri și oceanul.

Există totuși remedii - și trebuie aplicate. Există poate un singur remediu, dar pe acesta nu-l vom cere oficialității. Ea trebuie să pregătească însă din vreme recepționarea și găzduirea congresiștilor. Să sperăm că nu li se vor încurca bagajele chiar în gară și nici nu vor intra în oraș cu tramvaiul electric. Iar hotelurile cele mai bune din București nu vor mai servi exclusiv comisvoiajorilor. Scurtarea solemnităților, estropierea talentului oratoric se impun și ele, deopotrivă. Și, după îndeplinirea acestor reforme, se impune apoi marea, inexorabilă precauție: **evadarea din București**. (Căci se cuvine metropolei noastre tratamentul copiilor tâmpi și sluți, pe cari părinții îi ascund în bucătărie când oaspeții vin).

Octombrie, poate, ne va dărui câteva zile frumoase. Să arătăm congresiștilor ceea ce, cu adevărat, îi interesează: poporul și țara.

Iar pentru rest, un singur ajutor: entuziasmul.

NEGUSTORII IN TEMPLU

Un act de independență și demnitate: universitarii noștri au propus d-lui Iorga să fie candidatul lor la Senat, - și d. Iorga a primit. Pretenția guvernului de a designa pe reprezentantul culturii și al învățământului în Parlament, ca pe un simplu deputat extras cu forcepsul din cine știe ce urnă de provincie, primește răspunsul cuvenit.

Un conflict obscur, odată cu aceasta, se lămurește. O luptă care se amâna, din ezitări explicabile, în sfârșit, se dezlănțuie. Căci nu poate fi vorba de ales între d. Iorga și candidatul guvernului, d. Titulescu. Pe asemenea temă, o discuție nu e posibilă, nici în glumă. Firește, d. Titulescu este și d-sa un mare talent oratoric. Dar Universitatea nu va fi nicicând îndeajuns reprezentată printr-un retor. Cea mai dintâi condițiune, cea mai modestă exigență, când e vorba de reprezentarea unui corp oarecare, este, desigur, să-i aparții. Are d. Titulescu vreo legătură cu Universitatea? Evident, a fost student, cândva, și dânsul! Se mai afirmă că a funcționat, pe vremuri, conferențiar pe lângă catedra de Drept civil. Sunt date, însă, ce se pierd în negura timpurilor, ca legenda lui Negru Voevod. Din trecerea d-lui Titulescu pe la Universitate n-au rămas nici urmele pe cari le lasă pasajul unei cochete printr-o cameră mobilată: scrisori, panglici și buchete. Nimic. Și întrebăm: e oare suficient să fi locotenent demisionat, din cavalerie, ca să reprezinți armata? Au cel mai anonim profesor, asiduu însă la cursul său, nu e mai indicat pentru fotoliul de senator universitar decât strălucitul intrus Titulescu? Dar când, pentru acest loc, se ridică d. Iorga? Activitatea acestuia se confundă cu însăși cultura modernă românească. O inteligență și o energie cari au descifrat și au creat, în cele trei timpuri, o tradiție și o menire pentru toți. Poate fi pusă cariera d-lui Iorga în cumpănă cu marile servicii diplomatice ale d-lui Titulescu? Și ce legătură e între acestea și Universitate? D. Titulescu va înțelege, fără îndoială, și va renunța. De altfel, nu a d-sale a fost ideea de a candida ca universitar.

...Sensul candidaturii d-lui Iorga e însă mai adânc. Partidul Liberal, care a umilit și a răpus pe rând toate categoriile cetățenești, a intrat în luptă deschisă cu intelectualii. Și aceasta chiar în zilele

când d. Brătianu trâmbițează o intensă campanie culturală. Între oamenii de gândire și biurocrația bancară a Brătienilor, d. Iorga e, deci, atletul unei cauze.

MATCH

Să urmezi orbește moda, sau să-i rezști cu înverșunare, e, deopotrivă, ridicol. Cinci continente au fremătat așteptând rezultatul pugilatului Dempsey-Tunney. Mobilizare de aparate de fulgerat vești prin văzduh. Prinsori, pronosticuri și dezbinări: două mondiale tabere și o singură curiozitate.

Totuși, iată o seamă de mucaliți cari se izolează într-o strivitoare superioritate: ei ignoră evenimentul, care întărește disprețul lor de omenire. Veac brutal de recorduri mecanice și întreceri de sălbatici. Danțul în jurul focului pe care se răsuțește în frigare vrăjmașul, reînvinș în această îmbulzeală desperată din fața ringului înroșit de o inocentă risipă de sânge din nas. Un joc dezmetic, cu instinctele în irupție și stăpânite la ultimul hotar elastic al voinței, frământă pe spectatorul dilatat de elanuri ofensive. Sufletul lasă în stal trupurile și se cuibărește cu deznădejde într-una din formele care se zbugiumă în arenă. Atleții sunt îmbibați de acest dinamism proiectat din zeci de mii de surse. Pumnii lor rezumativi răsună pe inima sintetică. Publicul se bate și încearcă exaltarea luptei fără a-i simți chinul decât în funcție de avatar, pe cale de comiserățiune. Și asemenea deprinderi, gândesc abstenenții, sălbătesc inevitabil masele. Dar după o gală, cum i se zice, de box, câteva minute după ultimul gong, oboseala descinde, ca o umbră mai mult, în mulțime. Ușurare.

Răscolirile reductabile de adineauri se rezolvă în comentarii. Nicăieri, niciodată, pugilatul de pe ring nu e reluat de foștii spectatori, pe uliță. Nu cumva sunt, aceste dezlănțuiri de forțe inuzitate, întremătoare pentru organism? Nu liberează o vitalitate somnolentă, nu înlătură mucegaiul din peșteră? Fie, veți zice, dar un asemenea serviciu îl pot aduce și luptele de tauri sau cele de

cocoși. Încordarea care năpustește fluxul vital prin tot organismul e aceeași. De ce să jertfim oameni pentru o asemenea terapeutică?

- Pentru că terapeutică nu e scopul conștient, necum mărturisit, al **match-lui**. Așa cum procrearea nu e, nicidecum, scopul omenesc al dragostei. Ceea ce urmărim, cu iureșuri asatine, în toate aceste împrejurări, e, înainte de toate, plăcerea. Și în plăcere intră o parte imensă de vanitate. Iar boxul e o plăcere de vanitate. Oamenii sunt umiliți de lipsa lor de putere. Victoria lor asupra celorlalte fapte o dătoresc gândului. Sunt nesatisfăcuți și triști. Ce poate, deci, să-i măgulească mai mult decât spectacolul unei lovituri de pumn cu efecte de trăsnet? Sau al unui salt în înălțime care ar umili o panteră, ori a unei curse pe jos care ar istovi un ogar? Și iată-l căzând astfel în păcatul recordurilor, aceste sfidări aduse imposibilului...

Dar Dempsey a fost a doua oară învins. Să-l condoleăm. Întrunise cele mai multe simpatii, fiindcă în pumnii săi purta ideea simpatică a revanșei. Toți avem câte o revanșă de luat și înfrângerea lui Dempsey e deprimantă.

MAZĂLIRI

Remanierea, totuși, se va face. Oricât de puțin ar fi d. Brătianu preocupat de problemele esențiale ale statului, e însă constrâns să-și nesocotească asigurătoarele declarații date colegilor din guvern. Programul d-lui Brătianu, știm, are un singur punct: păstrarea puterii. Timpul uzează, pentru d-sa, rezistențele, îi statornicește, prin obișnuință, abuzurile. Mai mult decât oricând, noile așezări, pe cari le-a hărăzit șeful liberalilor țării, au nevoie de acest fel de continuitate. Crispat pe cărma uzurpată, bătrânul pilot nu cere alt decât liniște, pentru o lină manevrare printre stânci. Ordine pe bord și, în echipaj, disciplină. Câte schimbări, atâtea prilejuri de agitație și dezbinare.

Nici o remaniere, deci: atenția d-lui Brătianu e atât de încordată, atât de exasperată îi e simțirea, că, sub calmu-i aparent, nervii tresar dureros la cea mai mică alarmă.

Și remanierea, totuși, se impune de necesități cari forțează simplismul cramponat al d-lui Brătianu. Cu o regență favorabilă, cu zece miniștri satisfăcuți, nu se mai rămâne astăzi la putere.

Deși lipsesc forțele politice adversare. Deși ai starea de asediu și cenzura. Sunt împrejurări cari te dislocă întocmai ca un cutremur. Desigur, oarecare anarhie și dezorganizare sunt propice dictatorilor cari n-au ce dicta. Când însă dezorganizarea depășește anumite limite, schela toată se năruie. Sub pedeapsa unei prăbușiri catastrofale, d. Brătianu e nevoit să introducă oarecare ordine. Mai întâi, în instrumentul cu care domnește și guvernează. Apoi în veniturile statului și în administrarea lor.

Până astăzi și-a ghiftuit ministerul. Dar a nemulțumit partidul. Nu li se poate vorbi liberalilor de ascultare oarbă și așteptare resemnată. Un răzvrătit redutabil s-a ridicat în persoana generalului Moșoi: acțiunea d-sale amenință plâpândeile organizații liberale din Ardeal. D. Lapedatu nu va rezista mult protestărilor sale pătimașe. Generalul Moșoi clamează pretutindeni, și poate cu drept cuvânt, că din pricina politice în care l-a atras d. Brătianu și-a compromis cariera militară. Reclamă, deci, o justă compensare: un minister. Și d. Brătianu va trebui să i-l dea. Un altul care se găsește în aceeași situație e d. general Văitoianu. Mai puțin periculos însă: n-are temperament de agitator. Iar dosarele alegerilor din 1922 nu mai prezintă nici un interes: câte nu s-au mai făcut de-atunci!

Dar neastâmpărul tinerilor liberali? Se înăbușă în cadrele senile, de azi. Ei exig cu orice chip o promovare. D. Gută Tătărescu e ridicat, astfel, spre minister.

Toate aceste nemulțumiri de partid își trag tăria din chiar alcătuirea și situația din guvern. D. Brătianu s-a îngrijit să aibă câteva figuri distinse în acest cabinet: ca într-o trupă de provincie în care stelele se încadrează în strânsura culiselor. Ansamblu disperat și discordant. Regizorul simte cum se destramă totul: rolurile sunt prea grele. Ministerele reclamă specialiști și oameni de energie. În special două din ele trebuie să-și dea randamentul deplin: Ministerul de Industrie și cel al Agriculturii. De activitatea lor intensificată depinde reînflorirea producției, salvarea statului. Ce caută deci d. Mrazec la un minister unde se cere pricepere, inițiativă și energie? Un ministru somnolent și nepriceput e de multe ori o binefacere când e administrat de specialiști integri. Nu

însă la departamentul de care depinde azi reînvierea fabricilor și exploatațiunilor statului. Și dacă înțelegem avantajul de a avea câte un ministru inutilizabil, să nu exagerăm, totuși, tolerându-l pe d. Dimitriu la Comunicații. E un departament mort, - fie! Dar nu mai mort decât conducătorul său.

Unul care dispută d-lui Mrazec întâietatea în a fi deplasat și căzut din cer pe fotoliu, fără să-și fi făcut rău, e desigur d. dr. Anghelescu - „Doctorul Cărămidă”. A intensificat campania de construcții școlare, în momentul când partidul își gomește încă noul program cultural. Sunt semne că nici d. Brătianu nu înțelege în același fel valorificarea posibilităților intelectuale ale rasei. Ce-ar fi, de pildă, dacă dr-ul Anghelescu, păstrându-și ticul masonic, ar construi de-acum înainte șosele în locul d-lui Dimitriu, care l-ar libera pe dr-ul Lupu din sufocanta sa situație de ministru al Muncii?

Toate acestea nu sunt pronosticuri, nici indiscreții, nici preconizări.

Sunt datele unei situații care nu se mai menține.

E o deplasare totală de miniștri, dictată de necesitatea de a urni ministerul Industriei pentru a declanșa motoarele și brațele din toată țara.

Și d. Brătianu simte de pe acum, prin Divanul său de la Florica, împunsătura cinică a împrejurarilor.

...Și va sări să facă remanierea, până nu se înfige boldul prea profund.

TIFLELE SORELLEI*

Să subliniem atitudinea Italiei, inexplicabil potrivnică intereselor românești.

Un sentimentalism, determinat de afinități de grai și rasă, ne obligă să resimțim, îndoit de dureros, cele mai mărunte gesturi de neprietenie din partea surorii latine. Am fost, să recunoaștem,

* *Sorella* (it.) - soră.

victima cuvintelor. Câte surprize și dezamăgiri nu ne-a servit această metaforă! De câte ori n-am căzut, din pricina ei, în postura, demnă de cel mai umilitor surăs, a lui Romeo înșelat. Sub ferestrele iubitei din Adriatica, ne-am lăsat amăgiți de propria noastră mandolină.

Perdelele către cari trimiteam accente pătimașe au rămas țepene și întunecate. Iar când, arar, cercevelele s-au clintit de către auria mână a Sorellei, din înălțime nu ne-au picat nici buchete, nici dantele, nici scară de mătase: ci câteva energice expresii în jargon venețian, urmate de cascada ofensantă a unor prisosuri nocturne. Sufletul nostru nu s-a intimidat însă de asemenea abluțiuni.

Cu riscul de a se retrage pururea learcă, a revenit cu triluri sub arcatele ferești. Povestea nu e nouă nicidecum. Încă din 1915 datează jocul cochet de ademeniri și respingeri. Pe atunci Italia își tocmea intrarea în război. Iar în cumpăna aporturilor sale atârna și sabia României: așa cel puțin credeau diplomații momentului și, de pe urma acestei confuzii, nu Roma, desigur, a păgubit.

Să ne mai amintim apoi de criticile presei italiene în timpul războiului? De sprijinul acordat mai târziu Ungariei - ale cărei trupe apăraseră Gorizia - la masa păcii? Sau de atitudinea neașteptată în fața înaintării românești spre Budapesta? Au fost atunci momente de francă ostilitate, peste cari s-a trecut.

Dictatura d-lui Mussolini nu s-a depărtat de la această politică. Sunt câteva luni de când s-a sărbătorit, cu exagerare, ratificarea unirii Basarabiei de către Italia. Era primul gest amical care întrerupea un lung trecut de tifle. Și tocmai de aceea ziarele românești și oamenii politici s-au abținut să observe că pe actul Unirii semnătura Italiei, ca țară europeană, se adăuga cea din urmă. Că pentru smulgerea ei a fost nevoie de îndelungate eforturi și, se zice, de largi și nesocotite promisiuni. Solemnitatea disproporționată a ratificării n-a fost turburată de suveniruri inoportune.

În ciuda diverselor- uneltiri de cancelarie în jurul Micei Antante - obsesie permanentă a d-lui Mussolini -, am crezut o clipă că s-a operat o schimbare a politicei oficialității italiene față de noi.

Când, iată, deunăzi, la Geneva, intervenția senzațională a d-lui Scialoja alături de d. Stresseman amână cu trei luni rezolvarea în favoarea noastră a chestiunii optanților. Pentru a treia oară, Italia aliată, dar maghiarofilă, se opune ostentativ intereselor românești.

E stupefiant, desigur, dacă nu ținem seama de preocupările mic-negustorești ale d-lui Mussolini. Căci numai astfel mobilurile ascunse ale atâtor șicane apar în lumină. Pornit pe o politică de tarifuri și debușeuri, d. Mussolini nu poate fi înduplecat decât pe această materialistă cale.

Să ne refuzăm unui asemenea comerț. II înțelegem de data asta pe d. Vintilă Brătianu. Nu pentru că am împărtăși avariția d-sale. Suntem de părere, dimpotrivă, să sacrificăm multe sentimentalismului nostru politic. Dar când târguiala devine cinică, se impune examen meticolos al iubitei exigente și o cât mai justă a ei prețuire: să nu ne coste prea scump grațiile retezate ale d-lui Mussolini.

ORDINEA ANARHICĂ

Un inspector judecătoresc, prizonier și unealtă guvernamentală, a fost asmuțit asupra magistraturii din Dolj. E județul în care alegerile nu s-au desfășurat după placul guvernului. N-a găsit aci judecători cari să tolereze violențele, nici să falsifice voturile. Tâlhăria electorală a fost paralizată printr-o demnă și dârză observare a imparțialității profesionale. Și astfel, cu toate că jandarmii și agenții' au depus cel mai sălbatic zel pentru stâlcirea țaranilor, furtul și fraudă însă, singurele procedee într-adevăr eficiente, au cam lipsit. Defecțiunea - vorbim din punct de vedere liberal, desigur - a magistraturii a permis opoziției să-și numere voturile: multe de tot.

Și acum represiunea e în curs. Refractarii și rebelii sunt urmăriți fără cruțare. Ordinea să domnească în Dolj. E ordinea liberală care nu tolerează magistrați cu conștiință și dragoste de legalitate. Se lovește mai cu seamă în judecătorii amovibili. E mai ușor. Avertismente, mutări, destituiri: cea mai severă și mai sfruntată anchetă, și întemeiată pe cele mai enorme învinuiri. Auziți: că unii președinți au ordonat ruperea tuturor afișelor din localurile de vot... Măsură de imparțialitate, firește. Ostilitate împotriva guvernului - vociferează inspectorul. (Termenul e o

născocire nebrețată a d-lui Vintilă Brătianu, într-unui din cele mai inepte ale sale circulari la Finanțe). Totuși, ruperea afișelor din localul de vot e obligatorie prin lege.

Auziți încă: unii președinți s-au întors, după alegeri, la Craiova într-o camionetă de curse în cari călătoreau și delegați - doamne - averescani. Flagrantă complicitate! Inspectorul va cere cel puțin permutarea. Ce pedeapsă atunci să rostească împotriva celor ce au avut uluitorul curaj să explice oamenilor că votul e liber și secret și pot, deci, să voteze cum le place? Pe față, asta e propagandă revoluționară.

În curând nu va rămâne în Dolj nici un magistrat cinstit. Inspectorul judecătoresc, terorizat de stăpânire, de care depinde într-o măsură mai mare decât cea obișnuită, terorizează, la rândul său, pentru a-și merita salariul, adăpostul, alimentele și lemnele de foc, ale sale și ale soției. Așa spun plângerile și denunțurile. Ele ne invită să protestăm, să cerem intervenția ministrului de Justiție. Iată, - am cerut-o. Și apoi? Vom schimba noi marele interes al regimului e a înfricoșa și conrupe magistratura? Ce s-ar alege din d. Brătianu și din banda sa bancară în ziua când judecătorii s-ar încumeta să-i aplice legile pe care tot el le ticluiește? E, într-adevăr, una din tragediile tuturor zbirilor și uzurpatorilor cari nu vor să se mărturisească. Ei sfărâmă legile vechi și vin cu altele noi cari să le consfințească și să le ușureze strâmbătățile. întotdeauna, însă, chiar aceste pravile, prin care reduc controlul, restrâng drepturile, se dovedesc insuficiente. Pe însuși temeiul lor regimurile dictatoriale se văd bătute. Dictatorii sunt nevoiți să-și calce propriile lor legi. Dictatorii, deci, n-au voie să mistifice. Până și simulacrele *de* legalitate pe cari le amenajează, dintr-un rest de scrupul și de frică, se ridică, se însuflețesc și îi amenință. Iar rezultatul e fără greș: o înțețire de urgie. O exaltare a necinstei, o sălbăticire a forței.

Au legea electorală, de pildă, confecționată de Brătieni pentru estropierea votului universal n-a devenit insuficientă? Acele mizere patruzeci de procente, pe cari legiuitorul le socotea zestre sigură a partidului de la putere, pot fi oare obținute de uzurpatori în alegeri libere?

Schinguirea, tâlhăria, iată singura salvare! Și în acest lanț de încălcări, o singură lege suverană: legea crimei care cere un adaos neîntrerupt de noi fărâdelegi pentru a întări pe cele precedente. E

legea de care nu pot fugi vrăjmașii legalității. Ea n-are nevoie de magistrați, nici de executori. Aceștia sunt necesari numai pentru cele scrise, pentru pravilele de cari se îngrijește d. Brătianu.

- Ce să mă fac eu cu judecători cari achită pe acuzații trimiși de mine, în fața lor, spre condamnare? se întreba acum un veac primministrul micului ducat de Parma. D. Brătianu nu gândește altfel decât contele Mosca, cinicul, care avea însă un fel de scuză în spiritualitate și înțelegerea de oameni. De aceea, și prigoana revoltătoare pe care o dezlănțuie împotriva magistraților cinstiți. De aceea nerușinata răsplătire a tuturor delincvenților, selecționarea unui corp marțialo-judecătoresc pentru fraudarea alegerilor. Prejudicata sau lipsa de bravură a d-lui Brătianu de a ne asupra cu aparențe de legalitate și de vot a dus, fatal, la desăvârșita anarhie.

Cum altfel se poate numi supunerea pasivă pe care o observăm noi, masele, față de jefuitorii științifici și legali de la putere?

Singur d. Ion Brătianu se va îndârji să-i zică „ordine”.

ZVÂRCOLIRI

...Un fapt, sau numai un zvon. Tălmăcind vagi veleități de legalitate. Se zice că telegrama către Regentă, prin care opoziția protesta contra tâlhăriilor de la Bălți, nu i s-a răspuns în felul stabilit de tradiție: prin tăcere. S-a rupt cu augustul mutism care șade așa de bine unui portret sau unui rege. Iar pe telegrama opoziției unul din regenți ar fi scris o recomandare către ministrul de Justiție, invitându-l să pornească o severă anchetă. Să-i raporteze, să aplice sancțiuni. Să fie adevărat? Măsurile de izolare luate de guvern față de unele cercuri fac controlul anevoios. Zvonul însă vine să întărească un întreg concert de șoapte, după care, în ordine constituțională, nu toate s-ar petrece pe placul d-lui Ion Brătianu. Ar fi unele diferențe de mentalitate, deci și de procedee, între înalta Regentă și înaltul Premier.

Sunt unele forme, de pildă, și texte - bunăoară, constituționale - pe cari Regentă, conducându-se de un spirit doctrinar strict, nu

înțelege să le trateze cu dezinvoltura anarhică și egoistă a d-lui Brătianu, spirit eminent liber. O asemenea diferență a și prilejuit, se zice, mărunte și academice conflicte. Primul ministru a fost nevoit să restaureze, în respectul său dificil, autori uitați, tomuri de știință inutilă.

...N-avem, firește, naivitatea să credem că va reieși de aci o restabilire de ierarhie, o reintrare în legalitate. D. Ion Brătianu e prea stăpân pe situație. Măria-Sa Premierul are pândă vigilentă și disimulată a pisicilor. La momentul oportun, face saltul care îi pune victima sub gheară. Știm cu toții, de la cel mai umil cetățean până la cel mai înalt regent, că trăim un provizorat, care e cea mai bună din situațiile posibile sub d. Brătianu. Iar acesta nu ne ascunde buna sa intenție de a-și lepăda mânușile și a ne governa, la nevoie, fără menajamente și simulacre, cu cea mai teribilă sinceritate.

EXAMEN POLITIC

Partidul Național-Țărănesc anunță un ziar, un congres, întruniri publice. Războinic răspuns propunerilor de capitulare ale guvernului. Șapte ani de opoziție n-au istovit forța, mereu reînnoită, a subversivilor. Din defăimări, d. Brătianu le-a creat o aureolă, din așteptare, un element de creștere și de luptă.

Respinși de la suprafața orașelor, și-au despletit rădăcinile în adâncuri. ***fartidul nostru nu poate fi nimic*** afirma, cu o liniște elementară, d. Iuliu Maniu. Jvo/ ***nu suntem o alcătuire de bancheri și de industriași penți-u a fi constrânși prin măsuri de credit și de vamă, nici o organizație proletariană care să se plece în fața teroarei sau a lipsei de lucru. Putem aștepta oricât, putem îndura orice...*** Ascultându-l pe d. Maniu, aveai impresia că d. Brătianu a poruncit și el să se bată marea cu bicele.

împotriva ei, până azi, n-a reușit să construiască decât vremelnice diguri. De-ajuns, vor spune unii. Istoria politică nu e decât povestea complexă a tuturor asupririlor similare.

Durau, uneori, secole întregi. Și e o vană mângâiere că d. Brătianu n-a reușit să destrame sau să distrugă Partidul Național-Țărănesc. Esențialul e că a păstrat puterea și a menținut ordinea, adică dezordinea d-sale, împotriva oricărui drept și oricărei legalități. O stare foarte cunoscută în toate timpurile. Ea nu se înlătură decât prin revoluție și rareori prin oboseală. Excluz nu pare ca într-o bună zi d. Brătianu să repete gestul lui Sylla și, renunțând la tiranie, să se retragă la țară, din dispreț pentru cetățeni. Nu o dată, într-adevăr, și-a mărturisit d-sa regretul că n-a părăsit politica în 1919 sau după încoronare. Hărțuiala noastră internă nu-l mai interesează și, întârziind într-însa, d. Brătianu nu a fost împins la noi și complicate formațiuni de stat. Buna lor funcționare reclamă perpetua d-sale regie. Apel, deci, național-țărăniștilor pentru consfințirea a ceea ce d. Maniu numește starea de fapt. Dar ei resping mâna care li se întinde peste o prăpastie de fapte rele.

Am intrat, cu aceasta, în ultima față a luptei. Între liberali și opoziție nu există o problemă de forță, fiindcă nu ambele tabere se încumetă să simplifice astfel chestiunea. Fiindcă toate abuzurile d-lui Brătianu sunt legale, cât timp d-sa păstrează puterea. Fiindcă orice împotrivire legală a Partidului Național-Țărănesc are un caracter de răzvrătire, pentru simplul cuvânt că așa o vor denumi cei ce dețin autoritatea. E marele avantaj pe care și l-a creat d. Brătianu: a redus opoziția să aleagă între ascultare, disimulată prin protestări platonice, și rezistență. Am spus că d. Brătianu o va denumi, în orice împrejurare, revoluție. Dar în actuala stare, cuvântul sperie mai mult pe cei în stare să-l realizeze decât pe cel care trebuie să se teamă. D. Brătianu, după ce a pus astfel revoluția între d-sa și opoziție, între procedeele sale și legalitate, știe cu precizie că Partidul Național-Țărănesc nu e capabil de rezistență. Rezultatul? Ne guvernează. În ziua, însă, când și-ar da seama că opoziția (în ciuda stării de asediu și a acelei executive care asigură fraudă în alegeri) poate reacționa, d. Brătianu demisionează. Mai înainte de a se fi întâmplat cea mai mică neorânduială.

Există o sensibilitate care precizează momentul când una din două, Asuprirea sau Protestarea, trebuie să cedeze. Nervul politic al d-lor Brătianu și Maniu va ști să evite ciocnirea.

De unde vine însă liniștita încredere a d-lui Ion Brătianu în atotputernicia aparatului d-sale de guvernare și în pasivitatea

maselor nemulțumite? Dictatorul nu se teme nici de cluburi, nici de sate. Între cluburile orășenești și satele țărăniști e o depărtare liniștitoare pentru opresori. Între cluburi și sate ar exista însă strada. Dar muncitorul, prin teroare, funcționarul, prin mizerie, intelectualul, prin corupție, au fost scoși din viața politică. Dimpreună, pretutindeni, aceștia trei au alcătuit forța mobilă de protestare și, la nevoie, de rezistență și de trezire a mulțimilor. Liberalii s-au priceput să scoată din luptă orașul, adică **foburgul**. Național-țărăniștii n-au știut să le reînsuflească și să le ralieze prin propaganda lor. Câmpul de luptă a rămas liber, între satele risipite și asupritorii apărați de spioni și jandarmi albaștri.

Cât va ține deci așteptarea? Până la epuizarea d-lui Brătianu, sau până la milostivirea d-sale? Evident că rezolvirea depinde în cea mai mare măsură de vitalitatea dictatorului. Cromwel n-a fost biruit decât de pietrele sale din rinichi. Ion Brătianu, cu marele său prestigiu, poate impune încă o serie de ilegalități și de abuzuri. Nimeni însă nu-l poate înlocui. Nici dacă ar fi investit prin testament politic. Soarta Partidului Liberal stă deci în arterele, în rinichii sau în cordul șefului. El va ști, dacă e sănătos, să zdrobească orice rezistență, lovind opoziția în punctele ei vulnerabile: în Basarabia și în Vechiul Regat.

...Partidul Național-Țărănesc anunță un ziar, un congres, întruniri publice. Unde să ducă aceste eforturi? La trezirea și ralierea orașului. E edificator exemplul Ardealului. Aci, mulțimile orășenești sunt treze încă.

Teroarea liberală a fost silită să respecte voturile în mai mare măsură ca dincoace de munți. Iar la Făgăraș a primit o astfel de lecție încât, în alegerile parțiale, a trebuit să lase urnele în pace.

Când oare vor organiza țărăniștii din Regat forțele orașului? Partidul Național va fi atunci un trup cu brațele la fel de tari și gata de trântă. Depinde totul de intensitatea și continuitatea în propagandă.

CAMPANIA CULTURALA

Se încearcă o apropiere între scriitorii din România: germani, maghiari, ruși și români.

Ideea e susținută frumos de d-nii T. Arghezi și Nichifor Crainic. Inițiativa, pare-se, aparține ungarilor: nu o dată ei au bătut în zadar la porțile Ministerului Artelor și ale S. S. R.-ului. Astăzi, când sunt pe cale să înființeze o subsecțiune a PEN-clubului la Cluj - desigur ca o protestare împotriva inerției de la București - doi scriitori români le adresează o călduroasă chemare.

Se atribuie rosturi multe și complicate unei înjghebări profesionale a tuturor scriitorilor din România. Scopuri naționale și scopuri de stat se disimilează - înțelese, firește, în trei-patru chipuri diferite - sub eleganța principiilor de colaborare întru artă. E primejdios să precizezi. O asemenea societate își va descoperi singură menirea și modul de a eluda problemele acute cari ar zădărnici-o. Dintru început, însă, vedem într-însa crearea mediului acela de intelectualitate, a acelei atmosfere propice culturii ideilor, care lipsește mai mult decât orice vieții noastre cărturărești. E o suficientă justificare a tuturor străduințelor și sacrificiilor ce s-ar face în acest sens. Dar tot deodată, întreg sistemul oficial de propagandă culturală trebuie transformat. Scriitorul român nu se poate înfățișa colegului său de altă limbă în condițiunile de inferioritate de astăzi. E rezultatul activității dezordonate și absurde a Ministerului Artelor, de la înființarea lui până azi. S-au pierdut zece ani și câteva sute de milioane fără a se fi ajuns nu la durabile rezultate artistice, nu la descoperirea unei norme de conducere de aci înainte, ci la simpla organizare a ministerului. Ghișeu de împărțit ajutoare și subvenții, așa cum se găsește câte unul la fiecare departament: scara, singură, diferă. Iar unica editură, de oarecare regularitate, se află la ministerul vecin: a Casei Școalelor. În această privință, Ministerul Artelor e mai prejos și decât al Muncii și, poate, decât *Monitorul oficial*. Isprava culturală, pe care au făcut-o aceste toate instituții și departamente, se poate totaliza într-un cuvânt: neant.

Cel puțin dacă, risipind milioane, Ministerul Artelor s-ar fi mărginit să-și afirme inutilitatea și n-ar fi fost, în mare măsură, și dăunător. Creat să sprijine în primul rând Cartea, principal vehicul și depozitar de cultură, Ministerul Artelor s-a îndărătnicit să o combată. Și a izbutit. Chemat să formeze și să adune cetitori, ministerul i-a alungat sistematic. În locul bibliotecii, ne-a oferit spectacolul (și ce spectacol!), în locul cetitorului cotidian, a

improvizat spectatorul adus cu poliția la trecerea turneelor de propagandă. Cu nerușinare, s-au revărsat bugete întregi în *casetele* teatrelor, în poalele acțiunilor, în chimirul societăților porniți pe apostolat în provincie. „Teatrul, biblia săracilor”: le trebuia distribuitorilor de fonduri o formulă justificativă. Iar în răstimpul acesta de exhibiționism ambulatoriu, s-a dezvoltat la sate și orașe o întreagă generație pe care nici cartea n-a ispitit-o, nici teatrul n-a educat-o. Și scena e, totuși, în părăginită pretutindeni.

Să dezvoltăm într-o zi capitolul cumpărărilor de opere de artă și a expozițiilor oficiale? Spațiul ne obligă să rezumăm: toate eforturile și toate sacrificiile, de acum înainte, pentru carte și pentru cetitor. Mobilizarea culturală a maselor nu prin vicieimuri improvizate, ci printr-o intensă campanie de traduceri și tipărituri cari pot fi difuzate pretutindeni.

Numai atunci nu vom face figură ridiculă în Pencluburi și alte asociații internaționale: scriitori fără producție, din lipsă de cetitori.

ÎNCURCĂTURI

Doctorul Racovski se urnește greu. A părăsit pe câteva săptămâni Parisul: polemicele stârnite de prezența sa deveneau prea violente pentru a-i susține cauza. A încercat să câștige timp. Intre acestea, presa revoluționară întreprindea, cu discreție, o apologie a ministrului sovietic. L-a înfățișat ca salvator al armatei franceze din Odessa. Salvator și al Misiunii militare din România: că numai grație dr-ului Racovski a putut generalul Berthelot să străbată în sens invers drumul lui Carol XII de la Bender până în Suedia.

I s-a improvisat fostului agent german și patriot bulgar un fervent trecut de francofilie: student, cândva, la Facultatea de Drept din Paris, avea de gând să se instaleze avocat la Beaulieu-sur-Loire. Motiv pentru care a pretins să i se acorde cetățenia în Franța. Amănunt duios care a determinat pe Andre Gide, autorul lui *Coïydon*, să protesteze în contra celor ce nu i-au acordat-o: pierdere regretabilă pentru națiunea franceză.

Sforțarea biurocrațică a dat greș. După ce a lăsat Sovietelor răgazul de a face, nesilite, gestul care se impunea, după ce s-a convins că o asemenea procedură discretă nu va fi niciodată înțeleasă la Moscova, d. Herbet, ambasadorul Franței, a trebuit să ceară rechemarea indezirabilului. Fapt de mare însemnătate. Istoria diplomatică nu cunoaște multe asemenea cazuri. Agrearea unui reprezentant diplomatic era întotdeauna o formalitate discretă și anterioară intrării sale în funcțiune. Rechemarea lui sub presiunea guvernului găzduit aproape că echivalează cu o ruptură diplomatică. Mai ales când e vorba de un personaj ca dr-ul Racovski, atât de identificat cu regimul pe care îl reprezintă. Situația sa de astăzi e aceea a unui expulzat. Anevoie va izbuti guvernul sovietic să explice și să suporte o asemenea înfruntare. Prestigiul său, atât de șovăitor înăuntru, primește o nouă lovitură grea. După ruptura relațiilor cu Anglia, îmbrâncirea lui Racovski peste frontiera franceză întărește sentimentul de izolare, care de zece ani apasă poporul rus.

Se vor decide Sovietele, ele, cele dintâi la o ruptură? Nevoia lor de bani le va constrânge, poate, la o temporizare cu inevitabilele și necesarele atitudini de protestare indignată. Să nu se uite că, în cele din urmă, relațiile franco-sovietice rămân subordonate chestiunii datoriilor țariste și a concesiunilor economice; și a noului împrumut pe care îl revendică Sovietele ca un fel de preț pentru recunoașterea vechilor socoteli.

ADUNAREA NAȚIONALĂ DE LA ALBA-IULIA

Presa liberală a întreprins împotriva Congresului și a adunării de la Alba-Iulia o campanie preventivă. Bunii români s-au alarmat. Ni se spune, prin gura imaculată a *Viitorului*, că în curând, sub auspiciile d-lui Iuliu Maniu, minoritarii unguri și sași se vor întruni să revendice autonomia Transilvaniei: etapă spre liberarea ei definitivă. Patriotismul liberal vede, astfel, în congresul unei provincii românești o manifestație a minorităților. Pentru necesitățile

unei polemici de partid, datele statistice etnice sunt răsturnate. La Alba-Iulia ar fi să vină mai mult străinii decât românii. Printr-o foarte firească analogie, s-ar putea stabili că și la primul congres, din 1918, proporția a fost aceeași. Unirea au proclamat-o minoritarii, veniți în număr copleșitor la chemarea Partidului Național. Și cu acestea, suntem pe linia strictă a logicii liberale.

Ea e, de altfel, explicabilă, prin frică. Nu se știe încă ce urmăresc național-țărăniștii și ce vor obține prin adunarea de la Alba-Iulia. Poate o simplă demonstrație de putere, un prilej simplu și grandios de a se ralia și a se recunoaște. Spectacolul se va desfășura însă sub ochii națiunii, impresionate și de prestigiul istoric al oamenilor și al locurilor. Și el va face, în primul rând, o dovadă. Pe care liberalii, cu vane sforțări de calomnie și intrigă, în cea mai meschină disproporție cu amplexarea unui astfel de fenomen politic, încearcă să d eludeze.

Firește, nu vor izbuti. Și se va vedea, deci, la Alba-Iulia, zece ani de la Unire, inutilitatea străduințelor și opintelilor politicianiste din Vechiul Regat de a așeza tabere peste munți. Zece ani de propagandă, zece ani de ispitire, de tratative, de colaborări: zece ani de zădărnicie. Nici liberalii cu finanța lor, nici averescanii cu ofertele lor efemere, n-au putut vătăma coeziunea Partidului Național. Mai mult încă: nici încercările ardelenilor, sprijiniți sau nu de politicienii din București, n-au izbutit să-l dezagrege, nici să creeze alături o altă forță politică. D. Goga - desigur, cel mai primejdios adversar al naționalilor - n-a reprezentat niciodată mai mult decât o grupare. Aventura fripturiștilor a sfârșit lamentabil. Iar cluburile deschise de liberali se bucură de un renume asemănător cu al caselor de toleranță: trebuie să ieși din ele cu pălăria pe ochi și gulerul ridicat.

Compact și adânc, Partidul Național va face la Alba-Iulia dovada că se confundă cu însuși poporul românesc din Ardeal. Exact ca acum zece ani. E o necesitate obștească, de altfel, ca realitatea să fie numai aceasta. Cerem liberalilor un mic efort de cugetare și sperăm că se vor dezmetici. Al doilea Congres de la Alba-Iulia, care pune în contact, pentru prima oară, poporul de dincolo și de dincoace de munți, e mai înainte de toate o manifestație națională.

PLÂNGERI STUDENȚEȘTI

O țară incultă și săracă se guvernează mai ușor.

E principiul d-lui Vintilă Brătianu. De aplicarea lui suferă, evident, și studențimea. Sunt șase ani de când zbuciumul ei nu izbutește decât să o îndepărteze de universitate. Solicitudinea ipocrită a guvernanților s-a rezolvit în farse și făgăduieli. Studențimea nu i-a interesat decât ca masă politică pentru dominat strada. Unii au visat-o partid, alții fascie mussoliniană, cei mai abili, Brătienii, ca pe un fond de agitație la nevoie. Au reușit tocmai aceștia. Prin menținerea studențimei în marginea mizeriei. E cea mai bună metodă de speculat o categorie de oameni. Fără scrupul, d. Vintilă Brătianu o aplică, de ani, funcționarilor și ofițerilor. Nu se poate spune că studențimea n-a resimțit-o, dureros.

Din nou e vorba de cantinele derizorii și de improvizatele căminuri în cari guvernele au aglomerat, în viu material omenesc, o problemă disprețuită. Plângerile țâșnesc din ele ca din localuri de supliciu. Se desăvârșește aci zi cu zi intoxicarea lentă, degenerarea sigură a tineretului. Și el se apără. Inutil însă. Controlul pe care-l reclamă asupra cantinelor nu se instituie. O forță ocultă îl apără pe directorul Hamat de orice indiscreție. Nesupărat, deunăzi, un contabil și-a părăsit postul, fără să fi fost controlat de nimeni. El afișează azi prin București o avere subită. Cum? Mizeria studențească, se vede bine, poate fi și rentabilă.

Regulamentele, apoi, sunt nesocotite. Cu de la sine putere, direcția cantinelor a strămutat începerea anului școlar de la 1 octombrie la 1 noiembrie, percepând, bineînțeles, taxele pentru căminuri și cantine pe anul întreg. Mai mult: anulează drepturile bursierilor și ale semibursierilor pe motivul deficitelor bugetare. Și îi obligă a plăti taxele integrale. Iată, desigur, un bun discipol al d-lui Vintilă Brătianu. Și care dispune, apoi, în mod ilegal reținerea așa-numitelor taxe de cauție cari trebuiau restituite la finele anului școlar. Neapărat, pentru toate aceste încălcări, directorul Hamat, care trece peste Comisia căminurilor și cantinelor și administrează după plac, își are sfânta sa justificare: lipsa de fonduri. Dar cu ce i-a greșit studențimea? Chinuri mărunte, zvârcoliri meschine, chestiuni de taxe minime - veți zice. Dar în rețeaua lor se zbate, neajutată, o

generație întreagă. Fiindcă guvernanții au osândit-o la mizerie și incultură. Și nu-și vor pleca din nou urechea la strigătele ei decât când vor avea nevoie de vreo diversiune politică, pe stradă.

ARDEALUL PROVOCAT

Ministrul de Justiție și directorul ziarului *Universul* a jurat pieirea d-lui Maniu. În iulie, autorizase un proces de calomnie prin presă, intentat de magistrații din Sibiu acestuia. Ziarul d-lui ministru s-a grăbit să trâmbițeze isprava. A declarat și s-a războit cum se și cuvenea. D. Iuliu Maniu calomniază magistratura. Magistrații, învinuiți de a fi jucat un rol suspect în alegeri, vor și să obțină pedepsirea calomniatorului. Limbajul acesta a indignat întâi Ardealul și în urmă pe liberali. A doua zi după tâlhăriile electorale, cari au iscat la Făgăraș o adevărată revoltă, regimul se încumeta să amenințe, pe cale judecătorească, pe însuși acuzatorul său victorios. Era cel puțin o imprudență.

O provincie spoliată de cea mai balcanică administrație, cu nervii încă vibrând de încordarea și injuria electorală, iat-o adusă, în persoana șefului ei politic, pe banca acuzaților. (Socotim, bineînțeles, că banditismul alegerilor și desfrânarea administrativă nu mai au nevoie de o demonstrație. Și considerăm, de asemeni, ca o vie axiomă, că în Ardealul românesc nu există un alt partid în afară de cel Național).

Se mai sâcăie leii, după ce au sărit prin cerc și au răbdat biciușca în arenă? Știm că d. Brătianu s-a alarmat. Ministrul de Justiție a fost dezavuat în mod discret, inoficial și prietenesc; a făcut omul o prostie; că prea deștept nu e! doar îl cunoașteți!... Iar ziarele, mai elegante, au vorbit de *gafa* colegului nostru Stelian Popescu. Plină de învățăminte, totuși, pentru șeful guvernului. A aflat anume că d. Iuliu Maniu nu se intimidează. Experiența Rădici a dat greș în România. S-a văzut, în iulie, că amenințarea unui proces n-a impus Partidului Național-Țărănesc nici o rezervă în discuția validărilor și nici o cât de vagă retractare în chestiunea

regeței... Procedul trebuia deci părăsit, procesul dat uitării. S-a crezut așa. Iar astăzi, după o nouă serie de alegeri, în preziua deschiderii Parlamentului, în preajma Congresului de la Alba Iulia, românii de peste munți află că procesul încuviințat de directorul *Universului* și de șeful guvernului a fost trimis spre judecare la Cluj. D. Iuliu Maniu a și fost citat la Parchetul de acolo.

Concomitent, presa liberală se dezmață în minciună, propagandiști odioși răscolesc Ardealul, demagogia ministerială bântuie în Țara Moșilor, iar în jurul Albei-Iulii au tăbărit jandarmii și polițiștii. Mișcări de trupe ca într-o țară ocupată. E tocmai ceea ce lipsea neajunsurilor unei populații neconținut ofensate, iar în ultimul timp păgubită de secetă și inundații. Nu-și dă seama guvernul de nimic? Se zice că d. Ion Brătianu e un om de realități: să nu știe d-sa ce gândește și ce simte Ardealul, sat cu sat? Adesea dovedise, în ultimii ani, primul-ministru oarecare calm și un fel de repulsie pentru măsurile extreme. Ce neliniște sau ce spaimă, ce presimțiri, ce vis urât îl gonește pe calea măsurilor nesăbuite că provoacă în felul acesta, cu judecători, cu jandarmi, cu polițiști și cu trupe, omul unui popor și poporul în masă? Niciodată, între autoritate, cu organele ei executive, și o întregă provincie, conflictul n-a fost mai acut, ca azi, din vina conducătorilor. Niciodată amestecul acestora n-a fost mai ostentativ, într-o mulțime frământată de așteptarea unui imens congres. Și niciodată nu s-a pus un accent mai dureros pe acea deosebire factice, pe acea imperceptibilă disonanță pe care liberalii au introdus-o între regățean și locuitorul de peste munți. S-ar zice că guvernul actual lucrează cu dinadinsul pentru înstrăinarea unei vânjoase ramuri a neamului... Că d. Brătianu aduce la îndeplinire blestemul părintelui său: dorim Transilvania... Toate acestea într-o oarbă năpustire de propagandă, de provocări, de asuprire, în cel mai nefericit moment politic cu putință și culminând, ca pentru a sintetiza situația în gesturi și în simboluri elocvente, în procesul d-lui Iuliu Maniu.

Desigur, Partidul Național-Țărănesc recoltează, în împrejurare, un spor de popularitate și de încredere înverșunată. Starea de revoluție, creată de d. Brătianu, între regimul d-sale și opoziție e tot mai favorabilă acestuia: tensiunea spiritelor înlesnește unificarea maselor. Din fericire, acestea mai pot surâde încă. Este efectul produs de adversari disproporționat de mici și ridiculi. De aceea

Ardealul, care freacă de indignare, răsună de accentele unui cântec de batjocură trivială. Îngăduiți-1:

*Ne-au luat libărușii
Chielea de pe noi.
Prindeți pe Vintilă
Să ne-o dea-napoi.*

O DECLARAȚIUNE DE PROPRIETATE

Devine d. Vintilă Brătianu „rezonabil”? în *Aurora* de ieri cetim că s-a renunțat la anularea, de altfel imposibilă, a comenzii de medicamente din

Germania. Profesorii însărcinați cu examinarea contractului și-au depus raportul: o parte din materialul sanitar trebuie înlocuit. Aceasta intră în prevederile învoielii cu fabricile germane. Și ceea ce amenință să devină un scandal se transformă într-un succes.

Nu vom recepționa instrumentele și leacurile socotite de prisos. Și ne încercăm un regret la gândul că asemenea revizuirii făcute de specialiști n-au fost cu putință la toate furniturile de stat din străinătate. Imense cantități de fiare vechi, păstrând în mod înșelător forme de mitraliere, tunuri, mașini și avioane, n-ar mai fi îmbulzit depozitele armatei sau ale Căilor Ferate. Să trecem. În cele din urmă, nu furnitura de medicamente, nici tentativa de a o transforma într-o afacere a neo-Constantinescului Tancred interesează atât. Asemenea operațiuni s-au consacrat ca obicei al pământului și e un drept al partidelor de guvernământ de a se înfrupta, în proporții variabile, din ele. Nu toți fiii țării, cari și-au făcut o profesiune din pretenția de a ne guverna, pot fi satisfăcuți doar cu gloria corespunzătoare ori cu siguranța funeraliilor naționale sau a unui bust în grădina publică a orașului natal. Ei preferă să sconteze bronzul statuilor, inevitabile, în monedă cu zimți. Încercarea liberalilor de a se alimenta și cu medicamente, după ce au consumat în atâtea rânduri substanțe mult mai greu de digerat, din toate cele trei regnuri, încapă în cea mai strictă tradiție politicianistă. Când

d. Vintilă Brătianu se lasă dus de regulile ei infailibile, nu poate să dea greș. Și niciodată nu ne neliniștește d-sa când se menține om al rutinei, automat al moravurilor stăpâne. Ci de inițiativele sale ne temem, de momentele în care inovează și intervine în mersul lucrurilor ne îngrozim. Atunci își trădează d. Vintilă Brătianu felul său de a gândi - știm că termenul acesta în cazul de față e o exagerare - și își dezvăluie pornirile hrăpărețe. De aceea chestiunea medicamentelor ne-a părut interesantă. Fiindcă d. Vintilă Brătianu, înainte de a se resemna, a năzuit să o anuleze cu desăvârșite. A vrut să-i substituie afacerea Wolf-Kind. Tentativa a făcut-o pe când se afla cu d. Titulescu în străinătate. La Paris, în fața Comisiunii reparațiilor, înmărmurită, d. Vintilă Brătianu, printr-o serie de demersuri stângace, a dat a înțelege că o afacere cu România nu e valabilă dacă nu e încheiată sub un guvern liberal. D. Vintilă Brătianu încerca să lumineze cercurile financiare și politice apusene asupra realităților de la noi. Căuta să demonstreze că „s-au ars” cei ce au luat în serios prezența unui guvern neliberal la București și au contractat cu dânsul. În afacerile românești intervine o pauză, când e primejdios să tratezi și să închei orice învoială. E pauza în care Partidul Liberal se retrage în opoziție, trecând pecețile statului în mâna unor oameni neserioși, minori politicește și lăsați să se joace câtva timp de-a guvernarea. Pe viitor, stăruia d. Brătianu, străinătatea să țină seama de această situație: puțină răbdare și Partidul Liberal revine, sistematic, la cârmă și reia tranzacțiunile durabile.

Efectul vi-l închipuiți. Comisiunea de reparațiuni a înțeles foarte bine luarea în proprietate a statului român de către d. Vintilă Brătianu, dar nu putea să admită baze de drept atât de fragile, nici să admită, în raporturile internaționale, situația absurdă a două feluri de guverne românești: cele întregi și valabile ale liberalilor, cedând vremelnic puterea guvernelor iresponsabile și puse sub interdicție. Cu o politețe rece, oferta Wolf a d-lui Brătianu a fost respinsă. D. Brătianu a amenințat. A înțeles însă că rățoielile d-sale sunt inutile. A propus atunci împărțirea cotelor Dawes pe anii 1927-1929 între furnizorii de medicamente și grupul Kind. În zadar. Și astăzi aflăm că d. Vintilă Brătianu s-a resemnat să-și introducă omul de afaceri în comanda materialului sanitar și să amelioreze furnitura cu ajutorul specialiștilor.

Nenorocul însă ne-a pândit: într-o altă comandă - de material agricol -, pe care d. Brătianu a reușit să o anuleze. Dar a trebuit să o plătească. Să o plătească fără a mai obține materialele refuzate.

Se vede bine: cu prețul oricăror pagube, d. Vintilă Brătianu nu cedează decât în fața imposibilului.

Nu adoptă o soluțiune normală decât după sforțări disperate de a face rău. A fost, până deunăzi, lucru convenit, aci între noi, că suntem proprietatea unui îndărătnic nepriceput, înfipt, de împrejurări știute, la postul de comandă al statului. Dar era un fel de secret al tuturor, o tăcută rușine unanimă.

D. Vintilă Brătianu a profitat, de ultima sa călătorie, să o proclame oficial peste graniță. De-acum înainte, tot ceea ce ne privește se va trata direct, numai cu d-sa.

TENSIUNE ARTERIALĂ

Un zvon șuieră prin cluburi și redacții: Vintilă e bolnav. Fața lui neagră-rumenă minte. Ceafa lui sângeroasă înșeală. Mersul lui apăsător e o greșeală a părerii noastre. Ireductibila lui îndărătnicie - o trădare. Întregu-i aspect de vigoare cocârjată - o păcăleală a privirilor profane. Ignoranța ne-a indus, astfel, în eroare. Înflorirea vistiernicului întors de la Royat ne-a dat fiori de spaimă. Presimțirea a încă douăzeci de ani de dictatură financiară ne-a încercat pe nedrept. Misticismul, în care ne adusese, o îndelungată robie fiscală, a dat greș.

Știința s-a răzbunat. Întâi pe noi, cei din superstiție și tenebre, lăsându-ne într-o spaimă fără speranțe. Apoi pe Vintilă însuși, descoperindu-l. S-a năpustit asupra-i ca un *masseur* în demență. L-a întins, l-a întors, l-a răsucit, l-a ascultat, l-a ciocănit, l-a îmbrățișat cu lucii unelte de nickel, l-a împuns cu ace meșteșugite, l-a supt în fiole cristaline, l-a stors în vase complicate, l-a explorat cu gădilări indecente, l-a cules fir cu fir, glandă cu glandă, por cu por: așa cum îți socoate și-ți scoate receptorul lucrurile din casă. Și a proclamat apoi rezultatul acestei împerecheri înfiorătoare într-o enigmă semi-matematică: „tensiune arterială douăzeci plus”... Aspră sentință.

Ea tălmăcește că sărmanul vistiernic e îmbibat cu var, ca o perie de dinți cu prafuri Botot, sau ca un fotoliu de epocă. Din ce în ce mai țepăn, riscă a se transforma treptat într-o statuie de cretă pentru sălile de desen, sau într-o cariatidă de stuc pentru edificiile publice. Dacă nu se refugiază grabnic într-un repaos emolient, cu irigații drastice, cu despotmoliri urgente.

Căile circulatorii ale vistiernicului au nevoie de vasele de dragaj, delicate, ale medicinei modeme. Altfel, formele sale aduse se încarcă inestetic cu grăsime. O cocoasă de osânză îi amenință spinarea cu accidentații de cămilă. (Pe franțuzește *chameau*). Il pasc, apoi, pe dinăuntru, ravagiile încete și inevitabile: o neîntreruptă ninsoare de săruri fortifică inutil șuruburile cele mai gingașe ale mașinăriei; grăsimea troienește răspântiile, o îmbâcseală de vrăjmași vii și de sedimente înăbușă activitățile fine, țevile se încarcă, inima se umflă și gâfâie în respingerea sângelui lenevit: acesta părăsește potecile subtile cari înviorau ținuturile gândirii și păstrează numai marile drumuri tot mai mult obstructate.

Atunci omul devine încăpățânat: idei fixe, sisteme absurde îi tabără în conștiință. Urechile îi vâjâie, somnul îl răpește des: dacă e deputat, omul adoarme în incintă, dacă e ministru, moțâie pe banca mărimilor.

E neliniștit, dârz și exploziv. Acestea se aliază cu o înfățișare aparent prosperă: rumeneala e de fapt congestie, vigoarea e numai încordarea obositoare, după cum voința se rezolvă în manie. E starea de tensiune arterială, care, normal, se cifrează cu 13, iar la d. Vintilă Brătianu arată peste douăzeci. E tensiunea arterială pe care vistiernicul a transmis-o țării întregi: marile ei căi de circulație sunt astupate, evacuările zădărnice, funcțiunile nobile, anulate.

... E o stare curabilă, încă, - dar, domnule ministru, trebuie să te grăbești. Nu ne bucură, crede-ne, halul arterelor dumitale și-ți urăm din suflet însănătoșire, prin odihnă, și bătrânețe adânci. Caută-ți de sănătate, deci, dar pe noi aceștia să ne mai slăbești.

GUVERNUL SAU PUTEREA?

Chiar pentru cea mai fățarnică și nesigură dintre situații, problema reînțoarcerii la faimosul sistem al alternării s-a rezolvit.

Teroarea exagerată a ultimelor alegeri a exclus din Parlament grupările cu a căror prezență, cu a căror complicitate sau slăbiciune, d. Ion Brătianu spera să manevreze ca până acum. Încercarea de a readuce pe averescani în Parlament a dus la unul din acele rezultate cari demonstrează, prin ridicul, zădărnicia scopului urmărit. Matrimonialele eforturi ale d-lui Papacostea, pus la cale de ursitorile brătieniste, au dat greș. D. Iorga refuză mezalianța. Ne-o spune *Neamul românesc*. Nici o scăpare deci: acord cu național-țărăniștii.

Pentru că nu are încotro, d. Brătianu i-a uns „al doilea partid”. Primul e, desigur, al dumisale.

Și, stabilind această ierarhie printr-o tardivă și emoționantă miruire, dictatorul nu-și ascunde graba, totuși, de a cădea la înțelegere. Efortul început în 1919 de a epuiza, separat, pe ardeleni și pe țărăniști, l-a istovit. În fața unor situații noi, liberalii se prezintă mai puțini la număr și slăbiți. Adversarii lor, dimpotrivă: asuprirea și nedreptatea i-au unit și le-au impus o disciplină. Steagul lor adăpostește nemulțumirea imensă a tuturor locuitorilor, dimpreună cu speranța lor devenită agresivă. Formațiunea constituțională pe care d. Brătianu o întocmise pentru a-și asigura o liniștită hegemonie începe să le fie favorabilă.

Repetăm: dictatura nu se acomodează cu nici un fel de *chartă*, cu nici un fel de formă în camuflaj. Bunul plac trebuie proclamat după cea mai medievală formulă.

„*Car tel est notre bon plaisir*” - iată langajul dictatorului. Altfel, cea mai vagă concesie, cel mai sfios simulacru de legalitate, se întoarce împotriva-i. Și d. Brătianu, care își dă seama că nu mai poate proceda cu cinismul de odinioară, caută să aducă înlesniri factorilor constituționali, să dea satisfacții opiniei publice: încearcă o colaborare cu național-țărăniștii.

Să-i readucă sau cel puțin să-i apropie și să-i limiteze la campania parlamentară și de presă. Renunțați, le zice, la agitație și la Alba-Iulia. Mă veți urma la guvern. Sau, mai degrabă, poftiți numaidecât: ne strângem nițel și e loc pentru toți... Intervine aci nesfârșita tocmeală a portofoliilor, a locurilor și a prefecturilor.

Căci acesta e bunul nostru plac (franc).

Ea n-a dat până azi rezultate. Nu vedem de ce ar izbuti azi. E vădit, mai întâi, că primul-ministru solicită nu atât o colaborare, cât o complicitate. Asemenea lucru se plătește scump. Și d. Brătianu oferă doar ministere și mandate, împarte, cu alte cuvinte, guvernarea, dar își păstrează, cu zgârcenie, puterea. Adică, toată administrația, întreg aparatul de căi ferate, controlul financiar prin Banca Națională, armata prin principalele comandamente și în curând, prin numirea unui generalisim, jandarmeria în totalitate, magistratura, poliția, siguranța generală, prin creaturi și clienți și, în cele din urmă, regența - probabil prin modificarea ei -, iată felul în care își rezervă d. Brătianu posibilitatea de a recurge, în momentul ales, la supremul mijloc: lovitură de stat, pentru a-și întrona dictatura francă, fără înscenări constituționale, când acestea vor fi devenit arogante și amenințătoare.

O colaborare, în asemenea condițiuni, național-țărăniștii o resping. Iar la o revizuire migăloasă a complexeii situații d. Brătianu n-ar consimți în ruptul capului. Oferă cel mult să poleiască lanțurile, să ascundă sub flori cătușele pe cari le îmbie adversarilor. O captivitate fastuoasă, un prizonierat cu onoruri, ca prinților-ostatici de pe vremuri. Dar d. Maniu n-a temporizat din simplă cochetărie și n-a năzuit niciodată a sfârși în seraiul brătienist, ca odaliscă ministerială. Rămân, deci, față în față două tabere ireductibile, sintetizate, ca flăcările luptătoare din basme în două voinți, în două gânduri: Ion Brătianu și Iuliu Maniu. Fiecare revendică puterea, pentru ai săi, întreagă. D. Brătianu, în numele experienței și al evenimentelor pe cari le-a prezidat: e făuritorul politic al României Mari, e deci cel mai indicat să o conducă. Această indicație pomea de la Rege, și voința regală, într-o țară nouă, își permitea să nesocotească voința votului universal. Astăzi însă d. Ion Brătianu se prevalează de o simplă situație de fapt. Acți stă tragedia ultimelor sale victorii. A nimicuit, printr-un exces de noroc și de reușită, însăși baza legală, fragila justificare a guvernărilor sale violente. Și acum, adversarul îl contestă cu o vehemență înțepită, și vocea lui crește a furtună, din revărsarea a milioane de voci. D. Maniu exige puterea în numele votului universal, singurul izvor de suveranitate incontestabilă în confuzia de azi.

Și de aceea nu va consimți la o capitulare, după cum nici dictatorul nu se decide să abdice, să sacrifice puterea când instinctul

de conservare nu-i îngăduie să împartă decât ministerul. Ci fiecare se încinge în armura intransigenței lui.

Regimul între baionete, opoziția între seceri. Nimeni nu cedează. E încordată stare pe care partidele o prelungesc. Cine să se încumete să facă, deci, act de arbitru?

După lege, această misiune revine Regenței - neîndoios.

...IN STRĂCHINI

Redeschide oare d. Brătianu „chestiunea interzisă”?

E interpretarea pe care adversarii săi politici o dau nesocotitelor declarațiuni din *Figaro*. Și e mai mult ca sigur că, până nu apar comentariile de presă, opoziția parlamentară se va fi sesizat de imprudentul *interview* al primului-ministru.

Dar d. Brătianu, știm, și-a luat măsurile. Tardiv, după ce cuvintele d-sale au căpătat o îndoită confirmare, prin transmiterea lor de către Rador și răspândirea lor prin *Independența* și *Universul* le dă o categorică dezmințire. Sistemul e ieftin și comod. Nu ne miră că d. Brătianu n-are curajul actului săvârșit. Ne miră însă că un ins rafinat și subtil ca d-sa coboară la astfel de trucuri. Credeam că atitudinea, cea dintâi a unei inteligențe, este să nu exagereze prea mult nerozia contimporanilor. Cât de inteligent trebuie să fie d. Brătianu ca să-și permită să ne considere atât de proști: dezmințe *interview-ul*. Numai în parte însă! Și lasă anume pe seama ziaristului francez pasajul referitor la principele Carol. Și vrea să uite și să ne facă să uităm, d. Brătianu, că acest pasaj răsfrânge, într-o anumită privință, întreg felul său de a gândi. E un rezumat precis al campaniei liberale, de șoapte calomnioase. Găsim într-însul o delimitare abilă între insinuările în doi peri ale premierului și concluziunile lor logice pe cari și le asumă, în chip de comentariu, gazetarul.

Cei doi cumetri, se vede, s-au înțeles și s-au completat de minune. D. Brătianu suspină: sper că uneltirile dr-ului Racovski în jurul prințului Carol vor fi zădărnice. În gând, cetitorul completează: prințul e deci în relațiuni cu Sovietele. D. Brătianu își amintește:

când principele și-a părăsit postul, în plin război, l-am apărat. Și cetitorul face imediat o aspră reflecție... D. Brătianu, apoi, regretă: „din nefericire nu s-a cumișit; în aviație și marină n-a lăsat o amintire bună"... Iar gazetarul, mai jos, completează: a vrut să germanizeze aviația; e un fantast; nu ne poate fi simpatic. Numai constatarea d-lui Brătianu că, pentru multă lume, monarhia a devenit un anacronism scapă de aceste amplificări neoficiale. Amenințarea rămâne suspendată în textul *inter|>iew-|xl||ii*.

Ce va urma de aci? O polemică de presă între fostul moștenitor al tronului și d. Ion Brătianu? E tocmai ceea ce lipsea, pentru desăvârșirea propagandei noastre în străinătate. Primul-ministru pretinde, firește, să ținem seama de dezmințirea d-sale. Să-l vedem însă tăgăduindu-și *interview-|xl* și la Paris. Și pe urmă vom judeca valoarea și eficacitatea procedurii. Oricum, e cu neputință, de data asta, ca d. prim-ministru să nu fie silit la angajamente precise și clarificări: să știm, anume, dacă d-sa își rezervă cu exclusivitate discutarea „chestiunii interzise". Să știm apoi dacă faimoasa chestiune rămâne interzisă numai înăuntrul hotarelor: dacă nu cumva d. Brătianu înțelege să o redeschidă numai în presa străină buzuit pe fondurile de propagandă ale statului.

GREȘELILE DOCTORULUI RACOVSKI

Racovski, în fine, a părăsit Parisul. Un dușman mai puțin, pentru noi, într-un centru în care e necesar să avem cât mai mulți prieteni. Într-un centru în care, unui inamic fanatic, inteligent și încercat, opuneam doar propaganda incoerentă și nepăsătoare a diplomației noastre sclivisite, pusă, acolo, sub conducerea invertitului Diamandi. Invertit fiindcă, de la Petrograd până la Paris, vreme de zece ani, ministrul român „n-aude, n-a vede" a stat îndărătnic cu spatele la realitate, ceea ce constituie, desigur, un caz flagrant de pederastie politică. Împrejurările, iată, îi sunt favorabile celui ce imprimă o îndrumare atât de antinaturală plenipotenței care i s-a acordat. În momentul în care se aștepta mai puțin, el scapă de înclăștarea doctorului Racovski printr-o subită greșeală a tacticianului

marxist. Fiindcă acesta, înainte de a fi un revoluționar științific, e unul din acele temperamente expuse neglijențelor neașteptate și izbucnirilor contradictorii. Norocul d-lui Diamandi e pe măsura totalei sale insuficiențe. Dr-ul Racovski îi lasă câmp liber. Respins de guvernele de pretutindeni, cariera sa diplomatică e încheiată. Își va relua veritabila sa misiune de agitator. Comisarii poporului nu uită calitatea sa de specialist în afacerile românești și balcanice. „Rumcerodul" din vremea războiului va reînvia, desigur, sub altă formă, cu altă amploare, și nu e greu să prevedem că doctorul Racovski își va relua reședința sa de la Odessa: post de observație asupra Nistrului, a Dunării și a Mării Negre. O deosebită atenție are să se dea somnolentei Republici Moldovenești de peste Nistru: centru al unei paradoxale iridențe, care se poate însă întoarce, într-o bună zi, împotriva celor ce au însuflețit-o. Într-adevăr, pare un făcut, ca toate actele de ostilitate al dr-ului Racovski față *âe* România să se transforme, cu timpul, în favoarea acesteia, îndârjirea lui l-a orbit. Duplicitatea, triplicitatea lui i-a luat simțul directivei și puțința de a observa o linie unică și precisă. Dacă, de pildă, dr-ul Racovski ar fi fost însuflețit numai de o credință revoluționară, nu și de sentimente nelămurite de șovinism bulgăresc, guvernul sovietic n-ar fi comis greșeala de a contesta unirea Basarabiei. Față de nici un stat Sovietele n-au dovedit această stângăcie de a ridica pretențiuni teritoriale, chiar când acestea, pe alocuri, au avut oarecare îndreptățire. De aceea Sovietele și-au mai păstrat acolo oarecari simpatii nu numai în masele muncitorești, ci și în unele cercuri intelectuale. Propaganda lor în Letonia, în Estonia, în Finlanda mai poate fi primejdioasă. Dr-ul Racovski a transportat problema raporturilor cu Sovietele pe terenul național. A pus între noi și ruși un litigiu de teritoriu și de populație. A stimulat și a întezit naționalismul românesc în fața primejdiei ruse. Politica Sovietelor urmărea dezagregarea noastră națională prin discordia claselor. Atitudinea la care a determinat-o doctrinarul Racovski în răstăcirea lui șovină, antiromânească, a dus, dimpotrivă, la ralierea națiunii în paza pe Nistru. Iată un involuntar serviciu care răscumpără măruntelile și trecătoarele mizerii ce decurg, pentru noi, din nerecunoașterea Tratatului Basarabiei.

Iar în muncitorimea noastră se știe că amestecul doctorului Racovski a dus la nimicirea mișcării socialiste.

Acțiunea de represiune a guvernelor s-a bizuit exclusiv pe agitația antinațională. Într-o privință, dr-ul Racovski a fost fără voia iui agent provocator. N-a făcut acte socialiste, nici revoluționare. A adus doar sfidări și a amenințat neconținut unanimitatea națiunii. Sângele lui îl obliga la aceasta.

...Peste Nistru trăiau, în întuneric, câteva sute de mii de români. Dr-ul Racovski le trezește conștiința națională, pentru a revendica, prin ei, Basarabia. Calcul absurd. Încă o dată ura lui îl amăgește. ***Se poate oare opri conștiința transnistrienilor la Prut?***

Și atunci pot ei revendica toată țara? Sau mai degrabă, odată, i se vor integra firesc?

...Actele dr-ului Racovski poartă în ele elementul care le dizolvă și le abate de la scopul urmărit. E blestemul duplicității și al fățărniciei.

VORBA ȘI FAPTA

Opoziția își face o datorie din a lua Parlamentul în serios. Firește, oratorii nu-și fac iluzii. Denunță tâlhării electorale, reclamă invalidarea unor mandate obținute prin cambriolarea urnelor. Au pretins chiar anularea tuturor mandatelor ieșite din vasta pângărire a votului obștesc. În jargon constituțional: dizolvare. Eroică invitație la lupte noi. Opoziția se simte în stare a le înfrunța. Fie și numai pentru efectul lor educativ asupra mulțimii. Alegerile repetate au deprins-o cu brutalitatea, iar în ceea ce privește hoția din ceasul scrutinului, au lămurit-o. Teroarea își pierde prestigiul, își epuizează mijloacele. Vine ziua în care alegătorii nu se mai sperie de cordoanele jandarmilor și, față în față cu autoritățile sfruntate, cu instituțiuni altădată respectabile, astăzi târâte în minciună și escrocherie, nu se mai opresc. Din ce în ce, consultarea falsă a națiunii, chemarea ei la urne pentru a fi stălcită, începe a fi un pericol pentru o fragilă ordine, nu consimțită ci impusă. O știe, asta, și guvernul, și de aceea, în străduința lui de a-și asigura complicitatea național-țărăniștilor în consolidarea uzurpațiunilor actuale, se arată gata la toate concesiile, în afară de aceea a

dizolvării: să nu se mai agite adâncurile națiunii cu alegeri pe cari guvernul, în ruptul capului, nu le poate lăsa libere. Colaborare sau înțelegere cu o opoziție care să se declare din capul locului subalternă. Care să rostească jurământul de vasalitate al necredinciosului general Averescu, acceptând sporul de precauțiuni socotite de liberali, în urma recente lor experiențe cu averescanii, inexorabil necesare. Iată ceea ce urmăresc liberalii. Categorie, național-țărăniștii au respins contractul imoral și leonin [sic!].

Ei nu speră, desigur, nimic dintr-o acțiune parlamentară. Nouă ani de asemenea experiență i-au instruit îndeajuns. Vor utiliza tribuna parlamentară ca un simplu mijloc de propagandă, față de publicul din loji, față de cititorii de presă. E tactica știută a partidelor de stânga. Iar pentru o ispravă serioasă și de durată se vor adresa de-a dreptul mulțimilor. Sensul declarațiilor de alaltăieri, ale deputatului Ioanițescu, e fără greș acesta. Față de farsele, fraudele și brutalitățile regimului, față de comedia conflictului dintre organele inferioare și cele centrale, față de bufoneria reclamațiunilor neprimite, a ordinelor emenate de nu se știe unde, Partidul Național-Țărănesc vestește o schimbare totală de metodă. Nu e vorba de o obișnuită izbucnire oratorică. E și firesc. Opoziția e constrânsă să-și potrivească mijloacele de luptă cu ale adversarului. Nu se pot la infinit opune, fărădelegilor, protestări și discursuri. Cuvintele și-au îndeplinit misiunea. Cetățenii sunt luminați pe deplin. Riscă să se compromită predicatorii, să apară, adică, fricoși și ridiculi. Aceasta ar însenina retragerea unei încrederi, sfârșitul unei popularități. Și tocmai când regimul, prins în propria-i rețea de uneltiri, se împleticește. Tocmai când adversarul spasmodic își trădează panica.

Partidul Național-Țărănist se leagă, deci, să paralizeze brutalitatea prin rezistență. Un prim avertisment (și care dovedește că Ardealul are deopotrivă sentimentul legalității și al dreptului de a apăra această legalitate chiar împotriva celor investiți cu semnele exterioare ale autorității) s-a dat guvernului prin reacțiunea de la Făgăraș. Au venit, în același loc, alegeri parțiale: nici un abuz. Lecția a fost înțeleasă. Dictatura, deci, își puizează îndrăzneala nu din curajul ei propriu, ci din sfiala și pasivitatea cetățenilor. Când

Puiser (franc.) - a scoate apa din puț; figurat: a lua dintr-o sursă.

ei se arată gata să apere legea, zbirii se evaporază, guvernării amuțesc. E vorba să li se demonstreze că pretutindeni cetățenii sunt în măsură să-și reclame drepturile, când le sunt frustrate, să respingă amenințarea forței, să opună, singuri, legea în fața bunului plac. O deosebire între autoritatea când e bizuită pe titlaturi și insigne, și când se întemeiază pe legi. Iată promisiunea opoziției parlamentare. E plină, desigur, de mari riscuri, - dar și pentru cei de la guvern.

CAND SFINCȘII VORBESC

D. Brătianu a grăit. I se întâmplă foarte rar. Și tocmai de aceea cuvintele d-sale au un răsunet de oracol. Primul-ministru este însă omul tăcerii. Tăcere de sfinx: cu profunzimi tulburătoare pentru spectator. Și tocmai de aceea cuvintele d-sale, când sunt rostite, nu au, vai, nici o profunzime. Ne-a dovedit-o d. Brătianu când, nesocotindu-și obiceiul și părăsindu-și atitudinea de mută îngândurare, a vorbit presei neolatine.

Se vede că, delăsate, obiceiurile vechi se răzbună. Vorbind, cu o excesivă claritate ultralatină, premierul a fost abandonat, dintr-odată, de toată ascuțimea, subtilitatea și abundența de cugetare care i se atribuie. A fost de o insuficiență și de o neîndemânare inexplicabilă. Victimă, pesemne, a unei vrăji misterioase, asemenea celei care se abate, nimicitoare, asupra violatorilor din Valea Regilor. Nu credem a fi din cale afară de pretențioși față de primul-ministru când, pentru a ne lămuri taina - cum să-i zicem? - a întunecării sale subite, recurgem la superstiție și misticitate. E vina dumisale, dacă ne-a deprins să fim exigenți. Ne-a răsfățat cu ideea că suntem conduși de un veritabil om de stat.

De atâtea ori ne-a repetat că este făuritorul României moderne și al României Mari, încât *leit-motiv-u* acesta - în care a stăruit ca în celebrul *Nevermoore* corbul lui Edgar Poe - ne-a invadat conștiința, ne-a cotropit-o. Și am sfârșit prin a-l crede.

Un fenomen de hipnoză colectivă. Atât de disproportionat veghea, în nemișcarea-i indică, d. Brătianu asupra destinului nostru, încât ochii noștri somnambulizați n-au mai văzut nimic în afară de dânsul. Tăcerea-i de plumb întetea efectul de cugetare care cuprinde și străbate vremurile de calcule infailibile, de orientare spre o invizibilă, altora decât lui, stea polară și prelungia toate acestea în pauze de eternitate. Fachirii au darul să ne impună năzăriri de peisaje exotice, de procesiuni și tumulturi seculare, în cadrul banal al unei săli de spectacol, în spațiul restrâns al câtorva minute.

De pe sofa-i celebră, care într-o zi (o dorim cât mai depărtată - amin!) va trece în muzeul relicvelor naționale, d. Brătianu, prin virtuțile unei sepulcrale încleștări ale olimpicele sale maxilare, ne-a cufundat în toată această fantasmagorie. Prestigiul mutismului. Tăcerea, răspuns final al înțelepciunii supreme.

Cum dar să nu fi crezut, cum să nu ne fi prosternat? Mai ales că în fața unei hermetice măști cercetarea e cu neputință! Fiindcă tăcerea e de nepătruns. Taci fără risc, așa cum guvernezi fără control. Când poți, și prestigiul îți crește direct proporțional cu mutismul. E pur și simplu o minune, și e la îndemâna oricui. Cu o singură condiție: să perseverezi până la sfârșit. Să ai tăria să nu vorbești: cuvântul rostit e ca un descântec care dezfarmecă. Și mai ales să nu intervii în desfășurarea întâmplărilor. Inacțiunea, la postul de comandă, dă iluzia perfectă a conducerii și a realizărilor. Dincolo de cuvânt și de faptă: zece ani de observare a formulei acesteia și d. Ion Brătianu se proclamă, pentru noi, demiurg al României Mari.

Dar a vorbit. Și ați văzut rezultatele. Idolul s-a ciuruit de către propriile sale cuvinte, ca de către un popor vorace de carii. S-a năpustit asupra lor să le stârpească. Mai întâi parțial, - pe cele ce i se păreau mai dârze sau mai primejdioase. Apoi, pe toate, fără deosebire între bune și rele. Pe urmă din nou în parte. Mișcări de deparazitare spasmodică. Lumea, de jur-împrejur, le vânează ca pe un roi de gângăni infame. A năvălit musca țete în Europa? Efectul /«terv/ew-urilor d-lui Brătianu e asemănător. Mai rar ieșire mai poznașe. De pretutindeni pornesc atacurile. În câteva clipe, la o cafea, premierul a reușit să răscole toate problemele, să dezlanțuie

toate inamicitiile, iar în prejudecata iscusinței sale superioare a suflat ca într-un fulg de pădăie.

Un ziar i-a strigat: „satrap balcanic”. Dar nu cunoaștem nici un alt dictator balcanic capabil de atâta stângăcie. Chestiuni din lăuntru și din afară, politică și finanța, d. Brătianu a răvășit totul. Provoacă discuții cu prințul Carol. Provoacă stânga franceză în toiul campaniei electorale. Provoacă finanța evreiasco-americană. Provoacă Serbia aliată. Totul la cel dintâi contact al dumisale cu presa, la cele dintâi vorbe încredințate ei. Și înțelegem astăzi de ce d. Brătianu urăște presa, detestă pe gazetari. Fiindcă e singurul om politic care nu trebuie să vorbească. Spre deosebire de Briand, Chamberlain, Stressemann, Poincare, cari discută aproape săptămânal, în ziare, cele mai grele probleme... Și nu rezultă nici un scandal.

Pe când d. Brătianu trebuie să se dezminț: în care privință se află, iată-l, în buna tovărășie a d-nei Lupescu.

O AGONIE

Conducătorii Partidului Poporului au hotărât că e mai bine să organizeze un congres al ultimilor averescani, decât să se ocupe de Adunarea de la Alba-Iulia. Slugărnicia și polițismul, ca unică metodă de a ajunge la putere, au dezgustat, se pare, pe cei câțiva tineri întârziți în partid. Vorbim, bine înțeles, de acea vârstă destul de înaintată care în politică se mai numește tinerețe. Deci, câțiva tineri s-au decis să reînvieze cadavrul averescan: palme, frecții, ventuze, tracțiuni linguale, respirație artificială, exortațiuni și, mai ales, trâmbițarea minunii prin afirmații dătătoare de credință... Totul, credem, va fi în zadar. De aceeași părere pare a fi și, desigur, tânărul fost ministru Groza care, într-un acces de rar curaj, a demonstrat inanitatea unor asemenea iluzii, cerând să se purceadă mai degrabă la o lichidare onestă, printr-o raliere la acțiunea Partidului Național-Țărănesc. În chipul acesta, cele câteva valori osândite la sterilitate, din fruntea Partidului Poporului, și-ar găsi o întrebuințare. O clarificare, apoi, ar rezulta în politica internă, prin

dispariția elementului de șantaj, de mistificare și de manevră dintre liberali și opoziția populară.

Altfel, jocul s-ar putea repeta la infinit. Fără folos adevărat decât pentru dictatura brătienistă. Fără altă satisfacție pentru averescani decât înavuțirea pripită și derizorie a câtorva oameni cari au spiritul afacerilor și ofensarea, inevitabilă, a tuturor celorlalți. Două prăbușiri, rușinoase și neașteptate, vin în sprijinul acestui îndemn la sinucidere: agonia nu mai trebuie prelungită. Averescanismul horcăie. Ceea ce se petrece, în șoapte, în cluburile lui e o biată agitație funerară.

... A fost totuși o mișcare nu lipsită de interes și originalitate. Liberalii cari, în frica lor și în calculul lor subtil, au adus-o pentru întâia dată la putere, au comparat-o cu boulangismul. N-au avut dreptate. Partidul Poporului a fost prima înjghebare fascistă din Europa.

Se socotea, la începuturile lui, expresiunea politică a frontului. Fascismul, adevăratul, a fost însă o alcătuire revoluționară. Partidul Poporului, dimpotrivă, s-a lăsat balotat de valurile politicianiste. Fascismul excludea din rândurile lui elementele compromise în participări sau colaborări cu vechile partide. Averescanismul s-a lăsat invadat de transfugii conservatori și de aventurierii lui Take Ionescu. Fascismul s-a realizat prin violență. Forța Partidului Poporului a fost eludată, abil, prin înlăturarea tuturor obstacolelor din cale-i. Au venit pe urmă ispitele. Afacerile. S-au pierdut prilejurile de a dovedi bravură și mână de fier.

N-au înțeles, ori au uitat, generalul Averescu și ai săi că erau o mișcare revoluționară menită să înlătore asuprirea brătienistă și să-și ia răspunderea guvernării. Și din această fază, desigur cea mai interesantă, au trecut, printr-o decădere firească, în faza subversivă, din urmă. Nici de această dată averescanismul n-a știut să se cunoască pe sine și să aibă curajul menirii sale. Desigur, ultima lor guvernare devenise, în unele momente, pasionantă. Nu prin mari reforme și îmbunătățiri, ci prin interesul de foileton istoric pe care-l stârnea:

Va trece guvernul peste voința d-lui Brătianu? Va ști să paralizeze uneltirile acestuia și să-l readucă la justul său rol în viața publică?

N-avea decât să îndrăznească, n-avea decât să ordone. Partidul Național-Țărănesc sta gata să-l sprijine... O tumbă ridiculă a fost răspunsul.

Nu lovitură, ci numai amenințare. Nu revoluționar, ci de-abia subversiv Generalul Averescu a fost deci sistematic prevenit și demascat. Nu-i reproșăm noi decât lipsa de droitură¹. Astăzi încă, în dublul joc pe care îl pregătește în jurul chestiunii constituționale, aceeași soartă îl așteaptă.

Și ne întrebăm:

Există trepte în ridicul? Partidul Poporului nu are decât să le urce pe toate, dacă a mai rămas vreuna pe care n-a atins-o încă... Mai sunt în rândurile lui câteva energii necompromise. Poate că spiritul de solidaritate le poruncește să se sacrifice alături de cei ce nu mai au nimic de pierdut. Poate că e numai atracția misterioasă a prăpăstiei și a uitării.

ÎN CONTRA ARDEALULUI

La Cluj, la o dată incertă, se va judeca procesul d-lui Iuliu Maniu. La Făgăraș, la 23 noiembrie, s-a fixat procesul d-lui Aurel Dobrescu. Vina lor e cunoscută. D-l Maniu a protestat într-un *interview* că la Sibiu i s-au furat voturile. Calomnie prin presă. Într-o situație și mai precară încă e d-l Dobrescu: a îndemnat poporul la rebeliune. Năvala cetățenilor în localul de vot, pentru a împiedica tâlhărirea urnelor, astfel e calificată.

S-a zis că darea în judecată a d-lui Iuliu Maniu n-ar fi decât o prostie a d-lui Stelian Popescu. Așa este: dar guvernul și-o însușește. Iar la Făgăraș, unde promise o aspră lecție, care l-a făcut să renunțe câteva săptămâni mai târziu, în alegerile parțiale, la orice încercare de a interveni cu fraude și ingerințe pentru corijarea votului, el declanșează un proces la care se părea că renunțase.

Regimul e pe sfârșite. Pierderea simțului de conservare e un semn din cele mai sigure. Sau, poate, rapoartele spionilor și ale

¹ *Droiture* (franc), spirit de dreptate.

prefecților i-au falsificat cu desăvârșire realitatea. Nu se explică într-altfel această stăruință în a provoca populația unei provincii exasperate de abuzuri și violențe. Ce urmărește guvernul? Intimidarea unor adversari politici? Îngenuncherea unui popor care nu acceptă obrăznicia și brutalitatea agenților liberali, asistați pretutindeni de o jandarmerie dinadins sălbătică? Povestea lui Rădici nu se poate reedita pe românește. Dar guvernul izbutește zi cu zi să facă din Carpați o nedreaptă și nenaturală graniță sufletească.

E rău ales momentul pentru a înăbuși orice strigăt de revoltă, pentru a proclama biruința cinismului, a necinstei și a ilegalității împotriva celor ce au reușit, până acum, să le reziste. Guvernul trebuia să renunțe la vanitatea de a se dovedi mână de fier tocmai acum. Masele ardelenesti sunt răscolite de chemarea lor la Alba-Iulia. Însuflețirea lor se exaltă și se precipită în câțiva șefi, dacă vreți, în câțiva idoli: feriți-vă însă de a-i atinge. Cazul de la Făgăraș se poate repeta în fiecare sat, în fiecare cetate.

Ardelenii au, în această privință, o deprindere aproape seculară. La ei drumurile sunt mai scurte ca la noi, barierele dintre oraș și câmp - derizorii. Și la ei semnele exterioare ale autorității nu impun respectul superstițios de la noi. Numai consimțământul lor le investește cu autoritate.

Procesele de la Cluj și Făgăraș vor fi deci un nou prilej, pentru acuzați, de a-și afirma și întări popularitatea. Un nou prilej de a adânci prăpastia nu numai dintre regim și poporul ardelean, dar, din nefericire, dintre ardeleni și românii de pretutindeni. Acesta este, într-adevăr, efectul paradoxal și nefast al provocărilor liberale. Și nu mai trebuie mult pentru a-l depăși încă.

Dacă procesele de la Cluj și Făgăraș se judecă, dezastrul autorității e asigurat fie că tribunalele condamnă, fie că achită. Și într-un caz, și într-altul, sentința se întoarce împotriva celor ce au pornit și tolerat procesele.

SENSUL PRECIS

Schimbare de metodă. O anunță Partidul Național-Țărănesc. De nouă ani, opune brigandajului guvernamental protestări legaliste.

De nouă ani, cuvântul răsună zadarnic în fața faptelor brutale. Strigătul n-a paralizat lovitura. Buna-credință n-a dezarmat cinismul. Această opoziție pas cu pas, observatoare a tuturor formelor constituționale, n-a izbutit, dimpotrivă, decât să confirme uzurpările regimului. Ele nu luau ființă legală decât după un simulacru de liberă discuție.

Și astfel, d. Brătianu se acoperea în formalitățile constituționale îndeplinite. Dictatură fără risc: scopul său era atins.

Vicleimul însă nu mai poate ține. O exasperare a cuprins populația, mai ales în urma repetatelor stâlciri electorale, mai ales în urma evidenței unei fraude materializată sistematic într-o majoritate parlamentară de mameluci. Și atunci, șefii, netăgăduiți, ai maselor populare au decis schimbarea de metodă anunțată. Discursurile s-au epuizat. Credința e fermă, în fiecare cetățean, că puterea e acaparată de o ceată de profitori ai corupției și ai teroarei organizate. Deci fiecare să-și apere singur drepturile. Să-și smulgă cartea de alegător când i se fură. Să meargă la vot când, *împotriva legii*, e împiedicat. Să treacă peste această piedică. Iar dacă e lovit, să lovească: nici o lege nu îngăduie unei brute, investite cu autoritate, lovitura. Pumn contra pumn. Piept la piept. Faceți numărătoarea: de o parte sunt milioanele de alegători, de cealaltă, travestiți sau nu, sunt zecile de mii de agenți electorali. De o parte e dreptul cu textele lui consfințite, de cealaltă e dreptul circularilor secrete și al ordinilor confidentiale. Și nu e vorba să le smulgem pe acestea, să facem din ele căluș pentru zbir. Partidul Național-Țărănesc nu îndeamnă la revoltă în contra stării de fapt. Ci numai la rezistență, pe temeiul legii.

Ziarele guvernului - și s-a dovedit cu acest prilej că sunt mai multe decât s-a crezut - au dat alarma: național-țărăniștii preconizează violența. Nerușinată interpretare a profitorilor bestialității electorale. Nu e vorba de violență, ci de rezistență legală.

Printr-o rezistență pasivă de nouă ani, regimul a fost redus la izolarea de astăzi. Printr-o rezistență activă în alegeri, regimul va fi redus la legalitate. Sau la dictatură fățișă. Comedia și simulacrele, într-adevăr, nu-și mai au rostul. Și jocul de cuvinte nu mai are trecere nici la nerozi.

DISTINGUO

Unde n-au izbutit pertractările, dibuierile și calculul infimizezimal al vanităților, brutalitatea pripită, neroadă și sperioasă a guvernului a dus în schimb dintr-o singură lovitură. Telegrama prin care d. N. Iorga se asociază la eventuala acțiune de protestare a național-țărăniștilor față de arestarea d-lui M. Manoilescu, înseamnă, neîndoios, înfăptuirea frontului unic al Opoziției-Populare. Faptul de care se ferea guvernul s-a împlinit. În contra celei mai inepte dintre meschinele dictaturi balcanice, forțele împrăștiate și ades antagonice ale țării se unesc. Jocul care se întemeia, prin intrigă și asmuțire, tocmai pe dezbinarea taberilor e zădărnicit.

Șantajul dictatorial primește cel mai nimerit răspuns.

' > Fiindcă nimeni n-a putut fi înșelat asupra sensului veritabil al arestării unui fost ministru. Întâmplarea survine precis după trimiterea în judecată a d-lor Iuliu Maniu și Aurel Dobrescu. Totul se petrece în preajma Congresului de la Alba-Iulia și în legătură cu el. D. M. Manoilescu este victima facilă menită să dovedească, prin pățania sa, că regimul nu se ferește să lovească oricât de aspru și oricât de sus. În același timp, desigur că mai e vorba și de o tardivă și mizerabilă răzbunare personală a d-lui Vintilă Brătianu, a câtorva comparși și acoliți ai săi: verva fostului subsecretar de stat le-a pricinuit, cândva, momente de năduf. Rivarol scria: „Fugind peste graniță am scăpat de furia revoluționară a câtorva literați pe cari i-am maltratât în al meu *Almanach des grands hommes*”. Ceea ce se spune despre urile literare, se poate susține și despre necazurile oratorice. Lesne se realizează ele în politică. Nu credem, deci, să exagerăm afirmând că dacă purtătorul de scrisori pariziene ar fi fost altul decât d. Manoilescu, altul i-ar fi fost tratamentul: mai puțin sever, mai puțin disproporționat, fără îndoială. Sub această lumină, caracterul senzațional al complotului apare alterat foarte...

La tentativa de șantaj și de intimidare, răspunsul: acțiune de protest, campanie de răsturnare. Am dori, în numele opiniei publice, să-l vedem pe d. Iorga în fruntea poporului la Alba-Iulia. Marele său prestigiu, verbul său solar, nicăieri nu și-ar găsi mai deplin răsunetul și cuvenitu-i cadru. Dar această izbândă implică

un pericol. Cu toată amploarea evenimentelor, e necesar să se mai facă o distincțiune. Nu cumva furtuna indignării să ridice și să poarte pe creștetul valurilor politice moleșitul Partid al Poporului. Nici chiar în stare de cadavru umflat.

Ar fi o greșeală greu de evitat astăzi, dar care trebuie totuși evitată. Solidarizarea pe cazul Manoiilescu, fie; dar privit ca un exemplu de arbitrar și fărădelege. Nu solidarizare însă cu Partidul Poporului, care nici în vina ce se atribuie d-lui Manoiilescu n-a avut o atitudine clară. Șeful său nu trebuie revalorificat. Altfel el poate redeveni ceea ce a mai fost: profitorul generozității celorlalți. Mai sunt, se știe, în jurul său câteva energii prețioase și utile. Ele nu pot fi, desigur, acceptate în asaltul care începe, decât după desolidarizarea lor de un partid și de un conducător compromis prin duplicitate și servilism.

Frontul unic, fără averescani. Acțiune politică în contra unei nedreptăți care participă dintr-un sistem întreg de ilegalitate și uzurpare, pentru a obține, în sfârșit, eternul deziderat al d-lui Maniu: reintrarea în legalitate.

DE CAP

Mai toate ziarele străine au fost, ieri și azi, confiscate. E un amănunt care completează de minune ridiculul și nerozia ultimelor fapte ale guvernului. E un nou acces de emoționantă solitudine, într-adevăr, tot ce comite, de la o vreme, regimul e pentru scopul unic de a ne feri, pe noi cetățenii, de o enervare și o alarmă inutilă. De aceea și măsura de a împiedica răspândirea știrilor false prin intermediul ziarelor străine. Am fi fost, altfel, profund zguduiți aflând, din titluri de-o șchioapă, de-a latul paginilor sosite: ***Revolution in Rumania; Revoluționare Umtriebe in Rumänien; Romenia alia soglia di gravi awenimenti; Le mouvement carliste en Roumanie.*** Dar confiscarea pune frâu acestor revelații. Guvernul

e fericit, în energia lui, că asemenea neadevăruri nu vor fi cunoscute decât peste graniță. Nu va crede în ele decât lumea toată. Efect logic al acestei bucurii: pe piețele mondiale, leul va zburda și se va zbungui ca un miel cuprins de frenezii pascale. Creditele, după cari drumeții Vintilă și Titulescu au fost în hațialac mai deunăzi, se amână și ele, fără zi: nu se discută afaceri cu un stat bântuit de revoluție.

Bun subiect, de altfel, pentru campaniile lordului Rothermere. Bun pretext pentru Ungaria și Soviete de a grămădi pe Nistru și Tisa trupe în observație. (Ceea ce atrage, fatal, măsuri similare din partea guvernului român, tocmai când i se năzare că are nevoie de oști în centrul Transilvaniei). Și bun prilej, în sfârșit, pentru reînnoite atacuri în Cadrilater...

Într-un regim ilegal, tot ceea ce se petrece în creierul dictatorului, încordări și congestii atât de locale și cari n-ar trebui să-l intereseze decât pe subiect și pe medicul său curant, se repercutează vertiginos în țara întreagă. O clipă de halucinație ministerială și panica s-a transmis pretutindeni. Cenzura și starea de asediu nu sunt, cum cred guvernării, măsuri ca să nu se afle nimic. Tăcerea, impusă, e propice zvonurilor. Numai în tăcere se vorbește pe șoptite. Iar șoapta e vehiculul confortabil și rapid al exagerărilor.

Guvernul a izbutit, cu un singur gest mărunț, să compromită țara în fața străinătății. E un exemplu al incalculabilei înlănțuirii a cauzelor mici. Subtilul și rafinatul Ion Brătianu ar fi putut să le prevadă. Groaza, însă, i-a paralizat cugetarea.

Și astăzi guvernul confiscă ziare în cari se reflectă, fidelă și monstruoasă, consecința unui moment de derută. O dovadă mai mult că tremuriciul nu l-a părăsit. Altfel și-ar fi dat seama că răul a fost făcut. Nu în țară, unde știrile false ale ziarelor străine, cu cetitori puțini și culți, n-ar fi avut nici o influență, ci peste hotare, în lumea de care depindem: căci România nu e o satrapie izolată de restul continentului. Răul acesta, provocat de guvern, nu poate fi, pentru moment, zădărnicit de întregul serviciu de propagandă al învârtiților și al diamandeștilor noștri. Iar dacă a vrut, guvernul, să pedepsească presa străină, atunci încă o dată a dat greș. Iar dacă a vrut numai să-și ascundă rușinea, înlăuntru, e inutil: spectacolul e în plină desfășurare. Mai rar atâta pornografie în acțiune.

IAR BALCICUL

O statistică a oficialității engleze arată că în cursul anului, trecut tonajul vapoarelor comerciale britanice a atins cifra de 21 milioane și că în același timp pe diferite șantiere ale țării se găseau în construcție vase însumând un tonaj de încă 10 milioane.

Gândiți-vă ce formidabilă forță de expansiune înfățișează această flotă - cea mai mare din câte au existat până azi -, ale cărei, mii de unități, brăzdând toate mările pământului, asigură pentru o treime circulația producției mondiale. Și întoarceți-vă apoi cu mintea la ridicula noastră flotă comercială, care nu este în stare să-și; îndeplinească rostul nici măcar pentru ceea ce produce energia și, pământul românesc, dar încă să însemne un instrument de expansiune al nației.

Și ce a reprezentat marea pentru viața poporului englez și pentru realizările ei, se vedește astăzi impresionant în fară egalul, prestigiu al puterii britanice.

Avem și noi mare. Dar litoralul ei, destul de întins, e locuit de prea puțini români. Și ar trebui totuși ca din ce în ce mai numeroase elemente naționale să ia contact cu marea. În fața ei, în lupta cu ea, însușiri ce ne sunt lipsă azi - sau poate numai inactive - se pot căpăta, pot deveni tot atâtea puteri creatoare. Căci ce mijloc mai bun pentru a excita imaginația, cu deosebire a tineretului, decât zbuciumul fără sfârșit al mării? Ce perspectivă mai prielnică spiritului de întreprindere? Ce stimulent mai puternic pentru eforturile creatoare, pentru toate elanurile îndrăznelii, decât taina solicitând imaginațiile pe care marea o ascunde în profunzimea, în imensitatea și în neastâmpărul ei?

O generație nouă de îndrăzneți, de întreprinzători, iată ce poate furniza nației contactul și lupta cu marea. De aceea se impune ca o mare problemă a expansiunii naționale: cât mai mulți români la mare. Dar lipsește o adevărată înțelegere a permanentelor interese și destine ale neamului la guvernării noastre. Căci, iată, cazul Balcicului, admirabil port la mare, e tipic în această privință.

Atâtea și atâtea interese naționale - și cel pe care-l vădeam mai sus singur chiar poate fi hotărâtor - ar trebui să grăbească, în

ciuda oricăror greutăți, ceea ce formal s-a decis prin reforma administrativă: Balcicul, capitală a județului Caliacra. Asta ar însemna atâtea lume românească ce, stabilindu-se aci, și-ar lega viața cu marea.

Vremea trece și nimic nu se face. Și este vorba de o realizare cerută de marile nevoi ale expansiunii nației. Se agită potrivit însă combinațiuni mărunte și nu există la cei ce ne conduc nici un gând de adevărată politică națională.

PRINTRE FALIMENTE

Să lăsăm, totuși, comploturile, descinderile, arestările, documentele de senzație, prin cari se realizează, din ordin, fantezia d-lui Gută Tătăărăscu, dramaturg jucat. Fenomenul de seamă al zilei rămâne tot cel financiar și economic. Restul e slăbiciune și literatură. E zvârcolire dureroasă pentru unii, diversiune inutilă pentru ceilalți. Astfel primește o semnificație mai adâncă arestarea d-lui Manoilescu: a fost cel mai impertinent și mai impetuos adversar al sistemului d-lui Vintilă Brătianu. Și acesta se răzbună, aruncă, adică, în pușcărie ideea de stabilizare, de scădere a taxelor vamale, de capital străin, de comercializare (tot ceea ce ofensează concepția, în evaporare, a lui „prin noi înșine”), în persoana d-lui Manoilescu. Uritele visticșurilor sunt sanguinare chiar pe terenul ideologic: au nevoie de concretizări și de încarnațiuni. Sadismul financiar al d-lui Vintilă Brătianu și-a oferit deci o zveltă și mănoasă pradă: pastoralele proporții ale fostului subsecretar de stat. Și din această pricină, atenția unanimă a fost absorbită de probleme politice. Iar dictatura marelui fiscal bântuie nestânjenită. Ii simțim în fiecă zi efectele. Crahuri și falimente se succed ca exploziile într-un depozit de munițiuni. Vechi întreprinderi și bănci, cari păreau la adăpostul dezastrelor, lichidează scandalos, fără ca Banca Națională sau Banca Românească să intervină. D. Vintilă Brătianu vede în toate acestea o confirmare triumfală a sistemului d-sale: firmele neserioase dispar; cămătăriile se închid. Vor trăi

numai întreprinderile reale și productive. Acestea sunt doar cele cărora Banca Națională le acordă oxigenul împrumuturilor cu opt la sută. Restul se împart, după cum durează sau „pocnesc”, în sg serioase și n serioase. D. Vintilă Brătianu nu înțelege nimic din /j eșuarea atâtor energii cari au încercat, desigur, să valorifice și să producă. Nu observă legătura dintre acest fenomen și regimul ;| financiar, dimpreună cu restricțiunile comerciale și industriale, pe Ij care le-a impus țării. De-a lungul țării e un zgomot de obloane trase 4 precipitat. E un asalt de portărei, o rumoare de mizerie: ministrul de Finanțe contemplant spectacolul pe deasupra ochelarilor și rânjește satisfăcut. A avut dreptate. Și va mai avea. Experiența d-sale trebuie dusă și amplificată până la logicul ei sfârșit: statul bancrutar. Sunt semne că fără aceasta d. Vintilă Brătianu nu se lasă. Pentru cei ce vor încerca să-l împiedice, cazematele Jilavei vor deveni ospitaliere.

ESCROCHERIE LITERARĂ

D. Victor Eftimiu a fost fluierat la Cluj. în tragi-comica dumisale carieră, faptul nu i se întâmplă pentru prima oară. Timpanele celui ce ne-a hărăzit un *Meșterul Manole, un Inspectorul broaștelor, un Napoleon Bonaparte* s-au obișnuit din timp cu sunetele cele mai variate și mai stridente. Mitridate, în regala-i prevedere, și-a deprins stomacul cu șoricioaică îngurgitată în doze crescânde, cotidian. Printr-o profundă cunoaștere de sine, d. Victor și-a pregătit sensibilitatea - scuzați eufemismul - împotriva interjecțiilor agresive și a vorbelor tari, cari fac parte din riscurile meseriei: zilnic a înghițit o seamă de binemeritate ocări murdare, într-adevăr, stomacu-i sufletesc a dobândit, în contactu-i cu invectivul, o astfel de impasibilitate, încât ne vine a crede că d. Eftimiu, depășind atacurile, și le-a administrat singur. Un dicționar de epitețe, recitat matinal în oglindă, a fost instrumentul acestei igiene. Procedul ar putea fi recomandat tinerilor săi discipoli - și perfecționat printr-un papagal sau un patefon pus să

vocifereze: „Escrocule!” „Plagiatorul!” „Abjectule!” „Canalie!” „Pește!” Și, după un asemenea antrenament, cele mai șarjate diatribe, ca și denigrările cele mai argumentate, vor face cavalerului de litere impresia unui molieresc și emolient lavaj cu apă de zmeură.

Acest exercițiu, corespunzător unor anumite însușiri, duce mai degrabă în politică. D-l Victor Eftimiu, de pildă, cu tot triumful său, se poate plânge:

- Ce măreață carieră ratată! Ce de temenele și lingușiri, ce prodigioasă facultate de a se înjosi risipită pentru o biată situație artistico-literară. Să nu insistăm: d. Eftimiu e încă destul de tânăr ca să se poată răzgândi. De d. Eftimiu, estetul, ne dezbărăm interzicându-ne plăcerea de a-l ceti. De eventualul d. Eftimiu, dictator politic, nici chiar d. Brătianu nu ne-ar mai scăpa. Și sunt semne că d. Eftimiu a pășit, glorios, și în politică. Nu pentru că a reușit să fie național-țărănist și totuși valet la liberali (Explică-te, d-le Maniu! Pronunță-te, d-le Brătianu!); nu pentru că a convocat cândva douăzeci și patru de primari ardeleni somându-i să-și pună prisosul veniturilor comunei la dispoziția misiunii sale culturale (ceea ce denotă un spirit fiscal în măsură să-l concureze pe al d-lui Vintilă Brătianu, peste care directorul Operei din Cluj tinde să-și întocmească un buget de-sine-stătător); nici pentru că și-ar fi pus, pe undeva, candidatura. Rămânând prizonierul voluntar al muzelor, d. Victor Eftimiu a comis o faptă care confirmă disprețuitele-i aptitudini politicianiste.

Un manifest tipărit la Cluj o califică de „escrocherie literară” și, dacă învinuirea se adeverește întru totul, teamă ni-i că cel de-al doilea termen e de prisos. Iar acuzatul se promovează ministeriabil cu șanse mari la cea mai apropiată remaniere. Iată despre ce e vorba: s-a jucat de curând, la Teatrul Național din Cluj, - al cărui director este d. Eftimiu - piesa *Un escroc sentimental* de Ion Dinu. Autorul e necunoscut. Dar după nerozia și banalitatea operei, ca și după alte numeroase indicii, totul îndreptățește bănuiala că ne aflăm în fața unei escrocherii literare: piesa e de Victor Eftimiu și e cunoscută, ca atare, sub alt titlu. Nevinovată șmecherie, farsă fără consecință, - veți zice.

Legea însă e de altă părere și e foarte aspră cu directorii de teatru: ea le interzice, categoric, să-și reprezinte lucrările la teatrul pe care îl conduc. Deci, fapta d-lui Eftimiu se complică cu tantiemele fictivului său Ion Dinu. De aceea denunțatorii au tipărit manifeste. De aceea au fluierat și au vrut să suprimе spectacolul. Poliția și jandarmeria, la dispoziția delicventului, i-au dat afară. Atât și nimic mai mult. D. Victor Dinu sau Ion Eftimiu a sosit la București să dirijeze repetițiile lui *Prometheu* la Național. (încă o ciudățenie). Iar în privința scandalului de la Cluj, în privința precisei acuzații de escrocherie - fie ea pur literară - nici un cuvânt.

El trebuie totuși rostit. Directorul Teatrului Național din Cluj datorează o explicație, - nu numai d-lui Comeliu Moldovanu și d-lui Alex. Lapedatu, datori, aceștia, să i-o ceară. Suntem, de altfel, siguri că și de data aceasta d. Eftimiu va ști să se descurce. Dar pledoaria unui șarlatan simpatic e totdeauna înveselitoare. „S-auzim!” (cum se spune la Cluj...). E singurul spectacol interesant pe care acest autor dramatic ni-l poate oferi.

PAZNICUL REGENȚEI

, Până și fanaticii d-lui Brătianu recunosc că d-sa a fost răpus în recentul duel oratoric cu d. Maniu. O adâncă nedumerire, aproape sportivă, i-a cuprins pe toți: Dempsey poate fi doborât? D. Brătianu și-a acoperit înfrângerea cu aplauzele majoritarilor. Toate încercările sale au dat greș, toate atacurile i-au fost eschivate și marele boxer politic s-a zbatut în văzduh, avântându-se neconținut în adversarul fantomă. Eșec deplin: d. Maniu n-a putut fi intimidat. Nici nu s-a descoperit: joc prudent, gardă strânsă. Prunul-ministru n-a izbutit să-I angajeze într-o declarație precisă. În schimb, faimoasa chestie neîngăduită s-a redeschis, dar numai pe jumătate: adică tocmai cum nu-i convine d-lui Brătianu, dornic, în punctul acesta, de situații nete, atrăgând soluții drastice. Țara, dintr-o dată, s-a văzut în fața unei probleme destul de inactuale și în condițiuni cari îi forțază simpatiile, dar nu în sensul d-lui Brătianu. Iar străinătatea s-a

alarmat. Alarma nu e în folosul nostru. Se întreabă, deci, lumea: cum e cu puțință atâta stângăcie și pripeală la un om sigur pe sine și chibzuit? Care să fie mobilul stăruitoarelor și repetatelor gafe ale marelui Taciturn? Efectele încordării la o vârstă obosită? Atracția maladivă a primejdiei și a sfârșitului?

Credem, totuși, că din această înfrângere d. Brătianu s-a retras cu un trofeu. A plătit mult pentru puțin: dar acest puțin este real și apropiat. Într-o privință, d. Brătianu se aseamănă cu biblicul Esau care, într-o clipă de înfometare, și-a vândut moștenirea de peste câțiva ani pentru blidul de linte: vrea rezultate imediate. Și rezultatul ar fi să fie: încrederea Regenței. Căci din întreaga discuție a reieșit, cu certitudine, că toate partidele consideră ordinea de astăzi ca un provizorat. Numai asupra momentului revizuirii persistă nedumerire. Și în asemenea situație, d. Brătianu și Partidul Liberal apar ca singurii apărători ai specialei formațiuni monarchice de astăzi. Atitudinea sa implică solidarizarea cu Regența, altfel izolată în fața unei opoziții care o declară ilegală și provizorie. Și astfel, d. Brătianu, care avusese motive să se neliniștească de veleitățile de independență ale înaltei treimi, restabilește situația - oarecum pierdută - din vremea Regelui Ferdinand. Defunctul suveran convins și el, cât a trăit, că singurul său sprijin, în vremuri subversive, au fost Brătienii și Partidul Liberal. Astăzi primul-ministru are abilitatea să demonstreze același lucru Regenței, cu ajutorul d-lor Mihalache, Maniu, Iorga și chiar Averescu.

Ceea ce, după calculele premierului, din cari neprevăzutul este exclus, înseamnă o guvernare de încă treisprezece ani. Cifra fatală!

UNEALTA

Dovezi flagrante de necinste în alegeri au constrâns guvernul să sâcăie un judecător: d. Șerban Vulcănescu de la Cărbunești-Dolj a fost pedepsit cu suspendarea pe trei luni. Atâta tot.

În același timp, la Iemut funcționează ca magistrat delicventul Alex. Frâncu, cetățean maghiar, proaspăt scăpat din temnița Budapestei, unde a zăbovit doLau, ra .f.scroc și falsificator recidivist. Fapte cari, de îndată ce le-a cunoscut ministrul nostru de Justiție, i-au atras distincția unei înaintări în leafă și grad. Recunoștința individului s-a manifestat - firește - în alegeri.

Guvernul își impune o atitudine filosofică în fața acestor târzii dar expresive revelații. Majoritățile parlamentare afișează un rânjet care ar vrea să pară surâs. Iar Ministerul de Justiție se încumetă să intenteze procese de calomnie acuzatorilor. Fiecare caz, denunțat, e tâlmăcit, până nu începe ancheta, ca o insultă adusă întregii magistraturi. Ca să-și salveze falsificatorii și escrocii, autoritatea solidarizează cu aceștia întreaga instituție, întregul corp în care i-a intrus. D. Maniu, de pildă, e trimis în judecată și, dacă alte considerente n-ar împiedica procesul, foarte ușor ar putea fi condamnat: s-au săvârșit fraude electorale mai peste tot; dovezi, însă, scrise, fapte materiale de netăgăduit, nu s-au obținut pretutindeni. Și guvernul nu-și abandonează complicii decât în fața evidenței. Și nu-i sacrifică de-a binelea nici atunci.

E o fericire, dimpotrivă, pentru regim când i se smulge victime. Imensitatea tâlhăriei e redusă astfel la două-trei cazuri izolate. În schimb, un simulacru de pedeapsă se amplifică în vastă operă de dreptate. Și, pe deasupra, în propagandă pentru recrutarea de noi complici... Guvernul nu-și lasă oamenii pradă legilor pe cari le-au călcat nici când s-au dovedit insuficienți și proști, nici când au fost prinși. E un îndemn, e o chemare la complicitate întru toate.

Și din acest punct de vedere, o condamnare trecătoare, sau un trecut tenebros, constituie, în rolul de unealtă guvernamentală, o garanție de stabilitate, un ireziliabil contract, un jurământ reciproc de credință indestructibilă. E un noroc să fi suferit, pentru cauza guvernului, rigoarea legii în alegeri. E o cinste și mai mare să fii prizonierul lui, grație unui cazier penal voluminos. Înalta încredere a regimului, în tine, crește în raport direct cu numărul filelor, al sentințelor și cu gravitatea faptelor. Ierarhia în funcțiune de unealtă nu se stabilește decât pe această cale. Trăim în epoca uneltelor.

...D-nii Șerban Vulcănescu și Alex. Frâncu pot fi liniștiți. Cariera lor e asigurată.

A T E N T A T U L

Profeții din timpul războiului european anunțau, la toate răspântiile, cascada tronurilor și libertatea popoarelor. Pe continent, e adevărat, tronurile s-au prăbușit. Dar în locul regilor izgoniți, sau lângă fantoma lor păstrată abia ca o amintire, s-au arătat, masivi, dictatorii. Și n-a mai fost vorba de libertate nicăieri. Cuvântul e asfixiat, votul e zădărnicit. Sub monarhiile constituționale sau absolutiste dinainte de 1914 se putea, cel puțin, vorbi mai liber.

Urmare a sălbăticitii timpului: pe scena politică, atentatorul devine un personaj de mână întâi: precipită acțiunea, întetește interesul întâmplărilor. Totul se îndreaptă spre țeava **browning-ului** său întins sau înspre bomba care izbucnește în locul și la ceasul potrivit. Destinul dictatorului este atentatul, după cum al atentatorului este spânzurătoarea sau plutonul de execuție.

Pașii nu li se despart niciodată pe drumul lor împletit, înspre moarte.

Pe vremea stăpânilor de drept divin, spectacolul era pasionant, gestul ucigaș se colora cu sacrilegiu. Astăzi atentatul e o simplă știre de senzație și un fel de prinsoare cotidiană încheiată în jurul câtorva eroi de gazetă. Ne întrebăm dacă dictatorul a scăpat **și de data asta**. E o chestie de dare la semn. E o întrecere în care recordul se stabilește după precizia loviturii și însemnătatea vânatului abănut.

Atentatorul lui Conduriottis, de pildă, s-a dovedit tot atât de bun țintaș ca al lui Mussolini. Unul a izbit fruntea, celălalt nasul, între sprâncene. Câte un punct fiecăruia. Dar Mussolini e un dictator mult mai interesant decât Conduriottis. Încă un punct pentru atentatorul lui Mussolini.

Premiul cel mare nu se acordă, însă, decât aceluia care a ucis. Atentatul devine justiția amuzantă și sportivă a veacului. După războiul european, lumea nu se mai înfioară de câteva picături de sânge.

Desigur, în sensul scopurilor pe cari le urmărește, atentatul nu rezolvă nimic. Nu atenuază dictaturile, nu doboară regimurile. E o simplă replică sângeroasă a unor exasperări acumulate. Dar e și un semn al unei vii sensibilități colective și al unui caracter capabil de a reacționa.

Popoarele cari practică indiferentismul în materie politică au superioritatea de a nu da atentatori.

CONSECINȚE

D. Brătianu a visat vis urât: s-a trezit noaptea cu părul vâlvoi, cu barba zbârlită, cu ochii holbați, rece și asudat. De strigătul pe care l-a dat smulgându-se somnului și vedeniei (se făcea că de fereastra largă a balconului de la Florica se apropia, prin spații de lună, crescând, un fluture de fier din specia cap-de-mort) conacul întreg a tresărit în noapte. O alarmă de pași, de facke electrice, de sonerii, de clopote și telefoane: curtea, satul, județul, guvernul, Siguranța, jandarmeria, Capitala s-au molipsit fulgerător de o spaimă superstițioasă. S-au zăvorât porțile, s-au închis granițele; s-a făcut întuneric și tăcere. Pe urmă, șoaptele. Apoi, deodată, toată lumea începu să vorbească împreună. Nu s-a mai înțeles nimic. Criza se rezolva în cuvinte.

Și acum pe d. Brătianu îl prinde mirarea. Ziarul dumisale se arată buimăcit de știrile sinistre cari bântuie despre țară în străinătate. S-a zvonit că oamenii politici s-au refugiat la Rusciuk... Că România răsună de salvele plutoanelor de execuție...

Că prințul Carol a aterizat în Ardeal... Că primul-ministru a fost deportat pe Insula Șerpilor... Că membri de-ai dinastiei s-au imbarcat pentru Citera...

Și *Viitorul* acuză pe dușmanii țării, cei din afară, dar mai ales cei din lăuntru. Sunt vinovații știrilor calomnioase. Încercarea lor de a redeschide chestiunea închisă a stârnit minciuna în toată Europa. E o primejdie și guvernul se repede să o combată, *Viitorul* se încumetă să aibe chiar idei: să invităm la noi pe directorii marilor agenții telegrafice. Să-și dea seama, la fața locului, de neadevărul știrilor pe cari le-au transmis. E un nou prilej de cheltuială: voiaj și subvenții. Prea neînsemnată, desigur, față de risipa-și-pagubape care-frica guvernului o întreține.

E o mărturisire a incoerenței în guvernare și a greșelilor ce s-au comis. Ingenuitatea și cinismul nu acoperă târzia pocăință a conducătorilor: cel puțin de-acum înainte ei vor lăsa presa liberă și nu vor mai împiedica pe corespondenții străini să-și facă datoria.

Dar vizita directorilor de agenții telegrafice, deși eficace, implică și un pericol: eventualele noi *interview-xui* ale d-lui Brătianu. Să nu uităm că recentul scandal a început dintr-o conversație a premierului cu reprezentanții presei latine.

De data asta d. Brătianu trebuie să-și dea cuvântul că nu va mai vorbi. Ce a fost - ajunge!

PRINȚUL ȘI MINISTRUL

D. Brătianu a stârnit un scandal european. Prin interviul său inabil și brutal. Prin campania, pornită, de calomnii pe seama prințului Carol. Prin cenzură și confiscări. Prin arestarea d-lui Manoilescu. Prin polemica pe care a deschis-o în Parlament pe această chestie.

Din greșelile d-sale țara a ieșit compromisă. Suntem implicați într-o comică și scabroasă poveste orientală, cu denunțatori, spioni, spărgători și curtezane. Nu lipsesc decât pumnalele și otrăvurile. Nu lipsesc decât loviturile finale, la cari d. C. Stere, în orgoliul său anarhic de cărturar isterizat de eșecuri, îl invită pe d. Brătianu. Cu un gest vasal îi arată fotoliul de președinte al Republicii: - Luați loc și ne vom înțelege!

Până atunci, iată, guvernul manifestă o schimbare de metodă. Discuția asupra ordinii constituționale e liberă. După atâtea erori stupide, o tresărire de luciditate. Socoteala nu e proastă. Criza nu se va mai dezlănțui în fapte, ci în cuvinte. După o discuție înverșunată, chestiunea se va epuiza. Și astfel, în *Dreptatea* de ieri au apărut toate declarațiile și scrisorile prințului Carol: nimic nu s-a clintit în ordinea stabilită.

În schimb, țara a aflat că guvernul a mințit. A mințit afirmând că renunțarea prințului la tron se datorește cauzelor sentimentale. A

mințit când a acuzat pe principe că uneltește și face acte de pretendent. A mințit acreditând că Regele Ferdinand, pe moarte, n-a vrut să-și revadă fiul. A mințit zvonind că prințul atacă testamentul regal.

O deosebire de ținută reiese, apoi, din confruntarea celor două atitudini: leal, rezervat și însuflețit de un nobil dispreț - prințul Carol. înverșunat - d. Brătianu, balcanic și mărunț. Cel dintâi e gata să deschidă procesul. Celălalt, să-l înăbușe.

Rezultatul? Țara a putut afla că nu cunoaște adevăratele cauze ale renunțării principelui Carol la tron. Că pentru a se pronunța asupra lor, are nevoie de o libertate care pentru moment îi este răpită. A mai aflat că, renunțând, prințul Carol conta pe o lungă domnie a regelui Ferdinand, pentru a asigura ordinea dinastică. Evenimentele însă nu s-au desfășurat după prevederile și logica omenească

Așa încât, astăzi, suntem mai mult sub amenințarea republicanismului d-lui Brătianu, decât sub a dinasticismului de părinte al prințului Carol.

LIBERA DISCUȚIE

D. Vintilă Brătianu n-are fruntea mai lată ca o panglică de beretă. Și i-a fost dat dumisale să dicteze guvernului cele mai înțelepte măsuri: libera discuție, neintervenția în frământările interne, ridicarea cenzurii telegramelor. Nu e un miracol. Nerodul e nefast numai când devine sistematizator și constructiv. Dar în fața evenimentelor se comportă pururi ca un om cuminte. Și e, dimpotrivă, o caracteristică a omului inteligent și sensibil să-și piardă cumpătul, când e surprins, și să calce în străchini. Din acest punct de vedere, o paralelă între cei doi frați Ionel și Vintilă ar fi foarte interesantă. Un Plutarh ni se va naște, desigur, pentru a scrie viețile bărbaților noștri mari.

Presa, deci, discută în libertate chestiunea dinastică. Până azi n-a vorbit decât d. Brătianu. Și cu toate că nimeni nu se încumeta să-l contrazică (nu era voie), ce iritată și stridentă era totuși vocea premierului. Numai auzind-o și un neastâmpăr suspect cuprindea țara întregă. Un răspuns vuia din conștiinți pe buzele tuturor, și de teama lui se înteteau eforturile pentru a statornici întunericul și tăcerea. În starea asta, fiecare cuvânt căpăta o strălucire, un răsunet și o expansivitate de explozibil. Guvernul închidea ochii, își astupa urechile și bătea, histeric, din picioare. Între guvern și guvernanți se stabilea un raport de repercursiuni maladive. Surdă, la început, criza izbucni în țipete și în convulsii: *inteniue-ul* d-lui Brătianu marchează primul delir sistematizat, prima cristalizare. Cu arestările, comploturile și somațiunile cari au urmat, intrăm în faza culminantă. Cu expozeul d-lui Tătărăscu încep declinul și umorul: hohotul de râs care l-a subliniat avu efecte terapeutice - guvern și țară s-au trezit ca după *O noapte furtunoasă*. Și acum nu mai e vorba în gazete de anumita chestie, ci pur și simplu de chestiunea dinastică. Numele prințului Carol poate fi tipărit sau pronunțat fără ca elementele naturii să se dezlănțuie: nu are virtuțile distructive de cari s-a temut d. Brătianu. *Interview-urile* interzise și scrisoarea confiscată au apărut în gazetele românești. Și ordinea monarhică ticluită la 4 ianuarie a rămas, totuși, neclintită. Publicul a aflat ceea ce a bănuit: că între prinț și cel care i-ar fi fost, poate, dacă s-ar fi cumințit, fidelul său prim-ministru, există o vrăjmășie personală. O luptă a rezultat și, în această luptă, cu ajutorul împrejurărilor, d. Brătianu a învins. Atât și nimic mai mult. Cunoscut, adevărul n-a zdruncinat raportul de forțe. Dictatorul s-a convins: într-o țară indiferentă și analfabetă, opinia publică, redusă la câteva mii de oameni, nu poate schimba nimic. Și s-a liniștit.

Discuția în jurul succesiunii la tron a calmat agitația care începuse de la sine, ca o reacțiune împotriva represiunilor inutile. D. Brătianu a rămas stăpân pe situație, în virtutea principiului „așa vreau, așa fac”. Siguranța recăpătată l-a determinat să lase liberă întrunirea de la Alba Iulia. Și astfel, marea adunare populară nu va mai avea un caracter revoluționar, oricari i-ar fi proporțiile. Nu se

va repeta că Bucureștii asupresc Ardealul. O gigantică nerozie a fost evitată și s-a pierdut, din fericire, un catastrofal prilej de a înăspri conflictul sufletesc creat de liberali între ardeleni și Regat.

D. Brătianu, în sfârșit, după sugestia dolentului său frate, a scos de sub cenzură pe corespondenții străini. A oprit astfel avalanșa de minciuni pe care o provocase, prin oprirea telegramelor către străinătate, tocmai lipsa de știri din România. Mergând deci împotriva guvernării sale de până acum, combătându-și propriile sale procedee, d. Brătianu izbutește să potolească [...] și asigure străinătatea despre ordinea de la noi. Să persevereze pe această cale. Să urce cursul tuturor greșelilor pe cari le-au săvârșit guvernele sale și să le întoarcă pe dos. Să dreagă singur ceea ce a stricat: aceasta e morala evenimentelor. Sub un regim de liberă discuție și de garanții legale, din care d. Brătianu s-a convins că nu are nimic de pierdut. Nu fiindcă s-ar fi convertit d-sa la legalism. Știm că în conștiința-i întortocheată și subversivă, din experiența de astăzi, d. Brătianu capătă pentru libertăți un dispreț reînnoit: fiindcă, într-o țară fără opinie, ele îl servesc mai prompt și mai deplin decât teroarea.

Să ni le lase totuși. Riscul e același. Fie că avem opinie, fie că nu, cu libertăți sau fără ele, greșelile se vor răzbuna dictându-și remediile.

ANASTASIA

De ziua Regelui Mihai guvernul a instituit cenzura. Tristă zi în toate redacțiile. În chinuitor contrast cu toamna glorioasă de afară. Capitala e cetatea toamnelor metalice, pastelizate și plăpânde. Absenteiștii de odinioară, cari cutreierau lumea în goană după soare, se întorceau în București pentru sezonul acesta al culorilor. Oficialitatea găsește astăzi nimerit să-i sporească, în felul ei, farmecul. A revărsat pe străzi fanfarele garnizoanei. Sărbătoarea

¹ Un cuvânt lipsă.

plutește pe acorduri brutale. *Vitoinl* și *Universul* exaltă unanimitatea festivității. Și, în același timp, guvernul ascute foarfecele Anastasiei. Scurtă i-a fost experiența cu libertățile publice. Libera discuție și telegramele către presa străină nu i-au priit deloc. În mai puțin de o săptămână de asemenea regim și, iată, bolnavii de la putere se conving de superioritatea călușului și a chestiunilor închise. Totuși, tăcerea forțată, la care se întorc din nou, îi apăsase și pe ei. Tensiunea cea mută și exagerarea senzațiilor de opresiune și a sentimentului de primejdie devenise insuportabilă. Era o congestie de zvonuri, de alarmă și de tendinți indescifrabile. O amenințare de panică. Tumult de minciuni în străinătate. Ele traduceau guvernului concluzia iminentă a stărilor create la noi. Și atunci, sub presiunea d-lui Vintilă Brătianu, cuminte în fața evenimentelor, s-a recurs la libertatea presei ca la un remediu salutar. Dar un rău ascuns există, pesemne, și de ființa lui își dă seama numai guvernul. Un rău pe care nici lanțurile, dar nici libertatea nu-l stăvilesc. Nu se explică altfel bruștele schimbări de metodă ale guvernului în jurul aceluiași probleme, ale aceleiași actualități neschimbate. S-a înfricoșat de mutism, s-a îngrozit de cuvânt, a alternat interdicțiile cu libertățile, și zbuciumul său între aceste alternative nu se va sfârși, desigur, aci. Măine se va reveni la libera discuție: când exasperarea pricinuită de tăcere va atinge din nou punctul culminant și exploziv de ieri-alaltăieri. Astăzi, guvernul socoate că e util să-și rezerve numai sieși dreptul de a vorbi. Un proces cinic și scandalos începe mâine. Crede că interzicând tipărirea lor, dezbaterile senzaționale nu vor mai fi cunoscute publicului. Broșuri calomnioase și nerușinate sunt, apoi, pe cale de apariție, cu aprobarea Ministerului de Interne. O scrisoare a apărut și azi în ziarul ministrului de Justiție. Se inventează un gen nou: pornografia de stat. Guvernul dorește ca pamfletele sale să rămână fără replică. De aceea îi trebuie astăzi cenzura. E în luptă deschisă cu presa, cu publicul care vrea să fie informat liber de cele ce se petrec, e în luptă cu cei absenți, ca și cu cei de față, dar mai ales cu greșelile, cu păcatele, cu blestemele proprii.

Soarta unei istorii legate astfel de forțele în declin ale unui bărbat, care nu înțelege că și-a uzat rolul, că pierde ultimele posibilități de retragere triumfătoare.

Unde își caută mântuirea? în cenzură, în tăcere. în tăcerea pe care o va rupe el, cel dintâi, înnebunit de bătăile inimii lui desfrânate.

GUVERNUL ȘI UNIVERSITATEA

Negreșit, țara toată să se înscrie la liberali. Să nu scape un serviciu, o întreprindere, o instituție. De la birourile de plasare, la laboratoarele de analiză. De la dispensariile comunale, trecând prin azilurile de noapte, până la marile *palace-wd*, până la casele de schimb, până la bănci, și de la micile ateliere până la marea industrie. Pretutindeni numai membri numerotați ai clubului guvernamental. Mergem spre idealul acesta sub controlul inchiizitorial al propagandiștilor de diverse clase. Universitatea, de pildă, ca instituție de cultură, cade, firește, în lotul d-lor I. G. Duca și dr. Angelescu, exponenții intelectuali. Universitatea nu putea fi cruțată de brătienism, mai ales de când liberalii s-au dumirit de predominanța gândirii în cele pământești. (Au căzut, cu alte cuvinte, într-un fel de superstiție).

De când, adică, au decis să dea întâietate campaniei culturale. Ce au înțeles ei prin asta? Să impună conștiințelor o uniformă, spiritului de cercetare o direcțiune, cugetării o limită în „prin noi înșine”? Nici atât. Au tins să-și facă un agent din fiecă profesor, un bătaș din fiecare student. Primul lor act cultural, de la revenirea la putere, a fost candidatura d-lui Titulescu la Universitate și alegerea acestui intrus împotriva d-lui Iorga. Al doilea, tot atât de semnificativ, s-a produs deunăzi. D.I.G. Duca a cerut subalternului său, dr-ul Angelescu, să trimită în judecata Consiliului permanent pe profesorul de drept din Cluj, d. N. Ghiulea, pentru că a publicat un articol politic în *Dreptatea*. D. N. Ghiulea a căzut în delictul de a gândi și scrie împotriva faptelor ilegale și a intențiilor subversive ale d-lui Ion Brătianu. Ministrul de Interne socoate că e în fața unei instigațiuni în contra ordinii stabilite. Își întrebă, deci, colegul dacă asemenea năravuri sunt tolerabile la profesorii universitari. A gândi asupra împrejurărilor politice și, mai ales, a trage concluzii

defavorabile regimului, e cu desăvârșire interzis în universitate. Cel mult dacă i se îngăduie să găsească justificări doctrinare încălcărilor dictaturii. Dar numai când i se cere.

Demersul d-lui Duca e poate numai un avertisment pentru întreg corpul universitar. Să știe, acesta, că există un Consiliu permanent selecționat și instruit cum se cuvine. Să mai știe că, în cele din urmă, dictatura se poate lipsi de cărturari și de universități. Pentru civilizația noastră actuală, o bandă de jandarmi, de furieri și de miniștri e prea de-ajuns.

CANCELARUL ȘI PRESA

Când d. Titulescu a aterizat în Vlășia guvernamentală, păstra iluzii de independență și atitudini de reformator. Era, într-adevăr, singurul ministru care își acceptase demnitatea numai după stăruitoare invitațiuni. Era și singurul succesori al lui Take Ionescu (înnobilat de Clemenceau) în titlul de mare european. Era și singurul bucureștean abonat la *Argusul presei*. Faimă, relații, talent; aburi de genialitate pe dinăuntru, în orele de siestă și de complezență introspecțiune. La cea mai plăpândă justificare, pretențiile capătă o forță expansivă aproape irezistibilă. Ațâți nerozi și farsori izbutesc să se autopersuadeze și să convingă și pe ceilalți de eminența lor și de întâietatea în a servi... Cum dar să ne mirăm că d. Titulescu, bombardat stea de mărimea întâi pe firmamentul lumii de presa mondială, și înzestrat, desigur, cu lumină proprie, a pogorât printre Brătieni cu gândul de a-și exercita în voie atributele strălucite? Și, totuși, a renunțat la ele, rând pe rând.

Peste visurile financiare ale ministrului de Externe a duhnit duhul d-lui Vintilă Brătianu. Și nu mai poate fi vorba de un împrumut străin înlesnit de legăturile în străinătate și de prestigiul d-lui Titulescu. Îi mai rămânea, acestuia, politica străină. E o aprigă voluptate să pilotezi un stat pe valorile istoriei. Cu un singur *interview* și cu un singur complot, iată, d. Ion Brătianu a stârnit tempeșă jur-împrejur. Păclă. Nu se mai vede nimic. Nu se mai

aude nimic: vâjâie amenințările. D. Titulescu a renunțat și la politica externă.

A întreprins atunci organizarea biurocratică a ministerului. Reformatorii mari se ocupă și de recrutarea apostolilor, și de a clerului, și de a personalului, până la țârcovnici. E cert însă că d. Titulescu nu mai poate deplasa nici un copist. Cât despre proiectele sale, le-a dat uitării, cu o falsă dezinvoltură care caută să mascheze o constrângere. De pildă, statutul atașailor de presă. D. Titulescu nu-l mai face, pentru că n-ar mai putea să-l respecte. E consecința ultimelor d-sale numiri de asemenea atașați: persoane străine de presă, persoane cari contrazic concepțiile d-lui Titulescu în această materie. Și cari contrazic și concepțiile noastre, ale ziariștilor. De aceea vom veni în ajutorul ministrului-prizonier și decăzut din visurile și ambițiile sale. Vom protesta contra acestor numiri și le vom combate în modul cel mai eficace. Asociațiile noastre profesionale vor aviza asupra fiecărui caz, luând contact cu asociațiile de presă străine și cu redacțiile capitalelor interesate. Vom denunța pe fiecare intrus, vom zădărnici orice impostură. Corydonii de la Externe nu vor izbuti să încurce lucrurile și în falsă calitate de ziariști: să știe aceasta d. Titulescu. Există o solidaritate gazetărească internațională, care va reacționa.

„NU SE MAI AUDE RONUL!”

Într-o noapte din bezna veacurilor trecute, străjerii francezi vegheau pe stâncile Ronului.

Un castel creștea, aci, odată cu piatra, unind, din treaptă în treaptă, din terasă în terasă, vuietul apelor cu tăcerea mișcătoare a norilor. Garda singuratecă de pe fluviu se zgribulise lângă un foc chinuit. Vântul schingiuia flăcările și împrăștia fumul. Vijelia smucea coama de valuri a Ronului, care se zbătea, urlând, ca o dihanie vie, sub fulgere lungi, țâșnite din iadul de sus. În lumini fugare se năzărea, o clipă, peisajul adânc de ape și ostroave, un cer frământat peste arhitectura rudimentară de blocuri cenușii. Ceesuri de întuneric și de așteptare. Pauze de liniște în care contenea vântul

și stropii sălbatici ai ploii se cerneau în perdele fine de pulbere. Oștenii se trezeau atunci din amorțeală și ascultau clocotul etern al Ronului cum umple depărtările, timpurile și tăcerea pe cari le păstorește din urmă, ca pe o turmă de umbre, indescifrabile nouă. Nici grijă, nici primejdie nu pândeau pe o astfel de noapte. Hotarul curgător era lat și paza lui vajnică. De cealaltă parte a cântecului său răgușit, dușmanul încremenise. Străjerii au înghețat în zalele lor și, fiindcă nu mai aveau nici un cuvânt de povestit, nici o speranță de mângâiat - în ani de luptă toate li se făcuseră prea știute -, au căzut într-un somn adânc, ca glasul aspru al valurilor.

Furtuna, între acestea, s-a războit cu ea însăși, apoi s-a depărtat. Noaptea de funingine se schimbă în noapte turbure cu deslușiri sfoase de lună.

Focul străjilor zace stins sub scrum. E frig. Străjerii s-au trezit deodată într-o pace stranie și necunoscută. Sprijiniți în mânușile de solzi ruginiți, s-au aplecat în noapte ca peste un mormânt nou din care mai nădăjduiești o șoaptă. Deasupra lor, scara masivă a zidurilor, clădind, cu muntele, castelul ținutului, spre câteva stele. Neguri în desfășurare. O taină și o singurătate ca înaintea unei imense rugăciuni sau ca în fața unei prevestiri de catastrofă. Străjerii își săgetează în zadar privirile prin umbre. Același fior i-a străbătut pe toți, ființa lor încremenește într-o ascultare fără răspuns. Și unul din ei șoptește strangulat de o spaimă subită: „Nu se mai aude Romii!” Neînțelese cuvinte, unic zvon în mutismul ceasului. Oștenii se repede pe prund, peste albia oarbă a fluviului. Ca dintr-un sicriu dus de-a lungul pământului, se ridică întunericul și tăcerea. Vâltorile au amuțit, cuiburile lor sunt deșerte. Prăpastie de bezne hermetice, Ronul, într-adevăr, nu se mai aude. Spaima izbucnește în cei cari vegheau ca legionarii romani la lespedeaua lui Christos. Strigătul sparge taina insuportabilă a nopții: „Nu se mai aude Ronul!” Străjerii suie în goană treptele castelului, trezind ecourile, purtând alarma pretutindeni, pe când mica garnizoană franceză se ivește grabnic pe metereze.

Noaptea e cotropită de glasuri și faclă.

Dar când războinicii toți făcură, pe ziduri, front în fața necunoscutului, din larguri se lăsă ca o povară fluidă, pe inimile lor viteze, pe ochii lor neînfricoșați, aceeași tăcere netălmăcită, aceeași beznă nemiîncercată. Din țara toată lipsea, ca o respirație oprită,

vocea fluviului cărunt. Și atunci oastea, care purtase războaie multe și biruise restriști neasemănate, s-a înfiorat de o presimțire rea. Un blestem, și-a dat ea seama, luase pajiștilor mișcarea și zgomotul care îi traduceau viața și le-au îngropat sub albie cu silnicie și gând rău. Dar puterea înlănțuită a Ronului se zbate undeva, răsturnându-și criptele vremelnice, desfundând drum anevoios și ascuns, până va răzbi crunt la lumină. Nu-i de-a bună tăcerea asta! Trebuie să se întâmple ceva: „Nu se mai aude Ronul!” Și cu vestea cea rea, oastea înspăimântată s-a risipit.

Iar Ronul, se știe, a înviat, argintiu, peste câteva **postii**, semănând prăpădul, moartea și înecul pretutindeni, dimpreună cu asupritul său cântec spart și îndârjit.

SPAIMA LEGIFERATĂ

D. Ion Brătianu e totuși un poet. Cu toată lipsa-i de imaginație, cu toată mizeria-i de vocabular, cu toată sintaxa-i necăjită: și-a turnat în articole de lege ultimele stări sufletești. E și acesta un fel de a face poezie - și încă din cea mai proastă.

Din cele mai vechi timpuri, legea a afectat forma versetului, iar astăzi versetul a fost restaurat de cei mai mari poeți: e în mai intimă corespondență cu ritmul vremii... D. Ion Brătianu mai e poet și prin egocentrismul d-sale și prin tendința neînfrântă de a-și impune sensibilitatea tuturor semenilor și supușilor săi. Legea pentru apărarea statului e, deci, o alăturare de două-trei articole-versete, o elucubrație trădând acute stări de anxietate. Orice judecată a fost străină la elaborarea textului, prezidat numai din inspirația pură, de muza în pielea goală, liberă de orice constrângeri logice, de orice considerente terestre. Specialiștii dreptului s-au străduit să statornicească un acord între lirismul exasperat al d-lui Brătianu și înțelesul mai cuminte al Constituției și al celorlalte pravili. Dar poezia se realizează după legile ei proprii, cari proclamă cu fiecare cuvânt un început, un fraged și anarhic început.

În expansiunea lui de voință turnată în verb, d. Ion Brătianu n-a mai ținut seama de nimic. A lansat un nou pact fundamental, cu

dezinvoltura unui șef de școală lansând un manifest prin care face **tabula rasa** de toate cele ce-au fost până la dânsul. Suntem sub legea spaimei de care poetul-dictator e zgâlțâit.

Trăim fiecare tresărire a lui. Îi resimțim toate gesturile, de la **interview-vX** din **Figaro**, până la legea pentru apărarea statului, până la interzicerea Congresului de la Alba-Iulia. E felul prin care visarea maladivă a premierului tinde să restabilească o liniște pe care nimeni în afară de dânsul nu a turburat-o.

Comunicând țării, în porunci cari nu sunt decât o cristalizare a unei conștiinți devastate de greșeli, senzațiile lui lăuntrice, atitudinea sa crispată, d. Brătianu creează fondul sufletesc din care vor izbucni accesele și crizele colective. Vrând-nevrând, d-sa lucrează pentru propria-i nimicire și, în momentul când i se pare că își impune pretutindeni, și în totul, voința, d. Brătianu invocă și pregătește forțele menite să-i stea împotriva. Un acces de distrugere, o pornire devastatoare, nu înseamnă o creștere în putere.

Provoacă, însă, ralierea adversarilor, coaliția care totdeauna răpune. (În clipa de față, frontul unic al opoziției s-a înfăptuit). Tot astfel, legiferarea spaimei, schimonosirea urii și a pedepsei oarbe deasupra cetății, înțește sentimentul de asuprire, întreține nesiguranța, organizează alarma.

Și tocmai aceasta e starea pe care guvernul a vrut să o evite. Fricosul însă n-a inspirat niciodată bravura și stăpânirea de sine. D. Brătianu a năzuit să întroneze liniștea prin câteva blesteme, prin câteva versete...

Dar poezia sa mediocră, cu pretenții de eternitate, nu va trăi nici treisprezece ani!

GUVERNUL

Achitarea d-lui Manoilescu înseamnă, pentru dictatori, începutul sfârșitului. Izolați de popor și respinși de opoziție, au socotit să-și găsească un sprijin și într-o lege nelegiuită, confecționată dinadins. Atitudinea lor, în această privință, trăda o siguranță scandaloasă. Miniștrii Duca, Tătărescu și Brătianu, prin

comunicate și afirmațiuni repetate, anticipau asupra hotărârii Consiliului de Război, sesizat de ultima înscenare polițienească a guvernului: **vinovatul își va lua pedeapsa** - clama, pe toate cărările, cinismul ministerial. **Universul**, printr-un afișaj dezmeșat, se trudea să creeze o atmosferă de inchiziție în jurul procesului și a Curții de Justiție. Și toate acestea nu constituiau decât partea publică și fățișă a presiunilor și a imperativelor indicații date judecătorilor militari. Răspunsul acestora e în sentința de alaltăieri. E limpede că justiția militară refuză rolul de călău care i se oferă. E limpede că armata înțelege să se mențină în afara partidelor, în afara politicii și, prin aceasta, deasupra lor.

Ce speră încă d. Ion Brătianu? O dictatură nu se poate sprijini decât pe consimțământul mulțimilor sau pe concursul baionetelor. D-l Brătianu își dă, însă, seama că e cu desăvârșire singur. Nimeni nu-l urmează în războiul pe care-l duce împotriva legilor, împotriva dreptății, împotriva bunului simț însuși. Nimeni, în afară de cele câteva sute de comparși și de clienți cari îi populează cluburile. O orbire, totuși, îl împinge tot mai departe pe calea greșelilor, căci câteva ore după sentința care a soluționat o criză dezlănțuită tot de d. Brătianu, d-sa, dimpreună cu sfatul său de miniștri, pronunță singur divorțul dintre guvern și justiția militară, - justiția țării. El e cuprins în acel uimitor și dezmetic comunicat al Consiliului de Miniștri de ieri prin care guvernul polemizează cu judecătorii militari, califică drept **indulgentă** sentința lor și proclamă, pe deasupra acestuia, existența unei vinovății căreia nu i s-a aplicat „rigoarea legilor*¹”. În termeni mai preciși, asta înseamnă că achitarea d-lui Manoiilescu e contrară textelor precise ale Codului Penal.

DIFICULTĂȚI

În curând, o nouă Conferință de dezarmare la Geneva. Va participa și Rusia Sovietică. Raportorul chestiunii va fi d. N. Titulescu. Aceste două fapte, unul mare și celălalt mic, trebuie puse în legătură.

E un fel de eminență care se acordă României când delegatului ei i se atribuie un rol de onoare. Implicit însă, problemele românești sunt atrase pe primele planuri și avem cuvinte să ne temem că de la o vreme continentul s-a cam plictisit cu nevoile noastre. Ratificarea Basarabiei, chestiunea optanților, chestiune închisă pe care cu atâta imprudență a redeschis-o d. Brătianu, chestiunea, apoi, a **vacaturilor** (căci nu peste mult timp procesul care se judecă acum la Istanbul va trece și el la Geneva): se poate spune că de la o vreme România obsedează conferințele internaționale, iar incapacitatea și pripeala guvernărilor ei i-au creat un renume de șatră țigănească.

Misiunea d-lui Titulescu va fi deci foarte grea. Ultimele întâmplări ne înfățișează străinătății adânc dezbinați înăuntru.

Guvernul liberal s-a străduit din răspuțeri să ne creeze această faimă și situație. Iată că, sub asemenea auspicii, soarta ne rezervă o întâlnire cu Sovietele, într-o conferință a popoarelor venite să mai încerce un pas în direcția dezarmării, problemă în care delegatul României este raportor. Bun prilej pentru Rusia să readucă în discuție ceea ce numește ea litigiul Basarabiei. Să reînnoiască vechile ei propuneri de anchetă internațională și de plebiscit sub control neutral. Să subordoneze, să condiționeze discutarea dezarmării de satisfacerea propunerilor ei - cari vor fi, desigur, respinse. E neîndoios că delegația rusă nu se va servi de acest nou prilej de a încurca socotelile Europei capitaliste, decât pentru a isca un spor de mizerii și dificultăți României. Fiindcă, față în față, vor sta încă o dată neîmpăcații vrăjmași Brătianu și Rakovski. Și acesta va ști să ne prezinte ca un obstacol în realizarea unui acord inter-european de non-agresiune și de limitare a înarmărilor. Va ști să ne complice existența cu amenințarea unui atac din afară, peste acuta discordie internă pregătită de d. Brătianu.

D. Titulescu e menit să preîntâmpine manevrele adversarului, să-i demaște ipocrizia (căci de problema, în sine, a dezarmării, Sovietele nici nu se interesează), să evidențieze dreptatea și bunele noastre intenții. Cum însă, - când guvernul însuși, din care d. Titulescu participă, contribuie zi cu zi la compromiterea noastră peste hotare? Suntem, astăzi, în ochii multora, un stat de minori, prea mare, prea mărit pentru capacitatea noastră politică...

DOMNIA MOȘNEGULOR

Războiul vanităților a găsit o soluție în cocoțarea bătrânilor la posturile de onoare și de comandă ale omenirii. Respect convertit în ascultare. Trăim în epoca senilității. Pacea de la Versailles, cu încurcăturile implicite, a fost impusă de moșneagul Clemenceau. Wilson, care era un copil bătrân, a adus cele 13 puncte ca treisprezece oglinzi răsfrângătoare de haos reciproc. Iar Ion Brătianu, la începutul declinului său, [...]'.

Bătrânii diplomați dinaintea lui 1914 au azvârlit mucul priceperii lor obosite pe așezările sociale, vechi și ele. Parcul tânăr al omenirii s-a mistuit. De atunci ne zvârcolim sub podagra unui mare Senat internațional. Politicieni,- foști de două-trei ori prim-miniștri, generali vechi în grad, prelați albi ca Dumnezeu, trag linii pe planetă și așează în legi experiența lor, faguri pentru activitatea noastră viitoare.

Ni s-a relevat și s-a întetit, zece ani după război, un antagonism mai dârz decât cel al sexelor, mai crâncen decât cel de clasă, între generațiile scăpate din tranșee, sau de curând sosite din școli, și convoiul senil care le-a suplinit în pauza sângeroasă a steagurilor. Niciodată lumea n-a fost atât de desăvârșit pradă acestor hrăpitori cu dantura de cauciuc, dictatori ventriloci, potentați tronând în fotoliul tabesului, ca astăzi. Nici când nu s-a mai întâmplat o asemenea oprire în fața toiagului, o asemenea prosternare dinaintea papucului de flanelă. În mandarine, în dregătorii, în finanțe, în oștire, în presă, se înțeasă cheliile, bronșita, reumatismul și hernia.

Exasperați de o tardivă ambiție, sexagenarii au călărit pe baston, au lunecat pe fotoliul cu roate pe tărâmurile politicii, ale literaturii, ale acțiunii, în sfârșit, lăsând pretutindeni urmele sfîcterelor lor slăbite și sonore. În Parlament, în presă, proza lor se prelinge, sentința lor tușește, duhnind a descompunere și a mormânt. Înțelegerea lor sclerozată străjuiește la poarta existenței pe care o cred isprăvită o dată cu propria lor povărnire. între scenă

' Două rânduri cenzurate.

și public, de asemenea, s-a impus muzeul viu al exhibiționiștilor bătrâni, păzitori ai obiceiului, ai ternului și ai banalității. Peste tot, macabrii uzurpatori se cațără de tribune, de rampe, de actualitate, stăruind în funcțiunea lor de robinet stricat de supurațiune inveterată.

În schimb, lumea dezertează sălile, administratorii se sperie de scăderea tirajelor, popoarele se frământă într-o stare de neputință, pe când continuă să rășnească răsuflatele energii și talente, cântecul lor știut. Fenomenul fecundității se lămurește cu o lege a memoriei. După o evoluție de câteva decenii, după o trecătoare oprire, amintirea omului scade, treptat. Pierde, mai întâi, ultimele zile, săptămâni și luni. Dispar apoi din conștiință cei din urmă ani. Și decrepiții simt înviind într-înșii învățătura lor dintâi, ceea ce le dă iluzia originalității. Mai târziu, când răul e făcut, apar primele raze de abecedar, dimpreună cu noțiunile de carte de cetire. E faza pe care o denumim Mitiță Sturdza, când poți face încă figură de șef de partid și de prim-ministru. Până ce, ca un prunc desfățat de gădiliciul unei raze de soare, marea și hibrida păpușă cu barbă și cu ochelari, aplecată pe călimară, ajunge la un unic și ineputabil refren: „ga-ga-ga...”

Există, desigur, o deosebire știută, de bătrâni-tineri și de tineri-bătrâni: raritate care nu ne interesează azi. Prinși cum suntem între atâtea corpuri cadaverice cari infestază secolul, secolul nostru în care se știe că bătrânețea e o boală organică și în care se va și curând că bătrânețea e o boală molipsitoare.

- Ce facem cu ei? Spartanii îi suiau pe Tayget când deveneau inutili, primitivii îi scuturau de pe cocotieri... Ce li se cuvine oare când devin vătămători și vrăjmași?

Spun poveștile de călătorie că războinicii din Țara Focului trăiesc sub corturi cu hoitul viermuit al strămoșului în care își înțepă săgețile și lancea pentru venin și vitejie. Să fie aceasta un exemplu și un motiv pentru a-i conserva în capul treburilor pe evlavioșii lui Voronov? Sau e o demonstrație prin exagerare a pestilenței stârnite de întârzierea în activitate a neputincioșilor îndârjiți?

Măsuri de salubritate publică se impun..

Să clădim lazarete și azile.

Obosiții s-ar obișnui, cu încetul, acolo, dacă le-am trimite ziare, zaruri, tutun și fotografii pornografice.

ECHIVOCUL

D. I. G. Duca a găsit un fel de „*Jsevermoore*” al guvernului: „*Jechivocur*”. A repetat la Cameră acest cuvânt, cu sumbra stăruință a corbului lui Edgar Poe. E leit-motivul exasperării dictatoriale. Locotenentul d-lui Brătianu e amator de dileme și de situații clare, dar numai pe terenul artificial, pregătit cu dinadinsul. A înăsprit starea de asediu, a perfecționat până la scabrozitate spionajul, a introdus sistemul primelor pentru încurajarea denunțului și a înscenărilor, a instituit cenzura și, în cele din urmă, a ticluit o lege după care poate întemnița și osândi pe oricine nu e de o părere cu guvernul în chestiunea interzisă; pe oricine va critica Regența, ca instituție sau alcătuire, pe oricine va preconiza sau sugera, prin orice fel de mijloace, o cât de ușoară nuanțare a așezărilor edictate de Brătieni.

Tare pe toate aceste măsuri, prepusul guvernamental adresează, nu fără oarecare stil și dicțiune, opoziției o sfidare, în aparență francă și leală: Rupeți, odată, cu echivocul și spuneți-ne clar ce urmăriți: vreți consolidarea ordinii monarhice actuale, sau răsturnarea ei? Sunteți pentru menținerea Regenței în alcătuirea-i de astăzi sau cereți modificarea ei? Răspunsul e invariabil același: - Vrem reintegrarea în legalitate, prin restabilirea libertăților și consultarea țării în alegeri libere... Numai un Parlament reprezentând în mod real țara se poate pronunța asupra unor chestiuni atât de grave. Și iată-l pe d. Duca, în prada unei reci mâinii, scandând, scrâșnind în măsura în care linia-i de autoritate elegantă i-o îngăduie: „Echivoc! Asta-i un echivoc! Sunteți echivoci!” Pentru simplul cuvânt că opoziția, în situația de astăzi cumplit de anormală, sub un regim de supraomenesc abuz, refuză să cadă în cursa ce i se întinde: să calce legile votate de mamelucii d-lui Brătianu care visează, Hamlet politic, să-și trimită la mânăstire adversarii.

O amintire, într-adevăr, îi obsedează pe Brătieni: gigantica arestare a Congresului Socialist din 1921, desființarea partidului și mișcării muncitorești, prin închiderea și schinguierea delegaților și fruntașilor ei căzuți în capcană. (Partidul și guvernul averescan a scos atunci din foc acele castane... Oferă el astăzi același domestic

serviciu?) Adesea, desigur, conspiratorii întruniți în Consiliul de Miniștri, sau în consiliul de familie la Florica, au evocat procedeele din 1921 și s-au gândit să le aplice Partidului Național-Țărănesc. De aceea noua lege scelerată. De aceea somațiunile de a ieși din echivoc. Dar în izbânda acestei tactici vizibile și naive nu credem. Fiindcă Partidul Național-Țărănesc utilizează tocmai echivocul ca armă de luptă și de propagandă în contra guvernului neurastenizat. Și fiindcă, în cele din urmă, guvernul n-ar îndrăzni să aplice opoziției măsurile din 1921.

Nu, desigur, nu va îndrăzni!

UN PROSCRIS ?

Semnul de întrebare din titlu e mai mult o fățarnicie retorică. Nu suntem cătuși de puțin nedumiriți asupra momentului politic. El aparține spionului și putanei în strânsă colaborare cu bărbatul de stat. Se caută scribi pentru pornografia dictatorială, gen inedit inventat de senilii lubrici ai regimului. Se caută, apoi, unelte, adică salariați la discreția guvernului, gata la spargeri, falsuri, înscenări și chiar sentințe judecătorești - după nevoie. Se caută, deci, escroci, aventurieri, cavaleri de industrie, de litere, de presă, curvari, târfe, codoși și sutenori', pentru o bună plasare în administrație, în diplomație, în actualitate. Domnia interlopului, în slujba uzurpatorului. Morala și Codul Penal întoarse[^] pe dos ca un ciorap: cusăturile au ieșit, în libertate, la lumină. În asemenea situații, de ce să ne mirăm, de ce să ne plângem: legea care o consacra a fost votată și, pentru o simplă bănuială, pentru un simplu comentariu, cetățenii înfundă temnița. Circulă liste de suspecți și de proscriși: ca sub Robespierre (dar nu confundăm fanatismul și onoarea acestuia cu năravul egoist al d-lui Brătianu), ca sub anticul Sylla... (a cărui bravură, totuși, refuză orice apropiere cu puzilanimitatea[†] dictatorului de la Florica). Încercăm, totuși, încă o protestare, mai mult pentru a

[†] *Souteneur* (franc.) - proxenet.

* *Pusillanimité* (franc.) - lașitate.

înregistra pur și simplu o fărâdelege din lanțul păcatelor fără sfârșit. E vorba de colonelul Theodorescu, arestat aproape simultan cu d. Manoilescu, sub învinuiri similare de intenții subversive și de comploturi nerealizate. Învinuiri transpuse apoi pe planul mai mult administrativ al comenzilor de avioane Foker. Un comunicat al guvernului afirma, într-adevăr, că d. colonel Theodorescu n-a fost implicat în nici o uneltire și în nici o afacere incorectă. Mai târziu ni s-a lămurit, tot pe cale oficială, că d. colonel Theodorescu nici n-a fost arestat. Suportase totuși o detențiune de câteva zile, la Comandament, într-o cameră păzită. Ar reieși din toate aceste dezvinovățiri ale autorităților că, adică, în sarcina colonelului nu s-a găsit absolut nimic.

DANIA ȘI PĂȚANIA

Nu vrem să-l descurajăm pe d. Ion Brătianu. A donat Muzeului „Toma Stelian” câteva pânze de maeștri celebri. Și are dreptatea **Rampa** când exclamă că gestul e senzațional, deși nu dă cuvântului sensul subversiv pe care i-l atribuim.

Vestea, pe noi, ne-a stupefiat pur și simplu. Prin pura împreunare a două vocabule sortite veșnic să se respingă. Era ca și cum auzeam de cine știe ce monstruoasă zoologică: **Brătianu** și **danie**, iată sunete pe cari mintea cea mai perversă și mai ingenioasă nu s-ar fi gândit să le acupleze.

Le-am cetit și ne-am frecat la ochi, le-am silabisit și am exclamat ca Daniil Sihastrul: „Ne înșeală auzul sau avem un vis?”. Și fiindcă slovele tipărite jucau tontoroii pe hârtie, le-am fi vânat cu buricele degetelor, să ne convingem pe dibuite ca de o tipăritură în relief pentru orbeți. Un amănunt capital sporea îndoiala noastră. În ruptul capului n-am fi admis ipoteza pe care cuvintele **Brătianu-danie** o propuneau înțelegerii noastre științifice. A trebuit un gigantic efort de voință, un apel disperat la fantezie, un exod al rațiunii în regiunile abracadabrantului, pentru ca, prin metoda reducerii la absurd, să tolerăm o clipă în conștiință această presupunere ineptă, neverosimilă, delirantă, cuprinsă, cum am mai

spus, în incestuosul sau în teratologicul himen al cuvintelor: **Brătianu-danie**.

A fost un chin colosal: ca și cum pârghia minții ar fi răsturnat în neant tone întregi de prejudecăți. Jupiter, născând prin țeastă pe Minerva în zale și în lance, n-ar fi încercat, credem, o mai năprasnică migrenă. Și totuși am priceput. Am priceput, dar n-am admis. Fiindcă pe lângă **Brătianu-danie** se adăogau acestei dileme sexuale alte elemente cari îi completau hibriditatea. Cuvintele: **opere de artă, pânze, tablouri, Rembrandt, Dürer, Fragonard, Watteau** exagerau fantasticul și irealul primei supoziții. Un veritabil sabat: **Brătianu-danie-artă**. Călare pe mătură. Nudități pocite. Încurcături obscene și spurcate.

Imposibil! Imposibil! Eram în starea sufletească în care trebuie să se fi găsit Luther când a dat cu călimara în perete. Nu mai înțelegeam nimic. Înțelegeam doar pripeala dezmetică a primului-ministru pus în fața problemelor neîngăduite și cari îi slobod în creier vârtelnița gândurilor. Trăiam un fenomen analog.

- Stăi, frate! (ne răsări atunci umbra lui Constantinescu-Porcu). Stăi, ce te frământă așa! Fii mai calm! De ce nu citești informația până la capăt? Și mâinile grăsuțe ale fostului sfetnic brătienist ne-au netezit, sub ochelari, gazeta mototolită. Ochelarii erau spărți; Porcu ni-i împrumută pe ai săi, cu cârlige.

Am cetit și ne-am luminat:

D. Brătianu a donat o galerie pe care n-a colecționat-o niciodată. Un legat al unei mătuși mucalite. Premierul a încredințat dintru început colecția criticului Tzigara Samurcaș. Dania trece, deci, în posesia statului, fără ca d. Brătianu să se fi atins de ea.

Într-un cuvânt, nimic din averea imensă a Brătienilor nu se clingește în folosul națiunii. Așa, e logic, așa e natural. Așa, da!

REZISTENTA CETĂȚENEASCA

E formula exasperării mulțimilor în fața teroarei și batjocurii dictatoriale. Toate legile și toate libertățile sunt suprimate. Guvernul nu mai procedează altfel decât prin zilnice măsuri de brutal

bun-plac. E un șantaj, e o inchizitorială siluire, pentru a smulge adversarilor acea ieșire din echivoc, pentru care se străduia ca un mamoș d. I. G. Duca, - acea mărturisire de intențiuni subversive, potrivnice, adică, vederilor guvernului, și îngăduind aplicarea „violențelor excepționale”. E un război de uzură, în care cei puțini și încercuți au orbirea să-și închipuie că vor rezista faimosului sfert de oră mai mult, ce decide victoria. E o amăgire pe care o urmăresc de nouă ani prin nisipurile mișcătoare ale politicei. Nouă ani, într-adevăr, de așteptare încordată și nedezmintită, nu i-au convins pe uzurpatori că împotriva partidelor de mase nu se luptă nici cu fapta, nici cu timpul. Pădurea se reface în adâncuri, când cad la margini copaci izbiți de secure.

An după an, popularitatea Partidului Național-Țărănesc s-a adâncit în desișul înviorător și fecund al poporului. În aceeași vreme, rândurile asupritorilor s-au rărit, chipurile multora au primit sărutul pământului, pe cei rămași bătrânețea îi hărțuie sau îi batjocorește cu iluzia, întreținută, a sănătății și a dăinuirii... Din ce în ce sporește grozava disproporție a taberelor, și asediații, totuși, cutează să provoace și să înfrunte. Pentru că au pus între izolarea lor și ostilitatea națiunii întregi unica soluție, a răzvrătirii. Ultima lor speranță e într-o represiune a unei mișcări ce întârzie. Ei dețin autoritatea și armele ei. Le trebuie prilejul de a abuza de ele, pentru a ieși din intolerabila lor situație de prizonieri. Totdeauna, d. Ion Brătianu a recurs la leacul câtorva picături de sânge. Are nevoie azi de proaspete libațiuni. De aceea campania, cinică, de sfidări, tăgăduirea oricărui drept de discuție și de întrunire, asfixierea, voită, a vieții politice. La cea dintâi împotrivire, guvernul își asmute mexicanii. Ca în 1907, ca în 1919. Liberalii s-au priceput totdeauna să opună maselor armata, în situație pregătită de ei.

Desigur, niciodată opoziția nu se va hotărî să recurgă la supremul mijloc. Nu de teama baionetelor, ci de a necunoscutului pe care dezlănțuirea mulțimilor îl implică. Din acest punct de vedere, problema pentru național-țărăniști e clară. Se bucură pretutindeni de popularitate și ascultare. O singură chemare, și Ardealul, cel puțin Ardealul, le răspunde. E o posibilitate inutilizabilă, ca energia valurilor mării. Patriotismul poruncește opoziției să refuze uzurpatorilor războiul civil pe care aceștia, ajunși la „fie ce-o fi”, îl reclamă. Opoziția a ales însă metoda mai eficace a

„rezistenței cetățenești”. Formula e destul de obscură. De fapt, tot ceea ce a făcut Partidul Național-Țărănesc în ultimii nouă ani se poate denumi „rezistență cetățenească”. O rezistență, însă, mărginită la protestări solemne, la o polemică vie, la o participare la simulacrul vieții constituționale. O rezistență pasivă, care n-a reacționat sub lovitură, ci s-a supus fără să cedeze: tactica seculară a românului. Ce va însemna, față de aceasta, „rezistența cetățenească” de azi? Desigur, reacțiunea imediată. Nesupunerea în fața arbitrariului și a abuzului. Apărarea de către cetățeni a legii, împotriva celor investiți cu titlurile și insignele autorității. Intimidarea și corectarea, prin acest mijloc, aplicat în miile prilejuri cotidiene, a zbirilor, a căror nerușinare și ferocitate nu-și puizează curajul decât în pasivitatea cetățeanului.

E o metodă pe deplin îndreptățită, riguros legală. Ea duce fără greș, prin descurajarea uneltelor guvernamentale din administrație și din jandarmerie, la paralizarea dictaturii. Ea necesită, însă, o propagandă prin exemplu și o conștiință a cărei mobilizare, credem, a pregătit-o însuși guvernul prin provocările lui.

O STATUIE

Din inițiativa unui comitet, Octave Mirbeau își avea statuia la Luxembourg. De la moartea lui au trecut, ni se pare, zece ani. Comedia Franceză va relua înverșunatul pamflet dramatic: *Les affaires sont les affaires*². Ura nu-l mai urmărește pe Mirbeau dincolo de mormânt. Ura, totuși, îi adusese în viață succesul. Lumea, pe a cărei spinare descria parafe cumplite din biciul stilului său năprasnic, s-a îndesat, două decenii, încovoiată, la locuința acestui energumen, cuprinsă de atracția sadică a flagelării. Și pe măsură ce vibra mai aprig verbul și hohotea mai sinistru pamfletul, creștea mulțimea spasmodică a supliciaților. Fantastic succes de librărie în burghezimea-victimă. În jurul lui Mirbeau nu s-a putut

¹ *Puiser* (franc.) - a se alimenta dintr-o sursă.

² *Afacerile sunt afaceri* (franc.).

urzi complotul tăcerii. Golul, în care alții au dispărut asfixiați, niciodată n-a avut adâncimea care să-l cuprindă, să-l scufunde pe Mirbeau. GlasuJJuLa.izbit vitraliul zărilor și l-a spart asurzitor. Menirea de pamfletar cere răspuțeri de fiară generoasă și indomptabilă. În deșertul vrăjmaș, pe care ți-l abandonează oamenii zăvoriți în bordeiele lor comode, lătratul șacalilor, râsetul hienei, târcoala micilor sălbăticiuni ale libertății se istovesc cu timpul. Numai plămâniile leului răzbat cu sunet de furtună, prin aerul nopții reci, până în somnul sperios al oazei sătule. Numai gheara lui crispată în lupte, numai colții lui crânceni, numai saltul lui hiperbolic răvășesc, din când în când, rândurile disciplinate ale tribului.

Pe locul care au sucombat Bloy și Talhade, a biruit Mirbeau. Anatema lui repetată în sute de articole, în studii, în nuvele, în romane, rostită de pe scenă, strigată, uneori, de pe tribună, se împrăștia în zeci de mii de volume, ca un fruct îmbibat de venin savuros și fatal. Textele lui clocotesc de această furibundă neîndurare.

Frază, curent de vehemență intensă, agresivă, alcătuind un vânt fond pentru reliefurile caricaturii și al rictusului, pentru scenele de tortură, de masacru, de stupriu², de sexualitate exasperată. Ura lui își concentrează vâpăile ca să dogorească în plin, până la insolație, până la mistuire, pe politicianul republicii, pe militarul din colonii, pe micul burghez strângător, pe funcționarul mașinal, și vin la rând omul de litere, preotul, femeia. Dezlănțuie în eroii săi toate instinctele de rapt, viciu și crimă. Opera lui pare inspirată și scrisă în cabinetul secret al muzelor.

Femeia, în Mirbeau, erotică și felină, suflu impur pe flacăra creatoare a omului, cloacă flămândă, ființă incertă în care țipă isteriile: *toujours ce compagnon dont le coeur n'est pas sur* - concluzia lui Vigny e mult prea melancolică și elegantă pentru a încăpea într-însa sentința lui Mirbeau. Cărțile lui sunt o uvertură la sexualismul mondial de după război. În fiecare pagină lascivitatea femeii și priapismul bărbatului se întâlnesc, se complică, se

¹ *Indomptable* (franc.) - de neîmblânzit

² *Stupum* (lat.) - faptă infamă

³ Acest semen în a cărui inimă nu se poate avea încredere (franc.).

strangulează zadarnic în fantezia violentă a autorului. Incesturi, violuri, pederastii. Verva sa caricaturală și teratologică nu se oprește în fața morții: abatele Jules, iată-l, arătare grotescă, e smuls din patul agoniei ca să sfârșească în colțul odăii, despuiat, turgescenț, în delirul final al unei masturbații epileptice.

O omenire în neastâmpărul idealului și a plăcerii niciodată ajunse. O gamă de stări sufletești care pleacă de la pacea și puritatea idilică, traversează obscenul, până la paroxismul sadic, grotesc și macabru, într-o suită de scene năpustite, de trupuri strâmbate, de simțiri schimonosite dinadins, de viziuni abjecte, pentru ca verbiajul torențial și caustic al pamfletarului să izbească mai în plin.

Plutește, totuși, în această atmosferă un lirism duios, o compătimire contrariată. Un ultim contrast al firii lui răzvrătite și excesive îl găsim în începuturile lui reacționare, catolice, regaliste, din ziarul său *Les Grimaces*. Cele două ideologii ale lui Mirbeau stau la antipodi: tradiționalism-anarhie. Consecvența e numai în temperamentul său extremist, irascibil, absolut.

Mirbeau, astăzi, beneficiază de supremul său minut, de pocăință pe patul morții. Convertire la ceea ce renegase: patrie, tradiție, religie. Era ultimul salt leonin pe care spiritul lui, pe sfârșite, a ținut să-l facă.

NEPREVĂZUTUL

Ion Brătianu era un calculator. Dinaintea ochilor săi viața politică se desfășura ca un câmp de șah pe care partizanii și adversarii evoluau, deopotrivă, supuși premeditării lui irezistibile. Avea totdeauna, în gând și la îndemână, lovitura de grație. Dar și-a permis satisfacția sportivă de a nu uza niciodată de marile lui mijloace: atât era de sigur, pe terenul, pe care cu viclenie și iscusință și-l pregătise, de disproporția personalităților, a experienței și a forțelor în joc. Astfel, și-a creat pe încetul, în cercurile bine inițiate, renumele celui mai inteligent dintre dictatorii Europei de

astăzi. Singurul care tolerase în parlament o opoziție, relativ numeroasă, și o discuție, între cei patru pereți, liberă. Singurul care suporta prin presă un control indiscret și vehemente campanii, fără să se emoționeze. Singurul care conserva simulacrele vieții constituționale și dinastice, substituindu-li-se, de fapt, cu desăvârșire. Realiza și turul de forță de a părăsi vremelnice puterea și de a simula o cădere în opoziție. Un salt îl readucea pe vârful piramidei, printre evenimentele ostile, în derută. Acestea toate fără arestări, fără asasinat: când era nevoie de asemenea procedee, Brătianu știa să găsească interpuși, generali și prim-miniștri. În ultimul timp, degetele sale boierești au fost ferite de un sânge nemijlocit. Călăii săi erau oameni de faimă, de situație și răspundere deplină. Sfântul Petru ar trebui să fie un prea feroce și subtil inchișitor pentru a-i refuza intrarea paradisului. Un dictator plin de personalitate, fără obsesii și schimonosiri napoleoniene: e o trăsătură de inapreciabil bun-gust că nu s-a strămbat la Kodak-ul reporterilor în felul unui Mussolini, Condilis, Primo de Rivera, Hindenburg, Kerenski, Horthy, Kemal, Troțchi - trăsături schingiuite, priviri contrafăcute, după posomorâta mască a împăratului. Campion politic, campion de stat, care își ascundea pasiunea, își păstra fără ostentațiune naturalul și voioșia. Un fel de zimbriu rătăcit anacronic în cireada de reproductori politici, pe cari îi îngenunchea, fără să-i masacreze, dar umilindu-i cu virilitatea lui violentă.

Avea agerimea căutăturii în învălmășeală, sentimentul orientării, intuiția momentului. Căpitan oriental, croit pentru aventură și uzurpație, temperat prin tradiție de familie, inadaptabil totuși statului modern. Temperamentul îl împingea să-și creeze dificultăți, pentru asprul exercițiu al voinței, al pasiunii și ai mușchilor săi de combativ pe un plan istoric. Cugetarea îi copleșea cu orgoliul că poate conjura destinele și a le capta în albia întortocheată a calculelor Jui dârze. Întotdeauna i-a scăpat, însă, neprevăzutul, din socoteli. În 1916, atacul bulgăresc îi ruinează o campanie triumfală, în 1925, cancerul regelui Ferdinand. În 1927, gâlcile rele pricinuite de un discurs în aer liber. Norocul și pânda lui de piscică au corectat totdeauna greșelile. În lipsa lui, cine să le corecteze? Ion Brătianu impunea țării întregi legea lui. Ea se sfărâmă odată cu el. Urmașii se vor feri să și-o asume. N-au spete pentru o asemenea

absurdă și primejdioasă misiune, și, apoi, teama neprevăzutului a pătruns în toți cei ce i-au văzut murind pe Mârzescu, Ferechide, Constantinescu și Brătianu: părea, acesta, sortit longevității prin tradiție, prin prestigiu, prin necesitate.

Ion Brătianu nu lasă o moștenire de bărbat de stat. Ambiția lui disproporționată avea nevoie de unelte și de zberi, de corupție și de anarhie. A ruinat toate instituțiile țării, a înfrânt, a terorizat, a cumpărat. A corupt patria și a anarhizat-o. Își dedia singur seama de toate acestea și avea leacul la îndemână. Ii mai trebuiau câțiva ani ca, din dezordinea instaurată, să deducă o legalitate nouă. De-ar fi fost mai tânăr cu numai un deceniu. Dar, fără el, soluția republicii, către care îl îndruma firea lui de urmaș al carbonarului Ion Brătianu, firea lui de romantic comprimat, nemărturisit, e o primejdie mai mult. Cine să o repereze, în timp, să ne conducă, vrând-nevrând, și să o înfăptuiască pentru a ieși din haosul simulacrelor constituționale de astăzi?

Vintilă? Duca?

Să nu insultăm evenimentele.

Să ne dezmeticim din această lecție a neprevăzutului. Legea lui Ion Brătianu s-a spulberat. Peste mormântul său proaspăt, pe care se vor înscrie fapte mari, istoria, întreruptă, a României, de zbuciumul athletic al unui uzurpator, să-și refacă fireasca ei continuitate.

BRĂTIENISM ȘI LIBERALISM

Liberalii par a nu-și da seama de funesta lovitură pe care hazardul le-a aplicat-o. Doliul lor e numai sentimental. Sensibilitatea lor e vremelnice alertată, dar forța lor politică și-o socotesc intactă. Niciodată trufia și nerecunoștința nu s-au manifestat mai vertiginos ca după adormirea de veci a lui Ion Brătianu. Partizanii au și uitat că îi datoresc exclusiv ființa lor de oameni publici și neîntrerupta prezență la putere. Își închipuie că prin coeziune și disciplină, și prin specularea poziției câștigate, vor duce mai departe opera

dictatorială a defunctului. Dar singurul efect al disciplinei nu poate fi decât întârzierea unui sfârșit pripit și dezastruos. Liberalii au conjurat panica și, din punctul de vedere acesta, situația lor e oarecum înlesnită. În vremea din urmă panica în Partidul Liberal se propaga de sus în jos, de la șef și de la guvern. Extrema încordare și complicație internă era opera chinuită a defunctului i prim-ministru [...].'

Ultimul dintre liberali își putea suplini, în fața acestei probleme, șeful, cu infinit mai mult calm și înțelepciune. Dar drumul de mijloc îi era lui Brătianu interzis. Trebuia urmat cu fanatism de întreg partidul. Astfel, ar fi triumfat, sau ar fi căzut cu toții. Astăzi, însă, liberalii au scăpat de legea riguroasă a solidarității.

Scoși, fără voia lor, de sub riscurile atitudinilor extreme, ei se pot apropia de celelalte partide, pentru o mai cuminte și mai senină examinare a întrebării care apasă țara. Numai așa își pot salva ei existența ca partid de guvernământ, ca partid bancar, ca partid petrolier etc. Ei vor renunța, de-acum înainte, la pretențiunea hegemoniei absolute, la echilibristica dictaturii constituționale, la simulacru la Florica. Toate acestea constituiau fondul brătienismului. Dar Ion Brătianu plecat, brătienismul a murit. Singur Partidul Liberal supraviețuiește: renegând însă idealurile subversive ale fostei trinități fraterne care îi acaparase conducerea.

Șefia, însă, a d-lui Vintilă Brătianu înseamnă, pare-se, continuarea rezistenței, urmărirea visului, supunerea către un tenebros și irealizabil testament politic de familie. Și nu-și dă seama, noul șef, că ceea ce făcea forța brătienismului, mai întâi în rândurile partidului și apoi în politica internă, era identitatea de voință a celor doi frați. Înșușirile lor se corijau și se completau, într-un fel de singură și uriașă ființă politică dominatoare. Azi d. Vintilă Brătianu a rămas, sub acest raport, o jumătate de om - și considerat, în el însuși, o tristă jumătate. Pentru a continua totuși o acțiune subversivă, revoluționară, dictatorială, e nevoie nu de fracțiuni de personalitate, ci de fapte mai mult decât întregi, de o

¹ Un rând șters, probabil cenzurat.

inteligentă, de o agerime și o vitalitate excepțională. Asemenea oameni, pentru a nu fi stânjeniți în calculele lor complicate, în mișcările lor cu manevre depărtate, se înconjură, de obicei, cu mediocrități supuse, cari cred și nu întreabă. Ion Brătianu a fost un astfel de om. Colaboratorii și i-a ales în așa mod, ca să nu-l plictisească: gândiți-vă numai la liberalii din minister... Și iată-i astăzi, singuri, puștii, sterpi și dizgrațiați, cercând, de la Dimitriu la Vintilă, să persiste în uzurpările brătienismului, al căror atlet părăsește azi, olimpic și pe veci, Capitala.

Ce poate să urmeze? Dictatura lilipuților!

IERI ȘI AZI

Cine va mai influența Regenta? Iată întrebarea epocii noi care începe. Jocul factorilor constituționali era complex și delicat. Numai un iscusit, ca Ion Brătianu, putea să se atingă de un asemenea mecanism de horlogerie. Anevoie tușeau nerod, țepăna digitație a d-lui Vintilă Brătianu va reuși să se apropie și să manipuleze complicatul aparat de guvernare pe care și-l confecționase defunctul, pentru talentul și uzul său exclusiv. S-a repetat până la oboseală: [...] în practică însă lucrurile nu se petreceau cu această divină simplitate. E foarte greu să îndupleci pe cineva să abdice de la orice personalitate, să renunțe la orice liber arbitru și la orice inițiativă. Rolul de om de paie nu este acceptabil decât fără această denumire și acompaniat de menajamentele necesare vanității omenești.

Trebuie un imens prestigiu și o imensă artă să obții de la semenii tăi, de la superiorii tăi ierarhici, recunoașterea tacită că ești, de fapt, cel care hotărăște, cel care conduce. Nimeni din urmașii lui Ion Brătianu nu e capabil să mai exercite acest șantaj nuanțat, acea subtilă și cumpănită teroare. [...] Sunt semne cari nu înșeală: menținerea, de pildă, cu orice preț a regimului și guvernului

² Câteva cuvinte șterse, probabil cenzurate.

³ Un rând șters.

actual, pretarea, mai ales, la înnoite mistificări constituționale; aceleași povești, Știrbei, Prezan, Titulescu în ministere de detență. Sunt toate acestea simptome de robire incurabilă. Căci o regență liberă, o regență domnitoare, nu poate recurge în adevăr decât la o singură măsură: dizolvarea Camerelor și alegeri noi cu garanții de libertate. Orice altă soluție înseamnă brătienism, și încă din cel în descompunere.

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT

Că Vintilă a fost proțâpîț șef, faptul nu poate decât să bucore pe adversari. Vistiernicul a trecut de la direcția administrativă a partidului, și de la autoritatea de casier șicanator și zgârcit, la conducerea politică. E cea mai sigură garanție că întreaga clică va persevera în greșelile în care o târâse temperamentul dezlănțuit al defunctului. Rămânem, apoi, priponiți la formula „prin noi înșine” și la întregul sistem de asfixie economică și de paralizie introdus de zoologica perseverență a finanțului, în câteva idei scâlciate. Procesul, deci, de exasperare a țării, prin asuprire, prin abuzuri și prin foamete, continuă întezit. Imensul asediu mut din jurul uzurpatorilor nu se ridică, ci se îndârjește. Singura primejdie, într-adevăr, pentru cetățeni, după moartea lui Ion Brătianu, ar fi fost o revenire a Partidului Liberal la o politică elastică, la o legalitate mai plauzibilă, la o toleranță aducătoare de liniște. În felul acesta, sub aspecte mai puțin brutale, cu dictatura lor ar mai fi durat, îngăduindu-le să-și refacă moralul, rândurile și metodele, până la o nouă formulă de dominație. Fiindcă, ceea ce trebuiau ei să evite era o izbire cu opoziția, în starea de descomplectare în care se găsesc azi. Ceea ce trebuiau să înlesnească, și încă degrabă, era selecțiunea și promovarea energiilor tinere, la posturile de comandă, la demnitățile clanului. În termeni tactici, scumpi oratoriei d-lui Mihalache, acestea s-ar numi evitarea deciziei și refacerea cadrelor. Cocoșarea d-lui Vintilă la șefie zădărnicește toate aceste operațiuni.

¹ Trăiască, crească, înflorească (lat.)

D-sa reprezintă, în orientarea partidului, același misticism de familie, filtrat însă printr-un creier de bibilică, aceleași pasiuni și uri trecute printr-o sensibilitate de antropoid. Egoismul familial va duce înlăuntrul partidului vechea prigoană a personalităților, - galonarea și căpățuirea, însă, a nepoților și a rubedeniilor. O tristă și bicisnică disciplină birocratică amenință România, pradă emanațiilor sufletești ale noului dictator. Din fericire, el nu are prestigiul fizic pentru a se impune. Nu aparține tipului dictatorial consacrat, nu are nici carura îndesată și grumazul scurt al lui Mussolini, nici splendida amplexare animalică a lui Brătianu.

Cu o sârmană umbrelă de arhivar, cu o servietă, cu o țacălie și o stăruință de catâr, cu o meticulozitate de miop și un spirit meschin, poți fi, la rigoare, director de orfelinat, administrator de cantină. Șefie însă, dictatură, uzurpație: mai va!

SFIDĂRI ÎNCHEGATE

Să te conduci ca d. I. G. Duca în ultimele zile, e nevoie de oarecare stăpânire de sine și bravură. A fost asemeni acelor generali mexicani cari, puși în fața plutonului de execuție, refuză să fie legați la ochi și comandă singuri: „foc”. D. Duca, ex-moștenitorul prezumtiv al lui Ion Brătianu, s-a văzut nevoit, de către înalte rațiuni de partid, să-l propună pe Vintilă la o șefie care, în ruptul capului, vistiernicului nu i s-ar fi cuvenit. Și a constatat d. Duca, pe când cu o eleganță pură de orice șovăire sorbea această amară cupă, că nu trebuie să insiste prea mult pentru ca membrii Partidului Liberal să-i dea ascultare. Vintilă fu astfel încoronat și avu de suferit, pe lângă discursul delfinului său, și o acoladă a acestuia. Se vede bine, d. Duca s-a întrecut pe sine, s-a automartirizat cu un entuziasm într-adevăr național-liberal, căci, mai presus de râvna și deșertăciunea-i personală, a pus slava dinastiei și necesitățile tribului. Răsplata, desigur, va veni, ierarhică și, prin aceasta, incontestabilă. În oastea liberală nimeni nu poartă bastonul de șef suprem în servietă. Răbdarea e principala virtute a mercenarului care s-a nimerit în slujbă la Florica.

Un asemenea surplus de devotament, o astfel de supralicităție de oficii, a furnizat d. I. G. Duca, în memorabila ședință de ungeri a d-lui Vintilă. Într-o supremă genuflexiune oratorică, d-sa a proclamat nevoia urgentă ca Ion Brătianu să fie nemurit în bronz pe una din piețele Bucureștilor. Partidul - delegați și parlamentari - a aderat, firește, și se spune că într-una din primele ședințe ale Camerei se va vota proiectul de lege pentru erectarea statuii defunctului. Bucureștii vor aparține, deci, prin monumente, Brătienilor, după cum Florența aparține Medicișilor. Să protestăm, cu umilință. Nu pentru că am nesocoti calitățile și serviciile răposatului dictator. S-ar putea chiar ca protestul nostru să corespundă mai precis felului de a gândi, în asemenea chestiuni, al lui Brătianu, decât avântul, semănător de bronzuri, al d-lui Duca.

Dar statuia lui Ion Brătianu e cel puțin prematură. Am prefera în locu-i, mărturisim, un monument al lui Alexandru Cuza, principele celei dintâi uniri și a celei dintâi împrăștiării. Ne-am aștepta, apoi, să vedem crescând la o răspântie augusta figură, ecvestră, a regelui Carol, comandantul războiului pentru independență, fondatorul Regatului, ctitorul României, a cărui domnie se aseamănă cu a lui Alexandru cel Bun și a lui Ștefan cel Mare. Avem, e drept, gesticulația în bronz a romanticului său sfetnic: Brătianu-tatăl. Dar dacă la preamărirea acestuia s-ar adăoga acum aceea a fiului, cu uitarea deplorabilă a Regelui său, Ferdinand I, care și el își merită monumentul, nu s-ar putea numi toată această ostentație, această precipitare în bronz, această galerie familială zvârcolită sub cerul acaparat al Capitalei, nu s-ar putea oare numi obrăznicie liberal-brătienistă? Nu?

HIGIENA SUCCESULUI

Agonia liberală mai poate dura două-trei luni. Îndeajuns ca pestilenta să sufocă întreaga țară. Stropiți-vă batistele cu clor, umblați cu nasul astupat. Prin cimitirul sulfuros al politiceii interne circulă încă în libertate cadavre în concediu, hoituri vii.

D. Iuliu Maniu și-a dat seama că nu se poate pactiza cu spectrii unui trecut mușegăit și îndărătnic. Cu atât mai mult când strigoii aceștia se arată intransigenți și din cavouri își mai clămpăne putreda lor pretenție la supremație. Vor fi îngropați, drept pedeapsă, de două ori, potrivit ceremonialului eretic convenit acestor răposați rebeli față de legile naturii: lanț ruginit le va fereca țurloaietele, cruce de fier îi va pironi, prin coșul pieptului, de fundul raclei, sare și cenușă le va stârpi iarba de printre melcii mormântului, pe care se așterne o uitare îngrozită și un blestem scârbit.

Liberalii se prăbușesc din zgârie-norul năzuinței lor absurde. Atletul care executa, în fața plebei, acele ascensiuni senzaționale, acele numere de efect, nu poate fi înlocuit. La jocul acesta de-a uzurpația și de-a dictatura, supraviețuitorii debili din fostul său ansamblu, cu dinadinsul mediocru, își vor plezni musculatura de cauciuc. Aveau, după neașteptatul lor dezastru, puțința unei retrageri pe poziții care se pot menține. Împins de acea prudență care la săracii cu duhul ține loc de inspirație și de cuminenție, d. Vintilă Brătianu a făcut primele demersuri pentru o înțelegere cu opoziția. A dat impresia că, părăsind idealurile disproporționate și zvârcolindu-se din nodul gordian al unei situații ce necesită inexorabil o sabie pentru a fi rezolvată, moștenitorul oploșit al romanticului Ion încearcă o revenire la realitate. Nimeni n-ar fi refuzat liberalilor mâna de ajutor pentru a le înlesni pogorârea de pe streășină excursiei lor somnambulice. Liberalii își au încă un rost în treburile țării, cu industriile, cu băncile, cu petrolurile și chiar cu samsarii lor. Din conversația, însă, cu Vintilă, s-a înțeles că d-sa rămâne priponit la obsesia defunctului său frate. Vistiernicul transpune, pe plan politic, una din acele faimoase oferte de participare cari învelesc, anual, pe financiarul străin. D. Vintilă Brătianu cere totul: pace, conlucrare, popularitate, în schimbul câtorva ministere. Consimte să împartă guvernul, dar nu puterea. Oferă Partidului Național-Țărănesc un prizonierat cu onoruri de Zece Mai, o cursă cu zăbrele aurite, și refuză orice discuție pentru dizolvarea Camerilor, alegeri libere și întărirea monarhiei. Neputincios, dar oligarh: că problemele mari se decid în cabinet, nu în piața publică.

Astfel, prin îndărătnicia lor și-au hotărât soarta. Vor sucomba sabotați de imensa nemulțumire a țării, care, asemenea mării, elimină, fără eforturi, epavele și impuritățile de pe întinsul ei. Pentru acest travaliu, vreme a fost destulă. El e aproape săvârșit. Rezistența cetățenească va paraliza pe micii zbiri în cotidienele lor abuzuri și delictе. Acțiunea Opoziției-Unite spulberă, vrând-nevrând, orice iluzie a d-lui Brătianu de a-și alimenta agonia cu credite din străinătate. Fatalul termen al supremului horcăit nu este, deci, depărtat. Partidul Național-Țărănesc vine curând la putere. Să nu fie însă printr-o viclenie de muribund a liberalilor. D. Iuliu Maniu e un evlavios exagerat al votului universal.

E tocmai ceea ce viitorul guvern vrea să evite. De aceea să ia seama bine. Din primele săptămâni, administrația superioară a țării îl va sabota, la rândul ei, în numele liberalilor. La sate, subprefecții și jandarmii nu vor întârzia să speculeze cele dintâi dezamăgiri și nerăbdarea de mai bine a mulțimilor. În lupta surdă și subversivă în contra guvernului popular, Banca Națională are să fie, firește, în primele linii. Votul universal, sentimentul maselor, vor fi, în toate acestea, de un sprijin depărtat și ineficace. Trebuie studiate și pregătite din vreme măsurile împotriva opoziției, instituțiilor bancare liberale. Trebuie prevenite tentativele Băncii Naționale de a face politică liberală în momentul ales. Să se identifice, apoi, toate creaturile vintiliste din ministere, din administrație, din întreprinderi, din jandarmerie, din poliție. Personalul care să le înlocuiască, la cea dintâi nesupunere, să fie pregătit și designat din timp. Asemenea operațiuni nu pot, însă, fi complete fără o serioasă prevenire a străinătății: altfel leul se va prăvăli, cu binevoitorul concurs al liberalilor, și împrumutul străin va deveni tot atât de himeric ca și pentru regimul actual.

Pentru o moștenire trainică și salubră, se impune dezinfectarea localurilor, stârpirea germenilor de putrefacție și a ptomainelor de pretutindeni.

Totul, altfel, va fi fost inutil.

Substanță toxică (franc, *ptomaine*).

D. Vintilă Brătianu - câtă vreme încă numele său va mai obseda gazetele? -, d. Vintilă Brătianu, din primele ceasuri ale succesiunii, a dat măsura lipsei sale de abilitate, de inteligență și de sânge rece. Judecăm, firește, din punctul de vedere al unui om care a moștenit idealul de atotputernicie al fratelui său, dimpreună cu un partid solidar și disciplinat, ca orice trupă bine înfruptată și de ani de zile condusă pe o cale de pradă și jaf. Acești mercenari, deci, și acest șef, hotărâți, cu orice preț, să brigandeze, ca și până acum, de la putere, ca dintr-un cuib medieval de piatră, o țară care are tradiția încălcărilor și a pasivității, s-au turburat și s-au bâlbâit, au făcut, adică, o ridiculă și tristă figură de legalisti și de oameni cinstiți, de îndată ce veritabilul lor căpitan, conducătorul cel cu faimă, cel fioros, cel oacheș, cel cu păr mult pe față și pe piept, a închis ochii. Ion Brătianu zăcea încă la Atheneu neînsuflețit. Prezența lui printre ai săi era, încă, cel puțin corporală. Nimic din orânduirile pe cari voința sa le fixase nu se clintise. Dimpotrivă, cu o docilă urgență, regenții au luat măsuri să completeze totul în așa fel, încât nimic să nu pară schimbat în riguroasele așezăminte ale defunctului: un frate îl înlocuia în toate prezidențiile cumulate. Ca și cum recele trup exala încă prestigii și terori misterioase. Moralul, totuși, cinismul, nerușinarea, cutezanța, i-au părăsit pe liberali ca printr-un blestem. Nu înseamnă, asta, că structura lor sufletească a fost miraculos modificată. Dar lașitatea trecea pe primul plan și, dimpreună cu ea, nerozia lua conducerea mișcărilor partidului. Rândurile acestea nu sunt menite să-i prevină și să-i îndrepte. Ci să constate zbuciumul inutil și precipitat la noului prim-ministru chiar în ceasurile în cari nimeni nu i-ar fi pretins gesturi politice și acte de guvern. Care ar fi fost cea mai firească și mai demnă atitudine a uzurpatorilor la moartea șefului lor? Aceea, desigur, care ar fi tins să demonstreze că, politicește, nimic nu s-a schimbat, că într-un vechi partid o pierdere poate fi foarte dureroasă, în nici un caz însă ireparabilă: individualitățile se înlocuiesc, energiile se completează, după un mecanism lăuntric, sub tutela principiilor și a programurilor cari, ele singure, interesează. D. Vintilă Brătianu a solicitat însă

grabnic intervenția opoziției, ca și cum s-ar fi aflat în fața unei catastrofe naționale: numai o uniune sacră l-ar fi putut salva. Concomitent, tricefalii convocau pe d-nii Iorga, Maniu și Averescu, și le cereau insistent concursul, ca pentru a conjura gravul pericol iscat de odihnirea lui Brătianu. Socoteală de primitivi, panică de filisteni, izbiți în

Goliath-ul lor, care întrunea toată bravura și puterea tribului.

De atunci d. Vintilă Brătianu a persistat în toate demersurile prin cari își mărturisea, public, neputința și incapacitatea. A culminat în faimoasa propunere scrisă către d. Iuliu Maniu: act oficial prin care se recunoaște fraudă electorală, ilegalitatea Parlamentului, [...]. Veritabilă ofertă de complicitate în schimbul unui partaj de onoruri, demnități și interese, pentru întărirea uzurpațiunilor și abuzurilor din ultimii nouă ani. Document unic, bun pentru Occident când d. Vintilă Brătianu, în pelerinaj financiar, se va înfățișa în prim-ministru constituțional și în om de angajamente certe și onorabile.

Spovedanie de fals bărbat de stat de modă veche: niciodată răposatul Ion Brătianu n-ar fi fost indus să-și așterne negru pe alb imoralismul și fățarnicia. Veritabilii adepți ai lui Machiavelli, cei pătrunși de gândirea maestrului sunt tocmai cei ce nu se proclamă ca atari. Ion Brătianu era dintre acei ce nu și-ar fi încredințat cugetarea nici unui jurnal intim: necum unui adversar politic ca Iuliu Maniu, dedat cu exercițiile sufletești și pasionat logician. Asemenea grafice năravuri nu sunt tolerabile decât romancierilor psihologi cari caută să-și surprindă cetitorii prin confesiuni îndrăznețe.

Greșeala aceasta a d-lui Vintilă Brătianu, de a fi făcut mărturisiri complete pe o hârtie păstrată de șeful opoziției, pune Partidul Liberal, față de Regență, în cea mai impudică dintre situații. Căci și-a clamat, mai întâi, de pe catafalcul șefului, insuficiența de a guverna fără sprijinul opoziției, invitând-o stăruitor la colaborare. A recunoscut, apoi, ilegalitatea regimului și a oferit ameliorări superficiale și despăgubiri politice pentru a induce în complicitate pe național-țărăniști.

¹ Un rând lipsă, probabil cenzurat.

Iar astăzi, peste câteva ore, mâine poate, când disprețuitorul refuz al acestora va fi oficial cunoscut, Partidul Liberal va proclama, față de țară și de Regență, că își ia singur răspunderea situației, cu sprijinul legii și al corpului electoral. Aceasta după ce a mărturisit, de fapt, că nu poate guverna fără cel puțin asentimentul opoziției, și, în scris, că regimul e fraudulos și nemernic. Ce vor răspunde, oare, tricefalii? D. Vintilă Brătianu a distrus paravanul de fraze solemne de după care se aranjau stupriile și incestele politice; astfel a instalat, fără voia lui, decența în toate aceste meșteșugite combinațiuni. Căci pentru a continua pe vechea cale, trebuie un curaj reînnoit: proclamarea liberei promiscuități, politica în pielea goală...

ȘOMAJ

Un muncitor s-a sinucis la Petroșani. Cu un cartuș de dinamită așezat pe pânțele. A dat foc fitilului și a așteptat să se apropie flacăra. A închis oare ochii, a scrâșnit din dinți, și-a încordat oare voința să stranguleze, odată cu teama, pornirea supremă a trupului de a se apăra? O detunătură l-a sfârtecat. Prin fum, vecinii n-au mai găsit decât o tocătură împrăștiată.

Muncitorul era de multă vreme șomer. Cât trebuie să fi răbdat de foame, ca să recurgă la hrana infernală a dinamitei - o dată pentru totdeauna. Ce hărțuieți, ce scandaluri, ce mizerii îi va fi făcut stomacul de s-a decis să-l îndoape, în sfârșit, cum se cuvine. Ce pisicești concerte, ce protestări lihnite și stridente îi vor fi intonat, neîntrerupt, bietele-i mațe exasperate, că a găsit nimerit să curme acest *jazzband* al sărăciei cu o explozie, în chip de acord final! Furioasă pedeapsă, sălbatică răzbunare împotriva organului stupid și neîndurat. Muncitori, funcționari, studenți și intelectuali, câți din aceștia nu înțeleg oarba îndârjire de a-ți smuci stomacul și a-l spulbera până la stele, cu un ultim gest nimicitor. Muncitorul din Valea Jiului care și-a administrat cumplita cuminecătură a dinamitei, arată și altora calea de urmat. Mai sunt în situația lui, la

Petroșani, câteva mii. Ardealul, de altfel, întreg e în șomaj pe urma suprimării creditelor, determinând stagnarea industriilor, a exploatațiunilor și a cherestelelor. Dumnicatul infernal al minerului Ciura Ioan impune zgomotos toată această problemă, învederează paradoxul tragic al șomajului în România. Pretutindeni bogății în părăginire, mucegăite forțe, energii atrofiate, așteptând milostivirea lui Vintilă Brătianu, a Băncii Naționale și a Creditului Industrial. O țară întreagă paralizată și flămânzită de încăpățânarea interesată a unui maniac, de care nici un efort nu e în stare să o dezberă.

Va ajunge, oare, la constipatele urechi ale Primului-ministru ferocea sinucidere a flămândului de la Petroșani? Poate avea, pentru d. Brătianu, vreun înțeles omenesc acel super-harakiri al lui Ciura Ioan? Mai curând credem că, în fapta acestuia, primul-ministru găsește un îndemn la perseverență. O țară în care șomerii, mizerabilii și disperații, își sparg pântecele și pier fără urmă, poate fi guvernată oricum și oricât

1928

CAFENEA

O sală dreptunghiulară unde fiecare contribuie la atmosfera de leneșă găzduire ce se alcătuieste pentru toți cu fumul țigării sale. Fumul acesta te primește, cel dintâi, ca un suflet mare, ca un Dumnezeu răspândit într-o biserică albastră. Natura se oferă în fumul florilor sale, biserica te cuprinde în expirarea cădelnițelor cizelate ca florile și în cari ard mirodeniile. Cafeneaua, biruitoare în orașe, biruitoare asupra câmpiilor boltite de zări și asupra templelor acoperite, te încapă în fumul țigărilor aprinse și în aburul potirelor pline. Țigările sunt pline cu uscătură de floare. Cafeneaua se umple de toți cei cu viața ofilită de nevoi, griji și râvne.

E un loc de popas între două drumuri.

E locașul plictiselei, al visării și al lenei savuroase. Are mese pentru cei cari se reculeg și pentru cei cari își iau aci curajul sinuciderei. Dar e mai ales oaza pentru cei ce-și duc în tăcere viața. Se așteaptă plăcut, se așteaptă cu o lină încredere, în cafenea, întâmplarea care te va coti brusc pe drumurile norocului. E o răspântie între înălțimi și adâncuri. Dar te simți sigur și liniștit întrânsa, fiindcă dacă aluneci, - aluneci pe nesimțite.

În cafenea nu vin demnitarii, și nici cerșetorii. Mizeria în trepte nu te înfioară și nu te scutură spectacolul strălucirii și al succesului.

Sedativă e cafeneaua, căci are pentru tine un colț în care să aștepți și o ușă pentru neprevăzut, care poate veni să te caute. Iar dacă ai adăstat prea mult și ai ațipit și ai revenit prea des, o singură nevăzută se cerne pe suflet, ca într-o moară tăcută și prăfoasă, - o moară care-ți macină orele și iluziile. Până când ajungi ca acest bătrân ratat, pe care-l priveam astăzi. Un om care a răscolit în jurul

său opinii și a condus gazete. își perindă, mai întâi, toată viața zilei, pe sub ochi, în coloanele ziarelor ce nu mai vorbesc despre dânsul. Apoi, meditează prelungit, fixându-și privirea pe linguriță sau cercetând dincolo de fereastră. M-am apropiat de locul său gol, pe canapeaua de pluș cărămiziu și roș. Cadavrele a câtorva zeci de muște, ucise cu îndemânare și delicateță, zăceau într-o risipire capricioasă. Am înțeles că bătrânul ratat nu mai știe aștepta nici moartea. E oaspetele cafenelei pe vecie căci cafeneaua își cioplește chipurile în oaspeți pe cari îi vom găsi într-însa totdeauna.

CHIRIAȘII, LUPU ȘI POPESCU

E cu puțință ca Parlamentul liberal să lucreze încă o sesiune? Nici d. Vintilă Brătianu nu se grăbește să plece de la putere, și nici d. Iuliu Maniu nu se precipită să o ia: asediul e lung și învingătorul pretinde capitularea fără condiții. De aceea se poate ca guvernarea liberală să mai rupă câteva luni din cei treisprezece ani de domnie minoră ai regelui Mihai. În cazul acesta, ministrul de Justiție trebuie neapărat să vie cu o lege de prelungire a regimului chiriilor. Nu suntem, e drept, decât la jumătatea iernii și cea mai acută problemă a oamenilor nevoiași rămâne încă aceea: cum să iasă din ea! Mîntea prevăzătoare, însă, a unui ministru de Justiție care este, în același timp, și un distins publicist, adică un om de litere, un sociolog și un filosof, va scruta desigur surprinderile și încurcăturile viitorului celui mai apropiat: se vestește, pentru multă lume, *o primăvară grea*. Descindă-și bine ochii paznicul dreptății sociale. Și cum el este, în cazul de față, un temperament pasionat și o fire poetică (trecutul său ne-o mărturisește), va izbuti, credem, să citească, în depărtări inaccesibile nouă, zborul diafan al cocorilor, pornit cu zilele și primejdiile lui april, de cine știe unde, încoace. Va fi atunci vrajbă mare și încăierare între proprietari și chiriași. Sunt zeci de mii de oameni, băștinași ai cetăților, pe cari legea idiotului Cudalbu, ministru averescan și, în neștire, agent al liberalilor, îi aruncă în stradă în luna când înflorește liliacul. Și, cu

toate că acest anotimp pare, astăzi, la distanțe de timp stelare, de vremea noastră gripală, prevenirea amenințărilor lui, juridicește, nu se poate face decât acum: *în sesiune a parlamentară apropiată*. E vorba numai de o prevenire, firește, de un paliativ, - și el nu poate fi altul decât: prelungirea vechilor contracte.

Dar o soluțiune a însăși problemei locațiunilor nu va mai fi arbitrar separată de chestiunea construcțiilor, în care, după câte știm, ministrul Muncii are un cuvânt de spus. Într-adevăr, d. dr. Lupu, autorul, pe vremuri, al unui proiect de lege al chiriilor quasi-revoluționar, se află astăzi în fruntea unei Case a construcțiilor, pentru care pare a fi stors de la zgârcenia d-lui Vintilă Brătianu mijloacele de a scoate din starea de ficțiune, de până acum. Nu vedem, deci, cum s-ar dezinteresa d-sa de alarma chiriașilor pândiți de evacuările de la primăvară și cum și-ar asuma, cu anticipație, câteva mii de asemenea sinistrați ce i-ar reveni, cu buclucurile lor, de Sf. Gheorghe.

Iată o preocupare mărunță, - vor gândi politicienii obsedați de metafizica împrumutului, de stabilizare și de modul cum s-ar putea obține, prin Liga Națiunilor, dezarmarea Ungariei. E vorba, totuși, de grija de căpetenie care apasă cea mai mare parte a orășenilor: funcționarii particulari și muncitorimea. E vorba să se găsească un ministru liberal sau liberaloid care să nu mai considere problema fragmentar și să se libereze, totdeodată, de teroarea sindicatului proprietarilor și de ipocrizia de clasă.

LA GENEVA

Gloria lui Găetan, a cărui ascensiune de-aba începe, n-a trecut încă hotarul. Presa străină continuă să se ocupe de certurile dintre guverne și de urzelile diplomaticești, în coloanele bălțate de știutele fotografii ale miniștrilor de Externe, până ce auriul chip al rufianului bucureștean va răsări, ca o stea, în paginile Europei. Ziarele italiene, firește, n-au luat nici ele cunoștință de isprava și existența unui tip „*Jiesorgimento*” pe malurile Dâmboviței. Figura

venerabilă a monseignorului Seipel și pozele scrobite ale micilor cancelari balcanici excită, în redacțiile fasciste, o cerneală spumegoasă, o rabie războinică și imperialistă. Amenințarea tună în defileele Alpilor, spre Viena pacifică, spre Belgradul dârz, spre lubricul București, obsedat de mistere și scheme erotice, și în Praga atentă, tocmai în vremea când Societatea Națiunilor se pregătește să aplaneze vrajba dintre națiuni și să discute, iar și iar, dezarmarea. Ascultați de la *Giomale d'Italia*, organul oficial al d-lui Mussolini, cetire: nu trebuie încurajat banditismul, nu trebuie încurajată lașitatea înarmată a patruzeci de milioane de locuitori ai Micii Antante, asupra a opt milioane de cetățeni, pașnici și fără arme, ai Ungariei. Pe zi ce trece, tonul acesta răstit, verbiajul acesta gogoșat, se întetește. Fără îndoială, amenințarea în sine, tradusă adică în ceea ce ar putea ea însemna ca faptă, când s-ar ajunge, din nefericire, la fapte, nu sperie pe nimeni. Am văzut până și Austria, cu mâinile legate, surâzând sub vociferarea torențială a d-lui Mussolini. Câteva zile în șir Viena se întrema la suvenirul unicei sale glorii marțiale, bătută în silabele lui Caporetto. Am auzit, reînviată, cuvintele fostului Kaiser german, care, în demența sa, găsea adesea formule lapidare: „mai bine-i să-i ai pe italieni vrăjmași decât prieteni”... Și desigur că întreg acest liber centru de laborioasă democrație și de senină artă răzimată și oglindită în Danubiu, s-ar înveselit ca de o nouă operetă de retorica mussoliniană, dacă ea n-ar fi corespuns acelor suferinți reale, acelor schingiuri de suflete și trupuri pe cari politica fascistă le comandă în sudul Tirolului...

Dar nu e vorba de transformat frazele Ducelui în efective • militare, cotropind mijlocul Europei. Și câtă vreme, încă, pricinile și frontierele se mai judecă în solemnități sau în conciliabule, între indivizi în haine negre și pantofi de lac, ajutorul pe care atitudinea Italiei îl aduce Ungariei turbulente, subversive și prinsă pentru a nu știm câta oară în flagrant delict de tentativă de incendiere a continentului, e totuși eficace. Liga Națiunilor e din nou pusă la încercare și, anticipativ, compromisă. Cinismul sfidător al lui Mussolini, care a îmbrățișat cauza ingrătă a Ungariei, a Ungariei bancnotelor false, a Ungariei înarmărilor de la St. Gothard, cu un curaj care egalează dezinvoltura sexuală a lui Găetan aplecat peste

babe, complică tot ceea ce se anunța simplu și dinainte soluționat la Geneva.

Ungaria inculpată are un avocat disprețuitor și primejdios. D. Titulescu a încercat, în zadar, să și-l câștige. Ar fi mai sănătos, pentru reprezentanții României, să calculeze dintru început cu acest constant neprieten. Ar fi mai salubru pentru opinia publică românească, și pentru conducătorii ei, să iasă din alcovul problemelor genitale, pentru a privi, o clipă, peste frontieră.

FORTE NOI

Clarificare? Unii o văd prin răsturnarea liberalilor și venirea Partidului Național-Țărănesc. Imposibil, se răspunde, liberalii sunt prea tari pentru a succomba sub loviturile de hârtie ale buletinelor de vot universal. Ei nu-și vor face un scrupul și nici nu se vor împiedica de numărul infim de reprezentanți strecurați în Parlament sub regimul asfixiant al alegerilor libere. Ci vor lupta cu mijloacele pe cari organizarea lor bancară și înrămurirea lor în administrație li le procură. Structura economică a țării și a întregului continent le îngăduie să compenseze numărul prin pozițiunile pe cari ei le ocupă. Liberalii pot sabota un guvern național-țărănesc, precum și opoziția național-țărăniștilor poate paraliza, pe fotoliul de baionete, dictatura liberală.

Inegale, și totuși cele două tabere se pot anihila reciproc. Speranță unică: împăcarea lor într-o formațiune de colaborare. Speranță deșartă: liberalii nu renunță le dogma supremației lor. Lucruri știute, și sprijinite, toate, pe credința greșită că armonia internă nu poate fi obținută decât prin revenirea la sistemul antebelic al celor două partide chemate alternativ la cârmă de voința înțeleaptă a suveranului, discret influențată de glasul urnelor și al „opinie”.

Dar suveranul de altădată a răposat, iar urnele, dimpotrivă, s-au înmulțit. Și fiindcă, față în față au rămas, de o parte, țărani, de alta, bancherii, forțe cari, politicește, nu se pot ciocni - cum nu se

pot război vietățile cerului cu cele din fundul oceanului -, rătăcirea și confuziunea s-ar fi perpetuat, la nesfârșit, spre bucuria profitorilor politici. Un mic fapt, însă, și recent, arată calea clarificărilor posibile. Câmpul și elementele în luptă se modifică. Mecanica politică se lămurește și își recapătă preciziunea, ca prin miracolul unei teorii matematice noi. În antagonismul dintre național-țărăniști și liberali intervin, ca o nouă dimensiune, mulțimile uitate ale muncitorimii. În felul acesta, vidul izolator dintre dictatura cartierelor luxoase ale orașelor și satele nenumărate ca stelele, dar risipite ca și ele, se umple prin intervenția, până azi absentă, a foburgurilor. Contactul, eludat cu dibăcie, de pseudo-bancherii și pseudo-capitaliștii liberali, devine inevitabil. Piept la piept. Marea și lagunele ei, sporite de vigoarea-i imensă, au atins stătutele canale dintre palate. Aceasta e-situația pe care o poate crea resurecția Partidului Social-Democrat, ralierea, din nou, a muncitorimii în jurul unui steag roșu decolorat. Liberalii au înțeles primejdia. Campania lor delirantă, revărsările calomnioase pe tema acordului național-țărănist-muncitoresc, stau dovadă.

Socialiștii pot redeveni o decisivă greutate, în falsul echilibru dintre cele două tabere. În 1920, partidul lor înrola o sută șaizeci de mii de muncitori dincoace și dincolo de Carpați.

În vremea când partidele politice nu reprezentau decât fracțiuni regionale, socialismul constituise primul partid unitar al României-întregite.

În culmea gloriei și a popularității sale, generalul Averescu a conspirat cu acest partid. În plină ascensiune politică, doctorul Lupu, socialist sui-generis, apărea în fața mulțimii, orator înflăcărat și incendiat de reflexul cruntei flamuri sub care vorbea.

Fanatismul împins până la stupiditate al conducătorilor socialiști, amestecul nerod al Internaționalei a III-a, sceleratețea ministrului Argetoianu, au spulberat această forță: singura care menținea pe liberali în strictă realitate, în justă proporție. În reînvierea de acum, alianța cu național-țărăniștii e cel mai de seamă ajutor. Prigonirile polițienești, îndelunga și speciala scoatere din lege a muncitorimii au învigorat resortul indignării ei, ruginit. Șomajul organizat de Vintilă Brătianu, mai întâi în Banat, apoi pe Valea Jiului și a Prahovei, până în București, și care se întinde

pretutindeni, readuce acel curaj și acel accent al deznădejzii și al foamei. Flămânzitorul țării, d. Vintilă Brătianu, își pregătește, sigur, adversarii.

Fără îndoială, în explicația reînvierii socialismului intervin elemente încă obscure, interese încă nedescifrate.

Se întrevăd, în anumite campanii, mâini, abjecte, liberale, se ghicesc socotelile complicate ale unor mandarini, amatori de alianțe și de încurcături. Nu importă însă tactica, nici procedeele, când, prin folosirea abilă a rivalităților permanente sau momentane între partide, între formațiuni, între personalități, se ajunge la clarificarea și întregirea eșicherului politic prin readucerea muncitorimii în bătălie.

Dar nu ne felicităm prea devreme. Partidul Socialist pe cale de reconstituire rămâne expus acelorași primejdii nimicitoare din trecut. În primul rând, vanitatea, nerozia și îndârjirea conducătorilor. Nu a tuturor. Dar presa va veghea, de data asta, să nu avem o nouă recoltă de idoli. Ura, pe urmă, împotriva elementului intelectual, pornită de semidoctii broșurilor de popularizare, de fascinații cuvântului tipărit și ai rezumatelor de economie politică. Și amestecul perfid și inept al Internaționalei comuniste, care a dus, pretutindeni, la distrugerea organizațiilor uvriere. Iar în sprijinul propagandei comuniste, în ajutorul agenților provocatori, vor interveni, fără doar și poate, prin toate mijloacele, cu întreg zelul, guvernul și Partidul Liberal.

O alianță ocultă, imorală și subversivă, a liberalilor cu uneltorii Sovietelor, iată prima paradoxală consecință a acordului național-țărănesc-socialist.

FLĂMÂNZITORUL

Strădania guvernului n-a fost zadarnică. A izbutit să pună țărănimea la regim. Spun rapoartele prefectilor că, în cele mai mănoase regiuni al țării, locuitorii flămânzesc și vitele crapă de foame. O masă pe zi, o masă la două zile: intensivă cură de slăbit.

Clasa conducătoare, îmbuibată cu eter și cocaină, obsedată de senzații istovitoare și de problema tinereții fără bătrânețe, cunoaște postul prelungit și abținerea de la bucate ca un mijloc pentru menținerea zvelteții și a siluetei.

E rândul poporului să se bucure de asemenea privilegiu. D. Vintilă Brătianu a găsit acest procedeu de înnobilitare în masă, de nivelare și împăciuire socială în egalitate: brăul plugarului și centura cioclovinei se încheie la același număr, virginal de redus, de grade... Fără îndoială că nici înainte vreme țaranul nu putea fi învinuit de excese gastronomice. Nici când, burlesca și deformatoarea obezitate n-a amenințat tipul estetic al rasei. Respectând pe neștiute o igienă sugubeață care îți recomandă să te ferești să îmbuci și să te îmbuibi pe săturate, omul de la țară s-a ridicat totdeauna de lângă un ceaun fără să aștepte suspinul recunoscător al stomacului. Și, de-a lungul zilei pecetluită de soare, a purtat printre lanuri cântecul protestator al mațelor în șomaj. Apoi, pelagra, apoi sifilisul și **delirul tremens** îl pândeau să nu se răsfete într-o resemnare care, cu timpul, ar echivala cu fericirea. Din când în când, câte o ploaie de gloanțe se adăuga tuturor binecuvântărilor vieții lui, din partea stăpânirii surprinsă cu hambarele goale. Războiul, țaranul l-a purtat în același sunet de fanfără interioară a măruntaielor lui pustii. În schimb, împroprietărirea și votul universal au acreditat legenda țaranului ghiftuit, cu chimirul înțesat de monedă depreciată...

Regimul bestial al d-lui Vintilă Brătianu, mania și sadismul său de calculator primar ne aduc, târziu, dezmințirea. A fost, mai întâi, foametea în Basarabia și exodul sătenilor basarabeni, pe spinare cu scoarțele înflorite, prin târgurile și orașele Regatului. Opinia publică și politicienii nu s-au emoționat cu exces: în mintea multora, Basarabia se ivește învăluită într-un fel de poezie slavă, în care cele șapte plăgi biblice sunt endemice și oarecum necesare pentru pitorescul locului. Foametea în Basarabia e o prelungire a foametei în Rusia, o consecință încă persistentă a țarismului de odinioară, a sovietismului, vecin astăzi. Foametea în Basarabia e foarte firească și suportabilă pentru sătunii din Regat și din celelalte provincii, cari, de altfel, n-au în toate cele ce se petrec peste Prut nici o vină. Dar spectrul ei - cum se zice în cea mai cotidiană retorică - răsărit în satele și holdele Olteniei, sau pe dealurile

Banatului, apare ca un hidos anacronism. O întoarcere la vremurile lui Caragea sau ale lui Pasvantoglu. Prefecții raportează, ministrul se crucește și nu-i vine a crede. Foamete în România Tratatului de la Trianon și a exproprierii? Țăranii n-au de sămânță și de mămăligă? Doar li s-a dat (cum li s-a dat) pământ... Și, totuși, populația e lihnită. Molimele se întind. Se cer ajutoare: bucate și leacuri. De unde, însă, guvernul să trimită aceste bucate, când pretutindeni aproape situația e simțitor aceeași, când același strigăt flămâzită se ridică și din Țara pietroasă a Moșilor, și a maramureșenilor, și din Basarabia osândită la post uscat, prin tradiție, și din Oltenia, mănoasă în deriziune?

E stăruința d-lui Vintilă Brătianu care se realizează. Țara încape în calculele maniei sale aritmetice, în fagurii minții sale sterpe și înguste. Rând pe rând, clasele au fost lovite, sărăcite, devitalize și corupte de atotputernicia acestui neputincios care aservește totul intereselor tagmei de misiți și de samsari în subordine. A creat, mai întâi, pentru necesitățile bugetului, mizeria funcționarilor, cărora le-a intonat, cu vocea sa cinică și nazală, aria sacrificiului și a penitenței unanime. Rezultatul: sinucideri, prostituție, fraude uriașe, bacșiș, disperare. A dezorganizat învățământul primar, a nimicit învățământul superior, printr-o salarizare infamă și o muncă disproporționată până la imposibil. Rezultatul: incultură și agitații, exodul corpului didactic spre alte îndeletniciri mai hrănitoare. Printr-un sistem de constrângeri, de restricții și de impuneri, a paralizat industria de peste munți, suprimă creditul, devenit un instrument de control și de șantaj politic, și ruinează negustorimea, stăvilind tranzacțiile.

Încep falimentele și, deodată, în regiunile industriale, șomajul. Ministrul Muncii îl constată la Arad, la Reșița și Anina, la Petroșani, pe Valea Jiului, în Ardeal, pe Valea Prahovei, la București. Cincizeci de mii de muncitori fără lucru înseamnă treisute de mii de guri fără pâine. Căci grația divină a dăruit pe cei slabi și mizeri cu prolificitate, unul din aspectele cele mai ironice ale abundenței.

Într-o vie, la Valea Călugărească, am văzut murind de foame un copil de țâță. Mama lui venise din vreme să-și asigure de lucru la primăvară. Copilul avea un oval bizar, scofălcit și vânăt. Vânăt

în jurul pleoapelor, pe scobitura obrazilor, pe scufundătura spectrală a nasului. I se încrețise pielea; - părea un fetus sau, mai curând, o babă. Sinistră, pe un chip de prunc, imaginea bătrâneții. Mama lui, gonită de departe, de peste Olt, de sărăcie, îl îmbia, cu un sân veșted, să-1 hrănească: n-avea lapte.

Pruncul acesta făcea parte din generația pe care a pregătit-o țării dictatura d-lui Vintilă Brătianu, flămânzitorul.

LEGEA BUCHIEI

Ministrul Școlilor e un admirator înverșunat al poetului Eftimiu. Al Eftimiului din *Meșterul Manole*. Și-a potrivit, o vreme, activitatea școlară pe faimosul refren: „Cu piatră, cu var și cu sânge, - prin viață, prin moarte, zidim”. Casapul gălcilor lui Ionel Brătianu și-a săvârșit, astfel, opera masonică, spre marea baftă și îmbuibare a chiristigiilor, antreprenorilor de binale și a fabricanților de cărămidă, liberali. Căci unul din principalele merite și secrete al regimului stă în această măiastră fuziune a idealului cu afacerile. Școli, deci, în stil bizantin, cu acoperișul roșu de vilă boierească, s-au înălțat la toate răscrucile. Au rămas însă pustii, ca altarele uitate ale unui cult păgânesc. D. dr. Anghelescu adoptase tactica prisăcarului: așteptând albinele, așezase pretutindeni faguri artificiali. Și a trecut, apoi, la a doua parte a ceea ce numește d-sa, și guvernul, campania culturală. *Un* proiect de lege asupra învățământului secundar teoretic. în plină fantasmagorie. Și-a propus oare, ministrul Școlilor, să legisfereze *Vidul*? Să fie, oare, proiectul său de lege, prelungirea și sublinierea relor năravuri ale pubertății? Spun ziarele că Parlamentul se pregătește să discute acest conglomerat de articole cari nu creează, nu îndreaptă și nici nu modifică nimic dintr-o realitate tristă și imuabilă. Se mai afirmă, în glumă poate, că asistăm la războiul a două concepții, că d. dr. Anghelescu o impune azi pe a d-sale și o înlătură pe a d-lui Petrovici. Se pronunță, în legătură cu acestea toate, cuvântul de reformă școlară, ca și cum ne-am afla în fața unui plan chibzuit și prevăzut cu mijloacele

necesare de realcătuire din temelii a învățământului. În realitate, se propun câteva neglijabile modificări de amănunt, se proclamă unele înlocuiri de termeni. De zeci de ani, miniștrii români ai Instrucțiunii Publice fac figură de legiuitori, înființând sau desființând clasa a opta, spre marea emoție a elevilor dintr-a șaptea. De zeci de ani, problema de căpetenie a învățământului pare că s-a fixat în suprimarea sau instituirea examenelor de fine de an, nu numai a bacalaureatului. Proiectul d-lui Anghelescu, astăzi, imitând mișcarea circulară a măgarului la scosul apei, se târcolește în jurul acelorași grave nimicuri. Măine, desigur, un alt reformator va prefăce și răsturna tot ceea ce se legiuiește astăzi. La nesfârșit, de-a lungul istoriei.

Dar, între timp, nu-și vor da seama, toți acești miniștri, că învățământul, că mai ales învățământul secundar, de mult nu mai există?

POLITICA PEDERASTĂ A ROMÂNIEI

Lui Titulescu, desigur, îi suntem recunoscători: ca logicieni, ca artiști, ca români; din toate privințele, precisul său discurs, învăpăiat și dur ca un diamant dezlănțuit în cele mai pure și fulgurante flăcări, a trebuit să ne satisfacă. Procesul - momentan - a fost pierdut. În chiar coloanele acestui ziar, nu sunt de atunci zece zile, am arătat la ce ne așteptam. Paradoxal eșec, și revoltător. Toți sortii, în aparență, păreau de partea noastră. Începând cu atitudinea cuminte și loială a României comparată cu uneltirile neîncetate ale Ungariei, prinsă în flagrant delict de falsitate de bancnote și, de curând - fapt care o pune într-o inferioritate decisivă -, în flagrant delict de contrabandă de mitraliere, agravată de ifose impertinente și declarațiuni războinice; începând cu dreptatea limpede a cauzei românești, exprimată în formulele lapidare ale d-lui Titulescu, opusă absurdelor pretenții maghiare, anevoios susținute de retorica întortocheată a contelui Aponyi, avocat neîncrezător al unei teze imposibile; și, trecând apoi pe terenul realităților palpabile,

prieteniile noastre, sistemul de alianțe din care participăm, blocul Micii înțelegeri și al Poloniei: argument greu, în balanța frauduloasă a justiției de la Geneva, a justiției care privește pe furiș, pe sub tulpanul de peste pleoape. Și se pare că am pierdut, totuși.

Consiliul senil are frecvente absențe de memorie. Din septembrie până în martie a uitat tot ce știuse și hotărâse. România s-a retras din cabinetul acestor năravuri internaționale, rușinos pătată de tentativa lor de a o convinge.

Pățania de la Geneva, însă, nu trebuie considerată izolat. Nu e o întâmplare datorată unor conjecturi oculte, defavorabile. Ea era inevitabilă și dacă nu intervine o redresare hotărâtă a acțiunii noastre, dinăuntru și din afară, în ținută, în ton, în continuitate, dacă nu se trece, fără zăbavă, fără sfială, de la pasivitatea acestei pederaste politici, dispusă cu spatele la realitate și deschizând ușile de-a-ndaratelea, în deplină ofertă de nuri pentru călcâiul, sputa și alte poftă ale oricui, proaspăta și trecătoarea ofensă va fi urmată de altele, cu mult mai grave încă.

N-ar trebui să mai servim publicului fapte, imagini și argumente. O demonstrație plastică, după cele mai moderne procedee pedagogice, l-ar lămuri mai rapid și mai lesne. Pentru explicarea zig-zag-urilor pe tobogan, ale politicii noastre externe, ar fi prea de-ajuns ca publicul să poată privi, o singură dată, mutrele corpului nostru diplomatic, să vadă mișcându-se trupurile manechinelor noastre *din carieră*, să audă, mai ales, vorba, să le savureze accentul indescritibil.

Pomădată, sclivisită selecție de hermafrodiți și de castrați, de bătrâni precoci, de smulși, cu sforțări de seringă, din ghearele paraliziei generale, de moșnegi spasmodici și monoclași, desigur, ansamblul acesta al personalului nostru pentru legație și afaceri străine (cele câteva rare excepții nu fac decât să confirme - prin contrast - constatările noastre) pare destinat mai mult unui panopticum, unei exhibiții cu scop educativ, de mizerii șlefuite, unui repertoriu de *grand-guignol*, unui roman de Jean Lorrain, decât apărării și propagandei intereselor unei țări în afară. Cum să facem ca publicul să vadă? Să cerem participarea tabeticului corp la parada de 10 Mai? S-ar pierde mucalitul efect al zăzâitului și al graseiatului obligatoriu în uzanțele și conversațiile diplomației.

Să exigem, în schimbul unor mănoase cheltuieli de reprezentare, ce li s-ar servi din taxa de intrare, o expoziție trimestrială în cuștile parcului comunal de la Filaret? Să le oferim montarea unui film monden în cinematograful vorbitor? Pentru informarea mulțimii, nici un sacrificiu, nici o pretenție nu ni se pare exagerată. Masele trebuie să-și dea seama că pricina neizbânzilor cauzei românești în afară e părăsirea de demult, a acesteia, pe mâini nevolnice.

Diplomația românească e refugiul pseudoboierimii scăpătate, azilul cartofurilor expropriati, viitorul sinecurist al tineretului ciocoiesc, incult și fără nici o râvnă. Singurul său titlu la această carieră e geometria riguroasă a cărării spre ceață și a liniei pantalonului; e racheta de tenis și cunoașterea aproximativă a două limbi străine, poliglotismul derizoriu al portarilor de hotel. Suntem împotriva aristocrației? Nicidecum. Să fie însă, o autentică, o dovedită prin isprăvi, prin ritmul, prin energia și știința ei, aristocrație.

O elită conducătoare, în sensul lui Lucien Romier și Ferrero. Ea ar exista și la noi. Din dezgust și din dispreț, se ține, însă, departe de treburile publice pe cari le abandonează grijilor inculte ale diplomaților și politicienilor. Și, iată-ne, astfel, pe seama lui Diamandi și a lui Trăsnea Greceanu.

Iar între timp, propaganda maghiară se dezvoltă îndărătnică și fanatică. Ofensiva celor mai ascuțite și mai active minți ale Ungariei e în luptă cu rutina birocrăției noastre ațipite. Pretutindeni, în afară de Franța, maghiarii au câștigat opinia publică, iar în Marea Britanie au câștigat și partidele politice, la punctul lor de vedere: revizuirea Tratatului de la Trianon - revizuirea tratatelor de pace.

Pasivitatea României, pasivitatea oamenilor cari au acaparat conducerea și au dat mișcărilor națiunii ritmul moleșit și indecent al degenerescentei lor intelectuale, ne-au adus aici. Numai o reacțiune sumară și bruscă, numai o protestare fermă și continuă, o trecere la diplomația și propaganda agresivă a revendicărilor de tot felul, și în special la respectul tuturor, mai poate zădărnici chemarea noastră, mâine, la o conferință a rectificărilor de frontieră.

Cine să determine, însă, cine să realizeze o asemenea revoluție în materialul omenesc și în activitatea lui?

RACUL, BROASCA ȘI O ȘTIUCĂ

Trei miniștri, siliți de împrejurări să-și coalizeze inteligența, examinând chestiunea chiriașilor, n-au dat totuși peste formula căutată. Explicabil. Cei trei se numesc - și-i înșirăm după vârstă: Stelian Popescu, Gută Tătăreanu, dr. N. Lupu.

Nu cunoaștem o expresie aritmetică a istețimei lor adiționale.

Avem însă cuvinte să presupunem că ea ar conține un număr de nule, cu desăvârșire impresionant. Dar e tot atât de imposibil să aduni sinceritatea lor laolaltă. D. Gută Tătăreanu și problema chiriilor? Mult ce-i pasă! D. Gută e într-o perpetuă oscilațiune între politică și literatură. El însuși a declarat-o. E gata în orice moment să părăsească pe una pentru cealaltă. Amant nestatornic și lipsit de pasiune: trist amant, debil amant...Nu același lucru s-ar putea spune despre d. Stelian, de pildă... Un întreg trecut, rezolvat cu noroc într-o serie de situații preponderente, ar protesta truculent. D. Stelian Popescu e trup și suflet de partea proprietarilor. E părerea și atitudinea d-sale. Teorie politică?

Cine l-ar putea bănuși pe eminentul nostru confrate de asemenea delict? Dar d. Stelian Popescu e și d-sa proprietar de case. Cum oare să legifereze împotriva categoriei căreia îi aparține? Rămâne d. dr. Lupu. În vremurile sale eroice, ca ministru de Interne, acum câțiva ani, d-sa intervenise* în problema chiriilor, cu o soluție drastică. Închirierile să se facă printr-un Oficiu al Comunei... Să se rechiziționeze și să se repartizeze apartamentele goale și camerele de prisos ale ciocoimei. În parte, un asemenea regim stăpânește astăzi în Austria. Și nu se poate spune că Viena e mai rău administrată ca Bucureștii. Dar la noi, bulevardul Colței, parcurile Ioanid și Filipescu s-au emoționat. Nu se putea mai cumplită veste. D-rul Lupu, bolșevicul, a fost pricina izgonirii guvernului de atunci de către Regele Ferdinand, boieri, ciocoi și samsari. Și astăzi, d-rul Lupu e nevoit să examineze din nou aceeași problemă, întrucâtva modificată, împovărat de un asemenea trecut.

D-rul Lupu e însă ministru într-un partid liberal. Cum vreți să riște o atitudine extremă fără să-și atragă blestemele pseudo-

burgheziei de la putere? De aceea, deși în ultimele zile ale deliberării, problema a rămas nesoluționată.

De fapt ea este simplă. Politicienii însă, și presa, trebuie să renunțe la sentimentalism și la paradoxul „soluțiunii echitabile”. Se dibuie, în această întunecoasă și complicată chestiune, după o formulă care să împace, în detaliu, fiecare caz.

E, hotărât, imposibil. Să ne resemnăm deci a crea o categorie de nemulțumiți, cât mai mică. Să păstrăm, bineînțeles, Speranța și intenția de a-i împăca mai târziu. Așadar, repede: Cine sunt cei mulți și cei mai necesari? Proprietarii? Chiriașii? Fără ezitare! - Atunci?...

Și, la protestul unora dintre proprietari că actualele venituri, provenite din chirii, nu le ajung să trăiască, să se răspundă răspicat:

- Nu se mai trăiește, astăzi, numai din venituri! Trebuie să munciți!

DECLARAȚIUNILE D-LUI IULIU MANIU

„Talentul strălucit al d-lui Titulescu n-a putut izbuti din cauza politicei interne”, declară d. Iuliu Maniu. Guvernul, într-adevăr, se bizuia pe acest talent tot atât cât și pe dreptatea cauzei însăși.

Spera totul de la simpatiile, legăturile personale și abilitatea ministrului de Externe. În răstimpul însă de la septembrie încoace, își dase întreaga osteneală de a-i zădărnici posibilitățile și străduințele, și de a-i prepara o atmosferă dificilă. Mai întâi, prin aceea că d. Vintilă Brătianu înțelegea să dezvolte, în cercurile financiare mondiale, o acțiune pe cont propriu, paralelă, în închipuirea sa, cu acțiunea d-lui Titulescu. În felul acesta, România ducea două politici externe, cari se anihilau reciproc, căci demersurile vistiernicului nostru tindeau, nici mai mult nici mai puțin, decât să învrăjbească finanța yankee cu finanța britanică, puse în concurență pe piața românească. D. Vintilă Brătianu punea la cale ceea ce în

argoul bucureștean se numește un chiul, bancherilor Londrei, fără să aibă în vedere concursul categoric dat de d. Chamberlain țării, în astă-toamnă.

Pentru salvarea și urmărirea maniacă a lui „prin noi înșine”, Primul-ministru nu se sfia să saboteze eforturile ministrului de Externe, pornit să apere, într-un proces în care sunt puse în discuție pierderea suveranității, izolarea desăvârșită a țării, plata unei despăgubiri de zeci de miliarde de lei și care ne oferă perspectiva de a vedea ridicându-se, împotriva statului și a reformei agrare, o serie infinită de revendicatori.

Dar nu numai în străinătate, guvernul actual a reușit să pună piedici, să așeze curse, să pună obstacole în pașii reprezentantului său. Amenințat să fie răsturnat de nemulțumirea obștească, guvernul a înăsprit, înlăuntrul țării, măsurile sale tiranice, înteinind, în toate regiunile, starea de asediu, concentrând trupe și jandarmerie în Ardeal, instituind cenzura presei și a telegramelor. A izbutit de minune să dea impresia unei profunde și ireductibile dezbinări interne, dezbinări nu numai între partide, ci și între diversele ramuri ale românismului. În aceeași vreme, pretutindeni, adversara noastră Ungaria dădea, prin propaganda și protestările sale continue și fanatice, susținute de toate clasele și partidele, spectacolul unei impozante solidarități naționale. Dictatura unui militar ca Horthy, sub care, mai ales la început, s-au tolerat asasinat și schingiuri rușinoase, izbutea să realizeze o concordie și un echilibru intern. Tirania, însă, civilă și civilizată a României învrăjbea, până la sânge, masele națiunii cu facțiunea uzurpatoare. La Geneva, deci, Consiliul a avut în față-i nu România celor optsprezece milioane de țărani, cari, toți, fără deosebire de naționalitate, sunt solidari pe tema reformei agrare, fiindcă au luat pământ deopotrivă și ungurii și nemții și secuii și românii și rușii, ci un biet partid politic care deține puterea prin mijloace tuturor cunoscute. Consiliul, deci, a crezut că poate lovi. E mai ușor să nedreptățești o clică acaparatoare, pradă greutăților interne, decât un bloc național indestructibil.

Dar renumele? dar prestigiul? Renumele, liberalii l-au compromis cu tot dinadinsul, în străinătate, și fără scrupule. Le trebuia un pretext pentru dislocarea de trupe și extinderea zonelor

de stare de asediu, în ținuturile unde urma să se intensifice campania opoziției. Orbește, au imaginat și înfăptuit din nou - procedeul e vechi - agitațiile antisemite, scandalurile de la Oradea Mare, rușini necunoscute încă Ardealului: un tren de terorizatori care se oprește în toate gările, nu după itinerarul cronologic al Căilor Ferate, ci după bunul plac al devastatorilor. Vă amintiți, pe atunci, de zbuciumul d-lui Titulescu? Ministrul de Externe nici nu încercă să-și ascundă nemulțumirea, să-și rețină dezaprobarea. S-a vorbit, cu acel prilej, de demisiunea d-sale din cabinetul liberal: căci își dădea, cel dintâi, seama de uriașul sprijin, de zdrobitorul argument ce s-a furnizat propagandei maghiare în dauna noastră.

Și se adaogă apoi păcatul de neatenție, crima de inacțiune, greșeala de a subtiliza și de a vroi să speculezi atitudinea ta firească în fața provocărilor adversare. S-a protestat oare, cum se cuvine, cu vehemență, împotriva sfidărilor contelui Bethlen, în discursul de la Debrețin? Întrebați-vă o clipă: ce-ar fi făcut, de pildă, persecutorul nostru, d. Mussolini, în fața unei înfruntări similare? Și faceți o justă medie între ce-ar fi făcut el și ce am făcut noi. Dar în chestiunea contrabandei de arme? Ce-a vrut, oare, guvernul român când, trecând peste d. Titulescu, a întârziat și a atenuat protestarea noastră?

Cert e că, în ciuda celor mai flagrante și mai intenționate greșeli, Ungaria războinică, falsificatoare și contrabandistă a contelui Bethlen a izbutit să izoleze, la Geneva, România pacifică și ascultătoare. Să obțină, bătând din picior, o „primă dată încăpățănării”, după expresia d-lui Titulescu. Și aceasta numai datorită faptului, subliniat de d. Iuliu Maniu, că reprezentantul maghiar a putut vorbi în numele națiunii solidare.

Suntem într-o inferioritate din care trebuie să ieșim grabnic. Dar o solidaritate efectivă...reală, nu se va obține numai prin declarațiile câtorva șefi de partid, prin manifestațiunile unui Parlament fictiv și prin corul presei: e nevoie de o sinceră clarificare a situației interne, pe care să bizuim acțiunea noastră în afară; e nevoie de o adevărată și durabilă raliere a națiunii destrămate... E nevoie de un guvern cu autoritate, emanație a mulțimilor consultate prin alegeri libere.

„PATRIA ÎN PERICOL'

Nu d. Iuliu Maniu e omul care poate fi acuzat de grandilocvență. Nici de lipsă de scrupule în alegerea mijloacelor sale de luptă, nici de urmărirea morțișă a intereselor de partid. În politica noastră internă, acest șef cu priviri albastre, absorbite de un vis de dreptate și adevăr, a fost aproape zece ani cea mai hermetică enigmă propusă unor adversari buimăciți. Rutina lor de culise, psihologia lor de club și cafenea, experiența lor de anticameră, matematica lor de samsari erau în derută. Ce gânduri are nou-venitul acesta? Să fie un nebul, să fie un nerod? Ascultau cuvinte și nu le găseau înțelesul. Vedea atitudinile aieva și se freca la ochi, ca Sfântul Toma. De mult, într-adevăr, bieții politicienii s-au fost deprins să înlătore conținutul din cuvinte și să-și pipăie, de aproape, vedeniile. Iar printre ei, Ardealul, prin Iuliu Maniu, păcătuia printr-o deplină claritate, prin lipsa de mlădiere în ținută, prin rigiditatea lunatică a pasului de urmat, prin strălucirea fixă a stelei polare a idealului. Cu neputință, își spuneau politicienii Vechiului Regat, cu neputință să fie adevărate toate acestea. E un cabotin al iacobinismului, un negustor care ține la preț, - să-i facem noi concesiuni, să-i oferim alte avantajii încă. Și de la fiece tocmeală ofertanții plecau dezamăgiți. Auziseră, o dată mai mult, aceleași lucruri, și pe cât le-au, fost spuse mai pe șleau și mai tare, pe atât li se păreau mai minunate și mai de necrezut. Pentru prima oară, se întâlneau cu cineva care să nu trafice, în folosul său, cu o delegație pe care o deține, cu o încredere de care se bucură. Un om jurat să nu se abată de la solia sa limpede și dârză. Cineva care nu putea fi înduplecat să aducă la masa tranzacțiilor dreptul Ardealului, iar mai apoi dreptul țărănimii întregi la conducerea țării. E cu adevărat întristător să vezi cât de anevoios își fac drum, în înțelegerea noastră, adevărurile mari și simple; cât de înrădăcinat se află, în mintea omului, paradoxul că vorbele servesc numai să ascundă gândurile.

În sfârșit, se pare că o parte din uzurpatori au înțeles că d. Iuliu Maniu nu va fi constrâns nici să trădeze, nici să se incline. Cum oare să capituleze cetatea stâncoasă, inelul de piatră al Ardealului, în fața câtorva sute de politicieni și de bancheri? Câtă

vreme în fruntea Partidului Național-Țărănesc se află o conștiință stăpână pe sine și pe înțelesul celor ce reprezintă, un asemenea miracol e cu neputință. Și într-altfel, chiar de s-ar fi înlănțuit faptele, am fi văzut năzuințele și energia poporului grupându-se în formațiuni noi, găsindu-și expresia în personalități ivite din adâncurile lui, purtătoare ale aceluiasi cuvânt, mai revoltat și mai aproape de faptă. Astăzi, calmul tenace al conducătorului se obârșește din liniștea plină de așteptare și de forță a pădurii umane de peste ziduri.

Iată, însă, că Partidul Național-Țărănesc se află în fața unui iureș brusc și deznădăjduit. Guvernul, copleșit, nu atât de insuccesul reparabil de la Geneva, cât de izolarea pe care o denotă, de dușmănia în creștere ce ne amenință, reclamă, în cumplite tirade, într-o cascadă de gesturi teatrale, solidaritatea națională, concursul opoziției, pentru consolidarea situației lui hodorogite de cutremurul acestor momente. Niciodată un șantaj guvernamental nu s-a servit de argumente mai mărețe. Dacă d. Titulescu, în pledoaria-i incomparabilă, smulgea consiliului senil consfințirea unei cauze drepte, guvernul s-ar fi cramponat de acest decisiv succes și, cu acesta, de lemnul cărmei. Dar cutezanța echipajului de corsari, care ne izbește de toate stâncile, își creează un argument de înveșnicire la putere din chiar dezastrele ce ni le pregătește. O sinistră logică încearcă liberalii să impună unei țări căreia încă nu i-au scâlciat mintea: că succesele în străinătate justifică rămânerea lor la putere.

Dar că eșecul și discreditul reclamă, *dimpotrivă*, o guvernare liberală cu atât mai mult: îi dă chiar dreptul la o înteițire de tiranie și, pe deasupra, la concursul entuziast al opoziției.

Totul a fost falsificat, corupt și sărăcit de liberali într-un singur deceniu de hegemonie a lor brutală. În nebunia deznădejdiei încearcă astăzi să întunece și limpedea judecată a tuturor. Ar fi ultima consecință a prăbușirii sufletești unanime: o asemenea formă de demență colectivă...

D. Iuliu Maniu vorbește deci în numele a tot ce e mai sănătos și întreg în țară când refuză să alunece pe terenul insalubru al dialecticii liberale; când nu se lasă amăgit de apocaliptica frazeologie a sinistraților; când vede primejdia dincolo de procesul optanților,

în destrămarea națională, în guvernarea liberală, în izolarea» României, în strângerea centurii de vrăjmășie și ură la toatei hotarele. .fl

Nu e vorba, într-adevăr, numai de câteva miliarde pe cari raH reclamă proprietarii maghiari, nici chiar „numai” de compromitereaM suveranității naționale. Ne aflăm izolați în mijlocul unui plan precufl de revizuire a frontierelor, principiu pentru cari ungerii și-au9 asigurat, de pe acum, prietenia Italiei, Germaniei și a BritanieiJM „Patria este în pericol”, proclamă d. Maniu, și nu d-sa este omula formulelor grandilocvente. Și, covârșiți de aceste realități, liberalijjH încearcă prelungirea tiraniei lor neputincioase, pestilențiale»! desfrânate. încearcă, prin amenințare și șantaj sentimental, să «ralieze toate personalitățile, întreaga națiune, într-un gigantic* convoi funerar la dricul politicii liberale, sub steagul negru-ala renunțării, desfășurat. m

PANICA

Zece ani de lovituri de stat, zece ani de uzurpări, treptat, mai cutezătoare, se rezolvă azi într-o spasmodică și odioasă agonie. Fiindcă regimul, cuprins de chinurile sughițurilor finale, de vedeniile, de cutremurul și de tresăririle supremelor clipe, nu merită nici compătimirea, nici tăcerea care, de obicei, veghează la căpătâiul muribunzilor. Sunt și asemenea suferinți cari, împotriva! celor mai nobile porniri ale inimii, nu izbutesc să inspire decât dezgustul pătimirii lor abjecte. Sunt paturi de îndelungă zăcere, dej care nu te apropii decât cu greață inexprimabilă, sunt frunți pe care,] nu se știe cum, nimeni nu se încumetă să le ștergă, mulțumită unui] ciudat avertisment al sufletului, unei stranii revolte împotriva inutilii râvne a vieții de a dăinui sub boalești incurabile. Sunt; bube, sunt descompuneri, sunt copturi și pestilente de cari s-ari înspăimânta însuși Sfântul Iulius Ospitalierul: cel care a primiți totuși în așternutul său pe un lepros. Pentru că ele (și simți aceasta; în mod obscur) nu înseamnă numai o căznire nedreaptă și'

întâmplătoare a trupului: trădează, ele, corupții mai adânci, mai esențiale și mai drăcești decât ale cărnii pieritoare. Și înțelegi prin profunzimile tale că nu te afli în fața unui rău abătut din afară, ci a unor emanații izvorâte din adâncuri stătute. Miasme sufletești și-au corupt învelișul, iar chinul acestuia nu mai e o năpastă, ci o ispășire. Și bolnavul care se cațără de lumină și de aer, cu ochii unșuroși, cu gura puhavă și plămâni putrezi, e nedemn de ajutor și de milă, în zvârcolirile lui de speranță, de rugă și de ură.

Guvernul liberal și-a pregătit un asemenea sfârșit execrabil. Puteri neștiutoare de rostul lor, sau sfielnice în fața lui, îi acordă un răgaz zadarnic și primejdios. Asemenea sfârșituri strică sănătatea locului în care se petrec, asemenea bolnavi, asemenea pedepsiți se izolează în singurătatea păcatelor, când nu li se acordă lovitura de grație. Toate, în țară, au fost abătute de la menirea lor, au fost atinse, pervertite și corupte de neastâmpărul febril al muribundului. Pentru a-și hărăzi o mizerabilă supraviețuire a trebuit să-și creeze o atmosferă specială, închisă și asfixiantă. I-a trebuit un mediu artificial, ca o clocitoare, ritmuri, năravuri și rituri potrivite acestei schimbări. După apucăturile și toanele stăpânului, țara fu nevoită să-și modifice, treptat, felul de viață, credințele și gusturile, asemenea tinerei sclave obligată să înviezeze și să aline, cu trupul ei, somnul unui rege senil și nemernic. Nu-i oare adevărat că în acest deceniu de tiranie liberală s-au strămbat toate așezările, s-au travestit noțiunile, s-a făcut educația și perfecționarea minciunei și a ipocriziei cu trei-patru substraturi, s-a instituit complicitatea dintre organele administrative și Partidul Liberal, s-a ajuns la convingerea că totul e permis, că legile sunt, de fapt, desființate?

A fost nevoie de campania viguroasă și răscolitoare a Partidului Național-Țărănesc pentru a descoperi, sub pâcla legănată pretutindeni, realitatea statornică și masivă. Astăzi, mulțimile trezite și raliat de lozinca purificatoare a țărănismului-național privesc banda înspăimântată, ca un cuib de clopoști surprinși de lumină, a uzurpatorilor. Un ultim avertisment se înfige în înțelesul regimului, din confruntarea uriașă de duminică dimineața. Și iată-l, în așteptare, bolnavul fetid e cuprins de panică. Aiurează și are viziuni de *delirium tremens*. Amenință spasmodic, holbează priviri aburite, se năpustește, grotesc, în gol. Alarma lui a stârnit argații și

arnăuțimea din curte. Vrând să înlătore inevitabilul, să sperii moartea, a făcut un pas cu piciorul lui care nu mai e decât un ciolai păros, și-a scremut trăsăturile feței gălbejite și lungi întm schimonositură dictatorială, în care și-a pierdut ochelarii de pi nasu-i subțire de fanariot. Și, în acest elan șugubăț și sinistru, dj sperietoare agitată de un farsor, a izbutit să șifoneze sub papuci ui număr al ziarului *Cuvântul*. Panica regimului se răzbună, anticipat pe presă. Presa îi făgăduiește un prohod și un necrolog spurcai cum i se cuvine. Iar poporul va arde gunoaie pe mormântul lui mocrilos.

CRIZA E DESCHISĂ

Desigur, cel mai grăbit și bucuros să părăsească puterea e tot d. Vintilă Brătianu. Cu toate ifosele lui de rezistență, vistiernicul e' un simulator. Maniac, firește, dar când realitățile îl strâng dej beregată, bolnavul dă în luciditate. Și nimic nu i-ar conveni mai bine decât, după ce a încurcat atât de drăcește lucrurile, să spele putina și să lase totul baltă. Gândiți-vă: marele împrumut n-a izbutit și finanța străină îi refuză, cu îndreptățită îndărătnicie, banii. Transporturile sunt într-o dezorganizare ce reamintește de Rusia în ajunul revoluției. Producția industrială a fost găuită, exploatările de mine și păduri s-au încetinit de moarte. Zeci de mi de familii, muncitorești flămânzesc fără lucru într-o țară plină de comori; inerte. Ogoarele zac în părăsire, căci istovirea, descurajarea și sărăcia se înlănțuie și se propagă de la o clasă socială la alta. Foamete și mizerie. Statul refuză plata datoriilor interne, iar slujbașii nu-și mai primesc salariile.

Încă o dată, amintirea Rusiei în descompunere, sau a Turciei în decădere, se impune. Adăogați criza de autoritate. Căci pentru a-și apăra, împotriva legii și a națiunii, o netrebnică stăpânire, liberalii au ticluit alte legi și alte așezăminte cari să-i consfințească și să-i mențină la putere. Dar nedreptatea și silnicia nu se pot legifera în chip durabil. Textele și instituțiile cari le statornicesc

devin în curând insuficiente. Au crezut, de pildă, liberalii că, printr-o lege ce acordă, în alegeri, o primă de majoritate partidului care obține 40 la sută din voturi, ei vor izbuti oricând să smulgă acest procent fără violențe, deținând însă puterea. Dar această lege prin care se tâlhărea votul universal nu le-a dat siguranța râvnită: jaful urnelor și schingiuirea populației au trebuit înțețite. Alt exemplu: în prevederea morții regelui Ferdinand, a cărui domnie de la război încoace se caracterizează printr-o serie de lovituri de stat, toate în folosul Partidului Liberal, brătieniștii au instituit de cu vreme regimuri menite să le asigure aceeași cinică și brutală hegemonie, pe o perioadă de cel puțin treisprezece ani. Desfășurarea evenimentelor i-a dezamăgit însă. Altă deziluzie, vecină cu dezgustul, li s-a tras din complicitatea desfrânată cu subalternii din administrație și din jandarmerie. Regimul liberal, sprijinit pe spioni, pe agenți electorali, pe funcționari abuzivi, pe comandanți de corpuri de poliție, se vede prizonierul creaturilor și uneltelor sale. Pentru d. Vintilă Brătianu, deci, - care are o veche experiență de familie - o grabnică demisie se impune. Ea e de altfel în tactica tradițională a guvernelor liberale: a trece o moștenire dezastruoasă partidelor opoziționiste pentru a le face răspunzătoare și a le trânti sub apăsarea greutăților acumulate... Partidul Național-Țărănesc n-ar face decât jocul adversarului dacă ar primi puterea fără garanția de stabilitate pe care numai alegerile libere o dau. De aci, ezitățile, de aci, rezistența d-lui Vintilă Brătianu. Căci ceea ce opoziția populară îi refuză astăzi este tocmai complicitatea pe care guvernul o reclamă, complicitatea cu vechile metode de guvernământ. Ceea ce se refuză d-lui Brătianu este trădarea maselor, fraudarea mandatelor de aleși ai națiunii.

Primul-ministru se mai cațără, câteva zile, de putere, din considerațiuni de demnitate de partid. Nici d-sa, se pare, nu vrea să cedeze străzii. Imaginația sperioasă a liberalilor a redus astfel proporțiile unei țări ridicate, întreagă, împotriva lor, la dimensiunile tolerabile, pentru nervii lor buimăciți, ale unei „străzi”. Mai este, apoi, d. Vintilă Brătianu terorizat de concurența în partid a d-lui I. G. Duca, viclean copil de casă al dinastiei, moștenitor direct al procedeeleor defunctului Ion, și care se afirmă în măsură de a merge până la extrema limită. Și de cinismul steril

al d-lui C. Argetoianu, omul locuțiunilor porcoase, se simte, " primul-ministru, împins pe baricada revoluțiilor de sus-în-jos. Se < mai zice apoi că guvernul exige un ultim termen, care ar fi al 1 realizării stabilirii leului. Astfel că, dintr-o serie de considerente j mărunte, se confecționează baloanele de oxigen întru amânarea l horcăitului final. Cine știe? Mari sunt minunile naturii și, până la | ultima respirație, năvăliții doftori de la putere speră într-o J întremare miraculoasă a regimului. *j

Am stăruit asupra socotelilor și a psihologiei guvernamentale j pentru a preîntâmpina și alte iluzii și a da, astăzi, când criza este j declarată, un precis avertisment. Știm că liberalii se gândesc, ca la i o scăpare, la un guvern de tranziție. Trucul e vechi. Se șoptesc impudice. Dar nu o schimbare de figurație va dezarma sau va > păcăli Partidul Național-Țărănesc.

Și apoi, această supremă iluzie liberală nu mai are, de când Regele Ferdinand nu mai există, un temei. Guvernul deci va alege între o demisie imediată, fără condițiuni, și declararea rezistenței față de națiune și de instituțiunile ei. Și într-un caz și în celălalt, izolarea dictaturii și încercuirea ei e fapt împlinit. Iar prăbușirea îi va fi cu atât mai primejdioasă - căci legile pentru uzurpatori sunt severe -, cu cât va schița inutile gesturi de revoltă și violență.

„DE CE SĂ DEMISIONEZ? ”

...Astfel s-a întrebat d. Vintilă Brătianu în fața majorităților consfătuite. Și ne-am convins, o dată mai mult, că primul-ministru e cu desăvârșire nevinovat de tot ceea ce i se întâmplă. Destinul, viclean și orb, e cel care a greșit față de dânsul. A greșit când l-a făcut născut din Ioan și din Pia Brătianu. A fost, acest eveniment, păcatul inițial al pruncului Vintilă, nevoit de atunci, neconținut, să ispășească și să nu înțeleagă. A greșit, apoi, destinul, când oamenii, luându-se după prima lui indicațiune, l-au împins pe d. Vintilă în cariera politică și, ceea ce e mai năprasnic, în specialitatea finanțelor

și a cifrelor, în care s-a înfundat cu încăpățânarea unui catâr savant de la Eberfeld. Și cum, printr-o înlănțuire firească, o greșală determină o alta, pe o pantă fatală, soarta șugubeață, sarcasmul evenimentelor a vrut ca, prin moartea fratelui celui mare, aritmeticul prăslea să fie proțâpăit șef de partid și de guvern în vremea noastră anevoioasă care cerea sau un dictator, sau o sinceră democrație. Șef de partid și de guvern, deci, și încă spre marea disperare a concurentului său, d. I. G. Duca, incapabil să priceapă ironiile istoriei și exasperat de ideea că un maniac sărac la minte, sclerosat și ridicul, îi compromitea cariera de Cromwell spre care se simte chemat... Și iată-l pe d. Vintilă Brătianu respins de pretutindeni, cu desăvârșire de pretutindeni, și refugiat în fața mamelucilor frauduloși, a falșilor deputați ai națiunii. Învrăjbit cu masele, în neînțelegere cu factorii constituționali, iată-l că se oprește și se întrebă, parodiind accentul sfânt al lui Hristos: Cu ce v-am greșit? Textual: „De ce să demisionez?” Auziți, oameni buni: Primul-ministru se întreabă, în fața unei adunări de oameni: de ce să demisioneze? Și e gata să adauge: Cel ce se simte fără păcat să-mi arunce prima piatră... Ca și cum s-ar găsi un singur ins curat ieșit din urnele pângărite în 1927. De aceea d. Vintilă Brătianu stăruie în supranaturala lui nevinovăție; și delirul său se amplifică și se explică. „Am stat aproape în permanență la putere și AM NUMAI SUCESE... Față de rezultatele obținute, vine d. Maniu să-mi ceară să-i cedez locul!” într-adevăr, domnule Maniu, te-ai întrecut cu gluma. Îngăduie simțului meu de dreptate și patriotismului luminat să te certe. Cum te-ai încumetat să-i ceri să se demită unui om care are „numai succese”. Și dacă n-ai știut-o, au nu ți-a spus-o chiar el? Te-ai luat după câteva milioane de nerozi, flămânzi și goi, din sate și orașe, după un popor întreg, nerăbdător și nebun? De ce să demisioneze sărmanul, nefericitul, prim-ministru nedreptățit? Toate se petrec la noi ca în cea mai bună dintre lumile cu puțință, și d. Vintilă Brătianu, cu înalta-i intelectualitate și ferma lui credință, o afirmă. Și apoi, d-sa vine cu dovezi în sprijinul acestor afirmațiuni. E vorba de împrumutul de stabilizare. Primul-ministru crede - resortul său principal e credința în propriile-i elucubrațiuni - că a realizat acest împrumut. Ne îndoim. E, în orice caz, puțin lucru și care nu rezolvă nimic.

Metodic în mania lui, d. Vintilă Brătianu se încumetă să precizeze pentru ce d-sa nu permite Partidului Național-Țărănesc să vie la putere. Mai întâi să subliniem: nu e nevoie pentru aceasta de îngăduința d-sale. Șeful frauduloșilor, prezidentul hoților de urne, Dumnezeuul samsarilor, nu va mai avea cuvânt în viața politică a țării. Dar ce spune d. Vintilă Brătianu? Că Partidul Național-Țărănesc se menține într-o atitudine echivocă față de chestiunea dinastică. O, abilitățile d-lui Vintilă! E un denunț, acesta, și un avertisment: vistiernicul bate șaua! Să-l dummerim. (Și am dori ca vorbele să aibă greutatea ciocanelor.) Nu există chestie dinastică. Partidul Național-Țărănesc se preocupă numai de revenirea la normele constituționale: aceasta e singura mare chestiune de actualitate. Lege. Clarificare. Atât.

D. Vintilă Brătianu, în sfârșit, afirmă că nu este criză de guvernământ: se bucură de încrederea factorilor constituționali. Dar ce valoare au cuvintele dumisale? Nu ne-a vorbit, oare, tot d-sa de ploaia dumisale de succese? Inconștientă? Minciună? Și una și alta? Să-i spunem oare: D-le Vintilă te faci că nu pricepi? Ești un șiret și un răzvrătit care nu îndrăznește să ridice steagul... Să-i spunem: Ai mințit? Da, ai mințit. Când vorbești de încrederea de care te bucuri, minți, da, cu nerușinare...

Dar nu suntem în sufletul omului ca să știm, precis, ce să-i spunem. Important este că majoritățile n-au aflat din gura d-lui Brătianu, adevărul. Adevărul e că, discreditat, e trimis în concediu. Comedia rezistenței sucombă sub fluierături.

LA PĂMÂNT!

D. Iuliu Maniu a vorbit. După minciunile sau, poate, după autosugestiile d-lui Vintilă Brătianu, după rodomontadele d-lui I. G. Duca și după amenințările abjectului cinic C. Argetoianu, un cuvânt pătruns de cinstita credință intervine să restabilească realitatea în liniile ei clare. Președintele Partidului Național-Țărănesc nu procedează prin afirmațiuni. îi repugnă, pesemne,

procedeu șarlatanesc al adversarilor săi. Se sprijină, însă, chiar pe declarațiunile lor pentru a descoperi situația primejdioasă și falsă în care se află guvernul. D. Maniu, desigur, e în măsură să ne convingă prin mai directe mijloace, dezvăluindu-ne tot ceea ce, cu precizie, știe. Un delicat scrupul, ne închipuim, îl împiedică. Adevărul că „primul-ministru e în revoltă față de națiune și față de Regență” îl aflăm, deci, pe cale logică, din chiar discursurile acestuia, analizate. Sub aparențele sale mironosițe, d. Vintilă Brătianu a luat, fără doar și poate, o atitudine revoluționară. Când d-sa s-a prezentat majorităților, n-a făcut alt decât să anticipeze brutal, și fără a o fi consultat, asupra răspunsului Regenței. Căci între hotărârea acesteia, comunicată d-lui Maniu, de a examina situația și de a aviza, și proclamația d-lui prim-ministru că nu există criză de guvern și nici vorbă nu poate fi de schimbarea regimului, există o netăgăduită contradicție. O dezbinare, deci, s-a produs între guvern și factorii constituționali, și dacă, în această privință, am rosti cuvântul *conflict*, suntem încă departe de orice exagerare. Pur și simplu, guvernul s-a răzvrătit împotriva celor ce singuri pot să hotărască. Semnalul l-a dat d. Vintilă Brătianu când a tăiat deunăzi, violent, regenților dreptul de a vorbi.

În asemenea condițiuni, rosturile liberatoare ale mării campanii național-țărăniște se amplifică. E vorba de a salva cele mai fundamentale instituțiuni ale țării de uzurpările din ce în ce mai îndrăznețe ale unui guvern care a avut întotdeauna ipocrizia de a se înfățișa apărător al lor.

Campania populară care s-a dezvoltat ca o trombă la București, și care își continuă uriașa-i mișcare spre Alba Iulia, e urmărită, cu ochi încrezători, din cele mai înalte locuri. Încăpățânarea sfidătoare a liberalilor a creat, la noi, o situație politică unică în lume: un guvern răzvrătit, prins între vrăjmășia națiunii și dezaprobarea factorilor constituționali.

Guvernul acesta, explică d. Iuliu Maniu, după ce a dezorganizat țara - lucru care se simte până în amănunt, în orice zi -, după ce a corupt moravurile și a falsificat așezămintele, după ce a dus totul la foamete și discredit, amenință, în cele din urmă, însăși *unitatea națională*. Opera milenară a rezistenței românismului și a străduințelor lui este primejduită.

Căci la Alba Iulia sunt convocate masele cari au proclamat, acum zece ani, autonomia și unitatea Ardealului. Ele sunt chemate să-și dea seama de rezultatele acestui deceniu. În fața lor se va oficia depunerea mandatelor deputaților opoziției. Se va recunoaște fățiș și se va traduce formal, ceea ce, de mult, era un fapt îndeplinit: că Ardealul în care, prin teroare și fraudă, liberalii n-au obținut decât un sfert din voturile lui, este exclus din viața politică a țării. E consacrarea unei imense dezamăgiri, a unui mare dezastru sufletesc, de care se va resimți națiunea întreagă și statul. Conștiința unei provincii, voința ei dârză și vitează, pe care i-o cunoaștem, se retrage dintre noi. Ardealul înșelat încetează de a fi o energie activă, un ajutor liber și viu în sfortșarea obștească. Și țărănimea din regat sprijină, cu rezistența ei, această protestare.

O ultimă luptă se dă, în supremul răgaz de până la 22 aprilie, pentru a conjura pericolul pe care președintele Partidului Național-Țărănesc îl vede clar. Înainte de Alba Iulia, înainte deci de a fi prea târziu, uzurpatorii trebuie înlăturați, fără exasperări și fără zguduiri în disproporție cu micimea ridicolă a acestor oameni. Iar pentru sesiunea din iunie a Ligii Națiunilor, țara să-și aibe guvernul prestigios și trainic investit cu încrederea mulțimilor libere.

ÎNTÂMPLARE CU ÎNGERI

S-au pogorât doi fiscali în casa unui biet mărginaș al Craiovei. I-au cerut birurile și el n-avea din ce le plăti. Îngerii lui Vintilă, atunci, au prins să strângă lucrurile din odăi: lavoarul improvizat dintr-un scaun găurit, ligheanul rânjind prin știrbiturile smalțului, toate - soba de tablă cu proteza, la un picior, de cărămidă, oglinda ciobită, bulendrele și vasele din dulapul care servește, deodată, de garderobaș și bufet, și portretul, cu mușită, al țarului Alexandru.

A prins apoi a mârâi din tambur, până ce o grindină de sunete anacronice a ciuruit văzduhul biblic al mahalalei. Alarmă de sfârșit de sezon în paradisi pentru Adam cel izgonit. Hohot de râs gigantic și răgușit, al autorității fiscale, zbâmăit al duhului visticnicului Vintilă Brătianu prezent între două rotunde foi de piele de măgar.

La sunetul acesta primitiv, mahalagiul se simți batjocorit până în cei mai pierduți în noaptea vremurilor strămoși ce coborau din pom să danseze pe o asemenea muzică. Se adunase lumea la darabană. Semne de bună-vânzare. Fiscalul fâlfăia cu satisfacție dintr-o pereche de pantaloni vechi. Se pregătea să strige: aici odată. Când, năprasnic, un pumn dezvirgina cu detunătură sonorul himen care nu cunoscuse până atunci decât dezmiardarea superficială a ciocanelor de lemn, fiscalicești. Semnalul păruielii și al răzmeriței. Grupurile, mobilele și catrafusele se amestecă. Strigăte de furie. Răcnete. Gâgăituri de găște în deznădejde. (îngerii când sunt jumuliți, emit asemenea sonorități nepotrivite cu natura lor divină). Căinii țâșnesc de prin spărturile gardurilor și improvizează, cu lătrături, corul antic al tragediei. Poiata și ograda își acordă instrumentele. Se dezlănțuie ansamblul strident de pe arca lui Noe:

Rățișoara măcăiește

Gâsculița gâgăiește

U-u-uuuu

Muge vaca muuu.

Comisari, sergenți, jandarmi. Arestări. Concluzia? Desigur, mahalagii au comis un act de rebeliune. Dar asta nu înseamnă că fiscalul nu se servește de metode suranate și barbare în perceperea impozitelor. Toba trebuie exclusă din moravurile noastre fiscale. Nu numai că cetățenii refuză să-i urmeze invitația. Dar glasul ei s-a transformat în denunț. Utilizarea a devenit primejdioasă, bineînțeles, pentru perceptori.

Soluții - sunt mai multe. Le vom propune cu alte prilejuri.

„PATRIA ÎN PERICOL”

„Am numai succese” (Vintilă Brătianu)

întâmplările se precipită cu o repeziciune și o violență de catastrofă. Din tragica iarnă a lui 1917 până astăzi țara n-a mai

¹ Acest titlu a fost folosit de Vinea cu câteva zile mai înainte la un alt articol din *Cuvântul* (vezi p. 250).

cunoscut asemenea clipe de amenințare. Nicicând, de atunci încoace, zguduitorul strigăt de alarmă al Convențiunii Franceze - repetat, deunăzi, la noi, cu o deplină cunoștință a gravității evenimentelor și cuvintelor, de d. Iuliu Maniu - nu a fost mai de actualitate. Toate cele ce se petrec au fost prevăzute, chiar în coloanele noastre, de mai multe ori. Mărturisim însă că am fost surprinși de promptitudinea cu desăvârșire neașteptată a realizării tuturor rețelilor prevestiri. Știam, desigur, că procesul optanților nu e decât una din etapele marii campanii de revendicări ale vechiului imperialism maghiar. Am strigat, aci, că ne aflăm în fața unei tenace și bine chibzuite acțiuni de izolare a României în vederea revizuirii Tratatului de la Trianon. Și am subliniat îndeajuns pasivitatea vinovată a diplomației noastre și abilitățile funeste ale d-lui Titulescu, obnubilat de ținta sa imediată: câștigarea procesului optanților.

Într-adevăr, reprezentantul României a fost, în această privință, în situația omului care, din pricina copacului din față, nu izbutește să vadă pădurea. Sistematic a ignorat toate prilejurile mulțumită cărora ar fi reușit să situeze Ungaria într-o decisivă inferioritate. A speculat cu atitudinea României, a subordonat-o unor scopuri cari, puse în raport cu imensitatea primejdiei întrezărite, pot fi pe drept considerate ca secundare. Tactica strălucitului nostru reprezentant s-a dovedit și naivă și imorală. România, deci, n-a protestat cum se cuvenea în chestiunea de la St. Gothard, unde Ungaria și Italia erau surprinse în flagrant delict de înarmare, în complot dovedit împotriva păcii. România, dimpotrivă, se plocnea, prin reprezentantul său la Roma, traficând, astfel, cu un fel de indulgență și de trecere cu vederea a vinovățiilor d-lui Mussolini, alarmat. Desigur, d-lui Mussolini care, sub privirile opiniei mondiale, căuta cu disperare o diversiune în conflictul cu Austria, pasivitatea României i-a fost de un relativ folos. Ungariei, însă, această pasivitate i-a priit de minune. Căci prin șovăielile și întârzierile sale, delegatul român a sabotat acțiunea de protestare, care se anunța energică, a Cehoslovaciei și a Iugoslaviei. Rezultatul? D. Titulescu nu și-a asigurat, nici pe departe, concursul Italiei. A compromis procesul optanților pe care-l câștigase, principial, în septembrie trecut. A ocazionat o campanie franceză, de presă,

împotriva dumsale, iar ziarele de la Praga și Belgrad au făcut cor, fiindcă România s-a înfățișat ca o aliată suspectă care traficează cu atitudinea sa pentru rezultate momentane. A zdruncinat, în sfârșit, situația Miciei Antante, înfațișând-o ca o înjghebare incertă și neunitară.

E, fără îndoială, emoționant apelul d-lui Titulescu la solidaritate, la rezistență și bărbăție. România nu trebuie să pară țara care cedează, țara care acceptă orice. E adevărat. Dar n-a fost, oare, chiar strălucitul și pasionatul său reprezentant cel care i-a înăbușit glasul de protestare și de mândrie, când cu insolentele și provocațiunile contelui Bethlen la Debrețin? A doua zi după delictul de la St. Gothard, primul-ministru maghiar ține discursuri războinice, și România, la urechile căreia se strigă amenințările, România nu aude? Acesta să fie preludivul politicii active și virile ce se preconizează astăzi?

Iată, însă, provocarea supremă, pericolul dezlănțuit. Complicele de la St. Gothard, furnizorul de arme se demască. D. Mussolini se pronunță pentru revizuirea Tratatului de la Trianon, pentru rectificarea granițelor în favoarea frauduloasei și delicventei Ungarii. Pentru prima oară de la încheierea păcii, în chip oficial, prim-ministrul unui stat din vechea Antantă se declară fățiș, categoric, pentru revizuirea unui tratat de pace. Din acest unic moment, chestiunea frontierelor, *cel puțin ale statelor Miciei Antante* este, politicește, deschisă.

D. Mussolini e cel care a avut acest condamnabil curaj, acest curaj, în ceea ce privește patria dumsale, cu două tăișuri. Germania și Rusia, cel puțin aceste două state, îl vor secunda. Din clipa de față, deci, hotarul țării românești este amenințat; mai mult încă, este încălcat de acțiunea politică a d-lui Mussolini, subliniată de nepedepsite contrabande de arme. Pe neașteptate, ceasul de alarmă a sunat. Pe deasupra României, paralizată înlăuntru și în afară de o guvernare netrebnică, adversarul și-a pregătit terenul, și-a grupat prietenii, și-a ascuțit, în umbră, săbiile. În ce stare surprinde un asemenea moment „patria în pericol”? Brutalizată, mizeră și flămândă, sub un pumn de uzurpatori incapabili să-i trezească energia, fiindcă întreaga națiune nu dorește alt decât izgonirea lor pentru a se ridica și conduce ea singură.

CAMIL (PETRESCU)

E nebun? Nu minte, deci crede. În tot ceea ce spune și, mai ales, în tot ceea ce scrie. Nu se îndoiește, nu se înșeală. Părerile lui sunt totdeauna cele adevărate. Îndeosebi părerile despre sine, statornic excelente. Piesele lui sunt cele mai bune piese. La felj poeziile, nuvelele, criticele, eseurile, articolele, pamfletele. Când se j întâmplă să-i cadă o piesă, de vină sunt regizorul, actorul și criticii, j Regizorul și actorii, fiindcă nu i-au înțeles textul. Criticii, fiindcă nu l-au restabilit, în mintea lor, răzbătând prin deformațiunea jocului și *mise-en-scenei*.

Sunt, deci, criticii sau ignoranți sau de rea-credință. Ei ar trebui să știe ceea ce afirmă Camil, când e asediat și când, asemeni lui Denfert-Rochereau, dezlănțuie în juru-i o furioasă apărare ofensivă: că el nu creează decât de la superlativ în sus. O piesă de Camil e rea numai întrucât nu atinge recordul de înălțime ale celei mai bune din repertoriul său.

Își permite, adică, să se înfigă pe Mont-Blanc, după ce și-a gădilat tălpile pe Gaurisankar și Everest. Orice nouă obiecție și-o reteză net: - „Nu te pricepi în teatru!”. Scurt. Dar sensibilitatea lui nu-i îngăduie să rămână brutal și în curând se scuză că a fost nevoit să te maltrateze ca să pricepi.

Alpinistul acesta are, precum se vede, procedee de pedagog. Și teorii: o piesă (de-a lui), când e banală, pe alocuri, sau e trucată, e fiindcă *asa trebuie* ca să fie admirabilă. Defectele, adică, nu-i aparțin autorului, ci teatrului, ca gen. Nu discutăm, fiindcă între Camil și noi a rămas definitiv hotărât că: „Nu te pricepi în teatru”...

E mobil și zvârcolit, ca un maț de grădină, părăsit în iarbă, cu robinetul deschis. Vibrează ca o antenă și emite, în continuu, armonii, câteodată și paraziți. Plopul lui sufletesc tremură, semeț și hermetic, într-o concentrare de veșnică singurătate. Steaua lui și-o poartă, pentru cine știe să vadă, pe creștet : foc colțuros și dur, în perpetuă mistuire. Pentru cine nu vede, apare doar un chip de copil rustic, auriu, cu pomeții roșii, cu țintele coclite ale privirilor, sub o valvătaie de șuvițe căzătoare.

Trupul e prea subțire și mic pentru izvorul lui de sânge. De aceea mersul, gestul și mișcarea zvâcnesc a joacă și a luptă. Făt-Frumos, ce-ți face fluierul? Trezește-l, pentru dușmani și pentru frați de cruce.

NEOȚĂRĂNIȘTII

Nu totdeauna superstițiile sunt goale de înțeles. Năvala fluturilor cap-de-mort e prevestitoare de rele : molimă și doliu. Hârca de pe corsajul plăpândeii coleoptere nu e, iată, un semn întâmplător. Poporul la talmăcit cu adevărat. Știința sprijină superstiția astfel: fluturii au mirosul dezvoltat foarte. Prezența, de pildă, a unei (cum să-i zicem?) fluturoaice, într-un loc, e adulmecată de colorații masculine de la sute de **postii** depărtare. Dar fluturilor cu emblema husarilor morții pe cuirasă le place cu deosebire sucul și emanația cadaverică a florilor de *asa-foetida*. Înșelați, deci, de o boare insalubră, emigrează cu miile în ținuturile bântuite. Căci moartea e și un fenomen olfatic. La căpătâiul unui muribund cu îndelungă agonie, sosesc, atrase de fluizi subtili, vara, muștele verzi, precedând rudele, cioclii și bocitoarele. Păcăliți, fluturii dau buzna și ei, găsind însă în loc de o floare puturoasă, spitale aglomerate și cimitire în cari metrul pătrat s-a scumpit...

...Perspectiva puterii, treburile publice, dregătoriile și banul obțesc exercită asupra unei specii flotante de politicieni influența descompunerilor fetide asupra roiurilor nocturne. Năpustirea bruscă și în masă a expectanților și a neofiților într-un partid politic e un semn, aproape sigur, că acesta se apropie de putere. Resturi de ospăț, speranțe de belșug gras, ca mocirla unui mormânt cotrobăit de râme și melci: nările aprige ale entuziaștilor de ultimă oră adulmecă drumul cel mai apropiat, vehiculul iute ca vântul, spre locul tuturor îmbuibărilor.

Partidul Național-Țărănesc e asaltat de asemenea soliciitanți din ceasul al doisprezecelea. În jurul lui mișună o sumă de convertiți, de iluminați, de pocăiți și de decepționați, al căror exces de zel, în

susținerea noii doctrine, e în raport invers cu rezerva lor prudentă și ghiftuită din acești zece ani de luptă. Se impun măsuri sanitare, carantine riguroase și despăducheri energice, înainte de a fi primiți pe debarcaderul partidului. Împrejurimile toate sunt contaminate. Să nu se repete povestea de mai ieri, a Partidului Poporului, zădărnici și abătut de la menirea sa de scursura transfugilor de pretutindenii. Ceasul a sunat, pentru național-țărăniști, ceasul în care se strigă: ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte...

CORABIA CU GUZGANI

(Manuscris găsit într-un clondir)

Călătorim, nu se știe încotro, nu se știe de când. Cele petrecute pe bordul nostru sunt atât de neobișnuite, că mintea refuză să statornicească, în toate câte se petrec, o realitate adevărată, deosebită de aceea de halucinație sau de vis. Dacă desenez qu o mână tremurândă, pe hârtie, cele ce văd și aud și simt, nu o fac din deșertăciunea de a lăsa o urmă de slove despre viața mea și a fraților mei, smuciți din cele așezate și rânduite, de o voință stranie, de împrejurări năprasnice, și proiectați ca o săgeată fără țintă înspre un viitor necunoscut și absurd.

Ci încerc să fixez, pentru a mă controla pe mine însumi, pentru a regăsi în aceste rânduri vedeniile ce se perindă și uluitor de neașteptat se schimbă și se reînnoiesc.

Cine știe? Dacă sunt cumva prada unor friguri și aiureli bolnave, atunci peste o zi, două, va trebui să nu mai înțeleg nimic din cele înșirate, și are să se întâmple neapărat aceasta, fie că voi cerceta propriile mele cuvinte, aici, cu o minte vindecată sau cu o minte smintită. Fiindcă e firesc ca o minte întreagă să nu recunoască în delirul unui dezmetic un înțeles potrivit cu adevărul. Și mai e firesc ca un cap bolnav să nu mai prindă tâlcul celor afirmate ieri sau alaltăieri.

Am să știu, astfel, dacă eu și tovarășii mei de spaimă și nedumerire trăim aievea sau nu neverosimila poveste de pe această

corabie. Dacă nu cumva un duh drăcesc ne batjocorește, de o clipă încoace, sau de un deceniu, sau de un secol. Dacă la capătul fantasmagoriei există o ieșire, deșteptare sau catastrofă. Îmi șovăie amintirea, căci sufletul mi-e clintit din legile și funcțiunile lui clare. Știu totuși că într-un timp, destul de zbuciumat, vasul nostru călătorea pe ape albastre, împins de vânturi salubre, desfășurat ca un steag alb de pace, voios ca un arhanghel imaculat, ziua sub soare, noaptea printre stele. Din zori până în asfințit echipajul muncea, fără să se trudească, puntea plină de călători și emigranți răsuna de cântece.

Cred că imnurile acestea se ridicau din mulțumirea și vigoarea inimilor, duios sfidate de adâncimea pură a spațiului. Era o năzuință a noastră, a tuturor, de a umple golul nemărginit, de a ne dilata până la sfintele catapetesme ale albastrului. Vastă și mândră corabie, din trainice bârne împăcurite, cu pânze gata să înfrunte orice vijelie, ca un sân orice patimă. Un întreg popor se dăruise legănării mărețe, aprige și line, și aceasta fără îmbulzeală și supărare. Freamăt aspru de talazuri ne înprospătase auzul. Feerice prăbușiri de planete ne exaltau privirile, după ce câte douăsprezece ore plutisem sub coroana soarelui, plăpândă și vie pe frunți.

Să fie, oare, un păcat fericirea, chiar când e vădit că e un dar ceresc? Pesemne, sufletele n-au voie să se bucure, ci să se teamă și să vegheze neconținut. Tristă învățătură și grea osândă: tinerețea să nu se încreadă în puterile ei, să nu-și dezlănțuie avânturile, ci sub lanțuri să și le copleșească. În orice clipă o amenințare plutește, din orice ungher pândește un blestem, iar faptele și întâmplările cele mai mărunte și mai neînsemnate conțin câte un rău avertisment. De-am fi știut, am fi luat aminte, am fi dormit numai cu un ochi, am fi amestecat în cântec, rugăciune, am fi turnat bănuiala în credință, stăpâniți de un gând necruțător. Nu ne-am dat seama că printre noi se strecura și creștea o viață cu desăvârșire străină și dușmănoasă. O corabie e totdeauna purtătoare și de alte fapte ale lui Dumnezeu.

Pe catarte se lasă adesea o ploaie de stoluri - pescăruși, cocori sau rândunele. În pântecul corăbiei, de asemeni, forfotește un norod de guzgani. Dolofani și cenușii. Mărgele negre și vioaie în orbite, bot de cegă ascuțit și tremurător, scârboasă coadă în formă de rămă țepăună.

Sunt guzganii, tovarășii nedespărțiți și inevitabili ai mateJoților, ai călătorilor, ai exilaților și ai emigranților. Umbre cotrobăitoare, suple și grase. Trăiești cu spaima dezgustului de a le stâlci, întâmplător, sub pas, de a le simți mirosul de porumb stricat, de a-i descoperi noaptea printre vestminte.

Și am îngăduit, printre noi, această viață târâtoare, am tolerat, ! în adâncuri, chițăitul lor lacom, șarjele lor prăfuite în magaziile cu bucate. Atât de mult belșug purtam cu noi, că n-am înțeles i primejdia poftei lor nesățurate. Și de înmulțirea lor, de la o vreme, se împovărase corabia. Mersul ni se încetinea. Din grinzi, o duhoare de putregai și de hoit. Încep, guzganii, să se strecoare pe bord, să se răsfețe la soare. Ca dobitoacele domestice, se apropie de om, așteaptă o îmbucătură sub masa căpitanului.

Nu mai țin minte când a venit cineva cu strania înștiințare că nepoftiții și mult prea numeroșii musafiri s-au abătut de la năravurile și de la fireștile lor poftă. Nu era o schimbare în felul lor de a fi, ci mai degrabă o întregire. Au început, adică, să se înfrupte din zăcătorile cu păcură, din depozitele de cărbuni. Și, minunându-ne foarte mult de aceste apucături inedite ale pârdașnicilor oaspeți, am observat cum, pe măsură ce-și primenesc obiceiurile, li se modifică înfățișarea, mișcările și dimensiunile. Carnivori pe neașteptate, s-au dat, la cutiile de carne conservată și la pescăria corăbiei (pește proaspăt sau afumat) - și lucrul ni s-a părut de *âs? Exemplare uriașe și perfecționate se iviră dintre ei. Pe noi ne-a desfătat asemănarea, din ce în ce mai vădită, cu chipul omenesc. Nici o clipă, însă, nu și-au pierdut însușirea lor de lighioană.

Mulți dintr-înșii prinseră, apoi, a vorbi. Era un chițăit articulat, asemenea vocii de scapet sau de mameluc. Un grai pițigăiat și fără „r”, cum se fandoseau, pe vremuri, cei întorși din Franța de la învățătură: meteahnă transmisă urmașilor, după ciudatele legi ale eredității. Au, diht-un vițel cu coada retezată din greșeală, n-au scoborât neamuri întregi de tauri berci? Puhoiul cenușiu părea, iată, condus de niște căpetenii. Trei guzgani, pesemne frați, mari ca urșii, unul dolofan și trândav, veșnic răsturnat pe coadă, altul ursuz și cumpătat și ros, al treilea cam fără alt rost decât să ție isonul pițigăielii celorlalți. Nu mică ne-a fost mirarea când i-am văzut la treabă, cu ajutoarele lor, printre oamenii

echipajului. Dar nu li-era voia la munca grea și la corvoadă. Ci le plăcea foarte mult la magazii, la cereale, la păcură, la cărbuni, la merinde. Și se trăgeau mai ales la lucrul subțire, la cârmă și la catarte. Până ce rămaseră, toate, pe seama lor.

Foarte pe nesimțite, de bună-seamă, s-a petrecut această din adâncimi schimbare și nu mă dumiresc dacă s-au perindat ani, decenii sau veacuri, în acest scop. De-acum neamul umflat al rozătoarelor a pus stăpânire pe cârmă și pe locurile de comandă și gonesc nebunește, nu se știe de când, nu se știe unde. Cântecelile de odinioară au amuțit, lumina e bolnavă și sub cerul sur bănuie vânturile puhave cari au înlocuit brizele aprige din trecut. Răsună, în văzduhul spălăcit, comenzile dezmetice și stridente ale ciudaților, ale neverosimililor stăpânitori. Și corabia s-a îmbolnăvit și ea. Mucezesc bucatele, tot mai puține, în hambare, putrezesc bârnele, apa năvălește prin spărturi. O moară, parcă, părăsită în praf, în mucegai, în rugină, smulsă de aripi și neagră, peste un iaz cu mătasea broaștei. Și tristețea se altoiește cu nebulia, căci, apucată de o oarbă poftă, ginta parazitara a prins să roadă pânzele și frânghiile. Astfel rătăcim, ca un înecat răsucit de puhoie. Valuri searbede ne alungă pe cimitirele lor mișcătoare. Guzganii cutreieră, se cațără, forfotesc, într-o zăpăceală de sfârșit. Oamenii se înăbușă în cale, tăcând, în așteptare. Zburăm înclinați pe danțul zig-zag-ului. Vuiesc vânturile. În cer rotesc păsările furtunii. Dar încotro? încotro?

CORESPONDENȚE

Relații nedefinite, dar certe, se afirmă între aspectul și ritmul șefilor vremelnici de popoare și alura însăși a mulțimilor conduse. Masca cezarului din fruntea statului se răsfrânge pe chipul celui mai umil cetățean. Energia și hotărârea din ochii lui Bonaparte nu se citea oare, ca un întuneric, în privirile recrutului și a veteranului de la Austerlitz? Gestul abrupt al comandantului năpustește, în vinele unei nații, sângele, smuls din timpu-i obișnuit. E o contagiune

fatală și un determinism cu neputință de precizat. Căci nu se poate ști în ce măsură șeful, căpitanul sau proorocul își urnește și preschimbă, cu mână de fier și poruncă de foc, noroadele, sau întrucât, printr-un proces obscur, acesta își deosibește și înalță, din adâncuri, reprezentanții lui sintetici, condensarea sub un singur chip a elanului lor uriaș, expresie, pe scena lumii, a unui ideal obștesc de expansiune și stăpânire.

N-au, oare, cezarii și dictatorii, din toate veacurile, înfățișarea ciudată a unor actori prodigioși, animați de un text supranatural, împinși, adesea, într-o acțiune necunoscută? Zbuciumul lor individualist, ostentativa lor siguranță, privite de la o distanță istorică, ce necesară deșertăciune! Pe când ei nu sunt decât organul cel mai viu și mai sensibil pe care și l-a creat un neam și o tradiție, organ receptor și transformator de instincte și elanuri, cristalizate, uneori, în câte o lapidară lozincă. Efigia Cezarului și frumusețea rasei: Iulius Cezar și Roma - Napoleon I și Parisul imperial. Cuvântul lor, delir răsfrânt, descifrat pe neștiute din freământul confuz al talazurilor populare. Și exemplele se pot înmulți și susține unele pe altele, într-un singur sens, chiar luate la întâmplare în straturi și împrejurări diferite: Hanibal și Cartagina. Spartacus și sclavii sau Cromwell și fermierii săi. Ioana d'Arc și Franța, cu satele, castelele și catedralele veacului. Tamerlan, Ilderim, Brennus, Vercingetorix, Hanibal, Scipio Africanul.

Dar de ce să rătăcim după umbre? Vremea noastră oferă pilde, în bine și rău, vorbitoare. N-a existat oare nici o corespondență între Germania sânguitoare, dar exagerată, agresivă și rapace, și figura ascuțită cu cosmetic a Kaiserului Wilhelm, maestru al *bluff-ului* și al acialmalei? Dar între Rusia morfinată, a războiului, bolnavă de contradicții violente, căutându-și vindecarea deopotrivă în înfrângere și revoluție, și melancolia țarului Nicolae al II-lea, palidul monarh absolut, șef spiritual fără viață intelectuală, comandant suprem al oștilor de milioane, vlăguit, însă, și nevropat? Iată, astăzi chipul încordat și vehement al lui Mussolini, privirea lui ofensivă, umerii lui de statuie... (fie acestea zise cu toată antipatia pe care trebuie să ne-o inspire). Nu exprimă el, nu comandă și nu explică avântul laborios al poporului italian? E un exemplu viu, acesta, al fuziunii dintre mulțime și șef, ritmul acerb și accelerat al progresului italian. Și ne gândim ce va fi devenit o Rusie imperială

în luptă cu dificultățile supraomenești ale Rusiei roșii: Lenin, omul galben cu pomeții duri și ochii oblici, a fost șeful neîndurat și tenace, de o rezistență elementară și oarbă, trebuincios acelor vremuri crude, acelor greutăți neistovite.

Orice convulsioni, orice frământări, orice șovăiri, atunci, în mersul unei țări, trădează, fără doar și poate, un dezacord adânc între conducere și mase. E tragedia lui Boris Godunov, pe de o parte, și a eroului din *Avatar*, pe de alta. Mai întâi, ezitarea și îndoiala firească a celor ce, în conștiința lor înăbușită, nu se simt într-adevăr chemați să îndeplinească misiunea asumată: conducătorul pregetă și tremurul lui se transmite și se simte până departe... Și se adaogă, apoi, revolta trupului victimă avatarului. E zbuciumul trupului în care, printr-un blestem, s-a cuibărit un suflet străin, un duh necurat. Și avem atunci spectacolul unui cal sălbatec pe care s-a cățarat un călăreț nevolnic...[...]

RECAPITULĂRI

Deznădăjduita cramponare a liberalilor la cârmă nu are nimic din măreția și tragicul luptelor de sfârșit. E o crispare grotescă, o schimonosire asemenea celeia care precedează un formidabil strănut. E, desigur, o mare suferință în această rezistență inutilă, în această osândită așteptare. Un destin necruțător își bate joc de ultimele zile ale guvernului liberal. Îți vine a crede că spiritul defunct al Inchiziției, cu drepturi uzurpate și puteri însușite, aplică, de pe cealaltă lume, penitențelor de la guvernul României, tortura speranței. Speranța, într-o întorsătură neașteptată, într-un accident fericit, într-un amănunt ignorat, care să mute brusc căile ce duc la pierzanie. E întreg rostul amânării zbuciumate în acest misticism neîntemeiat, în care cad, de obicei, nervoșii, dezarmații și incurabili. Sugrumați de realitate, gândul lor s-a refugiat în reverie, în absurd, în imposibil. Stare maladivă în care, sub constrângerea nevoilor egoiste, nenorociții nu mai ascultă decât de vocile lor interioare, de

Un paragrafcenzurat.

formulele delirante ale declinului lor. Ascultați-l pe d. Vintilă Brătianu, de pildă, cel mai serios atins, cel mai sincer fantast, cel mai în netăgăduită decrepitudine și poate singur demn de o profundă compătimire: „nu am decât succese” clamează, în auzul mulțimii buimăcite de atâta inconștiență sau fățarnicie, nefericitul zgâlțâind zăbrelele monomaniei sale. Ne dumirim, astfel, cu groază că, într-un răstimp scurt, istoria țării și a Partidului Liberal s-a repetat și suntem cu toții victima unui al doilea caz Mitiță Sturdza. Și, cum oamenii atinși de aceste afecțiuni sunt totdeauna și de plâns și redutabili, iată că nimeni nu cutează să-i imobilizeze, brutal, într-o cămașă de forță. Nimeni nu îndrăznește - dintre cei calificați să îndrăznească - să intervină în divagațiunile, să spulbere halucinațiile, să sfârtice obsesiile d-lui Vintilă Brătianu. Există însă și puterea evidențelor și presiunea irezistibilă a împrejurărilor. Cei izolați în visarea lor maniacă, cei cramponați de terenul iluziilor primejdioase, vor fi dislocați de talazul greșelilor și al neajunsurilor acumulate. E posibil, desigur, ca un guvern în insurecție față de țară și de factorii constituționali să reziste câteva zile. Dar poate el rezista propriei lui incapacități, destrămării și anarhiei pe care inconștient și fatal a pregătit-o? Guvernul e alungat și zdrobit, sub prăvălirile greșelilor din afară. Greșeli cari au dus la eșecul de la Geneva, doveditor al izolării României între aliați, adversari și neutri. Guvernul se află, astăzi, singur și neputincios în fața campaniei de revizuire a Tratatului de la Trianon, - revizuire reclamată de Ungaria, sprijinită de Italia. In curând va fi nevoie de ralierea și ridicarea națiunii întregi pentru apărarea hotarelor. Se va ralia, oare, țărâtimea și muncitorii, Banatul, Ardealul și Basarabia la chemarea umbrelor ministeriale din guvernul de paralitici și de psihopați? Se adaogă, apoi, înfrângerilor politice din afară, eșecul încercărilor de a obține un serios împrumut de investițiune. În culise, e drept, s-a șoptit despre un timid început de realizare. E vorba, însă, doar de un credit pentru stabilizare, încă neconfirmat, și ale cărui condiții sunt încă misterioase. Toate acestea ar constitui, în orice țară, suficiente motive pentru demisia sau pentru drastica expulzare a celei mai cinice formațiuni de guvernământ. La noi motivele sunt covârșitor sporite de situația lăuntrică: **anarhia**, creată prin complicitatea miniștrilor cu organele lor subalterne, întru nesocotirea legilor;

corupția, în strânsă legătură cauzală cu anarhia; **mizeria, șomajul, foametea, haosul financiar, refuzul impozitelor, haosul economic, descurajarea provinciilor alipite...** Statul care nu-și mai plătește datoriile interne și nu mai achită salariile... Falimentele în comerț, în industrie, în bancă, sub privirea impasibilă a complicilor guvernamentali de la Banca Națională, revizorii dezastrului. Școala, în completă dezorganizare. Biserica, în sfârșit, dezbinată până în punctul de a oferi, în secolul al XX-lea, în rândurile până azi strănse ale românismului, spectacolul certurilor religioase...

Și până și în sânul guvernului, în cuibul complicilor, frământări și dezordine. Țara, de pildă, **nu mai are** ministru de Externe. D. Titulescu, în urma tarasconadelor sale de la Geneva, nu se mai poate prezenta, în iunie, la Societatea Națiunilor. Și tocmai în clipa când la Ministerul de Externe e nevoie de vigilență și energie, d. Titulescu s-a îmbolnăvit. Dorim, din suflet, să se vindece. Un talent și un patriotism ca al dumisale e necesar țării. Dar în momentul de față Ministerul Afacerilor Străine nu poate rămâne vacant...

Sunt, în lumea noastră politică, timizi sau cointeresați cari cred că greutățile se pot eluda prin amânări și prin reprimarea nemulțumirilor. Ca și cum se pot practica răsuflători într-un vulcan, ca și cum se poate comprima un crater. Legile fizice nu se pot călca prin simplă dispozițiune ministerială. Cine ar opri un corp în cădere verticală? Cine se încumetă să parieze pentru parașutiștii de la putere?

- Ziua de șase mai e supremul termen pe care țara îl îngăduie acestor experiențe contra naturii.

CONCURENȚĂ

De zece ani, guvernele se războiesc cu presa. Marea grijă a politicianului, de îndată ce i s-a postat gardian la poartă - pentru moment în semn de onoare -, e să ia măsuri contra libertății tiparului. Celelalte preocupări și probleme, de care geme, în opoziție,

văgăuna lui craniană, dispar ca șvabii, libărcile și miriapozii când îi împroșcă lumina.

Dacă i se năzare că patria este în pericol, descoperă pe vinovat în redacții. Sugrumă ziarele, se suprimă relele. E adevărat că plânsul și vaietele nu alină durerea. Politicianul are dreptate. Dând glas suferinței, presa o readuce în conștiința poporului anesteziat de resemnări seculare. Cenzura și confiscările sunt, deci, de esență aristocratică, nietzscheană. Dar nu principiile îl frământă pe omul nostru politic.

Conflictul dintre guverne și presă e, de fapt, vrajba dintre două bresle: a politicianilor, al căror meșteșug și rodnicie ofensează precizia cuvântului breaslă, și a gazetarilor, meserie cu servicii și îndatoriri certe, meserie care, cel puțin în latura-i informativă, este avuabilă.

Practica politicianismului, de o parte, și a gazetăritului, de alta, au diferențiat, cu timpul, la noi, două tipuri sociale, astăzi în rivalitate. Politicianul a rămas același de acum treizeci de ani, când se întorcea cu brișcă de la moșie, și cu secretarul, lângă vizitiu, pe capră. Și-a pierdut, e drept, odată cu averea, o bună parte din dezinteresare. Era trândav, nervos, trufaș și curat. Ultimu-i atribut s-a evaporat sub presiunea exproprierii și a devalorizării. Gazetarul, dimpotrivă, a evoluat, perfecționându-se odată cu automobilul și radiofonul.

Între samsarul, deputat sau ministru, între generalul politicianizat și ziaristul a cărui menire părea limitată la cântarea gloriei stăpânilor, s-a accentuat o îngrijorătoare disproporție. E între ei o deosebire de concepție, de promptitudine, de precizie, de viteză, de amploare, de anvergură.

Pe vremuri, diferența nu se știa decât în taina cabinetelor: când gazetari, ca Streitman, de pildă, confecționau discursurile de debut ale marilor noștri parlamentari. Astăzi, marchizul De la Mole s-a ramolit cu desăvârșire: ginerele său, Julien Sorel, își reclamă titlurile și situația pe cari i le conferă vigoarea, talentul și capacitatea.

Presa, la noi, a dat cele mai cumplite lovituri politicianismului. A impus partidelor o ideologie. Și astăzi, mai mult ca oricând, ideile trec din redacție, în cluburi, prin ușa secretă care le leagă. Ziaristii au suflat politicianilor exproprieria și votul universal. Au

determinat în 1918 crearea noilor partide și au lansat ideea revoluționară a excluderii celor vechi din viața politică.

De această primejdie, politicienii s-au apărat, mai întâi, transfugind sub steagurile curate și, mai târziu, când le-a venit la îndemână, prin dictatură... Primejdia, însă, e atât mai de actualitate, când vechii moșieri sunt înlocuiți de vechilii lor, sau dublați de samsarii din cluburi, din consilii de administrație, din marginea industriei mari și a furniturilor de tot felul. Dovadă stă: cenzura și starea de asediu.

E un conflict de inteligență și de capacitate, în care cel slab se apără prin violență și prin forța obiceiului. În toate cluburile, avocatul de suburbie și electorul pretinde încă la întâietatea în stat, în partid, în onoare, în glorie, spre paguba creatorului de curente, a directorului de opinii.

Vremurile, totuși, se schimbă, și semnul cel mai de seamă e că la București, gazetarul, pe lângă că a renunțat la mania lui de a lansa idolii, tot așa de ușor ca pe o actriță nouă sau pe un cal de curse, a devenit stăpân pe unealta lui de luptă. Ziarele mari încep să intre în stăpânirea ziaristului.

HARTA EUROPEI

(Fantezie diplomatică)

...Astfel grăise uimitorul meu prieten, diplomatul. E un om de cincizeci și cinci de ani, dar zvelt, înalt, cu umerii largi și pânțelele supt, tinerește, sub vesta imaculat albă. Mustața galică, de un roșu decolorat, ca mătasea porumbului, i-atârnă peste un surâs cu claviatura intactă. Mă însoțea de-a lungul bulevardului bântuit, ca un chei, de fluturări de steaguri și brize primăvăratice, pe sub teii cruzi de o înmugurire verde. Ca să-mi vorbească, era nevoit să se aplece nițel, ceea ce accentua ciudata șovăire a pasului său: era ca și cum piciorul stâng, distrat de preocupări abstracte, uita să-și facă la timp mișcarea de înaintare... Dar, amintindu-și în supremul moment de monotona lui datorie, se repezea să-și ajungă

tovarășul drept, pe furiș, pe târșite. Imperceptibila întârziere se transmitea întregei staturi, discret smucită din echilibru-i natural, ca scheletul de fier al unui turn vibrant la trei sute de metri înălțime. Dar trebuia încordata mea luare-aminte, justificată de conversația extraordinară a prietenului meu, diplomatul, și de importanța lui situație în diplomație, ca să observi aceste amănunte discrete. Am băgat apoi de seamă că întreaga lui făptură se năruia delicat spre stânga: colțul gurii schița această decadență cu un fel de rictus de dispreț; colțul ochiului, de unde se obârșia toată scăderea, descoperea nițel țesutul viu al conjunctivei, ca la dulăii umanitariști ai sfinților monahi de la St. Bernard. Diplomatul meu tocmai dizerta despre pacea universală, înfrățirea popoarelor și mai ales fericirea neamului. Căci, în această privință, nu se deosebea în păreri de Chamberlain și Briand: că, anume, dezarmarea e lucru cu neputință fără prealabila „siguranță”.

Era singura trăsătură banală, în considerațiunile de o avântată originalitate ale acestui ministru al destinelor naționale. Vorbind, el înșfăcase o foaie de jurnal, proaspătă ediție specială, de mijloc, ca un vânător fără cruțare care apucă de fulgi și pene un vânat convulsiv. Avuse loc un incident de frontieră între grănicerii români și unguri. Fără importanță. Pesemne, guvernele respective nu simțeau încă nevoie, pentru consolidarea lor reciprocă, de o diversiune sângeroasă. Gâlceava de contrabandiști care întrerupsese, un moment, fructuoasa fraternizare a paznicilor de frontieră. Chestie de mătăsurii, medicamente, alcooluri parfumate, sau cine știe ce alte mărfuri prohibite. Fenomen secular, secret zgomotos, aparținând tuturor istoriilor. Dar ce minunat pretext pentru dezvoltarea unui plan de pacificare a Europei! Și prietenul meu își continua demonstrația, cu acea profundă voce care, la declinul anilor, îi deschisese o nouă carieră și îi revelase o vocațiune. Un debit însă cam încetinit, o privire fugace. Dar acestea sunt detalii de după năprasnica și suava aventură care îl promovase dintr-un alcov ardent, într-un cabinet de ursitoare ministerială.

- Iată, îmi spunea prietenul, cu degetul pe sub titlu: „un mort, doi răniți” - încă o dovadă a celor ce ți-afirm eu... Pacea lumii e pacea europeană... Fiindcă numai pe continentul nostru, ultracivilizat, popoarele se încaieră și se violează bestialmente,

teratologicamente... Nicăieri, surplusul de populații, surplusul de forță, nu se rezolvă altfel, decât într-un exces de muncă sau, unde nu se poate, cum e, de pildă, în clasele înalte sau în triburile obscure, într-un exces de plăcere. Pe o saltea de puf, sau pe un culcuș de frunze... în atmosfera de ambră dintre pologuri sau în văzduhul saturat de miresme animale, al junglei înnoptate... în loc de freamăt de arme și vaiete de moarte, doar mătăsosul susur al epidermelor dezmiertate, muzicalul geamăt, gânguritul dulce al exasperării amoroase... Prietenul meu se împletici în glas, și în mers. Plescăia, ca și cum vorbele ar fi avut gust. Nările i se zbăteau, ca fluturii. Făcu o sforțare violentă să se smulgă unor imagini vâscoase și-și reluă firul cugetării: numai popoarele europene se bat, sadic, între ele. Numai pe ele, mirosul și aspectul sângelui le pervertește și le aruncă pe căile crimei colective, până la epuizare. Când europenii nu se vor mai bate, pacea mondială va fi asigurată...

- De acord, încuviințai eu, de pe culmile încântării.

- Trebuie, deci, continuă diplomatul român, să ne dezarmăm Europa, ceea ce e lucru foarte anevoios dacă nu rezolvăm, în prealabil, litigiile.

- Firește!

-Iar dacă recapitulăm și analizăm toate aceste litigii, constatăm că, în cea mai mare parte, ele sunt susceptibile de o promptă rezolvare. Fiindcă sunt de mică importanță. Fiindcă, apoi, sunt între marile state. Fiindcă, mai ales, nici unul dintre ele nu merită, în ochii gâlceviților, onoarea și sacrificiul unui război... (Pe fața mea se zugrăvea satisfacția. Diplomatul mă domoli, cu o mână ocrotitoare pe umăr.) Iată, zise el, Germania... A renunțat sincer la Alsacia-Lorena. Nici un interes, nici o vanitate națională nu va mai tulbura liniștea pe Rin... Dar cu situația orientală, Germania nu s-a împăcat deloc. Niciodată nu va consimți la culoarul Danzig, care-i frânge, nemilos, trupul... Nici cu pierderea în întregime a Sileziei orientale nu se va împăca. Rezultă, de aici, o serioasă amenințare a păcii? Nicidecum! Nici Germania, nici Polonia nu vor ajunge la război pentru Danzig și Silezia, - pentru câteva sute de mii de locuitori. Silezia va fi tranșată, în tratate vamale și sume de bani. Prevăd momentul în care Danzigul va fi rezolvat în favoarea Germaniei, cu compensații la răsărit pentru

polonezi cari și-au construit, de altfel, un port al lor. Lituanienii, gălăgioși, puțini și inutili, vor fi sacrificați. **Fiindcă sunt străini** în Europa, sublinia, bizar, diplomatul. Și, nu-i așa, continuă el, că nici pentru cei două sute de mii de tirolezi din Adige nu vor risca vreodată Italia și Germania, sau Austria, un rezel? Rămân primejdioase și ireductibile numai **marile litigii ale națiunilor mici**, Căci, vedeți d-voastră, cu cât mai mari sunt litigiile teritoriale, cu atât mai mici sunt națiunile, și viceversa, cu cât mai mici sunt națiunile...

- Cu atât mai mari sunt litigiile, întrerupsei eu, luminat.

- Exact! mă aprobă diplomatul, și insolubile! Litigiul dintre Ungaria de o parte, și România, Cehoslovacia și Antanta, de cealaltă, se „poartă asupra” unui teritoriu de 200.000 de kilometri pătrați, cu treisprezece milioane de locuitori... Niciodată Ungaria nu se va resemna. Totdeauna, nedreapta ei nemulțumire, va amenința pacea Europei și în consecință a celor cinci continente, căci conflictul nu se poate limita.

- Atunci?

- A i răbdare, zise bizarul meu amic, chestia nu e atât de meschină cum ai întrezărit-o. întreabă-te mai bine: care-i cauza? Și vei ajunge la **teoria popoarelor inadapabile**, care explică, după mine, maladia războinică a Europei. Continentul nostru s-a împărțit între latini, slavi și germani, cari, de bine de rău, s-au înțeles și iată-i ajunși la un rezultat teritorial oarecare. între ei, însă, s-au infuzat **străinii**. Ca microbii într-un trup. Și trupul are friguri. Cine sunt „străinii”?... Sunt ungurii, bulgarii și turcii, cari au alcătuit „blocul turanic” în timpul războiului. Sunt cele trei popoare mongolice, inadapabile. Evul Mediu a fost frământat de procesul izgonirii turcilor din Europa. Veacul nostru va fi consacrat ungurilor și bulgarilor, iar la nord altor străini, lituanienii, - numai două milioane, simplu hap, compensativ, pentru amica Polonia...

- Liniștește-te, răcni vizionarul meu amic, zărind pe figura mea o protestare umanitaristă, nu-i vorba de o exterminare a inadapabililor, nici de o împărțire a lor: ci de o simplă ocupațiune de câteva zeci de ani, pentru a face o educație a instinctelor lor agresive. O generație sau două de unguri și bulgari, crescută dincolo de spiritul șovin, în spiritul europeanesc...

Umbră masivă de sânge și aur, a Ministerului din Capul Podului', se ivi. Un orologiu sună o mare întârziere. Diplomatul se cutremură:

- **Je suis en retard!** scuză-mă, îmi zise. Și la revedere! își luă avântul și dispăru sub un portal.

Rămăsei doar cu senzația muzicală a vocii lui, care, la cincizeci de ani, fermecase o domniță epatată de priapismul bătrânului amorez. Și care, când seringile cu argint-viu au istovit pasiunile lui dezlănțuite, i-a dăruit o țară întregă pentru îmbrățișarea minții lui cotropitoare.

OMUL CU ȘURUB

D. general Averescu e nehotărât. Dintre toate suferințele, nehotărârea e, desigur, cea mai plictisitoare. Balansul fără sfârșit între două sau mai multe alternative dezechilibrează firile cele mai tari. Hamlet, infelicele prinț al Danemarcei, s-a detractat ezitând între acțiune și renunțare. Ne temem, pentru sănătatea fostului prim-ministru. îl știm bântuit de un **a fi** sau **a nu fi**, specific. îl vedem bălăngănindu-se într-o întrebare: să iau ori să nu iau puterea?

Cu nici un chip partizanii nu-și lasă șeful pradă îndoielilor. Ei stăruie sfâșietor pe lângă general să lase baltă gândurile, să nu mai drămuiască, în balanța de o farmaceutică precizie a cugetărtiției sale, motivele pro și contra ieșirii din pasivitate.

Zeci de proaste mâini și de triste figuri se înalță spre general a rugare... Pe aria „rămâi, o, nu pleca, rămâi”, corul tragic al averescanilor își imploră șeful să se îndure de țară și să înșface cârma statului. E cel mai interesant proces sufletesc, în momentul de față, acest refuz al generalului Averescu de a se decide. E și cel mai dibaci procedeu psihologic, în această atitudine de rezistență opusă nepăsării.

În orice tratat de strategie amoroasă, trucul e cu stăruință recomandat. Președintele Partidului Poporului uzează astfel de panoplia unui berbantlâc răsuflat.

La Capul Podului (azi Piața Victoriei) se afla Ministerul de Externe.

O țară care a suportat atâtea pângăriri, mezalianțe și incesturi nu se mai ademenește cu bezele de barbișon ieșit la spălat. Și nici în posibilitatea unei-dezgustătoare comedii, la care ar fi să se preteze toți factorii răspunzători, nu mai putem crede. Averescanii se vor alege doar cu mica lor înscenare, în jurul manechinului popular al generalului Averescu, păstrat în tabernacolul de pânză gudronată al unei barace de Moși.

Căci adevărul acesta e: generalul Averescu a murit de mult. În locul lui, partizanii au confecționat o păpușă de lemn, cu ciocul de câlți, cu spetezele urnite de resorturi și șurub. Peste acest simplicitate spatriu [?], au întins redingota decolorată a generalului, gulerul înalt de nouă centimetri care-i acoperea gâtul de Sfântu-Sisoe și gâlca de proporțiile unui genunchi. Chipul înstelat, pe ureche.

Printr-un mecanism mai mult sau mai puțin ingenios, au imprimat o mișcare uniformă barbișonului, agitat parcă de un suflu de cuvinte.

Manechinul articulează: papă, mamă, beb6, face mișcări de tăiere cu sabia sau chiar de iscălitură. În claviatura stomacală i s-a cuibărit un *pathefon* cu discursuri politice, pe când din spate, un mare preot al partidului, invizibil, îi zgâlțâie trupul și îi bătăie capul, imprimându-i astfel gesticulație și mimică.

Farsa necesită întineric pe scenă, iar între păpușă și public se interpune corul izolator, cu gemătul: „rămâi, o, nu pleca, rămâi...” Și exhibiționiștii cutreieră astfel sălile de spectacol, pe brațe cu popândăul îmbrobodit, și care prin orificii descuiate, seamănă, de-a lungul drumurilor, o dără trădătoare de țărâțe: conținutul său fizic și sufletesc.

ACALMIE?

Oficiosul francez al guvernului' publică o notă, evident redactată în cabinetul ministrului de Interne, notă care trădează, pe

L'Orient (L'Independence roumaine).

de o parte, inconștiența uzurpatorilor, pe de alta spaima și deznădejdea de care sunt cuprinși.

Se vorbește, astfel, cu o totală orbire, despre acalmia din țară, acalmie datorată isticitei guvernării liberale și, mai ales, istovirii Partidului Național-Țărănesc în urma „nemăsuratelor eforturi” pe care acesta le-a făcut. Pentru cretinii guvernamentali, foamea, ruina, șomajul, exasperarea și anarhia de pretutindeni se numește ACALMIE. Așteptarea plină de speranță a maselor chemate a Alba Iulia, hotărârea de luptă și izbândă, tăcerea disprețuitoare dar plină de un teribil înțeles, de un avertisment fatal, din fața teroarei polițiste a guvernului, se cheamă desigur ACALMIE. Răsuflarea oprită, șoaptele și gemetele înăbușite ale țării sub starea de asediu și cenzură - ACALMIE. Guvernul însuși, acest guvern de anxioși și de speriați, e pe punctul să adoarmă, din pricina liniștei și calmului din România Mare. Mai ales de când se face a crede că Partidul Național-Țărănesc, a cărui forță se obârșește din adâncul maselor populare, și-a epuizat mijloacele de luptă. Amară iluzie! Totdeauna, în clipele supreme, greu-bolnavii și muribunzii sunt victimele fericite ale unei senzații de înșelătoare întremare, ale unor speranțe de însănătoșire și viitor. E consolarea pe care natura o hărăzește celor din buza mormântului.

Cât despre învinuirile că Partidul Național-Țărănesc duce campanie, în presa străină, contra guvernului (contra saltimbancilor constituiți în guvern) și contra țării, ele sunt sfruntate și scârnavate minciuni.

Asediul uzurpatorilor nu se face în străinătate, ci în țară.

Partidul Național-Țărănesc nu are nici un interes să mute lupta peste graniță, unde guvernul este de mult discreditat și compromis, cum chiar citatele oficiosului, din presa străină, stau dovadă. (Ca să nu mai vorbim de „succesele” lui externe.) Puși între dezaprobarea factorilor constituționali și imensa nemulțumire a țării, uzurpatorii, copleșiți de insuccese și rușine, rebelii neputincioși și vicleni cari în cearcă o inutilă trăgănare a sfârșitului, vor fi prăbușiți și îmbrânțiți afară din viața publică. Numai atunci vor putea vorbi ei de ACALMIE, dar pe seama lor!

ILUZIA VISTIERNICULUI

D. Vintilă Brătianu e dăruit cu harul credinței. Sinceritatea d-sale e pentru neamul românesc o necesitate și un punct de onoare. Altfel ar trebui să recunoaștem că există pe lume un cinism, o nerușinare și o minciună fără limite. Pentru demnitatea geniului uman, o făptură înzestrată cu însușirea nemărginitei sfruntări nu trebuie să-i aparție. Bănuiesc, de aceea, că originea pedepsei cu moartea stă nu în răzbunare, ci în dezgust. Omenirea se dezbăra, astfel, de exemplarele denaturate și care îi fac oroare. De ce să admitem, cu ușurință, prezența unui asemenea specimen, între noi, aici?

D. Vintilă Brătianu, hotărât, nu e nici mincinos, nici fățarnic. Când afirmă că reușește în toate, că totul merge de minune, că datorită sistemului dumisale suntem în plină prosperitate, buna-credință a ministrului de Finanțe e mai presus de orice îndoială. Vistiernicul se inspiră și trage concluzii din ce aude și din ce vede. Și spectacolul din jurul dumisale îi vorbește de spor și berechet. Fiindcă d-l Vintilă Brătianu privește numai cele ce se petrec în jurul dumisale, în marginile Partidului Liberal. Judecă situația după bilanțuri și dări de seamă, și, prin urmare, constată doar avantajii, diurne, tantieme, redevențe. Bancruta care amenință, deopotrivă statul și întreprinderile particulare, o contestă cu sinceritate. Căci toate cointeresările de sub controlul Băncii Românești merg de minune. Pentru d. Vintilă Brătianu falimentele, din Vechiul Regat și din Ardeal, nu există. De asemenea și cumplita criză a industriei de peste munți. Nici în tonele de proteste cotidiene d-sa nu zărește un fenomen îngrijitor sau vreun înțeles mai grav. Liberalii nu dau faliment. Exploatăriile și industriile lor sunt întreprinse pe baze solide, adică în dauna statului. Creditul nu le lipsește. Banul se fabrică la Banca Națională și se distribuie prin instituțiile liberale fericitelor vasali financiari ai regimului. În lăuntru acestui sistem, nici un accident de producție sau de contabilitate. Zilnic se avântă, în limuzină, pe piață, noi milionari. De-a lungul Căii Victoriei, vitrinele reprezentanțelor de automobile s-au înmulțit. Cererea e mare: frauduloșii și cointeresații se procopsesc ușor și ostentativ.

Din centrul acestui paradis, d-l Vintilă Brătianu contemplă lumea cu un ochi de demiurg sătul și satisfăcut. Țipetele infernului nu ajung până la dânsul.

Roiesc în juru-i îngerii cu servietă și burtă, grupați pe consilii de administrație. E fericirea întregă, ierarhică și eternă. Vălul iluziei e bătut în baionete, la poarta clubului, și ochelarii monstrului nu pot străbate prin meșteșugita-i țesătură.

SEMNE RELE DE PAȘTI

Dacă trăia în zilele noastre, și printre noi, colegul nostru Comeliu Tacitus, scriitor de istorie și el, n-ar fi trecut cu vederea peste aceste toate rău-prevestitoare fenomene. De Sâmbăta Mare, de pildă, Scaunul țării, București, cu împrejurimile lui, a fost zguduit de un prelung cutremur. În casele credincioșilor, lemnul icoanelor s-a despicat și multe au căzut, cu sfânta față a sfinților zugrăviți pe ele, la pământ. În turnurile lor rotunjite, clopotele s-au urnit, și un muzical zvon metalic, înfiorând a jale și a moarte, s-a răspândit peste întreg orașul, la acea nepotrivită oră, pe când temeliile cetății, ca niște morminte blestemate, se frământau amenințător. Mulți locuitori, socotind că sosise ziua de apoi, dinadins aleasă de gândul nepătruns al Creatorului tocmai când se prăznuia taina învierii, s-au bucurat, în spaima lor, de speranța că vor luneca, fără așteptarea nesfârșită, sub lespezi de piatră, a strămoșilor, de-a dreptul în rai. Bineînțeles, cu nevastă și copii, și într-un loc de mai înainte sortit, prin grija biroului de încartiruire, foarte bine organizat, al cerului. Într-adevăr, o credință veche și niciodată dezmințită, spune că cei ce-și dau sfârșitul în săptămâna luminată beneficiază de o amnistie a tuturor păcatelor și trec glonț, printre cei dreپți, în slavă eternă. În asemenea împrejurări, deci, chiar dacă zumzetul prematur al clopotelor, dominând tumultul cutremurului, vestea chemarea la judecata supremă, era evident că moartea, învierea și dezbaterile marelui proces deveneau, cel puțin pentru generația de bucureșteni surprinsă de surparea zidurilor, o

simplă formalitate, rapidă și fără importanță, întocmai ca un examen de bacalaureat când ai scrisoare de recomandatie. După scurgerea primelor momente, pământul însă se statornicie, clădirile și plopii încetară de a se bate cap la cap, undele sonore cari alinau cuprinsul se pierdură. Bucureștenii înțeleseră că nu mai e vorba de un hatâr special din partea Dumnezeirii. Nu rămaseră totuși mai puțin impresionați de fenomenul seismic coincizând cu apropierea nopții Paștilor, și încă într-o atât de izbitoare analogie cu cele petrecute la Ierusalim înainte cu nouăsprezece veacuri. S-au împăcat totuși lesne cu ideea că li se prelungește pământescul concediu cu termen necunoscut. Unii au ieșit, a doua zi, cu gramofonele, sub caișii înfloriți, în curte, și au dezlănțuit, ca de obicei, cacofonicul concert al mahalalelor lui Bucur. Babele, însă, au rămas în poartă, văicărindu-se până târziu, de înțelesul plin de amenințări al cutremurului din ajun. Somnul următor a fost turburat de vedenii. Dimineața, iată, aduse vești de groază, de pretutindeni. Peste Dunăre, la bulgari, cutremurul scâlciașe orașe, nimicise sate, trăgând pământul de sub ele, ca un copil șugubăț scaunul de sub musafir. A fost un scandal de film american, când autocamionul asmuțit pătrunde, cu putere de o sută de cai, în teigheaua și rafturile unui bazar de carton presat. Planeta și-a încrețit, o clipă, pielea, cu inconștiența unui bivoli care se apără de țânțari și de scaloi, pe o zi înăbușitoare de vară. Zeci de vieți și mii de gospodării s-au spulberat în valea plângerii, improvizată. Dar nu e acesta decât avertismentul în linii mari, cu glasuri de catastrofă, al destinului. Alte fapte, mai mărunte, dar nu mai puțin ciudate, veniră în sprijinul cobelor și al relelor presimțiri. Pădurile, astfel, încep să ardă și la noi. Fără pricină, fără tălmăcire posibilă, codrii de veacuri din Basarabia, de la Orhei, de la Cărbuna-Tighina, pleacă în flăcări spre cer, ca legioane de invincibili îngeri. Arșița pretimpurie care usucă holdele în creștere s-a întezit, căci incendiul, ca un vulcan, presară cenușă secetoasă, de culoarea pulberii de timp, pe mari întinderi stârpite. Și oastea flăcărilor înaintează, ca niște drapele orbitoare purtate pe umerii uriași de plopi și de stejari încoronați.

Dar și acestea toate, cari se pot ceti în chiar gazetele de azi, fac parte din seria spectaculoasă și romantică a rău-vestirilor soartei. Amănunte, în schimb, grotești, n-au lipsit. Într-un sat din

Buzău, o femeie a dat naștere unui prunc cu o singură unghie despicate, la picioare, și cu noada spinării prelungită în formă de coadă, cu smoc flocos la vârf. Dihania a trăit vreo patru ceasuri, prea de ajuns pentru ca lăuzelor din județ, aflând, să le sece laptele și pruncii să se îmbolnăvească și să piară, pe rând. O capră, dimpotrivă, a fâtat ied cu chip de om, ochi albaștri, labe și scâncet de copil, iar veterinarul care l-a înecat în spirt, pentru documentarea științei suverane, a căpătat bubă neagră. Iar în marginea Capitalei, în prima noapte & Paștilor, garda de la Cotroceni a rămas înmărmurită la ivirea, prin aleile parcului, a unei fantome încoronate. Oștenii toii afirmă a fi recunoscut statura și fața răposatului rege, trist și pșlid până la strălucire. La somațiunea: cine-i, stăi! fantoma s-a întois *vi* blândeță și a privit astfel ca să ise vadă ochii plânși și plini» de o jale veșnică. S-a depărtat, apoi, foarte încet, prin tăcerea încremenită a celor de față, cari au înțeles, nu se știe cum, că neodihnitul ar fi avut ceva de spus: dar că cel pe care îl caută, nu se afla printre ei... Casierul Cotrocenilor vuie de această veste. Ea, și altele multe încă, ce pot fi citite, fără comentariu, prin jurnale, îndreptățesc temerea că am'or din urmă, bogați în fapte extraordinare, le vor urma alții, și mai neprevăzuți și mai funești în desfășurarea lor. Un blestem, fără îndok'ă, apasă asupra noastră a tuturor. E ceva ce trebuie înlăturat, e i. reparațiune ce trebuie adusă, pentru a îmblânzi destinul. Iar noi «am făcut datoria de cronicari nepărtinitori, însemnând fără tălmăcire toate zvonurile, șoaptele, arătările și semnele ce ni le trimite și > le prăvale, spre a noastră trezire și îndreptare, neștiutul.

„CHESTIA ȚĂRĂNEASCĂ”

Și cuvintele își au strigoii lor. Expresii defuncte, corespunzând unor preocupări moarte, se reîntorc pe neașteptate, în vocabularul cotidian, desfigurate, livide, goale de înțelesul lor de odinioară. Anevoie le recunoști. Nu fără spaimă citești în ele tragica lor asemănare cu probleme uitate, cu lumi împlinite și apuse.

Neliniște. Ce caută cadavrul acesta, al unui *sujet*¹, în memoria noastră împăcată cu dispariția lui? Se vede că, asemenea morților fără astâmpăr, a căror socoteală cu cei vii nu e încă încheiată, el vine să reclame dreptate și odihnă, înainte de a se imobiliza în cimitirul dicționarului, necercetat.

Iată deci „Chestia țărănească”. De Paști, la toate podurile și răspântiile, a aținut calea excursioniștilor-automobiliști, sperind, amarnic, doamnele de la volan. De la un timp, somnul bărbaților de stat cari conduc e bântuit de acest spectru descărnat și peticit. El pătrunde în alcovul lor parfumat, gădilă tălpile perechilor ministeriale și, în văzul lor holbat de uimire și teroare, trage câte o dușcă din flacoanele cu giraldoză. Aparițiile lui sunt, astfel, discrete și timide. Cei ce nu i-au simțit încă vizita le contestă. Oameni nu cred în minuni. Li s-a spus de către cei mai pricepuți și mai cu vază dintre ei că nu mai există, în țară, o chestie țărănească. S-au pronunțat în sensul acesta câteva duzini de miniștri, de gazete și mai cu seamă de specialiști. Căci s-a dezvoltat printre noi, până la hipertrofie, ciudatul tip al specialistului în probleme grave. E investit, în materie, cu o pontificală autoritate. Are iscusite soluții pentru chestiunea, cum obișnuiește să o enunțe, în general și în particular, ținând seama atât de obște cât și de individ, de regiune, de natura solului și apoi de marea, mijlocia și mica proprietate, pe care, în volume considerabile, deci necitite, le organizează într-o vastă și armonioasă producție, pe veci. Toți acești cărturari și patrioți au declarat, cu neînsemnate și sfielnice rezerve de amănunt, că, după marea operă a expropriării, chestiunea țărănească e definitiv închisă. Cu repeziciune, la orașe, s-a acreditat legenda noului Eden țărănesc, creat, prin simplu decret, în România Mare. În realitate, țărani au trăit, câțiva ani, fericirea specială, și poate singur veritabilă, a așteptării. Exproprierea necesita lucrări, de cabinet și pe teren, pregătitoare. Timpul, deci, până la luarea în stăpânire, a fost legănare dulce de procese, de formalități și, mai ales, de iluzii. Grație acestora, o acalmie s-a produs în frământarea satelor. Boierii și-au simțit conștiința împăcată, ca după o pomană oarecare, căci ceea ce li s-a dat țăranilor era de-abia mai mult

¹ *Sujet* (franc), - subiect, temă.

decât o pomană. Avem totdeauna pretenția că săracul își drege pe de-a-ntregul existența cu obolul nostru.

Totuși, de bine, de rău, și fără a mai considera amănuntele, odioase, ale expropriării, țăranul, în sfârșit, avu pământ. De la începutul acesta, până la decepția finală, s-au strecurat încă trei-patru ani de speranță îndărătnică și de fericire, de astădată, mai anevoioasă. Piept la piept cu realitatea stearpă, iluzia mântuitoare nu e lucru lesne. Plugarul se strădui să rămână victimă credinței lui că, având pământ, îi merge bine. Adesea omul e pradă, pe viață, a unui simplu silogism. Orașele, opinia publică și politicienii s-au desfătat cu gândul că s-a rezolvit chestiunea agrară. Latifundiarii expropriați s-au refăcut, avântându-se în cointeresări sau în perimetru. Unii și-au reorganizat moșiile, modernizând sistemul de exploatare. Dar țăranimea împroprietărită s-a regăsit în mizeria-i tradițională agravată de cele cinci hectare ale mării reforme; Mizeria ei actuală se complică, într-adevăr, cu nedumirirea: va să zică, nici pământul nu te scapă de sărăcie? Iată situația după zece ani: reîntorcerea chestiunii țărănești. Și nu numai pentru țăranii împroprietăriți în 1918, și cari, cei mai mulți, își aveau înjghebate gospodăriile lor... Ci, mai ales, pentru noua serie de țărani tineri, cari găsind locurile, pretutindenii, ocupate, nu au alt mijloc de trai decât brațele lor, închiriate cu ziua, sau cu săptămâna. În afară de două-trei județe mai înstărite, iată, în Vechiul Regat și în Basarabia, înviate timpurile în cari țăranul își vindea cu anticipație, și pe nimic, recolta viitoare. În toată țara, de altfel, țăranul și-a primit și cheltuit, de pe acum, plata de la proprietar pentru munca sezonului următor. Și crezusem, cu toții, că asemenea obicei și nevoi au rămas îngropate, în literatura uitată a lui Sandu Aldea și a țăraniiștilor literari, dinainte de război. Și vor mai trece, desigur, zece-cincisprezece ani de mizerie împroprietărită. Foarte curând, generațiile noi se vor înfățișa la moștenirea lotului din 1918, și atunci, cele cinci hectare cari, în ochii reformatorilor, trebuiau să garanteze fericirea țărănească, iată-le, pulverizate, spre marea bucurie a specialiștilor. Ei pot relua eterna lor întrebare: sunteți pentru proprietate mare, mică sau mijlocie? Dacă milioanele de expropriați ai pseudo-împroprietăririi de astăzi vor binevoi să lase neturburate debaterile...

Astfel se încheie deceniul Unirii. (Și credem că e vorba de un fenomen mai grav decât' nemulțumirea și decepția provinciilor alipite)... **Prin reînvierea problemei agrare...** Și nimeni, dintre conducători, nu se preocupă. Fiindcă, vorba d-lui Vintilă Brătianu: o țară săracă se guvernează mai ușor...

PRIMĂRIE ȘI ARTĂ

Cetim în *Rampa* că cererea Ministerului Artelor de a i se acorda o palmă de loc la Șosea, pentru localul Pinacotecii, a fost respinsă de tătucul orașului, d. Costinescu. Și, totuși, primarul Bucureștilor avea motive să se arate damic. Mai ales că nu înstrăina nimic și nu aducea nici o știrbire averii dumisale proprii. Și mai ales că se găsește, de sărbători, într-o stare sufletească vecină cu beatitudinea... D-sa e singurul - într-adevăr -, muritor, care a izbutit să smulgă d-lui Vintilă Brătianu mitologica sumă de cincisprezece milioane lei, din nu mai puțin miticul „excedent bugetar” pe 1928, și pentru nu mai puțin mistericul „parc național” făgăduit și preparat de părintele Capitalei, hăt-acolo, la Herăstrău. Mare trecere, fără îndoială. În momentul în care vistiernicul se vede nevoit să subțieze până la inconsistență felia fondurilor secrete - așteptând probabil ca ministrul de Interne să repete, pentru partizanii hămesiți, minunea celor cinci pâini -, iată că d. Costinescu îl ușurează, fără discuție, fără milogeală, de cincisprezece milioane pentru plantarea puiștilor de brad, de plop și de salcâm, la periferie. E o pildă de ceea ce înseamnă tradiția de familie, dinastiile și subdinastiile, într-un partid istoric. Și, totuși, d. Costinescu a refuzat Ministerului Artelor câteva sute de metri pătrați pentru Pinacotecă. Fericirea, se vede, fortifică egoismul și dezvoltă avariția.

Terenul, atât de umil solicitat de d. Lapedatu, e rezervat, pesemne, vreunui demnitar de la comună, alarmat de revărsarea bugetară a cărei victimă complezentă e primarul prodigios, din neamul Costineștilor. Nu se renunță, cu una cu două, la un atât de

mănos element de tranzacție în momentul în care capeți, din chiar senin, cincisprezece milioane pentru copăcei.

Dar, fiindcă veni vorba de toate aceste mărunțișuri, n-ar fi oare interesant ca d. primar să mai explice o dată contribuabililor ce înseamnă acel parc național și cum vor fi utilizate milioanele obținute? O socoteală în amănunt, bineînțeles - zadarnică așteptare. Mai curând am izbuti să smulgem d-lui Vintilă Brătianu o lămurire: anume, ce însemnează în mintea d-sale un excedent bugetar?

ANOMALII

Cum cade un guvern în Europa? (Rugăm pe cetitor să-și pună această întrebare, cu un glas lăuntric indignat. Am înțeles, în câteva săptămâni, că guvernele tari nu acceptă alt model literar decât *Monitorul Oficial*, a cărui ținută, ideație, pasiune, limbă și fantezie ne sunt riguros prescrise. Aceste guverne tari se bizuie, de altfel, pe un precedent ilustru și, în altă parte, imitat: marele Stendhal, care a scris cărțile de căpătâi ale d-lui Stelian Popescu. *Le rouge et le Noir, De l'amour* erau redactate după normele estetice ce se degajă din Codul Civil. Dar între Codul Civil și Monitorul Oficial, din punct de vedere scriitoricesc, există o înrudire strânsă. Deci, Codul Civil pentru romancierii, Monitorul Oficial pentru ziariști. Reforma scrisului cotidian a fost aplicată mai de mult de *Universul* în propriile sale coloane și de aceea mult răspânditul ziar de până ieri s-a bucurat și se bucură încă de solitudinea guvernelor. Sub amenințarea creionului roșu al cenzurii, care stârpește imaginile și ideile ca un arătător de poet sărac stelnițele de pe masa lui de brad, *Dreptatea*, de pildă, recunoaște ca maestru pe d. Stelian Popescu atunci când scrie, de pildă, impresiile de voiaj: „în Suedia se merge cu trenul sau cu vaporul. Cu trenul pe uscat, cu vaporul pe apă”. Simplu, precis și lapidar. Trăiască proza!

Așadar, cum poate fi răsturnat un guvern în Europa? Mai întâi, printr-un vot al Parlamentului. Apoi, printr-un fel de vot al arbitralului constituțional, președinte, rege, regent sau palatin - titlul

acesta e vorba să fie reînviat în Ungaria. Se mai poate ca guvernul să se răstoarne singur, printr-un fel de sinucidere elegantă și care previne mânia reprezentanților națiunii sau disprețul iresponsabilului suprem. Căci, în vremea noastră, singurul suveran autentic fiind poporul, acesta își îngăduie, adesea, capricii regești. Se întâmplă astfel ca un Parlament, ales pe patru ani, să-și piardă între timp calitatea de expresie a națiunii. Un dezacord și un dezechilibru ia [sic!] naștere atunci între diferitele corpuri, o criză de conducere, 6 neascultare, o nevroză, care pentru guvern se traduce prin „incapacitate de a governa”. În asemenea cazuri, pe lângă criza de guvern, survine, mai totdeauna, dizolvarea Parlamentului și alegeri noi. Europeanii, chiar când sunt miniștri și deputați, au ciudatul obicei de a nu considera portofoliul sau mandatul ca o chestie de pâine. Pierderea calităților acestora nu echivalează, pentru ei, nici cu o rămânere pe drumuri, nici cu o compromitere pe veci. Pe lângă politică, omul mai are câte o meserie, deseori chiar avuabilă, iar exercitarea, mai mult sau mai puțin onestă, a mandatului îi îngăduie o nădejde de reintegrare. Pus în fața unei demisiuni sau dizolvări, europeanul nu vâ desfășura o rezistență exagerată. El nu are de ales între puterea cu orice preț și mizeria ori pușcăria sigură. El mâi are și înțelegerea momentelor sufletești ale Unei națiuni, priceperea dificultăților noi, cari necesită metode inedite și oameni proaspeți la conducere. Și înțelege mai ales adevărul simplu că o criză politică nu trebuie inhibată, ci rezolvată. Greutățile și loviturile trebuiesc neapărat înlăturate. **Anestezia nu e tin sistem de guvernământ.** El înseamnă îndobitocire și moarte...

Ajunși în punctul acesta, să părăsim Europa și să ne întrebăm: **cum cade un guvern în Belucistania.** Pe vremuri, țara aceasta era condusă, în numele sultanului, de un emir care tăia și spânzura, până era tăiat și spânzurat el însuși. Tragic sfârșit, dar până la el - ce trai! Vin, danturi, baie cu aburi și femei cu zurgălăi peste șalvării albaștri, gătuți la glezna subțire, peste aripioara piciorului, cu vârfuri de jar. Sub influența ideilor apusene însă, belUcistanii și-au administrat o constituție, pe care, de altfel, au schimbat-o de câteva ori, fără a izbuti să se țină de dânsa. Au avut alegeri, parlamente, guverne, legi scrise, presă, control, formalități moderne. Emirul devenise un suveran independent, cu o armată europeană. Principala lui menire: veghea să nu se încâiere între ele pașalele,

beii și agalele, împărțite în mai multe partide politice. El le chema pe rând la putere și le înfrupta pe săturate. Și când un partid cădea sub masă, celălalt era îngăduit să-i ia locul.

Iată însă că în urma unui război norocos, dar care costase sute de mii de vieți, în Belucistania s-au ridicat oameni în numele poporului și al țărilor alipite, iar nu cucerite, după biruință. Pașalele, beii și agalele s-au speriat fiindcă li se cerea respectarea legilor și sfârșitul minciunii. Erau tocmai în plin zaiafet. Și emirul muri, lăsând în locu-i o epitropie pentru nevârstnicul său urmaș. Iar partidul de la putere a rămas, cum e mai bine, acolo unde l-a surprins schimbarea de domnie. De aci încolo, nu s-au mai potrivit, chiar deloc, în Belucistania, instituțiile și năravurile apusene. Guvernul, lucru ciudat, n-a mai putut să cadă. Nici printr-un vot al Parlamentului, fiindcă optzeci la sută din aleșii națiunii erau mameluci, scoși din urne, ca din niște mitre de lemn, de mamoișii regimului, ieniceri și poterași. Nici printr-un fel de vot al epitropiei, care n-avea ca răposății emiri o oaste, să se facă ascultați. Nici prin protestul prostimei, că obicei să se țină seama de prostime n-au avut pașalele din Belucistania niciodată. Nici prin lipsa de bani, că se înlocuiau banii prin hârtie tipărită. Nici prin refuzul de împrumut, că se putea trăi prost și fără. Nici prin foamete, nici prin secetă, nici prin molimă, că astea nu-s din vina guvernului. Nici prin dușmănia crescândă afară, căci, dimpotrivă, ea duce la ceea ce în Occident se numește „uniunea sacră”. E, într-adevăr, penibilă situația politică în Belucistania. Știri noi, de acolo, nu mai avem, așa că întrebarea noastră: **cum cade un guvern în acea țară**, nu va fi rezolvată azi.

VIITORISME

Defunctul Ion Brătianu apăra Regența cu o pasiune de artist. O considera, desigur, ca pe o creațiune proprie. Și fiindcă nu-și putea dovedi altfel dragostea decât în atitudine de cavaler proteguitor, imaginația-i puternică proiecta în văzduh tot felul de amenințări și pericole ireale, pe cari le șarja cu o furie de Don

Quijote. Partidul Liberal s-a folosit de aceste benevole halucinații. A obținut draconica lege pentru apărarea statului. A reinstuit cenzura, mai întâi pentru „chestia interzisă”, apoi pentru protecțiunea stilului și sintaxei românești, după normele literare ale **Monitorului oficial**. Și n-a renunțat totuși să afișeze o preocupare constantă pentru așa-numita întărire a Regenței. Ca și cum însăși această ostentativă grijă de a întări nu constituie o insolentă apreciere a situației. Ca și cum toate partidele și presa întreagă n-ar fi de acord că Regența trebuie să se mențină, cu deplin prestigiu și autoritate, deasupra frământărilor interne.

Dar sistemul vulgar al liberalilor atinge nerușinarea când, în coloanele oficiosului guvernamental, se fac anticipări asupra hotărârilor viitoare ale Regenței, în fața problemei succesiunii. Dreptul Regenței de a aviza și alege e sistematic nesocotit prin repetatele afirmațiuni ale **Viitorului** că, în nici un caz, național-țărăniștii nu vor fi chemați la putere. Este oare **Viitorul** bine informat? Să fie guvernul autorizat de a comunica opiniei publice o asemenea rezoluțiune?

Iar dacă e vorba de un simplu șantaj, foarte obișnuit în năravurile noastre politice; este oare îngăduit ca hotărârea, încă neștiută, poate chiar încă neprecizată, a Regenței, să servească presei oficiale și negociatorilor guvernamentali ca unealtă de intimidare și argument imperativ?

O dovadă mai mult, a dezorientării și deznădejzii care nu-și mai alege mijloacele, stă în această atitudine, de la un timp persistentă, a **Viitorului**. Și încă o dată, o dezvăluire a cinismului necruțător al Partidului Liberal care, dincolo de limitele și interesele rapace ale tribului, nu mai găsește de respectat nimic.

SPOVEDANIA UNUIA

Sunt un bărbat de stat. Spătos și înalt. Obez și bubos. Temperamentul meu e vulcanic. Dovadă, crusta roșiatică de care sunt acoperit, ca de o lavă. Ea e rezultatul milioanei de erupții vermiforme ale unei substanțe de un galben-siniliu, care izbucnea,

prin stoarcere sau de la sine, din nenumăratele pleiade și constelații de piele, suculente în conținut și terminate în câte un minuscul crater, jilav și întunecos, răspândite pe suprafața mea bosumflată. Popular, aceste mărunte și înșesate metehne se numesc coșuri. Medicina, însă, le-a zis furunculi și ei mi se prăsesc de preferință la ceafă. Mi-i explic printr-un dezgust de sine-însuși al organismului, îmbuibat de forță și de sânge. E un flux permanent al fiziologiei mele de Siegfried, un echivalent al menstrualității, o ciudățenie, un paradox al bărbăției. Sunt ploșnițele fixe pe care trupul singur și le creează să-și pompeze necurătenia, imitându-le în culoare pe o gamă care urmează toate nuanțele, de la sfeclă până la fosfor; Ceafa mea formează un talaz concav deasupra gulerului, o zgardă, un colac de salvare, o fesă foarte prielnică dezvoltării acestei ciupercării. A fost una din predilecțiile, de pe vremuri, ale femeilor mele, vânătoarea și stârpirea vieții acesteia crâncene și ațățător de sensibile, de-a lungul și de-a latul excepționalei mele făpturi. Prindeau între cele două imaculate degete mediane ale fiecărei mâini muscelul obrântit și lucios, izvorât, de pildă, din carnea nasului. Căci am uitat să vă spun că mi-e nasul punctat și alcătuit din bureți flocoși pe cari unul din vezuviile mele se realcătuiește, cu deznădejde. Zăceam în perne, victimă satisfăcută de iminența unui supliciu dubios. Femeia pândea pentru încleștarea care dă brânci erupției, printre unghiile ei de jeratic: ascuțită durere și suavă liberare. Cuprins de o frică puerilă - oamenii nu sunt decât niște copii mari - ceream, fără convingere, să amân execuția: „lasă-l”, o imploram, „că nu e copt! ”

„Ba e copt”, îmi răspundea ea în ochi cu o lumină de crimă și cu respirația oprită - „e copt, lasă-mă!” Și storcea. Ah! Mă tălăzuiam, pe patul de operații ca o balenă. Conținutul izbucnea, slobozit într-o spirală lină care se depunea concentric la poalele umflăturii, pe când femeia îndârjită se căznea să-mi obție parcă și sufletul în purcoiul pestriț și mărunț smuls misterelor mele cutanee. Asemenea ședințe prelungite și intensificate prin chiar fertilitatea cernoziomului din care sunt plăsmuit - căci vânătoarea se muta din loc în loc, pe ceafă, sub țâță, pe nombril, pe buicile obrazului și ale șezutului, pe când gemeam ca o geamandură se rezolvau, mai totdeauna, într-un sărut insuficient, dar bălos. Cu vremea, însă, a trebuit să renunț la această a doua parte a programului și să-mi

găsesc profitul numai în purecarea stridentă a epidermei, de către unghii mici, iscusite și crude. Figura, prin acest joc, mi s-a ciuruit. Fac masajе cu electricitate și umplu golurile cu alifii vârtoase. În timpul migăloasei toalete, cuget, mai totdeauna, la problemele de stat. Am ajuns foarte repede la concluzia că greutățile se rezolvă de la sine, fără priceperea și soluțiile nimănui, curgerea firească a lucrurilor urnind, fără de greș, treburile publice, încurcate, din punctul mort. Nu pot fi însă acuzat de neglijență în aprofundarea problemelor cărora, cât ține parlamentul, le mai acord și timpul necesar suirii Dealului Mitropoliei, pe jos. Căci /oo/wg-ul mi-a fost prescris de medici. Și îmi vine a crede că, pentru mine, pedeapsa veșnică începe aci, pe pământ. Într-adevăr, plimbarea pe picioare mi-e spre cumplită caznă. Mai întâi, fiindcă picioarele mi-s scurte și umflate de un început de hidropizie. Șezutul, din această pricină, concav până la amenințare, mi-atârână, ca o târniță și m-ar târși de pământ dacă pântecul, de cealaltă parte, n-ar restabili, într-o oarecare măsură, echilibrul, prin proporțiile lui de montgolfieră. Astfel, prin partea mea de dinapoi aduc cu o dizgrațioasă orăntanie, pe când, văzut din față, par purtătorul unui imens marsupiu, montat pe gabele mele bondoace; veți conveni că nu dau dovadă, în descrierea bizarului meu aspect, de nici o vanitate. Văzut din depărtare, sunt de-a binelea o problemă ambulantă, căci anevoie verifici cu ochii liberi dacă mă apropriu sau mă depărtez: iluzie optică pricinuită de inflațiunile mele runde și cari pot lesne fi luate una drept cealaltă. Cred chiar că fără voia mea fost-am modelul aceluia inept tip de automobil, construit astfel că pare a înainta de-a-ndaratele.

Dar fie că vin, fie că plec - să nu uităm că mă găsesc pe dealul ce duce la Cameră -, îndeletnicirea mea nebănuită este să mă folosesc de strădaniile ascensiunii pentru a mă dezbăra de conținutul sonor al ființei mele, prevăzută, ca tot omul, cu cepuri opuse și discordante. Cred că dacă n-aș frâna pornirile gheenei pe care o port, sulf și flacăra, între doagele mele, aș rivaliza în amploare cu o fanfară sau cu o cireada, pe rând; țin însă să disciplinez acest exercițiu, să speculez intensiv una din puținele voluptăți ce mi-au rămas. Și să înaintez, astfel, printre muritori, târând cu mine o atmosferă proprie, produs intim, invizibil profanilor, dar care trebuie să aibă strălucire de nimb.

În seria franceză a biografiilor romanțate apare *Viața lui Camille Desmoulins*. Publicul se întoarce și impune autorilor cronica de odinioară, romanul pur, compromis de invazia psihologilor. Vrem povestiri adevărate, întâmplări cari s-au întâmplat. Dar nu ne putem interesa, ca o midinetă, de viața oricărui fante, a oricărei fecioare sau neveste induse în păcat. Eroul în luptă cu toate adversitățile, prea știute astăzi ca să ne mai pasioneze, e necesar să fie un om celebru. Romanul se întoarce la Plutarh. Cruță imaginația romancierului și o reduce la o sfortare de reconstituire, înlesnită de arhive. Singura lui grijă e să dinamizeze, prin dramă, principalele momente.

E o simplă chestie de meșteșug. Tipul și Caracterul, două prejudecăți persistente ale literaturii din toate timpurile, sunt și ele, date de-a gata, prin chiar personalitatea istorică a eroului. E mai ușor să crezi un om viu dintr-un nume care înseamnă, de mai înainte, ceva în mintea cetitorului. S-a spus că biografia romanțată e un gen hibrid, un compromis între roman și studiul istoric. S-a mai spus că ele înseamnă decadența romanului. Credem, mai degrabă, că ea marchează moartea romanului, așa cum e scris de vreun veac și jumătate încoace. E izbânda memoriului și a documentului. Dincolo de acestea e poemul, care disprețuiește anecdota și conflictul. Iar în ceea ce privește hibriditatea genului la modă, totul depinde de talentul și reușita scriitorului.

El singur poate împăca, în carte, istoria cu literatura, pe deasupra decretelor cari proclamă fără temei ceea ce se poate sau nu, ceea ce este permis sau nu în opera de artă sau în studiul istoric. Biografia romanțată poate duce, de altfel, la o reînnoire a tehnicii romanului, înmormântată odată cu Balzac și cu Flaubert. Bineînțeles, nu acesta e cazul *Vieții lui Camille Desmoulins* de Raoul Amaud. La o documentare abundentă și lesnicioasă, ce dezastru istoric și literar! Poate că biografia e și ea un gen pur, care exige sacrificarea istoriei și a romanului, pentru un rezultat spălăcit. În cazul acesta, d. Raoul Arnaud ar fi triumfat cu siguranță, dacă n-ar fi încercat în aproape trei sute de pagini să ne impună, prin declamațiuni și epitețe, o interpretare personală a

faptelor. Autorul e, pesemne, reacționar. A vrut să facă din Camille Desmoulins, jurnalistul Revoluției, o victimă facilă, fiindcă e mută. Comparând stilul biografului cu citatele, dinadins rare, din opera victimei, înțelegem cu cât mai anevoioasă i-ar fi fost antrepriza distructivă, dacă Desmoulins, cu verva lui aprigă și feroce, i-ar fi putut răspunde. Marele rol, jucat de acest ziarist, în zilele crâncene, din '89, se afirmă, totuși, din chiar paginile cărții scrise pentru o postumă defăimare. Căci e, desigur, suficient, în acele vremuri în cari „strada” domina Parlamentul și comitetele, să fi fost directorul de opinie, îndreptarul pasiunilor acestei „străzi”, pentru a te situa definitiv, și foarte sus, în ierarhia conducătorilor și a factorilor decisivi. Și, mai ales, e suficient să fi fost, în acea epocă de sălbăticie rece, primul care a clamat cuvântul „clemență”, primul care să fi protestat, și cu atât răsunet, împotriva eșafodului și a temnițelor pline, ca să și se ierte păcatele de amănunt, toate.

Viața lui Desmoulins, pe care jurnaliștii francezi au vrut să și-l aleagă „patron”, uitând pe opusul său, Rivarol, e concludentă pentru a fixa, în câteva linii, tipul ziaristului în general. Tribuna nu i-a convenit lui Desmoulins niciodată. Un mare orator și un mare scriitor, în același individ, se întâlnesc cu greu. Inspirația nu-l vizitează decât în fața paginei albe și a uneltei de scris. O abundență de imagini în jurul câtorva idei îi interzice lui Desmoulins simplificarea pe care i-ar cere-o discursul. În fraza vorbită, accentul constă în ton, în mimică și în gest. În fraza scrisă, el cade pe așezarea sintactică a cuvântului. Suficient motiv pentru ca, în sinea lor, scriitorii să fie împotriva regimurilor parlamentare, câmpuri pentru palavragii și avocați. Pe Desmoulins, de altfel, situația de deputat al Convenției, sau de membru în Comitet, nu l-a ispitit, serios, niciodată. Pentru că vitalitatea lui se satisfăcea deplin în redactarea unui articol tras în cincizeci de mii de exemplare. Pentru ziaristul Desmoulins nevoia de acțiune se împlinea în scris. Scrisul, odată răspândit, marchează, pentru el, sfârșitul acțiunii. Omul politic însă urmărește realizarea în faptă a unei idei. De aceea nevoia de idoli, adică de *realizatori*, a jurnalistului Desmoulins. Tămâierea succesivă a lui Mirabeau, a lui Robespierre, a lui Danton... „Instrument”, exclamă neinteligent biograful, și slăbiciune de caracter. Pe când, cu riscul de a se înșela și de a nu mai fi crezut, ziaristul caută șefi pentru mulțimea căreia

îi comunică ideile sale. Fiindcă, în fond, îi repugnă să părăsească liniștea cabinetului în care își elaborează frazele lui cotidiene, pentru a lua pe teren, el însuși, comanda unei mulțimi.

GUVERNUL ȘI GRANIȚELE

Telegramele de alaltăieri au adus la cunoștința publicului lucruri de necrezut. Ministrul Italiei la Budapesta s-a arătat ca un messia poporului șovin care manifesta sub balcoane și i-a reînnoit solemn făgăduința de a-l sprijini în lupta pentru revizuirea frontierelor.

Un senator fascist a subliniat, prin intervenția sa, în numele, desigur, al Parlamentului italian, gravitatea unor asemenea cuvinte. Să fie totul o simplă născocire? Visul unui patriot halucinat de la Pesta? Lumea oficială și publicul nostru, deopotrivă surprinși, așteaptă, naiv, o dezmințire, așa cum a mai așteptat, spre o mai amețitoare decepție, după faimosul *interview* al lui Mussolini.

Căci e vorba de manifestări cari nu s-au mai produs în istoria contemporană, în Europa, decât în 1914. Numai atunci, în ajunul marelui război, când se știa că totul e pierdut, că peste câteva ore tunurile vor acoperi orice glasuri, ambasadorii și-au permis să-și iasă din rezervă, să se arate mulțimilor aliate.

Fapta ministrului italian la Budapesta întrece, desigur, în provocare, și în același timp continuă declarațiile vrăjmășești ale lui Mussolini și scandalul maghiarofil al presei fasciste. E mai presus de orice îndoială. Atentatul în contra hotarelor României se pregătește fățiș.

Ieri încă, în Ungaria, în Italia, era o simplă agitație populară, o vâlvă iscată de presă, fără însă concursul fățiș al lumii oficiale. De la discursul însă al contelui Bethlen, oficialitatea s-a pronunțat. O abilitate rău înțeleasă, un calcul meschin și criminal al conducătorilor politicii noastre externe, a dat vecinilor iridenți impresia unei slăbiciuni care încuraja orice îndrăzneală. Astăzi, după ieșirile senzaționale ale lui Mussolini, după declarația de alianță a ministrului său de la Pesta, revizuirea Tratatului de la

Trianon este o chestiune oficial deschisă. Simpla formalitate a înaintării acestor cereri, italo-maghiare, la Geneva, n-are să aștepte, desigur, până la toamnă.

E o lege, că asemenea campanii, cari își propun astfel de vaste scopuri istorice, acțiuni diplomatice ca aceasta care se desenează, provocator, sub ochii noștri, sunt subîntinse, totdeauna, de pregătirile ostășești, implicite. O întâmplare a dat în vileag sistemul trenurilor cu mitraliere. Câte transporturi de război au ajuns, de atunci, nesupărate la destinație? Putem face o evaluare exactă: calculați după creșterea în intensitate a vociferărilor italo-ungurești... Căci nu ne mai aflăm în fața unor avertismente. Insultele se aruncă, de-acum înainte, drept în față. Iar la București, deunăzi, ministrul italian a crezut că își poate îngădui atitudini cari n-au avut succes nici la Stambul, în 1913, nici la Adisabeba, scaunul ferocelui Menelik. Curajul nu-și are totdeauna explicația în uitarea de sine. Când Mussolini a bombardat, nu de mult, un spital de pe insula Corfu (și nu era nevoie, desigur, de atâta bravură pentru această ispravă), a fost repede nevoit să se calmeze. „Câine turbat” - a exclamat o gazetă engleză. De atunci lucrurile s-au schimbat. La Londra, Ducele are o presă excelentă. Și întreaga sa frământare incendiară, de astăzi, pare a se desfășura sub privirile amicale ale Albionului. Astfel, la o simplă încruntare a amiralului englez de la Malta, toată această gesticulație ar încremeni, toată această grandilocvență ar amuți. De aceea, furtuna care amenință hotarele României nu e un artificiu preparat cu foc bengal și salpetru la Roma; ci e un fenomen care intră în calculele reci ale astronomilor politici de la Foreign-Office.

Întrebarea necesară e nu ce face guvernul, dar ce face România? Fiindcă precum se știe, guvernul se compune din d-nii:

Vintilă Brătianu, Prezenția și Finanțele;

N. Titulescu, Externele și optanții;

I. G. Duca, Internele;

C. Argetoianu, Domeniile;

P. Angelescu, Războiul;

N. Lupu, Munca;

A l. Lapedatu, Artele;

Mrazec, Industria și Comerțul;

I. Inculeț, Sănătatea;

I. Nistor, Lucrările Publice;

Dr. Anghelescu, Instrucțiunea Publică.

În momentul când poporul românesc are nevoie de șefi politici, de personalități sintetice, de oameni de gândire și avânt, expresii vii ale vigoriei și **unității** naționale, e cât se poate de necesar să-i reproducem, din ziarele de anul trecut, lista completă a miniștrilor. A miniștrilor, adică a oamenilor ce-l servesc.

Să mediteze cetitorul, lista, pe îndelete. Să-și precizeze ce înseamnă și cât prețuiește, pentru el și în raport cu evenimentele, fiecă mandarin în parte. Altfel guvernul riscă să redevină o abstracțiune, investită, prin aceasta, cu prestigii. Și, repetându-și cuvântul „guvern”, românul indus în eroare de un simplu conținut noțional, poate, firește, crede că este și „guvernat”.

O COMEMORARE

Asociațiile de presă au organizat un pelerinaj la mormântul celui care a fost ziaristul Constantin Miile. Aleasă anume, ziua de Armindenii va sublinia debuturile răzvrătite ale defunctului.

Constantin Miile a fost unicul, poate, gazetar care și-a sprijinit libertatea cuvântului pe ajutorul efectiv al mulțimii. Nici în epoca sa de ascensiune, nici la apogeul său de director de gazete, când era departe foarte de socialismul de la Iași al debuturilor, concursul, umăr la umăr, al străzii, nu i-a lipsit. Și Miile încetase de mult să fie un agitator revoluționar. Cel dintâi înfăptuitor al „rezistenței active”, el o dezlănțuia numai în apărarea legalității. Fiindcă paradoxul împrejurărilor de la noi rămâne acesta: revoluționarii sunt totdeauna partizanii legilor certe, împotriva guvernelor cari agită în permanență expresii și principii neprecise și deci nelegiferate (siguranța statului, acte de guvernământ etc).

Retragerea lui Constantin Miile din fruntea celor două mari cotidiane pe cari și le crease corespunde cu data pierderii depline a libertății presei și, mai apoi, a oricărui drept scris. De aceea, pentru noi, comemorarea de mâine readuce în actualitate problema ralierei

mulțimilor orășenești în apărarea activă a legilor încălcate. Dar amintirea lui Constantin Miile, pe care, desigur, nu-l superapreciem ca scriitor sau ca ideolog și din care nu vrem să creăm un fel de sfânt democratic, dar nici să-i nesocotim, de dragul unor apucături de împrumut ale gândirii contemporane, pasiunea luptătoare și un entuziasm generos și salubru conțin și alte înțelegeri. El reprezintă cea dintâi fază a luptei dintre oamenii politici, cu drepturi moștenite la conducerea țării și ziaristii, cari și-au creat acest drept prin străduința și valoarea lor. A fost un timp, desigur, când această scindare a individului politic în om de acțiune și în om de idei, nu se efectuase. Dar Miile nu era destul de bătrân. Pe vremea lui apăruse politicianul. Și ura acestuia împotriva presei era la înălțimea inculturii care-l caracteriza. E drept că presa l-a și constrâns la capitulări dureroase: exproprierea, votul universal. Aversiunea lui, însă, pentru cuvântul scris, înverșunarea împotriva libertății tiparului și a servitorilor lui, se datora mai ales unei ignoranțe penibile, unui agramatism furios. Preconizăm concedii lungi, în străinătate, miniștrilor, scoale de adulți, obligatorii, pe lângă cluburile politice.

Căci pe măsură ce omul politic a scăpat în neștiință, oarba lui îndrăzneală și pornire împotriva presei și a gazetarului a crescut până la robia devastatoare de azi. Cu defectele și calitățile lui știute, Constantin Miile reprezintă, pentru noi, începuturile războiului acesta din Ormuz și Ahriman, dintre întuneric și lumină. Iată de ce ne vom duce la piatra lui de veci.

APELUL LA NAȚIUNE

(Manifestul Partidului Național-Țărănesc)

În Manifestul Partidului Național-Țărănesc găsim cuvinte cari rezumă și tălmăcesc o întreagă epocă. Suntem dincolo de literatura obișnuită a frământărilor politice, când cetim: „lupta pe care o duce partidul nu se mărginește la o simplă discuție asupra problemelor curente. Ea este în realitate **continuarea străduințelor**

seculare ale neamului românesc pentm dezrobire și unire”.

Războiul de liberare din 1916, ca și revoluția din 1918 de peste munți, n-a fost îndreptat numai în contra unui asupritor străin. El n-a fost numai o măsurare de la popor la popor, ci valorificarea de forță și conștiință a unei națiuni întregi față de ea însăși. Ținta războiului n-a fost o medievală cotropire de teritorii. Libertatea nu se cucerește numai față de stăpânul de altă limbă și tradiție. Asupritor este oricine își însușește dreptul de a te conduce și exploata împotriva voinței tale, și cu atât mai mult când această voință s-a afirmat prin veacuri de încercări sângeroase și de grele izbânzi. E odios jugul străin, dar e mai copleșitor și mai nedrept jugul învelit în florile spinoase ale fratelui care te minte. Desigur, împlinirea granițelor și libertatea graiului este un mare bine. Când însă gândul ți-e urmărit ca o faptă rea, când glasul ți-e înăbușit și munca zădărnicită, prin robie și furt, la ce servește?

Atunci, lupta nu încetează. Ea se îndreaptă împotriva profitorilor libertății și a sabotorilor Unirii.

Națiunea și-a luat în stăpânire teritoriile milenare, bogățiile lor însă i-au fost răpite. Uniforma dușmană a fost îmbrâncită afară din țară, iar înăuntru s-au creat fronturi și dușmăni între cei ce s-au umbrit sub aceleași steaguri: **„o coterie plutocratică a știut să utilizeze armele încredințate în 1916 guvernului de atunci în scopul apărării patriei împotriva dușmanului străin, pentru a duce război împotriva provinciilor alipite, împotriva claselor producătoare și a maselor populare din întreaga Românie, chemate la viața politică prin însăși jertfele h”.**

Expresia „dușmanul străin” nu este un pleonasm. Războiul coteriei plutocrate împotriva provinciilor alipite și claselor producătoare și-a maselor populare nu este o exagerare. Toate eforturile Partidului Liberal, de la Unire încoace, au tins să-și creeze în Ardeal un **fief** politic.

Sforțarea lui, izbită de conștiința cetățenească a Ardealului, n-a izbutit decât să-i exaspereze rezistența și, în cele din urmă, să dezorganizeze administrația și justiția, printr-o infuzie de aventurieri și creaturi de la noi, în personalul sârguitor și prob de peste munți.

Muncitorimea, îndeosebi, canibalic prigonită, a fost exclusă din viața politică. S-au luat astfel, polițienește, drepturile publice

unei întregi categorii cetățenești : aceea care, cu energia ei, mișcă fabricile, trenurile și uzinele. Oastea cetățenească, tradițională, a libertăților a fost desființată. Sforțările, de mai târziu, ale oamenilor politici de a mobiliza studențimea și „inteligenta” în jurul legilor au rămas, firește, sterile.

...Adevăruri știute. Ne-am obișnuit cu ele. Repetarea lor ne obosește, efectul lor ne-a adormit. Chinezii cunosc un aliment care, la prima gustare, scârbește și trupul și sufletul deopotrivă. La a doua încercare, se întâmplă aproape la fel. La o a treia și a patra, dezgustul se preschimbă în patimă cotropitoare. Să fi căpătat, noi, pasiunea umilirii și predilecția maladivă a abjecțiunii? Suntem robii, cei dintâi robi, cari își sărută lanțurile?

Iubim, isteric, mușcătura biciului, tresărim de plăcere la lovitura patului puștii? Dacă e așa, vasta campanie de trezire, care culminează și ia sfârșit la Șase Mai, e prea târzie. O mână de dictatori, sterpi la minte, incuți, nepregătiți și debili, vor continua, cu ajutorul complicilor din administrație și din jandarmerie, să terorizeze o națiune apatică și abrutizată. Vor beneficia, mai departe, de ruina totală. Paraziții prosperă pe trupurile sleite de suferință.

agricultura lucrează în pierdere... Industria serioasă își închide porțile... Comerțul cinstit merge la faliment..." Și manifestul face o ultimă și impresionantă enumerare a bogățiilor cotropite de păduchii „prin ei înșiși”: ***cărbunii, petrolul, gazul metan, minereuri, păduri, uzini, fabrici, conducte de petrol, pescării, căderi de apă, stațiuni climaterice și balneare, mijloace de transport, comerț de cereale, comerț de bancă... Tot ce reprezintă o valoare în această țară a fost trustificat.***

Tabloul acesta de valori, descris de un economist, e atât de înțesat de amănunte copioase, că încetează de a fi o abstracțiune. Ai imaginea lăcustelor forfecând lanurile, copleșite de cataractele lor verzi. Păduri bolnave și ciuruite de carii, munți de aur împănjeniți de mucegai. Și, deasupra dezastrului din lăuntru, umbra amenințătoare a dușmanului de la frontieră agită pergamentul terfelit al Tratatului de la Trianon: dușmanul din afară ispitit de victoria aliatului său, dușmanul din năuntru. Fiindcă nimeni n-a cutezat să zădărnicească această victorie. '

împotriva Partidului Liberal, distrugător de legi, n-a existat, și nu există de zece ani, forță suverană, control, arbitru precumpănitor, judecată supremă. Și atunci, cei cari au dezlănțuit imensa mișcare de liberare, cei cari și-au asumat conducerea războiului de liberare din 1916 în continuarea lui lăuntrică de azi, s-au întors către izvoarele intacte ale energiei și ale suveranității: poporul. El este chemat să-și verifice delegațiile, să-și încredințeze, în suflete și în mâini cinstite, gândurile, voința și puterea. Și atunci Manifestul Partidului Național-Țărănesc „face apel la națiune, pentru ca în ziua de 6 mai, în adunările simultane din toate centrele însemnate ale țării și mai cu seamă de la Alba-Iulia, să i se încredințeze în mod solemn și categoric mandatul expres de a o duce la realizarea neîntârziată a emancipării sale politice, sociale și economice, în condițiunile și cu mijloacele pe cari le va socoti potrivite”.

INCULTURA MINISTERIALA

Unirea pare să fie numai o chestiune de baionete, de limbă și de peceți. Grănicerul de la Predeal și de Ia Ungheni s-a mutat pe Tisa și pe Nistru. Graiului românesc i s-au restituit drepturile și răsună în toate școlile de peste munți și de peste Prut. Conștiința națională, după o pregătire de o jumătate de veac, triumfă asupra vicisitudinilor cotidiene, și o mișcare separatistă în Ardeal e astăzi un lucru tot atât de imposibil ca, bunăoară, în Moldova, unită și ea, la '59. în ciuda a zece ani de dictatură liberală. Și, totuși, acest cetățean inseparabil al României, din orice regiune ar fi el, simte, de pretutindeni, vântul dezagregării bântuind. Aude, vede și suportă, fără crâcnire, măsuri strașnice, menite să înăbușe anarhia, să pună capăt dezorientării. Fiindcă, în fața vremurilor, din ce în ce mai excepționale, legile prea blânde, prea încete și prea migăloase nu mai ajung, au fost înlocuite, militărește, cu porunca și hotărârea celor mai puternici și mai înțelepți. Fiindcă aceștia erau stâneniți, în exercițiul grelei lor răspunderi, de nesuferita rumoare a tuturor gemetelor, protestărilor, țipetelor și revendicărilor de tot felul, cari

amenințau limpedea și liniștita judecată a părinților patriei, s-a decretat tăcerea pe întreaga națiune, botnița și călușul pentru cei mai întărâtați. Cenzură, stare de asediu, centralizare, bun-plac: cele mai minunate condiții pentru o țară și un neam cari simt nevoia guvernărilor prompte și unitare, în pericol. Dictatura: disciplina unuia singur, accelerarea ritmului național printr-o extremă-simplificare a mecanismului conducător. Măsuri aplicate repede și sigur. Experiențe verificate urgent, pentru adoptarea concluziilor salutare. Și poporul care înaintază masiv și mecanic în viitor. Vecinii se înspăimântă de acest marș sacadat și irezistibil, zdrobitor de obstacole, într-o incalculabilă creștere de forțe din lăuntru în afară.

Și, totuși, asuprit de un pâlcc de dictatori, blând și supus, cetățeanul simte că nu e guvernat. Dezordinea crește în interior, primejdia se grămădește la granițe. între dezordine și primejdie, un rând simplu de baionete, pentru menținerea unui echilibru artificial. Ar fi - simte fiecare -, ar fi ceva de făcut. Obișnuit să asculte, omul așteaptă o comandă, și nu are cine comanda. Fiindcă dictatorii de la București sunt dintre cei cari nu au ce dicta. Păstrarea puterii nu servește decât intereselor personale. E aproape fără voia și fără vina lor. I-a surprins împlinirea granițelor și dublarea populației. Erau de-abia suficienți pentru mica gospodărie a României-Vechi din vremuri pașnice și monotone. Un mărunț funcționar copleșit, pe neașteptate, de o moștenire colosală, dar încurcată și risipită. Cum o să se descurce el, fără avocați? La fel, personalul nostru politic, amețit de un noroc disproporționat, piept la piept cu dificultățile și complicațiile Europei de după război și a României unificate. Iată, de pildă, guvernul de astăzi. El nu e mai bun, sau mai rău, decât oricare altul. Imaginea insuficienței personalului nostru politic. Nici un om, într-însul, de care să se poată spune că pricepe și domină problemele zilei. Nici unul, - afară poate de ministrul de Externe, căruia într-un stat modern, într-un stat organizat, să i se poată da mai mult de o subprefectură. Nici unul care să posede, aprofundat, o disciplină, o meserie. Un inginer, care face finanțe. Un chirurg, casap de gălci, care face cultură. Doi medici, cari nu-și stăpânesc meseria, și un avocat, care nu cunoaște dreptul, se războiesc între ei pentru rolul de figură istorică, de bărbat de stat. Un student la medicină, cu facultatea

neterminată, ministru al Sănătății. Nici un om de cultură, nici o minte sintetică și cuprinzând știința și preocupările vremii lui.

Și oamenii aceștia, cu o sărmană experiență de club și de campanie electorală, cu o mizeră instrucție, pur formală, asimilată numai în vederea unui titlu, trăiesc pe același plan politic cu Painleve, cu Stresseman, cu Chamberlain, cu Mussolini. Și în arta politică ei se află într-o constantă întrecere cu adversarii lor, investiți cu superioritatea pe cari le-o dă o severă pregătire științifică, o sensibilitate rafinată de frecventarea scriitorilor și poezilor mari, o gândire exercitată și adâncită de cunoașterea filosofiei și adesea o carieră tumultoasă și diversă care i-ă trecut prin toate straturile omenirii și i-a dăruit cu dragoste de oameni și de viață.

REZISTENȚA CETĂȚENEASCA

Pentru politicienii noștri, formula tradițională, și cea mai potrivită, era: „sau să învingem, sau să muriți cu toții”. Conducătorii național-țărăniști au vrut să inoveze, și în moravuri și în cuvinte, când au proclamat, în locul devizelor bombastice, lozinca simplă și enigmatică a rezistenței cetățenești. S-a încercat o definiție a ei, dar contururile noțiunilor rămăneau elastice. Fiindcă cetățeanul lezat rămânea singur judecător a ceea ce e legal sau abuz de putere. Și în multe împrejurări hotarul dintre rezistență, nesupunere sau rebeliune devine imperceptibil. Iar acea magistratură, creată de regimurile de dictatură pentru cazuri speciale, a pierdut microscopul infailibil pentru atari cercetări științifice.

Ultimele întâmplări au fost însă o demonstrație, pe calea banală și elocventă a pildelor, a ceea ce înseamnă, de o parte, rezistență cetățenească, de alta, exces de autoritate și de putere. Și însăși preconizatorii acestui metod de combatere a ilegalității s-au învrednicit să facă cea dintâi demonstrație.

S-a clarificat astfel un termen obscur, nu prin exegeze, ci prin faptă. Și s-a experimentat în mod neîndoielnic eficacitatea procedurii. Sunt, deci, două luni de când, în fața convocării la

Alba-Iulia a unei adunări populare, guvernul s-a investit, cu de la sine putere, cu dreptul, pe care-l aveau numai suveranii absoluți, de veto. În diferite prilejuri oficiale, primul-ministru și ministrul de Interne au declarat că adunarea nu va fi îngăduită. Interdicția era susținută de motivări vagi și cu totul în afară din lege. Se aștepta doar sesizarea guvernului, printr-o cerere formală a Partidului Național-Țărănesc, pentru a repeta gestul semeț al lui Ionel Brătianu: „Nu dau voie!” Vreme de două luni, presa guvernamentală a comentat, a sprijinit și amplificat această măsură abuzivă a guvernului.

Mulțimea și frunțașii ei vor merge, deci, la Alba-Iulia trecând peste orice obstacol ilegal, nesocotind orice amestec al autorităților și, la nevoie, obligându-le să se mențină în stricta legalitate. În acest spirit s-a desfășurat campania de pregătire a marilor *meeting-uri* din 6 mai. Și, astăzi, pus, de formă, în fața unei cereri de autorizare, guvernul a cedat. Miniștrii și-au îngurgitat amenințările și fanfaronadele. Totul fusese o încercare de intimidare. Concluzia? „Rezistența cetățenească” a izbândit. Abuzul de putere și violența ilegală nu reușesc decât față de timizi și de moși. Cel care purcede împotriva legii nu are moralul ce se cere unui luptător. Când lucrurile ajung piept la piept, abuzivul și vrăjmașul ordinii scrise cedează. E de altfel, din partea lui, o procedare înțeleptească.

O primă fază a luptei dintre rezistența și abuz, dintre cetățeni și dictatură s-a încheiat din fericire, prin înfrângerea celor ce ar fi dorit să nesocotească legalitatea. Și e semnificativ că lupta s-a dat numai între șefi, că nervii celor adăpostii de autoritate și cari mai au și avantajul că se războiesc, în cele din urmă, prin mâinile și în pielea subalternilor, au fost mai slabi decât cei cari își riscau, descoperit, fățiș, libertatea și viața. Dacă ara privi această gigantică desfășurare de forțe, această precipitare de clipe istorice, cu un ochi obiectiv, am mostra, desigur, guvernul *carte a vrut cu orice preț să învingă*, că permițând, după atâtea rațioeii, adunarea, a ridicat, a întărit imens moralul adversarului, destul de însuflețit, de altfel, la spectacolul propriului său număr, și a clătinat, totdeauna, încrederea subalternilor săi în puterea și impunitatea abuzului.

Dezastruos examen pentru șefii liberali: *n-au avut curajul nelegiurii*. Și-au demoralizat partizanii. Pe când, dimpotrivă,

național-țărăniștii au însutit, prin exemplu, valoarea mulțimilor, le-au electrizat sufletul și elanul cu o primă izbândă.

Și acum, ce va fi la Alba-Iulia? Desigur, consacrarea rezistenței cetățenești. Desigur, zguduirea conștiinței în cei douăzeci de mii de jandarmi, transformați, în zece ani de corupție și anarhie, în vrăjmașii națiunii și ai Constituției. Și, desigur, prăbușirea guvernului și a Partidului Liberal, grabnică și definitivă. Fiindcă, înainte vreme, un guvern era combătut de opoziție, adică de câteva mii de oameni. De azi înainte el este respins și îmbrâncit de toată națiunea pe care d. Iuliu Maniu a știut să o ralieze și să o inspire,

CLIFE DE LA ALBA-IULIA

Imensa piață a orașelului Alba-Iulia e ciudat alcătuită din două dreptunghiuri ce se întretaie. Dimpună cu parcul comunal, care prelungește primul dreptunghi în direcția podurilor dinspre Oarda și Vinți, mărginiți de clădiri înalte, după gustul și obiceiul ardelenesc, pretutindeni cu pretenții la monumental. Vreo cinci masive de verdeață, în sterilitatea vastei arii de piatră, înseamnă locul tribunelor. Cerul e palid și aeryl se colorează de la drapele. Un chenar de balcoane, înșesate de privitori, închipuie podoabele de margini ale unei uriașe coroane de lespede și fier.

Pe aproape de, orele opt, în dimineața turbure și rece, prin șapte străzi, românimea rămasă noaptea la câțiva kilometri, în satele din împrejurimi, după ce și-a înălțat ruga și steagurile, după ce și-a format cu fanfara în frunte rândurile, cotropește, în ordine războinică, cetatea întâlnirii. E, mai întâi, un cor și o fanfară venită din toate părțile. Șiruri compacte și adânci prelungesc cât vezi cu ochii razele acestei stele negre, căzută pe pământ, a pieței, dintr-o dată plină de lume, și a celor șapte căi ce o leagă de câmp. În urale, ostile, crescute din pământ, ale țărănimii, defilează, buimăcind privirile cu marșul lor ivit de pretutindeni, într-o înaintare indescriptibilă de glasuri și culori, într-un tumult de suflete dezlănțuite, de avânturi cari, în spațiul de până la cer, nu-și găsesc

liniștea și locul. Cetele, întâlnindu-se în jurul tribunelor, se salută cu ridicare de steaguri și strigăte de ura, și în această izbucnire se recunosc, fără a se fi cunoscut, și se simt frați, românii din Bihor cu cei de la Orhei, românii din Someș și Sălaj cu cei din Caras și din Torontal, din Maramureș, din Turda, Dâmbovița, Lăpușna, Muscel, Tighina și Alba. A fost și o legiune de femei în costume de basm, de culori crude, ca florile de pădure. Spectacol neîndoielnic al unei națiuni întregi, înfăptuirea plastică și vie a unei abstracțiuni: poporul. Pe care, până în ziua de Șase Mai, nimeni nu l-a văzut, auzit și simțit decât fragmentar și succesiv, în perindări fugare, în adunări incomplete. Armata, însăși, nu e în măsură să dea privescetea unei nații, adevărate: uniforma, unitatea și disciplina este cu totul alta, decât aceea pe care o alcătuiește întâlnirea neamului întreg, județ cu județ, cu amănuntele și semnele lui de acasă, pe locul unde l-a adunat chemarea. Așa încât, un gazetar străin, cu ochii în lacrimi și glasul gătuț de emoție, a putut să exclame, implorând cu un surâs iertare pentru ceea ce i se părea o slăbiciune: iată dar, națiunea românească... Pe când vuietul ce se ridica din piață, valul greu ce se deplasa pe întinderea compactă de umeri bărbătești, răpunea, prin măreția lui, orice alt obstacol și spârgea în plâns și în delir rezistența fragilă a conștiinței și a nervilor noștri. Simțul de observație leșina, spiritul autocritic era în derută.

Apariția d-lui Iuliu Maniu a prilejuit o culminantă descărcare de entuziasm în urale. Un concert de clopote de catedrală n-ar fi stârnit un asemenea zvon. Glasul unui popor întrece urlul uraganului și al talazurilor și ne întărește mândria de a fi oameni: elementele naturii nu ne depășesc. Prin văzduhul limpezit de întetirea soarelui, buchetele de flori azvârlite înlocuiesc stolul porumbeilor. E o sărbătoare a primăverii și a liliacului. Pe fiecare piept, câte o asemenea ramură. S-a amestecat, jos, un popor și o grădiniță. D. Iuliu Maniu, transfigurat, rigid, cu un mănunchi de liliac alb în mână, se arată mulțimii în freamăt. Asemănarea, până la un punct, analogia, e prea izbitoare. Șoptim: *Robespierre... fete du Prairial... / 'Etre supreme.*

Apoi, după-amiază, depunerea jurământului. Răsună, solemn și lung, o trâmbiță. Peste rumoarea ce se stinge treptat - adunarea. O liniște de haos, peste capetele descoperite. Mulțimea e deasă ca

lăstunii într-o răpă. E încremenită, cu încremenirea oștilor și a codrilor, în rugăciunea amurgului. În asemenea tăcere, glasul d-lui Sever Bocu, cetind formula jurământului, pare pogorât din altă lume, un strigăt de o sonoritate supranaturală:

- Jurați, pe bunul Dumnezeu...

Și, deodată, pământul însuși a vorbit. Un miracol greu și clar, o voce din adâncurile creațiunii, cutremurând până sus pânzele cerului, a răspuns:

- Jurăm pe bunul Dumnezeu...

Au înviat vulcanii Carpaților apropiați? Un cor ritmic de cratere? Ce lovitură de pumn pe mușchiul viu al inimii! Ceva articulează: „ți se face părul măciucă"... Din fiecare piept, pornește un tunet, ceremonia unică a neamului românesc, venit în acea zi mai numeros ca în ziua când a hotărât Unirea, scandează după același zguduitor ritual:

- Dumnezeu să-i bată pe cei ce strică România. Și să luptăm împotriva guvernului nelegiuit...

- Jurați!

- *Jurăm!* Explozie, blestem, osândă, tunată de un popor cu mâinile spre cer... Și, din margini necunoscute, un fel de răspuns, o prăbușire de sunete: sunt ecourile rupte din dealuri și din munți: alături de plugarii ei, a jurat și Țara!

LIBERALII, MUNCITORII ȘI PLUGARII

Unul din cele mai persistente zbierete defăimătoare ale liberalilor, după marea demonstrație de la Alba Iulia, este colaborarea Partidului Național-Țărănesc cu socialiștii. Bineînțeles, politicienii liberali ignoră acest din urmă termen. Făcând proces de intenție și de conștiință muncitorimii socialiste, îi contestă această calitate. Pentru liberali nu există muncitori socialiști. Ei nu văd, în juru-le, decât bolșevici.

E un vechi șantaj, o răsufată amenințare, care nu mai prinde. Știm însă ce îi doare pe liberali și ce îi sperie. Ei ar vrea să răpească, pentru totdeauna, muncitorimii drepturile politice.

Muncitorul să se trudească, să se asfixieze, în fabrici și în mine. Să moară acolo, dar să nu se ivească în for. De îndată ce muncitorul industrial, ceferist sau miner, nu consimte să se istovească și să se imbecilizeze în muncă, de îndată ce manifestă veleități de intelectualitate, de îndată ce se întreabă cum să întrebuințeze mai cuminte și mai în folosul său buletinul de vot pe care jandarmeria i-1, distribuie la răstimpuri electorale, muncitorul acesta devine, pentru liberali, bolșevic. E un punct de vedere pe care nu ni-l putem însuși. Înțelegem pornirea unui partid parazitar, a unei formațiuni de bancheri, samsari și a înaltei birocrății de stat afiliate, împotriva revendicărilor muncii adevărate, trudnice și producătoare. Dar nici plugăria nu e o distracție. De aci înțelegerea pe care o are țărâniea pentru suferințele uvrierilor. De aci acceptarea mâinii frățești ce i s-a întins.

Pentru liberali, desigur, reintrarea muncitorimii, la umbra steagului național-țărănesc, în luptă, are semnificații grave. După moțiunea de la Alba Iulia, au rămas, față în față, de o parte plugarii, de alta bancherii. Sunt forțe cari, politicește, sub un regim de dictatură camuflată, nu se pot ciocni. Aga cum nu se pot război vietățile cerului cu cele din fundul oceanului. Rătăcirea și confuziunea s-ar perpetua la infinit, spre bucuria profitorilor politici. Dar câmpul, și elementele de luptă, s-au modificat. Mecanica politică s-a lămurit și și-a recăpătat preciziunea ca prin miracolul unei teorii matematice noi. În antagonismul dintre țară și național-liberali au intervenit mulțimile uitate ale muncitorimii. În felul acesta, vidul izolator dintre cartierele luxoase ale orașului și satele, nenumărate ca stelele, dar risipite ca și ele, se umple prin învierea foburgurilor. Contactul, până ieri eludat cu dibăcie de pseudo-bancherii și pseudo-capitaliștii liberali, devine inevitabil. Piept la piept. Marea și-a ajuns lagunele, și acestea, împinse de vigoarea ei imensă, ating stătutele canaluri dintre palate. Aceasta e situația pe care o poate crea resurecția definitivă a Partidului Social-Democrat, ralierea, din nou, a muncitorimii. Liberalii simt primejdia. Campania lor delirantă, revărsările calomnioase pe tema prezenței unui contingent muncitoresc la Alba Iulia, stau dovadă.

Muncitorii vor deveni o greutate irt falsul echilibru dintre partide. Fals, fiindcă acul balanței e fraudulos. În 1920 partidul lor

înrola un număr impunător de muncitori dincolo și dincoace de Carpați. Era un partid mult mai necesar, mai valoros și mai puternic decât liberalii, atunci. În culmea gloriei și a popularității sale, generalul Averescu a conspirat cu acest partid. În plină ascensiune politică, d. dr. Lupu, socialist sui-generis, apărea în fața mulțimii agitând un steag roșu, cu o mână revoluționară. Partidul acesta însă a fost nimicuit prin rivalitățile conducătorilor și prin amestecul Sovietelor. S-au luat măsuri ca faimoasa Internațională a III-a să nu mai uneltească.

În reînvierea, de acum a muncitorimii, ajutorul Partidului Național-Țărănesc este, fără îndoială, decisiv. Nu mai puțin însă ca prigonirile polițienești cari au învigorat resortul indignării ei, ruginit. Șomajul, apoi, organizat de d. Vintilă Brătianu pe Valea Jiului și a Prahovei, în Banat și chiar la București, și care se întinde pretutindeni, recheamă în suflete acel curaj și acel accent care e numai al deznădejdiei și al foamei. Flămânzitorul țării, d. Vintilă Brătianu, și-a pregătit singur adversarii.

Dar „bolșevicii”? Ei sunt cei mai îndârjiți dușmani ai muncitorimii pacifice și organizate. Ei nu se vor găsi, deci, la Alba Iulia, nici la național-țărăniști, ci în rândurile liberalilor sau alături de aceștia. În alianță subversivă și imorală cu guvernul de uzurpatori, cu cetele de provocatori, detectivi și samsari, iată o certă linie a taberilor în luptă azi. Producătorii de o parte. Tiranii, paraziții și agitatorii de alta.

PREFAȚA LA UN EPITAF

Zece ani de lovituri de stat, zece ani de uzurpări treptat mai cutezătoare se rezolvă azi într-o spasmodică și odioasă agonie. Fiindcă regimul, cuprins de chinurile sughițurilor finale, de vedeniile, de cutremurul și tresăririle supremelor clipe, nu merită nici compătimirea, nici chiar tăcerea care, de obicei, veghează la căpătâiul muribunzilor. Sunt și asemenea suferind cari, împotriva celor mai nobile porniri, nu izbutesc să inspire decât dezgustul

pătimirii lor obiecte. Sunt paturi de îndelungă zăcere, de cari nu te apropii decât cu o greutate inexprimabilă, sunt frunți pe cari, nu se știe cum, nimeni nu se încumetă să le șteargă, mulțumită unui ciudat avertisment al sufletului, unei stranii revolte împotriva inutilei râvne, a vieții, de a dăinui sub boala încurabilă. Sunt buboane, sunt descompuneri, sunt copturi și pestilente de cari s-ar înspăimânta însuși Sfântul Iulian Ospitalierul: cel care a primit totuși în așternutul său pe un lepros.

Pentru că ele (și simți aceasta în mod obscur) nu înseamnă numai o căznire nedreaptă și întâmplătoare a trupului; trădează, ele, corupții mai adânci, mai esențiale și mai drăcești decât ale cărnii pieritoare. Și înțelegi, din profunzimi de simțire, că nu te afli în fața unui rău abătut din afară, ci a unor emanații izvorâte din adâncuri stătute. Miasme sufletești și-au corupt învelișul, iar chinul acestuia nu mai e o năpastă, ci o ispășire. Și bolnavul care se cațără de lumină și de aer, cu ochi năclăiți, cu gura puhavă și plămânii putrezi, e nedemn de ajutor și de milă, în chiar zvârcolirile lui de speranță, de rugă și de ură.

Regimul de azi și-a pregătit un asemenea execrabil sfârșit. Puteri neștiutoare de rostul lor, sau sfielnice în fața lui, îi acordă un răgaz zadarnic și primejdios. Asemenea bolnavi, asemenea pedepsiți se izolează în singurătatea păcatelor, când nu li se acordă lovitura de grație. Toate, în țară, au fost abătute de la menirea lor, - au fost atinse, pervertite, corupte, cangrenate, de sufletul fetid, de neastâmpărul febril al muribundului. Pentru a-și hărăzi o mizerabilă supraviețuire a trebuit să-și creeze o atmosferă specială, închisă, iar pentru robuști, asfixiantă. I-a trebuit un mediu artificial, ca o clocitoare, a iscat ritmuri, năravuri și rituri potrivite acestei schimbări. După apucăturile și toanele stăpânului, țara fu nevoită să-și modifice treptat felul de viață, credințele și gusturile, asemenea tinerei sclave obligată să învieze și să aline, cu trupul ei, somnul unui rege senil și nemernic. Nu-i oare adevărat că în acest deceniu de tiranie s-au strămbat toate așezările, s-au travestit noțiunile, s-a făcut educația și perfecționarea minciunii și a ipocriziei cu trei-patru substraturi, s-a instituit complicitatea dintre dregători și politicieni, s-a proclamat convingerea că totul este îngădui, că legile sunt, în fapt, desființate?

A fost nevoie de o campanie viguroasă și răscolitoare pentru a descoperi, sub pâcla legănată pretutindeni, realitatea statornică și masivă. Astăzi, mulțimile trezite și alerte de lozincă purificatoare a reintrării în legalitate, de blestemul cumplit al jurământului de la Alba-Iulia, privesc banda înspăimântată - ca un cuib de cloporți surprinși de lumină - a uzurpatorilor. Un ultim avertisment se înfige în înțelesul regimului, din confruntarea lui uriașă cu poporul venit să-l judece, în duminica din 6 Mai.

CURAJUL SPAIMEI

Guvernul e energic. Mână de fier. Nu glumește. Bărbații de stat de sub prezidenția d-lui Vintilă Brătianu, financiarul genial, animatorul românismului, campionul intelectualității, a hotărât să treacă la măsuri extreme. După înfrângerea de la Alba-Iulia, unde s-a ținut o adunare națională sub consimțământul, *in extremis*, al guvernului, care nu avea încotro, duzina de miniștri dărdâiți a trecut la gesturi teribile. Arestarea câtorva ziariști, pentru răspândire de știri false.

Iată măsuri menite să asigure salvarea patriei. Nu discutăm delictul confrăților. Știri false înseamnă tot ce nu convine guvernului. Dacă d. Cazana, de pildă, ar fi telegrafiat că la Alba-Iulia e o completă apatie și că la adunare n-au participat mai mult de zece mii de oameni, nici liberalii nu s-ar fi îndoit că știrea e grosolan mincinoasă. Dar nici un ministru nu s-ar fi gândit să pună la cale arestarea d-lui Cazana. Dimpotrivă. S-a întâmplat însă altfel. D. Cazana a telegrafiat ce a văzut cu ochii. Guvernul l-a arestat. Nu fiindcă știe mai precis câtă lume, de pildă, a fost la Alba-Iulia. Dar cifra transmisă de d. Cazana și impresiile d-sale personale - iarăși incontrolabile - nu-i convin. Acesta e singurul criteriu. Toate delicturile sunt relative.

Măsura e ilegală. E violentă și neroadă. Guvernul care s-a pus în afară de legi, călcându-le cu frenezie, compromite încă o dată țara și-și zdruncină, dacă se mai poate, situația. Știrea arestării

corespondenților de agenții și de ziare străine își va face, în străinătate, efectul. Guvernul n-a obținut nimic, nici satisfacția, meschină, a răzbunării.

Mai e, însă, ceva. Duzina ministerială tremurândă urmărește, desigur, și intimidarea presei. Cenzura, ca precauție și armă represivă și răzbunătoare, nu-i mai ajunge. E și firesc: o crimă atrage alta. Dar, mai curând sau mai târziu, guvernul va ispăși. Ca și trecutul guvern Averescu.

Arestarea ziariștilor e și o scelerateță, fiindcă e o aluzie, e un șantaj, pe seama unor oameni nevinovați și a familiilor lor, - e un șantaj asupra Partidului Național-Țărănesc, asupra d-lor Maniu, Mihalache și Madgearu. Ardealul șantajat de liberali! Țărănimea amenințată de ciocoi! Inconștiență și disperare! Când Dumnezeu hotărăște pieirea cuiva, îi ia mai întâi mințile.

Desigur, ziariștii vor lua măsuri. „Sindicatul” are cuvântul: repede! răspicat! Și directorii de ziare: fără șovăire!

„CHEMĂRIȘTII”

Cine s-a dus la Alba-Iulia și cine cu acest prilej a investigat, acolo, și pe o rază de câteva sute de kilometri, starea sufletească a Ardealului, a fost, fără îndoială, izbit de popularitatea fără precedent și fără seamăn a d-lui Iuliu Maniu. E un sentiment de o profunzime și de o putere mistică. Nici o dezamăgire nu l-ar clinti, nici o defăimare nu l-ar altera, nici o propagandă n-ar fi în stare să ridice, în mijlocul mulțimilor ardeleni, un sfânt politic nou.

Nu ne aflăm, însă, în fața unui fenomen absurd, și totuși, în marile frământări, obișnuit. Explicația lui nu stă în fondul idolatru al maselor, ci în conștiința lor luptătoare. Lîmpede și simplu, secretul d-lui Iuliu Maniu trebuie căutat în darul deplin pe care l-a făcut, din ființa sa, nevoilor și suferințelor populare. În solidarizarea sa, fără rezerve, cu locuitorii Ardealului, din sate și orașe. Într-o fuziune sufletească pe care numai educația specială și de veacuri a Ardealului o înlesnește.

De aceea, zece ani de eforturi liberale, de a trece munții, au izbutit să instaleze doar firmele țără semnificație ale unor cluburi pustii. Zece ani de ispite și încercări de corupție n-au ademenit decât pe izgoniții și renegații, puțini la număr, printre cari, înainte vreme, își recruta și guvernul maghiar agenții. Fiindcă provincia întreagă și-a păstrat caracterul istoric. A fost, totdeauna, cu marginile ei înalte și cuiburile ei stâncoase, o citadelă militară și etnică.

Cu ochiul lui îndrăzneț și lucid, Mihai-Viteazul a murit zbatându-se să-și găsească, între piscurile Transilvaniei, statornicia și siguranța. Ea a devenit astăzi citadela sufletească a românismului. După cum scăparea și reazimul României, în fața unei invazii străine, ar fi frontul rotund al Carpaților, tot în lăuntrul lor s-a retransat față de ofensiva corupției și a teroarei rezistența morală a maselor. Și după cum poporul ardelean a fost cel care a salvat tradiția latinătății și năzuința către o cultură națională, pogorâtă din munți, ca o faclă de brad, în bezna turco-slavonă a Principatelor, tot el s-a ridicat păstrător al însușirilor curate, de cinste și de neatarnare, ale țărănimii, în luptă cu politicianismul. Marele rol al Ardealului în istoria românilor e în plină desfășurare. Și dacă Regatul, cu jertfele lui grele, a realizat unitatea politică, Ardealul, ca și în trecut, lucrează, la Alba și la Blaj, pentru o unitate spirituală. Numai aceasta poate asigura hotarele și existența națională. Ea cere însă libertate, și asta înseamnă sacrificarea uzurpatorilor neputincioși.

Țărănismul din Regat a solidarizat, împotriva politicianismului, clasele producătoare: plugarii și muncitorimea. Partidul Național, singur, a strâns la luptă o țară întreagă. Meritul însă al acestei ralieri, al acestei izbucniri de conștiință într-o unică și războinică flacără, nu revine numai șefului. Reputația de incoruptibil și de prieten al poporului n-ar fi fost de-ajuns, dacă din acest popor nu s-ar fi înălțat mii de tineri, dăruiți cu aceeași chemare și gata de aceeași jertfa.

Un trup își creează, prin vieți succesive, prin milenii, armele să se apere și să dăinuască. Un neam își înalță, pe lângă un grai și o rugăciune, tinerimea care să i-o strige și să o poarte în priviri, ca în niște steaguri. „Chemăriștii” din Cluj sunt organul de apărare, de propagandă și de luptă al Ardealului solidarizat cu poporul asuprit.

Ritmul lent, cerbicia masivă a milioanei de plugari, răbdarea lor comprimată, s-a dezlănțuit, în acest tineret magnific, cu o forță sălbatică. Chemăriștii sunt fulgerul care naște din cremenea hermetică și mută. Sunt elanul care doarme necunoscut în dinamită. La Alba-Iulia am văzut ființe în cari se frământă energia, ca o suferință. Măști chinuite de deplasarea și succesiunea emoțiilor de-a lungul trăsăturilor sensibile pe sub aspra față bronzată. Ochi explozivi, de idealuri agresive și de hotărâre precoce. Aveau, unii din ei, în tot momentul, expresia și tensiunea celor cari de-abia s-au oprit după o cursă de 100 de kilometri pe oră. Gesturile lor, precizia și categoricul descărcărilor.

Curajul la ei, înfruntarea și disprețul de moarte, par a izvorî de-a dreptul din această forță care îi umple, fără nici un adaos al conștiinței. Nu sunt ageri la minte ca olteanul, nu sunt inteligenți ca bucureștenii, fiindcă sufletul lor pare dincolo de aceste calități derizorii: sunt inspirați. Și, la un semn al șefului, care nu e decât punctul extrem și vizibil al unei voințe unanime și compacte, acești zburători cutreieră și răscolesc adâncurile neamului, cu o promptitudine de fluid purtător de puteri, pretutindeni: și Ardealul, subit, e o vastă masă electrizată. „Nu atingeți”...

TIMPUL ȘI GUVERNAREA

Întocmai ca valuta, clima s-a detracat. O revoluție a elementelor a răsturnat ordinea stabilă a sezonelor. Ferferițit, calendarul zace în noroai premature sau în zăpezi, pentru litera lui, nule și neavenite, și nimeni nu-l consultă și nu-l ia în seamă, ca și cum o simplă constituție liberală el ar fi! După noua neorânduială, anotimpurile, cari altădată se perindau sub soare, ca partidele în România Mică la putere, cu dată fixă și cu o regulă încântătoare, spre fericirea samsarilor, pe de o parte, a berzelor, a cocorilor și rândunelelor pe de alta, se schimbă acum, de câte trei și patru ori pe zi. Ziua, care pentru moment păstrează încă tradiția celor douăzeci și patru de ore, e asemenea condensatelor peisaje din Himalaia și Alpi: treci cu piciorul din luna lui Brumar în aceea

a lui Cuptor și viceversa, pe neașteptate, după o perdea de pădure, după o arhitectură de stânci, cu singura deosebire că totul se petrece în același spațiu. Pe același metru pătrat, dacă aștepti fuga imperceptibilă a unei ore, aceeași umbrelă (dacă obișnuiești acest ustensil vintilist) are să te apere, succesiv sau amestecat, de ploaie, arșiță, ceață și ninsoare, ger, moină, răcoare și zăduf. Niciodată n-au fost mai de trebuință acele impermeabile cu față dublă și căptușeală demontabilă de flanelă, nici ochelarii cu două rânduri de sticlă, pentru lumină și praf, pentru beznă și umezeală, nici pantofii lui Peter Schlemihl, nici lampa electrică și cu evantaiul, ale modernismului, în luptă cu neprevăzutul barometric.

În fața intemperiilor dezlănțuite valvârtej, savanții clatină niște capete cotropite de superstiție, știința se refugiază sub șorțul cotoroanțelor cari, până și ele, abdică rolul lor de tălmăcitoare supreme. Brotăceii înșiși au decedat în masă, istoviți de acel du-te-vino între suprafața și fundul eleșteielor, toți cu anevrismele plesnite de această gimnastică pe care le-o dicta infailibila lor previziune a timpului. Priveliștile continentelor s-au modificat. Pe locurile unde se înșirau radioase *palace-uri*, cu ferestre și terase pentru cura de raze ultraviolete, s-a instalat o toamnă sură, cu burniță, cu negură, cu gorniști lugubri de vânturi exasperate: proprietarii s-au sinucis de disperare, cartoforii și-au luat lumea-n cap consultând atlasurile nesigure, societățile anonime de construcții au dat faliment și acționarii au înfundat azilurile și ospiciul. Pe alocuri, dimpotrivă, regiuni dezolate, pajiști spălăcite, s-au înviorat subit: coaste de azur și aur au înflorit vremelnice pe mări deznădăjduite. Dar cine să se încreadă în ele, pentru a purcede la așezări noi?

Și organismul săcâit al omului nu mai poate face față. Natura lui nu știe cum să se mai adapteze unui mediu dezmetic. Pe vremuri, în martie își părăsea blănurile și flanelele interioare, dezmoțea robinetele și supapele înghețate, libera izvoarele ascunse cari îi pregăteau pielea elastică, de primăvară. Exterior, omul e asemenea profesionistelor cari se îmbracă și se schimbă de câteva ori pe zi. Lăuntric, seamănă cu o cameră de hotel, în ajunul mutatului: ținuta celor patru sezoane certe, și a celor patru intersezoane netrecute în almanah, zace în dezordine pe podele.

Inima gâfâie regulându-și respirația; epiderma renunță de a-și mai modifica țesătura.

Nervii se vaită scuturați de vibrații diverse și dureroase, întreg trupul se zbuțuie în această succesiune de ritmuri și senzații, ca un dansator obligat să joace după un *jazzband* frenetic. Creierul, de bună seamă, nu mai înțelege și nu mai recunoaște. De la spicuior până la ministru, de la jupuitorul de cai morți până la cămătarul cu Lincoln și castele, e o zăpăceală și o dezorientare indescriptibilă, anul acesta. Și, în astfel de împrejurări bizare și imprevizibile, există cetățeni cărora le revine greaua sarcină de a guverna masa celor mulți, de a conduce cu precizie și calm prin vârtoare. Dintre toate, meseria de guvernant a devenit cea mai grea. Fiindcă nervii neconținți înținși, atențiunea fără repaus încordată, mintea veșnic chemată să judece, să dispună, să aprecieze, cedează cea dintâi asaltului de intemperii anarhice. Cunoscut, de pildă, un guvern a cărui singură înțelepciune era să se înfrupte și să aștepte, ferindu-se cu grijă de a interveni în vreo soluție, în marile probleme, cari, în concepția lui, și de obicei, se soluționează singure. Acest guvern, astăzi, din pricina detractării climatului, a fost smuls din copioasa lui pasivitate și silit să pună într-adevăr mâna pe cârmă.

Dar în fața unei chestiuni cât de simple, creierul lui n-a găsit un punct stabil din care să cerceteze și să chibzuiască. Îmbrâncit de precipitarea exterioară a anotimpurilor cari, după cum se știe, imprimă organismului o cadență, o atitudine, o ținută, el nu e în stare, purtat de același ritm, să ajungă mecanic la o soluție. Asemenea vremii spasmodice și variate, acul sensibilității guvernului se deplasează și tremură în toate direcțiile. E ca o moară de vânt, pe care o scârțâie toate suflurile. Ați fost vreodată martori, într-un ospiciu, la anxietatea bolnavilor când se apropie seara sau când, afară, tună și fulgeră?

O asemenea stare sufletească a cuprins omenirea și stăpânește guvernele, situate, prin calitatea lor, în locul cel mai expus și mai sensibil. Puneți, în aceste guverne, oameni cari, pe lângă slăbiciunea de înger, mai au și o conștiință încărcată și neliniștită de fapte rele. Somnul uzurpatorului, viața regicidului, de pildă, e pânditoare și chinuită de tresăriri. Sub influența unei

atmosfere barbare, cum e astăzi, suferința aceasta se va exaspera. Și dezordinea lui sufletească se va exterioriza, ca în tragediile antice, într-o guvernare de fărădelegi, de violențe, de greșeli agravante, de crime care cer ispășire.

„MONEDA MĂRUNTA”

„Popularitatea este moneda mărunță a politicii”. Apoftegma e a d-lui N. Iorga. E sugestivă, e tranșantă, dar nu convinge. Mare e puterea cuvântului, dar iată un cuvânt care, izbutit, nu va înlătura, totuși, inevitabilul: o guvernare Iuliu Maniu. Fiindcă popularitatea d-sale nu este aceea care încapă în definiția d-lui Iorga. N-a fost obținută prin mijloace demagogice.

Partidul Național-Țărănesc nu s-a înfățișat cu promisiuni și ispite mulțimilor. A renunțat chiar la un important punct din trecutul său program agrar: a doua exproprieră. A trecut, în ceea ce privește problema locațiunilor, peste proiectul foarte democratic al d-rului Lupu: rechiziționarea și închirierea prin comună a caselor goale și a încăperilor de prisos. N-a făgăduit niciodată, și nicăieri, o reducere a impozitelor directe. A lăsat, la stânga sa, câmp liber oricărui alt grup politic. Și nu e oare știut că preocuparea demagogilor e tocmai să umple spațiul, la stânga, al irealizabilului?

Astfel, marea popularitate a d-lor Maniu și Mihalache și a Partidului Național-Țărănesc e aproape o nedumirire pentru politicianii noștri nărași. E paradoxală, când te gândești că n-a fost ademenită, ci pur și simplu acceptată. Niciodată un partid nu s-a prezentat poporului mai gol și mai sărac de promisiuni. Ce a agitat d. Maniu? *Reintrarea în legalitate*. Ce a cerut? *Alegeri libere*. Ce a făgăduit? Nimic alt, decât aplicarea cinstită a legilor. Și poporul a înțeles. Un demagog caută, totdeauna, să înșele poporul. Campania național-țărăniștilor a izbutit, dimpotrivă, să lumineze masele și să închege o conștiință politică populară.

Sau ne înșelăm cumplit, sau e adevărat că o astfel de popularitate nu e moneda mărunță la care s-a gândit d. Iorga.

URGIA FISCALĂ

Caracterul fiscalității românești, exprimat prin ursuza imagină a d-lui Vintilă Brătianu... Făptura sa decolorată și bătută de ploii, silueta sa fugărită de intemperii, fantomatica umbrelă care adăpostește ori îl escortează, atmosfera, când de neguri, când de secetă, creată în juru-i ca un praf sterp de boarfe uscate sau ca o pulbere de piatră seacă, - soarele de fire de păianjen care-l sfințește. Nimeni, într-o țară întregă, nu-l vede altfel, și nimeni nu poate tăgădui că o asemenea viziune, înfiptă în piscul nostru social, și umbrindu-ne veacul zi cu zi, din zori și până-n seară, te predispune, irezistibil, la superstiție. E un blestem, o piază rea, căzută în destinele unei cetăți și nici un sfînx și nici un oracol nu are puterea să o alunge. În legenda întunecată a satelor de pretutindeni, câte o populație bântuită de nenorociri se ridică să lapideze pe cloanța și doftoroaia din marginea locuințelor: apa mult așteptată începe apoi să se reverse de sus, adăpând setea lanurilor arse și a câmpurilor crăpate. Asemenea minuni nu au oare nici o explicație? D. Vintilă Brătianu deformează, desigur, imaginea unui popor, prin efigia sa obtuză, reprodușă în toate ziarele străine. D. Vintilă Brătianu frânge sau risipește avântul unei națiuni întregi silit să se acumuleze și să se descarce prin ființa lui sclerozată, prin gesturile lui stângace, prin tristețea și încetineala lui de cioclu. Inspirația, duhul, năzuința unui popor își caută, din totdeauna, un glas, o minte, o privire, și din acest proces nedeslușit se ivesc căpitani, proorocii și poeții lui, ca niște îngeri. Printr-o canalizare absurdă, datorită robiei noastre politice, tot ce se zbate și tresaltă în adâncurile românești, căutându-și înălțarea ca o apă de sub pământ într-o zveltă fântână arteziană, nu-și găsește loc decât în carcera mută, în sicriul mobil, durat din oase vechi, din carne conservată și nervi de Manilla care este d. Vintilă Brătianu. Cum oare să chemi spre tine bunăvoința lumii, când chipul tău, Românie, peste hotare, se înfățișează sub trăsăturile de țap vlăguit și somnolent ale ministrului de Finanțe? Și cum să îndupleci, cum să convingi, când vocea ta de fluvii și de stânci trece printre plămâni de carton și printre polipii nazali ai paracliserului tău politic?

Totuși, așa cum este figura d-lui Vintilă Brătianu, evocatoare de mizerie fără pereche, de eșecuri în serie, de concerte stridente, de uși trântite în nas, rămâne, cu atributele ei pustiitoare, pacifică. Marele Fiscal, semănător de sare și cenușă pe unde trece, flagelul românismului, disimulat sub o modestă bronșită, n-ar fi un exemplu de ferocitate pentru subalternii săi. Dar ei nu sunt decât intensificarea înspăimântătoare a sărăciei și a rapacității ilustrului lor maestru și model. Duhul posomorât al d-lui Vintilă Brătianu, pogorât în mii și mii de flămânziți, însărcinați să colecteze mizeria publică, pentru satisfacerea cifrelor inexorabile ale bugetului, iscă, adeseori, apucături sălbătice, porniri bestiale. Ultima întâmplare petrecută în comuna Salcia, județul Botoșani, apărută, fără comentarii, în ziare, arată perversiunea criminală căreia e supus spiritul inexorabil și posac al inamovibilului nostru vistiernic. Un perceptor s-a prezentat, pentru a nu știu câta oară, la cocioaba unei văduve cu un copil. A cerut birul și a fost refuzat din nou, cu văicărelile obișnuite: vremuri grele; lipsă de lucru; nici un gologan. Și perceptorul, care nu mai găsea în cocioabă, pentru a le scoate în vânzare, nici un ciob de oglindă, nici un picior de scaun, nici un hârb de ceaun, într-un acces de disperare fiscală, sau de exces de zel, a luat pe văduvă la bătaie. Și a tras cu sete și în ea, și în copilul orfan, deși acesta nu avea calitatea de contribuabil, necesară ca să fi asasinat pe percepatori. Căci femeia și copilul au fost uciși în bătaie. Execuție sumară pentru neplata birului. Suntem, desigur, în fața unui fenomen exagerat, a unui simptom violent, care trădează însă o stare maladivă generală. La Salcia, perceptorul asasinează. Aiurea, doar stâlcește. O mică depășire de măsură.

E urmarea ordinilor de drastică executare, semnate, deunăzi, de d. Brătianu. Ca sub fanarioți, și chiar ca sub medievalii și cucernicii domni pământeni (Dumnezei să-i ierte), ginta birnică a țaranului poate fi ucisă, cotonogită sau întemnițată, pentru neplata la timp. Poate spectrul „rezistenței cetățenești” a determinat această dezlănțuire de teroare fiscală până la sălbăticie. D. Vintilă Brătianu confundă, poate, rezistența cetățenească și mizeria unanimă. Și nu s-a convins că, pentru a goni sărăcia din țară, e nevoie de plecarea d-sale din fruntea treburilor publice, pentru a sfârși cu neputința, cu ignoranța și cu *ghina*, mai ales cu *ghina*.

RESURECȚIE

Mulțumită unui singur kilometral articol, oferit în trei ciozvrste succesive, de câte o pagină întreagă, așteptării vorace a cetitorilor **îndreptării**, d. general Averescu are, de câteva zile, **Q** bună presă. Magia cuvântului, potențat prin tipărire! Iată-l pe fostul prim-ministru departe de vremea când nu era pentru confrăți decât generalul-gonococ și dictatorul Moș-Teacă. Porecle brusc transformate în renume, prin nu știm ce miracol subtil al politicăriei cotidiene. Și în momentele când de pretutindeni se afișează un aristocratic dispreț pentru popularitate - considerată ca un titlu de revendicat puterea -, rămânem, totuși, cu impresia că se încearcă la iuțea restaurarea unor dărăpănați idoli, sau zămisirea deplină a altora, neisprăviți, cu lovituri febrile de rotativă. Scopurile tenebroase ale unor astfel de macabre experiențe și imposibile antreprize nu le vom lămuri aci.

Dintr-un sentiment de pietate, aceste rânduri sunt pur preventive. Vrem să împiedicăm încercările de profanare. Generalul Averescu, la 75 de ani, are încă timp să se retragă în ungherul aureolat la gloriei sale militare. Speranțele cari l-au însoțit odinioară pot încă prăvăli în uitare trista sa odisee politică. Au mai pățit-o, înaintea sa, și alți eroi, cari însă au știut să se resemneze la vreme. Mac-Mahon, de pildă, n-a rămas mai mult un mareșal glorios, decât un ridicol prezident de republică, subversiv? încă un pas, totuși, de s-ar fi încapățânat, și ar fi rămas, pe vecie, un civil lamentabil. Așa sunt sentințele istoriei: răspicate, lapidare și nedrept rezumative. Generalul Averescu, ispitit, pe culmea anilor și a renumelui, de o mediocră aventură, după ce a făcut figură de viteaz, într-o epopee măreață, să-și aducă aminte că intrigile de club, de culoar și de curte, că zvârcolirile spiritului politicianist nu se potrivesc cu simplitatea bravilor. E în **Discipolul Dracului**, al lui Shaw, un capăt de dialog între curteanul galonat, Bourgogne, și veteranul Wend:

„Bourgnone: - **Suntem înconjurați, maior Wend! Ce e de făcut?**

Wend: - **Să murim, domnule general!**

B. (compătimitor): - **Ești un prost, maior Wend.**

W.: - **Sunt un erou, domnule generali**

B.: - **E tot una, domnule maior...**

Parcă ar fi posibil încă, pentru d. Averescu, să mai rămână ceea ce ni se pare că este: un... Wend.

„Să murim - adică -, domnule general!...”

ADUNARE NAȚIONALĂ

Politicienii liberali și presa lor s-au indignat la vestea că poporul, strâns în șase mai la Alba Iulia, s-a proclamat Adunare Națională. S-a săvârșit, după ei, un act revoluționar, un colectiv delict de uzurpare de titlu. Acesta nu se cuvine, pare-se, decât reprezentanței, prin furt de urne, din Dealul Mitropoliei. Căci, ceea ce caracterizează atitudinea regimurilor dictatoriale de după război e apărarea îndârjită a minciunilor și a fățărniciei oficiale. Este, de pildă, știut de toată lumea și recunoscut chiar de către liberali, este, în sfârșit, flagrant și mai prejos, și mai presus de orice dovadă că în toate alegerile generale de la 1922 încoace s-a întrebuintat, în favoarea guvernelor, fraudă și violență. Învinuire pe care și Partidul Liberal a adus-o, din opoziție, guvernului averescan acum doi ani, ca o dojana pentru neașteptata perfecționare adusă metodelor electorale brevetate pe numele generalului Văitoianu și pe al brătienismului triumfant. Proces care la răstimpurile potrivite s-a judecat în toate parlamentele, la validări, cu un impresionant lux de probe și de corpuri delictive. De altfel, principala piesă de convicțiune o forma chiar alcătuirea Parlamentului, prin simplă comparație cu compoziția lui precedentă. Totuși, când venea vorba de legiferare, de modificări sau stabiliri de așezăminte, de încheieri de operațiuni de tot felul, minciunosul deputat, scos cu baioneta, într-o placentă de fals buletin, din matricea de lemn a votului universal, se transforma, subit, în persoană sacră și venerabilă.

Cu bonomie, liberalii au mărturisit întotdeauna, în chip neoficial și în împrejurări cotidiene, caracterul fraudulos al Camerelor alese prin modificarea tâlhărească a rezultatelor electorale. Cu strășnicie, însă, pretindeau la inviolabilitatea și sancțitatea celor

legiferate de aceste Camere. Astfel că, toate așezările interesate, toate extorcările ce s-au votat, în ultimii zece ani, nu sunt decât tot atâtea înfrângeri ale națiunii dezarmate și pacifice, în luptă cu voința, sprijinită de baionete, a Partidului Liberal. El a impus o Constituție, o lege electorală, un mod de exploatare a bogățiilor statului. Toate ar fi intangibile dacă, cel puțin, primele două n-ar fi fost nesocotite chiar de către cei ce le-au instituit. Dar un sistem de ipocrizii trebuie apărat în bloc. Și liberalii îl apără.

Alt exemplu: liberalii, cari n-aveau decât vreo zece deputați în parlamentul averescan, au fost chemați la putere în dauna Partidului Național-Țărănesc reprezentat prin optzeci de incontestabile mandate. Voința regelui Ferdinand - au întâmpinat liberalii. La Alba Iulia, declarațiile d-lui Maniu au denunțat pretutindeni această tenebroasă intrigă. Liberalii nici nu cutează să discute pe o asemenea temă. Tăcerea lor, însă, apără cu îndârjire sinistra minciună.

Și iată-i protestând azi în contra *Adunării Naționale* de la Alba Iulia, [...] Fără îndoială, e ușor de contestat, unei adunări cât de numeroase, titlul de „Adunare Națională”. Aci însă intervine un fapt istoric. Toate congresele Partidului Național au fost însoțite de câte o mare adunare populară, căreia istoria neamului i-a recunoscut, cu mândrie, caracterul obștesc și național. Până la Unire, în Ardeal n-au existat partide: Partidul Național era expresia politică a poporului român. S-a schimbat ceva de la Unire încoace? Zece ani de alegeri silnice dovedesc contrariul. Prin chiar rezultatele electorale falsificate împotriva Partidului Național. E, deci, evident, până acum, că la Alba Iulia a fost reprezentată cel puțin toată românimea din Ardeal. Și întrebăm: nu e oare suficient glasul unei provincii întregi, ca să cadă un guvern?

Dar Vechiul Regat - vor întâmpina liberalii - n-a trimis decât delegații ale fracțiunii țărăniste. Țărănismul, zic ei, nu e însăși națiunea din Vechiul Regat! Să luăm ca normă toate alegerile falsificate. Un punct de vedere mai convenabil oligarhilor nu poate fi găsit. Am avut deci două feluri de alegeri frauduloase:

1. Frauduloase averescane, cu rezultat: excluderea liberalilor, dar cu alegerea a optzeci de național-țărăniști.

Un rând lipsă.

2. Frauduloase liberale, cu rezultat: excluderea averescanilor, clar cu alegerea a optzeci național-țărăniști.

Ceea ce înseamnă că în fața votului universal, siluit, averescanii și liberalii, puși, rând pe rând, în situația de a nu putea tâlhări, nici n-au existat. Ei se elimină prin aceea că au reușit numai deținând puterea, și au dispărut, literalmente, când au luptat în opoziție. Ființa lor, creată artificial cu baioneta și buletinul fals, s-a dezmițit de îndată ce aceste auxiliare le-au lipsit. Singurii cari s-au afirmat ca o forță vie și de neînfrânt au fost național-țărăniștii. Naționalii pentru Ardeal și Banat, țărăniștii pentru vechile principate, pentru Bucovina și Basarabia. Numărul acestora de deputați a depășit totdeauna pe al aleșilor celor două partide oligarhice împreună: liberal și averescan.

La Alba Iulia, deci, a avut loc, în ziua de 6 Mai, o *Adunare Națională...* Care a denunțat guvernul uzurpator de dușman al patriei... Care s-a declarat în legitimă apărare față de acesta. Care i-a tăgăduit dreptul de a pune noi biruri și încheia noi împrumuturi.

Și fiindcă „Adunare Națională” a fost, ea a avut dreptul de a hotărî toate acestea.

E ceea ce am vrut să demonstrăm.

FAMILIE

în privința împrumutului de stabilizare, *Vitoml* își permite să ia un ton polemic, neglijând însă cu grijă să aducă cele mai sfielnice precizări. E destul de ridicul, de trist și de concludent să citești în presa oficioasă veritabile imnuri înălțate geniului financiar al d-lui Brătianu și soluției stabilizării, în aceeași presă în care, cu șase luni înainte, se proslăvea revalorizarea și instabilitatea monetară pe șase luni, decretate de același geniu al aceluiași mare om de finanțe. Suntem, se vede, sortiți cu toții să servim, oameni și ținuturi, ca material și câmp de experiență pentru metodele felurite

Cuvinte șterse.

și contrare, izvorâte din mintea mediocră a brătienilor. E un privilegiu al lor acela de a face bărbierie financiară și echilibristică politică pe capul nostru, al tuturor. Și ca nu cumva privilegiul să se stingă, ginta prolifică de la Florica a luat măsuri să perpetueze la infinit; avem de pe acum o serie de șefi, bărbați de stat și vistiernici providențiali, fii și nepoți, viță de brativani [sic!], eșalonați pe generații... Și pe când silueta celui mai bătrân, iat-o, se cocârjează la prezidenție, nepotul și-așteaptă cu resemnare rândul, la Iași, iar strănepotul [...] 'mature și stridente exerciții retorice, imprimate apoi pe succese cearceafuri oficiale, - ilustrat. Prăsilă generoasă și rezistentă, pentru stârpirea căreia credem că până și șoricioaica nu servește la nimic.

CUM SE MENȚINE UN GUVERN

S-a găsit leacul. În contra dezastrului intern și a eșecurilor din străinătate, guvernul recurge la comemorări și festivități. Mai ales în Capitală, tratamentul e aplicat cu intensitate. Bucureștiul e asediat de vioișie oficială și chimie, de la o vreme, sub un bombardament de flori.

Conducători și conduși, o necesitate nemiloasă ne alungă de câteva ori pe săptămână între flamuri festive, între ramuri, steme și buchete. În curând, calendarul religios și istoria națională nu vor mai pridi cererea crescândă de pretexte pentru veselia obștească. E de prevăzut un conflict între autoritatea civilă și biserica drept-credincioasă. Oamenii noștri de stat - expresia e a generalului Averescu, însuflețit, cum îl știți, de o permanentă indulgență -, se gândesc, în înțeleaptă lor prevedere, la ziua în care vor fi constrânși să recurgă, pentru desfătarea unanimă, la sfinții și la sfintele din almanahul catolic. Sunt temeri, însă, că printre clericii noștri pravoslavnici se vor găsi habotnici cari să se opună. O astfel de ceartă ar avea, poate, cele mai grave repercusiuni, prin readucerea

în discuție a unor chestiuni uitate, cum ar fi de pildă separațiunea Bisericii de Stat, cerută de atei. O dezbinare ar rezulta, poate, până și între guvern și regență, fiindcă din această înaltă treime face parte și capul bisericii noastre, care, printr-o inspirată interpretare a canoanelor, a împăcat, în sfânta sa autoritate, cele spirituale cu cele lumești, suprimând astfel și una din frontierele cele mai arbitrare: dintre divin și uman.

Faptă săvârșită, mai întâi, de Hristos, în atrocea și dreapta lui părtinire. Din care rezulta și o contradicție între legiurile bisericești și tâlcul mântuitor al supliciuului. Contradicție înlăturată pentru prima oară azi, în România, prin contopirea celor două atribuțiuni, de natură, în aparență, diferită, în prestigiul unitar al patriarhului. Ceea ce leagă, astfel, unele evenimente politice de la noi cu cele mai dintâi mistere ale credinței noastre. Acestea fie zise cu gravitatea, toată, pe care o comportă asemenea probleme.

O altă vrajbă se poate ivi, în goana după fericire a guvernului și a guvernaților, între patrioții de varie intensitate cari veghează la respectul trecutului și asigurarea viitorului. Căci, pe când unii bărbați de guvernământ s-au gândit la resursa sfinților catolici, alții s-au gândit, pentru a umple eventual golurile dintre dumineci și sărbătorile naționale știute, la eroii și datele mari ale neamurilor prietene și aliate.

Am începe, bineînțeles, cu surorile noastre latine. În primul rând, spre disperarea și pedepsirea d-lui Mussolini, cu Franța. Înscriem, deci, printre bucuriile noastre sărbătoarea Revoluției, 14 Iulie... Continuăm cu ziua nașterii, sau a morții, lui Napoleon I, aniversarea bătăliei de la Austerlitz, proclamarea Republicii a 3-a, și de-abia în urmă ne gândim la o zi a lui Garibaldi și a cămășilor roșii, în ciuda celor negre. Ceea ce nu ne-ar împiedica, în disperare de cauză, să adoptăm și o comemorare a lui Wilhelm Tell sau a lui Menelik II, dacă paginile istoriei aliaților nu ne vor furniza cele două sute de motive de fraternizare și respect pe cari le reclamă războiul nostru cu *confetti* și romanțe, contra restriștei interioare și a vicisitudinilor externe. Șoviniștii însă ar răzni la sacrilegiu. După ei, istoria românilor mișună de eroi necunoscuți, domni, domnișori și coconi, din perioada domniilor pământene, iar actuala epocă geme de oameni mari, geniali și dezinteresați, cari își așteaptă doar

¹ Lipsește un rând, ceea ce face fraza ininteligibilă.

statuia și praznicul. De ce, dar, să importăm celebrități și isprăvi, când viața noastră e ilustrată de asemenea satisfăcute trebuinți și când numai familia d-sale d-lui Vintilă Brătianu, și numai de aci încolo, ar putea zădărnici circulația cu o erectare de statui anticipative? (Pentru trecut, cu excepția monumentului inevitabil al lui Ioan al II-lea, făuritorul României Mari, ni se face grație.) Căci, între George, Bebe și talentatul Ionel Pillat, se leagănă și respiră sumedenie de înțelepți, viteji și prooroci, frați, veri, nepoți, cu brevet divin de conducere a poporului, înțepat, ca o floare de hârtie, pe crenguța arborelui genealogic de la Florica și a cărei coroană umbrește azi întreaga țară.

Soluție complicată, proces inextricabil. Evenimentele, necesitățile, par a indica, singure, remediile. Și problema capitală a guvernului, problema. față de care stabilizarea, restaurarea libertăților constituționale, criza, foametea, au dispărut, problema care se anunță astfel : **una sărbătoare (minimum) pe zi** se apropie, de la sine, de o dezlegare. Și aceasta este: **schimbarea găi-zii**. Ceremonia cotidiană de la Palat a căpătat, în virtutea unanimei aspirații la uitare, la voieșie, la îmbărbătare, proporțiile unei sărbători naționale. Zilnic, pe Calea Victoriei și pe Bulevard, defilează garda, în sunetele tonice ale alămurilor, în răbufnirile și bușiturile ucigătoare de necazuri, ale tobelor marțiale, cari nu mai amintesc nimic fiscal, în trecerea lor sonoră. Amploare, pe care modesta și sobra ceremonie ostășească a căpătat-o pe nesimțite. Idee, care în mintea hărțuită a guvernilor, a încolțit pe furiș: aceea că un asemenea alai de culori, oțele și alămuri, că o zilnică infuzie de acorduri de marș în nervii populației, poate deveni o reclamă pentru guvern.

O comisiune, desigur, va fi numită pentru a organiza specularea științifică și perfecționată a fenomenului. Măsuri: sporirea, dacă se poate până la o divizie, a efectivelor. Înmulțirea instrumentelor zgomotoase. Complicarea itinerarului: dacă se poate, defilare pe toate străzile. Cortej de fecioare în alb sau în costume naționale. Vardiști cu mânuși albe. Nisip mult pe macadam.

Și totul are să meargă de minune. Un vis, trăit de o cetate. Iată, începe:

- Tra-tarata-ta-ta?

- Bum-bum. Bum-bum-bum!
Trăiască guvernul!

STOMAC

Între d. Vintilă Brătianu și un struț nu credeam să existe asemănări atâtea. La prima vizită, sau la simpla confruntare mintală a celor două imagini, suntem izbiți mai degrabă de colosala deosebire dintre mamiferul primat, care este domnul nostru prim-ministru, și dizgrațioasa volatilă cu gâtul belit și alergătoare prin pustiuri - struțul.

Sunt două fapte asemănătoare prin slujenie, dar deosebite în ea, și rivalizând, ca pocitanii. D. Vintilă Brătianu e hâd, în sensul greoiului și al țepănoșeniei, struțul e, dimpotrivă, prin excesivă zvelteță și sprinteneală.

Să părăsim, deci, învelișul și să căutăm în lăuntru lor. Acum de-abia, și numai în apucături, adică tocmai în ceea ce trădează alcătuirea cea mai severă a ființei, se afirmă analogiile. Încolțit de primejdii, struțul își afundă creasta în nisip, făcând - dacă se poate spune - față, adversităților, cu târțița.

Copleșit de neajunsuri, de greșeli și eșecuri, d. Vintilă Brătianu își afundă creștetul, ca pe un cap de pasăre, în dosare, oferind loviturilor soartei un spate insensibil. Atât și ar fi de-ajuns.

Mai sunt însă și alte năravuri comune omului nostru și zburătoarei cu pene de pălărie. În alimentație, struțul e un animal pur vintilesc. Mănâncă pietre. Înghite orice. S-ar părea că aduce mai degrabă cu un contribuabil român, perfecționat după imaginea ideală pe care și-o face despre acesta ministrul său de Finanțe. Dar fenomenul are o explicație morală. Și, de aceea, între stomacul struțului, care macină pietre, și stomacul d-lui Vintilă Brătianu, care rezistă tuturor încercărilor, există, pentru motive de ordin sufletesc, o similitudine desăvârșită.

Luați, de pildă, chestiunea stabilizării. În legătură cu aceasta, d. V. Brătianu mistuie ostentativ, și cu retrimiteri sonore, o serie de

duzini de bolovani de moară, neturburat, ca la un botez, ca la o nuntă, ca la un praznic. Să neglijăm misterul care planează pe întreaga operațiune. Dar numai faptul că d. prim-ministru se mărturisește legat, ca Prometeu, de stânca puterii, pentru a realiza stabilizarea, cu orice preț stabilizarea, denotă o ingenuitatea și nevinovăție fără pereche. Se vede treaba că rușinea nu e pentru miniștri.

Cel puțin când e vorba de țara noastră. Altfel, unde oare, pe ce tărâmură, un om politic silit să se dezmință la tot pasul, obligat să-și înghită promisiunile, teoriile, amenințările, s-ar mai fi încumetat să întreprindă, tot el, cu dinadinsul, cu exces de zel, cu pasiune agresivă chiar, înfăptuirea programului și a soluțiilor pe care le combătuse?

Știm, i s-au mai spus d-lui Vintilă Brătianu toate acestea. I s-au mai strigat în urechi, i s-a mai răs în nas, i s-a mai scos sufletul cu formula, părăsită în closetul Băncii Naționale, a revalorizării leului și, în consecință, a instabilității pe 15 ani.

Răspunsul? N-aude, n-a vede, n-a greul pământului.

D. Vintilă Brătianu e cuprins de o nouă digestie laborioasă și e obsedat să screamă o stare financiară inedită și un proaspăt buget. Maniac? I s-a mai spus și asta, și credem chiar că diagnoza îi convine. Și cei mai feroci criminali, și cei mai formidabili șarlatani, preferă, la o adică, o sentință medicală unei responsabilități depline, urmată de o condamnare infamantă. Dar adevărul răzbește prin atitudinile cele mai dârz simulate, prin tăcerile cele mai îndărătnice și înscenările cel mai durabile și mai abile. Ne gândim la soarta revalorizării, astăzi abandonată, dar care, la vremea ei, și-a atins scopul: extinderea și prelungirea privilegiului Băncii Naționale, fapt consumat. Modest și trainic avantaj dorit de polemicile în jurul unei teorii absurde. Ne gândim la vastele operațiuni ale Partidului Liberal și ale samsarilor d-lui vistiernic, la umbra stabilizării începute, la năprasnicele lovituri de bursă - valute, acțiuni, rente, - toate sub tăcerea propice și vicleană a austerului Vintilă Brătianu, cu gene plecate și vată lipită în cleiul urechilor... La fel, Lady Machbeth pășea printre fapte rele și martori invizibili, cu privirile absorbite într-un vis interior.

- Dar d. Vintilă Brătianu visează oare într-adevăr?

DESPRE AMOR

Iată o temă de actualitate atât de strictă și de un conținut atât de inexplorat, că un autor de la Dunăre, scriind însă în franțuzește, a obținut, pe lângă onoarea unei atente discuții, și un remarcabil succes de librărie. (Leopold Stern, *Psychologie de VAmour Contemporain*, 2 volume, Ia Grasset.) Numărul urmașilor lui Ronsard, descălecați în capitala Franței și unși cavaleri ai literelor franceze, crește, de la o vreme, neliniștitor. Exportul românesc, de scriitori și actori, pe malurile Senei, e în plină înflorire. Producția națională de genii și talente împiedică, momentan, dezvoltarea unui public corespunzător. Dezechilibrul acesta expulzează pe indigenul talentat, peste hotare. Observăm, de altfel, la scriitorii tineri năzuința de a-și transpune mijloacele de expresie în limba franceză. E o consecință a nevoii de public. Riscul e același, numai făgăduința diferă. E tot una să te faci cunoscut unei mulțimi de șasezeci de milioane cetitori în franțuzește, cuprinzând mare parte și din cei cinci mii de fideli ai editurilor românești? Acestea fie zise, pentru disculparea celor refugiați în grai străin, și învinuiți de înaltă trădare, față de limba maternă. Și prevedem, de pe acum, că tipul scriitorului bilingv, la noi, va fi din ce în ce mai întâlnit.

E mai mare îndrăzneală să te prezinți francezilor ca psiholog și eseist decât poet și romancier. Romanul francez, de azi, nu e decât o ilustrare anecdotică a unor teorii sentimentale. D. Stern a avut orbul curaj de a se afirma observator al inimii omenești, după Stendhal, după Benjamin Constant și, urmând o linie care trece de la piscuri la coline, după Bourget și - fie! - după Marcel Prevost. Dar analiza sa nu se aplică să descompună un sentiment pentru a înlesni apoi reconstituirea procesului și a răspunde întrebării: cum ia naștere iubirea? câte feluri de iubiri sunt? Manualul lui Stendhal și completările lui Bourget au închis, aproape definitiv, discuția. Secretul lui Don Juan nu ne mai interesează. Știm cu toții că stăruința și surpriza neîncetată poate crea, din oricare din noi, într-un cap de fecioară sau de femeie, obsesia, pregătitoare a dragostei. Dar d. Stern observă, tocmai, că nu mai e nevoie de toate astea.

Pentru noua generație, care n-a împlinit 28 de ani, lucrurile s-au simplificat. Dragostea de altădată nu mai există. Simpla excitație, cu preludiul scabros al dansurilor negre, a înlocuit-o. Preliminariile ardente, delicate și abile, tactica savantă și fină de odinioară, - inutile complicații intelectuale. Poate că s-ar fixa un paralelism istoric între dans și iubire. De la menuet la charleston și strategia respectivă a amorului. Până și rolurile s-au răsturnat. Femeia tunsă de astăzi... Doamna Putifar a reînviat în milioane de exemplare și scăpătăm, noi, viri năpraznici, în lamentabila postură a lui Iosif. Toate acestea, sprijinite pe anecdote malițioase, tăiate în lapidara frază: volumul ultim, superior celui dintâi.

Păreră noastră e alta. Melancolia și amărăciunea, care străbate în sarcasmul autorului, nu o împărtășim. Moarța dragostei, dacă s-a întâmplat, înseamnă liberarea omenirii de un rău literar. Sfârșitul unei stări morbide, agravată de poeți, cultivată de leneși, o întrezărim în amorul fugace, curat, sănătos, animalic, de azi. Jos complexitatea rafinată și bolnavă a amantilor de acum două-trei decenii! Sfârșită, seria Wertherilor, a Sorelilor, a Discipolilor, suferințele absurde, obsesiile dizolvante, tânjeala ^uasf-incurabilă a unchilor, a părinților, a strămoșilor! - Bum! semnalul y'azz-ului: într-un ritm frenetic, trupurile se înțeleg, s-au ales. Continuarea între cinci și șapte, mâine. Fără fraze, fără jurăminte, fără suferință. Ceea ce deplângem nu era decât o stare izvorâtă din plictiseala bogatului. „Noi, oamenii săraci, spune undeva un erou al lui Srtindberg, n-avem la dispoziție toată ziua și toată noaptea pentru *așa ceva!*” Amorul era mai mult o chestie de clasă, decât de generație. Bine că viteza secolului ne-a dăruit cel puțin această libertate: detronarea unui despot stupid și sadic. Uf!

REZULTATUL

(După două săptămâni)

Fiindcă în Parlament lupta nu se mai poate duce (ar fi de altfel, ca și în trecut, zadarnic). Fiindcă arbitrul constituțional de

altădată - cel investit cu depline și reale puteri - lipsește... Fiindcă e vădit că guvernul nu are altă preocupare decât să se mențină, indiferent la înfrângeri, apatic la dificultăți și nelegiuit cu plângerile și protestările; fiindcă cenzura desființează orice control, iar starea de asediu orice libertăți; pentru toate aceste motive, opoziția populară a recurs la arma modernă a *meeting-v\m*. Era singurul mijloc de a face să reiasă, cu elocvență, starea sufletească și voința națiunii. Era singurul procedeu de a pune în valoare o suveranitate adevărată și incontestabilă, și de a o face să ia cunoștință de ea însăși. Era singura demonstrație și singura constrângere, pacifică și legală, care putea fi exercitată asupra factorilor hotărâtori. În cinci mărețe *meeting-xm* succesive, în șase imense adunări simultane, se poate afirma, fără ca expresia consacrată să conțină și obișnuita-i exagerare, că țara s-a pronunțat. Niciodată istoria României n-a cunoscut o mișcare de mase mai stăruitoare, mai disciplinată și mai grandioasă. Au trecut două săptămâni de la Alba Iulia. Chiar de ne-am mulțumi, azi, cu cifrele oficiale, publicate în *Viitorul* și *Universul*, numărul, astfel stabilit, al participanților la cele șase adunări simultane permite Partidului Național-Țărănesc să proclame că Neamul Românesc a fost acolo, de față, prin tot ceea ce avea mai luptător și mai conștient. În orice parte a lumii, o asemenea din adâncuri frământare ar fi determinat retragerea sau demiterea guvernului impopular. Fiindcă atât guvernul, cât și ceilalți arbitri, recunosc încă poporului, înarmat cu vot universal, dreptul de a hotărî. O nesocotire atât de flagrantă a voinței populare nu e admisibilă, și nu e explicabilă, decât guvernelor și formelor de guvernământ fățiș autocratice. Singura consecință acceptabilă la o formă - și la o răspundere - absolutistă. *Meeting-ul* atunci ar fi deplasat și ilegal. Ar fi un argument de altă natură decât a argumentelor admise. Astăzi însă, guvernul i-a recunoscut forța legală când a încercat, într-o serie de întruniri paralele, să i se împotrivescă. A încercat, apoi, să-l interzică. Se știe ce a urmat; guvernul a eludat situația, autorizând întrunirea. Răpus, deci, pentru a doua oară. Și de atunci, a recurs la tactica supremă a neputinței - pasivitatea. S-a agățat de teren, într-o disperată încordare a panicii: să nu cedeze. Și, fiindcă a înțeles că prin *meeting-urile* amenințător de populate ale opoziției poporul repetă și întărește sentința și blestemul din 6 mai, Consiliul de

Miniștri a interzis, pe viitor, orice întrunire. Recunoașterea înfrângerii și a incapacității de a governa.

Dar, pentru mulțimea scepticilor și a indiferenților, acesta nu e un rezultat. Uriașa răscolire a poporului, mobilizarea cetățenească trebuie să fie nemijlocit urmată de sesizarea Regenței și căderea guvernului. Au trecut mai bine de două săptămâni și liberalii sunt tot la putere. Cu toate înfrângerile interne. Cu toată destrămarea, corupția, mizeria și anarhia din țară. Cu toate eșecurile externe și capitulațiile financiare. Cu toată compromiterea prestigiului României. Cu toate primejdiile acumulate. Instalați la posturile de comandă ale statului și investiți cu autoritatea simulacrelor, liberalii rezistă ca într-o citadelă asediată, dar inexpugnabilă.

Să fie atunci *meeting-n* inoperant?

Nu. Fiindcă ecoul lui, și repercusiunile, sunt în plină desfășurare. Campania național-țărănistă a întrecut prin efectele ei tot ceea ce s-a obținut, în sensul educativ-cetățenesc, în cinci alegeri cu vot universal, cu jandarmi și furturi de urnă. Cele unsprezece *meeting-uri* pacifice au permis națiunii să se ralieze, să se recunoască și să ia cunoștință de suveranitatea ei. Uriașul efort care a răscolit țara, i-a trezit conștiința și i-a realizat unitatea sufletească. Ea știe că are astăzi puterea și dreptul și mijloacele de a rosti sentințe și de a le îndeplini.

ARGUMENTUL CULTURII

În Parlamentul din Budapesta, un discurs senzațional a reconfirmat uniunea sacră a națiunii maghiare în fața tratatelor de pace. A vorbit de astă dată un *leader* socialist, un reprezentant, adică, al aceluia partid care se dezinteresează de litigiile teritoriale și dezaprobă vrajba între popoare, înarmările și războiul, fiindcă vede cauzele și remediul dincolo de aceste frământări mărunte și iluzorii. Dezrobirea omului față de om, solidaritatea muncitorimii din lumea toată, într-un nou sistem de producție, ar fi merit să reducă la justa lor valoare acerbele conflicte dintre statele de azi și absurdele pretenții ale diverselor naționalisme vanitoase la

preponderență. Manifestațiile socialiștilor unguri împotriva fascismului, protestarea lor ironică și lucidă în contra tumultoasei campanii Rothermere, cu risipa ei inutilă de bani și energie, dădeau impresia că, în Ungaria, o mare mulțime producătoare și organizată se menține pe un plan superior de umanitate și de realități, tot deodată. Discursul, însă, al socialistului Peyer, unanimele aplauze cari l-au acoperit, dezvăluie p nouă față brutală a adevărului de acolo. Socialiștii maghiari se declară și ei revendicatori ai teritoriilor pierdute, partizani ai reconstituirii Ungariei din 1914. În această privință, idealul lor, măsurat cu kilometrul pătrat, se confundă cu al ungarilor cari se deșteaptă. Numai argumentele cari îl proclamă sunt de altă natură. Deputatul Peyer a susținut dreptul maghiarimii de a stăpâni popoare și teritorii străine din punctul de vedere cultural. E injust, e intolerabil, a exclamat, ca națiunea ungară, ajunsă la un nivel ridicat de civilizație și cultură, să suporte jugul unor popoare inferioare ei.

Concluzia se întrevește și a fost salutată cu adeziunea entuziastă a rasiștilor și a conservatorilor. Într-adevăr, e indiferent acestora pe ce teme un partid numeros și puternic se raliază șovinismului național. Cu atât mai mult când argumentul e destinat să măgulească vanitatea rasei, și e de natură să placă și marilor națiuni europene, stăpânitoare de colonii. Căci un argument valabil pretutindeni în Asia și în Africa, nu poate oare fi valorizat și pentru ceea ce numesc ziarul „proximul Orient”? Și credeți că e atât de dificil, mulțumită propagandei noastre, și mai ales politiciii liberale, care a lăsat câmpurile în *frîșca* și industriile în părăginire, să fim prezentați drept marocanii sau indochinezii acestor țărâmurii? Astfel, însă, pretențiunea la civilizație și cultură superioară a națiunii maghiare nu rezistă unui examen serios. Desigur, în Ungaria, procentul analfabeților e mai mic decât la noi, în Vechiul Regat, și decât, bunăoară, în Serbia și Slovenia. E neîndoios că Budapesta e o falnică metropolă față de Bucureștii în creștere, dar cine oare ar dori, Capitalei noastre, acea exagerare ostentativă, acea inflație de statui și ziduri, acel monumental găunos și vizibil voit, acel parvenitism ce caracterizează reședința lui Horthy? Năzuim, dimpotrivă, la un București crescut, iar nu făcut. Și în ceea ce privește orașele de provincie, ungurești și românești, n-ar trebui vorbit de unele, nici de altele. Rămâne poezia, literatura,

dramaturgia, teatrul, artele și științele, de cari se îngâmfa vecinii beți de superioritate. Totul se reduce, însă, la o chestie de producție. Ungurii au mai mulți scriitori, mai mulți artiști, mai mulți oameni de știință, mai mult public, mai multe tablouri și cărți. N-au surprins însă, până astăzi, niciodată, prin vreun amănunt de calitate. Nici un gânditor, nici un artist ungar, de la Liszt. Încoace, nu s-a impus omenirei. Rasă de curând stabilită în Europa, și prea mult diferențiată ca grai și aptitudine, ungurii trăiesc o tragedie zbuciumată, și atâta tot. Specificul lor n-a izbutit și, instalați în inima continentului, au rămas, ca turcii, bulgarii și lituanii, niște străini, și niște intruși. De aceea, nu li-e îngăduit să vorbească de civilizația și cultura lor superioară: în toate detaliile și apucăturile cotidiene se afirmă antieuropei. De la obstinația lor puerilă de a nu vorbi o limbă străină (să nu fie aceasta atitudine determinată și de o dificultate, exagerată, de a învăța?), până la anacronismul asiatic al așezărilor lor politice și sociale. Dar instinctele? Întrucât le anulează alfabetismul și monumentalul Ungariei de azi? Teroarea roșie a lui Bela Kun și teroarea albă a lui Horthy sunt ele semne ale unei superiorități culturale și ale unei civilizații înaintate? Oarecare industrialism și mașinism, incipient și el, nu constituie nicidecum titlu la aspirarea altor popoare.

Dar argumentul cultural, invocat cu atâta exagerare la Budapesta, pentru readucerea noastră în robie, trebuie, totuși, să zgâlțâie indiferența intelectuală și dezordinea în propagandă a guvernelor românești. E penibil să amintim, cu acest prilej, telegrama lui Ionel Brătianu de la Geneva, prin care cerea editarea urgentă a unei reviste literare voluminoase, la București, pentru a face față ironiilor, trase dintr-o comparație, dezastruoasă pentru noi, ale unui delegat maghiar, - precursor recent al socialistului Peyer.

FERICITA NEIZBANDĂ

Numărăm săptămânile de la Alba Iulia. Și e o uimire, pentru mulți, că Partidul Liberal este încă în fruntea treburilor publice.

Evenimentele din ultimii ani, aducerea la putere și concedierea celui de-al doilea guvern Averescu, a combinațiunii Știrbei, a obosit cetățenii cu elevațiunile bruște, cu loviturile dintre patru și cinci dimineața, cu chiulurile constituționale și cu prăbușirile instantanee în neant, cu cărămizile căzute în cap și cu fulgerătoarele oale de noapte precipitate în occiputuri, cu tot neprevăzutul de anticameră și catastrofalul alcool, cari au împrumutat vieții constituționale a României Mari când un aspect de casă de toleranță (expresie ministerială), când unul de casă de nebuni.

Ori, prin însăși natura și dimensiunile sale, marea sărbătoare sufletească din cetatea încoronării nu trebuia să ducă la un rezultat în genul celor de mai sus. Ar fi devenit o paradă politică de categoria a doua, un soi de alai averescan sau național-liberal defilând sub balcoanele *îndreptării* sau *Viitorului*, cu direcțiunea spre Arenele Romane sau rampa de gunoarie - reconstituit sub alt cer, - ar fi căpătat un caracter incidental, anecdotic, oportunist și ahtiat de satisfacții imediate, s-ar fi diminuat, s-ar fi mototolit și mozolit în mințile arzătoare după orizonturi noi, în inimile noastre întinse după planuri cu atâta pasiune solicitate, de-a lungul atâtor zile fără bucurii.

Soarele de la Alba Iulia s-ar fi îngrămădit sub abajurul de mătase trandafirică de la căpătâiul cine știe cărui Divan constituțional și voluptuos, uralele vijelioase din zecile de mii de piepturi românești ar fi dat un sunet de vals de Grieg suspinat la unul din redutabilele ceaiuri unde se pun la cale destinele națiunii între farfuria cu fursecuri și seringă de Pravaz.

Pentru estetica și vigoarea morală a celui mai însemnat fapt național de la Unirea cea mare încoace, era necesară această ineficacitate imediată, această nevalorizare la țanc a tuturor obiectivelor atinse și depășite cu atâta amploare.

Și dintr-un interes politic de cea mai mare însemnătate.

Pe zi ce trece, travaliul de defuziune al spiritului de la 6 Mai se desăvârșește în masele românești de pretutindeni. Niciodată, în viața noastră publică, formulele de salvagardare a marilor interese naționale și cetățenești n-au fost proclamate cu mai multă

precizie și solemnitate. Aceste postulate ale unui partid politic, pentru a deveni ale unei națiuni întregi, au nevoie de o perioadă de gestațiune în fiecare conștiință particulară pentru ca să-și poată da, la momentul cerut, toată recolta așteptată.

Pentru ca guvernarea de mâine să fie a întregii suflări românești, trebuie stabilit în prealabil un consens implacabil între popor și mandatarii voinței sale directe și ineluctabile.

Și acest curent de interpenetrațiune și de identificare, stârnit acum trei săptămâni, se propagă într-un ritm irezistibil. Prestigiul adunării se prelungește peste contingentele zilei, peste voințele contrare și piedicile cari îi stau în drum, majestuos, ca o mantie imperială târând frunzele moarte, florile veștejite, cu aceeași erupție sigură și triumfală.

Fiindcă nimeni nu trebuie să se îndoiască de un lucru: dacă d-nii Iuliu Maniu și Mihalache ar fi vrut... La Alba Iulia, domniile lor și-au verificat mandatele în virtutea cărora au vorbit așa cum au vorbit.

D. Iuliu Maniu a încetat aproape de a mai fi în Ardeal un bărbat politic. Afețiunea țărănimii pentru d-sa a luat proporțiile unei adorațiuni de ordin aproape mistic.

A devenit un soi de geniu Iar și familiar.

Este invocat în toate împrejurările vieții zilnice, cu o simplitate și o gravitate de neconceput pentru noi, cei de aici.

La rândul său, d. Mihalache este emanațiunea legitimă și pură a unor frământări sociale postbelice, cari, dacă nu găseau în d-sa expresiunea lor ponderată și înțeleaptă, se puteau revărsa în acțiuni anarhice și pernicioase.

Cei doi șefi ai țărănimii de dincolo și de dincoace de Carpați sunt conștienți de forța pe care o reprezintă.

Sunt, deci, trei săptămâni de când poporul românesc le-a reînnoit delegațiunea de a conduce mai departe destinele lui istorice. Amândoi au hotărât că națiunea trebuie să mai aștepte încă. În jurul lor e veghea sumbră și atentă a optsprezece milioane de români. A căror biruință va fi cu atât mai năprasnică și mai deplină, cu cât va fi întârziată de acumularea indignării.

ÎNCĂ UN CUVÂNT

Sunt și vocațiuni cari se deslușesc târziu. Ele se afirmă atunci cu o forță, cu o vervă și o tinerețe ce provoacă uimirea. E o minune și o îmbărbătare spectacolul acesta al unei reînnoiri violente și totale. Adevărata tinerețe izbucnește din adâncurile ființei, ca dintr-un sicriu vrăjit, ca dintr-un blestem întunecat, o moartă-vie. Timpul a fâlțit peste ea, fără să-i veștejească frăgezimea pleoapelor, strălucirea privirii. Viața s-a desfășurat, cu istovirile și rătăcirile ei, în zadar: pentru cel ce purta în sine, ca într-un altar, candela de aur a talentului, anii nu puteau să înceapă decât din ziua în care toate darurile ascunse au scânteiat și s-au risipit în lumină. Un popor nu îmbătrânește în robie: povestea lui se deschide cu cel dintâi ceas al eliberării. Un talent nu se mistuie în zădărnice: tinerețea lui se liberează în fiecare cânt.

O asemenea întâmplare, fugitivă și minunată, a fost trecerea lui Titus Enacovici. Pentru el viața cea adevărată, care nu-i decât aceea pe care o dorești și o trăiești cu bucurie și recunoștință, a început de-abia la patruzeci și cinci de ani. E o vârstă la care alții își încheie iluziile și năzuințele.

E, pentru mulți, așteptarea îngândurată a iernii, renunțarea, sau succesul deplin, sau ireparabila înfrângere, sau lamentabila resemnare. Pentru Titus Enacovici a însemnat însă un victorios debut, o primă dezlănțuire de energii necunoscute, un semnal de plecare cu un chiot voios, o năvală spre plăcerile luptei și ale biruinței, asemenea înotătorului care se aruncă de pe stânci în inima trădătoare și aprigă a mării. Un întreg trecut de cifre aride, de întreprinderi îndrăznețe, de realizări, cari pentru oricare altul reprezintă un rezultat deplin, a fost uitat, a fost anulat de gestul magic al vocațiunii liberate. Clipa renașterii. Titus Enacovici își găsisse dintr-o dată adevărata lui soartă, așa cum descoperi la o cotitură în munte o pajiște cu izvoare, cu raze și flori. Chemarea lui, întâlnită ca o dragoste nevisată, a fost scrisul cotidian, politica,

mulțimile, puterea. Aci, explicația surprinzătoarei lui tinereți: zvelta lui statură cu frământarea-i nervoasă, chipul lui de o fină și fragedă adolescență, privirea lui fosforescentă și catifelată, însuflețirea lui inconștientă și contagioasă: trăia, în sfârșit, veritabila-i existență, răsputea, cu avânt, adevăratei lui chemări.

Și a căzut, vulturește, din zborul lui cel mai înalt.

GÂNDURI PENTRU NOBILE

Aeronava generalului Nobile a luat, și ea, drumul neantului. Chemările aeriene ale fiilor pământului o pipăie, prin spațiu, în zadar. Un duh răzbunător pândește, undeva, pe îndrăzneții cari încearcă tainele văzduhului. Și, la un semn, câinii vânturilor asmuțiți rup cu vrăjmășie din învelișul de mătăasă al zborului prizonier, sau din aripa gudronată a avântului. Viteazul, atunci, se prăbușește, din asaltul cereștilor metereze, în mausoleul alb al zăpezilor veșnice. Floarea sângelui nepăsător de moarte se risipește și se încheagă pe sarcofagul, durat în pripă, din reci lespezi de cristal. Somn de basm începe, în haos de diamant, cu stele mai apropiate ca oriunde, cu nume, rămas, departe, pentru omenirea înfiorată de nepriceperea sfârșitului. Sau poate o altă aventură, mai năpraznică și de-a dreptul divină, smulge, potrivit unei teorii incontolabile, pe cei plutitori în marginea aerului, din legile meschine și avare ale planetei? Răsuciți, pe roza dementă a vânturilor, generalul Nobile și ai săi sunt săgetați dincolo de frontiera imponderabilă a temniței rotunde, și, dezorbitați, se prăbușesc acum într-o minunată poveste, prin imperiul unui alt Luceafăr, cu alte păsări - cari ne întorc în zbor spatele -, cu alt spațiu și altfel de bătaie de ceas... Și au mers, astfel, spre cumplita pedeapsă a unei morți necunoscute sau în captivitatea fără speranță a unei stranii și indescifrabile vieți?

Pentru cavalerii recordului, pentru precursorii răzpușterilor umane, pentru cei ce cheazășuiesc cu trupul lor autenticitatea măreață a nebuniei și proclamă, cu înfăptuiri, dreptul sublim al disprețului de realitate, pentru cei răzvrățiți față de osânda absurdă

a greutății, pentru cuceritorii miraculosului, toate speranțele, cabrate, ale omenirii, se reunesc astăzi, într-un frățesc salut.

NĂRAVURI ȘI PRIMEJDII

Au descoperit, liberalii, cea mai simplă artă de a governa. Se întemeiază pe vitalitatea poporului românesc și pe avuția imensă a țării.

Ei știu că dacă poporul a dăinuit o mie de ani, mult mai anevoioși ca anii de astăzi, cu atât mai mult vor rezista și relele condiții de viață actuale. Ei mai știu că dacă țara a fost exploatată, rând pe rând, de voievozi slavoni, de boieri pământeni și de fanarioți, veacuri după veacuri, zăcămintele de petrol, cărbune, metan și aur, fertilitatea cernoziomului, toate acestea - o parte din ele în stare semivirginală încă - mai pot face față unui secol-două, mijloacelor moderne de valorificare, fără pericol de secătuire. Ei se parazitează, deci, pe acest corp mănos și plin de vlagă, cu singura grijă a înfruptării de două feluri: înfruptarea fățișă și acută, când sunt la putere; și înfruptarea cronică și ocultă, când, trecând în opoziție, se retrag de pe cutele cămeșii să trăiască subcutaneu. Aceasta e perioada lor de refacere. Cât timp au guvernat la lumina zilei, s-au străduit, vrând-nevrând, să aglomereze dificultăți, pentru a demonstra incapacitatea succesorilor.

Lupta aceasta, pe de o parte cu situația creată, pe de alta, cu severul control al liberalilor din opoziție, îi obligă să aplice, ei, remediile eroice, măsurile drastice și disperate cari le compromit, prompt, popularitatea.

Interregnurile acestea, căznite și anarhice, sunt abil uzitate pentru ca, în vreo cincisprezece luni, să ia naștere nostalgia după o guvernare iscusită și forte. Și liberalii reapar în fruntea țării, pentru un nou și copios ospăț, prelungit până în zorile roșii ale nemulțumirii unanime.

Au căpătat, printr-un antrenament prelungit, deprinderea de a părăsi puterea în supremul moment al nemulțumirii: asemenea picadorului care sare de pe cal în clipa când animalul, împuns, se prăbușește.

Teroarea pe care nu s-ar sfii s-o împingă la extrema limită, dacă interesele lor vitale ar cere-o (vezi 1907, 1919, 1921), o aplică însă cu o iscusință care porcede de la Ion Brătianu cel bătrân: „am tolerat furturi și asasinate”. E teroarea pe care o aplică ei înșiși, - e și teroarea pe care o exercită prin intermediari. Până la marile măsuri de represiune, ei se mărginesc la o acțiune, preliminară, de intimidare. Omul politic, advers, e lovit numai în cazuri de extremă necesitate.

Până atunci, câteva arestări de ziariști sunt menite să arate partidelor că, în orice moment, guvernul e gata să treacă de la vorbe la fapte. E ceea ce s-a și întâmplat, a doua zi după Alba-Iulia. O moțiune revoluționară, o sfidare dureroasă, pune guvernul liberal în necesitatea de a se arăta cu atât mai energetic, cu cât autoritatea sa primise o lovitură decisivă în toată țara. Arestarea ziariștilor români și străini era o simplă demonstrație, trucată, de putere și stăpânire a situației.

Demonstrația realizată, indiferent - conform sistemului general - de răul pricinuit țării, ziariștii au fost puși în libertate. Aproape simultan, guvernul se află, iată-l, în fața unor noi amenințări: aplicarea Moțiunii de la Alba-Iulia, apelul la toate mijloacele legale și nelegale. Imediat se recurge la o încercare de intimidare prin lovirea unor persoane politice cu o situație, oarecum subalternă, în partid. Descinderea de la Clubul național-țărănesc din Brăila e răspunsul guvernului la ultimul comunicat al d-lui Iuliu Maniu. E o tentativă de a înfricoșa pe șefi, e un avertisment, ipocrit, că loviturile pot năzui mai sus.

Cele întâmplate la Brăila nu sunt decât un preludeu. Metoda, ne așteptăm, va fi generalizată și lovitura purtată, pretutindeni, pe neașteptate, în Vechiul Regat, până la obținerea rezultatului urmărit: readucerea național-țărăniștilor pe terenul legalității, în sensul liberal al acestei expresiuni. Numai în Vechiul Regat, desigur: guvernul e prea bine informat asupra stării de spirit din Ardeal și cunoaște, destul de precis și de simțit, caracterul ardelenesc, afirmat din nou, cu o contondentă energie, în ultimele săptămâni, pentru a cuteza să-și strămute metodele peste Carpați. În clipa de față, singura speranță a guvernului stă în îndârjirea specială a organelor administrative, aservite și dezumanizate prin practică de un deceniu a fărădelegii. El are la îndemână unel-

omenești gata la orice. Funcționari de tot felul și jandarmii deprinși cu ignorarea textelor de lege, meșteri ai execuțiunii sumare pentru tentativă de fugă, specialiști în mânăuirea gârbaciului, sadici ai schingiuirii, cavaleri ai bacșișului și ai recompensei pentru infamie. Tragedia celor zece ani de asuprire și frământări a ajuns astfel la actul al cincilea. Două forțe stau față în față, într-o înțepire de dușmănie, într-o creștere indescriptibilă a dezordinei și a necesităților. Ambele tabere au făcut tot ce le-a stat în putință, ca lupta finală să fie o luptă de exterminare. Dacă guvernul liberal cade pe urma aplicării moțiunilor de la Alba Iulia, prin rezistența cetățenească retransată în Ardeal, partidul de la putere riscă să fie scos din viața politică printr-o serie de măsuri cari îi vor ridica armătura lui financiară și economică petrecută prin organismul nostru de stat. Dacă Partidul Național-Țărănesc se va lăsa lovit, rând pe rând, de jos în sus, în organele sale, în elementele sale de sprijin, în organizațiunile sale rurale și județene, începând cu oricare din ele, el va suferi soarta Partidului Socialist din 1921. Și unul din visele liberale va fi fost realizat.

Între cele două partide, unul reprezentând statul, celălalt țara, există, ceea ce numesc germanii, „stare de pericol de război” - civil.

Câteva zile numai ne despart de spectacolul unor noi și penibile dezordini, la cari asistă continentul întreg. Nu credem că factorii constituționali așteaptă, apatic, dezlănțuirea violentă a discordiei.

Regența are cuvântul. Ea trebuie, grabnic, să intervie.

GRIJILE D-LUI TITULESCU

Termenul inexorabil a sosit iar. *Inteniew-ul* d-lui Titulescu e o rechemare la realitate. Trei luni de convulsii interne n-au avansat cu nimic afacerile României peste frontiere.

Ultima înfățișare la Geneva, avuse loc sub auspiciile dezastruoase ale dezordinilor de la Oradea Mare. Capete simpliste de bărbați de stat de pe malurile Dâmboviței, socotiseră că nu există nici o înlănțuire între turburările și discordiile interne, cari ne privesc exclusiv, și chestiunile din afară, pentru cari e prea de

ajuns un avocat strălucit și suprafața impozantă a României dublate.

După recenta dezamăgire, iată, sesiunea din iunie ne surprinde cu o acumulare de dificultăți și de diminuări de prestigiu. Dacă d. Titulescu, la auzul vandalismelor din Oradea, a fost cuprins de o deznădejde patetică, astăzi, cu atât mai mult are motive să se teamă și să se lamenteze. E drept, grija sa cea mai de căpetenie a fost să se înfățișeze, străinătății, ca un veritabil delegat al națiunii, liber de orice constrângeri de partid, indiferent până la jignire, față de greutățile lăuntrice ale guvernului.

De trei luni, d. Titulescu trăiește într-o splendidă izolare ministerială, cu spatele la Balcani, cu privirile spre Europa cugetătoare și civilizată. La răstimpuri, colegii săi din cabinet s-au deplasat să-l caute și să-l consulte, într-un fel de pelerinaj respectuos, de închinăciune și pocăință.

Situația personală a d-lui Titulescu, la Geneva, e netedă. D-sa reprezintă nu guvernul român, ci România - dar cum se înfățișează România la Societatea Națiunilor? Va întâlni o Ungarie solidară și sprijinită puternic de Italia oficială și de opinia publică engleză. Va fi privită ca o patrie dezbinată, în care un guvern, declarat dușman al națiunii în șase mari adunări populare, a pornit o luptă nelegală și totuși fără sorți de izbândă, împotriva opoziției unui partid confundat cu însăși națiunea. Va fi considerată ca o patrie a scandalului, mulțumită infamei campanii a presei oficioase pe chestia constituțională, și a arbitrarului: grație felului de a vorbi al miniștrilor, în numele Regenței mute.

Dar aplicarea moțiunii de la Alba-Iulia? Dar parlamentul poporului convocat concomitent cu parlamentul fraudei? Ce autoritate pot toate acestea să împrumute unui delegat român, covârșit de stările dezastruoase create de regimul din care participă?

DUPĂ PATRUZECI DE ANI

Fericit a fost, până în ciolane, poetul Vasile Alecsandri. Patruzeci de ani, aproape, după moarte, sacrele lui oseminte îndură

același tratament privilegiat care a înveselit senina făptură a poetului, în lunga lui existență de flanelă. De sub lepedea scump cioplită și daurită a mormântului impermeabil de la Mircești, rămășițele bardului, solemn salutate întru nemurire de patruzeci de colegi postumi din Academie, sunt trecute sub un mausoleu de beton boltit, carapace pentru veșnicie, oprită parcă dintr-un mers preistoric, în lunca stridentă și învălmășită a Șiretului. Pe când somnul greu al lui Eminescu zace sub crucea strâmbă din marginea Bucureștilor, și sub foile teiului jalnic, prin care îi șuieră vântul de seară aria cunoscută a lui Schubert.

Oligarhul cântăreț, latifundiar și mandarin, moștenitor de titluri boierești, citat în *Monitorul oficial* printre decrete și statute, încrustat cu versuri pe frontispiciul edificiilor, își păstrează, cu gelozie, semnele distinctive ale rangului trecător. Un mausoleu e cel puțin tot atât de confortabil ca un conac cu proporții de castel. Viscolul rămâne dincolo de zidurile-i eterne, frigul și umezeala sunt aci simple închipuiri, înfiorătoare pentru o imaginație vioaie și pusă pe versificat. Stai întins într-o raclă uscată și comodă, ferit de orice putregai, întocmai ca la gura unei sobe uriașe de cărămidă, într-un jilț, în papuci și cu o carte părăsită pe genunchi. Afară crapă pietrele, trosnesc ramurile, îngheață lacrimile, și iepurii și ogarii gonesc cu o sută pe oră, să se încălzească.

...Vorbesc din punct de vedere sepulhral și scheletic, bineînțeles...

Fericit în viață, fericit sub viață, fericit, desigur, și dincolo de viață, Vasile Alecsandri! Căci e primit, cu respect, între umbrele majestoase ale poeziei: Homer, Dante, Petrarca, Tasso, Shakespeare, Racine, Hugo, Baudelaire, Eminescu, i-au făcut loc, pe un buștean, în dumbrava lor, în care toate operele sunt din nou cetite, traduse, cu grija nuanței, a pitorescului și a specificului, într-un esperanto ceresc... Și tot aceștia au recunoscut, în cărțile acestui boier, primul surâs al unui grai rustic și nou, în pajiștea poeziei. Și în cununa lui au simțit florile câmpului împletite cu laurii lirismului nobil și ai poemului epic. Și în inima lui au întrezărit, pe o lacrimă, imaginea unei iubite moarte și consolările unei regine-poete. (Câte amănunte pentru a impresiona o adunare de poeți.) Și, în numele lui, o coincidență semnificativă: Alecsandri - alexandrin, calambur al destinului!

Sfântul Sinod, suprema instanță dogmatică, socotește că greșit au procedat preoții cari au luat poporului românesc jurământul de la Alba Iulia. Nu cunoaștem labirinturile canoanelor bisericești. În ce măsură ne e îngăduit să apelăm la asistența preotului pentru a lua act de un jurământ care corespunde crezului și voinței noastre? În ce măsură poate un preot să răspundă apelului nostru și să ne asiste în fața lui Dumnezeu, ca martor și preasfințit mijlocitor? Mai ales această din urmă chestiune cade pe de-a-ntregul în competența Sinodului... El poate, deci, muștra preoții cari au contravenit canoanelor sau regulamentelor. De unde, însă, concluzia și sentința că jurământul de la Alba Iulia e nul și fără efect? Un jurământ e, mai întâi de toate, un liber act de voință. E un angajament solemn pe care-l iei față de propria ta conștiință care participă din cele eterne. Ca o simplă rugăciune, e un mijloc de comunicare imediată cu Dumnezeu. În singurătate sau în mulțime, dreptul la rugăciune, al pravoslavnicului, e același. Fie că asistă un preot, fie că nu: „unde sunt doi adunați în numele meu...” E privilegiul nostru, al tuturor, și nu renunțăm la el. Pentru că, altfel, intervenția Sfântului Sinod, printr-o erezie de care nu-l credem capabil, dar de care, geloși cum suntem de libertatea noastră sufletească, trebuie să ne temem, riscă să devină zilnică și inchizitorială. Coloanele *Viitorului* ar deveni neîncăpătoare pentru anularea sau dezlegarea torentelor de moțiuni și jurăminte, făcute cu sau fără prezența bisericii, în adunări politice, cu caracter opoziționist. Imnul național *Deșteaptă-te române*, care nu e decât un lung jurământ liric, ar cădea și el sub această anulare, cu efect în trecut, prezent și viitor. Un jurământ nu se anulează. Formula e nepotrivită, naivă și glumeață. Jurământul pornește din gândul, din simțirea și voința noastră. Un jurământ se respectă sau se calcă...

Nici chiar jurămintele de amor nu se anulează. Ele, de obicei, se uită. Atâta tot.

Ultimul număr din *Nouvelle Revue Francaise* publică un fragment din *Cele din urmă zile ale regimului imperial*, lucrarea defunctului poet rus Blok, fost secretar al Comisiunii Extraordinare însărcinată cu examinarea actelor miniștrilor vechiului regim. E un sobru capitol de notațiuni precise și de strictă documentare. Tragedia prăbușirii ultimului imperiu se degajă cu acuitate și în amănunt. Spectacolul imaginar al unei revoluții în mers ne turbură cu aluziile și analogiile pe cari, inevitabil, le provoacă. E mai ales inconștiența, dezorientarea și egoismul guvernelor, al factorilor monarhici și al marilor cartiere, cari te induc în asemenea gânduri și temeri. Față de frământarea norodului, față de revolta lui surdă și de strigătul lui de dreptate, potentații manifestau o neîncredere cinică și o siguranță inertă. Iată:

La 28 februarie 1917 izbucnesc turburări în Petrograd. Poporul se adună în mai multe cartiere. Se ivește steagul roșu. Se aude strigătul: pâine. E grevă în cincizeci de fabrici și uzine.

Dar în Petrograd veghează un ministru de Interne, faimosul Protopopov. Două sute de mii de oameni au încetat lucrul. Au fost uciși ofițeri de poliție. Pentru el, „mișcarea are un caracter anorganic, haotic... Măsuri energice de represiune au fost luate. Totul se datorește reducerii rației de pâine... Liniște la Moscova și în tot restul țării”. Nici o legătură nu se efectuează, în creierul ministrului, între revolta poporului și campania, revendicând libertăți, din Dumă.

Țarul, desigur, nu putea să fie cel mai clarvăzător. Telegrama lui, model de inconștiență și de morgă absolutistă:

„Ordon să înceteze imediat în capitală, turburări inadmisibile...” A doua zi, sunt arestați o sută de fruntași ai organizațiilor opoziționiste. Miniștrii și comandanții de garnizoană deliberează. La Cartierul țarului „viața se scurge monotonă și regulată”. Dar, în urma unor noi ciocniri între populație, armată și poliție, sosește celebra telegramă a lui Rodzianco, „prezidentul Dumei: „Situația e gravă, guvernul e paralizat. Nemulțumirea crește”... Și, după câteva detalii, și după cererea unui nou guvern: „mă rog lui Dumnezeu să nu fie prea târziu și răspunderea să nu

cadă asupra monarhului". Generali frumoși prin inteligența și bravura lor sprijină cererile lui Rodzianco.

Țarul însă, apreciază: „burtosul acela de Rodzianco îmi telegrafiază niște prostii. Nici n-am să-i răspund". La Petrograd numărul răsculaților crește. Lupte de stradă. Se iau măsuri: cenzură, stare de asediu, suspendarea lucrărilor Dumei: 21 februarie. Împărăteasa începe să dea semne de neliniște. La Marele Cartier mulți își dau seama de gravitatea situației, dar „nu vor să supere pe Țar". Rolul acesta îi revine, încă o dată, nesuferitului Rodzianco: „ceasul se apropie, când destinul Patriei și al Monarhiei se va hotărî"... Nimic. Mulțimea pradă depozitele de arme. Parte din armata capitalei trece în rândurile răsculaților. Protopopov, silit, demisionează. „Nu-mi rămâne decât să-mi zbor creierii", ar fi spus el, după relațiunile altui istoric, în acel moment. Țarul refuză să schimbe ministerul și să facă inevitabilele concesii. Numește un nou comandant al Petrogradului și se decide să meargă, el însuși, în capitală. „Nimeni nu credea în revoluție", scrie Block, „tot timpul se credea că e vorba de o simplă învâlmășeală pricinuită de foamete". Începe voiajul Țarului spre Petrograd. îl întâmpină, pe drum, vestit cumplite. Cineva îl roagă să acorde, grabnic, o Constituție. Însuși noul comandant al capitalei insistă în acest sens. Pentru prima oară, Țarul lasă să se înțeleagă că e hotărât să realizeze unele reforme. E pe calea concesiilor. Telegramă către Țarină: „vreme superbă... expediat trupe suficiente. Te iubesc. Niki". La Petrograd s-a constituit, de la sine, un guvern provizoriu sub prezidenția lui Rodzianco.

În anturajul Țarului, în cele două trenuri imperiale, se elaborează proiectul unui marș contra rebelilor; țarul să se întoarcă la Pskov, la 329 verste de capitală. Sprijiniți pe armata generalului Ruski, partizanii guvernului dictatorial vor organiza o rapidă expediție de pedepsire. Aflând că o stațiune apropiată e în stăpânirea rebelilor, Țarul însuși ordonă mergerea la Pskov: puteți să vă bucurați! exclamă un curtean, împrăștiind vestea în convoiul imperial.

Capitala e sub arme, regiunea întregă în rebeliune. Sfetnicii Țarului, neîncredători, socoteau că primejdia e inexistentă, și că totul se va aranja printr-o simplă înțelegere cu Guvernul Provizoriu.

Sosesc rapoarte: a început debandada. Pretutindenii circulă trenuri înțesate cu soldați beți. Împăratul se decide, în sfârșit, să-l primească pe Rodzianco, stăpân pe capitală, idol al mulțimilor. Din Pskov îi telegrafiază: „în numele mântuirii Patriei și a fericirii Poporului" îi încredințează puterea, cu condiția ca „ministrul de Război și ministrul de Externe" să fie numit de Țar. Dar Rodzianco renunță la o întrevvedere cu împăratul și delegă doi membri ai Dumei să meargă la Pskov. Aceștia sunt precedați de o telegramă a comandanților de armată cari îl sfătuiesc și îl imploră să abdice în favoarea țareviciului.

După câteva ceasuri, Țarul era hotărât. Renunță la tron. Evenimentele au arătat că aceste supreme concesii n-au mai putut fi de folos. Guvernul Rodzianco - el însuși - n-a mai stăpânit situația și dezlănțuirea evenimentelor. Rezistența oarbă, izvorâtă din cinica ignorare a realităților, - ezitățile și dezorientarea monarhului, a camarilei și a guvernului absolutist au determinat cea mai formidabilă explozie de forțe și pasiuni populare. Zăgazu, care nu fusese ridicat la timp, a fost debordat și rupt, și valurile au rămas stăpâne. Încăpățănarea și inconștiența determină întârzieri cari zădărnicesc, în cele din urmă, orice concesii, orice capitulări.

E ceea ce se desprinde din severa expunere a poetului Alexandru Block.

TAKISMUL ȘI REVOLUȚIA

D. C. Xenii e faimos prin ministeriatul său de o lună în guvernul prezidat de Take Ionescu, al cărui fidel și recompensat țucălar a fost, neîntrerupt, o viață întreagă. A dus, în acea vreme de apogeu, o comică luptă cu cortina lui Resso și cu rezistența directorului de atunci al Teatrului Național, Victor Eftimiu, care l-a întrecut și l-a învins printr-o inegalabilă artă de a se prosterna: din acel moment a și început declinul d-lui C. Xenii, demoralizat de pierderea recordului său domestic, de sclav de cameră și corp al marilor zilei.

Declin cu atât mai evident astăzi, când s-a pus la îndemâna d-lui Stelian Popescu, pentru întrebuniări similare, sporite și prin sarcina de a cugeta în numele șefului.

C. Xenii redactează buletinul politic al *Universului*.

Pe ziua de ieri se lansează într-o paralelă între marea revoluție franceză și revoluția pe care ar pregăti-o d. Iuliu Maniu. Aceasta din urmă n-ar avea, scrie autorul, nici o șansă de succes.

Condițiile din Franța de la '89 sunt cu totul altele decât cele din România în 1928, - descoperă, fără prea multă dificultate, d. Xenii. Revoluția, culminează d-sa, e o afacere periculoasă. De acord. D-sa este în măsură să știe, mult mai bine decât oricare altul, că un samsarlăc copios, o intervenție bine remunerată, constituie o afacere mult mai comodă și mai recomandabilă decât o revoluție.

Mai lesne riscă, d. Xenii, în materie de afaceri, chiar un război, decât o răzmiriță. Experiența d-sale personală i-a clarificat, fără puțință de îndoială, preferințele.

Dar nu poate fi totdeauna, și în toate, vorba de ceea ce preferă d. Xenii. De aceea ne îndoim de profețiile și de rozele, dumisale, viziuni. Nu e suficient ca țaranul să fie proprietar și „privilegiat al impozitelor”, ca țara să rabde tâlhăriile și să tolereze greșelile și incapacitatea guvernanților.

O recoltă bună nu rezolvă un proces social și politic, nici nu-l amână. Prea reduce totul, d. Xenii, la o chestie de stomac. Nu e vinovat, desigur. E în firea dumisale. Dar grijile viitorului rămân, totuși, mari.

ÎNCĂ UN MARE DISCURS

Vocea d-lui Mussolini, solo de dictator, domină iarăși concertul european. E probabil o necesitate de expansiune a organismului d-sale care, în vocalize sonore, exprimă, politicește, Italia, în criză, de la un timp, de tenori autentici. E nevoia de spectacol, și de spectatori, aceea care împinge pe alpinistul social, d. Mussolini, să-și umfle pieptul și să gesticuleze pe piscuri față cu

soarele și granitul. Această pasiune oratorică, această predilecție abundent satisfăcută, pentru expozeurile profetice, trădează, poate, pe lângă tendința de a-și afirma importanța - „vorbesc, deci sunt ascultat” -, și acea nesiguranță în izolare care te obligă să fluieri în pădure sau să cânti pe întuneric. Mai sunt câțiva muritori în aceeași amețitoare situație de Duce, dar fără titlu. Nu-i vedem, totuși, stăpâniți de diavolul profetic al expozeurilor. Cel puțin de două ori pe an, Ducele tună și fulgeră - e genul d-sale -, oratoric, despre „politica externă a Italiei”, ca și cum ar fi, aceasta, cea mai de seamă preocupare a omenirii. Socotim, pentru copiii pământului, că e tot atât de interesant să fim informați despre politica externă a Marii Britanii, bunăoară, și a Uniunii Sovietice, două state care-și dispută, într-o mută și febrilă încordare, imperiul lumii. Poate că ne-ar interesa intențiunile și orientările Americii, ale Franței și ale Germaniei. Dar tocmai Chamberlain și Lunacearski, tocmai Kellogg, Poincaré și Stressemann sunt afectați, în chestiunile externe, de un laconism supărător pentru curiozitatea noastră.

Oamenii se emoționează de cuvinte: e în natura lor. Verva externă a lui Mussolini excită cafenelele, cancelariile și redacțiile globului. Italia, prin glasul Ducelui, s-a declarat fâțiș pentru revizuirea tratatelor. Încă odată, deci, politica Italiei, cu preocupările ei, desigur, mai înalte, este, vrând-nevrând, categoric vrăjmașă intereselor României.

Nu se poate, din punct de vedere românesc, reține altceva din galimatismul profetic al dictatorului italian. Punctul său de sprijin, în politica central-europeană, e Budapesta. O proclamă și repetă că marea nedreptate a tratatelor e mutilarea Ungariei: restabilirea frontierelor ungurești, ea singură, va statornici pacea în mijlocul continentului. Italia va sprijini o asemenea politică.

Această declarație e însoțită de cinica mărturisire că în chestiunea optanților, ca și în „ridicula afacere de la St. Gothard”, Ungaria s-a bucurat de concursul ferm al diplomației italiene. E atât de clar încât demersurile de astă-iarnă, la Roma, ale reprezentanților noștri, nu pot fi altfel calificate decât de orbire. Iar ezitățile și subtilitățile impuse politicii externe românești, în lumina destăinuirilor d-lui Mussolini, apar ca un pericol național.

Cunoaștem păreri d-lui Titulescu despre francofilismul excesiv al politicii românești și disprețul d-sale, disimulat, pentru Mica Antantă. Și iată că d-l Mussolini își arată bucuria că „Mica-Antantă are un caracter negativ, ceea ce e mai mult decât o indicație că această bucurie a dușmanului declarat al granițelor românești poate fi curmată tocmai prin completarea și desăvârșirea Miciei Antante. Tratatul de alianță trebuie împins până la ultimele lui consecințe firești: Iugoslavia, Cehoslovacia și România să-și garanteze toate frontierele, împotriva tuturor dușmanilor eventuali. În acest sens trebuie îndreptate eforturile politicii românești.

Atitudini mai complexe, formațiuni mai subtile, sferturi și jumătăți de alianțe, pentru fracțiuni de situații, cu V, sau % prieteni sau aliați, după cazuri și împrejurări, sunt combinațiuni și artificii de cancelarii, aventuri iscate de creiere mult prea imaginative. Mussolini, dimpotrivă, și-a plantat atitudinea pe o bază largă și clară: revizuirea tratatelor cu sprijinul inevitabil al Angliei, al Germaniei și al Ungariei.

Sfidarea nu îngăduie formalități. Vremea izmenelilor a trecut. Și cu toate că România e o cantitate neglijabilă în viziunea d-lui Mussolini proiectată pe un teatru mondial, între 1935-1940, se impune o atitudine drastică față de anticipările verbale ale unui atentat asupra frontierelor de la Trianon: jos mâinile! Pentru noi, tăcerea guvernului român poate fi explicabilă: semne de paralizie și incapacitate. Peste graniță, însă, tăcerea înseamnă impotență, resemnare, consimțământ. În curând, totul va lua proporțiile unei trădări involuntare.

E de prisos, desigur, să relevăm că evocând pactul de amicitie italo-român și reclamând, în același discurs, revizuirea Tratatului de la Trianon, d. Mussolini își nesocotește semnătura și angajamentul: d-sa a garantat în 1926 frontierele actuale ale României. În kaiseriana d-sale teorie a nulității tratatelor, intră desigur și formularea non-valorii cuvântului dat și iscălit.

În toată această declarație de vrăjmășie, a ultimului d-sale expozeu, d. Mussolini își poate însă crea un titlu la recunoștința României: acela de a-i fi atras atenția asupra rățăcirilor de până azi: de a-i fi indicat, din timp, o politică externă fermă și precisă. Și

fiindcă astfel sunt încă împrejurările în Europa, această politică nu poate fi decât: contra Fasciei! contra magnaților!

PROASTA SATULUI

Pe zi ce trece, Societatea Națiunilor se afirmă ca un simplu birou de înregistrare, ca un oficiu de constatare și consfințire a stărilor de fapt. E o realitate pe care au înțeles-o și au exploatat-o în folosul lor popoarele îndrăznețe și conștiente. Rând pe rând, turcii, italienii, polonii și maghiarii s-au folosit de slăbiciunea, și, în același timp, de artificialul prestigiu al Ligii. Orice uzurpare, orice lovitură, oricât de izbită și de consolidată, are nevoie, în cele din urmă, de sentința confirmativă a vreunei instanțe superioare, sau de recunoașterea oficială a vecinilor, spectatori fără interese prea speciale de apărare. În felul acesta Dreptul își menține mica sa prerogativă la un cuvânt de spus după o ispravă consumată. E unica sa forță, - necesară, dar derizorie. Căci cuvântul său nu poate decât să aprobe deciziunile și actele celui mai forte. Aci, pe pământ, el își are preoții săi iscusiți, cu tocă și cu robă, cari să-i tălmăcească, întortocheat, capitulările-i solemne. Deasupra națiunilor, într-o imaginară zonă eterică, printre porți de azur și coloane de nori, planează o cumpănă de aur, frauduloasă, pe al cărei taler cu strâmbătăți apasă, cinic, pumnul celui mai tare. Sucursala divinei instalațiuni funcționează, pentru cei mai ireductibili și redutabili impricinați, cari sunt popoarele și guvernele, la Geneva.

Singurul stat care s-a înfățișat acestui tribunal, cu naivități și nerușinări candido de Phrynee, nud răsărită, dintre rufele-i vapoase, în fața judecătorilor, cuceriți de atâta frumusețe și virtute în pielea goală, a fost România. Dar judecătorii săi nu sunt esteții rafinați și înțelepți ai tribunalului antic, ci bătrânii surpați și cinici, hârșiți în cariera de dezvirginatori și negocianți de carne vie, ai unui superparlament intercontinental.

Ei nu s-au lăsat impresionați de linia pură a oratoriei d-lui Titulescu, ci au cătat la plastica deficitară și echivocă a maestrului.

România nu s-a retras cu nici un protector după exhibițiile-i adorabile și repetate. Cel mult dacă a trecut din poală în poală, inutil pângărită de flirturi, oferte, dăruiri și abandonări succesive. Bătrânii stricați de la Geneva n-au nici cavalerismul unei atitudini cuviincioase și decente față de femeia care li s-a încrezut. Astfel s-a retras România din localul Națiunilor: hulită ca Mona Vana, lapidată ca Juditha. Asupra ei se operează, de la un timp, marile dovezi și demonstrații de justiție și imparțialitate ale pretoriului internațional, compromis și acoperit de ridicol, într-o infinitate de prilejuri ratate. România e pe cale să devină suprema resursă, unica rațiune de a fi a instituției de la Geneva.

E calul de bătaie al deprinderilor ei juridice. Credem aproape că această nefericită și umoristică situație va deveni cu vremea o garanție a însăși independenței noastre. Necesitatea în care se află Societatea Națiunilor, de a păstra sub jurisdicția ei un stat docil asupra căruia să-și exercite simțul de dreptate și din ale cărui blegi expuneri să-și facă un titlu de prestigiu, îi creează obligațiunea de a-l menține, în cele din urmă, în ființă. România este „domnul care primește palme” pe malurile Genevei. Dacă n-ar fi fost România, desigur că Societatea Națiunilor ar fi inventat-o. E o chestie de demnitate și pudoare, e o problemă vitală.

Turcia lui Kemal-Pașa a reocupat Constantinopolul, gonind garnizoanele aliate, în 1918. Societatea Națiunilor s-a înclinat. Mussolini a bombardat Corfu, nimicind o instalație de refugiați și decimând niște excursioniști. Societatea Națiunilor i-a acordat cincizeci de milioane de lire despăgubiri. Lituania a obținut în 1918 Vilna din partea Societății Națiunilor. Un general polonez a intrat în Vilna. Societatea Națiunilor se bălbaie până azi. Ungaria a fost prinsă în pat cu peninsularul Mussolini, prevăzut cu o mitralieră, ca mijloc de înțelegere. Comitetul Ligii Națiunilor a examinat corpul delictului și a găsit că e de natură cu totul particulară. În această scabroasă chestie au vorbit cu vehemență reprezentanții Cehoslovaciei, Iugoslaviei și Franței. A răspuns cu aroganță un general maghiar. Singurul discurs timid și fleșcăit a fost al d-lui Antoniadă, reprezentantul României: adică al statului cel mai amenințat. Mâine se va judeca din nou reforma agrară sub chestiunea optanților. Singurul stat care n-a impus respectul

îndeplinirilor lui și al suveranității lui, la Geneva, e România. Iar vina e, desigur, a guvernului, paralticului prizonier al străinătății, victima dezarmată a formulei „prin noi înșine”.

Aproape fiecare sat al țării își are proasta lui. O biată femeie, săracă și scrântită la minte, hărțuită de copii și de câini, și de poftele acelor dizgrațiați, cretinii, gușații și bețivii, alungați, altfel, de pretutindeni. E imaginea României de astăzi în ansamblul european. Situația noastră externă se caracterizează de minune cu versurile decadentului poet Rollinat:

*„Elle était toujours enceinte,
la pauvre buveuse d'absinthe "...”*

DE LA MUSSOLINI LA BETHMANN-HOLLWEG

Om al loviturilor de stat și de teatru, agitator de vorbe mari, jonglor de baloane de încercare, d. Mussolini hărăzește Europei ascultătoare, și mai ales „glorioase”, momente de nemerită nelinește. Seninătatea relativă din cerul boltit al politicii europene este, mulțumită Ducelui, străbătută din timp în timp, de câte o expresie fulgerătoare însoțită de o grimasă de efect. Expozeul recent are toate elementele cari au caracterizat până acum personalitatea omului de stat italian. Este clar, categoric și mai ales spus de la nivelul înalt pe care cele șapte coline ale Cetății Eterne îl împrumută vorbitorilor italieni.

Din el se desprinde, însă, o dureroasă morală. Războiul nu a folosit la nimic. Experiența tragică a anilor de tranșee nu a modificat decât o hartă, dar nu „și concepția oamenilor de stat. O veche concepție, care pe vremuri reușise să revolte întreaga lume și care părea înmormântată în groapa comună a jertfelor și deziluziilor, se ridică din nou la orizont, renaște din cenușa uitării. Ea nu face altceva acum decât să se mute pe un alt meridian, să se plaseze la o altă latitudine. Dar rămâne aceeași concepție de imperialism

' „Ea era mereu gravidă / Săraca băutoare de absint...” (franc).

cutezător, conștient de cinismul țelurilor urmărite. Azi, d. Mussolini se ridică împotriva tratatelor de pace, disprețuindu-le, așa cum odinioară cancelarul Imperiului german, Bethman-Hollweg, a făcut-o, în ochii aceluiași bătrân și glorios continent. Pentru cancelar, tratatele erau simple petice de hârtie, pe cari le rupi, în disprețul semnăturii cu care a-i întărit-o, le rupi, le azvârli la gunoi sau fabrici corăbii pentru jocul copiilor în bazinurile grădinilor publice. Pentru d. Mussolini, același lucru. Le rupi sau le modifici, după cum crezi, după cum vrei, sau după cum „necesitățile unui popor în creștere” îți dictează. Aceeși necesitate care, după cu spuse Bethmann-Hollweg, nu cunoaște legi - și care duse la nerespectarea tratatelor existente în 1914 - va intra în joc, atunci când nevoia de expansiune a imperialismului italian o va pretinde. Față de această concepție-, la ce mai sunt bune pactele de arbitraj, ce confiență mai poate prezenta în spiritul poporului o hârtie, sigilată și paragrafată, în aplauze, cu aparat de ședințe solemne și defilări militare, - cari scăpată, prin forța realităților ascunse, într-un ridicol de operetă.

D. Mussolini, reeditând o sfruntată și răpusă concepție politică, nu izbutește decât să se semnaleze popoarelor vigilente cari vor improviza, în fața Italiei, cordonul sanitar, fatal Germaniei și Rusiei.

O PROBĂ DE MISTER

Surpriză, pe masa de scris: un corp negru-cenușiu peste vraful de ziare și hârtii - poate o bucată de gresie, improvizată în *presse-papier*, sau vreun ghem de zgură, ori o schijă de obuz, vreo mostră de săpun prost, ori, mai degrabă, o piatră de lustruit sobele de tuci? Ne apropiem, nedumiriți. Frântura de materie întunecată și zgrunțuroasă își păstra cu îndărătnicie misterul. Aspră arătare, indescifrabilă și dătătoare totuși de greutate. Pe ce căi subtile, oare, corpul acela necunoscut se adresează nervilor sensibili din deșertul de sub coșul pieptului și îl frământă a revărsare? Privirile cercetează

taina lipicioasă în zăcerea ei îndărătnică. De unde vii și cine ești, o tu, masă de atomi care sfidezi experiența și cunoștințele noastre științifice?

- Evrica! - exclamă, strivind o muscă imaginară pe frunte, un redactor cu predilecții cosmologice -, pietroiul acesta sfârtecat și frânt sosește de pe altă lume: e pârțică dintr-un aerolit, fără îndoială.

Străbătuți de un fior interplanetar, ne aplecăm, cu evlavie celor de la Mecca, peste negrul, mutul, scârbosul, neînsuflețitul și neindescriptibilul mesager al altor circuituri și sfere.

- Te înșeli, urlă un tovarăș, ras proaspăt, nu-i decât o perucă murdară prinsă într-o masă pietrificată de alifie mercurială!

- Ba e o ciupercă, din cele ce cresc pe coaja copacilor, întâmpină un botanist.

- Un cancer, îi tăie vorba unul care făcuse un an de medicină și eșuase în gazetăria semiliterară.

-*Merdel* - cambroniză' al cincilea, și până să aibă dreptate,

- Ce-o mai fi și asta domnule? se văieta, în sfârșit, cineva care nu își permitea niciodată o părere precisă...

Ședința se eterniza, perplexă, în jurul mesei de scris care suporta motivul și obiectul îndoielilor noastre.

- E poate sufletul lui Vintilă Brătianu...

- E politica externă a României.

- E creierul regimului...

- E o lavă adusă din Herculănum și Pompei...

- E plămânul unei momâi egiptiene!... Oboniam.

Deodată astronomul sparse tăcerea cu un hohot de râs:

- E o bucată de pâine! persuadea el cu accentul găsit al adevărului, o bucată de pâine de pe front, păstrată în muzeul vreunui regiment.

- Imposibil! hotărî cel care era să fie medic (pipăind misterul), oricât de proastă era pâinea în război, nu putea să ajungă în zece ani în halul acesta!

- Are dreptate, încuviință un glas.

Era să renunțăm, dacă unul din noi n-ar fi zărit, pe masă, o etichetă, evident dezlipită de pe neidentificatul obiect al discuției noastre.

' *Cambrer* (franc.) = a se arcui.

- Citește tare, îl rugărăm. Și el citi:

„Probă din pâinea pe care o dă oamenilor, ca hrană, baronul de Rainik, proprietarul moșiei Rainik - Ialomița”...

- Așa da, mai înțelegem! ridicărăm, în cor, ședința.

ÎNDEM N LA LEGALITATE

La Bihor, la 26 iunie, se experimentează, pentru a doua oară, rezistența cetățenească. Zicem: pentru a doua oară, fiindcă o primă și reușită încercare s-a făcut cu prilejul adunării de la Alba Iulia. Exemplul a fost inaugurat de către chiar fruntașii opoziției populare. Dârza lor hotărâre și energica lor declarație că vor ține congresul cu orice preț, a intimidat și a răpus harțagul dictatorial al guvernului. A fost o capitulare în câmp deschis - și cea dintâi. Și acum, iată, scrisoarea d-lui Iuliu Maniu către bihoreni arată că Partidul Național-Țărănesc pregătește guvernului înfrângerii noi. E și firesc.

Teroarea și abuzul nu înfricoșează prin ele înșile, ci prin frauduloasa lor participare la principiul de autoritate. Doi jandarmi nu reușesc să oprime un sat întreg. Țăranul e confuz și paralizat fiindcă cei doi zbiri reprezintă, până și în abuz, ordinea și legea. Uniforma lor speculează, apoi, într-însul amintiri de ierarhie și disciplină militară. Îndrăzneala, deci, a unui ministru oligarh și a unui administrator de plasă nu-și are izvorul într-un curaj propriu, ci se sprijină pe ascultarea mașinală și pe teama perfecționată a cetățeanului în fața legii. A fost nevoie de zece ani de prigoană, de corupție și de farsă guvernamentală și administrativă pentru ca locuitorul să se dezbrace de o disciplină care îl supusese până la orbire, și să vadă cu ochii liberi, dincolo de insignele și de simulacrele autorității, chipul hidos al uzurpațiunii travestite. E clar, în sfârșit astăzi, pentru tot norodul: miniștrii, pretorii, prefectii, jandarmii și primarii își pierd autoritatea cu care sunt investiți, la cea dintâi mișcare a lor nelegală, la primul gest abuziv și amenințător. Cei ce calcă legea și procedează, totuși, ca autoritate, nu sunt decât îndrăzneți mistificatori.

Alegătorul bihorean știe astăzi că funcționarul care îi va refuza cartea de alegător e un hoț. El știe că jandarmul care va încerca să-l împiedice de la vot e un bandit. El își va aminti, când va fi bătut și împușcat, de porunca Scripturii.

Și cum guvernul cunoaște și el această stare de spirit, va socoti prudent să procedeze ca la Alba Iulia, cedând. E mai cuminte și, în felul acesta, agonia îi va fi lină, moartea mai dulce, iar țărâna, poate, ușoară.

PENTRU 13 ANI

În sfârșit, cu sincope lugubre, cu desperate pierderi de conștiință, cu prăbușiri în catalepsie, cu deșteptări aiurite, cu furii incoherente, târâș-grăpiș, pe brânci, în patru labe, guvernul a ajuns în pragul verii, ca la un țarm lins de ape, răcorit de liniște, răsfățat de soare. Trebuie să fie într-o stare sufletească vecină cu a ocnașului evadat din fortul de la Tropice, după ce a pus între el și putere codrul sinistru, cu jivine flămânde, cu pitici răi și țăntari săgetători. Unda blândă a Pacificului îl va purta pe o bâră până la o corabie de contrabandiști și până la limanul libertății, unde îl așteaptă luptei noi. Dar, cel puțin până atunci, e singur și stăpân pe sine. Ca un guvern plutitor pe talazul vacanței.

Mai sunt, se zice, câteva hopuri. Nu în lunile de vară, însă, va cădea guvernul ciuruit de pe parapetul puterii. Nu în lunile de vară se încheie viețile. Arșița nu omoară. Desăvârșește numai putrefacțiile și cangrenele. Vara e un vast balon de oxigen și un cuptor în care se dospesc cărnurile bolnave. Toamna e cimitirul care așteaptă, în gropi umede, recolta, pusă la punct, de lepre și mucegaiuri. Din acest punct de vedere, deci, a amânării horcăitului final, isprava guvernului care a rezistat cu exasperare, e o adevărată victorie medicală. De atâta știință și eroism, pute văzduhul țării. Dar nu-i poți face o vină omului că durează până la ultima-i suflare. Iată-l într-un moment de odihnă. Presimte o noapte și o zi mai liniștită, - mintea lui împăienjenită recapitulează fazele recente ale năprasnicei agonii. Să-l urmărim.

Ce a vrut acest guvern de șase luni încoace? Nimic alt decât să salveze moștenirea de putere pe care i-a lăsat-o, grea și neașteptată, Ionel Brătianu. Acest atlet al loviturii de stat se avântase într-una din acele întreprinderi cari reclamă, neapărat, viețuirea celui ce o concepute. El singur corespundea, cu mijloacele sale, unei concepții atât de întortocheat personale. Din ziua de 4 ianuarie 1925, Ionel Brătianu întrevăzuse o nouă perioadă de dictatură liberală, care, începând la un moment oarecare, să dureze vreo zece-doisprezece ani. Pentru el, principala problemă era să se găsească la guvern, în acel moment, ușor de prevăzut și - cu oarecare aproximație - precizabil. Guvern Averescu, - pauză între oboseala liberală și momentul agoniei regelui Ferdinand. Din pridvorul înalt de la Florica, un an de pândă ațintită și felină. Un salt: Ion Brătianu a prins momentul, ca o pisică un fluture. Și a început să se joace cu el, grațios, sprinten, plin de fantezie și iscusită deprindere. Avea, dinainte-i, treisprezece ani - funestă cifră - până la majoratul regelui Mihai.

În alternative de calm și alarmă, preparate după rețeta știută, a declarațiilor senzaționale, a înțețirilor și atenuărilor de stare de asediu și cenzură, presărate la răstimpuri de câte o arestare și un proces, - și răstimpul între două domnii va fi traversat, fără zdruncinări cari clintesc rinichii unui regim. Procesul Manoilescu. Oricare alt prim-ministru ar fi demisionat. El redactează un comunicat drastic și dezastruos și trece mai departe. Atunci a intervenit un căpitan de streptococi care, de pe gâlca dictatorului, i-a năvălit în sângele fierbinte. Flota palidă a leucocitelor liberale aținu calea năvălitorilor. Marșul streptococilor. Ei cântau *Marselieza* și *Deșteaptă-te române* pe o căldură de 41 de grade. Ei știau, ca și leucocitele cotropite, că victoria e aceluia care rezistă un sfert de oră mai mult și fiindcă au ținut minte acest lucru, mai mult decât adversarii, în cele din urmă au biruit.

Și iată guvernul cu moștenirea celor treisprezece ani pe brațe. Minuțiosul Vintilă Brătianu a socotit povara insuportabilă și viitorul inextricabil. A demisionat. Dar organismul creat de demiurgul politic Ioan reacționa de la sine: i s-a refuzat demisia. D. Vintilă a stăruit. Apelează la d. Maniu. Pertractări. Impresie de netăgăduită panică în guvern. Atunci, cu diferențele de aspect și temperament, d-l Duca se improviza în Clemenceau-ul guvernului. Începu să

acuze pe vintiliști de defetism. Oamenii d-sale blamau puzilanimitatea și neputința primului ministru. D-l Duca înduplecă toată lumea să lase colacele de salvare și să se lege cu funii de catarte. Treacă valurile, bată vânturile: nu ne mișcăm de aici! Asta fu și rămase tactica guvernului. De atunci încoace a izbucnit și a trecut o foamete. S-au dezorganizat transporturile. S-a întins șomajul. Muncitorii și țărani și-au dat mâna în mizerie, contra liberalilor. Au izbucnit în țară unsprezece mari întruniri. Peste graniță s-a pierdut și s-a recâștigat procesul optanților. S-a pus chestia revizuirii Tratatului de la Trianon. S-a proclamat sub cerul românesc jurământul spăimântător de la Alba Iulia. O adunare națională a denumit guvernul „dușman al patriei”. S-au început, și se prelungesc, penibil, tratativele de împrumut. S-a renunțat fără rușine la întregul program economic liberal. S-a adoptat cu cinism programul adversarilor. Nu s-a reușit în nimic. Domnul Vintilă nazalizează: „Văd și eu, dar n-am ce face, - țara mă vrea”. Totul trosnește, pâraie, se dezagregă. D. Vintilă, întărit în monomania lui, constată: „Am numai succese”.

Iată, a venit vara. Iată-i, au ajuns vara. Parcursul, în timp, e o dâră purulentă, disputată de muște verzi. Dar guvernul consideră ca o victorie atrocea lui strecurare printre lovituri și printre dezastre. La toamnă, spun ei, se vor retrage. Depinde. Dacă organismul robust al țării se va întrema, cât de cât, în acest răstimp, în care nu-l mai bântuie miniștrii și dregătorii în concediu, guvernul va găsi la toamnă noi motive să horcăie, în marsupiul răbdător al patriei. Dacă, dimpotrivă, starea ei se va înrăutăți, guvernul se va retrage. Căci vermina părăsește întotdeauna trupul care, învins de tifosul exantematic, începe a se răci.

ATENTATORUL

Într-una din republicile Americii de Sud s-a întâmplat un atentat politic nou. Președintele, îmbrăcat civil, deși principala lui meserie era de general de corp de armată și a comandat, în munții natali, până la cincisprezece sute de vânători și de geambași,

prevăzuți cu trei tunuri scurte pentru tragere directă, tocmai primise defilarea gărzii republicane și trecea printre două rânduri de populație entuziastă, în Fordul său recentism de patru locuri, cu sofeur de ciocolată, pornire mecanică, deschis.

Șoferul negru era un fel de a demonstra împotriva moravurilor inumane ale marei confederații de la nord. Paradă ocazionată de împlinirea unui an de la marșul și lovitura de stat care-l adusesse în capul treburilor publice.

Un an, de când își făcuse intrarea triumfală în palatul prezidențial, trecând peste cadavrul predecesorului său, străpuns în prag, nefericitul general de corp de armată Carramba, rivalul său, părăsit din primul moment de trupele guvernamentale, cuprinse de panică la pasul rebelilor din stânci. Învingătorul luase din primul moment masuri cumplite, pentru menținerea ordinii noi.

Toți șefii partidului advers, generalii și coloneii armatei fugare, au fost executați în primele 24 de ore, conform sentinței unui tribunal marțial cu procedură urgentă. Capii de familie ai fracțiunii plutocratice ostile noului guvern au fost închiși în fortul zidit de spanioli în 1527 și constrânși acolo să se sinucidă prin strangulare sau aruncare de pe metereze. Averile lor s-au confiscat însă numai pe jumătate, fiindcă dictatorul știa că nimic nu e mai primejdios și mai hotărât decât un adversar redus, prin mizerie, la disperare. Iar familiile, constituite în consilii în jurul câte unui moștenitor minor, pentru o cât mai dibace și mai îndelungată cultivare a disensiunii intestine, fură deportate la țară, pe nesfârșitele pampasuri, printre herghelii.

Jaful prăvăliilor și magaziilor din port, trei zile. Cea mai anevoioasă operație a fost licențierea efectivului de campanie al gărzilor sale. Oameni fără altă meserie, ofițerii și soldații nu trăiau decât sau din soldă, sau din jaf. O înțelegere cu președintele statului vecin, tovarăș de pușcărie în Statele Unite, urmată de un război patriotic, semnal de tobe și drapele, evocări de strămoși și de revendicări moștenite: „ceasul a sunat”.

Beligeranții s-au masacrat glorios pe un vast platou, din zori până în crepuscul, în mitralie și urale. Crâncenă bătălie, - dar nedecisă. Tratatative de pace cu reciproce rectificări de frontieră și schimb de vizite oficiale.

Dar canalia soldățească era licențiată pe lumea cealaltă. Liniște, a urmat, de fier, cu stare de asediu, patrule și cenzură. Tolănit în Fordul prezidențial, care costă la uzină aproape opt sute de dolari, cadou de reclamă al marelui inginer și om de afaceri, președintele recapitula detaliile scurtei și peripezioasei sale domnii. Alături de el, juna sa fiică, turnată în bronz elastic și recent, arăta două șiraguri de dinți albi la două rânduri de cască-guri entuziaste și oacheșe.

Culori în aer, de flamuri. Sirene de port exală larma lor cea mai festivă. Arșiță, pălării de paie și fericire. O detunătură. Alta. Găurit, dezumflat, președintele se abătu în brațele tinerei democratice principese.

Atentatorul, un tânăr de douăzeci și trei de ani, palid, febril și famelic, a refuzat să dea orice lămurire asupra conjurației, declarând că a procedat din proprie inițiativă și în conformitate cu al său crez politic.

Regimul contra căruia a îndreptat soluția *browning-ului* său ducea republica de râpă. A mărturisit pesemne adevărul, căci a fost spânzurat în câteva zile, de tribunalul marțial, în numele partidului revenit la putere, al defunctului general Carramba, plecat, vai, dintre cei vii. Pe când dacă ar fi fost complice cu vreo oarecare opoziție, ea nu l-ar fi înlăturat mai puțin, dar, în orice caz, mai pe îndelete.

E scris în legea partidelor și a regimurilor să se dezberă de cei cari își creează un titlu la recunoștința lor, atât de sângeros, de definitiv și de măreț, ca un atentat izbutit. E scris în legea ta, o, anonim (până la un timp), febril și famelic atentator, tu, căruia, dintr-o dată, îți datorăm totul și care rezolvi totul și nimic, să dispare, sistematic, sacrificat de măreția sacrificiului tău stupid.

CULTUL EROULUI PREA-CUNOSCUT

După zidirea în piatră a moaștelor culese pe un câmp de onoare, s-a instituit un rit ținând și de protocol, și de sentiment: salutul eroului necunoscut.

În toate metropolele, solii și vizitatorii, delegați militari, suverani în trecere oficială sau incognito, simpli turiști, miniștri în turnee diplomatice, stele de cinematograf, toată această lume, în goană de automobil, s-a oprit lângă lespede funerară, peste care s-au prăbușit coroane grele de flori și amintiri. Cohorte de vizitatori și-au smerit statura, și-au dezgolit creștetul de greutatea păsloasă a pălăriilor, au înțepenit pentru o clipă în atitudinea de marmură a reculegerii. Era frumos și măreț acest postum omagiu adus anonimului care a pardosit, cu moartea sa, viața de trândăvie, afaceri și lux a generațiilor cari i-au supraviețuit.

Țara noastră nu a făcut nici ea excepție. Cultul acesta vitejesc a prins rădăcini, efectuându-se în marginile aceluiași protocol, în tiparul internațional, cu unanimitate acceptat de toate țările globului.

Iată însă că el tinde a fi înlocuit cu un nou cult, acel al lui **11. C. Brătianu**. Ziarele au relatat că vizitatori recenți au fost duși în grupuri să dea primul lor salut, la cel dintâi al lor contact cu Țara Românească, defunctului de la Florica. Mormântul, mai puțin simplu decât lespede patetică în nuditatea ei care adăpostește la Filaret pe eroul necunoscut, va fi de azi înainte obiectul de adorație al vizitatorilor străini. Florile cari se cuveneau soldatului întregitor de țară, vor fi de-acum, ca și gândurile, îndreptate spre mausoleul boieresc în care se adăpostește somnul confortabil al omului de stat român. Cinică ciudățenie a timpului! După ce i-au depozat, rând pe rând, copiii și văduvele în viață, liberalii depozedează azi mortul necunoscut și al tuturor, până și de singura-i mângâiere postumă.

RAMOLOCRATIA

Se vorbește, cu tristeță, de falimentul - acest negustoresc termen pare inevitabil - al generației de sacrificiu și victorie, aceea care e încă departe de patruzeci de ani, dar care inutil și-a risipit vigoarea în epoca de după marile-i realizări plătite cu sânge.

D. M. Manoilescu a ridicat cu elocvență plângerea și, din fericire, fără resemnare. D. Nichifor Crainic a adâncit problema. Mai din timp, în paginile *Cuvântului*, a apărut protestul în contra

nedreptei și funestei dictaturi a senililor, cari, în două grupuri, și-au împărțit, și după război, conducerea patriei, paralizându-i noul ei avânt, în rugina rutinei lor scârțâite, în nepriceperea și temerea lor debilă. Era pe vremea procesului lui Manoilescu, acea spectaculoasă concretizare a urii și a pizmei bătrânilor împotriva tinereții care le-a servit de cârjă. Să insistăm, cu sadismul celor ce se pedepsesc singuri. Astăzi, conflictul surd al celor două generații revine o clipă acut, în actualitate, odată cu încheierea procesului constituțional care durează de doi ani. Luptă de culise, de astă dată, dar tot atât de definitiv câștigată de bătrânii neputincioși la faptă și ispravă, meșteri însă ai intrigii și ai defăimării.

Generația care transpuse o clipă bătălia, pe câmpul social, a fost înfrântă. Fasciile averescane de la 1920, legiunile proletare din aceeași vreme, au fost sau canalizate și abătute de la țintă, sau dezbinat cu iscusință și risipite. O parte, apoi, se grupase în jurul unui șef firesc, prin rang și tradiție. Calculul rece al sinistrului moșneag, Brătianu, a răpus în rebelul impulsiv și dezordonat întreaga generație, avântată și desprețuitoare de ipocrizii și de forme. Și nu mai învie morții. Au trecut zilele eroismului posibil, zilele ascensiunilor bruște.

Cei ce n-au știut disloca, imediat după război, areopagul rebeșit, senatul friguros, al ciocoilor expropriate dar cramponate de putere, se închină astăzi ierarhiei stabilite. Încet, cu scurgerea anilor și venirea iernii, le vor urma la posturile de comandă, pentru a reprima, la rândul lor, de le va fi cu puțință, ritmul și tresărirea tineretului nou. Căci ceea ce a izbutit și s-a impus, și ni se transmite, ca un drept câștigat, e anacronismul revoltător, e primitivismul politic al ramolocrației. E o revenire, cu agravări absurde, la ordinea perimată a triburilor colorate: aceasta, cel puțin, prevedea scuturarea din curmal și din cedru a dictatorilor reîntorși în copilărie.

APEL CĂTRE SINUCIGAȘI

Mă numesc 328, sunt în etate de 45 de ani, știu carte multă și mă trag dintr-o familie de intelectuali, aproape bună. Am învârtit,

deci, toate meseriile, fără să fi învățat nici una și, spre uimirea prietenilor cari se căzneau opt ore pe zi prin birouri, redacții și tribunale, am vânturat Europa, inclusiv Rusia Sovietică, și am trecut Oceanul, de-a pururi în trenuri, vapoare, aeronave, hoteluri și metrese de clasa I, sfidând mereu cu surâsul meu preparat și pus la punct ca o mașină infernală, aiurita întrebare: de unde bani?

Mi-a mers, însă, rău, de la o vreme, căci - o spun să o știe și colegii mai tineri - imaginația dă repede de capătul aritmetic al expedientelor. Și dacă n-ar fi existat vechiul meu conșolar, ministrul Gută Tătăreanu, să-mi creeze o situație în organismul misterios al apărării statului, desigur, într-o bună zi Codul Penal s-ar deschis peste mine și m-ar fi strivit între paginile lui, ca pe o ploșniță. În curând, m-am distins în carieră, mulțumită ținutei literare a rapoartelor mele și înclinațiunei, înnăscute, pentru fantastic și bizar.

Deși utilizat în misiunile de subtilitate și fineță, mi-am obținut succesul de consacrare în afacerea care părea mai curând banală și neinteresantă a sinucigașilor. Pe scurt, părea la început o simplă afacere, vulgar-criminală, aceea că toți sinucigașii, de ambe sexe, pe cari hazardul, sau știința suverană, sau amândouă deodată îi scăpa, împotriva voinței lor, de la moarte, piereau, câteva zile după însănătoșire, împușcați în tâmplă sau străpuși de cuțit. E o recidivă, și alt nimic - se credea la început. Dar constatările medicului legist afirmau, neîndoios, că nu e vorba de o nouă încercare, de astă dată reușită, de sinucidere, ci de o crimă, dacă se poate spune, în toată legea. Și întâmplarea s-a repetat până a luat proporțiile unei calamități obștești: toți spânzurații, otrăvirii, împușcații cari au dat greș, în încercarea lor de a eluda neplăcerile și răspunderile existenței, erau executați, în termen fatal și scurt, de o mână anonimă. E crima unui nebun, exclamau reporterii, detectivii și sociologii. E crima unui maniac religios care răzbuună poruncile bisericii și pedepsește păcatul sinuciderii, afirmau romancierii. E crima unui poet plin de milă pentru acei cari au fost opriți, în mod abuziv, din călătoria lor depărtată, - intonau, în versuri, poezii.

- „E un complot comunist”, am proclamat, seara la raport, sec.

- „Ești nebun”, mi-a obiectat amicul meu, ministrul de Interne, „vrei din nou să ne îmbarci *dans une mauvaise affaire*. ^

- „Faci exces de zel!” m-a dojenit șeful Siguranței.

Eu însă mi-am început, în secret, cercetările. Am stabilit o relațiune între cele petrecute la București, cu întâmplările, aproape identice de la Londra, Roma și Paris, unde toți disperații scoși leoarcă din Tamisa, din Sena și din Tibru erau suprimați prompt de un justicier invizibil.

După o serie de arestări inutile, o descindere nocturnă m-a pus în posesia documentului. Un manifest care urma să fie răspândit peste câteva zile. O cât de mică întârziere, și truda mea rămânea zadarnică, fiindcă mișeii se divulgau singuri:

„Apel la sinucigași”. Comitetul terorist arăta că socotește o crimă contra umanității dezinteresarea sinucigașilor de suferințele contimporanilor. Gestul lor de a trece pe lumea cealaltă fără să fi săvârșit măcar un atentat politic, atunci când nu mai aveau nimic de pierdut - dată fiind hotărârea lor de a dispărea (stil detectiv - n. a.) -, trădează un egoism care merită pedeapsa capitală. Nimic mai înfiorător, într-adevăr, decât curmarea unei vieți pe cale de renaștere. (Această observațiune a mea a plăcut mult superiorilor, cunoscuți amatori de psihologie și aforisme.) Executarea în serie a sinucigașilor readuși la viață era, în mintea scleraților teroriști, cea mai bună propagandă pentru a trezi pe deznădăjduiți la un civism rău înțeles. Nici o moarte, nici o sinucidere să nu rămână inutilă pentru societate, glăsuiește noua tactică a dușmanilor ordinei.

Dacă fiecare băutor de spirt denaturat ar suprima un zbir și fiecare decavat, sau amant părăsit, dacă fiecare canceros, sau neurastenic, înainte de a face gestul cel inexorabil, ar atenta la viața vreunui dictator, a vreunui uzurpator, vrăjmaș al poporului, libertățile cetățenești ar triumfa curând și progresul social s-ar realiza de urgență. „Libertatea și egalitatea prin ajutorul disperaților” - iată noua doctrină care se bazează pe atenta cunoaștere a lașității oamenilor cu dor de viață și sănătoși. „Sinucigași din toate țările, uniți-vă!”, parafraza, în încheiere, Apelul confiscat.

într-o afacere necurată (franc).

De prisos să adaog, ceea ce am scris în raport, că manifestul și doctrina pleacă de la o profundă eroare psihologică. Starea sufletească a candidaților la sinucidere e legată totdeauna de cauze prea înrădăcinat personale. Nu se pot trezi, în acești nenorociți, sentimente de compasiune socială, în acești izolați, idei de solidaritate umană. Formula teroriștilor e aberantă, iar crima lor, cum ar zice Nae Ionescu, inoperantă.

Ceea ce am și susținut în raportul meu, pentru care am fost viu felicitat, iar ministrul m-a recompensat din fondul O. P.', copios.

NOI ȘI CEILALȚI

Iată, în toilul verii, un moment politic, cu deosebire încărcat. Niciodată, d. Vintilă Brătianu, n-a avut prilej mai potrivit să-și dea seama de inanitatea lui „prin noi înșine”. România, pe care banda bancară a Partidului Liberal a vrut-o chinezește izolată de restul lumii, e definitiv angajată în probleme externe. Toată liniștea ei depinde de rezolvirea acestora. Chestiunile interne se impun - s-ar părea - de-abia de pe al doilea plan. Dar o asemenea ierarhie a dificultăților nu e decât o iluzie, menită să împingă, cu mai multă violență, pe cel mai mic și mai obstinat dintre Brătieni pe un drum de renegări, de reveniri și, poate, de căințe. Intransigența lui de odinioară, de mult îngenuncheată, e adusă într-o ascultare treptat mai umilă: în curând, fruntea cea îngustă și încăpățânată are să atingă țărâna. Povara, cea mai actuală, a împrumutului, a optanților, a Miciei înțelegeri, îl obligă pe dictatorul-fără-voie să pipăie, cu nasul și ochelarii, realitatea. D. Vintilă Brătianu face o mare descoperire: a unei lumi de care depindem. Un proces tardiv de creștere se desăvârșește în d-sa. Suntem, desigur, victimele infantilismului său politic. Așteptăm ca, de la 62 de ani înainte, d. Vintilă Brătianu să intre cel puțin în faza delimitării între eu și non-eu. Această trecere nu e lipsită de zguduiri. Telegrama brutală

Ordinea Publică.

de la Berlin ne-o dovedește tuturora. Sunt șase ani de când d. Vintilă Brătianu a refuzat pur și simplu să recunoască existența Germaniei. Concepția d-sale de abecedar nu-i îngăduia să stea de vorbă cu o țară învinsă. Amintiri confuze, din cartea de istorie, îi arătau popoare desființate pe veacuri pe urma câte unui tratat dezastruos. În asemenea materie, primul-ministru trăiește încă în epoca de invazie a turcilor. După Tratatul de la Versailles, Germania fusese prefăcută într-un fel de pașalâc francez.

De aceea, d. Brătianu a refuzat să discute: între România biruitoare și statul german pus sub tutelă și supraveghere nu puteau exista *litigii*. Era convins, vistiernicul nostru, că învinsul trebuie să renunțe, în cele din urmă, la toate, și de aceea, smeritele lui oferte din 1922 au fost respinse, cu trufie. Mai mult încă: din opoziție chiar, d-sa își veghea și teroriza urmașii, nu cumva să trateze și să încheie cu Berlinul. Atitudinile stupide se răzbună. Trimis de finanța engleză la Berlin, d. Vintilă Brătianu, astăzi când nu mai era solicitat, ci se prezintă cu o mână întinsă și desfăcută ca un taler, a fost pus în fața unor condițiuni într-adevăr inacceptabile. Vremurile s-au schimbat. Atitudinile se inversează și ele. Plătim prețul nepriceperii, neprevederii și neroziei politice a d-lui Vintilă Brătianu. Stabilizarea, lipsită de sprijinul finanței germane, atât de strâns angrenat în interesele britanice, își pierde mult din sorții ei de reușită. Mistica brătienistă însă nu se turbură de un risc care privește mai mult finanțele țării decât ale Partidului Liberal. Aspră e lecția și umiltoare. Să suportăm, cu toții, stagiul de *Kindergarten* al specialistului Vintilă: dictatorul urmează un curs de geografie economico-financiară și unul de istorie. Până astăzi nu știuse să îngâne decât: prin noi înșine. Mâine va rosti: *papa* și *maman* - părinții aceștia descoperiți sunt vechile „mari puteri”.

Și în chestia optanților, d. Vintilă Brătianu avu prilejul să-și întregească viziunea despre lume. Marele poet ungar Ady Endre povestește, într-un poem în proză, de „cum a fost răpus Bodry”. Era, dulăul din curtea casei, amintire din cea mai depărtată copilărie. Era Bodry, câinele cel mai năprasnic de pe tot pământul, după cum curtea casei era colțul cel mai împodobit din toată lumea. Alături de Bodry, s-ar fi încumetat copilul să înfrunte toate

Grădiniță de copii (genn.).

primejdiile necunoscutului. Dar, într-o noapte, l-a găsit trântit în sânge și încheștat de grumaz de un câine și mai uriaș, și mai voinic decât Bodry.

Dezamăgire, deșteptare: există deci un câine și mai tare decât Bodry! E ceea ce a învățat d. Vintilă Brătianu din pățania, cu; alternative, de la Geneva: haita Partidului Liberal nu e de-ajuns să^ înfrunte neștiutul, nici să apere toate rapturile defunctului Constantinescu-Porcu.

Conferința Micei înțelegeri constituie al treilea motiv acut de lepădare de sine pentru d. Vintilă Brătianu. România, care pentru a-și reface finanțele a fost nevoită să ia drumul Canossei strămutată la Berlin; care pentru a-și apăra reforma agrară a trebuit să fângăduiască, în culise, revizuirea necinstitelor isprăvi de expropriere constantinesciană în Ardeal, și deci echitabile despăgubiri; această. Românie vintilească și constipată de suportarea liberalilor, se întoarce, în sfârșit, cu elan, spre alianțele ei naturale: amenințarea rectificării Tratatului de la Trianon obligă guvernul liberal la o atitudine solidară cu Iugoslavia și Cehoslovacia. Iar ezitățile și aritmia din timpul afacerii de la St. Gothard sunt acoperite de grete.

Triplă lecție de modestie, triplă afirmare a realităților neîndielnice.

FOAME

Era în 5 decembrie anul trecut. S-a sinucis cu un cartuș de dinamită așezat pe pânțele. A dat foc fitilului și a așteptat să se apropie flacăra. A închis oare ochii, a scrâșnit din dinți, și-a încordat voința să stranguleze, odată cu spaima, pornirea supremă a trupului de a se apăra? O detunătură la sfârtecat. Prin fum, vecinii n-au mai găsit decât o tocătură împrăștiată.

Muncitorul era de multă vreme șomer. Cât trebuie să fi răbdat de foame, ca să recurgă la hrana infernală a dinamitei, - odată pentru totdeauna? Ce hărțuieli, ce scandaluri, ce mizerii îi va fi făcut stomacul de s-a decis să-l îndoape, în sfârșit, cum se

cuvine. [...] s'ălbatică răzbunare împotriva organului stupid, 4f neîndurat. Muncitori, funcționari, studenți și intelectuali, **câți** M> aceștia nu înțeleg oarba îndârjire de a-ți smuci **stomacul** fi 1*1 spulbera până la stele, cu un ultim gest nimicitor. **Muncitorul** din Valea Jiului, care și-a administrat cumplita **cuminecături**'>| dinamitei, arată și altora calea de urmat. Mai sunt **în situații rui**, după relatările oficiale, aproape patruzeci de mii. **Ardealul flUPff** șomează, pe urma suprimării creditelor, determinând stagnam industriilor, a exploatațiunilor și a cherestelelor. **Dumicatul** infernal al minerului Ciura Ioan a deschis zgomotos această **problMtl**'>» paradoxul tragic al șomajului în România. Pretutindeni **bolgții**'>n părăginire, mucegăite forțe, energii atrofiate, așteptând **miloitivril** lui Vintilă Brătianu, a Băncii Românești, a Creditului **Induitrili** O țară întreagă paralizată și flămânzită de încăpățânarea **cointertMI** a unui maniac, de care nici un efort nu e'în stare să ne **dezber**.

Să fi ajuns, oare, la constipatele urechi ale primului-minlltll ferocea sinucidere a flămândului de la Petroșani? Poate **avei**'>vmfl înțeles omenesc, pentru Vintilă Brătianu, o cină cu **nitrogen**. Un super-harakiri ca al lui Ciura Ion? Mai curând, credem **Clj** In asemenea fapte, primul-ministru găsește un îndemn la **perseverenții** O țară **în** care șomerii, mizerabilii și disperații își sparg **pânțele** fi se avântă în neant, fără urme, poate fi guvernată oricum și **orlclt**,

DINCOLO DE CUVINTE

Nu ne putem aștepta, desigur, de la primul **comunicat** el conferinței Micei înțelegeri la rezultate. E un simplu **și inevitabil** cuvânt introductiv, dat în conformitate cu regulile **decolorante** ale diplomației. E o prefață la declarația de încheiere, la mult **așteptatul** răspuns, colectiv dar indirect, dat criticilor agresive ale **d-lul** Mussolini și campaniei italo-maghiare de revizuire a tratatelor. **Se** va efectua, deci, emoționanta trecere stilistică de la calp la **expresiv**, vom trăi momentul culminant al unui schimb, peste graniți, **de**

¹ Cuvinte șterse.

cuvinte. Dar nu pentru perfecționarea graiului în doi peri al diplomației, nu pentru născocirea unei noi formule de amenințare disimulată și rece, s-au întâlnit - sperăm, încărcăți de bune intenții, d-nii Beneș, Marinovici și Titulescu, la București. Sunt semne că, până nu s-au întrunit într-o primă ședință oficială, cei trei soli au și izbutit să clarifice, într-un spirit de îndreptare, tot ce a fost echivoc în conduita din ultimele încercări a statelor din Mica înțelegere. S-au remarcat, cu acea condamnabilă discreție care strică, totdeauna, alianțelor, și înlesnește diplomației învechite, pe câmpul mănos al încercăturilor, jocul infam al intrigilor, unele ezitări inexplicabile în atitudinea statelor celor mai interesante, cu prilejul contrabandei de la St. Gothard. Acestor ezitări se datorește, în cea mai mare parte, împrejurarea tristă că Mica înțelegere s-a întrunit astăzi asupra unui insucces usturător. S-a zvonit, apoi, că în diferitele dificultăți internaționale, la Geneva, prin cari au trecut statele ce participă din Mica înțelegere, ele s-au zbatut separat, fără să se bucure de asistența celorlalte două. Desigur, nu dintr-o neglijare a reciprocilor îndatoriri, ci mai mult dintr-o interpretare, prea strictă, a pactului care le leagă. Dar nu e oare însuși acest pact punctul de sprijin al criticilor d-lui Mussolini?

Mica înțelegere a și avut să dezbată asupra celor două probleme.

Inteligența subtilă și lucidă a reprezentanților ei a hotărât ca, pe viitor, în fața unor surprize din afară, Mica înțelegere să reacționeze solidar și prompt. Dar care e formula, care e, mai degrabă, descântecul putând să declanșeze, mașinal, organismul complex și dispartat al Micei înțelegeri în caz de nevoie? Nu ne îndoim că d-nii Beneș, Marinovici și Titulescu îl vor găsi și că îl vom cunoaște: vremurile noi condamnă și zădărnicesc perimata diplomație secretă. Arma cea mai eficace a unor interese clare rămâne sinceritatea.

Iată însă că cercetarea modalității care să fixeze și să mecanizeze atitudinea unitară a Micei înțelegeri, surprinsă, altfel, în trecutul recent, de evenimente, comandă perfecționarea ei neapărată. Decurg, de aci, o serie de deducțiuni. O trainică înțelegere politică reclamă o convențiune economică și o modificare a sistemului vamal. De îndată ce statele Micei înțelegeri au pornit pe această cale, comunitatea nouă, a intereselor lor economice,

determină o sensibilitate politică și națională unitară. E o înlănțuire fatală. Ea împinge întregul sistem până la o veritabilă alianță, implicând fiecare țară în interesele, în dificultățile sau bucuriile, celeilalte. Mica înțelegere va trebui să se conformeze unei legi naturale, sau să renunțe la sine. În curând, dacă va urma linia de dezvoltare economică ce de la sine i se oferă, ea nu va mai fi limitată la apărarea unui singur tratat și a unui singur hotar. Nervii celor trei patrii se vor împleți într-o răspândire care le duce, împreună, până în punctele sensibile ale tuturor granițelor exterioare ale Alianței. Orice încercări de artificială hotărnicire a intereselor, orice fracționări de solidaritate, sunt de mai înainte osândite. Mica înțelegere are de ales între extreme.

Un sistem economic și vamal reclamă, însă, o armonie între politica economică a fiecărui stat: România e atrasă de industrială Cehoslovacie, să imite efortul acesteia în favoarea agriculturii! O revenire la normal, desigur; dar foarte anevoioasă din pricina dictaturii liberale care își trage din perversitatea ei industrială existența întreagă. O politică agrară, apoi, de ridicare a producțiunii și a clasei țărănești, duce la înlăturarea regimului ilegal de astăzi; de-abia atunci, pe planul politic, România se înalță alături de aliata ei Cehoslovacia. Iar propaganda pentru Mica Antantă va ajunge, în sfârșit, masele populare; astăzi ea e o realitate numai pentru intelectualii cehi, iugoslavi și români.

Cele spuse aici despre România se aplică, aproape în totul, și Iugoslaviei.

Dar câte puteri ale întunericului și ale egoismului se ridică în fata acestor transformări?!

D. TITULESCU, LIBERALII ȘI ALȚII.

Știut este că nu în Partidul Liberal s-au cuibărit oamenii de spirit. S-au văzut opriți la poarta clubului de o suspiciune tradițională. Subversiv a fost și vinovat, în ochii Brătienilor, cetățeanul care trăda, cât de cât, talent, gândire, sau orice semn

vădind vreo eminență personală. Fără iertare, la liberali, crima, înnăscută și firească, de /ese-mediocritate.

Posomorâtă, stinsă și ursuză, turma birocratică, pascănd bogățiile țării, legile ei de selecțiune acordă drept de pășune doar celor spoșiți, de la natură, cu cenușiul impersonalității.

Selecție de tuburi digestive cu număr, dată și destin uniform la conovăț, meterez de frunți înguste, forță de apetituri ierarhizate, disciplină și marș de manechine cu șurubul depus la garderoba organizației... Liberalii au prigonit inteligența, ca pe un principiu; de răzvrătire, urăsc talentul ca pe orice vrăjmaș al ordinii lor birocratice, mulțumită căreia gravii, nezorii, solemnii și fățarniciir cu frână își urmează, cu o siguranță de funicular, modesta lor curbă ascendentă, prin peisajul statului.

Vintilă Brătianu: acest tipar, cu nume al găunosului omenesc, model de sterilitate, exemplificare a nimicului, mască a modestiei pretențioase și imagină de incultură congenitală, iată calâpul în care se toarnă seul topit al liberalilor.

Inchiziția întrebuița „fecioara de fier”, formă umană în care erau închiși și mutilați prizonierii. Liberalismul utilizează forma fizică și sufletească a vintililor săi, în care se comprimă și se schingiuiesc caracterele. Generația nouă a furnizat și ea vreo două duzini de asemenea fasonabile lichele, cari, după o scurtă perioadă de stridentă protestatoare, și-au tras, sub șezutul cu trânji precoci și furunculi, perna rotundă a biurocratismului. Ne rezervăm, pentru cândva, plăcerea sadică de a creiona, în gazetă, câteva din aceste încă juvenile mutre și rături.

Cert: legile lăuntrice ale Partidului Liberal sunt ale mai tuturor formațiunilor politice, cu interese precise și precizate pe seama statului, în această penibilă perioadă de burghezie mandibulară. Cei ce conduc ospățul, trâmbițat de toasturi despre binele național, au nevoie nu de tovarăși capabili să bruscheze ritmul obștesc al maxilarelor și să turbure rânduiala bucatelor, prin cine știe ce inițiative ale firii lor repezite și vizionare. Conducătorii, apoi, mai au dreptul la o admirație sinceră a condușilor, și care să nu fie numai strict disciplinară. În cele mai acefalice medii, se afirmă pretenția la o întâietate spirituală, și am auzit, odată, pe însuși d. Vintilă Brătianu disertând într-un cerc de casă și ascultându-și cu plăcere frazele scâlciate și înțelesurile lor primare.

În oamenii cei mai încuiați în sicriul lor sufletesc, își face drum neliniștea în privința hegemoniei lor inteligente, mai ales când stau alături de unii dintre acei neastâmpărați și nerespectuoși înzestrați cu darul creației și al analizei. Șefi de partide caută indivizi cu entuziasmul temperat și duhul sărac, chipuri posace ale datoriei cotidiene. În sensul acesta, ia naștere o înțelegere și o complicitate instinctivă între fruntași și gloată. Ea reacționează de la sine ori de câte ori corbul alb își face apariția în stolul cernit al tuturor.

Liberalii au perfecționat până la bestialitate felul acesta de excludere și stărpire a meritului, din mijlocul lor. E drept însă că votul universal, democrația și sistemul partidelor și al taberelor, l-au impus pretutindeni. Masa își simte coatele, se recunoaște, își strânge rândurile și înaintează, ca un întuneric compact. Trăsătura de lumină nu deosibește decât pe micul avocat incult și frazeolog, pe șeful burlesc al organizației de provincie, pe abjectul agent electoral, cu galonul frunțășiei.

Cei ce descoperă, cu gândirea lor, un sens acestei vaste frământări, cei ce îi travestesc hâzoșenia și îi poartă ecourile transformate și repercusiunile neînchipuite. În conștiința lumii, toți cei ce ordonează și silesc la fecunditate și realizare forfota dezmetică a politicianismului, sunt jertfiți, asfixiați sau izgoniți, în folosul gloatei lipicioase de agitatori și retori, din cluburi și suburbii.

DOUĂ ORAȘE

O statistică a Prefecturii Constanța spune că douăzeci de mii de români au vizitat, anul trecut, stațiunea maritimă alăturată, dar bulgărească, a Vamei.

Nu dorul de țări străine determină acest exod cu parcursul scurt. Nici verzile coline ale micului port vecin nu excită turismul cetățenilor din Vechiul Regat și din Basarabia. Ceea ce îi ispitește sunt cele două mari cazinouri, pe cari virtutea bulgară le tolerează fățiș, spre marea panică și ademenire a moravurilor noastre neolatine. Orientul întreg a dat năvală și a trezit la viață orașul,

mort altfel - tot atât de mort ca și Constanța noastră de astăzi -, al Varnei. Căci, la o depărtare de jumătate zi pe apă, își doarme somnul letargic, pe malurile-i galbene și dărăpănate, vechea cetate a lui Ovidiu, reînviată, o clipă, de Regele Carol. Acesta e faptul, și oricine trece prin Constanța e izbit de liniștea lăncedă a cheiurilor, de spectacolul marilor hoteluri deșarte, al Cazinoului pustiu și a unei sumedenii de clădiri încă nerestaurate din vremea războiului. În fiecare an, constănțenii se plâng de toropeala și sărăcia în care a ajuns orașul, de la închiderea Cazinoului. Dar apasă asupra-le osânda austerului Vintilă Brătianu: să piară Gomora!

Gomora însă a reînviat în apropiere și cetățenii virtuoși ai României se precipită, douăzeci de mii, la masa verde. Ceea ce înseamnă că soluția d-lui Brătianu, în contra imoralității, se aseamănă cu a ovreiului care a vândut canapeaua. Câți bani românești se pierd la Varna? Cât pierde statul, cât pierde Constanța și cât România, prin marasmul în care a căzut primul ei port la mare? Cât, dimpotrivă, s-ar câștiga... Dar nu cerem aci redeschiderea cazinourilor, ci protestăm în contra fățărniciei oficiale și, apoi, a uciderii unui oraș - de care s-ar putea să mai avem nevoie.

Fățărnicia, în cazul de față, e vădită. Închizând un cazinou, nu se combate cartoforia. Cei 20.000 de audacioși cari bruschează destinul, la mesele de la Varna, stau vie dovadă. Cartoforia se combate închizând sutele de tripouri clandestine, cari, sub denumirea de cluburi de lux, sau cluburi politice, funcționează zi și noapte, în București și în toate marile noastre centre. Cum să le închizi însă, când ele întrețin, pe de o parte, organele de control, pe de alta, o întreagă aristocrație „gaetanică” și scăpătată, și, foarte adesea, câte o organizație de partid de guvernământ, cu organul său oficial și zilnic? Socotim jocul de noroc imoral, mai ales în această destinație.

Recunoaștem că guvernul de incoruptibili se află în grea dilemă: ori morala, ori Constanța și exodul anual, de oameni și bani, pentru înflorirea Varnei. Îi lăsăm sarcina să se zbată delicat în găsirea unei soluții care să împace înaltele porunci ale eticii sociale, cu calitatea și necesitățile brutale ale faptelor. Așa merg lucrurile pe această lume: pe căile mijlociei, - vai!

D. Vintilă Brătianu e un bărbat virtuos. Se culcă devreme, la cântători se trezește. Lucrează mult, mănâncă puțin, bea numai apă. Nu fumează, cărți nu joacă (nici nu citește), nu-i plac femeile, și nici nu i-au plăcut vreodată. N-are dușmani, n-are prieteni. Numai slugi sau adversari - multe slugi și tot neamul românesc împotriva-i. Nu asasinează, nu pradă. Are, pentru așa ceva, jandarmi, temniceri, dregători, Parlament și samsari; dumnealui, prezidentul, n-aude - n-a vede.

Spiritele bănuitoare și înclinate spre rău s-au ofensat de atâta sobrietate. Nu se poate, spusu-și-au ele, ca într-o singură ființă omenească să se fi cuibărit toate darurile, îngerești, ale abstenenței. Caută, caută, dă târcoale, iscodește și cercetează duh viclean al celui prea spurcat, trebuie să găsești, în sfântul acesta Vintilă, cu terminația de calamitate mitologică românească, vreo patimă rușinoasă, abjectă și bine ascunsă.

Au căutat spiritele răuvoitoare până în așternutul și până sub patul schivnicului financiar al României. E fără pată și fără prihană. Nici un păcat: nici slujnicar, nici sodomist, nici scatofag - *stricto sensu* -, nici chiar mult prea singuratic nu l-au dovedit pre el. A trebuit să vie vremea împrumutului, ca viciul cel mai rușinos, mai trainic și mai cumplit să iasă la iveală. D. Vintilă Brătianu e un necroman. Iubește morții, pângărește mormintele, excită stafiile, moaștele și putreziciunile. Activitatea sa nocturnă stârnește toate datoriile și litigiile defuncte ale țării și le satisface cu o bolnavă înfrigurare. Degetele lui de hienă au scos la iveală toate stârvurile, de sub lespedele care le pomenea întru eternitate.

A înviat datoria de război franceză și rentele franceze.

A reapărut, desfigurată și lacomă, renta Schroeder, decedată în 1913. Apoi, renta germană neștampilată, alături de biletele Băncii Germane, deși li se prohodise în toată regula. S-a trezit din catalepsie chestiunea „Căilor Ferate Olandeze”, tocmai când ne pregăteam să le intonăm veșnica pomenire. E un iureș de asemenea stafii, cu crucea în spate, asupra visteriei țării.

D. Vintilă Brătianu plătește, sadic, acatiste și exorcisme; macabrele vizite pe care le solicitase cu discreție îl sugrumă cu îmbrățișarea lor intempestivă, și prelungită mai mult decât îl țin curele.

DIFICULTĂȚILE SITUATIUNEI

Expresiile mor prin repetiție. Mor când se adevăresc, mor și când sunt dezmințite. De șase luni, ziarele anunță că „guvernul se retrage”. Termenele au fost mereu deplasate în viitor. Iar expresia și-a pierdut înțelesul, ca o inscripție pe un mormânt etrusc. Cum să rechemăm atenția unui public blazat asupra unei probleme, amortitoare prin însăși permanența ei? Să spunem că guvernul NU se retrage, și, iată, enunțarea veșnicei chestiuni - înviorată! Fiindcă e știut că liberalii nu pleacă decât izgoniți cu pietre, sau de bunăvoie când îi alungă propriul lor interes. Pietrele, s-au ridicat și ele, în contra guvernului acestuia venit prin tenebroasele și shakespeareienele mașinațiuni ale lui Ion Brătianu, la căpătâiul muribundului Rege. Mâini au fost destule, la Alba Iulia, să le proiecteze, grindină, pe urma fugarilor; D. Maniu, însă, a preferat să aștepte celălalt moment, cu celălalt motiv: când liberalii pleacă prin ei înșiși. În calculele d-sale, distanța în timp era scurtă. Liberalii știu că greșelile se răzbună. Ei le fac, fără să știe, din nepricepere și nesațiu. Tactica lor instinctivă și tradițională îi determină să lase pe alții să suporte prăbușirile. E spectacolul din orașele boxate de cutremur: șobolanii fug din vreme, curg în șiroaie cenușii de-a lungul ulițelor.

D. Brătianu simte că împrumutul pentru stabilizare nu înseamnă reușita stabilizării. Va semna, desigur, o convenție, dar va lăsa unui succesori riscurile operațiunii. Principala problemă, pentru d-sa, a fost păstrarea statutului de azi al Băncii Naționale. Tot ce a izbutit a fost să nu solicite împrumutul la Geneva. Interesele Partidului Liberal sunt salvagardate. Restul privește țara: vitalitatea ei va suporta orice nouă criză. Așa gândește d. Vintilă Brătianu și de aceea pleacă în opoziție, grabnic și fericit.

Bugetul, apoi, e un motiv de urgență îngrijorare. Nici un ministru de Finanțe nu și-ar lua răspunderea unei situații care se traduce printr-un deficit. D. Brătianu, cu turmele d-sale, nu poate întârzia prea mult, în asemenea condiții, pe culmile puterii. Numai măgarii pasc pe Vezuviu când craterul începe să arunce pucioasă. Și măgarul care să preia răspunderea și continuitatea s-a oferit insistent și mai de mult. De aceea, d. Vintilă Brătianu va pleca în opoziție, grabnic și fericit.

Primul-ministru e cotropit de argumente. Fiecare corespunde unei nevoi acute. Toate îl găsesc neputincios, îl îndeamnă la divorț, toate. E un lanț între ele, care nu îngăduie să fie despărțite și satisfăcute deosebit. Și numai Hercule a fost în stare să astâmpere cincizeci de fecioare la rând. Pe vistiernicul nostru îl solicită Foametea, cu gesturile ei descărnate, îl imploră șomajul, îl îngheață, cu sărutarea ei, Ura, îl încolțește Hoția, îi aține calea Complicitatea, cu exigențele ei nesuferite... Cum să faci operă de guvernământ într-un asemenea infern dezlănțuit? Iată de ce d. Vintilă Brătianu pleacă în opoziție, grabnic, și fericit.

Sunt, apoi, certurile dintre comparși, rivalitățile dintre miniștri, neputința de a mai menține unitatea în lăuntru cabinetului. Liberalii vechi au fost sacrificați pentru a obține colaborarea d-lor Titulescu, Argetoianu și Lupu, cari, prin prezența lor, dădeau formațiunii răposatului Ioan aspectul unui minister de concentrare. Împrejurările s-au schimbat; - jos intrușii, clamează vechea gardă sacrificată. Nu mai vedem necesitatea unui cabinet de pseudo-conciliere. Abilitatea d-lui Argetoianu, care, prevenind furtuna, s-a înscris în partid din vreme, i-a exasperat. Dacă d-rul Lupu, urmat de o masă de partizani, va face la fel? Și iată, singurul care se arată nîmbat de o glorie mondială, unul din cei mai mari oratori politici al celor cinci continente, și care, unic în slava sa, nu e întovărășit nici de clientelă, nici de o grupare, nici de un partid, refuză categoric să se înscrie în Partidul Liberal. Mai mult încă: primul-ministru, care dorește aceasta din toate bătrânele lui răspuneri, nici nu cutează să-l ofenseze printr-o invitațiune directă. Cu o atât de disprețuitoare modestie Titulescu a afirmat că înțelege să rămână în afara partidelor, în serviciul, numai, al țării! Cum să realizezi o armonie guvernamentală, cum să menții o disciplină de

partid, în condițiile acestea?... Iată de ce d. Vintilă Brătianu pleacăj în opoziție, grabnic și fericit.

- Loc din care va rânji, drăcește, de consternările succesului.

ECOUL DE LA ALBA-IULIA

Plină de învățăminte e lectura *Independenței* de alaltăieri! seara. Credem că articolul la care ne gândim n-a fost scris și n-a fost dat tiparului cu inima ușoară: guvernul - d. Brătianu, d. Duca - nu s-a decis, fără luptă lăuntrică, la acel apel, la acea mărturisire, la acea renunțare de orgoliu înfrânt. Proporțiile eroilor, în frământare sufletească, nu îngăduie să vorbim de tragedie. E o mică dramă familiară a unui partid burghez, - burghez în sensul abject al cuvântului. E o criză a unei rezistențe fără măreție. E un gest de umană neputință, în care însă meschinăria își face loc cu firescul ei inevitabil. Căci nu e vorba numai de o chemare în ajutor, de un apel la uniunea sacră, adresat însă, în mod exclusiv, Partidului Național-Țărănesc. E o pregătire abilă pentru a arunca în sarcina acestora răspunderea unei eventuale nereușite. Guvernul recunoaște că împrumutul e pe cale de a fi zădărnicit din pricină că încrederea unor cercuri financiare străine, în validitatea acestui împrumut, a fost zdruncinată de opoziția d-lui Iuliu Maniu. E nevoie, pare-se, de adeziunea acestui partid, pentru ca acele cercuri să-și dea, fără rezerve, consimțământul și, deci, contribuția. Și oficiosul liberal apelează la bunul-simț al național-țărăniștilor. În chestiunile externe și în chestiunile mari, economice, guvernul e de părere că acordul tuturor e inexorabil necesar.

Va refuza Partidul Național-Țărănesc ajutorul cerut? Cunoaștem patriotica atitudine a d-lui Iuliu Maniu, în martie anul acesta, după înfrângerea noastră în chestia optanților. Cunoaștem și gratitudinea liberalilor cari știau, totuși, detaliile convorbirei dintre ministrul Angliei și președintele Partidului Național-Țărănesc. '

E, de data asta, o certitudine că d. Iuliu Maniu nu va face declarații și demersuri menite doar să prelungească, printr-o reușită *in extremis*, o dictatură care, după zece ani de asuprire, îi recunoaște forța în lăuntrul țării și influența în afară.

Apelul *Independenței* spune, în adevăr, limpede: național-țărăniștii au renunțat să saboteze împrumutul printr-o acțiune directă; ...dar unele atitudini ale lor au izbutit să samene neîncrederea în străinătate, în validitatea unui împrumut care n-ar avea adeziunea d-lui Maniu. E precis. Moțiunea de la Alba Iulia, asupra căreia s-a exercitat două luni de zile umorul guvernamental, și-a făcut efectul.

Erau pesemne proști și ridiculi cei adunați pe plaiurile ardelenne la 6 Mai: proști, desigur, dar mulți. Atât de mulți, încât li se cere azi să ridice blestemul și să caseze memorabila sentință: „adunarea tăgăduiește guvernului dreptul de a arunca noi sarcini asupra națiunii”, fie printr-un împrumut extern, fie prin biruri directe... Și liberalii își dau seama azi că poporul e o realitate, că Europa este altă realitate, iar zidul chinezesc al bunului lor plac, o primejdioasă iluzie.

CAZNA

Nimic nu exaspera oficioasele guvernului ca eterna chestiune a împrumutului. Nimic nu-l încurcă mai definitiv decât această disperată ofensivă verbală pornită să stăvilească marșul inexorabil al relei vești: împrumutul de stabilizare nu mai există nici în stare de speranță sau de vis himeric al uzurpatorilor. De fapt, e duioasă, fără îndoială, această sforțare de a servi țara în ultimul moment.

Recunoaștem, că punând deoparte dreptul sacru al samsarilor, guvernul s-a străduit până la umilință și până la ineptie să-și justifice și să-și răscumpere flămânda lui dictatură, această și devastatoare [...] Se pare, însă, că e inutil. Sărmanul nostru ministru de Finanțe e predestinat înfrângerilor de tot felul. Sunt oameni cari au nenorocul întipărit pe figură.

Un nenoroc lipsit, însă, de melancolie și nobleță, un nenoroc păgubos și antipatic, și respingător, pe măsura străduințelor lui vane spre mai bine.

Un rând omis la tipar.

Dacă d. Vintilă Brătianu și-ar fi dat seama de modicitatea mijloacelor sale și de repulsiunea pe care ființa sa stearpă și meticuloasă o inspiră oamenilor de cugetare și acțiune, atunci, m loc să forțeze inutil destinul, ar fi dat vieții sale alt curs, și, poate, în domeniul meschinului, ar fi reușit. Există, pentru fiecare, ca să întrebuițăm termeni pe înțelesul celui mai încult dintre conducătorii de state, un macaz potrivit.

Ca un furgon împins pe o șină prea largă, d. Vintilă Brătianu, aventurându-se în circulația europeană, s-a răsăcărât dezastruos. • Rezultatele se citesc în campania de afirmațiuni sprijinite cu exces l de literă gogoșată a **Viitorului**: ba da, ba da, ba da! împrumutul e l pe calea cea mai bună... împrumutul se realizează... aveți puținică i răbdare, polonezii au pertractat pentru împrumutul lor de stabilizare § mai bine de optsprezece luni!

Înțelegem, în cele din unună, deznădejdea, dar ne surprinde, totuși, tactica. Suntem - la naiba! - înțelegi că nu mai e vorba de salvarea împrumutului, ci de mântuirea guvernului. După ce a revalorizat rentele antebelice, toate, după ce a suflat în leșul tuturor datoriilor moarte, e vorba, firește, să continue guvernarea liberală pentru a scoate patria din situația financiară agravată în care au adus-o. Căci nu poate fi adusă la putere o opoziție fără experiență în asemenea împrejurări înrăite. Numai un guvern liberal - Regența va înțelege - poate să-și asume o atât de complicată răspundere.

Iată singura temă pe care se poate organiza o ultimă apărare a unui regim descompus și îmbrâncit în haznaua propriilor lui delikte. Numai menținerea la putere le va evita dezastrul. Pentru că o asemenea menținere, până la absurd, până în fantastic, va sfârși prin a convinge străinătatea că liberalii sunt singurii stăpânitori ai țării. Și, astfel, cu cleștele, împrumutul, finalmente, va fi smuls, ca un monstru stâlțit, din matricea îndărătnică a finanței mondiale. Demn făt al părintelui Vintilă și al mamoșilor săi.

AL DOILEA PARLAMENT

Vom avea două Parlamente, fiindcă primul-ministru e silit să obțină și să accepte împrumutul în orice condiții. Dezastrul - altfel

-, pentru țară, ca prestigiu, ca finanțe, ar întrece orice rele așteptări, în adevăr, concesiile, sau mai bine zis capitulările, consimțite de d. Vintilă Brătianu sunt prealabile împrumutului și necondiționate de încheierea lui. Povara lor neașteptată ar apăsa mai greu pe umerii țării în cazul unui deplin eșec. Liberalii, atunci, ar fugi de la putere, dar e problematic că s-ar mai găsi un partid care să preia o asemenea succesiune. Un nou guvern ar fi nevoit să anuleze toate încheierile actualului cabinet, privitoare la rentele, bonurile și datoriile revalorizate de d. Brătianu în disperare. Ar rezulta un conflict catastrofal între patria încercuită și întreg continentul. Iar dacă noul guvern ar încerca să reducă, prin tratative amicale, parte din concesiile falimentare ale primului ministru de astăzi, i s-ar pretinde, neapărat, să readucă întreaga chestiune a datoriilor, a împrumutului și a statutului Băncii Naționale, la Geneva: ceea ce liberalii, ocrotiți de Regența, n-ar admite în nici un caz. Ei sunt constrânși să păstreze puterea și să semneze împrumutul, cu riscul, evident, de a compromite stabilizarea. Cei ce-și vor asuma, cu bună știință, acest insucces, sunt moștenitorii asigurați ai guvernării. Iată prețul acestei succesiuni deficitare. Liberalii își caută de pe acum un urmaș care, jurând pe continuitate, va înțelege să nu se atingă de Banca Națională. E aproape sigur că generalul Averescu ar fi gata să prezideze, cu vorbe și gesturi de sacrificiu de sine, nenorocirea pregătită de imbecilitatea politică și financiară a vistiernicului. Căci Partidul Național-Țărănesc, asistând la ultimele zvârcoliri ale oligarhiei, nu va consimți niciodată să intre în acțiune cu mâinile legate de angajamente imposibile și cu observatori liberali în formațiunea lui ministerială. Nu e permis să zădărnicești zece ani de asediu printr-un asalt prematur sau printr-un armistițiu sentimental.

D. Vintilă Brătianu vine, deci, în câteva zile să prezinte Camerei sale un simulacru de împrumut. În prevederea revizuirii totale a întregii noastre situații financiare, care fatal are să aibă loc peste cel mult șase luni (termen de lichidare a supremelor camuflări posibile), d. Iuliu Maniu trebuie să precizeze atitudinea țării față de aceste angajamente de **prodig*** printr-un Parlament care să o exprime. „Camera lui Cațavencu”, au hohotit liberalii.

Prodige (franc.) - miracol.

E tot ce pot spune unei sfidări atât de vii, unei denunțări atât de elocvente a ilegalității regimului. Căci o interzicere brutală * sedințelor Parlamentului Național-Țărănesc ar echivala cu 0 recunoaștere a acestuia. În numele cui se va lansa, însă, convocarea acestor corpuri legiuitoare? Întrebarea trebuie să-1 fi preocupat p* legalistul convins și meticolos care este d. Iuliu Maniu. Desigur^ chemarea reprezentanților națiunii se va sprijini pe moțiune^ Adunării Naționale de la Alba Iulia și va fi dată în numele poporului... în ciuda sarcasmelor liberale, și a unui oarecare! scepticism bucureștean, faptul va face o vie impresie în mase și vâi vibra supărător pentru guvern, peste hotare. Căci nu vor tăgădui] nici liberalii că din acest Parlament nerecunoscut fac parte, cel* puțin, cei optzeci de parlamentari ieșiți din alegerile generale și validați de majoritatea guvernamentală, pe care ei, însă, o contestă; J Se știe apoi că parte din acești optzeci de parlamentari reprezintă absoluta majoritate a Ardealului și a Banatului. O reprezintă chiar după cifrele oficiale ale uzurpatorilor. Căci guvernul n-a obținut în Ardeal și în Banat decât un sfert din voturile exprimate. O adunare care înfățișează, în ochii dușmanilor ei, trei sferturi din țările ardelenne și o treime din Vechiul Regat, să fie oare numai o temă de umor gazetăresc și politic? Jumătate din neamul românesc se găsește, în chip neîndoielnic, întrunit acolo... Nu înseamnă, aceasta, nimic? O socoteală a *Viiitorului* tăgăduind reprezentarea pe provincii prezintă o statistică „pe țară”: din două milioane și jumătate de voturi, spune el, național-țărăniștii n-au obținut decât opt sute de mii.

Să acceptăm această cifră. Să o rectificăm numai prin ceea ce va fi dat, în acest an de greșeli liberale, simpla deplasare de opinie în favoarea opoziției. Și totalul va fi destul de îngrijitor.

Dar dacă facem o evaluare conformă cu știutele moravuri electorale din ultimul deceniu? Dacă am face o socoteală aproximativă și cât de blândă a voturilor abuziv anulate, a urnelor măsluite, a cetățenilor împiedicați de la vot, a morților puși să voteze și a voturilor docile ale administrației? Ce rămâne atunci din parlamentul legal de la Patriarhie și cât spor de suveranitate națională se adaogă"parlamentului lui Cațavencu"? Vor râde, fără îndoială, liberalii peste câteva zile. Dar batjocoriții își spun că râde mai bine cine râde la urmă.

BILANȚUL UNEI TIRANII

Cinci ani de la lovitura de stat a lui Țancov. Oficialitatea bulgară e în jubileu, țărănișmul de peste Dunăre, în exil, editează blesteme, trist comemorative. Faptele s-au înscris cu sânge în memoria tuturor.

Dictatura lui Stamboliski, sprijinită pe masele țărănești, determinase o ridicare rapidă a Bulgariei învinse. În câteva luni, moneda bulgărească căpătase o stabilitate și o valoare pe care i-o invidiau leul, drahma și dinarul vecinilor în plină biruință. Mai mult încă, bulgarii își permiteau luxul să plătească, la termen fix, parte din datoriile lor de război, sau să restituie prăzile în unelte, în vite, în arme și în aur. O muncă îndârjită, disciplinată, dar voioasă și solidară a întregului popor, valoriza bogățiile îndărătnice ale unei țări greu încercate și suficient ciopârțite. Măsuri drastice contra luxului atenuau aspectul jignitor al deosebirilor sociale, împiedicând, totodată, risipa inutilă. Stamboliski înțelesese că fericirea poporului său nu stă în anexarea câtorva mii de kilometri pătrați de stâncă macedoneană, de nisip trac sau dobrogean.

Severe măsuri lăuntrice contra iredentiștilor provocatori și licențierea sinceră a cadrelor militare i-au câștigat în vecini, și în Europa, încredere și sprijin financiar. S-a creat astfel, în folosul a patru milioane de țărani, de muncitori și de intelectuali, o categorie de nemulțumiți - a ofițerilor concediați sau în demisoldă, a samsarilor și a politicienilor fără meserie determinată, a bandiților macedoneni, stânjeniți în agitațiile și raportările lor, adică în însăși rațiunea lor de a fi.

Spre marea bucurie a oligarhiilor vecine, șleahta parazitară și bugetivă izbute să surprindă, să doboare și să măcelărească guvernul și Parlamentul țărănist al lui Stamboliski.

Regele Boris încredința puterea lui Țankov, profesor, șeful conspiratorilor. Gărzile verzi reacționară. S-a dovedit atunci că masele țărănești, cu toată superioritatea lor numerică, sunt incapabile de o acțiune coordonată, continuă și unitară, pentru a sprijini un guvern împotriva orașelor. O capitală de o sută mii de locuitori se impune unui popor întreg de plugari, dacă aceștia nu se reazimă pe concursul muncitorilor din foburguri.

Un partid țărănesc de milioane de cetățeni e la discreția unei lovituri executată de câțiva îndrăzneți, cu ajutorul a zece-douăze de mii de cafegii, cărora mizeria, survenită din lene și lipsă subsidii, le-a dat curajul disperării. Gărzilor verzi le trebui* avangarda uzinelor, pentru a lua contact cu acest inamic derizoriu biurocratic și administrativ. Vorbim, bineînțeles, de micile țăr balcanice, unde problema socială și politică se prezintă simplu frust.

Ajutorul muncitoresc a lipsit. Conspiratorii stăpâni pe orașe au întreprins vânatoarea de țărani și de fugari politici. Treizeci de mii de oameni au pierit în zvârcolirile izbucnite. Țankov, de atunci, i guvernează, cu stare de asediu și cenzură, în Bulgaria. Astăzi, după cinci ani de tiranie, bilanțul se poate face. Comparând cu situația! constatată sub dictatura lui Stamboliski, cifrele statistice arată, limpede, că:

1. Tirania lui Țankov a costat, până astăzi, aproape treizeci de mii de vieți. (La o populație, de altfel, teribil diminuată, în elementele ei valide, de ravagiile a trei răboaie consecutive.)

2. Producția a diminuat cu 20 la sută. Numărul biurocraților, de o parte, a oamenilor cari nu muncesc, de alta, a crescut.

3. Cursul monedei naționale a scăzut cu 50 la sută.

4. O treime din școli au fost închise.

5. Datoria publică a crescut cu 12 miliarde.

6. Armata permanentă și camuflată a sporit.

De altfel, cetitorii își amintesc de incidentele de graniță cari au urmat și de demersul sârbo-greco-român la Sofia. Șantaj sângeros al d-lui Țankov, pentru a obține sporirea armatei permanente.

Și, în sfârșit, societățile iridente, „X>obrogea”, și organizațiunile macedonene și-au reînceput propaganda și activitatea. Sudul Serbiei și Macedonia au fost bântuite de bande până la recentul dezastru. Ravagiile cutremurului au suspendat mânia bandelor. Banii, mâna de lucru sunt absorbite de munca de refacere a Rumeliei devastate.

Fapt semnificativ: Protogherov, generalul organizațiilor macedonene, organizatorul incursiunilor înarmate și al atentatelor din sudul Serbiei, a fost primit cu mare cinste la Roma. După ce a făcut din Albania o bază de operație în contra Iugoslaviei, d. Mussolini își creează din fascismul bulgar un punct de sprijin și din Bulgaria un depozit de arme și muniții, în spatele sârbilor. În

calculele d-sale actul mișelesc din 1915 se poate repeta. Ca și Ungaria lui Horthy. Bulgaria lui Țankov e astăzi un simplu pion în jocul încordat al d-lui Mussolini, pe eșichierul Europei Orientale.

AMĂGIREA D-LUI VINTILĂ

D. Vintilă Brătianu e dăruit cu hazul credinței. Sinceritatea d-sale e pentru neamul românesc o necesitate și un punct de onoare. Altfel, ar trebui să recunoaștem că există pe lume un cinism, o nerușinare și o minciună fără de limite. Pentru demnitatea genului uman, o făptură înzestrată cu însușirea nemărginitei sfruritări nu trebuie să-i aparție.

Bănuiesc, de aceea, că originea pedepsei cu moartea nu stă în răzbunare, ci în dezgust. Omenirea se dezbara, astfel, de exemplarele denaturate și care îi fac oroare.

De ce să admitem, cu ușurință, prezența unui asemenea specimen între noi, aci?

D. Vintilă Brătianu, hotărât, nu e mincinos, și poate nici fățarnic. Când afirmă că reușește în toate, că totul merge de minune, că datorită sistemului dumisale suntem în plină prosperitate, bună-credința ministrului de Finanțe e mai presus de orice îndoială. Vistiernicul se inspiră și trage concluzii din ce aude și din ce vede. Și spectacolul din jurul dumisale îi vorbește de spor și berechet. Fiindcă d. Vintilă Brătianu privește numai cele ce se petrec în jurul dumisale, între marginile Partidului Liberal. Judecă situația după bilanțuri și dări de seamă, și, prin urmare, constată doar avantajii, diurne, tantieme, comisioane, redevențe. Bancruta, care amenință deopotrivă statul și întreprinderile particulare, o contestă cu sinceritate. Și cum n-ar tăgădui, d. Brătianu, dezastrul, când în mijlocul lui vede cointeresările de sub controlul Băncii Românești mergând de minune? Pentru d. Vintilă Brătianu, falimentele din Vechiul Regat și din Ardeal nu există. Nici cumplita criză a industriei de peste munți. Nici în vrafurile de protestări cotidiene d-sa nu zărește un fenomen îngrijitor [sic!] sau vreun înțeles mai grav. Liberalii nu dau falimente. Atât, ajunge. Exploatările și

industriile lor s-au întreprins pe baze solide, adică în dauna statului spoliat. Creditul nu le lipsește. Banul se fabrică la Banca Națională: și se distribuie prin instituțiile liberale fericirilor vasali financiari ai regimului. În lăuntru acestui sistem, nici un accident de producție sau de contabilitate. Zilnic se avântă, în limuzină, pe piață, noi milionari. Calea Victoriei se transformă într-un salon de automobile. Cererea de asemenea vehicule e mare: frauduloșii și cointeresați se procopsesc ușor și ostentativ.

Din centrul acestui paradis, d. Vintilă Brătianu contemplă; lumea, cu un ochi de demiurg sătul și satisfăcut. Țipetele infernului nu ajung până la dânsul. Roiesc în juru-i sfinți cu servietă și burtă, grupați pe consilii administrative. E fericirea întreagă, ierarhică și eternă. Vălul iluziei e ținut cu baionete la poarta clubului-rai, și ochelarii prăfuitului Creator de statute nu pot străbate prin meșteșugita-i țesătură!

CATASTROFA GUVERNĂREI LIBERALE

S-a spus că niciodată Regența nu va cere demisiunea unui guvern liberal, oricâte păcate ar avea acesta, și nu va încredința conducerea statului celui alt partid politic, atât de mult și de sistematic nedreptățit. S-a spus, că singură națiunea, prin propriile-i mijloace, poate să schimbe regimul actual. Tuturor acestor constatări se opunea, ca un leit-motiv, necesitatea ca guvernul liberal să realizeze reforma monetară, el fiind singurul mai bine pregătit pentru a înfrunta greutățile mari ale unei astfel de operațiuni. De aceea, după moartea lui Ion Brătianu, guvernul liberal a cerut să rămână la putere.

Domnul Vintilă Brătianu a fixat astfel o misiune precisă guvernării sale: *împrumutul și stabilizarea*. Dar, de la primele conversațiuni începute în vederea împrumutului cu finanța străină, s-a văzut că acest guvern întâmpină mari dificultăți, din două împrejurări: slăbiciunea sa internă și balastul rentelor pe cari nu le-a aranjat la timp. Finanța streină și-a dat repede seamă că guvernul d-lui Vintilă Brătianu urmărește un succes extern ca să se

consolideze înăuntru. Și a speculat situația. Această finanța a izbutit, astfel, să obțină revalorizarea rentelor fără cel puțin să le subordoneze realizării împrumutului. Astfel că astăzi detentorii străini de rente românești le-au revalorizat, însă România nu a dobândit împrumutul de stabilizare.

Guvernul liberal a umilit inutil țara cerșind bani cu disperare în toate marile centre ale lumii și abandonând unor străini, simpatici dar străini, conducerea tratativilor. Eșecul negocierilor pentru împrumut, oricât ar angaja răspunderea guvernului, nu este mai puțin un insucces al României și o compromitere a creditului ei.

Misiunea pe care domnul Brătianu și-a impus-o singur a eșuat.

El a legitimat totdeauna guvernarea sa prin necesitatea de a realiza împrumutul. Domnul Vintilă Brătianu a recunoscut, după zece ani, că țara se sufocă din cauza politice sale financiare și a cerut un termen să repare ce a stricat. A adus în sclumb noi sarcini, fiindcă după eșuarea (guvernul zice: „amânarea”) împrumutului, viața economică va fi cu desăvârșire distrusă.

În asemenea împrejurări, guvernul disperat recurge la un șantaj împotriva unui înalt personaj pentru a-l intimida. Aceasta dovedește că încă nu vede dezastrul și caută expediente spre a-și prelungi agonia. Moartea lui Ion Brătianu a lipsit Partidul Liberal de un conducător experient, și greșelile au început să se acumuleze. După Oradea-Mare a venit înfrângerea din martie, de la Geneva, și acum în urmă eșuarea unor tratative cari au fost duse un an întreg, făcându-se orice concesiuni s-au cerut, fără nici o grijă de greutățile ce aveau să apese a doua zi un contribuabil sărăcit. Partidul Liberal este uzat și compromis.

Zilele acestea vor aduce lămurirea situației. Regența trebuie să constate catastrofa guvernării liberale și să avizeze. Dacă Regența menține totuși guvernul liberal, ea pierde ultimul prilej de a rezolva criza politică internă, agravată, fatal, de ruina economiei naționale. Se va da dreptate celor cari au crezut că liberalii vor împiedica Regența - fiindcă pot să o împiedice - să încredințeze naționalilor-țărăniști, cari garantează azi și contractarea împrumutului în condițiuni bune, și liniștea țarei.

Cui revine atunci inițiativa? Ne aducem aminte că, în istorie, temerarii au scris cele mai frumoase pagini...

C R I Z A

Dezastrul d-lui Vintilă Brătianu e complet. Ne-am bucura și ne-am înveseli de acest sfârșit lamentabil și ridicol, dacă, în prăbușirea lui, acest biet și miser domn n-ar fi târât în ruină creditul statului, copleșind pe contribuabil sub dărâmăturile viitoarelor biruri. Situația de prim-ministru investește până și pe cea mai istovită făptură cu puteri și prestigiu de Samson. A vrut, d. Brătianu, să salveze Banca Națională, citadela brătienismului, de modificările pe cari Societatea Națiunilor le impune tuturor instituțiilor de credit de stat... Și, ocolind Geneva, iată-l, a strâmbat, în zvârcolirile d-sale pentru obținerea împrumutului, principalii stâlpi ai finanțelor statului, și i-a frânt, în cea mai mare parte, și i-a dislocat. Cum se vor repara toate aceste avarii și de către cine? Și în afara d-lui Vintilă Brătianu, asupra cui se mai abate răspunderea uriașă a dezordinei financiare ce va rezulta, în curând? Sunt toate aceste chestiuni pentru mai târziu. Ceea ce se impune de urgență e îndepărtarea imediată a d-lui Vintilă Brătianu, detestat și disprețuit astăzi și de **imensa majoritate a însuși Partidului Liberal**. Neîntârziat, pe dată, pe loc, omul acesta trebuie suprimat din funcțiunile sale, astăzi, când e dovedit că fiecare demers al său se încheie printr-o nouă sarcină aruncată pe cocoșa statului, când fiecare gând al său e o ineptie pe care o ispășim cu toții, și fiecare gest o greșeală, pe seama noastră, a tuturor. D. Vintilă Brătianu, cel mai incult și mai refractar om de stat din Europa, cel mai primar și mai nepotolit în cariera pe care și-a ales-o, cea mai absurdă legendă de competență financiară și cea mai scump plătită, trebuie executat sumar ca prim-ministru și ministru de Finanțe. E un record de incapacitate, un caz unic de nepricepere și de ursuză obstinație, acest catastrofal sfârșit de viață al unui pion de modă veche, al unui arhivar, al unui fiscal șters, posac și depersonalizat până la neființă. Cele petrecute în timpul a unsprezece luni de demersuri pentru împrumutul de stabilizare, comedia rușinoasă a tratativelor, capitulațiile catastrofale ale revalorizărilor, umilința de a renunța la conducerea negocierilor, scandalul speculațiilor de bursă, înjosirea de la Berlin, constituie, cert, cea mai sângeroasă și jignitoare pagină din istoria României moderne. Ce putere

drăcească își bate crunt joc de un popor viguros și tânăr, pentru ca soarta lui să fie jucată de mâinile senile ale unui sexagenar sclerozat la masa intereselor sale defuncte?

Iată, ultimele știri de la Berlin anunță clar, ca salutul metalic al unui clopot, eșuarea tratativelor cu Germania. Sigur, se poate vorbi, de-acum, de eșecul definitiv al împrumutului. Din străinătate, încăpățânarea și nerozia politico-financiară a d-lui Brătianu ne aduce doar câteva miliarde datorie, în spor. A fost neomeneste speculat incapabilul nostru vistiernic. Intr-un reportaj judiciar am citit povestea unui apaș erotic: atrăgea în locuința lui prostituatele și, în loc de plată, le devaliza și le dădea afară. Aventura d-lui Vintilă Brătianu se aseamănă cu a acestor victime. Capitalul internațional și-a bătut joc de încrederea, de situația disperată și de grațiile poluate ale primului ministru al României. Banditismul bancar e o altă temă, nu mai puțin adevărată. Dar să nu uităm că toate relele întâmplări se datoresc tot d-lui Vintilă Brătianu. D-sa putea rezolva, din timp, datoriile și rentele antebelice. D-sa a refuzat cu îndârjire să rezolve litigiile româno-germane. D-sa s-a dus la Berlin trimis de marea finanță franceză și engleză. Târziu și-a dat seama de adevărul elementar al internaționalismului și al interdependenței (termenul e antipatic, dar nu-l putem evita) mării finanțe.

Și astăzi ultimul cuvânt sosit de la Berlin condamnă, dimpreună cu toate aceste erori și ignorante, visul împrumutului, himera stabilizării.

Să se fi trezit, oare, d. Brătianu? Se spune că d-sa dezmiardă acum speranța absurdă a reluării tratativelor, la toamnă, direct cu Berlinul... Și știm că d-sale nu-i repugnă nici o renegare, nici o umilință. E destul pentru d-sa. să se întoarcă spre ai săi, cu Banca Națională, intactă, pe podul palmei: așa cum voievozii se întorceau cu o biserică, pe mâini, spre Dumnezeu.

RECORDUL „SAVOIA'

Zbor peste Atlantic din Italia în Brazilia, șapte mii două sute de kilometri, fără escală. Neverosimila ispravă a fost săvârșită de

doi italieni pe aripile cu două inimi de oțel ale avionului „Savoia”. Toate recordurile, de până azi, ale omului în întrecere cu sine însuși, ale omului în goană cu timpul, în luptă cu spațiul, au fost bătute. Lindbergh nu rămâne, însă, mai puțin îngerul aviației. Mesagerul din anticamera morții prinsă pe coastele de fier ale primului aeroplan care a străbătut Atlanticul rămâne cel dintâi purtător de veste, pe o cale nouă, între America și Europa. Dâra de spumă trasă acum patru sute de ani de caravala lui Columb între două pământuri, și-a găsit, în văzduh, o paralelă ideală - traiectoria, prin moarte, a zborului lui Lindbergh.

Totuși, e o imensă și neîntrecută întâmplare, trecerea, de două ori prelungită prin amenințarea râpelor de aer și a golurilor lichide, a celor doi italieni de pe „Savoia”. O zi întregă au fugit cu soarele pe imensul clopot al cerului și au apărut rând pe rând, de mărgean cu zorile, incandescenți cu asfințitul, albaștri cu înserarea. O noapte întreagă i-au plouat luceferii, i-au mânăjit lacrimile de aur ale candelabrelor stelare, treji prin somn și visând vis fix și dârz în trezie. Victoria „Savoiei” răscumpără glorios dezastrul lui Nobile.

Toți acești pelerini ai absurdului, toți acești eroi între eroi, fiindcă vitejia lor acoperă omenirea întreagă, și se măsoară cu imposibilul întruna respins, merită, deopotrivă, victorioși sau respinși, laurii Pământului. Prin ei, planeta devine, treptat, până în cazematele ei de gheață, până în templele ei de păduri seculare, cucerirea supusă și fertilă a omului. Un elan istoric și unanim se cuibărește în ei și îi animă, ca duhul sfânt. Un sacru neastâmpăr îi avântă în sfidarea veșniciei.

Viteză, rezistență: aci e totul. După trecerea Atlanticului pe drumul cel mai lung, vor veni, desigur, cu alte sacrificii, alte recorduri. Până ce vom auzi că s-a realizat centura Pământului, patruzeci de mii de kilometri fără escală. Până ce într-un timp posibil, recordul vitezii se va anula pe sine însuși - căci plecând, dintr-un punct, într-un avion-bolid, cu viteza însăși pe care o are Pământul în rostogolirea lui în jurul axei sale (40.000 de km. în 24 de ore), temerarul călător nu se va putea urni din loc. Aceasta e, vai! osânda eforturilor omenești...

Victoria lor e neantul, întocmai ca în vaietele ecleziaștului. Maximul de viteză înseamnă marșul pe loc - de ce ne-am obosi atunci?

DUPĂ DECLARAȚIILE D-LUI MANIU

Guvernul liberal nu se sprijină pe încrederea țării sau a Parlamentului, ci exclusiv pe protecțiunea Regenței.

Toate marile greșeli pe cari le-a făcut acest guvern au fost acoperite de Regență. Protestele și revolta țării n-au găsit nici un ecou la Regență. De aceea opoziția populară nu mai poate să apeleze la Regență împotriva guvernului liberal. Ea e datoare să cresteze pe răbojul răspunderilor de mâine toate împrejurările în cari guvernul liberal descoperă Regența.

Nu se va mai putea spune, cu uitarea care se întinde atât de ușor peste trecut, că Regența a stat deasupra oamenilor și partidelor. Toate umilirile pe cari le îndură țara, după moartea regelui Ferdinand, toate abdicările la cele mai necontestate drepturi și mai mari interese nu ar fi fost posibile dacă Regența nu le-ar fi tolerat. Ea s-a angajat alături de guvern pe calea luată de acesta, de aceea azi stau față în față în atitudini dușmănoase de o parte țara, de alta, Partidul Liberal.

Cinismul guvernului liberal este azi fără margini, căci se crede învingător în lupta de răsturnare începută de Partidul Național-Țărănesc. Ar avea dreptate dacă războiul ar fi sfârșit. Ne este teamă însă că el de-abia începe.

Opoziția a crezut că răspunderea ei în fața istoriei îi impunea să folosească mai întâi toate căile politice, de aceea a apelat la Regență, având în spatele ei țara întreagă. În conflictul dintre țară și regimul liberal, Regența a ales. Aceasta nu însemnează însă că lucrurile s-au liniștit, ci dimpotrivă.

Unul dintre adversari va trebui să cadă.

Cine?

Nu este greu de prevăzut.

Un regim politic nu se poate sprijini la nesfârșit pe baionete.

Când țarismul se credea mai puternic, atunci s-a prăbușit în ruinele fumegânde ale vechii Rusii. Și câte baionete credincioase n-au avut țării! într-o zi ele s-au întors toate în contra lor. Era firesc.

Și ungerii au avut catane și împărat, totuși Transilvania este a noastră. Iată de ce opoziția nu se teme nici de baionete, nici de pușcării: ba pare chiar mulțumită că lucrurile au ajuns aici.

Hotarele între două lumi n-au fost niciodată trecute în sunete de tilinci.

Popoarele se regenerează numai în marile încercări. Este atâta putregai azi în Țara Românească, încât pentru însănătoșirea națiunii trebuie aruncat tot în groapa imensă unde se depozitează murdăriile și li se dau foc ca să nu împrăștie miasme și microbi omorâtori. Astăzi se fixează răspunderile. Se merge înainte pe drumul arătat de hotărârile neamului, cu credința neclintită în virtuțile lui și cu hotărârea nestrămutată de a învinge.

REGENTA

Știe orice hoț de cai cât e de anevoios să te avâți, călare, pe un pur-sânge necunoscut. Numai d. Vintilă Brătianu a socotit că e de ajuns să-și însușească o idee străină - un principiu obținut prin devalizarea programului național-țărănist -, pentru a și prezida la îndeplinirea ei. Ideile, însă, își recunosc stăpânul și, nărăvașe, azvârlă în bălegarul grajdului pe geambașul nocturn. Suntem în primele clipe după bușire. Prim-ministrul a icnit prelung și acum își adună sfărâmăturile de cauciuc ale danturii. Cine patronează încercările disperate ale acestui sportiv fraudulos? Cine i-a îngăduit, abuzând de drepturile strictului arbitru, această tentativă contra legilor jocului cinstit? Cine va mai tolera călărețului nevolnic și găinar să-și bage iar laba piciorului în scară?

Există între idei și capul și sângele care a zămislit-o cea mai organică și indelectibilă legătură. Ea nu se șterpelește ca o căciulă. Borfașul e totdeauna prins, plagiatorul e descoperit, imitația nu reușește, pastişul e inexpressiv, prelucrarea sună fals. Cum de și-a închipuit cineva că, în finanțe și în politică, lucrurile merg altfel? Cum s-ar fi putut contopi d. Vintilă Brătianu cu o cugetare și o metodă care nu-i aparține, cum oare și-ar impune un neputincios o paternitate revendicată prin masturbație? După un an de străduințe

deșarte, țara e mult mai săracă și mult mai împovărată de cum a fost smulsă, din mâinile sleite ale Regelui Ferdinand, de gheara uzurpatorului Ion Brătianu. Iar urmașul său, Vintilă Brătianu, n-a izbutit decât să agraveze relele cari ne bântuie. În vreme ce națiunea strânsă la Alba-Iulia contesta guvernului dreptul de a încheia noi împrumuturi și a impune noi impozite, d. Vintilă Brătianu bătea la porțile marelui finanțe pentru a nu obține decât creșterea vechilor datorii, ceea ce înseamnă un spor copleșitor de biruri. Și ne întrebăm: cum e oare admisibil să te zbați pentru a procura țării o înlesnire și rezultatul ei să fie, dimpotrivă, o împovărare și alt nimic? Cum o să accepte cetățeanul sărac din 1928 să plătească tâmpenia financiară a vistiernicului, mai scump încă, în 1929? Și dacă între ministru și masa compactă a birnicilor există un arbitru, ce gândește oare acest arbitru? De ce n-a luat el în serios protestările acestei mase?

Există un cert conflict între popor și guvern. Dar când arbitrul depășește limitele toleranței, nu înseamnă oare că își însușește o cauză și că participă la acest divorț?

Acestea sunt argumentele opoziției, așa cum reies ele din recente declarații ale d-lui Iuliu Maniu. Ale opoziției care, până în manifestările ei cele mai aspre, a menținut legăturile de respect și de încredere cu Regenta... Ale opoziției care, mobilizând peste voința guvernului două sute de mii de oameni la 6 Mai, și stăpânind, astfel, de fapt, țara, a înfruntat primejdia extremă ridicolului ei și a dezamăgirii maselor printr-o moțiune și printr-un apel la Regentă. Dar, în toată această vreme, liberalii lucrau.

RAMOLOCRAȚIA*

Războiul vanităților a găsit o soluție în cocoțarea moșnegilor la posturile de onoare și de comandă ale omenirii. Respect convertit în ascultare. Trăim în epoca servilității. Pacea de la

* Acest titlu a mai fost folosit de Vinea pentru un alt articol, în același an (vezi p. 364).

Versailles, cu încurcăturile implicite, a fost impusă de un tigru în declin. Wilson a adus cele 14 puncte, iar Ion Brătianu, răposatul, a creat toate încurcăturile, echivocul și demoralizarea României' întregite.

Bătrânii diplomați dinaintea lui 1914 au zvârlit mucul priceperii lor obosite pe așezările sociale, vechi și ele. Parcul tânăr al omenirii s-a mistuit. De atunci ne zvârcolim sub apăsarea unui mare Senat de internațional-politicieni; foști de două-trei ori prim-miniștri, generali descompuși în grad, prelați albi ca Dumnezeu trag linii pe planetă și așează în legi experiența lor, faguri pentru activitatea noastră viitoare. (Ah, argumentul vicios al experienței!)

Ni s-a relevat și s-a întetit după război un antagonism - mai dârz decât al sexelor, mai crâncen decât cel de clasă - între generațiile scăpate din tranșee sau de curând ieșite din școli și convoiul senil care le-a suplinit în pauza sângeroasă a steagurilor.

Niciodată lumea n-a fost atât de desăvârșit pradă a acestor hrăpitori cu dantura de cauciuc, dictatori ventriloci, potențați tronând în fotoliul taberului, ca astăzi. Nici când nu s-a mai întâmplat o asemenea încremenire în fața toiagului, o asemenea prosternare dinaintea papucului de flanelă. În mandarine, în dregătorii, în finanțe, în oștire, în presă, se înțesă cheliile, bronșita, reumatismul și hernia.

Exasperați de o tardivă ambiție (puterea în stat e singura care mai li-e îngăduită), sexagenarii au călărit pe baston, au lunecat pe fotoliul cu roate, pe tărâmurile politice, ale literaturii, ale acțiunii, în sfârșit, lăsând pretutindeni urmele sfincterelor lor obosite. În Parlament, în presă, proza lor se prelinge, sentința lor tușește, duhnind a putreziciune și mormânt. Înțelegerea lor sclerozată străjuiește la poarta existenței, pe care o cred isprăvită odată cu propria lor povârnire. Între scenă și public, de asemenea, s-a prepus muzeul viu al exhibiționiștilor, - bătrâni paznici ai obiceiului și ai banalității. Peste tot, macabrii uzurpatori se cațără de tribune, de rampe, de actualitate, stăruind în funcțiunea lor de sifon stricat - de supurațiune inveterată.

În schimb, lumea dezertează' sălile, administratorii se sperie , de scăderea tirajelor, popoarele se frământă într-o stranie neputință, - pe când continuă să râșnească răsufletele energii și îmblânzitele talente, cântecul lor știut. Fenomenul fecundității se lămurește cu o lege a memoriei. După o evoluție de câteva decenii, după o trecătoare oprire, amintirea omului scade treptat. Pierde, mai întâi, ultimele zile, săptămâni și luni. Dispar apoi din conștiință cei din urmă ani. Și decrepiții simt înviind într-înșii învățătura lor dintâi, - ceea ce le dă iluzia originalității. Mai târziu, când răul e făcut, apar primele fraze de abecedar, dimpreună cu noțiunile de carte de cetire.

E o fază în care poți face încă figură de șef de partid și de prim-ministru. Până ce, ca un prunc desfătat de gădiliciul unei raze de soare, marea și hibrida păpușă cu barbă și ochelari, aplecată peste călămară, ajunge la unic și inepuizabil refren: ga-ga-ga-ga.

Există, desigur, o deosebire, știută de bătrânii-tineri și de tinerii-bătrâni.

Rarități cari nu ne interesează azi... Prinși cum suntem între atâtea corpuri cadaverice care infestază secolul - secolul nostru în care se știe că bătrânețea e o boală organică și în care se va ști că bătrânețea e o boală molipsitoare -, ce facem cu ei?

Spartanii îi suiau pe Taiget, când deveneau inutili, sălbaticii îi scutură de pe cocotier. "Ce li se cuvine, oare, când devin vătămători și vrăjmași?

Spun poveștile de călătorie că războinicii din Țara Focului trăiesc sub corturi cu hoitul viermuit al strămoșului, în care își înțeapă ei săgețile și lancea, pentru venin și vitejie. Să fie acesta un exemplu și un motiv pentru a-i conserva în capul trebilor pe evlavioșii lui Voronov? Sau e o demonstrație prin exagerare a pestilentei stârnite de întârzierea în activitate a impotenților îndârjiți?

Măsuri de salubritate publică se impun. Să clădim lazarete și azile.

Oboșiții s-ar obișnui, cu încetul, acolo, dacă le-am trimite ziare, zaruri, tutun și fotografii pornografice.

' *Deșertei-* (franc.) - a părăsi.

Rugăciune: Dă-ne, Doamne, minte și putere ca, odată ajunși în vârsta decrepitudinii, să ne mai putem recunoaște zădărnicia și decăderea; și până a nu inspira ura și scârba celor mai tineri, moartea să ne înghețe, sau să ne înghită singurătatea și deșertul.

CRIZA DE GUVERN

În orice altă țară, un guvern delicvent și incapabil, ca al nostru, ar fi fost izgonit mai înainte de a fi făcut tot răul de care este în stare. De mult, d. Vintilă Brătianu și comparații ar fi dat, de pe banca acuzaților, socoteală de uzurpările, de escrocheriile politice, de abuzurile de putere și, mai ales, de pagubele pe cari, din lipsă de demnitate, din interes și din nepricepere financiară, le-au pricinuit statului. E inutil să recapitulăm nenorocirile recoltate de d. Vintilă Brătianu în umiltele sale demersuri prin străinătate. Contribuabilul își va da în curând seama cât îl costă fiecare pas prin străchini al primului-ministru sau al samsarilor săi, în pelerinaj bancar prin metropolele Europei. Visul egoist și absurd al conservării Băncii Naționale în actuala stare de citadelă a Partidului Liberal, acțiunea nesocotită și disperată, în acest scop, a ministrului de Finanțe, a copleșit sub greutatea unor anuități și amortimente, noi și neprevăzute, bugetele viitoare, pe o serie neprecisă de ani. Fără a crea nimic nou, d. Vintilă Brătianu a provocat un spor covârșitor de plăți sterile. Și-a răscumpărat cu vârf și îndesat toate încăpățânările, toate calculele interesate, toată ignoranța sa, - dar totul pe socoteala noastră. Va trebui, unui guvern de mâine, un înalt eroism pentru a-și asuma răspunderea unei asemenea succesiuni, pe care morții politici liberali, luând în mormântul lor, ca rajahii de altădată, averea statului, o lasă urmașilor. În convulsivunile lui epileptice de a nimeri o bază de existență, guvernul liberal, izolat de poporul întreg, respins de străinătate, susținut doar de toleranța nepăsătoare, de acel *moratorium* politic pe care l-a smuls Regenței, a avut o singură virtute: a împotrivi demente, a pasivității oarbe, a cramponării

pe viață și pe moarte, cu o încleștare de naufragiați, pe cărna, zgâlțâită de toate vânturile, a statului. În această tragi-comică situație îi surprinde eșecul împrumutului, vacanța Europei, deșertul celor câteva luni care urmează, sfidând imposibilul, cerșind, deopotrivă, îndurarea opoziției și milostenia echipajului, afișate, în semn de alarmă, pe catart. Mortală echilibristică, înclinare de scufundați: guvernul, chipurile, se menține, dar e cu picioarele în sus? Cine-i tolerează asemenea echilibristică, cine e amator de asemenea senzații violente? Țara, în tot cazul, nu. Ea nu vrea să asiste la numărul senzațional, și afară din program, al d-lui Vintilă Brătianu care zvonește că va sparge, cu nu știm ce cap, nu mai știm ce plafon al Băncii Naționale, din a cărei spărtură vor curge lei revalorizați. Nici la isprava cu avansul subtilizat din buzunarele, bine cusute și apărate cu clopoței, ale finanței franceze, nu vrea poporul să mai privească. El și-a mărturisit limpede voința, tăgăduind guvernului dreptul de a încheia noi împrumuturi și de a pricinui sarcini, țării, noi. Și după însăși mărturisirea *Independenței*, glasul său a fost până departe ascultat: Regența, păsuitoare, a acordat guvernului, cu o ultimă misiune, un ultim termen. Guvernul n-a izbutit în misiunea sa. Termenul, l-a depășit. Mai e o vreo așteptare nouă? După toate evidențele, criza va lua sfârșit zilele acestea, indiferent de supremele speranțe, de falit, ale d-lui Vintilă Brătianu. Căci nu numai nereușita împrumutului comandă izgonirea guvernului. Ci izolarea lui deplină, refuzul de colaborare al țării întregi, ostracismul la care îl osândesc națiunea și partidele de opoziție și de care ține seama și străinătatea și, în bună logică, și Regența.

Sau suntem dincolo de logică?

DIRECȚIA NAȚIONALULUI

Inteligența din România, nouă și veche, și marele public se pasionează de problemele scenei. E o compensație derizorie pentru indiferentismul său religios și politic. E o superioritate, după unii, acest divin dispreț pentru treburile publice și formele de guvernământ. Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor: iată înțelepciunea

românească, anticipând, cu veacuri, atitudinea întregii omeniri. În curând, peste un mileniu-două, lumea se va dezinteresa de conflictele, politice, întocmai ca noi, valahii.

Iar pentru nobila și irascibila atenție pe care vulgul bucureștean, laolaltă cu literatorii și politicienii săi, o întretin, ca pe o flacăra, în serviciul artei teatrale, el merită, după unii tarasconezi, o comparație cu plebea estetică a Romei și a Athenei. Guvernele sacrifică, anual, câteva sute de milioane pentru această predilecție și acest derivativ al cetățeanului care suportă fără crâcnire tirania ineptă a lui Vintilă, dar nu poate tolera, de pildă, un director idiot la Teatrul Național, sau subvenționarea disproportionată a vetustelor grații ale d-nei Lucia. Sturza. Guvernele, poate, își amintesc că singura mișcare de stradă serioasă, în București, după 1900, a pornit de la Teatrul Național. De atunci încoace Teatrul Național, focar de artă, centru de intrigă, de patimi, de lăcomii și de stuprii, consumă tot mai multe milioane, în dulcea lui existență de altar și de bursă. Fotoliul lui Ion Ghica e singurul mijloc pentru verificarea energiilor creatoare. Dar de la Davila încoace, câte directorate perindate, tot atâtea căderi succesive. Actuala direcție a d-lui Corneliu Moldovanu a întrerupt fericit seria dezastrelor, printr-o stagiune onorabilă, sub cerul unui ideal modest. Urmărim de aceea cu încordare, întoarcerea d-sale din concediu și pregătirile unei campanii noi. E în legea unei bune gospodării s-o iei din vreme, de cu vară. Intră în obligațiunile unui promițător început de realizări cumiți să ieși din ele și să te întreci pe tine. Pe d. Corneliu Moldovanu îl pândesc de-abia problemele cele grele ale primei și costisitoare noastre scene. În cea mai mare parte, greutățile cari se anunță sunt moșteniri uitate și strigoi reîntorși. Și chiar de va ști să facă față cu dreptate și bărbăție, și tot îi incumbă și-l așteaptă sarcina cea grea: să iasă din cadrul realizărilor modeste, pentru a crea. A crea... Desigur, ne vom explica.

LEACURI

Cine sprijină acest guvern? Blestemat de popor, batjocorit de străini, respins de tăcerea glacială a Regenței, sfâșiat de toate

dezbinările, neputincios, dezmetic, decăzut, se cațără, totuși, de cârma statului înclinat pe un unghi de naufragiu, și în tragedia lui crispată, găsește încă răgaz și forță să sfideze: nu cădem! Cu toate cele întâmplate - greșeli, nenorociri, păcate -, nu cădem! Nu există, în țară, forță care să ne răstoarne, nici dezastru care să ne abată!

Din nou, în lumina de arșiță a acestei vacanțe, în care fiecare pas și gest al d-lui Vintilă Brătianu a costat cât o viitoare recoltă, situația creată de iscusitul și pe veci defunctul său frate se deslușește izbitor: liberalii au izbutit să pună, între guvernul lor și țara întreagă, revoluția. Revoluția, ca singurul mijloc de a pune capăt unei uzurpațiuni sulemenită în culorile legalității. Revoluția, ca o prăpastie între popor și tumul lor senioral, o prăpastie fără poduri și care ca să fie trecută trebuie astupată cu hoituri. Cine, însă, într-o țară educată prin veacuri să rabde și să aștepte, poate risca o astfel de aventură? Guvernanții se bizuie că în opt veacuri istoria Principatelor nu vorbește o singură mișcare profund populară în contra tiraniilor. Ostile creștine ale voievozilor nu înfățișau mulțimea națiunii. Mișcarea lui Tudor Vladimirescu a fost lipsită de amploarea unei ridicări în masă. Răscoala din 1907 a cerut pământ și mai mult nimic. Opt veacuri de rezistență surdă, eludând ciocnirile, utilizând timpul ca pe un aliat care uzează aspirările, iată-le sintetizate și talmăcite de însuși poporul care a trăit o asemenea tactică, în: *apa trece, pietrele rămân*. Cum au trecut, nesupărați, pecinegii, cumanii, vizigoții, slavii, turcii, rușii, fanarioții, cum știe guvernul că va fi așteptat și el să treacă, flagel de scurtă durată, patru, opt, doisprezece ani, un biet răstimp raportat la existența milenară a neamului. Odinioară, uzurpatorii erau izgoniți sau cel puțin ținuți în respect de alți pretendenți, din aceeași boerime privilegiată. Mai de curând, politicienii se intimidau reciproc și țineau seamă unii de ceilalți. Nu e mult de când cumplitul Ion Brătianu suporta, livid și tremurător, înverșunatele invective ale lui Niculae Filipescu.

O înjurătură de mamă, de la boier la ciocoi, oprea un proiect de lege, paraliza mâna scotocitoare a d-lui Vintilă Brătianu prins cu ea în buzunările statului, iar o pereche de palme în incinta Camerei sau pe obrajii vreunui zbir obraznic, răsturna un regim. Factorul constituțional avea, rând pe rând, un punct de sprijin. În cele din urmă el ar fi recurs la oștire. Astăzi, însă, birocrația bancară și

Înalții samsari liberali au rămas fără acea opoziție *care-i intimida personal*. Între ei și majoritatea țării, între ei și factorul constituțional, au ridicat un meterez cu baionete. Terorizată pe vreme de un simplu „sictir” rostit de sus în jos, inima lor de lachei se simte la adăpostul oricărui fior de inferioritate socială. În conacul țării, din care au dispărut stăpânii, oamenii cu livrea benchetuiesc cu nerușinare: la poartă păzesc arnăuții, nu cumva să pătrundă, sau să se apropie, plugărima. E, desigur, foarte cu puțință să sară, deodată, lacătele și drugul de la intrare, sub apăsarea mulțimii. Dar trebuie, pentru asta, tradiționalul mort. Și cine ar vrea să moară, de bunăvoie, în plină pace? Era, în arta politică a vechilor conservatori, taina de a găsi un mort prin surprindere, de a consacra erou și martir pe un cetățean, gătit cu laurii străzii, prin păcăleală. Acest secret al vocabularului vehement, pentru sensibilitatea socială a slugoiului, al mortului-surpriză și argument pentru ezitării Suveranului, și al perechii de palme pentru apetiturile de dictatură ale observaților, rămân, din nefericire, pe vecie pierdute pentru echilibrul politiceii românești.

Și iată-i pe liberali, stăpâni de fapt, stăpâni nemernici, nevrednici, dar absoluți, forțând la complicitate pe unii, corupând pe alții, terorizând populația, indiferent și în ciuda învâlmășirii treburilor. Cine să-i alunge? Poporul? Dar cine își asumă un asemenea eroism și o asemenea răspundere? În această privință guvernul se bizuie nu numai pe fireasca ezitare a oricărui adversar în fața mijloacelor violente și ilegale, dar pe însăși înțelepciunea și dragostea de țară a opoziției populare. Nimeni nu poate prevedea desfășurarea unei mișcări de mase, foleasele și dezastrele pe cari le poate aduce. De aceea liberalii se acoperă cu trupul țării și spun adversarului: trage! și adversarul e paralizat.

Rămâne Regența. Dar ea e redusă la un simplu simbol al unei instituții, și e păstrătoare, pasivă, a unor prerogative cari nu se pot exercita. Să-și aducă la îndeplinire voința, prin mijloace directe, imediate, îi e cu neputință. Să-și spună pur și simplu cuvântul, încredințând opoziției sarcina de a-l executa, înseamnă să înfrunte, fără nici o garanție, două riscuri: al rezistenței guvernului, cu implicatele complicații. Și în caz de reușită, totul poate să se reducă pentru ea, Regența, la un simplu schimb de captivitate, de data asta fațășă și recunoscută. În locul Avignon-ului național-liberal,

Avignon-ului național-țărănesc. Cum vedem, situația Regenței nu e nici ea ușoară.

Înainte, deci, de liberarea țării, s-ar putea întreprinde, în timpul acestei vacanțe, complectarea factorului constituțional, punerea prerogativelor regale reale în mâinile Regenței. Partidul Național-Țărănesc poate cere, și guvernul liberal nu poate refuza rezolvirea, constituțională, a chestiunii comandamentului suprem. Sforțările liberale de a rezolvi această problemă în favoarea lor a fost, se știe, zădărnicită și orice altă soluțiune amânată. În împrejurările de astăzi e ușor ca guvernul să fie constrâns să reintre, în această privință, în legalitate. Și situația politică va fi astfel arbitrată de o instituțiune înarmată cum se cuvine pentru a veghea la îndeplinirea hotărârilor sale.

,KRASSIN"

Tragedia polară se apropie de sfârșit. Un shakespeareian sfârșit. Între oglinzile imense ale ruinelor de gheață, cortul de sânge încheat al naufragațiilor. Albe viscole neîndurate, ca în Regele Lear, brume plutitoare, apariții deznădăjduite, ochiul mort al sentinelor, halucinații, semnale, chemări... Urletul urșilor argintii sfâșie încremenirea, soarele roșu risipește o purpură vie, pe nesfârșitele trepte ale castelului fără dimensiuni. Și fiecă înaintare a veșniciei, măsurată cu clipe, se înseamnă cu stingerea unei vieți. Stelele cad grindină, cu zvon uscat de jucărie de sticlă, peste piscurile și lespezile imaculate, pentru fiecă suflet de explorator răpus. Au adormit, în morminte de diamant, mecanicul Pomella, și eroicul pilot Guilbaud, și viteazul acestei prismatice împărății de tăcere și strălucire, bătrânul Amundsen, oaspetele temerar al lui Gerilă. Și iată-l pe Nobile, comandantul nefericit al expediției, cât de hamletic și-a pierdut mințile, de ciudă, de disperare, de durere și de rușine: ce mare e partea deșertăciunii în cele mai adânci și mai curate suferinți. Fuga lui, cel dintâi, pe aripa salvatoare a lui Lindberg, mântuitorul, urmată de penibila bucurie de a se vedea

salvat înaintea celorlalți, împotriva obiceiului sfaț și măreț al căpitanilor de a-și păstra rânduiala, la viață, cel din urmă.

Intre timp se mai află de sfârșitul lui Malgreen, vegheat, vitejește, de doi tovarăși cu pașii înțepeniți în sloiuri: trupul lui răsturnat, ca o troiță, pe marginea banchizei, care face tuturor morților ei un cavaleresc veșmânt de platoșă siderală. Se cunosc, îndată, amănuntele certurilor mărunte și vulgare, dar aprige: în plină măreție, în plin dezastru, sub avertismentele înfricoșate ale morții prezentă în stele, în blocuri, în tăcere, glasul oamenilor răsună a gâlceava și a ură: Shakespeare n-a uitat niciodată acest etern detaliu. Amenințarea, mai apropiată, nu face decât mai expresiv contrastul. Discordia dintre ghețuri se repetă pretutindeni, în tot momentul. Numai împrejurările, mai puțin concise, îngăduie, în intervalul lor, iluzia că aci, pe uscatul stabil, faptele sunt mai puțin dramatice, sfârșitul mai puțin iminent.

Iar la o anume depărtare, oarecum la marginea iernei și a feeriei plutitoare, dincolo de imperiul urșilor albi și al sirenelor travestite în foci cu chip de vrăjitoare, se desfășură impunătorul spectacol al solidarității omenești. Cum să sugrumăm cuvintele, să nu declame? Frazologia umanitaristă a spălăcit steagul alb al tuturor, a îmbiat, până la scârbă, sentimentul care ne leagă pe toți. De vină sunt, desigur, sentimentalii și profesioniștii înfrățirii. Dar asta nu schimbă, în realitate, nimic. De pe un promontoriu lucid și sterp, omenirea și-a luat zborul, în căutarea lui Nobile și alor săi. Numele acestui italian favorizează un facil și semnificativ joc de cuvinte, care se oferă, meritat elogiu, sforțărilor dezinteresate, disprețului de primejdie, întrecerii sublime și colaborării entuziaste a salvatorilor.

Un pas înapoi, și omenirea, îmbrățișată ca în imnul lui Schiller, așteaptă vești. Pândesc, în aparatele fără fir, nervii neliniștiți ai popoarelor. Un fior unic le agită. Un gând unanim le stăpânește. Vast e teatrul, înțesat, al Pământului, în jurul grandioasei scene și a crâncenei tragedii de la Pol. Corul antic s-a realcătit, mânia zeilor și-a regăsit ecoul, iar protagoniștii, italieni, francezi, ruși, germani (ce importanță are?) *Ișipuizează* în comentariul, în îndemnul și în asistența lui, bravura. În fruntea lor, prin ispravă și tenacitate, se leagănă, vasul spărgător de ghețuri, purtătorul echipajului sovietic, „Krassin”. Vasul-fantomă, în plin miraj și

fantasmagorie polară. Purtătorul semeței lozinci a biblicului Babei - căci ce alt decât reînvierea străvechii povești e acest asalt al semințiilor asupra tainelor și interdicțiilor naturii? Astăzi, însă, limbile nu se mai încurcă. O zonă superioară de înțelegere îi cuprinde pe toți, un avânt uriaș înalță pe câțiva soli de pretutindeni deasupra fruntariilor efemere. Și momentele sunt de o astfel de intensitate, drama e atât de ezguitoare în semnificația ei, încât noroadele dezbinat s-au contopit în această așteptare.

La Polul Nord, oamenii își cuceresc pământul.

Pentru a se certa pe el, apoi?

EPURAREA TEATRULUI NAȚIONAL

La Teatrul Național se reiau repetițiile, stagiunea se deschide la 31 august. O impresie de activitate febrilă, de viață fecundă în amorțeala sezonului. D. Corneliu Moldovanu are certe motive să fie grăbit. Lumina rampei, de cu vreme aprinsă, îți dă în ochi. Când cele ce se petrec în culise, pe culoare, în cabine, sau în voluptoasa penumbră a biroului directorial trebuie să rămână o taină, orbirea publicului, prin lovituri de reflector, fixarea atenției printr-o avalanșă de spectacole, iată cel mai potrivit procedeu. Cavaler de teatru, cavaler pripit, d. Corneliu Moldovanu lansează o invitație la vals, Capitalei, pentru seara de 31 august. Așteptarea, însă, să nu o umplem cu dulci închipuiri. Să căutăm contactul cu realitățile, chiar în materie de artă, și chiar cu riscul a de a părea indiscreți. Pe noi ne interesează nemulțumirea dreaptă și adâncă a personalului artistic al teatrului și amenințările suspendate asupra primei noastre scene. Nu e de ajuns ca d. Moldovanu să furnizeze impresia că la Teatrul Național se muncește. Ordinea poate domni și la un ospiciu, buna rânduială și gospodărie până și într-un bordel. Ceea ce este sigur e că la Teatrul Național se cultivă o stare sufletească generatoare de surde revolte și de o anarhie care nu poate decât cășuna realizărilor artistice. Nici un moment, și poate nu din vina numai a conducătorului, nu s-a renunțat la sistemul hatârului, în materie de angajamente, de înaintări și de roluri. A

fost comică sfortărea și ezităriile a doi-trei directori, și a comitetelor reunite, de a opera în personalul scenei eliminările necesare. Lamentabil a fost rezultatul, iar astăzi, tribunalul retrimite, în masa, pe eliminați, teatrului, pentru a fi despăgubiți și reintegrați. În asemenea împrejurări, care a fost tactica directorului Moldovanu în materie de angajamente și înaintări? Părăsindu-s-a, în această privință, **critériul sexuali** Suportă recentele măsuri ale direcției o discuție în amănunt și în plin public? Dar anumite cariere scandaloase, dar unele angajamente și încadrări cari nu-și găsesc explicația decât prin înduplecarea organului de judecată sub presiuni străine de orice preocupare artistică, sau prin aberarea lui de către un flux interstițial? D. Comeliu Moldovanu e obligat să reacționeze în contra tuturor acestor vrăjmași ai d-sale și ai teatrului și ai moralei publice. Un efort sufletesc, peste toți și peste sine, împotriva acestor detalii de ședință secretă, a acestor subiecte de pornografie...

BACALAUREATUL

...Și două treimi din candidați au picat la examen. E o tragedie în fiecare toi de vară. Epoca cea sinistă coincide cu data căderii Bastiliei și cu Sfântul Bartolomeu al muștelor: nicicând nu atâră pe candelabre mai multă panglică de clei zaharisit. Totuși nu e de glumă. E o săptămână de doliu național, aceea în care se publică funebrele rezultate.

E un prilej de indignare unanimă. Bacalaureatul e singura temă care suprimă conflictul milenar al sexelor și înfrățește generațiile învrăjbite: părinții și fiii, inima lor bate la fel în fața dușmanului hereditar: monstrul cu ochelarii pe nas și catalogul la subsuoară.

Se cere, deci, desființarea bacalaureatului. Se pare că fără el accesul la onorurile academice e mai ușor. Se pare, după alții, că prin el vom avea o tinerime mai bine pregătită. Argumentul acesta nu e nici pentru părinți, nici pentru odrasle. Cu sau fără învățătură,

scopul lor final rămâne diploma, cu libertatea de a deschide dugheană de avocatură sau de medicină.

Când, în ultimii ani, universitățile n-au mai încăput de jurisconsulți și de vraci în devenire, majoritatea creștină și-a făcut loc instituind, de fapt, **numerus clausus**. Era oricum un mijloc de „elargissare” a generației noi. Locurile vacante în universitate deveneau vacante și în viață, pentru mai târziu la „libera practică”. Seria cea mai proaspătă se ciocnește de cordonul prealabil al examinatorilor. Ciomagul și revolverul a intrat, pe alocuri, în acțiune. Nu se glumește cu fragezii descălicători la poarta deliciilor existenței. **Footballul** și boxul i-au învățat să utilizeze în timp util marele dar al tinereții: forța, energia.

În secret, îi aplaudăm din răspuțeri. Și fie ca surplusul lor de vitalitate să se reverse puhoi și în politică, măturând bătrânele cluburi, cafenele și parlamente. Dar pentru asta le trebuie orizont. Și ei nu văd decât cerul scund al carierei apropiate. Le trebuie, deci, carte și gândire. Și singurul mijloc de constrângere și control rămâne bacalaureatul. Examenul de maturitate. E din ce în ce mai necesar acesta. Mai ales pentru o îndrumare a tineretului cu mușchi la meseriile mai potrivite și mai bănoase. În definitiv, nici el nu cere altceva. Și astfel, bacalaureatul e un bun stăvilă pe calea lamentabilelor profesiuni cărturărești. E un mijloc să avem mai puțini medici, mai puțini avocați, mai puțini dascăli și gazetari.

E un mijloc ca generația care a instituit din nou bacalaureatul să-și câștige recunoștința generațiilor respinse la bacalaureat: când își vor da, acestea, seama, ce imens serviciu li s-a făcut.

VIESPARUL BALCANIC

Două atentate, doi morți: generalul macedonean Protogherov și directorul Siguranței Generale din Belgrad... Dacă ținem seama că eroul național al organizațiilor clandestine macedoniene a fost

¹ Lărgire, creștere, întindere - după fr. *elargir*.

organizatorul unei serii de atentate în sudul Serbiei, a fost apoi sufletul iredentei bulgare îndreptate împotriva aceleiași Serbii, atunci de bună-seamă că executorul sentinței de condamnare la moarte a șefului Siguranței sârbești a săvârșit un act răzbunător. Dinte pentru dinte... Cine trage sabia, de sabia va muri.

...Iar defunctul Protogherov, în ultimii ani, a stat veșnic cu sabia trasă. A înfipt-o, întâi pe la spate, în trupul vânjos al cumplitului Stambuliski, cel dintâi prim-ministru bulgar care, sprijinit pe masele țărănești, înființase un guvern de sine stătător, independent, adică, față de formațiunile secrete de haiduci și revoluționari naționaliști cu sediul la Nevrokop. Cu aceeași spadă, apoi, generalul Protogherov a dat semnalul masacrului oamenilor politici țărăniști, socialiști și comuniști, sprijinind lovitura de stat a regelui Boris și a profesorului Ţankov. După cum arătam în același loc, treizeci de mii de cetățeni au pierit în această vânătoare de oameni întreprinsă, din ordinul guvernului și din ordinul lui Protogherov de trupele regulate, de formațiunile ofițerilor de rezervă și a refugiaților vrangheliști, alături de bandele superior înarmate ale societății iredentiste secrete macedonene. Totdeodată, guvernele bulgare au recăzut sub hegemonia ocultă a revoluționarilor macedoneni.

Stăpân pe situație, generalul Protogherov, de la Marele său Cartier General de la Nevrokop, a întreprins, peste capul lui Ţankov, un război de gherilă, pe un triplu front româno-greco-iugoslav, cu scopul limpede al răsplătirii, în prăzi și jaf, a voinicilor săi, și al smulgerii unei permisiuni de augmentare a armatei permanente. Un demers colectiv al statelor atacate, la Sofia, a pus capăt incursiunilor.

Protogherov și-a urmărit planul atacând, însă, separat, ceea ce de altfel, din punctul său de vedere, trebuia să o facă de la început. Și-a concentrat acțiunea pe granița grecească, pe vremea guvernului Pangalos. Acesta trimise o brigadă cu efectiv și annament de campanie, cu ordinul de a intra în Nevrokop, vizuina revoluționarilor. În urma protestărilor alarmate ale guvernului oficial, o intervenție a Ligii Națiunilor puse un cordon militar izolator între cele două popoare îndârjite.

Protogherov își strămută cartierul și reluă operațiunile, de data asta pe frontul sârbesc. O mână puternică îl proteja, căci Liga Națiunilor n-a mai intervenit în mod eficace. Bandele revoluționare

atacau satele, posturile de frontieră, jandanneria, trenurile, edificiile, persoanele oficiale, podurile, tunelurile. Guvernul sârbesc a fost nevoit să concentreze trupe în Macedonia și în sudul țării. Planul lui Protogherov, cunoscut, era să revoluționeze Macedonia nordică, Serbia de sud purtând flacăra dezordinii și metodele teroriste până în părțile albaneze, mahomedane, montenegrine și croate. În vreme ce acțiunea lui era în plin, vajnicul general întreprinse o călătorie la Roma. A fost bine și îndelung primit de d- Mussolini. Ziarele sârbești și ziarele țărăniște bulgare afirmă solidaritatea de interese între fascismul italian și fascismul macedo-bulgar care își trăgea, în ultimul timp, subsidiile și încurajările de la Roma.

E neîndoios că Protogherov, care în ultimul timp întrupa iredentismul bulgar și era unul din punctele de sprijin ale lui Mussolini și Horthy în contra Iugoslaviei, devenise o amenințare și o povară pentru guvernul oficial de la Sofia și o piedică pentru ascensiunea d-lui Ţankov către o dictatură fără copărtășie. Glonte revoluționarilor moderați ai lui Mihailov liberează guvernul bulgar și întreaga Serbie sudică scapă de o urgie și alarmă permanentă. Mussolini își pierde un pionier. Atentatul de la Belgrad rămâne un act izolat de răzbunare, fără consecințe.

Ceea ce nu înseamnă că problema macedoneană se apropie de o soluție. Naționalismul integral, naționalismul teritorial fără concesi, fără sacrificii, e un veșnic izvor de războaie, cari, rând pe rând, duc la vremelnice soluții: moștenire de sânge și foc pentru generațiile succesive.

P.G.P.

Paralizia generală progresivă... Dacă trebuie să dăm crezare științei, marele Maupassant, genialul și profeticul Nietzsche datorează infamului morb al Venerei partea cea mai expresivă și mai înaintată a operei lui. Treponemul care nimicește treptat scoarța cerebrală, imprimă creierului o vibrație și o activitate cari nu numai valorifică întregile lui puteri, nu numai îi storc maximumul de randament intelectual, dar obțin de la el o întrecere de sine, o

supraintensitate vecină în posibilități cu extazul mistic, cu starea de grație și de revelație. Cele mai zguduitoare și mai profunde pagini ale lui Nietzsche se tâlmăcesc prin chiar pricina care, în cele din urmă, i-a nimicimintelul. P. G. P., iată flacăra, iată mistuirea care, înainte de a se culca în propria ei cenușă, iscă lumina pentru o veșnicie de istorie literară și filosofică. P. G. P., iată vehiculul cel mai sigur și mai rapid, pentru pelerinii inspirației. Starea care premerge, cu o agitație și un sacru delir, nebunia vizibilă, nebunia declarată, oficială, științifică, te apropie de culmile înțelepciunii, ale pătrunderii și ale poeziei: cu o secundă înainte de a cădea în îmbrățișarea cămășii de forță, ești cel indicat, prin puterea imaginilor, prin vigoarea și belșugul ideilor, să predici mulțimii, să dai tablele unor necunoscute legi. P. G. P. te avântă în zona ineditului și a sublimului.

Și știința care, aiurită, adună asemenea constatări și date, săpându-și, singură, temelile, suprimând hotărnicile arbitrare între morbid și sănătos, și, ceea ce e mai grav, între prostie și inteligență (fiindcă citează și cazul unui student nerod, ajuns, prin P. G. P., valoros ministru), proclamă înobilarea individului prin suferință, adâncirea personalității prin paralizie, vindecarea voinței prin trăsnetul minuscul al spirochetei. P. G. P. îți dă, într-adevăr, doza de inconștiență necesară pentru a frânge zăgazarile modestiei și ale bune creșteri, și a intimida masa docilă a contemporanilor, mediocri prin sănătate.

Spirochetă, deci, leac contra mediocrității! Speranță supremă și fatală a săracilor cu duhul pogoară în sufletul steril, în creierul uscat al lui Vintilă Brătianu și al Moldovanilor cari îl înconjoară: dă-i viziunea care să-l libereze de cătușele prostiei lor, dă-i tremurul, dă-i zguduirea care să urnească, din înțepenirea lor stercorară, valurile circumvoluțiunilor lor seci și puține.

LACRIMI PENTRU OBREGON

Sărmanul Obregon, prematur pedepsit, mișelește ucis! Mexicanii nu glumesc cu tirania.

Nici n-au așteptat ca viitorul președinte al cinema-republicii nord-americane să comită un început de tentativă de a guverna și l-au suprimat fără ezitare. Într-un stat de cetățeni dârji, veleitatea unuia dintre ei de a-i conduce spre fericirea publică și binele obștesc constituie un delict de *lese-libertate*. În Mexico, aforismul lui Prudhon e lege: „cel ce pune mâna pe mine să mă guverneze e un uzurpator: îl declar dușmanul meu”. Obregon, asasinat de curând, s-a făcut vinovat de candidatură la prezidenția republicii. Crima sa era agravată de faptul că fusese chiar ales, prin vot universal, egal, direct și secret, la această demnitate. Și - culmea abominațiunii - peste câteva zile acest nou președinte urma să intre în funcțiune. Un astfel de abuz n-a putut fi tolerat de liberii cetățeni ai Mexicului. Au aplicat lui Obregon o sentință apriorică. Program, sistem și individ au îndurat pedeapsa supremă. Iată, desigur, o țară în care un politician român n-ar cuteza să aspire la putere, nici chiar, jurând, convins, pe cele mai stricte constituții. O țară în care nevinovăția e pedepsită pentru a nu se converti în păcate. O țară în care un candidat cade jertfă ca un miel, împodobit cu virginitățile toate. Cum ai căzut tu, o, Obregon! Ales al națiunii fără jandarmi și urne furate. Președinte, abătut de căile ispitei: căci n-ai apucat să introduci starea de asediu și cenzura... nici n-ai prins să hoțesteți solul, subsolul, apele și pădurile și văzduhul statului... Nici programul adversarilor nu l-ai tâlhărit... Nici bani străini n-ai cerșit, și nu te-ai umilit pe tine nimănui, iar creditul statului nu l-ai compromis față de toți samsarii pământului. Lucruri pentru cari slăvită să-ți fie memoria, Obregon, și ușoară țărâna: căci altfel mexicanii te-ar fi jupuit de viu, și te-ar fi spânzurat până și în efigie. Iar pe mormântul tău fără cruce ar fi înălțat un monument de utilitate publică și de folosire secretă, cum se cuvine, în vecii vecilor, oricărui uzurpator spurcat din neam în neam, vreme de șapte generații.

ESEU DESPRE NERUȘINARE ȘI PROSTIE

Are nerușinarea limite? Deși complet inapt pentru adâncirea vreunei întrebări, deși nu s-a neliniștit niciodată cu gânduri și

probleme, d-l V. Brătianu e cel mai indicat să răspundă categoric[^] N-ARE. De multe ori experiența înlocuiește cugetarea speculativii Primului-ministru îi trebuie ani întregi de grele încercări pentru a*și da seama de ceea ce o minte normală înțelege într-o clipă. încet și anevoios, d-sa izbutește să vie de hac câte unui proces cerebral cât la alții se petrece fulgerător. Băbește, socotind pe cele douăzeci d< degete ale sale, ajutându-se și cu un număr *egal* - ceea ce se poartă constata prin juxtapunere - de boabe de linte, d-sa parvine să rezolve, în planul politic, operațiuni simple de adunare și scădere, după ce, bine înțeles, a dat greș de câte ori și a luat-o, răbdător, de la cap. Bine înțeles, cu o asemenea constituție, d. Vintilă Brătianu e nevoit să urmeze întotdeauna o singură linie de preocupări, îndrumat cu îndârjire către un singur țel mintal, orb în tot ceea ce se mai petrece la dreapta și la stânga, surd la toate accidentele, întreruperile, obligațiunile, întruparea, într-un cuvânt, a lui *n-aude-n-a vede* din poveste. Privit din acest mitologic punct de vedere, d. Vintilă Brătianu capătă proporții de flagel popular. *

Alt neajuns al necesității în care se află d-sa, de a verifica 1 cele mai simple și mai certe axiome printr-o experiență proprie sau | printr-o revizuire lentisimă e acela că, regulat și fatal, evenimentele îl depășesc. Când a ajuns după un marș penibil de melc la capătul râvnit, pe tot parcursul îmbăiat de trecerea d-sale, peisajul, iată, s-a : primenit. E izbit atunci de mirarea uriașului din aceeași poveste, care după un somn secular se trezește idiot, cu arături, codri și sate < crescute pe umeri și buric. Smuls uneori dintr-o asemenea călătorie • în problemele obsedante ale zilei, vistiernicul apare cu ochii | împăienjeniți, cu clei și mușegai în urechi, cu bureți la nas, | perplexă arătare dintr-o lume perimată.

Desigur, cel mai strigător neajuns e că un asemenea om s-a pomenit, prin moștenire, în situația și puțința de a impune unui întreg popor ritmul său mintal încetinit, și, deci, de a atrage asupra acestuia calamitățile pe cari, dacă d. Vintilă Brătianu ar fi simplu [arhivar sau mic rentier, le-ar suporta de unul singur. Cu d. Brătianu j însă, la o șefie de partid și la prezidenția unui guvern, ne ; comportăm cu toții ca un unic organism microcefal. Ne izbim ; capul nucă de toți pereții, apucăm cu mâinile sticla de lampă încinsă, călcăm cu convingere în străchini, clătim în gură prundiș până îl înghițim. Iar de binefacerile unei asemenea stări de

nevinovăție, n-avem, în schimb, parte. Fericirea candidă, animalică, a gușatului, ne e interzisă. Că nu toate corespund și se transmit de la individ la colectivitate prin această identificare a primului-ministru cu nația. D. Vintilă Brătianu e absorbit și satisfăcut în urmărirea vreunui scaloii ideologic, care bâzâie pe geamul pe care vânătorul își târâie nasul și limba cu satisfacție. Participăm, siliți, la această îndeletnicire infantilă, căreia i-am pune sfârșit deschizând simplu fereastra. Dar beatitudinea, dar plăcerea celui care conduce, *en chef*, această goană după muște e o răsplată rezervată numai lui. Resimțim, noi, guvernării, tot supliciul unei asemenea scâlcieri sufletești, unei asemenea comprimări de alură și atitudine, unei atât de prodigioase pierderi de timp, de forțe și de prestigiu, cu împovărările cari decurg.

Calamitatea însă sporește distrugător prin aceea că aparatul de o simplitate ideală a cugetării d-lui Vintilă Brătianu este prin chiar alcătuirea lui înzestrat cu o încăpățănare care ține loc de voință, tot așa cum experiența scutește, prin timp, de rațiune și inteligență. Orice elasticitate, orice complicație i-ar fi fatală.

O asemenea minte are tehnica vasului-spărgător de ghețuri: abordează sloiul de-a dreptul și muncește la măcinarea lui luni întregi. Viteza nu-i e îngăduită, greutatea-i grosolană devine o prețioasă virtute... Memoria, în tîdva comodă a unui asemenea mecanism de înțeles lucrurile, e cu funcționarea redusă: înregistrează doar cele ce fac rău și cele ce fac bine. Analiza permite cel mult deosebirea celor două categorii de fenomene. Apropieri mai anevoioase, asocieri cât de simple, confruntări, adevăriri, pentru a erija vreun principiu sau vreun sistem, sunt lucruri cu neputință, între o minte inteligentă și una bleaga, diferența e ca între un sfredel și un cui drept, fără ascuțiș. În neputință de a confrunța două fenomene și a extrage un înțeles, un om care se contrazice cu cinism, și care, în cursul acțiunii sale, o ia adesea de-a curmezișul moralei și a bunei-cuvinți, nu poate avea totdeauna conștiința nerușinării sale.

Pentru că această cunoștință presupune încă o operațiune cerebrală și concomitentă - care am văzut că e lucru imposibil. Când d. V. Brătianu, de pildă, a trecut de la revalorizare la stabilizare, de la programul liberal la cel țărănesc, puterile lui au fost sleite de imensul și lentul efort consumat întru acest

reviriment. Când își va da seama că cel puțin efectul moral e deplorabil, că spectacolul e rușinos, lumea, care înaintea, va avea, preocupări cu totul altele. Un om nerușinat, nerod sau deștept, n-are ! vreme să se analizeze. Probabil că odată, cândva, d. Vintilă, j Brătianu, iluminat, va considera problema sinuciderei. Poate că,-; printr-un miracol, chiar în această zi, d-sa o și face. Dar, cum de blestemul încetinelii nu poate scăpa, chiar când ar fi vorba de a-și duce, pe un traiect de 50 de cm., revolverul de la buzunar lavî tâmplă, e de presupus că d. Vintilă Brătianu va fi surprins, între ; timp, de moarte naturală.

ETUVA DE LA NAȚIONAL

Printr-un ziar teatral, d. Corneliu Moldovanu strecoară o sfielnică dezmințire a știrilor despre apropiata sa demisiune. Nu e însă vorba despre așa ceva - afirmă confratele. Multe s-o fi petrecând la Teatrul Național din București; dar porcăriile lăfâite în teatrele de stat din provincie le lasă în umbră. Cele ce se impută d-lui Corneliu sunt, adică, floare la ureche, pe lângă coșofenismul exacerbă și cinic al colegilor regionali. Să nu pretindem, deci, directorului general penitența excesivă a retragerii de pe fotoliul cu proprietăți afrodisiace al lui Ghica. Să fim, dimpotrivă, recunoscători pentru tactul și priceperea cu care a știut să organizeze nu numai misterul și tăcerea, în modul și motivele în cari se fac deplasările, pe scara ierarhică, la Teatrul Național, dar pentru felul cum a știut să obțină consimțământul celor ce ar fi trebuit să protesteze, puși cum au fost în fața unor ascensiuni indecente, înspre societariat. Scriptele directorial a funcționat, în această privință, fără scârțâituri. Comitetele au votat ridicând mâinile, iar favoritele, ca în Aristofan, 'nălțând zgaibele. într-o democrație constituțională, votul e suveran, uma decide

Desigur subiectul ar fi vesel, dacă potența unui director, în materie bugetară și administrativă, bineînțeles, ar fi, ca și al lui Hercule, nelimitată. Hercule a satisfăcut într-o singură noapte cincizeci de fecioare ale regelui Omphal. Minuni de acestea, în

vremea noastră, nu văd a se mai face: și financiarmente, bugetul unui teatru fiind limitat, puterile unui director sunt tocmai strict îndestulătoare ca să stârnească un singur scandal și patruzeci și nouă de nedreptăți.

Întrebuințăm graiul acesta enigmatic, pentru a evita pornografia la care subiectul scabros al evenimentelor de la Teatrul Național ne constrânge. De altfel, în rezistența sa. directorul general speculează cu dibăcie pudoarea și cavalerismul presei.

Materia discretă care face obiectul scandalului se apără pe sine, prin chiar natura ei scandaloasă.

Dar ordinul ministrului Lapedatu de a se rezilia toate angajamentele (noi cerem: carierele) de favoare, e categoric. El conține mărturisirea și denunțarea existenței acestor cariere și ne scutește, pentru moment, de penibila datorie de a le numi.

Și fiindcă ministrul Artelor a ordonat rezilierea angajamentelor de favoare, e de la sine înțeles că nu actualul Director al teatrelor e chemat să aplice, fără părtinire, această măsură. Nu poate. Trebuie scutit!

„TE AUTORIZEZ SĂ GĂSEȘTI BANI!”

(Confirmarea oficială a eșecului)

După opt luni de tratative. în care timp ministrul de Finanțe nu a izbutit decât să acumuleze pagube și să colecteze ofense... După rușinosul epilog de la București, al expedientelor deznădăjduite, guvernul, iată-l, rezumă și confirmă printr-un comunicat oficial falimentul tuturor străduințelor sale.

Avem, cu prilejul acesta, trista satisfacție de a fi văzut realizându-se temerile noastre toate. Temeri întemeiate, bineînțeles, numai pe cunoașterea certă a lipsei de prestigiu a unui guvern, care, numai pentru a-și prelungi dictatura. își renega programul și, în contradicție cu întregul său sistem economic, cu metodele sale financiare, cu organizarea bugetului, cu un întreg complex de măsuri fondate pe *politica de revalorizare*, făcea, la un moment

dat, *volte-face'*, pentru a adopta principiul opus (și furat) al împrumutului străin și al stabilizării. Atât și era de ajuns pentru a avea, încă o dată, siguranța nepriceperei și a incapacității specialiștilor financiari ai guvernului în efectuarea unei atât de vaste, complexe și delicate operațiuni cum se prezintă reforma noastră monetară.

Am afirmat din capul locului, în coloanele noastre, că d. Vintilă Brătianu, silit să apeleze la finanța străină, în momente de strâmtorare politică, bine cunoscute de această finanță, va fi pus în fața condițiilor oneroase cari se oferă, de obicei, strâmtoraților, falșilor și prodigilor. Am arătat că, încă de la primul pas peste graniță, guvernul a săvârșit greșeala de a admite, fie și față de un aliat - care putea fi satisfăcut în o mie și una de alte modalități -, principiul funest al revalorizării.

Din nefericire, fatalitatea, atrasă de incompetența și incorectitudinea unui guvern în deznădejde, a unui guvern în căutare de expediente, s-a realizat pe de-a-ntregul. Comunicatul financiar al guvernului confirmă înfrângerea. E un comunicat artificios, de afirmații truate. E comunicatul speranțelor viitoare, sau nici măcar atât. E un comunicat negativ.

Singura parte pozitivă a comunicatului, singura care vorbește de certitudini e aceea care se ocupă de convențiunile privitoare la datoriile de război, la purtătorii de rente și la Stock-Exchange de la Londra. Unica certitudine este, deci, confirmarea pagubelor realizate de d. Brătianu în decursul dezastruoaselor sale tratative și pe temeiul principiului de revalorizare acceptat cu atâta nesocotință. Cu alte cuvinte, Parlamentul va avea să ratifice uri spor de datorii. Să recunoască o *creanță certă*, înainte de a trece la capitolul speranțelor vide.

În acest capitol, Parlamentul va vota, guvernului și Băncii Naționale, pe de o parte, grupului franco-anglo-american, pe de alta, dreptul, platonice, de a contracta un împrumut - un împrumut tot atât de hipotetic și chimeric ca cel pe care l-ați văzut realizându-se până acum.

Volte-face (franc.) - rotire, voltă.

Prodigue (franc.) - risipitor, cheltuitor

În asemenea condițiuni, fixarea unui maximum și divizarea acestuia în tranșe repartizate pe date mai mult sau mai puțin certe (*„imediat* sau *„la toamnă”*) ar constitui tot atâtea comice amănunte, puerile abilități de aventurieri financiari, dacă în joc n-ar fi prestigiul și situația statului. Într-un cuvânt, în comunicatul care nu precizează decât activitatea viitoare, și *in vid*, a Parlamentului, nu conține decât o deșartă enumerare de veleități și de aspirații în domeniul aritmetic al finanței. Ca și până azi, guvernul *urmărește* să obțină 250 milioane de dolari (mai mult ar fi sufocant, mai puțin, neîndestulător), împărțiți în nu mai știm câte rate; fără a preciza, firește, nici cursul de emisiune, nici dobânzile, cum se face în operațiunile încheiate. O singură deosebire, repetăm: de data asta, un vot al Parlamentului e chemat să legitimeze această năzuință a guvernului, această bună-intenție a grupului financiar străin.

Se afirmă, totuși, că guvernul a contractat, sub formă de avans, un credit de 20 milioane de dolari (echivalentul aproximativ al deficitului bugetar pe ultimele patru luni care, spre deosebire de sumele aleatorii de la „toamnă”, se va acorda „imediat”. (De altfel, de-a lungul comunicatului ne poticnim mereu de acest „se va”, acest „o să” pe care poporul l-a denumit, în limbajul-i plastic, „porc de câine”.) Vom avea, deci, o spargere de plafon, atât și nimic mai mult. Împrumutul rămâne fugacea himeră urmărită de răsuflul astmatic al ministrului de Finanțe. De stabilizare, deci, nu se poate discuta.

Comunicatul: cristalizarea impertinenței neputincioase, tentativă neizbutită de a se acoperi sub sonoritatea frazelor, sub prestigiul afirmațiunei, neantul faptelor.

Convocarea Parlamentului, un simplu spectacol, votul său, un *hocus-pocus* al șarlatanismului politico-financiar al guvernului. Și peste toate: „O eră nouă începe etc”. Literatură guvernamentală, și încă din cea mai proastă.

BIRURILE DE LA ILOVAȚ

Locuitorii din această comună a Banatului nu mai plătesc birurile. Nu din spirit de revoltă, desigur. Autoritățile locale, totuși,

au văzut în mizeria locuitorilor din Ilovăț un fel de punere în aplicare a rezistenței cetățenești. În orice timp și loc, sub orice regim, mizeria, sub orice formă, a fost subversivă. Deci, nu i-a prea venit greu prefectului, ispravnicului, perceptorului și notarului să creadă că au de a face cu niște birnici din cei jurați, în 6 Mai, la Alba Iulia, din cei ce, conform celebrei moțiuni, „tăgăduiesc guvernului dreptul de a arunca noi sarcini asupra poporului” și, în consecință, îndură fără să roșească, la poarta lor, concertul strident al darabanelor fiscale.

Spun rapoartele oficiale că bimicii din Ilovăț, comună montană, exploatare de piatră seacă și de torent secăt, păstori câte un neam întreg la o singură capră râioasă (ah, ce ridiculă e sărăcia), au opus tuturor amenințărilor fiscului refrenul unic și care te scoate din răbdări al nevoiașului: „n-avem bani! n-avem de unde...”

Până ce perceptorul s-a văzut nevoit să recurgă la marile lui mijloace - scoaterea în vânzare a caprei, cățarate cine știe pe unde, și a toporului de după prag; scoaterea, apoi, a ușii din țâțani și a cercevelelor și transportarea tuturor acestor comori la primărie, unde zac, necăutate, nici de stăpânii lor - e vară, și cerul cu stele nu poate fi secfestrat decât pieziș, prin băgarea în pușcărie a oaspeților pământului.

De la un timp însă, autoritățile din Ilovăț, reduse să trăiască din acest negoț cu totul neproductiv - căci din el unnează să fie plătite lefurile și procentele -, au cerut de la centru ajutoare: o companie de jandarmi a fost trimisă în sat să reprime îngrijitorul „n-am de unde” al locuitorilor. Duhul lui Vintilă Brătianu băntuie acum prin bietul Ilovăț.

Ce caută jandarmii acolo? În ultimele șase luni, conflictele violente între bimici și autoritățile fiscale s-au înmulțit înspăimântător.

Nu e nevoie să aducem noi dovezi - cazul din Salcia-Dorohoi, al văduvei ucisă în bătaie de un trimis al fiscului, fiindcă n-a plătit.

Am cerut măsuri, firește, contra sălbăticiiei fiscului și contra evaluărilor infailibile ale domnilor cari trăiesc din procente prelevate asupra acestor evaluări. Jandarmii, compania de jandarmi, nu sunt o măsură eficace. Căci s-ar putea ca „n-am de unde”-le, cetățenilor din Ilovăț, să devină, prin exasperare, refrenul țării întregi...

De unde să dea, atunci, d. Brătianu câte o companie pentru fiecare comună? Și avem douăzeci și cinci de mii de comune. Și nu i-ar ajunge pentru așa ceva nici o sută de divizii!...

CONVOCACAREA PARLAMENTULUI

În sfârșit, spectacolul începe. Decretul Regenței a înlocuit cele trei lovituri ale regizorului. Poimâine se adună Parlamentul liberal de la Patriarhie. Va lucra două zile, să voteze guvernului (care l-a ales cu judecători, subprefecți și jandarmi), odată cu un mandat neprecis, o bază de cramponare, legală.

În felul acesta, e limpede că acțiunea de răsturnare se desfășoară potrivit planurilor și repetatelor avertismente ale conducătorilor național-țărăniști. Nu ne înșelăm, desigur, afirmând că felul acesta de a combate, de a izola și zădărnici un guvern e fără precedent în istoria statelor constituționale. O veritabilă revoluție se realizează sub ochii guvernului și a autorităților, fără ca legea să fie călcată și fără să se recurgă la violențe. Cu toate acestea, e vădit că acțiunea de răsturnare a încetat de a fi legală. Guvernul a uzurpat, desigur, atributele legalității; dar câtă vreme simulacrele constituționale create de el se mențin, câtă vreme el deține efectiv autoritatea și o exercită, organele executive și judecătorești pot acționa împotriva adevăraților partizani ai legalității ca împotriva unor simpli delicvenți.

Abilitatea guvernului a reușit să pună între el și țară, ca mijloc de intrare în legalitate, revoluția. A creat un paradox legal, acela că el reprezintă legalitatea împotriva luptătorilor pentru libertățile constituționale. În asemenea împrejurări, revoluția este un delict până nu reușește. Și până nu reușește ea, e și un risc imens atât pentru revoluționari cât și pentru țară. Pentru Partidul Național-Țărănesc pus în neputință de a acționa, mai departe, în mod legal, problema se pune: supunere sau revoluție.

Stăpâni pe factorul executiv, liberalii așteptau cu încredere sfârșitul: sau un gest revoluționar, urmat de o severă represiune, sau tranzacția, compromisul, deci îngenunchierea.

Se pare că d. Iuliu Maniu a găsit modalitatea de a organiza o revoluție, fără vărsare de sânge și fără călcare de lege. Forța recurge și ea uneori la asemenea experiențe, pentru a-și eluda propria greutate. În loc de încăierări de stradă imposibile cu firea cetățeanului nostru, și în loc de răzmeriță, a născocit rezistența cetățenească. Ceva între „refuzul de colaborare” al robilor lui Mahatma Gandhi și protestarea activă, și pieptișă, a popoarelor civice. A început, deci, vasta campanie de încercuire din primăvara trecută. Unsprezece mari întruniri au răscolit nația întreagă.

Proporția acestor *meeting-un*, pe măsură ce ele desfundau țara de la un capăt la celălalt, dădea mișunilor opoziției caracterul unui veritabil plebiscit. Adunarea națională de la Alba-Iulia fu o culminare măreață și pacifică a acestei mobilizări populare. *Numărul* și *conștiința* dădeau, d-lui Maniu, baza legală a acțiunii sale opusă legalității pur formale, de insigne, uniforme și simulacre, a d-lui Vintilă Brătianu. În urma acestor manifestații, străinătatea, care nu desconsideră masele, a fost impresionată. D. Maniu operase, dacă se poate spune, o expropriere de autoritate. Tragedia tratativelor pentru împrumut și stabilizare dovedește ce deplină i-a fost reușita: neîncrederea în autoritatea d-lui Brătianu înseamnă încrederea în forțele populare conduse de d. Maniu.

În țară, opinia publică a fost pe de-a-ntregul câștigată. Și odată cu ea, jegalismul orb și fetișist al elementelor executive s-a zdruncinat

în rezumat, încă un lanț din lanțul logic al înfăptuirilor opoziției, pe baza suveranității populare, precis exprimate de șase ani încoace. Încă o lovitură în ruinele prestigiului guvernamental uzurpat: și, pe încetul, ascultarea țării se întoarce către autoritatea cea nouă, creată treptat, prin lupta pentru recucerirea legalității.

O DEZMINȚIRE CU PORTRET

Intr-un ziar teatral, care prin însăși specialitatea ce și-a asumat-o este, tară să-și piardă independența, oficiosul designat al Direcției generale a teatrelor, d. Corneliu Moldovanu, la sfârșit de funcție și carieră, dezmințe că ar fi în această situație. Dezmințe și

protestează. Timid și stângaci. E atât de penibil să citești, cu litere de afiș, că „D. Corneliu Moldovanu rămâne director al Teatrului Național, neavând nici un motiv să demisioneze”, că te simți purtat să dai o mână de ajutor. Nu așa se comportă omul în restriște și, în definitiv, pierderea unei slujbe, chiar în condițiuni ridicole, nu trebuie - ce dracu! - să-ți ia „piuitul”. Apărarea d-lui Moldovanu e un jalnic spectacol, mai reușit, din punct de vedere tragic, decât multe din ultimele sale reprezentații - vorbim, desigur, numai de cele petrecute în public. E o suită inexpresivă de elogi, autofumigațiuni pe cari și le administrează singur, pentru o bună dezinfecție și delectare interioară. D. Moldovanu are o situație unică - grăiește dezmințirea -, și plecarea dumisale din fruntea teatrului ar lăsa în urmă-i regrete eterne! E într-adevăr înduioșător, dar ce-i putem face? E chiar foarte cu puțință să vedem unele elemente subartistice și plantigrade din teatru arborând vâl de dolii și dezolațiune, - dar e oare acesta un motiv ca trierea cerută de d. Brătianu la Finanțe și de d. Lapedatu la Național să nu se facă?

După această băiguială, d. Corneliu Moldovanu dovedește că nu-i lipsește, la ananghie, darul sfruntării, când lasă să se afirme că „totul e o confuzie”, pentru că „jalea domnește la câteva din teatrele naționale din provincie, dar abuzurile (de putere?) din provincie nu au loc la București. ***Acolo schimbările sunt și de dorit, și probabile***”. În loc să se acopere pe sine, fostul director general își acuză, deci, colegii din provincie: epurarea, după d-sa, trebuie să se facă numai acolo. Preacurvia să fie stăipită întâi la provincie, și hât-târziu la Capitală.

Toată această logică a disperării e însoțită, sau susținută - efect crâncen al întâmplării - de un portret, trei-părți, al d-lui Corneliu Moldovanu. Suntem, sincer, surprinși. Drept cine ne ia, pe noi, publicul, ex-directorul general al teatrelor, întrebându-l asemenea mijloace de seducție și persuasiune? Au nu știe d-sa, nu s-a dumirit că argumentele plastice, metodele fizice, au succes numai în taina cabinetelor directoriale, și numai față de stelele cu picioare de factor poștal - *et encorel* căci mai e nevoie de un renfort de roluri și de premii de creație, ca succesul să fie deplin, și să-i tihnească?

Ne uimește confuzia, și o respingem...

FISCUL ȘI VINTILĂ

Autoritățile din Ilovăț (Banat) au cerut o companie de jandarmi pentru a constrânge populația în mizerie de pe această stâncă să plătească dările. De la o vreme, asemenea conflicte, între fisc și populația sărăcită, s-au înmulțit. Nu e mult de când o femeie, în Salcia-Dorohoi, a fost ucisă în bătăi de un agent fiscal. Nu ne amintim, precis, celelalte câteva cazuri de barbarie fiscală, inutilă, criminală și primejdioasă. Constatăm, însă, că incidentele, la început izolate și particulare, devin colective, pe măsură ce proasta organizare și neomenia fiscalului se izbește de sărăcia crescândă a birnicului. Sărăcie organizată de guvernarea actuală...

Caracterul fiscalității românești se exprimă fidel prin ursuza imagine a d-lui Vintilă Brătianu. Făptura sa decolorată și bătută de ploi, silueta sa fugărită de intemperii, fantomatica umbrelă care-l adăpostește ori îl escortează, atmosfera, când de neguri, când de secetă, creată în juru-i, ca un praf sterp de boarfe uscate sau ca o pulbere de piatră seacă, soarele de fire de păianjen care-l sfințește. Nimeni, într-o țară întreagă, nu-l vede altfel și nimeni nu poate tăgădui că o asemenea viziune, înfiptă în piscul nostru social, și umbrindu-ne veacul, zi cu zi, din zori și până-n seară, predispuie, irezistibil, la superstiție.

E un blestem, e o piază rea, căzută în destinele unei cetăți, și nici un sfinx, și nici un oracol nu are puterea să o alunge. În legenda întunecată a satelor de pretutindeni, câte o populație bântuită de nenorociri se ridică să lapideze pe cotoroața și doftoroaia din marginea locuințelor: apa mult așteptată începe apoi să se reverse de sus, adăpând setea lanurilor arse și a câmpurilor crăpate. Asemenea minuni nu au oare nici o explicație? D. Vintilă Brătianu deformează, desigur, imaginea unui popor, prin efigia sa obtuză reprodușă în toate ziarele străine. D. Vintilă Brătianu frânge sau risipește avântul unei națiuni silit să se acumuleze și să se descarce prin ființa lui sclerozată, prin gesturile lui stângace, prin tristețea și încetineala lui de cioclu. Inspirația, duhul, năzuința unui popor își caută, din totdeauna, un glas, o minte, o privire, și din acest proces nedeslușit se ivesc căpitanii, proorocii și poeții lui, ca îngerii.

Printr-o canalizate absurdă, datorită robiei noastre politice, tot ce se zbate și tresaltă în adâncurile românești, căutându-și înălțarea ca o apă de sub pământ într-o zveltă fântână arteziană, nu-și găsește loc decât în carcera mută, în sicriul mobil, durat din oase vechi, din came conservată și nervi de manilla, care este d. Vintilă Brătianu. Cum oare să chemi spre tine bunăvoința lumii, când chipul tău, Românie, peste hotare, se înfățișează sub trăsăturile de țap vlăguit și somnolent ale ministrului de Finanțe? Și cum să îndupleci, cum să convingi, când glasul tău de fluvii și de stâncă trece printre plămâni de carton și printre polipii nazali ai paracliserului tău politic?

Totuși, așa cum este, figura d-lui Vintilă Brătianu, evocatoare de mizerie fără pereche, de eșecuri în serie, de concerte stridente de uș trântite în nas, rămâne, cu atributele ei pustiitoare, pacifică.

Marele Fiscal, semănător de sare și cenușă pe unde trece, flagelul disimulat sub o modestă bronșită, n-ar fi un exemplu de ferocitate pentru subalternii săi. Dar ei nu sunt decât intensificarea spăimântătoare a sărăciei și capacității ilustrului lor maestru și model.

Duhul posomorât al d-lui Vintilă Brătianu, pogorât în mii și mii de flămânziți, însărcinați să colecteze mizeria publică, pentru satisfacerea cifrelor inexorabile ale bugetului, iscă, adeseori, porniri sălbatice, apucături bestiale.

E urmarea ordinelor de drastică executare, semnate, nu de mult, de d. Brătianu. Ca sub fanarioți, și chiar ca sub venerabilii boieri și ciocoi pământeni (Domnul ierte-i), ginta birnică și de corvoadă, a țaranului, poate fi cotonogită, întemnițată sau ucisă, pentru neplata la timp.

Poate spectrul „rezistenței cetățenești” a determinat această dezlănțuire de teroare fiscală, până la canibalism.

Vistiernicul confundă rezistența cu mizeria. Și nu s-a convins că pentru a goni sărăcia din țară e nevoie de plecarea d-sale din fruntea treburilor publice, pentru a înlătura neputința, ignoranța, cobeșia și piaza rea.

26 IULIE

Este cert, și nu mai e nevoie, în acest sens, de nici o demonstrație, că Parlamentul d-lui Brătianu a pierdut orice drept la

titlul de reprezentanță națională, cel puțin din momentul în care, întregul grup parlamentar național-țărănesc, reprezentând, după datele oficiale, trei sferturi din provinciile alipite, a refuzat să mai sprijine cu prezența sa comedia parlamentară ce se desfășura, în bătaie de joc, pe Dealul Patriarhiei. Fără să ne sprijinim pe cele ce se știu despre fraudă și urgia electorală, încrezându-ne o clipă în minciuna formulilor și statisticilor oficiale, și tot trebuie să recunoaștem că, prin retragerea opoziției din Parlament, acesta și-a pierdut caracterul de expresie a unanimității națiunii. El va confrunta rezultatele alegerilor generale din ultimul timp și va stabili că niciodată, în opoziție, Partidul Liberal n-a izbutit să obțină, în Cameră, mai mult decât a douăzecea parte, cel mult, din totalul mandatelor. Că față de acest penibil rezultat, expresie a neființei electorale a Partidului Liberal, Partidul Național-Țărănesc, luptând totdeauna în opoziție, a obținut sistematic cel puțin o treime din numărul total al mandatelor. Fără a mai corija această cifră cu partea abuzurilor și a fraudei, veșnic îndreptate în contra național-țărăniștilor, judecătorul cel drept poate stabili pe cifrele oficiale, astfel obținute, raportul de forță electorală a celor două partide și situația lor față de masele poporului. Căci nu după rezultatele alegerilor generale făcute cu Partidul Liberal la putere se poate verifica un parlament, ci după rezultatele comparate și obținute de liberali și de național-țărăniști când duc lupta, deopotrivă, în opoziție.

De o parte, veșnica majoritate frauduloasă și abuzivă, ieșită din falsurile și violențele alegerilor făcute cu stare de asediu și cenzură, cu blocarea satelor, cu arestarea cetățenilor, cu devalizarea urnelor. De cealaltă, veșnica gardă pe care națiunea a știut-o impune zbirilor săi, veșnic covârșitor de numeroasă față de minoritățile liberale strecurate în Cameră în vremuri de opoziție, când ele înșile denunțau nelegalitatea majorităților. Grupul parlamentar național-țărănesc, reprezentând, deci, în mod constant, în ultimii zece ani, voința țării în Camera, în care majoritățile, după însăși mărturisirea succesivă a guvernelor oligarhice trecute rând pe rând în opoziție, nu erau decât expresia fraudei și a violenței, se adună astăzi dimpreună cu toți candidații tâlhăriți, în alegerile frauduloase, de mandatul lor. Ei vor lua atitudine în numele națiunii (care în douăsprezece mari adunări le-a reconfirmat

delegația față de noile uzurpări ce se pregătesc. întâmplare fatală, nu și-au dat cel puțin osteneala să se întrunească asupra unui program de lucru similiserios.

ÎMPRUMUTUL, ȘI CE S-AR ALEGE DIN EL

Un cititor indulgent și optimist și care, mulțumită tocmai acestor bune însușiri, socoate împrumutul pe cale bună, ne trimite un calcul de minimă aproximație al repartiției lui:

10% reprezintă diferența de curs de emisiune, comisioanele naționale și internaționale, spezele emisiunilor și ale comisiunilor, delegațiile naționale și internaționale, publicații etc....

30% se rețin în contul datoriilor de război în țările aliate, costul revalorizat al materialului de război trimis nouă pentru a lupta împotriva dușmanului comun... (Dar asta e cu totul altă chestie)...

20% rețineri pentru revalorizarea rentelor române în posesia supușilor aliați.

30% sub formă de credite ce urmează a fi folosite la cumpărarea de material industrial, feroviar, în țările aliate.

10% numerar-aur (în sfârșit) va fi depus la Banca Națională.

Înainte de a ajunge, însă, la un atât de penibil rezultat, ministrul de Finanțe se va strădui să ajungă la un aranjament cu Germania. Mai întâi, fiindcă înșiși aliații îi pretind acest lucru. Apoi, pentru că stabilizarea nu s-ar putea realiza în condițiile cele mai bune fără concursul statului cu care, sub imperative geografice, avem cele mai multe relațiuni economice. Cari sunt, atunci, pretențiile Reichsbank-ului? Iată-le:

1) revalorizarea rentelor române din posesia supușilor germani.

2) renunțarea noastră la emisiunea Băncii Generale: 2.250 milioane lei.

3) încetarea lichidării averilor supușilor germani și resolvirea, într-un sens favorabil Germaniei, a chestiunii Stelei Române.

4) modificarea tarifului vamal pentru a înlesni intrarea mărfurilor germane în țară.

Toate acestea, însă, nu sunt decât în stare de umil deziderat. După opt luni de străduință deșartă, d. Vintilă Brătianu a izbutit să semneze, ca element pozitiv al tratatelor sale, tot ceea ce consacră o nouă aservire a finanțelor statului: rentele și datoriile revalorizate; iar în ceea ce privește scopul acestor eforturi și al sacrificiilor prostește prealabile, ministrul de Finanțe obține doar o făgăduință în condițiuni rele și în schimbul ei acordă o opțiune fără nici un fel de caracter obligator pentru străini.

Punând, deci ipoteza cea mai optimistă pentru guvern, a izbânzii finale, rezultatul, pentru țară, e un împrumut ridicol, smuls în condiții cămătărești, după eforturi, oferte și garanții deznădăjduite. Iar în vederea isprăvii acesteia, nu cumva o cărămidă arbitrară să-l abată de pe această cale, d. Vintilă Brătianu se prezintă azi Parlamentului din deal, pentru a-i smulge o diplomă de arendă și guvernare.

MESAGIUL

Să nu mai insistăm asupra sarbedei ceremonii știute. E însă de remarcat că guvernul n-a izbutit a obține un singur regent pentru efectul de solemnitate necesar zilei inaugurale de ieri. D. Brătianu, nazalizând stingher și întristat mesajul scurt și fără conținut, sporea impresia de izolare și caracterul de hulită uzurpație al regimului.

Într-un Parlament deplin, mesajul ar fi fost salutat, de la primele cuvinte, de protestările și întreruperile opoziției. Autorul pare să fi pornit de la intenția deșartă de a rezolvi dificultățile prin simple afirmațiuni și de a înlocui realitatea prin formule. Știm, de pildă, după datele cele mai oficiale, că deficitul bugetar pe ultimele patru luni se cifrează cu patru miliarde. Mesajul întâmpină acest adevăr și trece peste el cu o frază care începe: „prin echilibrarea bugetului”... Sistemul acesta duce la aplicarea *coueism-u\m'* în

¹ Termen ironic derivat de la numele lui Coue, psihoterapeut francez, care a creat o tehnică de tratament prin autosugestie

preocupările de stat. Cuvintele, însă, trădează adesea pe cel ce nu e obișnuit cu ele.

Iar în mesajul în care d. Vintilă Brătianu plănuia să se glorifice, găsim, dimpotrivă, mărturisirea insuccesului, dezmințirea comunicatului guvernamental recent, despre încheierea împrumutului. Mesajul, în adevăr, nu mai anunță încheieri, nici tratative. Eforturile astmatice ale ministrului de Finanțe, în ultimile opt luni, sunt denumite „demersuri” pentru asigurarea, în principiu, a concursului finanței străine.

Astfel, suntem în fața unui text artificial de afirmațiuni truate. E textul speranțelor viitoare, sau nici măcar atât. E un text negativ.

Singura parte pozitivă a Mesajului, singura care vorbește de certitudine, e pasajul care se ocupă de convențiunile privitoare la datoriile de război, la purtătorii de rente și la Stock-Exchange de la Londra. Unica certitudine a zilei este confirmarea pagubelor realizate de d. V. Brătianu în decursul dezastruoaselor sale tratative și pe temeiul aceluiași principiu de revalorizare, acceptat de d-sa cu atâta nesocotință.

Am afirmat, noi, presa, din capul locului că d. Vintilă Brătianu, silit să apeleze la finanța străină, în momente de strâmtorare politică, bine cunoscute de această finanță, va fi pus în fața condițiilor oneroase cari se oferă, de obicei, strâmtoraților, faliților și prodigilor. Zadarnice reproșuri retrospective. Parlamentul, astăzi, ratifică - iată-! - un simplu dar sigur spor de datorii. Recunoaște o creanță certă, înainte de a trece la capitolul speranțelor vide.

În acest capitol, și potrivit Mesajului și comunicatului de deunăzi, din care foarte importante amănunte au și fost reținute (sau retractate), Parlamentul va vota guvernului și Băncii Naționale, pe de o parte, grupului franco-anglo-american, pe de alta, dreptul platonice de a contracta un împrumut - un împrumut tot atât de hipotetic și de himeric ca cel pe care l-ați văzut realizându-se până acum.

Mesajul e obligat la o anumită ținută și la linii largi. Lipsește dintr-însul, amănuntul pitoresc al comunicatului, delirul visticmicesc turnat în stil oficial de lege viitoare. Lipsește acea fixare a unui maximum.de împrumut și divizarea acestuia în tranșe eșalonate pe date mai mult sau mai puțin certe („imediat” sau „la toamnă”) și

acea deșartă enumerare de veleități și de aspirații în domeniul aritmetic al al finanței. Votul Parlamentului întrunit ieri e chemat să legisla această năzuință a guvernului, și buna intenție a capitalului străin. Desigur, adresându-se aleșilor hipotetici ai națiunii, mesajul utilizează cuviincioasa formulă „veți avea a vă rosti”. Guvernul n-a ajuns încă la regescul și absolutul „așa vreau, așa fac”. Păstrează, încă, pentru ai săi aparențele liberului arbitru. Intre acestea, iată, Mesajul, ca și cum ar fi întâlnit o rezistență în neant, se oprește scurt. Bun-rămasul crește pe o perorație lirică: o eră nouă se deschide - o arie veche răsună iar! Și d. Vintilă Brătianu va avea, astfel, legile cari îi interzic, la vârsta d-sale, să se odihnească. Legile cari îi hărăzesc o țintă, pentru eforturile sale nu numai sterile dar și primejdioase. Și cari îi vor mai îngădui să se bocească: „aș vrea să plec, dar nu mă lasă țara!”, când criza, amorțită de arșiță, se va întinde din nou.

ORDINEA NOUA

Suntem în plin coșmar. Ceea ce s-a petrecut și se petrece încă, în legătură cu împrumutul, cu stabilizarea, zvârcolirile Ministerului de Finanțe, deznădăjduitele lui expediente, toleranța, apoi, a factorului constituțional, pare mai degrabă viziunea fantastică a unui dement, halucinația unei după-amiezi de insolație, decât o realitate trăită de cetățeni, toți, ai anului de grație 1928. Se putea, până ieri, vorbi fără exagerare de bațjocirea țării, prin abandonarea ei pe mâinile netrebnice ale d-lui Vintilă Brătianu. Iată însă că de la o zi la alta, evenimentele au luat o astfel de întorsătură că plutim în plină fantasmagorie. Creăm, cu simțurile și gesturile noastre, o poveste absurdă și turburătoare de Hoffman sau de Edgar Poe. Și aceasta mulțumită aceluia om a cărui imaginație s-a dovedit cea mai săracă și mai infecundă de pe continent, dar a cărui exasperare și obstinație de a păstra puterea a falsificat toate noțiunile, a nimicit orice logică, a distrus orice criteriu de guvernământ, a înșelat orice încredere, a terfelit orice autoritate. Această funestă putere a avut-o

tristul om pe care împrejurări oarbe l-au împins în locurile de frunte ale opiniei publice. D. Vintilă Brătianu, bombardat de zeci de ani, strălucită competență financiară, a avut prilejul ironic să lucreze, ca prim-ministru, la propria sa denigrare. De opt luni, d-sa dovedește nu numai desăvârșita-i lipsă de pricepere și ignorare a chestiunilor financiare, dar un fel de opacitate și un spirit de eroare și incomprehenșiune atât de sistematic, încât se poate vorbi de un deficit cerebral care necesită imediată retragere a vistiernicului într-un institut de reeducație. E cert astăzi că, decenii întregi, România a fost victima unei legende de competență abil întreținută în jurul aritmeticii primare, a economiei băbești și a egoismului primitiv al d-lui Vintilă Brătianu. Și ne dăm seama azi, că în ultimele opt luni, o soartă șugubeață s-a desfășurat pe seama țării, punând față în față cea mai îngustă frunte de român cu cele mai istețe minți ale finanței internaționale. Scump va plăti țara încercarea de a merge cu Brătianu la câștig, împotriva proverbului. Căci s-a întors vistiernicul cu o tolă doldora de datorii revalorizate, descalificat ca specialist și om politic. Apoi, printr-un expedient constituțional, și-a reînnoit o misiune în care a eșuat o dată, și-a atribuit pentru a doua oară sarcina disproportionantă a împrumutului și a stabilizării.

Și după cum, până ieri, d. Brătianu refuza să plece pe temeiul misiunii estorcată de la Regență, astăzi își justifică rămânerea în virtutea mandatului primit de la reprezentanța națională. Cinism, inconștiență și escrocherie politică față de Regență și față de națiune.

Ce valoare reprezintă un vot al Camerei liberale își poate închipui oricine dacă se gândește că această Adunare a pierdut orice drept de a se considera expresie a națiunii, prin simplul fapt că întregul grup parlamentar național-țărănist, înfățișând, după datele oficiale, trei sferturi din provinciile alipite, a refuzat să sprijine cu prezența sa comedia legislativă din Dealul Patriarhiei.

Ce reprezintă, apoi, guvernul actual, ca autoritate, se poate iarăși deduce foarte ușor din cele petrecute, în Capitală, în ultimele patru-cinci zile, - din amănuntul îngrijitor că legislațiile străine au trimis observatorii lor în două locuri, iar cenzura și starea de asediu

străjuie mai strașnic ca oricând în jurul unui grup de miniștri cari nu se pot menține altfel.

Țara înainteză astfel, în viitor, mulțumită numai apucăturilor mecanice ale locuitorilor ei: plugul, biroul și uzina întrețin o ordine factice, asupra căreia nu mai veghează nimeni, fiindcă guvernul e de fapt prăbușit, iar noua autoritate, creată printr-o serie de lovituri revoluționare, pașnice și meșteșugite, n-a fost încă oficial proclamată.

CONCURENȚA ABSURDA

Editurile noastre caută drumul care duce la marele public. Casa Școalelor și Ministerul Artelor, edituri de stat și mari tipăritoare de maculatură, încearcă și ele un nou format, un nou tip, o nouă orientare, care să le scoată din starea de arhivă la starea de librărie vie și cercetată de cetitori. Sforțări laudabile, desigur, dacă ele n-ar tinde să se anihileze reciproc printr-o lipsă de bunăvoință și bună înțelegere. Am aplaudat „Ziua cărții” ca pe un început de coordonare a străduințelor diverșilor editori. Trebuie astăzi să protestăm împotriva spiritului de concurență care pare să fi cuprins pe unii din ei. Concurență, când e vorba de-abia de crearea unei pieți și a unei clientele literare. Bătaie, pe ceea ce nu există încă. Iată, însă, un exemplu:

„Cultura națională”, cea mai puternică și mai adecuată uzină culturală a țării, și-a reluat activitatea prin anunțarea unei serii de **Clasici români** (acceptăm, fără discuție, denumirea). Colecție adnotată și care urma să înceapă cu opera complectă a lui Creangă. Format plăcut, tipar occidental, hârtie fină, preț accesibil tuturor: succes, din toate punctele de vedere, asigurat. Dar Ministerul Artelor anunță și el o serie de clasici. Inutilă, desigur, de vreme ce „Cultura națională” luase această inițiativă. Veți spune însă că prin aceasta, „Cultura națională” nu și-a putut rezerva monopolul clasicilor români. Ea poate începe cu Ion Creangă și continua cu alții. Iar Ministerul Artelor, din lista copioasă a acelorași clasici, își va întocmi un program care să nu concureze pe al nimănui. Lucrurile acestea se stabilesc într-o conversație de cel mult o oră.

Pornim, bineînțeles, de la axioma că orice concurență, pe acest teren, e nu numai inutilă, dar și păgubitoare.

Ce face însă Ministerul Artelor? Anunță că își începe colecția **tot cu Ion Creangă**. Mai mult încă: pentru întocmirea, prefațarea și adnotarea ediției sale, se adresează aceleași persoane care a contractat cu „Cultura națională” angajamentul de a îngriji tipărirea operelor complete ale lui Ion Creangă. Rămâne numai să recurgă la același format, să dea cărții editate același preț, să o pună în vânzare în aceeași zi, cu același rabat...

Desigur, d. Alex. Lapedatu nu știe nimic de războiul acesta. Rolul Ministerului Artelor nu e să desființeze editurile particulare, prin concurența statului. Poate că rândurile de față vor fi prefața unei activități viitoare: d. ministru al Artelor va convoca pe editori și va pune bazele unui program de lucru, unui paralelism cultural, unei colaborări fără concurență.

CANIBALISM FISCAL

Mai e nevoie să recapitulăm? O femeie ucisă, apoi un sat întreg ocupat militărește și, în sfârșit, la București, jandarmii trag focuri, în slujba fiscalilor cari smulg unui croitor mașina de cusut, unealta lui de lucru. D. Vintilă Brătianu, e vădit, a dat ordine severe pentru drastica executare a contribuabililor în restanță. Dar țara toată e în restanță, fiindcă stagnarea în industrie, în comerț, în agricultură, nu e decât rezultatul politicii economice și financiare a d-lui Vintilă Brătianu. Țară flămândă, jefuită și în zdrențe, țară de pelagroși, de greviști și *lockout-ati* țară de falșiți și de frauduloși, peste care dictatorul financiar prăvălește povara greșelilor și inepțiilor sale, pentru ca, mai târziu, să asmuță, cu ordine de strășnicie, canibalismul famelic al agenților fiscali, neplătiți și ei, mizeri și dușmănoși ca orice zbiri cari își vând conștiința și omenia pe nimic.

Lock-out (engl.) - închiderea fabricii; derivatul are sensul „șomeri”.

E neîndoios: visteria are nevoie de bani, deficitul trebuie acoperit cu orice preț. Grelele biruri de până acum vor fi mâine mai grele încă. Anuitățile datoriei publice au sporit covârșitor: în goana sa după un împrumut himeric, neputinciosul de la Royat n-a izbutit decât să acumuleze noi sarcini pe spetele națiunii. Cine vreți, însă, să plătească? Birurile trebuie să iasă, fie și din piatră seacă. Birnicii - optsprezece milioane de sărăciți - sunt supuși procedului vânzării forțate. Ce înseamnă, însă, vânzare forțată într-o mizerabilă mahala, sau într-un sat fără vite, fără unelte, fără gospodărie? Perceptorii și jandarmii au fost nevoiți, în lipsă de cumpărători, să ridice lucrurile sechestrate și să le transporte la primărie sau în localul postului. Pe alocuri, în Basarabia, la al doilea sau al treilea sechestru, puși față în față cu pustiirea făcută în casa birnicului, i-au scos ușile din țâțâni, i-au luat ferestrele cu pervazuri. Fiscul, totuși, n-a realizat nimic. Și astfel au început azi, și se țin lanț, schingiuirile, scandalurile, focurile de armă.

Căci în fața fiscului nemilos, în fața fiscului-flagel, s-a ridicat solidaritatea cetățenească. Rapoartele agenților glăsuiesc clar: nimeni nu mai ascultă de îndemnul sălbatec al darabanei. Nici un cetățean nu cumpără obiectele aproapelui, obiectele confiscate de fisc.

Cu atât mai mult, cu cât este dovedit și știut de toți că fiscalii nu respectă legea. Niciodată nu verifică dacă lucrurile sechestrate aparțin contribuabilului urmărit. Niciodată nu țin seama de dovezile proprietarilor autentici sau de contestația legală. Nu există lege pentru aceste brute avide. În cazul, de pildă, de la București, ei au smuls cetățeanului unealta lui de muncă, ceea ce este cu totul neomenos, interzis, ILEGAL. Și pentru a proceda astfel, în contra legilor, au recurs la sprijinul jandarmilor, la focuri de armă, la lovituri cu patul puștii. Ordinele inepte ale d-lui Vintilă Brătianu își dau roadele: fiscul intră în conflict cu cetățeanul, caz după caz. În curând, cu sistemul acesta, de urmărire ilegală, fiecă încasare va fi un prilej de scandal. Până ce populația, provocată, adusă la exasperare, va proceda, ca un singur om. la sancționarea dușmanului și jefuitorului ei. agentul fiscal, reprezentantul d-lui Vintilă Brătianu, șeful suprem al fiscalilor, organizatorul mizeriei unanime, speculatorul și spoliatorul restriștei obștești.

CIRCULAȚIA

S-au prescris noi leacuri contra apoplexiei centrului Capitalei. Populația s-a supus, afară de un june, pal, blond și sportiv ofițer de marină care se dedă, de la o vreme, la exercițiul contravenției violente. Măsurile, pe cât se pare, s-au dovedit bune:

Se poate azi circula fără pericol de stâlcire, între Poștă și Palat pe Calea Victoriei și, la fel, pe porțiunea paralelă din str. Academiei. Un început care ne procură impresia reconfortantă că la Circulație există o preocupare de problemele lăsate în grija acestui oficiu.

Se cer, însă, soluțiuni mai drastice. Cauza dezordinii circulației Bucureștilor trebuie înlăturată definitiv. Nu vom cere, desigur, dilatarea ulițelor, tăierea urgentă de noi bulevarde. Circulația poate fi și fără asta ameliorată, dacă se ajunge la unificarea ei. Ceea ce îmbăcșește străzile e amestecul de automobile și de birji, de birji lungi de șase metri, încete, greoaie, țepene - e amestecul și contradicția de ritm și alură dintre aceste două feluri de vehicule. O birjă care cotește pe o stradă frecventată, o strangulează. Viața se oprește câteva clipe în loc, când un muscal trece de-a curmezișul, între două colțuri. Doi cai înhămați, înaintând pe un caldarâm îngust, paralizează, în urmă-le, motoare în cari ropotesc pe loc zeci de mii de armăsari mecanici, cu pseudonimul H. P. Aceasta e problema circulației și a economiei de timp. Epoca vitezei condamnă birjile la dispariție. Biroul Circulației trebuie să grăbească, prin stârpire, acest anacronism. Birjile nu mai sunt tolerabile nici la șosea. Se poate fixa de pe acum birjarilor un termen - un an, doi -, să se transforme în șofeuri. S-ar putea acorda birjarilor un premiu, pentru această metamorfoză: scutire de taxă și de biruri pe un timp determinat. Ar fi și o dreaptă despăgubire.

Și apoi, Biroul Circulației, Prefectura Capitalei, ar lua, desigur, dispoziții pentru estetica vehiculelor și omnibusurilor. Ar impune, fără îndoială, dispariția hârburilor sinistre cari transportă

călătorii, într-o îmbulzeală grotescă, într-un nor de fum puturos și în sunet de tinichele scuturate. Tipul confortabil de omnibus, pe care-l știm de pe străzile Berlinului, ale Parisului, ale Vienei, se impune și antreprenorilor noștri de sordide coviltire cu motor.

S-ar proceda la această epurare, cu rezultate estetice și igienice indiscutabile, omenește, desigur, dar și cu rigoare: un termen fatal, și unele înlesniri comunale, pentru despăgubiri...

DE LA ZAGREB LA BUCUREȘTI

S-a încercat - simplu gen literar - o paralelă între evenimentele din Iugoslavia și cele din România, între acțiunea, întreruptă și în zig-zag, a țărăniștilor croați, și împrejmuirea sistematică, neobositul asediu întreprins de Partidul Național-Țărănesc în contra oligarhiei. Identitatea, de la distanță - căci există o paradoxală distanță între Serbia și România - apare astăzi și mai izbitoare.

Rădici și Maniu s-au retras, fiecare în parte, din Parlamentul țării lor - e adevărat. Au convocat, apoi, după aceeași tehnică, câte o reprezentanță națională, pentru a lua hotărâri în numele națiunii; tocmai în punctul acesta, de aparentă identitate, deosebirea se afirmă precisă, ireductibilă. D. Rădici a ridicat steagul la Zagreb; d. Maniu, conform analogiei propuse de adversarii săi, ar fi trebuit să aleagă Alba sau Clujul. Dar adunarea parlamentarilor național-țărăniști a avut loc la București. D. Rădici și parlamentul său a lansat proclamații în numele Croației, cu mențiunea expresă că aceste proclamații nu angajează celelalte provincii ale regatului. Adunarea de la București a luat, dimpotrivă, rezoluțiuni în numele poporului românesc întreg, stăpân pe provinciile românești, toate. Și, pe când la Zagreb o parte a poporului iugoslav, croații, se pronunță pentru dezlipirea, cel puțin administrativă și parlamentară, de cealaltă jumătate a aceluiași popor, sârbii, la București, ardelenii și clasele producătoare din Vechiul Regat - **unanimitatea națiunii** - se întrunesc pentru a veșteji și a condamna un regim de uzurpare și corupție. Din punct de vedere strict legal, acțiunea țărăniștilor

croați e separatistă, deci subversivă. Iar atitudinea, numai în aparență, identică, a Partidului Național-Țărănesc român e profund națională și, proclamând ca ilegal guvernul uzurpator și fraudulos, tinde, dimpotrivă, la cimentarea Unirii și la ridicarea statului, fără nici un fel de modificări constituționale.

SE CAUTĂ UN ȘEF

Fiecare act de opoziție al național-țărăniștilor periclitează posibilitățile de viitoare refacere a Partidului Liberal. Nu mai e vorba, astăzi, de soarta guvernului, de prestigiul lui ruinat, de autoritatea lui în cioburi. Liberalii prevăzuți cu oarecare rudiment cerebral își dau seama că batjocura și năpasta pe care au atras-o asupra țării încercările ineptului ei prim-ministru de a governa, îi dau acesteia dreptul și o irezistibilă poftă de a scoate clica lor de samsari și de profitori, definitiv, din viața publică.

Până mai ieri, liberalii au socotit cu lipsa de memorie a colectivităților. Retragerea în opoziție era un răstimp de destindere. Și pe când succesorii la putere se luptau cu dificultățile acumulate de obișnuții patru ani de tâlhărie guvernamentală liberală, cinstea lor se refăcea întocmai ca virginitatea cu înseilări de undrea a unei domnișoare charleston.

Iată, însă, că cele optsprezece luni de eventual repaus nu mai pot folosi himenului peticit al reputației liberale. Pe urma guvernării lor țara e ca un trup mâncat de ulcere și de pustule: nici o îndoială nu-i poate rămâne asupra moravurilor scârnave ale guvernului care va pleca. Și aceia dintre liberali cari se arată îngrijorați de pe acum de acest dezastru neașteptat aruncă vina și răspunderea întregă asupra conducerii.

Partidul Liberal, spun ei, era un organism încă viou și puternic. Rolul lui era precizat bine în viața politică internă, și pentru vreme multă încă. E inexplicabil că a săvârșit atâtea greșeli. Inexplicabil, altfel, decât prin dictatura în partid al familiei Brătianu reprezentată la șefie prin cel mai decrepit vlăstar al ei: d. Vintilă Brătianu.

E neîndoios lucru, pentru majoritatea liberală, bolnavul de la Royat a fost totdeauna departe de a îndeplini condițiunile, de a întruni în ființa sa vlăguită și săracă, însușirile necesare unui șef, unui comandant.

Atât șovăielile lui, cât și încăpățânarea lui, prin nepotrivirea lor cu împrejurările și cu obiectivele urmărite, au ruinat statul, au compromis guvernul și au primejduit partidul. Nu enumerăm, aici, toate șovăirile, toate încăpățânările, toate ieșirile cu oiștea în gard și cu nuca în perete ale d-lui Vintilă Brătianu. Cetitorii le știu tot atât de bine ca liberalii, simt, numai, mai dureros decât ei. E de reținut, însă, că liberalii, alarmați, sunt în stare de răzvrătire.

Evident, d. Brătianu a fost încurajat și susținut, în greșelile sale, de cei cari voiau, cu perfidie, să-i pună în evidență ignoranța, nepriceperea, impotența.

Dar rostul nostru nu e să facem morală. Constatăm numai că, speculându-i slăbiciunile și nulitatea, partizanii și prietenii feloni ai d-lui Brătianu au reușit să-l arate partidului așa cum e - un biet om în grea și disproporționată luptă cu exigențele șefiei. Experiența și lucrătura s-a efectuat, însă, pe seama țării. Treptat și iremisibil, țara se dezbara de ei. Iar Partidul Liberal, cățarat încă la cârmă, caută, cu disperarea triburilor în bejenie, șeful care să aleagă cu pricepere și autoritate căile mântuirii.

Îl va găsi? În tot cazul, cel care-și spală arterele calcaroase în apele de la Royat e, cel puțin politicește, un osândit.

O PROFANARE

Sunt beteșuguri cari merg, dacă se poate spune, mână în mână: surdo-mutismul, bunăoară. Sunt și însușiri sufletești cari se întâlnesc, mai totdeauna, împreună. Inconștiența și nerușinarea, de pildă, se arată, nedespărțite, ca surorile siameze. Nerușinarea la liberali nu se putea, deci, manifesta deosebit de inconștiență.

Sfruntatele lor isprăvi nici nu se pot explica, nici nu le-ar fi în putință, fără un fel de orbire care ține, totdeodată, de nebunie și de imbecilitate.

Iată-i, de pildă, pregătindu-se, de pe acum, pentru serbările Unirii. Guvernul slăbănogului de la Royat se pregătește, da, pentru serbările Unirii. Imensă, incomensurabilă nerușinare, sublimă inconștiență, pe marginea prăpastiei. În plină secetă, în plină foamete, în plină mizerie, în plin blestem, guvernul liberal, întocmai ca marii criminali din tragediile lui Shakespeare, prepară festivități. Și ceea ce duce dincolo de marginile, totuși, necunoscute ale cinismului, ale sfidării obraznice și ale căprierii senile, este că guvernul, știind că locul acestor serbări nu poate fi decât la Alba Iulia, se pregătește, totuși, în liniște, să se ducă acolo. Alba-Iulia, orașul Unirii, proclamată de poporul prezidat de d-nii Maniu, Vaida și Cicero Pop, în 1918. Alba-Iulia, orașul blestemului și al jurământului prestat, de același popor, mai trist cu zece ani, sub prezidenția acelorași Maniu, Vaida și Pop, în 1928. Și guvernul declarat aci, anul acesta, dușman al acestui popor care a fost același acum zece ani și astăzi, aproape ins cu ins, pe aceleași pietre ale aceleiași istorice piețe, intenționează să convoace norodul la o sărbătoare obștească! Acolo!

Partidul Național-Țărănesc a declarat că tăgăduiește uzurpatorilor dreptul de a prezida aceste serbări. Simplu act de opoziție - vor zice guvernamentalii. Problema, însă, nu e simplă. De zece ani, ei zădărnicesc și dezbracă de înțeles toate festivitățile naționale. Dar dacă există o sărbătoare al cărei rost se pierde cu desăvârșire prin **neparticiparea** Partidului Național-Țărănesc, este desigur sărbătoarea Unirii, la Alba Iulia. Prezidarea ei de către liberali e o trivială injurie adusă, cel puțin, Ardealului. Căci dacă cei ce au jurat în 1918 nu vor veni în 1928, dacă cei ce au redactat actul Unirii și au organizat gărzile naționale vor lipsi, cu cine oare va sărbători guvernul Unirea? Cu detectivii, cu samsarii și jandarmii?

DESFACERE

Decretul prin care „ministrul de Externe” se numește în postul de ministru plenipotențiar la Londra s-a publicat. După o lună de inutile mistere, guvernul mărturisește, bâlbâit, adevărul.

Oamenii cari s-au acoperit totdeauna cu autoritatea altora pierd astăzi ultimul lor gir. Precum se ascunde, uneori, popoarelor, moartea monarhului, liberalii au tănuțit aproape o lună plecarea lui Titulescu. Tăria, trâmbițată atât, a cabinetului Brătianu se vedește vecină cu arterioscleroza.

Privind jocul van din ultimile săptămâni, te întrebi față de cine a întrebuițat guvernul această tactică? Față de publicul pe care îl nesocotește, față de Regența pe care o minte, sau față de marea finanța, atentă și implorată, în ultimul timp? Singurul lucru luminos, printre aceste umbre, singurul om viu, printre aceste fenomene, e caracterul și prezența d-lui Titulescu. A creditat cu o disprețuitoare eleganță pe liberali cu prestigiul participării sale la o guvernare pe care o părăsea.

Și-a salvat totuși, cu iscusință, mondialul său renume, pus exclusiv în serviciul patriei, și tocmai de aceea, păstrat la o suficientă depărtare de stabilimentul rău famat al guvernului, în tot răstimpul acestei mezalianțe, ce n-a existat decât pe hârtie. Față de acest ireductibil scrupul, față de grija cu care a refuzat liberalilor orice solidaritate, și față de tactul cu care a zădărnicit toate încercările bravilor săi colegi de a-l implica în nefericirile lor politice și financiare, ce gravitate mai poate să aibă dezgustata sa îngăduință de a nu i se da în vileag demisia, decât în momentul cel mai puțin primejdios?

Liberalii socot că vestea rea, când e întârziată, face mai puțin ravagii.

În plină vacanță, cred ei, efectele retragerii d-lui Titulescu, recunoscută, vor fi nule. Vacanța, însă, ia sfârșit peste câteva săptămâni. Zvârcolitele tratative de împrumut ale d-lui Vintilă Brătianu vor reîncepe în condițiuni politice mai dezastruoase ca înainte.

Lipsa d-lui Titulescu din guvern echivalează, în fața finanței străine, cu retragerea unicului valabil gir. Iar campania opoziției, reluată, se va servi de un argument nou - guvernul lui Ion Brătianu, defunctul, guvernul pseudonațional, s-a risipit de la sine: prin moarte aici, prin scârbă dincolo, formațiunea de uzurpare din anul trecut a lichidat. Ce poate opune Regența acestor fapte, afară poate de o dorință prea subiectivă - dar puțin probabilă -, pentru a menține pe liberali la cârmă?

CHETA

Ultimele știri spun că ministrul de Finanțe, „care are numai succese” (sinistră tânguire, trădătoare a unei monomanii învechite), a întins din nou talerul spre Berlin, unde speră să facă cinci sute de milioane mărci-aur.

Împrumutul german succede, astfel, în imaginația pacientului de la Royat, împrumutului italian, ticluit în condițiuni misterioase, în preajma plecării regimului la băi. Toate aceste operațiuni financiare, urgente și obscure, seamănă de minune cu polița pe care particularul o plasează, în extremis, semnând îndoitul a ceea ce primește, când rezistența lui cedează, ceară moale, sub soarele lui Cuptor. E vădit, astăzi, că marele împrumut pentru stabilizare e ronțait cu anticipație, în așa numite tranșe, izbite cu îndemănare și perseverență de decavat, ici și colo, e vădit, zicem, că roata mănoasă de cașcaval visat se spulberă, mai dinainte, în rumegătură de parmezan. Creditul statului se istovește, de către d. Vintilă Brătianu, în meschine împrumuturi, smulse cu insistențe, căciuleli și concesiile bancrutare, în scopul, mizerabil și unic, de a prelungi viața guvernului.

Întreg sistemul nostru de stat a fost corupt și acum oprit. În stagnarea generală se cascadează râpi de lipsuri și mizerii. În golurile acestea d. Vintilă Brătianu prăvălește sume stoarse din străinătate cu prețul unor obligațiuni înzecite, aruncate viitorului apropiat. Mici credite fără destinație fecundă, fără utilizare productivă. Bani nu sunt, dar trebuie bani. Cu nici un preț mașina statului să nu se oprească. Să mascăm falimentul. Și, pentru alimentarea motorului care găfăie, Vintilă, fochistul, aruncă milioanele, în pachete mici. Își dă, desigur, seama, încăpățânatul bătrân, că procedând astfel, nu numai nu îndreaptă nimic, dar compromite orice posibilitate de a obține, cândva, un împrumut total, pe temeiul căruia s-ar putea întreprinde o refacere astăzi zădărnicită.

Știe prea bine că pentru toate aceste isprăvi ale disperării, pentru împrumuturile acestea studentești, angajează, inutil, toate disponibilitățile statului, care astăzi, prin menținerea guvernului liberal, se face literalmente întreținut din tranșe, avansuri și vărsăminte lăturalnice.

Nu e mult de când, în trecuta Cameră averescană, d. Vintilă Brătianu protesta cu vehemență împotriva împrumutului italian al d-lui Manoiilescu. Cele două miliarde, cari au servit la menținerea și ridicarea leului, alcătuiau pentru liberalii de spirit împrumutul-charleston. Într-adevăr, în răstimpul necesar schimbării unei plăci la patefon, d. Manoiilescu obținuse cât d. Vintilă Brătianu în aceste nouă luni de gestație nefericită. Și fără îndatoriri umilitoare. Din exemplul combătut acum un an, dictatorul economic al României - dictator găunos și sterp, bineînțeles - își face un sistem, acum în nevoie. Expedientul devine, la d-sa, mijloc de existență.

D. Brătianu umblă cu cheta. Vinde ce a mai rămas, scoate obiecte casnice la loterie, tapează pe unde poate, e bună, la rigoare, orice sumă. Și când e întrebat asupra tuturor acestor apucături juvenile, răspunde pe nas: Am întinerit... Tapez ca la optsprezece ani... Am numai succese!

COMOARA DINTR-UN BECI

S-a pomenit ani de-a rândul, ca o enormitate a genului, de transportul militar rus, dispărut cu ruși cu tot, cu vite, remontă și materia], cu linia strategică și gările inerente, în timpul războiului manciurian. Record de fraudă, într-un apogeu de confuzie. Niciodată, ne-am tânguit, nu fără un sentiment de intimă și patriotică umilință, escrocii noștri, din fertilul bazin al Dunării, nu vor egala, în amploare, în fantezie și îndrăzneală, pe colegii lor învecinați. Pricina disproporției acesteia, ne-am mai zis, influențat, desigur, de ideologia timpului, nu se explică decât prin misteriosul și curentul „suflet slav”, una din cele mai formidabile, precum știți, și mai nelămurite, descoperiri ale epocii. Ea servă la deslușirea tuturor fenomenelor inexplicabile ivite între Berezina și Pacific, în multiplul domeniu social, psihologic, politic etc. Rușii aceștia, ne minunam, sunt neîntrepuți, în toate privințele. Bețivani și profeți, țărani lor fac concurență sfinților paradisului și-i vor disloca, după judecată, din înaltele lor oficii. Nici un popor nu dovedește atâta maiestate, în atâta umilință. Fiece rus e un erou de roman, fiecare

cazac, un prototip al disciplinei, fiecare student un liberator al umanității. În fiecare curvă, o Sonie; surorile lor de caritate, poezii lor, artiștii, spionii, nobilii și clericii lor, tot atâtea abisuri de clemență și mizericordie. Dumnezeu s-a fragmentat, desigur, pentru a cuibări, în fiecare din noi, o părticică din sacra lui esență. Pe ruși, însă, i-a favorizat în special. Astfel că fiecare supus al țărilor sau, astăzi, al U. R. S. S., închide într-însul o porție abuzivă de divinitate. Actele, deci, de orice fel, ale oricărui rus participă din cel etern. Pricina pentru care, până și în fraudă, gesturile lor apar vaste și atotcuprinzătoare, întocmai ca ale unui far gesticulând deasupra valurilor, aceasta este. Un rus autentic procedează total, fiindcă inspirația lui pogoară din sferele cele unitare. Fapta lui interesează pământul, ca un compas răsăcărât pe glob. Niciodată, vai, niciodată, un meschin șperțar, un mărunț escroc de la Dunăre n-are să-i semene. Un tren, două trenuri, o sută de trenuri, dispărute, cu regimente, tunuri, muniție și furaj, pe linii fictive, cu gări de umbră, prin regiuni fantomatice, prăvălindu-se, sistematic, mistuindu-se, iluzoriu, în jarul imens al războiului... Câtă elevațiune, câtă abstractizare și câtă experiență mistică mai trebuie găinarilor noștri să se ridice la o ispravă de asemenea anvergură!

Când directorul unei mari instituțiuni s-a lăsat prins pentru o detunare de câteva zeci de milioane, am înregistrat un pas timid, și împiedicat, pe acea Cale Lactee care ne desparte de sufletul lor. Când un ministru de Finanțe semna cu metafizic dezinteres un bon de tezaur ce păgubea statul cu vreo câteva miliarde, am tresărit cu tresărirea mateloților lui Columb căroră li se năzărea pământ. Când alt ministru începu să mute regiuni întregi de la deal la vale și, dimpotrivă, de la vale la deal, am aplaudat, cu aceasta, trecerea în plin miracol, făgăduința unor fapte de prestidigitatie sub zodia porcină, fapte de aceeași natură disprețuitoare de legi nu numai umane, dar și fizice (de greutate, atracțiune...). Fapte asemenea fenomenului rus.

Progresul, însă, era lent. Era zădărnice, și, dacă ne îngăduiți neologismul, prozaizat, de furturi grosolane, de erori grotești, de sfruntări stupide și de o sumă de operațiuni de calitate inferioară, pe cari le tolerau sau uneori le și conduceau, oameni cu răspundere, bărbați de guvernământ, uneori, chiar în tratativele lor cu străinătatea. Ideea pe care o urmăream, în delicturile suprapenale ale conducătorilor,

se depărta, ca o stea ofensată de rugăciunea ce se înalță, profană, spre dânsa, pe labelle tripotante ale pușlamalelor de stat. Deprimare cu atât mai justificată, cu cât, printr-o serie de uzurpări succesive, cele mai bune condițiuni experimentale se realizaseră, pentru o operație magnifică, pentru o lovitură în stil grandios, pentru o întreprindere abruptă, frontală, absurdă, dar definitivă: ca în codru, ca în cer, ca în plină mare.

Așteptam, din neprevăzut, să se ivească marele devalizator, ca un Napoleon al fraudei, ca un arhanghel al tâlhăriei absolute, împrejurările, am spus-o, erau prielnice. Starea de asediu stăpâna de zece ani, punând la bunul plac al guvernanților instituții, averi obștești, averi particulare. Cenzura sta gata să stranguleze orice strigăt de alarmă, să strivească năpârca oricărei șoapte. Câteva serii de alegeri exercitase administrația și poliția, în practica arbitrarului, a abuzului, a măsluirii. În fiecare zbir pitit se lămurise realitatea cea nouă că totul e permis, că plăpândeale pravile omenești, ca slovele în nisip, s-au pulberat. Dregătorii mari și mici, funcționari stabili, fixați de partide în posturile de comandă, s-au fost deprins zece ani de-a rândul cu acest gând. Și, pe deasupra, oamenii aceștia, răsfațați de complicitatea cu cei importanți, cultivau, de zece ani, senzația reconfortantă a eternității lor: ministrul trece, marele slujbaș rămâne.

Ce mai așteaptă, deci, mandarinul cu galonul de director general? Îmi venea să bat din baston, ca Ia un spectacol care întârzie: mai repede, mai repede! Ci cutezați odată!

Și fenomenul mult așteptat, iată-l, s-a produs. În beznă și în tăcere, așa cum evoluează planetele, cum cresc lanurile, cum rodesc marile opere ale cugetării și ale singurătății... Pe nesimțite, geniali hoți încă necunoscuți, au luat dosarele toate, cari dovedesc și precizează averea totală a statului, averea imobiliară și de veacuri a obștei, și au ascuns-o într-un beci. Adio tren cu batalioane, linii, gări și munițiuni, înfundate în noaptea masacrelor. Actul național, de tâlhărie integrală, metodică și calmă, petrecut în plină pace, perpetuat ani de-a rândul, lasă în umbră și în umilire fugitivă aventură a unor administratori ruși din vremea războiului manciurian. Că numai niște cuvinte fragede și noi, candides și virgine, ar putea povesti, în trăsături stelare, pe un firmament istoric, nemaipomenita, incomensurabila ispravă a unor mandarini

români, descoperită în anul de grație una mie nouă sute și douăzeci și opt: au furat, adică, actele de proprietate ale orașelor, ale comunelor, ale statului, toate, toate, punându-și la dispoziție, pe îndelete, avuția comună, toată, toată! Pe îndelete: căci comoara din beciul de la Domenii și comorile cari vor mai fi zăcând în beciurile tuturor primăriilor și ministerelor necesită, pentru a fi consumate, colaborarea câtorva generații de înalți funcționari, de-a rândul, care își vor fi transmis, cu inițieri rituale, secretul devenit religios, din tată în fiu.

Pivnița, cu vremea, s-ar fi transformat în tabernacol, păzit de preoți civili, cu leafă și alocațiuni...

..., „Era nobil omul, când era român”. Elegie nejustificată. Că dacă la originea oricărei noblețe este un brigandaj, în această materie, la noi, s-a bătut pentru vecii vecilor recordul. Ne-am boierit în masă. Căci nu există, astăzi, în lume, stat ai cărui cetățeni să încerce, ca la noi, teama permanentă de a nu se trezi, într-o bună dimineață, mutați, cu familia, gospodărie, mahala, comună, șesuri, ape, codri, frontiere, cu jivine, zmei, iele și zâne, în proprietatea vreunui consorțiu străin... Cu acte în regulă, în robie perpetuă...

HOȚII ȘI VARDIȘTII

Hoții sunt stăpâni pe țară. Nimic nu-i poate înlătura, nimeni nu-i poate pedepsi. Hoția e suverană și omniprezentă ca lumina, ca aerul și praful. Zece ani i-au trebuit să se furișeze pretutindeni, păstrându-și chipul, înmulțindu-și măștile. De la hoțul de codru, cu uniformă și carabină, până la brigandul de cabinet, cu manșete și stilou, rasa lor pestriță e la pândă. Jaful, în zilele noastre, atinge proporții și intensități necunoscute în istorie.

Caut în povestea împărățiilor decrepite, sau a republicelor în țândări, caut în haosul revoluțiilor, în vertigiul biruințelor, sau în deznădejdea înfrângerilor, caut în vălmășagul migrațiilor de popoare, răsfoiesc veacuri, cotrobăiesc prin epoci în căutarea unei dezordini și unei frenezii similare. Nicăieri, niciodată, cleptomania nu s-a manifestat într-o formă atât de acută, de gravă și, mai ales,

de colectivă. Caut debuturile cumplitei boleșnițe, în lunile dintâi de după război. Exploziile, în serie, ale depozitelor de muniții, au fostii semnalul. Să fi fost un exemplu sau numai o sugestie? MagaziileJ refacerii au prins să ardă și ele. Un scrum uniform se așternea pei avuții de miliarde, un fum greu împrăștia în neant vinovățiile! diverse. Îndrăzneala și teama bandiților neprinși și nepedepsiți își găsea mântuirea, iscând, prin țară, păduri mișcătoare de flăcări. Vedenii de apocalips: în umbra clădirilor publice se furișau incendiarii cu torțele în pumni.

Hoția, însă, ca sistem și ca artă, nu putea întârzia în această fază frustră. Și-a pierdut repede figura ei cea mai romantică, mai riscată și mai bravă. Hoția la drumul mare, hoția haiducească și similirevoluționară a pierit curând. Au dispărut după aceea și incendiarii. A rămas, însă, îndemnul de sus. Exemplul îmbogățirilor subite. Sistemul jefuirii investit cu forme solemne. Dar pentru îndeplinirea și asigurarea formelor acestora devenise necesară prădarea prealabilă a drepturilor cetățenești.

Exproprierea legală a bogățiilor publice era condiționată de exproprierea voinței obștești. Fiece campanie de înavuțire întreprinsă de un partid proțăpît la putere necesită o smulgere de consimțământ, prin siluirea națiunii. O asmuțire de hoți și de tâlhari electorali, călușul înfundat în dinții și omușorul victimei și patul armei izbit de coșul pieptului... Restul: formalități parlamentare aproape pașnice. Restul: precauțiuni administrative pentru consolidarea rapturilor politicianiste. Dar complicitii, puși în funcții din cari trebuiau să vegheze inviolabilitatea și liniștea tâlhăriilor, au prins, treptat, conștiință de marele lor rol, de discreționara lor putere. Posedau și tehnica fărădelegii. Erau specialiștii abuzului și a fraudei. Ei între ei formau un sistem complet și unitar, de 0 trainică solidaritate, pentru jefuirea statului. Mafia mandarinilor e un organism superior partidelor cari l-au creat pe nesimțite. El le domină, tocmai pentru că le servește. Se zice că guvernul bulgar e la discreția pitoreștilor bandiți macedoneni cari le asigură ordinea și puterea. Cunosc un guvern la discreția bandiților în sacou și automobil, cari răspund la salutul sergenților de stradă, distrat, cu degetul la pălărie. De sus în jos, în evantail, s-a propagat hoția. Deunăzi, s-a descoperit că tâlhărirea statului fusese hotărâtă, ca să zic așa, *în principiu*, și fusese executată *in esență*: toate actele de

proprietate ale României au fost dosite, ca un cupon de contrabandă sau ca o puțină de brânză hoțită, într-un beciu. Țară furată, cu partea ei de soare, de lună și luceferi, până la granița ireală din miezul incandescent al Pământului, unde ar deveni sensibile la atentat tălpile antipozilor. Țară jefuită pe o scară care se întinde de la concret la abstract: de la gologanul de aur, la votul care exprimă un gând, o voință. Țară zdruncinată până în mormintele ei...

Jaful acum se dezvăluie, în amănunt: la toate comunele, la toate instituțiile. Jafuri la expropriere. Jafuri la terenurile de petrol. Ieri, un expert străin a descoperit furturi fantastice la căile ferate. Experți de aceștia e nevoie de ei pretutindeni... Anchete! E în zadar, fiindcă jaful, înainte de a fi o faptă sau o apucătură, e un principiu, și principiile, știm, sunt indestructibile. Procurorul Cosma, care a cutezat să lupte contra acestui principiu, a fost asasinat moralmente de bandiți și înmormântat într-un ospiciu. Iar bandiții aceștia sunt stăpâni pe locurile de control și de comandă ale administrației. Cât plopii au crescut acolo unde au fost sădiți. Anchetele se vor împotmoli în calea care trece pe la rădăcinile lor. Ei sunt mai tari ca guvernele, trunchi plâpând din vasta și trainica lor piramidă.

CREDITE PENTRU ÎNFOMETAȚI

Iată o născocire care nu putea scapără, desigur, decât în creierul de bibilică al dictatorului nostru financiar. Idee, culeasă și cuibărită cu entuziasm în cutele cerebrale ale ministrului de Domenii, om deștept acesta, dar căzut în disciplina de guvern și de partid. Credite... pentru înfometați. Perversa împerechere a acestor cuvinte nu poate da naștere decât unei situații hibride.

în pragul unui imens dezastru, guvernul se gândește, în primul rând, la interesele lui politice. Aceasta nu dovedește decât că e departe de a cunoaște, precis, adevăratele împrejurări agricole. Candoarea guvernamentală se citește în expunerile d-lui C. Argetoianu; n-au fost mai alături de realitate niciodată, în această materie,

constatările oficiale. Ministrul în măsură să culeagă date exacte, cel»! puțin în Dolj, județul care a avut cinstea să-i fie leagăn mănos. J

Foamea la iarnă va lua, acolo, proporții și aspecte ca în faimoasa regiune a Donului. De pe acum, o recrudescență de pelagră și scorbut fixează limitele și sensul așteptărilor noastre,,! Rapoartele vorbesc de o situație satisfăcătoare, oameni însă, din partea locului, ne scriu că nici suficiența revitalizării regiunii nu va fi posibilă din pricina gravității lipsurilor ce se anunță.

Nu mai vorbim de Bihor și Maramureș, și mai cu seamă de Basarabia și de Bugeac. Aci, de câțiva ani, foamea e rusească, e adică endemică. Plugarii s-au transformat în negustori de scoarțe și covoare; dar, să recunoaștem, acesta e un expedient ca și împrumuturile d-lui Brătianu.

Foamea iernii care vine va însemna trecerea de la suferință la nebulă, de la înfrângere la exasperare. -Și guvernul, care a dispus împărțirea unor meschine credite, găsește, în atari condițiuni, că e nimerit să calculeze cu mațele nenorociților. Credite, deci, și nu ajutoare. Posibilitatea, adică, de a teroriza pe flămândul debitor, cu o creanță de foamete, exigibilă prin fisc. (Odiosul fisc instrumentat de d. Brătianu, și care începe a fi răsplătit cu parul).

În momentul în care două milioane de țărani privesc consternați șesurile roșii pe cari foșnește un porumb scheletic, guvernul a pregătit aservirea lor prin credite, șantajarea lor în eventuale alegeri pentru comune, prin polițele date băncilor populare. Adăogați aci, felul în care se efectuează distribuirea creditelor-ajutoare, hatârul și prigoana măsurate cu dubla de porumb. Și gândiți-vă la ceea ce, prin astfel de procedee, ne prepară guvernul, pentru la iarnă.

FRAUDE ȘI JUSTIȚIE

Un nume de județ nu mai evocă negreșit ținutul, ci fraudă. La fel, ministerele, instituțiile, autoritățile acoperă, sub recele botez oficial, misiunea lor reală, care e ocolirea legii și înstrăinarea

bunurilor comune. Partidul Liberal e tradițional responsabil de vasta pervertire a tuturor principiilor și așezămintelor. Existența defunctului Constantinescu Porcu e o strălucită ilustrație a sistemului, iar mărețele lui funeralii, o consacrare sărbătorească a acesteia. Cinismul, de altfel amuzant, al răposatului, mergea până la enunțarea formulelor caracterizatoare: pentru a se motiva și a da explicații, găsea, nu arare, lapidare definiții și expresii pitorești, în cari solemnitatea și erudiția se împleteau, fericit, cu umorul.

- „Sunt jurist - spunea, de pildă, ministrul, pus în fața unei cereri care trebuia neapărat satisfăcută - și știu, ca atare, că nu există lege care să nu poată fi eludată...”

- „Există precedent?” întreba, altădată, pe un înalt funcționar care însoțea pe un misit liberal cu încurcată jalbă pe masa ministerială... Și, la răspunsul, negativ și consternat, al funcționarului, ministrul încheie cu un satisfăcut și muzicalizat râsuflet: ^Atunci să-l creăm noi!...” Și-și așternu parafa sub un „se aprobă”. În felul acesta, corifeul înțelegea să-și sprijine partizanii, pentru a crea, în jurul său, o gardă de oameni cu stare. Paralel, în trăsături mari, d. Vintilă Brătianu continua să treacă averea statului în proprietatea partidului. Fiece furt se săvârșea printr-un contract, se întărea printr-o lege. Astfel au început cuvintele să-și piardă înțelesul ca o cărare traseul ei stabil, când e privită de cetățeanul turmentat. Legile și faptele și apucăturile liberalilor au alcoolizat țara. Cele ce se petrec astăzi nu sunt decât o exasperare a sistemului de fraudă, aplicat de clasa stăpânitoare pe toate domeniile, cu calambur cu tot.

E o frenezie, o „ambalare”, o ieșire din ritmul normal care a permis liniștita consolidare și propășire a vastelor furturi ce formează temelia marilor societăți de exploatare - petrolifere și pădurețe -, organizate de virtuosul cointerestat, de austerul și modestul miliardar, Vintilă Brătianu. Un acces de nerăbdare a cuprins, subit, cadrele județene ale partidului, a dat pinteni, pe neașteptate, cavaleriei ușoare a samsarilor, a bruscat mecanismul manechinelor birocratice ale inamovibililor plasați, de veci, prin ministere. O psihoză, cum ar zice, indulgent și științific, d. G. Tătărescu. Și teritoriile statului au început să se deplaseze, ca un trotuar rulant. Astăzi, toată afacerea stă în mâna justiției și a partidelor. A partidelor cari speră, deopotrivă, să se dezberă de indivizii

compromiși sau, după situație, compromițători, oferind totdeodată o pildă de jertfă, dezinteresare și abnegație pe altarul cinstei absolute. Din taberile vrăjmașe, un singur și același strigăt: să se facă justiție! Și un dublu curent de zvonuri pornește, articulând, în șoapte, noi nume de parlamentari, de miniștri și ministeriabili, adversari în politică, înfrățiți în prosperitate frauduloasă și în nefericire. De la o vreme, această goană spre sacrificiu capătă aspectul unei dezordonate partide de șah. Inabili jucători se dedau schimbului de figuri, cu singurul scop, cu singura speranță de a face să cadă, din câmpul opus, piese, în ierarhia jocului, mai de rang. O numărătoare, la urmă, va stabili pierderile: pionii, nebunii, ture: samsari, deputați, ministeriabili... și deasupra măcelului vor pluti suspine de purificare.

Dar să nu sperăm, și nu îndemnăm pe nimeni să spere, într-un generos masacru, într-un reciproc piept la piept de exterminare, și nu vedem, în nici un fel legal, scăpare din gheara și fălcile tâlharilor. Prea uriașă e munca și bravura ce se cere, și pentru a ajunge la faimoasa reintrare în legalitate, morții morali ar fi atât de numeroși, că hoiturile lor ar împuți, pe un sfert de veac, atmosfera. N-ați avut niciodată prilejul, la țară, să constatați că stârpirea guzganilor e o primejdie, și o otravă?

Pestilenta e, adesea, atât de mare, că îi preferi, de cele mai multe ori, vii decât morții.

...Și iată care va fi concluzia lumii politice, în chestiunea fraudelor.

LUPTE CU TAURI

Pe străzile scâlciate ale Capitalei, pe zidurile-i leproase și cariate, afișe noi, de culoare proaspătă și cocă prelinsă, anunță, cu litere de zgârie-ochi: „lupte cu tauri în carne și oase”. Trece peste ridicolul asigurării: „în carne și oase”. Impresarii probabil se tem de gustul metaforic al publicului. „Lupta cu tauri” ar putea să însemne, de pildă, antica vrajbă dintre bine și rău, sau numai dintre

opinia publică și politicianism, ori, mai puțin încă, dintre opoziție și guvern. „Lupte cu taurii”, - a nu se confunda, vă rog, cu bătălia de la Geneva între reprezentanții statului român și optanții unguri, nici cu vânătoarea organizată de financiarul străin pentru stârpirea d-lui Vintilă Brătianu, biet taur, cu atribute dezumflate, al economiei naționale. „Lupte cu tauri” în carne și oase înseamnă, pur și simplu, încercarea de a introduce la București tradiționalul și ignobilul spectacol din Spania sudică, veștejit de marele Basco Ibanez, cântat însă, acum în urmă, de aiurările sarbede și grandilocvente ale unui liric de clasa a II-a, d. Henry de Montherlant. Fiorosul măcel, stupidul asasinat de biete dobitoace chinuite, va fi oferit nervilor bucureșteni, probabil ca o destindere, ca o diversiune de la obiceiuri de rar rafinement, de exces de civilizație. • .

Arena Circului Sidoli, care n-a răsunit decât de pocnete de bici și de răcnetele sublime ale Voiculeascăi, va primi botezul valului de sânge, odată cu mugetul de vită înjunghiată. Sensibilitatea rapacelor noastre cocote, simțul moral al indivizilor în vagabondaj special, de cari mișună Bucureștii, politeța agenților electorali, omenia jandarmilor și a spionilor, cultura bărbaților de stat și a politicianilor noștri nu vor avea decât de câștigat pe urma unor scene de supliciu gradat și de ucidere artistică. Tot ceea ce ne mai rămăsese de dorit se îndeplinește, odată cu încetățenirea sângerosului sport a criminelor gale spaniole.

Dar dacă d. general Nicoleanu sau d. ministru de Interne sunt cumva de altă părere, să intervină atunci, înainte ca speculatorii și impresarii fără scrupul să aibă dreptul la daune-interese.

CAMPANIA NAȚIONAL-ȚĂRÂNISTA

Pentru ziua de 2 septembrie se anunță de către național-țărâniști redeschiderea luptei politice pentru răsturnarea guvernului. Această nouă campanie începe, de astă dată, în condiții întrucâtva schimbate.

La slăbiciunile lăuntrice ale Partidului Liberal, decurgând toate din moartea lui Ion Brătianu, se mai adaugă dihononia ridicată prin procesul terenurilor petrolifere de la Dâmbovița.

Iar din afară, trebuie să se conteze cu o însemnată pierdere de credit, însăși Regența fiind, prin împrejurări, forțată să înregistreze flagranta incapacitate de guvernare a Partidului Liberal în actuala lui alcătuire.

O schimbare de regim este, deci, inevitabilă. Și de data aceasta campania de răsturnare a opoziției național-țărăniște are toți sorții de a izbândi, fără să fie forțată a recurge la ridicarea țării, pe care spiritul ponderat și de înaltă răspundere a d-lui Iuliu Maniu a izbutit până acum să o evite.

Dar, tocmai pentru că plecarea guvernului liberal a intrat în domeniul eventualităților apropiate, este de datoria d-lor Maniu și Mihalache să procedeze astfel încât această schimbare de regim să se întâmple cu un maximum de avantagii pentru țară.

Trei sunt combinațiunile puse în circulație astăzi pentru cari deja se lucrează în anumite cercuri și cari ar putea să primejduiască aceste avantagii: guvern Averescu-Iorga, guvern Știrbei, guvern național.

Guvernul Averescu-Iorga este dorit și pus la cale de liberali (evident, fără consimțământul d-lui prof. Iorga, pe care, până la sfârșit, îl nădăjduim în fruntea mării opoziții); această formațiune ar trebui să înlesnească trecerea pacinică în refacere a Partidului Liberal, acoperindu-i retragerea, care altfel, din pricina răsunătoarelor insuccese ale guvernului actual și din pricina gravei situații a țării, ar putea deveni precipitată până la dezastru. Ea ar avea, ca atare, misiunea să conserve vieții publice atât Partidul Liberal, cât și sistemul de forțe și cadrul în care acest partid e obicinuit a acționa.

Oricât s-ar părea de curios unora, combinația Știrbei pleacă astăzi și din cercurile cari sunt mai degrabă pentru decât contra național-țărăniștilor. Dar dacă inserarea unui guvern Știrbei între actualul cabinet Vintilă Brătianu și viitorul guvern Maniu nu pornește din dorința ascunsă de a înlătura pe național-țărăniști de la putere, nu e mai puțin adevărat că ea urmărește **domesticirea** lor și prezentarea lor cu zgardă, în josul unor anumite trepte. Este la baza

acestei atitudini o veche erezie întreținută în chip dibaci de liberali și izvorâtă dintr-o teamă care nu e fundată decât pentru cazul în care cei... amenințați nu și-ar da seamă de interesele țării și de adevărata noastră evoluție politică.

Guvernul național. Are azeziunile tuturor oamenilor de treabă, dar naivi politicește. Combinația pornește, ca și cea dintâi, tot din lagărul liberal și scopurile îi sunt clare: evitarea unei răfuiei. Guvernul național, uniune sacră, împăcarea generală, colaborare și trecerea cu buretele peste toate incapacitățile, iresponsabilitățile și demențele cari au fost în funcțiune până acum. Nu! Pentru că avantajii ar fi numai pentru partidul Liberal. Iar pentru țară, - toate dezavantagiile evitării unei răfuiei, la cari se adaugă lipsa de putere creatoare a unui guvern neomogen, în care diferitele puncte de vedere se vor neutraliza până la sterilitate.

Iată ce trebuie să ocolească național-țărăniștii: punerea în practică a uneia din aceste trei soluțiuni, sau a uneia analoage. Campania lor trebuie dusă în așa fel, încât să devină clar pentru orice minte chemată la un loc de răspundere, că cea mai mare primejdie - gospodărească și politică -, la plecarea guvernului liberal, rezidă în încercarea de a evita o radicală schimbare de sistem. Nu se poate, măcar în acest din urmă ceas, să nu se înțeleagă asemenea lucruri. De aceea, puterea pentru național-țărăniști; numai pentru ei; pentru că sunt singurii în stare astăzi a provoca o schimbare de sistem.

Asta trebuie să fie logica noii campanii de răsturnare. Mijloacele - la alegere. Ele depind, însă, de bună-seamă, și de înțelegerea celor cari sunt încă chemați să hotărască.

„POLITICA" MINORITĂȚILOR

Grozav ne mai speriem noi de „politica" minorităților! Nu e săptămână de la Dumnezeu să nu descoperim o nouă lovitură pusă la cale împotriva „nației" românești, de către acești dușmani cari ne

pândesc și ne sapă sistematic, după un plan diabolic conceput și executat de o mafie are există undeva peste graniță...

Mai ales noi, ziaristi, numai din aceste comploturi hrănim coloanele costelive ale gazetelor de vară. Și mă întreb: nu avem ceva mai bun de făcut?

Politica minorităților? Nu există, între altele pentru că de când cetesc foile minoritare ardelene, nu am descoperit un fir conducător; nu se desprinde, din toată acțiunea aceasta, adevărată pisare pe loc, nici o idee directrice. Conducătorii politici ai minoritarilor sunt bieți oameni necăjiți, cari nu știu decât un singur lucru: să urmeze indicațiile oportunității, pentru a obține cât mai mult pentru nația lor. Pentru a obține ce? Indiferent ce - numai să obțină.

Nimeni nu se gândește, însă, în această dezorientată agitație de fiecare zi, să schițeze cadrul organic al unor revendicări cari să-i definească în noul stat românesc "și să le economisească risipa zadarnică de energie.

Spaima noastră alarmată față de primejdia acțiunii minoritarilor ardeleni (cari capătă în imaginația noastră necontrolată proporții așa de mari încât mai că nu există în Ardeal altă chestie decât cea a minorităților) își are totuși o explicație: psihologică. E anume faptul că ne lipsește nouă o politică față de minorități.

Națiunile de peste Carpați sunt considerate la București cel mult ca o masă de manevră electorală. Ce drepturi credem că le putem acorda, ce datorii le impunem, cât de necesar e să le respectăm drepturile și să-i obligăm la împlinirea îndatoririlor, la asta nu se gândește nimeni. Guvernul le dă câte ceva, când e la strâmtoare și are nevoie de ei, sau îi păsuiește. Statut al minorităților? (Nu statut scris și înscris, ci politică fermă și leală față de naționalități!) Nu există. Există pacturi, cu conținuturi cari jenează ambele părți contractante. Pacturi cu partidele politice. Nu însă program politic al statului.

Lipsește, deci, și aici linia clară a unei acțiuni continue a statului. Nu avem de a face decât cu măsuri de azi pe mâine. Profită minoritarii? Profită, întrucât ciupesc câte ceva! Dar nu profită în fapt, pentru că totul e supus arbitrariului. ...Adică să trăiască ei mai bine decât noi?

Rareori ministru președinte

Așa încercuită problema, ea se prezintă cam în chipul de consiliu a fost așteptat cu mai mare încordare, de cum e așteptat astăzi d. Vintilă Brătianu. La 15 septembrie se va întoarce la București; până atunci țara stă cu respirația suspendată; căci abia atunci se va ști.

Se va ști, ce? Dacă se semnează de-a binelea Convenția la Berlin, dacă se face împrumutul, dacă guvernul rămâne mai departe la putere.

Nouă ni se pare că această așteptare este exagerată. Căci din datele situației se poate construi ușor un prognostic, care să nu fie prea departe de realitate.

E adevărat că guvernul din București nu prea are habar de lucrurile cari se întâmplă peste graniță. Acum câteva zile, de pildă, noi anunțam că tratativele de la Berlin au fost suspendate și că d. Oromolu va pleca la Royat ca să ia instrucțiuni de la d. Vintilă Brătianu. Tânărul secretar general de la Finanțe ne-a dezmințit categoric a doua zi. Nu e adevărat că s-au rupt tratativele (noi spuseseam numai că s-au întrerupt); nu e adevărat că d. Oromolu merge la Royat. Dar același secretar general confirma - după câțva timp - știrea noastră: o aflase și el!

Pentru lumea bine informată însă, singurul element necunoscut îl formează deocamdată intențiile d-lui Vintilă Brătianu. Cedează pretențiilor Germaniei sau nu cedează? Asta produce îngrijorare guvernului.

De fapt, problema se pune astfel: vrea să rămână d. Brătianu mai departe la putere, sau e hotărât să se retragă? Dacă vrea să mai rămână, trebuie să facă stabilizarea și să încheie faimosul împrumut - care, astăzi e dovedit pentru toată lumea, nu e decât în fază de proiect (căci unde sunt cele 20 de milioane de dolari aconto?); iar ca să facă stabilizarea, trebuie să subscrie la tot ceea ce pretinde Berlinul.

Prin urmare, chestiunea nu este: dacă reușește la Berlin, continuă a rămâne la putere; ci: dacă vrea să mai rămână la putere va trebui să... reușească la Berlin. următor: d. Vintilă Brătianu

trebuie să vrea să rămână mai departe la guvern. Trebuie, pentru că astăzi îi e descoperită Banca Națională. Atâta timp cât politica financiară a țării nu e încă fixată, orice guvern poate topi în planul lui și Banca Națională. Presupunând, de pildă, că un guvern național-țărănist ar vrea să facă împrumutul și stabilizarea prin Liga Națiunilor, statutul Băncii Naționale ar trebui să fie schimbat; iar instituția ar scăpa din mâna liberalilor. D. Vintilă Brătianu e, deci, obligat să nu părăsească puterea - obligat de interese de partid - până nu consolidează situația Băncii Naționale, în așa fel încât stăpânirea liberală asupra ei să fie asigurată. Iată problema cea mare, care hotărăște deocamdată de intențiile d-lui Vintilă Brătianu.

Degeaba dară guvernul de la București trimite telegrame și emisari la Royat pentru a convinge pe șeful cabinetului că trebuie să rămână mai departe la putere. D. Brătianu e convins. E convins că trebuie să salveze Banca Națională pentru partid.

E adevărat că mai are o soluție la îndemână. Dacă, de pildă, d. Titulescu ar vrea să primească președinția consiliului, asigurându-i „salvarea” Băncii Naționale, d. Brătianu i-ar trece-o imediat. Și asta se va discuta zilele acestea pe Riviera italiană. Dar, să o spunem noi, nu se va ajunge la nici un rezultat. D. Titulescu nu face asemenea afaceri.

Deci, d. Brătianu trebuie să rămână la putere. De aceea, nu ne îndoim, d. Oromolu a primit dispoziția să accepte orice!

Dar rămâne d. Brătianu mai departe la guvern? Rămâne, dacă nu depinde decât de d-sa. Nu rămâne, dacă mai e cineva care să hotărască și care nu poate accepta dezastrul țării de dragul viitorului Partidului Liberal.

SOVIETELE ȘI PACTUL KELLOGG

Intre statele cari au acceptat invitația de a semna pactul Kellogg figurează și Sovietele. Faptul trebuie consemnat, pentru că el are semnificațiile lui.

Evident, pactul Kellogg nu conține decât un fel de obligație de onoare a țărilor semnatare de a nu porni cu război asupra vecinilor. Dar și această obligație de onoare însemnează ceva atunci când ea e sinceră. Însemnează că, cel puțin în momentul semnării, adică atunci când și-a luat obligațiunea de onoare de a nu deschide un război, țara semnatară nu avea de gând să cadă asupra unuia din vecinii săi și nu avea deschisă nici una din problemele cari nu se rezolvă decât pe calea armelor.

Noi, românii, trebuie în orice caz să măsurăm semnificația acestui act. Căci, dacă în adevăr Sovietele au fost sincere și și-au făcut un proces de conștiință înainte de a semna, atunci trebuie să deducem că în clipa semnării Uniunea Republicilor Rusești considera chestiunea Basarabiei - litigioasă între noi, după părerea Rusiei, de mai bine de zece ani - ca inexistentă. Căci Basarabia - dacă în adevăr Rusia se mai gândește la ea - nu ne poate fi luată decât pe calea armelor. Prin urmare, sau Sovietele au semnat sincer, și atunci au închis prin aceasta însăși chestiunea Basarabiei, sau nu au renunțat la planurile lor asupra acestei provincii, și atunci în momentul semnării erau nesinceri; de unde ar urma că semnătura lor nu e valabilă.

Afacerea aceasta e de importanță internațională, pentru că ea pune din capul locului valoarea pactului Kellogg; căci, dacă Sovietele au avut restricțiuni mentale în momentul semnării, toată ceremonia de la Paris, cu miile de metri de discursuri sentimentale și cu sutele de metri de telegrame de felicitare, nu e decât o sinistă farsă, în care cei mai păcăliți sunt chiar inițiatorii.

Desigur, Sovietele vor putea obiecta că ele consideră chestiunea Basarabiei ca solubilă prin arbitraj. Dar, în momentul semnării pactului Kellogg, Rusia cunoștea punctul nostru de vedere în repetate rânduri exprimat: nu admitem arbitraj în chestiunea unei provincii care ne aparține de drept și de fapt, și care face parte integrantă din ființa noastră istorică și națională.

Arbitraj în chestiunea Basarabiei? Noi avem ceva mai bun decât atât: avem protocoale ratificate, avem consensul marilor puteri! Că Rusia s-ar putea eventual prevala de lipsa ei de la aceste tratative? Da, dar s-ar crea un precedent primejdios: țări cari s-ar sustrage sub un motiv sau altul de la dezbaterile unui tratat, pentru ca în urmă să redeschidă întreg procesul pe cale de arbitraj.

Prin urinare, opinia publică mondială, cea interesată la pactul Kellogg, are dreptul să aștepte de la Republica Sovietică o lămurire în chestiunea Basarabiei. Va fi piatra de încercare, și lumea va ști, cel puțin pe deasupra, dacă suntem oameni serioși sau nu. " " \

Rusia are însăși interesul să o facă. Depunerea semnăturii ei pe un asemenea act, de valoare mai ales morală, alături de toate națiunile pământului, însemnează reintegrarea Rusiei în conștiința și în solidaritatea morală universală. Iscălitura ei, dacă în adevăr e) făcută cu o așa de gravă **reservatio mentahs**, **anulează** dintr-o dată j valoarea actului. Și însemnează un pas în gol.

Deci, să ne lămurim.

SATE FĂRĂ CÂINI

Un cetitor, om care nu afirmă decât după ce a văzut, ne asigură că Ministerul Domeniilor a trimis consilieratelor agricole o circulară de rară ingeniozitate, de neîntrecut umor, în amestecul ei de precizie și candoare. Circulara e, desigur, unul din detaliile complexului de măsuri pe cari ministerul, îngrijorat de iminența foametei, sau cel puțin a dizenteriei ce se prevede pentru la iarnă, le prescrie, de cu vreme, stomacului - de pe acum turburat de rele presimțiri - al țărănimii. Și până a nu recurge la rația alimentară și la cartelul pentru mămăligă, postul cel aspru și silnic la care ne osândește anul rău, cată a fi ușurat prin economie, prin cumpătare și, mai ales, prin suprimarea gurilor inutile. Ce s-a gândit, deci, ministerul foametei și al postului de iarnă? Că unul din cei mai lacomi consumatori de făină de porumb stricată și de dejecțiuni alimentare e câinele din ograda țaranului, dulăul flocos, costeliv și dârz care iese în calea Buick-urilor ministeriale în turneu de vertiginoasă inspecție. Și circulara expune, cu statistică severitate, una din modalitățile de a pune surdina stridentului concert național de maie fripte pe care-l anunță afișul câmpenesc al secetei expirate.

În țară, glăsuiește circulara, trăiesc aproape un milion opt sute doi câini, - **trăiesc, deci mănâncă**, ar spune Descartes. Socotind că fiecare potaie consumă minimum un sfert de kg de mălai

pe zi, iată 17.000 de vagoane de făină de porumb sustrasă, anual, consumului popular. În clipele amenințătoare prin cari trecem, nația nu-și poate îngădui luxul de a renunța la cele 17.000 (nu garantăm exactitatea socotelii, credem însă că nu preciziunea calculului are importanță) de vagoane de hrană câinească, bună să astâmpere o vreme, foamea a cel puțin un milion opt sute doi bipezi înzestrați cu vot egal, direct și secret. Căci deosebirea dintre categoriile de hrănit pare a fi, pentru oficiul foametei, pur electorală, încolo, ministerul știe că „gură de om, gură de câine, cere pâine”. Se operează, astfel, un simplu transfert al rației canine, la ceanul masei umane. Taxe, deci, pe câini, și, la neachitare, execuția sumară. Jandarmul sau chiar stăpânul își va sacrifica paznicul din curte, să scape de amendă și să câștige și câteva sordide îmbucături în plus. Nemții, când au năvălit în țară, nu aveau alte porunci. Împușcau câinii, dar, cel puțin, făceau cu grăsimia lor, săpun, și din pielea lor mănuși. Poate Ministerul Agriculturii e preocupat și de eleganța plugarului. În primăvară, la chemarea pițigoiului, rumânul va ieși la câmp sprijinit în coarnele plugului pe elegante mănuși **peau de Suede**, amintire aristocratică de la jertfitul Azor, victima ordonanței canicide.

Iată-ne în preajma Sf. Bartolomeu al zăvozilor, al dulăilor, al agerului și simpaticului consumator de excremente, de coji de pâine, de mămăligă pietrificată, de talaș și tărățe din satele României, rămase, în fine, fără câini, așa cum le-au visat politicienii, samsarii, profitorii, șnapanii, cu alte cuvinte, oamenii de guvernământ. Și iată cum o veche expresie alegorică, plasticizând situația statului, tinde să se concretizeze într-o realitate simțită. Satul fără câini, din protestarea noastră curentă, absurda și pamfletăreasca imagine a revoltei populare, e pe cale de realizare prin circulara ministerială care vrea să pogoare pe pământ simbolurile din existența lor abstractă. Clară semnificație a halului obștesc, satele deșerte și tăcute sub luna, în sfârșit, nelătrată!

Amator de brutalități, de vorbe răspicate, de situații curajoase, d. Argetoianu, ministrul Agriculturii, n-ar avea nimic împotriva dării, acesteia, de poale peste cap, dacă circulara în chestie n-ar mărturisi, prostește, țeluri practice de dezflămânzire. Știm că d-sa preferă să devină odios decât ridicol. Dar ordonanța care declară război sfânt câinilor e în stare să-l acopere, în mod egal, de ridicol

și de odium. E un risc pe care n-are să-l accepte. Pus în cunoștința cruciadei proiectate, d. Argetoianu, suntem sigur, va opri expediția. Dar pentru a-și salva reputația de spiritual intermitent, pusă în cauză de o intervenție sentimentală de clementă, d-sa trebuie să dispună fotografierea cavalerului-funcționar care a conceput alimentarea măsură de masacrare a câinilor, de ieftinire a săpunului, a mânușilor și poate - cine știe? - a conservelor Știrbei...

SPRE O POLITICĂ EXTERNĂ

În adunarea de la Berlin a „Uniunii Interparlamentare” a luat cuvântul și un ucrainian pentru a observa că „patruzeci de milioane de ucrainieni sunt încă împărțiți între patru țări”, opresoare, firește, și pentru a afirma totdeodată, voința numeroasei națiuni de a realcătuși statul recent și de scurtă durată al Ucrainei independente. Iată, deci, că până la constituirea Europei federale, entuziast aclamată de către delegații parlamentari ai tuturor neamurilor continentale, e nevoie de prealabila dezrobire a națiunilor încă asuprite. În drum spre o nouă formă de viață continentală, popoarele independente și grăbite neglijează liberul consimțământ al celor subjugate. Ucraina trăiește și azi, fără voia ei, o viață federală. Ea face parte din Uniunea Socialistă a Rusiei Sovietice și are, după toate aparențele, un preșident și o reprezentanță națională care-și ține ședințele la Kiev. Dar față de propunerea, ocazională și pur platonice, de a-și da o adeziune sentimentală la Europa federativă, un oarecare deputat revendică mai întâi libertatea patriei sale, libertate cu atât mai reală și mai absolută cu cât e sortită, prin chiar scopurile proclamate ale Uniunii Interparlamentare, să fie mai tranzitorie. Căci o existență federală implică unele renunțări benevole la neatârnamarea deplină. Ucrainianul nostru pretinde, pentru ai săi, o prealabilă viață națională independentă: în numele a patruzeci de milioane de ucrainieni. Gândiți-vă: un popor egal în număr cu al Italiei, al Franței și al Angliei fără de Irlanda. În numele unui trecut secular, al unei tradiții de credință și de artă adânc originale, Europa noastră croită la Versailles mocnește, cu

ucrainienii, croații, slovacii, castiliani ei, de probleme înăbușite - probleme tot atât de însemnate ca Anschlussul, ca Tirolul austriac, ca Lituania, ca Dantzigul, ca Silezia de Sus, cel puțin tot atât de însemnate și de explozive.

Pe noi însă ne-ar interesa, în chip deosebit, Ucraina. Sunt numai câțiva ani de când țara aceasta s-a ridicat ca o fantomă la Nistru și a întins brațe amenințătoare spre Basarabia de nord: Hotinul, Soroca, Chișinăul până aproape de Prut erau precis revendicate. Un mare istoric român s-a străduit să conteste realitatea acestui vecin în carne și oase. Realitatea se afirmă însă cu destulă putere pentru a se face recunoscută până și de filosofii transcendenți, necum de politicienii români. Ei și-au dat la vreme seama că această Ucraina de patruzeci de milioane e mai comodă decât o Rusie unitară de o sută șaptezeci [milioane] de pravoslavnici - sovietici sau țariști, pentru noi e tot una. E cu atât mai comodă, cu cât, prin forța lucrurilor, e învrăjbită cu această Rusie. Și-au dat seama că junele șovinism ucrainian e cu mult mai tratabil și mai conciliant decât imperialismul moscovit, același sub măștile lui felurite și trecătoare. Cu Ucraina liberă se ajungea ușor la o înțelegere. Nistrul putea fi consacrat oficial și de comun acord, graniță între cele două țări. S-a pierdut însă prilejul de a obține, de la reprezentanții naționalismului ucrainian, renunțarea formală la orice pretenții asupra Basarabiei. Prilej repetat și prezent între 1917-1922. Răstimp în care Bucureștii au mișunat de delegații naționaliste ucrainiene, în misiune oficială sau în refugiu, după împrejurările militare din Rusia. În chestie de precauții și de prevedere, diplomația și politica noastră și-a dat, aci, măsura infirmității și cretinismului, a pasivității și a mișeliei ei absolute (n-a pierdut ea oare și ocazia de a smulge o iscălitură autentic rusească?).

De importanța problemei ucrainiene în Europa, singură politica germană și-a dat seama. De aceea trupele germane în 1918 au și tras hotarele unei Ucraine care, fapt laudabil, de abia creată, s-a și zbatut împotriva liberatorilor ei. Această Ucraina realiza visul ideologilor germani de a respinge Rusia din Europa, de a o transforma într-un stat gwasz'-asiatic. Realizare, pentru noi, făgăduitoare de liniște. Dar de importanța problemei ucrainiene pentru statul românesc, în general, sau numai pentru granița lui

estică, și-au dat la noi seama de-abia câțiva intelectuali, cari au propovăduit, din nefericire, în deșert: d-nii Stere, Ibrăileanu, Alexis Nour..

În preocupările și neliniștile noastre răsăritene, Ucraina rămâne întrebarea - obstacol sau punct de sprijin - cea mai dintâi. **(Căci s-a uitat sau nici nu se știe: *Sovietele revindică Basarabia pe baza prezenței în această țară a unui milion de ucrainieni*).** Obstacol sau punct de sprijin, după cum vom ști să ne descurcăm. Lucrurile pot fi luate de la început.

Naționalismul ucrainian revendica neatârarea patriei ucrainiene. Primul său dușman e Rusia. Nordul Basarabiei, sudul Galiției nu sunt pentru el chestiuni vitale, litigii insolubile. Iată punctul de plecare al unei vaste politici externe răsăritene româno-polone. Căci o asemenea acțiune de sprijinire a naționalismului ucrainian e aproape disproporționată față de puterile singure, ale României.

O asemenea acțiune presupune, neapărat, o ieșire din starea de incoerență, dezagregare și pasivitate a țării întregi. Schimbare de sistem, de conducere, de orizont, de stea: schimbare de echipaj politic și intelectual la cârmă, la posturile de observație și de comandă... Utopii?...

AGONIE AGITATĂ

Guvernul hibrid, guvernul Brătianu-Titulescu-Argetoianu-Popescu-Lupu, pentru a fi menținut în limitele disciplinei, avea nevoie de un stăpân puternic și prestigios. Stăpânul și totdeodată creatorul bizarei și disparatei alcătuirii s-a depărtat subit pe țărmurile cele întunecate, luând cu sine secretul de a armoniza rivalitățile, nepotrivirile, antipatiile sau interesele faunei ministeriale aleasă și culeasă pe sprânceană, pe arca triumfală care sfida potopul de întâmplări.

Și au izbucnit, deodată, țipăt și învălmășeală, ca dintr-o menajerie călătoare. Nimic n-a mai oprit iureșul voințelor și poftelor dezlănțuite. Nici necesitatea obștească de a se menține la suprafață,

nici primejdia comună de a fi izolați și stârpiți de adversarul hotărât, de la pândă. A fost un strigăt, mai întâi, să scape cine poate.

Scârbit de o promiscuitate compromițătoare și scârnavă, d. Titulescu și-a degajat la timp marea și intacta sa faimă, din compania de reputații cotizate sub deocheata firmă de guvern de colaborare,

D-rul Lupu care, sedus de atențiunile defunctului, se gândea, poate, la clubul liberal ca la o casă de retragere, și-a amintit de existența unui partid țărănesc și se îndeletnicește cu înviorarea organizațiilor și refacerea cadrelor.

Iar dacă d. Argetoianu a socotit că prezența sa purificatoare poate preschimba ceea ce a denumit, odată, bordel, într-un pensionat de fecioare, în schimb d. Stelian Popescu, părăsind (sau părăsind?) năravurile tinereții, a purces să asaneze același stabiliment politic, din afară înăuntru, iluminând puternic ceea ce se petrece și dându-i foc.

Ceea ce n-a împiedicat pe vechii liberali, spăimântați de activitatea dezbinatoare și nenorocirile respective, *lăuntrice* la Oradea, la Jiu, la Dâmbovița, *externe* la Paris, la Berlin, la Londra: niciodată, într-un partid, lupta pentru șefie n-a fost mai aprigă, mai necruțătoare și mai oarbă față de interesele de conservare, comune.

A crezut o vreme mănunchiul de miniștri că, pentru a păstra guvernul, simpla imposibilitate, atitudinea de nemișcare, față de evenimente, ar fi suficientă.

Pentru o țară fără opinie și fără real arbitru constituțional, calculul era nimerit. Mai trebuia și solidaritatea fachirilor imobilizați în contemplarea reciprocă a buricului lor ministerial, pentru ca socoteala să se realizeze. Diversitatea, însă, a speciilor reprezentate în guvern, lipsa, apoi, a marelui îmblânzitor, a zădărnicit eforturile lor instinctivă înspre astâmpăr și pasivitate. Nobilele specimene se ciupesc, crâncen, pe dedesubt, se mușcă, scurt, pe întuneric, își pun la cale fel de fel de accidente grotești și de surprize sinistre.

Ca ținută, ca ritm, ca tendință generală, ansamblul pretinde încă titulatura de guvern, iar pentru tontoroii care-l agită reclamă denumirea de guvernare. Să nu fie însă, în ruptul capului, aceste rânduri, luate ca o muștrare, ca un îndemn la împăcarea sacră, la o

revenire la formula și la spiritul răposatului Ionel Brătianu! Interesul național cere deplină zdrențuire a mușamalei încă neputincioase, totuși iminentă și redutabilă.

Constatăm numai că regimul hibrid se dezagregă de la sine, că instinctu-i de conservare, împărțit, reacționează anarhic și dispare. Așa cum s-a declarat, agonia e fără leac, moartea e sigură, cea mai mizerabilă moarte, cea mai pestilentă: prin descompunerea intimă. Agentul ei principal, trebuia să fie un Stelian Popescu, fatalmente - unul, adică, din lăuntru și totuși un străin, un venetic, un intrus, în imaculata casă, cântată, cu voce de lebădă, de alt nepoftit, d. Argetoianu.

Dacă opoziția național-țărănistă va păstra înțelepciunea și calmul să nu intervină activ în acest proces morbid, finalul horcăit al tentacularei scorpiei guvernamentale nu va întârzia, într-un exces de scandaluri și putori. Ne cuprinde, însă, uimirea la gândul că d. Stelian Popescu va putea fi, până la urmă, Făt-Frumosul isprăvii acesteia. La gândul că tocmai d-sa, cațavilanicul atlet, a dat asalt, orbiș, sistemului liberal de fraudă, în întregime. Dar, asta e faptă de nebun Sau de om mare! Și domnu Popescu, ne temem, e o simplă vietate mijlocie, plăsmuită nici pentru piscuri, nici pentru larguri, - un mediocru organism pentru apă dulce, turbure și stătută... în care va pluti curând, crăpat, și cu burta albă...

JUSTIȚIE DICTATORIALA

Tribunalul pentru atentatorii și criminalii politici care funcționează la Roma sub titlul de „Tribunal special pentru apărarea statului” a pronunțat verdictul în procesul familiei Zanniboni, acuzată de complicitate în atentatul săvârșit împotriva lui Mussolini, de către tânărul Anteo Zanniboni, la 23 octombrie 1926, la Bolonia.

Faptele sunt recente și se cunosc: băiețașul Anteo Zanniboni, de 16 ani, a tras asupra Ducelui și a fost omorât pe chiar locul atentatului de poliția fascistă și de mulțime. Atentatorul a suportat, deci, legea lui Lynsch. Și-a primit pedeapsa.

Atentatorul Anteo Zanniboni n-a avut complici. Cine s-ar fi încumetat să ia în serios și să conspire cu un băiat căruia nu i-au dat încă tuleiele bărbii? Astfel, în grava împrejurare a unui atentat comis asupra lui Mussolini, „Tribunalul special pentru apărarea statului”, lucrând o lege la fel ca aceea pe care pe veci execratul Ioan al II-lea a ticluit-o și a votat-o în România în 1927, anul de grație al oportunei sale morți, n-ar fi avut ce - vorba vine - judeca.

Or nu e oare un părinte direct responsabil de educația, deci de ideile, apucăturile și isprăvile fiului său minor? Și nu e el prin aceasta complice mai ales cu manifestările lui politice? Evident, de vreme ce adesea părintele plătește un geam spart de moștenitorul său și uneori răscumpără chiar câte o virginitate deteriorată de izbucnirea puberului incontinent. De ce oare, în viața publică, uzul acesta, rațiunea aceasta, să nu-și găsească aplicarea?

În consecință, iată, doi ani după săvârșirea atentatului, doi ani după masacrarea exemplară a copilului năbădăios Anteo Zanniboni, „Tribunalul special” îi pedepsește familia, antecesoară firește, deci responsabilă pentru precocitatea politică a atentatorului.

Tribunalul, prin urmare, condamnă pe bătrânul Mammolo Zanniboni, tatăl atentatorului, la 30 ani reclusiune - condamnare la moarte, dată fiind vârsta osânditului. Condamnă, apoi, pe Virginia Zanniboni, mătușa atentatorului, tot la 30 ani reclusiune, adică tot la moarte. Și achită pe Ludovico Zanniboni, fratele atentatorului...

Dar de ce e achitat fratele? Fiindcă a lipsit din oraș în ziua atentatului, glăsuiește motivarea verdictului. Sfinte Dumnezeule! ți se face frig.

Dar de ce e condamnată mătușa? Fiindcă **mama** atentatorului nu e în viață; altfel, ar fi ispășit, desigur, și ea.

Dar tatăl? Fiindcă el l-a făcut pe atentator.

Deși nu cunoaștem genealogia și starea civilă a familiei Zanniboni, verdictul ne permite să afirmăm că bunicul și ceilalți strămoși nu sunt nici ei printre cei vii. Justiția primitivă prescria executarea în efigie a absenților, decapitarea cadavrelor, privațiunea de sepultură. Nu îngăduia, însă, căci venea în conflict cu credința, dezgroparea morților, deși anumite practici și exorcisme porunceau înțeparea strigoilor. Justiția dictatorială, în conflict cu taina botezului, care te absolvă de păcatul originar, poate face acest pas. ***Avanti, giovinezza!...***

CONSPIRAȚIILE BRĂTIENILOR

(Două revoluții: 1859,1870)

Ultimul număr al *Convorbirilor literare* publică un fragment din „memoarele” colonelului Grigore Polizu, fost aghiotant al prințului Carol I în 1874, anul călătoriei acestuia în Anglia... Fost comandant al escortei de călărași care a predat pe Osman Pașa domnitorului Carol. Dar nu de această călătorie, nici de acest eveniment ne vorbește fragmentul *Convorbirilor*, ci se referă, o parte, la noaptea detronării domnitorului Cuza, altă parte, la revoluția eroi-comică de la Ploiești. Colonelul, martor ocular, și întrucâtva element activ în aceste întâmplări istorice, abundă în elemente interesante.

Surit «pagini de notație precisă, fără artă, dar expresivă prin adevărul detaliilor și sinceritatea dreaptă a observației. Autorul apare, fără emfază, ca un perfect cavalier și om al datoriei.

La lumina depărtării, eroii săi involuntari își pierd orice ținută compatibilă cu marile lor ambiții momentane și se ivesc intens ridiculi și caricaturali - repetăm, fără vreo rea intenție, a colonelului. Zâmbetul său e pe sub mustață: pe vremea aceea, Napoleon al III-lea adusese la modă mustățile mari.

Avem, deci, de-a face cu un memorialist cinstit și dezinteresat. Tocmai de aceea, amintirile lui sunt valoroase și semnificative. Asistăm, deodată, și la desfășurarea scenică a unor fapte cari au modificat istoria contimporană a României, dar ni se arată și pregătirea lor de culise: uneltitorii se întrevăd, siluete sinistre, în penumbra fără risc.

Rolul conspirativ al Brătienilor e demonstrat de la sine, efort, fără scop: așa s-au petrecut lucrurile. Familia aceasta, atât de strașnic apărătoare a ordinii constituționale stabilite, nu se da îndărăt de la nici o fărădelege, de la nici o lovitură, când interesele ei reclamau modificări în dinastie și în stat. În 1859, în 1870, sub Ion C. Brătianu-bătrânul, armata a fost atrasă, implicată, în luptele politice; „memoarele” colonelului Polizu o dovedesc.

În 1859, contra domnitorului Cuza, lovitură izbutită. În 1870, contra domnitorului Carol, tentativă nereușită. O singură linie, în

toate aceste frământări, interesele familiale. Forma de guvernământ, dinastia, le erau subordonate.

Din acest punct de vedere, de la Ion Brătianu până astăzi continuitatea e desăvârșită.

Cititorul va putea verifica aceste observații din citatele care urmează: [...]

În 1859 ca și la 1870, printre agitatorii militari, același Candiano-Popescu, omul Brătienilor. Falsul telegramei, Brătianu semnând ca ministru de Război, al republicei, arată de la origine, cât se poate conta pe monarchismul și lealitatea herezilor săi. Dar de ce nu se publică în întregime „memoarul” colonelului Polizu?

DRAME DE AMOR.

Trei finaluri crâncene și zgomotoase, în trei povești de dragoste, trăite, ne-au adus zărele, într-o singură zi. Vitriol, focuri de revolver și aruncări în mare; atentate, răzbunări, urmate de sinucideri. Și asemenea întâmplări se repetă zilnic. Cu o tristă și dezgustătoare similitudine în banalitate. Cine a proclamat că în secolul al XX-lea romantismul, în dragoste, a murit? Și cine l-a exclus din literatură, ca pe o temă sterilă - după atâtea investigații, experiențe și ipoteze -, ca pe o temă uzată și fără interes? În realitate, viața se străduiește neobosit să ne arate lipsa de varietate, de înălțime și de înțeles a problemei și, dacă i-ar da ascultare, omenirea s-ar mântui de un sentimentalism hipertrofiat și de o problemă greșit pusă. Literatura, însă, de mai bine de un veac se căznește să falsifice, să denatureze și să crească până la patetism, până la tragedie, aceea ce era foarte la locul său în canțonete, în madrigaluri și în romane... Și de la Bernardin de St. Pierre, de la Rousseau, de la Werther, până astăzi, reușește, fără greș.

¹ Sunt reproduse ample pasaje din lucrarea citată.

Literatura, complicată cu psihologie, a adoptat, fatal, unul din procedeele acestei științe: luminarea unui proces normal cu ajutorul cazurilor morbide. Cetitorii s-au conformat cazurilor morbide, au năzuit să devină eroi, au tins către pasiuni spectaculoase.

Literatura a înlesnit agravările acestea. Era în dreptul ei, de altfel, să interpreteze, să mistifice, să disproporționeze. Altfel, cădea în reportaj, în vitriol, în spirt denaturat: întocmai ca cetitorii ei cari o transpuneau în existență.

Schopenhauer a dat o explicație patetică a sinuciderei amantilor. Când doi îndrăgostiți părăsesc de bunăvoie viața care îi desparte, protestează, chipurile, într-înșii, specia și instinctul ei de perfectă continuitate. Iată, însă, că specia protestează, câteodată, numai într-unui din cei doi. Dezacord.

Și atunci cel animat de asemenea porunci transcendente, cel abandonat și păcălit, condamnă la moarte și execută. Jurații, de obicei, achită. Ar trebui, cel puțin în acest punct, corijate și reduse legile anarhice ale amorului. Dubla sinucidere - fie! Sinuciderea, însă, prin mâna vehementă a amantului înșelat sau prin hotărârea sublimă a unei iubite excesive, trebuie trecută, definitiv, în rândul crimelor odioase. Pedepsa să fie complicată - oh! de s-ar putea - cu mutilări savante și corespunzătoare.

PACTOMANIA

Bântuie, între state, maladia pacturilor. E o formă și o dovadă de sânguință a diplomației mondiale. Cu nici un preț, activitatea, acestea nu se putea mărgini la discursuri și expozeuri. Cu toate că o tribună internațională a fost amenajată, la Geneva, pentru a dovedi popoarelor geniul și utilitatea reprezentanților, truda lor de tenori ar fi sterilă, dacă n-ar trimite, patriilor respective, decât nesfârșitele transporturi de lauri semestriale. Căci, în această privință, mica republică a Genevei, a devenit, dacă se poate spune, grânarul planetei. Pe vasteie-i tărâmurii spirituale se leagănă inepuizabile plantații cari furnizează, cu dărnicie și egalitate, antica împletitură necesară, deopotrivă, antagonistelor frunți. Gloria se revarsă din belșug, ca o lumină, ca o desfrunzire, pe capetele de la

Geneva. Nu e, desigur, un fenomen nou în istoria lumii. De la cele mai vechi tratate, diplomații și-au asigurat strălucirea și succesul, iar popoarele au plătit, obscur, apoteozele și restul. Totdeauna, delegatul țării învingătoare a stors tot ce se cuvenea victoriei, iar adversarul său a salvat, negreșit, tot ce se putea, omenește, salva. Veșnic, aceste tocmești acerbe au fost învăluite într-o atmosferă, reciproc întreținută, de cea mai aleasă curtoazie. Vorbim, firește, de timpurile moderne și de popoarele civilizate, căci au fost epoci sinistre și noroade grosolane, străine de noțiunea de exteritorialitate și celelalte. Ambasadorii, plenipotențiarii și delegații au suferit adesea un regim pe care-l mai cunosc, astăzi, misionarii creștini printre triburile canibalice. Li s-a cămit nasul, li s-au tăiat urechile, li s-au smuls limbile, li s-au bătut fesurile, pe cap, în ținte: rezultatele teritoriale și bănești ale războiului, starea litigiului, înscrisă viu pe figura celei mai eroice din diplomații. Câte s-au schimbat de atunci! Mircea cel Bătrân, la noi, a strigat cel dintâi: "Respectați solia, căpitanii mei", - și de atunci încoace diplomația a devenit o îndeletnicire dumnezeiască. Tone de cosmetic s-au epuizat de când un diplomat barbar, Brennus, a mărturisit cu cinism, *vae victis*. Astăzi diplomații, opuși unii altora, sunt cointeresați la gloria adversarului. În virtutea unui cartel tacit, gloria, cu preț fix, se decerne tuturor. Au succes la Geneva și Titulescu și Appony și Zaleski și Waldemaras și Briand și Stresseman. Presa țărilor corespunzătoare o mărturisește. Iar rezultatul practic, căci trebuie și acesta, se numește pactul de neagresiune, un jurământ pe pergament, încheiat cu o viteză direct proporțională cu pătratul distanței dintre cele două națiuni pactizante. Pactul e povestea unei călătorii de agrement, între valize roze, flori, dactilografe, gazetari și toasturi. Europa e covârșită, ca un bal, de o serpentină de pacturi. Ele înlănțuie delicat, statele nelimitrofe, cu preferință.

ÎNTOARCEREA

S-a întors... în clipa de față, hotarele patriei, de câteva ceasuri, îl vor fi îmbrățișat și, în conacul reintegrat, de la Mihăești,

d. Vintilă Brătianu repauzează, bătrânește, în fes, cămașă de noapte și papuci. Fie-i odihna dulce, vistiernicului sforăind printre gutui. O stare de panică, de tresărire și de alarmă, ia în țară, sfârșit, odată cu reîntoarcerea d-sale.

Fiindcă e mai presus de orice îndoială că șeful guvernului e mult mai puțin primejdios, aci, printre noi, decât peste graniță.

Printre noi, în politica internă, ne-am deprins cu d. Vintilă și-l suportăm cu toate poznele ce le săvârșește, cu toate năpăștile pe cari, cu o mută înverșunare, le atrage asupra-ne. Am surprins, odată, o tristă și eroică nevastă curățind patul de zăcere, chiar printre mădulele mânjite ale soțului. Faptul se repeta de două ori pe zi, cu o dureroasă și dezgustătoare regularitate. După fiecare primenire femeia deschidea ferestrele și se apuca, vitejește, de *lessivă* hotărâtă să-și îndeplinească până la urmă, și ori de câte ori va trebui, ceea ce socotea, desigur, ca o demnă și omenească datorie. Dar toată această mărunță și respingătoare dramă se petrecea în taina, bine păzită, a nefericirii lor comune.

În ziua când vecinii s-ar fi zgâit în intimitatea lor, când ritualul cotidian al sacrificiului consimțit ar fi devenit spectacol public, femeia, desigur, ar fi roșit de puterea compătimirii și martiriului ei, de măreția unei asemenea jertfe.

Sunt multe asemenea resemnări supranaturale, asemenea devotări inutile și cari trădează, poate, o aservire peste măsură, o pierdere de personalitate, neputință de a se libera conformându-se realității și rațiunii reci. În viața zilnică, femeia își avea numele și rosturile ei civile și sociale bine catalogate la oficiul primăriei și la biroul populației. În lumea semnelor, însă, ea s-ar putea numi foarte bine națiunea română, iar bărbatu-i slăbănogit, ministrul ei de Finanțe.

Plecată, de-acum, pe scutecul pedepsei sale, România, voluntară victimă, se va devota cauzei sale obscure, fatalității ei intime. Fără revoltă, fără crâcnire, așa cum educația ei istorică poruncește. Sunt mari nefericiri cari stârnesc ilaritate. Infernul casnic al femeii și al soțului ramolit, tragedia României robită unui vistiernic poznaș sunt dintre acestea. Cel puțin de suferințele noastre nu vor mai hohoti metropolele europene.

Lessive (franc.) - leșie.

... D. Vintilă Brătianu a convocat pe duminică, la Mihăești, Stat-majorul guvernului. E mișcător. D-sa schițează încă gesturi de conducător: ia informații, pregătește măsuri. Iluzia d-sale capătă proporții epice. Asemenea stări de anestezie au izbit cu predilecție sfinții, proorocii și eroii, în momentele de iluminare și de extaz.

Medicină modernă propune unor atari apucături diagnoza de alienație morală. Am crede că ne aflăm în fața unui asemenea caz, dacă vasta operă de acaparare a avutului public, întreprinsă de d. Vintilă Brătianu, n-ar dezvălui mobilurile întunecatei sale încăpățănări. Aci stă și explicația insensibilității sale aparente sub loviturile împrejurărilor.

Omul e cu ochii ațintiți la scop. Și ultimul său scop a rămas, după atâtea înfrângeri, salvarea statutului actual al Băncii Naționale, care trebuie scoasă și adăpostită de operațiile împrumutului. În fața foametei iminente, în fața bancrutei generale și a dezorganizării crescânde, d. Vintilă Brătianu, prim-ministru al României, a rămas om de partid. Partidul se destramă. Salvând Banca Națională și trecând astfel în opoziție cu întregu-i sistem economic intact, d. Vintilă Brătianu știe că își va ralia partizanii și va putea înăbuși orice scandaluri. Încă un sfert de oră de rezistență pentru a evita o eternă prăbușire.

ÎNTRU MINISTRI ȘI MANDARINI

Plângeri primim că cetățeni cu treburi rezolvate la ministere sunt întârziați de formalitățile nesfârșite și, mai ales, de încetineala voită pe care o întâmpină din partea birourilor.

Mandarinii inamovibili, constituiți sau nu în comisii tehnice, dau afacerilor îndrumarea pe care o socot ei bună, și singur cuvântul lor găsește o promptă ascultare. Numeroase sunt cazurile în cari un ordin sau o soluție ministerială a fost repetată, fără succes de bună-seamă, de mai multe ori, și când ministrul, considerat, desigur, ca un intrus politic, a trebuit să urmărească și să intervină personal, cu rugăminți sau cu amenințări - după temperament, după chestiune -, să se dea curs aprobărilor liberate.

Oamenii fixați de d. Vintilă Brătianu în funcțiunile înalte ale departamentelor, oamenii instruiți să saboteze guvernele neliberale, se dezbara, cu vremea, de tutela Partidului Liberal și își însușesc conducerea și exploatarea treburilor și serviciilor publice. Creaturile, ocrotite de legea inamovibilității și de complicitatea, din opoziție, a liberalilor, s-au obișnuit de mult să lucreze pe cont propriu. Anarhia sau, cel puțin, indisciplina instituită de Brătieni în folosul lor, organizațiile și agenții prin cari au controlat și au legat cobză ministerele adversare, s-a întors, semeață, împotriva creatorilor. Miniștrii cabinetului actual se plâng, cu glas tare, de rezistența surdă, de greva vicleană a comisiilor și a birourilor. Mandarinii se retranșează, tăcuți și impasibili, de după o complicată filieră de forme inextricabilă.

Pentru a înfrânge această tactică, ministrul sau secretarul general ar fi obligat să urmărească fiecare „hârtie”, de la înregistrare până la masa ministerială și mai departe, pe căile haotice ale realizării.

Au, însă, și mandarinii obiecțiunile lor. Bunăoară, incompetența miniștrilor, sau chiar incapacitatea și trândăvia acestora. Sunt, se afirmă, mulțime de asemenea figuri politice, înzestrate, vremelnic, cu portofolii, cari ignoră, cu desăvârșire, organizația și atribuțiile departamentului lor. De legi și regulamente au, de asemenea, o cunoștință mai puțin decât aproximativă.

Înalții funcționari de carieră, deci, sunt siliți la atitudinea ce li se impută, pentru a tempera zelul ministrului de a-și servi partizanii, sau, cel puțin, pentru a-l armoniza cu textele legii. Pentru că, în cele din urmă, răspunzători de încălcările și derogările incompetenței ministeriale sunt făcuți tot ei, directorii statornici ai diferitelor servicii.

Iată datele conflictului, în care e greu, firește, să arunci vina asupra uneia din părți, singură, dar în care cel ce suferă, se frământă și plătește rămâne, invariabil, marele public...

BUDAPESTA

Excelenta *La Revue Europeane* no. 9 ne aduce, în paginile ei bogate, notele unui scrutător anonim asupra capitalei maghiare.

Anonimatul e, desigur, o precauție. Autorul, pesemne, întârzie pe malurile Dunării. Și ungerii sunt, cu cei ce nu-i admiră, de o puerilă severitate. Justiția copilărească, se știe, e cumplită. Ea nu cunoaște altă pedeapsă decât moartea, scoaterea ochilor, tăierea limbii și tortura. În tot cazul, cel ce nu s-a încumetat să semneze câteva observații obiective, a evitat, fără doar și poate, certe neplăceri polițienești.

„Steaua Dunării”, în notele din *Revue Europeene*, se prezintă mult mai asemenea descrierilor din *Cuvântul* decât reclamelor estivale din presa rothermeristă și din prospectele risipite, placardate, pretutindeni, în gări și palasuri. Pesta, iată, înfățișează „încă” Europa - o Europă germanică și rococo - „oraș de platur’ de stuc, de mucava sau carton”... Iar Buda este Asia: „pe aici au trecut turcii”, i se spune autorului notelor. „Trecere din care n-a rămas decât neant... Agățată de povârnișuri, îmbâcsită, neregulată, dominată de masivul palat, oferă uliți cu locuințe scunde, scări prăbușite, biserici, palate fără mister, o moschee. Totul nu e decât falsă vechime, și păcăleală...” „Buda Pesta - continuă «notele»-, capitală artificială, pasișă, cu edificii nesincere. Oraș de nomazi, foarte aproximativ maghiar de altfel, cu străzile ei în care mișună evrei. Budapesta atrage prin nume, seduce prin peisajul ei, dar e fără trecut, lipsită de secret: nu reține pe nimeni”.

Urmează impresii despre muzica țigănească și tărăncile cari aprovizionează orașul, infuzie de pitoresc autentic în monumentalul factice al capitalei. Și un episod semnificativ: contesa: „Aș vrea, domnule, să-ți surâd, dar ne vede sergentul... vino mâine la ieșirea parcului”... A doua zi, contesa sosi la locul de întâlnire, cu o oră întârziere. Câteva rânduri descriptive la cari, desigur, nu e român să nu subscrie: cunoaștem, printr-o fericită vecinătate, farmecele într-adevăr deosebite, ale fiicelor puste. Călătorul nostru se grăbi, deci, să îmbrățișeze, peste blănuri, trupul plin și suplu. În aceeași clipă, necunoscuta, printre sărutări, îl întrebă: - „Sunteți pentru Ungaria Mare?” „Am schițat, povestește călătorul, un gest de vagă indiferență și am replicat, tremurător: te iubesc! Atunci, cu o mișcare brutală, mi se smulse din brațe și, fără să se mai uite

’ *Plâtre* (franc.) - ghips, ipsos.

înapoi, fugi, alergând, pe sub arbori". Iată, deci, unul din aspectele teribilei propagande maghiare. E secretul lui Rothermere, care întâmpină pe străinii în trecere prin Budapesta... Dă, Doamne,... (dar rugăciunea aceasta ne privește personal).

Spicuirile de față le oferim, răspuns târziu, tuturor foilor minoritare și corespondenților noștri anonimi de astă-iamă.

FOAMETE, MIZERIE, TRISTEȚE

De pretutindeni vin vești de foamete. O așteptam pentru la iarnă. Vizita ei prematură ne-a surprins. De ani de zile, dă târcoale Basarabiei, pesemne din pricina afinităților rusești ale țării acesteia. De ani de zile, țărani basarabeni bat drumul orașelor, în spinare cu averea lor de scoarțe și chilimuri vechi, de vânzare. De ani de zile Basarabia e străbătută în lung și în lat de samsari achizitori de icoane, samovaruri și covoare. Mizeria și foametea de peste Prut se răsfață în expoziții multicolore, în aer liber, pe cheiul Dâmboviței. Astăzi, însă, suntem amenințați cu alt fel de aspecte. Vom avea, în curând, vizita la București, a delegației satelor basarabene, câte unul de fiecă comună, o adevărată procesiune a mizeriei, în căutare de ajutoare și măsuri. Camera de Comerț din Chișinău trimite, în același timp, un memoriu guvernului să-l informeze, în ciuda rapoartelor oficiale, de lamentabila și primejdioasă stare a provinciei, de corupția, anarhia, descurajarea și decăderea generală. Memoriul e un strigăt de deznădejde și ajutor. Se cere, între altele, suspendarea, pe timp nelimitat, a încasării impozitelor. E o măsură care ar evita, cel puțin, conflictele inutile. Orice scânteie e un pericol de incendiu. Și mizeria a uscat ținuturile. Amănunt care rezumă și exprimă totul: în unele județe hrana plugarilor stă în pâinea de orz și ciorba de frunze de salcâm.

Dincoace, sătenii au devorat rămășițele recoltei vechi. Pâinea lor, amestec de făină de grâu, de orz și de porumb. Își vând, pe nimic, păsările, porcii și vitele, să cumpere provizii. Scumpetea în orașul neaprovizionat e, deci, un efect necesar și spontan. Exodul, totuși, către oraș, pe alocuri a început. Țărani și-au lăsat nevestele

să strângă pomana câmpurilor avare, să meargă la dijmuit, și cutreieră să-și vândă brațele prin gări, uzine și rafinării.

Speranța guvernului, știm, e recolta de fasole, săracă și ea, și aceea, mai abundentă, de cartofi. Foametea se va stampară cu această feculă apoasă, hrana mizeriei statornice, minciuna de toate zilele a nefericitei, de odinioară, Irlande. E ultima treaptă de ticăloșie prin alimentație, pe care vom fi siliți să o coborâm, alături de populațiile dezolate ale nordului pierdut în brume și ghețuri, alături de pescarii și pădurarii islandezi, laponi și fini. Știm ce gândește guvernul: câtă vreme mai rămâne o rădăcină, o ciupercă și un lichen neconsumat, primejdia cea mare e amânată.

Dar toată această suferință pentru ce? Pentru satisfacerea și menținerea unui slăbănog politic, ursuz, mărginit și maniac...

CUM SE APARĂ STELIAN

Au fost oameni, e drept, puțini la număr, cari nu s-au îndoit de sinceritatea d-lui Stelian Popescu. Desigur, toți, fără excepție, i-au tăgăduit căderea de a prezida o acțiune de asanare morală prin justiție. Dar, în fața imensității, aparente, a operei întreprinse, argumentul autorității își pierdea din valoare. În definitiv, își spunea cetățeanul, fie și Stelian, dacă nu s-a găsit altul mai nedeochiat, în locu-i. Dar, cel puțin, să o ducă până la capăt. Fără părtinire, fără viclenie, fără amestec, fără interes, facă-se dreptate, fie și sub auspiciile unui negustor furișat în templu. Câtă vreme nu pune degetul lui scâmbăvit pe cumpăna justiției, câtă vreme nu-și apropie șoapta lui impură de auzul (care, altfel, nu ascultă decât voci din lăuntru) al marei oarbe, cercetările și vinovățiile se pot desfășura și stabili, cu toată asistența suspectului intrus la această campanie. Au fost oameni cari au gândit și s-au amăgit așa. Faptele, curând, le-au adus o deziluzie firească, fatală, și o dezmințire din cele mai drastice. Anume: chemarea d-lui Istrate Micescu la Parchet.

D. Istrate Micescu, apărătorul inculpaților în chestiunea Dâmboviței, un ceas după răsunătoarea sa-pledoarie, în care a adus

ministrului de Justiție cele mai grave acuzațiuni, e nevoit să compară în fața unui procuror, e silit să răspundă unor întrebări ce nu se referă câtuși de puțin învinuirilor susținute, cu puțin înainte, înaintea pretoriului.

Deci, d-l Stelian Popescu, ministru, precis acuzat de d-l Istrate Micescu de a fi constrâns voința judecătorului de instrucție, în loc să se disculpe, încearcă să intimideze pe acuzatul său. Nu prin mijloace personale, de astă dată, nu prin șantajul foaiei sale cațavilanice. Ci abuzând de puterea sa de ministru de Justiție sprijinită pe înscenarea Hagiescu, publicată în *Universul* câteva zile înainte.

Spectacol sintetic: D-l Stelian Popescu, ziaristul, duce o campanie de presă în contra d-lui Micescu, avocat și om politic. Același Popescu, ministru de Justiție, încearcă să intimideze prin organele sale judiciare pe d-l Micescu, apărătorul inculpaților din Dâmbovița. Scandalul, sub acest aspect, durează de patru săptămâni. D-l Stelian Popescu numește, aceasta, justiție imparțială, și liber mers neinfluențat al cercetărilor. În cele din urmă, ministrul însuși e pus sub acuzare. Din acuzator, acuzat. Și atunci, în loc să răspundă, șantajează. Cine? El, d-l Stelian Popescu, agramatul „licențiat în drept”, gazetarul certat cu sintaxa, bombardat ministru pe baza prestigiului micii publicității din pag. 8-a. Și pe cine? Pe Istrate Micescu, incontestabil unul din cei mai străluciți адвоcați ai timpului - după spusa celor ce se pricep, de la noi și de aiurea.

SLUȚIREA DIN ALCOV

Dezordinile psihice, cu formă erotică, ale d-nei Leonida și a ruffianului Găetan, au scos de la ordinea zilei monomania financiară și fiscală a d-lui Vintilă Brătianu. Capitala e obsedată de probleme de alcov, imagini lubrice și întortocheate căznesc mintea cetățenilor de ambe sexe. Recunoaștem, mahniiți, vina presei, în publicitatea exasperată care s-a dat tristei și scabroasei crime de alcov, petrecută între doi urmași ai Evei și ai lui Adam, amândoi, în momentul sângeros, în ținuta primă, a nevinovăției. Curtea, din ordinul președintelui, *care a luat atitudine precisă în dezbatere*, a

ținut, în sfârșit, ședință secretă. Măsură târzie, care singură poate aduce lumină într-un asemenea proces, dominat și umbrit de infinite și firești considerente de morală și de pudoare. Căci exagerațiuni frazeologice au subordonat, în chip disproporționat, morala publică, complicațiilor geometrice ale întâlnirilor dintre doamna Leonida, nobila victimă, și inculpatul Găetan, fiorosul asasin.

Departate de momentul crimei și de atmosfera ședințelor, nedumeriri totuși te cuprind, revizuirii se impun. Bunăoară: Un ins încurcat, desigur abject, trăind din expediente, în marginea unui grup social, față de care juca un rol de „amuseur”, și o văduvă vârstnică dar frecventată de trei amanți mai tineri, pe rând ca la moară, uneori căteștrei în aceeași zi; să fie oare bărbatul atât de aproape de un primitiv teratologic, și femeia quiquagenară și ardentă atât de serafică? Ni se pare, mai ales în urma depoziției d-rului Antoniu, extrem de dificil să credem în ipoteza fantastică a ciocanului cumpărat ad-hoc și a crimei comise, totuși, cu telefonul, de către un criminal armat și cu ciocan și cu revolver. De-asemeni, ce șubredă pare ipoteza premeditării, față de faptul cert că asasinul a renunțat la crimă, a fugit și apoi s-a predat. Din partea unui asasin atât de bestial, pervers și rafinat, procedeul e pueril. Sau procedeul, sau cel puțin ipoteza acuzatoare...

Aceste înseninări nu sunt o pledoarie. Omul nu e interesant decât patologicește, dacă cetitorul cu bun-simț admite că eroticul asasin a ales clipa spasmului anormal pentru a-și pocni, în cap, cu ciocanul profesional de jucător, victima devorantă. Să sfârșim, însă, cu toate aceste orori. Ele privesc, deopotrivă, pe cei doi impuri amanți, al căror spectacol reînnoit de cuvinte, trivializează atmosfera până și a acestei Gomore. Bijuterii, bani, icre și mușcăături, vin, spermă și sânge. Puah! Domnitorii de odinioară ar fi rostit un cuvânt simplu și înțelept de închidere a porcoasei discuții: *la mânăstire*, sentință, însă, pentru amândoi...

ȘNAPAN SAU ASASIN?

Fiindcă e vorba de douăzeci de ani de muncă silnică, - trist sfârșit al unei cariere de mediocră aventură, acuzatul Găetan atrage

asupra cazului său oarecare atențiune rece. Atmosfera d[tf] curiozitate feminină și de vrăjmășie bărbătească - amândouă explicabile - nu trebuie să influențeze dezbaterile și verdictul. Nu-ți cunoaștem pe acuzat decât din imaginea pe care i-a creat-o presa!! după sinistra scenă a reconstituirii. Și iată, în câteva zile de proces, trăsăturile și culorile de oribil și de monstruos, sub care a fost prezentat, își pierd din viguroasa lor precizie primă.

Nu e o transfigurare spre ideal. Departele de așa ceva. Tiptil însă, de criminal și de scelerat se șterge, pentru a lăsa locul unui J destul de banal „monden” fără căpătâi, torturat de exigențele unei vieți luxoase și infertile, muncindu-se să înjghebe afaceri, să născocoască servicii, perfecționat în cartoforie, solicitat de samsarlăș, de vagabondaj special, uneori de visuri de muncă productivă. Banii storși astfel, cu o ingeniozitate tot atât de penibilă ca și travaliu regulat, îi curg printre degete; martorii au confirmat că acuzatul risipea sumele tot așa cum le căpăta: fără formalități și fără amintire.

Era, poate, un fel neglijent și fructuos de a-și plasa capitalurile. Era, poate, și o consecvență. Găetan evolua vertiginos spre tipul „cavalerului de industrie” și al șnapanului de roman-foleton. Evoluia fatal, fiindcă expedientele și cartoforia au totdeauna un sfârșit. Se zice că a fost solicitat de o zestre considerabilă. E foarte puțin.

E forma sub care „pescăria” intră sub scutul legii și al societății. Se zice, însă, că acuzatul Găetan a refuzat să-și vândă libertatea. Tot ce se poate reține din această foarte verosimilă poveste, fiindcă într-o anumită lume, asemenea refugii se oferă și unor băieți mai urâți ca el și mai puțin virtuoși și ale dragostei și ale cartoforiei, e că Găetan făcea eforturi să se așeze. Avea 37 de ani. Pentru un Don Juan, vârsta asta e începutul bătrâneții.

În proces, apărarea și mărturiile au izbutit să zdruncine bazele acuzării. Doctorul Antoniu a proiectat lumină de cuvinte, în penumbrelor însângerate ale buduarului doamnei Leonida. Acuzatul pare a fi ales un foarte extraordinar moment pentru a da faimoasa lovitură de ciocan, semnalul luptei. Tot ce a urmat, decurge, deci, din acest neobișnuit început de crimă. Totul intră, deci, pe tărâmul patologiei erotice. Crima s-a săvârșit, apoi, cu telefonul. Cele două corpuri goale și spasmodice se rostogolise de pe divan, dușmănos încheștate.

Doamna Leonida, izbită sălbatec, a leșinat. De ce oare Găetan nu și-a desăvârșit, în clipele următoare, crima „premeditată”? A avut timp și puțină destulă. Dar sângele și aspectul hidos al rănii au trezit pe agresor din ceea ce pare a fi fost o întărâtare sadică. Dacă n-ar fi survenit accidentul nefericit al scurgerii ochiului, totul s-ar fi redus la o bătaie sângeroasă între doi amanți exasperați, între doi comparși suspecți și unul și altul de năravuri urâte: vādana rea de muscă și cumpărătoare de senzații, Don Juanul de meserie care încerca să stoarcă, cu mângâieri, minciuni și amenințări, o sumă pentru mai îndelungă utilizare.

Întreaga senzațională întâmplare s-ar fi rezolvit, în noaptea cea de pomină, pe scurt: doamna s-ar fi ales cu o bătaie sedativă, domnul cu câteva sute de mii de lei. Și repede: un duș, o fricțiune cu apă de Colonia, comprese cu apă de plumb. Căci peste un sfert de oră, victima s-ar fi aflat în continuare cu amantul, fără joc de cuvinte, numărul doi.

Dar tribulațiunile ciocanului năzdrăvan, care se plimbă, în noapte, pe la sanatoriu, alunecă pe parchete, trece din mână în mână și se urcă, în cele din urmă, în așternut? Dar neînțelegerea, foarte semnificativă, asupra momentului și modalității luării banilor? Dar discuția despre o chitanță? Ne întrebăm, într-adevăr, cum e posibil ca într-un asemenea proces de detalii secrete, **doamna Leonida să nu fie de față?...Și dacă e atât de bolnavă, de ce nu s-a amānat procesul până la deplina d-sale însănătoșire?** într-un cuvânt, ce fel de judecată poate fi asta? E admisibil ca cetățenii jurați să nu asculte și victima, din fericire în viață?

Se face azi procesul unui mit - al mitului Găetan, ca reprezentant tipic al unei clase sociale scārnăvite și degenerată până la crimă. Acolo unde vedem doar izbucnirea sanguinară a unui mascul excitat și jefuitor spontan.

DUȘMANUL CUIBURILOR

Povestește din anii săi de temniță, un poet german, întâmplarea rândunelelor... Ne străduim să-i redăm cât mai exact

povestea și cuvintele. A fost în fortăreața lui Niederschoenenfeld, un fel, desigur, de Jilavă, și acolo, niște rândunele au trăit o iarnă întreagă în chilia lui de prizonier. Fericirea pe care i-au dat-o, el s-a; străduit să o silabisească. Și ceea ce a scris, a plăcut administrației, închisorii. Nu e ușor să pătrunzi în sufletul temnicerilor. Le-a! plăcut. Poruncă, s-a dat, osânditului, să-și părăsească celula ale,* cărei zăbrele priveau spre răsărit, și să ocupe o alta, care primea dinspre miazănoapte, tristă și rece zi cenușie, și nu putea, din această pricină, să adăpostească un cuib de rândunele.

În primăvara următoare, în aprilie, rândunelele s-au întors. Veneau din cine știe ce privesc de pădure-fecioară, părăseau cine știe ce vis înșorit, ca să se înfunde în pătratul gol al unei carceri din împărăția Nordului. Au găsit într-însa un oaspete nou, pentru care se pregăteau să fie ceea ce au fost și pentru cel dinainte.

Iată, însă, că într-o zi încăpu pe mâinile stăpânilor temniței cartea, proaspăt ieșite din teacurile tipografului, cartea pe care primul prizonier, poetul, o scrisese și pe al cărei manuscris izbutise să-l ferească de labela paznicilor, dincolo de ziduri. După câteva ceasuri, gardienii năvăliră, gălăgioși, în celulă și, în conformitate cu regulamentul - firește -, au smuls, cu nepăsare și brutalitate, cuibul aproape isprăvit.

Spaima cuprinse păsările, când nu-și mai găsiră locuința. Cu gâturile întinse au pipăit bolta în care fusese fixată. Au zburătărit cu neastâmpăr, au privit pretutindeni și n-au găsit nimic.

Îndată, a doua zi, au început, din nou, să zidească.

Și încă odată gardienii nimiciră cuibul.

Prizonierul, un zidar dintr-un sat bavarez, scrisese o plângere care se găsește cu dată și număr în regulă în arhivele temniței: Domnule director, spunea, am onoare să vă rog respectuos să binevoiți a lăsa cuibul, durat cu atâta grijă și trudă, de biete rândunele atât de greu încercate, atât de răbdătoare și, de altminteri, atât de utile și sânguitoare. Declar că nu mă turbură deloc și că nu strică nimic. Știu chiar că în mai multe închisori mai sunt cuiburi de rândunele și că este oprită distrugerea lor sub pedeapsă aspră, primiți vă rog, etc. - urmează formula și semnătura.

După trei zile, directorul închisorii puse o rezoluție laconică: rândunelele să-și dureze cuiburile în grajduri, unde e loc destul.

Un nou cuib, care, între timp, se rotunjea pe încetul, fu, astfel, condamnat. Prizonierul fu mutat și el într-o celulă dinspre nord, mică măsură disciplinară și precauție antipoetică. Celula sudică a fost închisă.

Și între timp, deznădăjduite și îndârjite, rândunelele începuseră să-și facă trei cuiburi în trei celule, deodată. Și cuiburile erau pe sfârșite când gardienii le găsiră și le devastară.

Instinctul constructiv al păsărilor se înverșuna. În șase celule deodată, rândunelele încep să zidească. Sperau ele, poate, ca oamenii buni și înduioșați să le lase măcar un singur cuib, din cele șase.

Câteșisase cuiburile au fost măturate.

De câte ori păsările au reînceput? Câte rânduri de cuiburi au mai fost sparte și aruncate? Săptămâni de zile a ținut lupta între apărătorii concepției de drept a directorului pușcăriei împotriva spiritului de revoltă al animalului. Câtva timp rândunelele au încetat lucrul. Nu mai zideau. Obosiseră.

Și apoi, o șoptă printre osândiți. Păsările au găsit un loc ferit, afară, printre țevile de aducere și de scurgere ale apelor, unde nimeni nu le poate zări, unde ochiul scrutător al gardienilor nu poate pătrunde, unde închipuirea stearpă a directorului nu le poate descoperi. Și o bucurie rară și adâncă se ivi prin coridoarele posomorâte. Păsările au izbândit. Nerozia și răutatea omenească a fost învinsă! Dar paznicii pândeau. Cuiburile, încă o dată, muriră.

Și de atunci păsările n-au mai zidit. Seara, intrau în celulă, se zgribuleau pe firul electric. Curând veni numai bărbatul. Femela a murit, fiindcă directorul nu i-a dat voie să-și facă un adăpost pentru ouăle ei grele de viață viitoare.

...Iată povestea. Și o apropiere, o asemănare stranie, ni se impune. Nu vi se pare că ați ascultat cuvintele anilor noștri, ai tuturora, de la război încoace? Nu se confundă, oare, chipul întunecat și stupiditatea dârză a directorului de temniță cu figura pământie și obsesia poruncitoare a lui Vintilă Brătianu? Nu suntem victima unor temniceri tâmpi și nemernici, năpustiți asupra sforțărilor constructive ale tuturora?

N-au oare Ardealul, Bucovina, Banatul, forma unor cuiburi rotunjite în zidul înalt al Carpaților? Și nu e amenințată pasărea

neobosită și sânguitoare a neamului să piară, zădărnicită, dimpreună cu infinitele ei fagăduinți de cântec și de viață nouă? %

ULTIMA ZI

Și suntem pe punctul de constata că excesul de ostilitate și exagerările stărnite de bizara crimă Găetan au pricinuit, în parte, un reviriment de opinie, în favoarea inculpatului. Mai mult ca oriunde* într-o chestiune de justiție, trebuie să ne ferim de extreme. A fost rostul acestor însemnări. Este în sentimentul public, astăzi, că nu ne aflăm în fața unui criminal cu atât mai monstruos, cu cât ar fi mai inteligent, mai rece, mai calculat. Această imagină a lui Găetan s-a destrămat.

Nici calcul, nici sânge rece, nici măcar acea elementară prudență care să justifice bănuiala de premeditare, în crimă, sau în tâlhărie. Cu toate acestea, nu e nici necesar, nici drept, ca Găetan să devină, la rându-i, erou național sau măcar victimă. Chiar după sinistra sa pățanie, pe scara martiriului, sărmana doamnă Leonida ocupă, din nefericire, cel puțin o treaptă de suferință, mai sus.

Pe deasupra ursitei ambilor antipatici eroi, deopotrivă de vinovați pentru moment, inegal pedepsiți pentru reciproca lor scârnavie, ceea ce rămâne de regretat e că spectacolul de exasperare erotică și descompunere morală a trândăvitului cuplu, ocupat numai să-și cultive și să-și rafineze senzațiile, a obsedat, prea îndelung, masele.

Vaginismul doamnei și tribulațiile sexuale ale prea-răspânditului partener au provocat un scandal prea obștesc. Tocmai de aceea, când lucrurile au ajuns la jurați, se cuvine ca verdictul și sentința să curme, printr-o apreciere senină și cumpănită a faptului, acest târăboi privat. Ceea ce nu ne îndoim că se va întâmpla; se va întâmpla, cu toate că judecata s-a desfășurat - ceea ce mărturisim că e revoltător - fără să fi fost ascultată victima. Victima, care singură ar fi putut aduce un răspuns hotărâtor în privința celui mai însemnat moment din filmul crimei: momentul luării banilor. Moment care precizează natura delictului: tâlhărie sau simplă

rănire? Răspuns care ar fi scos mai repede din actualitate acest roman de orori și de tristeți particulare, roman care ne amintește de fraza lacheului lui Strindberg:

-Noi, doamnă contesă, noi oamenii săraci, n-avem la dispoziție toată ziua și toată noaptea pentru așa ceva...

E răspunsul publicului, solicitat, prin delegați, să se rostească.

BOUL

A fost vițel. Azi este bou. Bou de-a binelea, bou integral, bou absolut. Domestic, literar, social și politic, bou, triplu bou, bou la, însutit. Avea pe vremuri o privire umedă, de întunecimi fragede, o privire profundă, stăruitoare și plină de iertarea lui Dumnezeu, o privire vegetabilă și inviolabilă, de vițel. Cu trecerea anilor, creșterea fatală s-a săvârșit și nimeni nu îmbracă mai pe deplin, mai incontestabil ca dânsul înfățișarea și denumirea banală, și în atâtea cazuri puțin cam gratuită, de bou. În tot timpul acestei evoluții, vițelul de odinioară n-a efectuat trecerea sa de poartă nouă. Și maturitatea lui, politică, literară, socială, domestică, l-a surprins încremenit în aceeași nedumerire, uimită până la stupiditate, rumegând. Și pare, în această legendară poziție, că împlinește o menire. Adesea o atitudine dezlănțuie o funcțiune sau un șir de fapte. Și cu toate că boul nu e un animal de pază, el, totuși, păzește ceva. I se zice, de aceea, boul Moldovei. Dar el, de toate acestea, e atât de străin...

Perechea lui de coarne, perechile lui de copite, agresive sunt. E un bou de arenă, care împarte lovituri legănate și tâmpe la hăis, la cea, în văzduh, și scurmă cu temperament nisipul pe locul cel băligat. Și cu toate că fidelitatea e o însușire necunoscută rumegătoarelor, boul nostru e unul credincios. Credincios gramaticii elementare și celor câteva noțiuni trudnic asimilate în tinerețea-i bouleană. Credincios câtorva formule, introduse, pe cale artificială, cu codirișca, în intestinul-i cultural. Credincios bouului Apis, și boilor brezi, bârlobrezi, cari l-au îngăduit la pășunat pe tăpșanurile

lor. Credincios tilincei de tinichea care i-a fost atârnată de gât și tonului cantabil și unic al mugetului literar învățat în *mu* minore muu-uuu... Și, semne particulare, iată:

În chip și loc dejug, boul nostru poartă o servietă, făcută din pielea vreunui frate nefericit, e tălpuit, apoi, tot cu asemenea vestigii de frățân, și îi place, în copaia zilnică, să găsească salată de roșii și de castraveți. Pe tâmpenia lui de bolovan, pe ceafa lui - bușită parcă de un bolid, pe bulgărul său cerebral, pe boleșnița lui buimac-cugetătoare, pe burduful făpturii lui boante, bugete și bondoace, pe tot miracolul și bafta lui bulbucată, se bizuie o bălțată cireada politică și culturală care se îmbulzește și dă buzna mugind îngrozitor. Și forța lui de rezistență e, toată, în tâmpenie. Căci nu poate fi urnit decât cu țăpoiul în coaste și pe sub coadă: niee boală!

ARISTOCRAȚIE ȘI POPULARITATE

De la o vreme, *Neamul românesc* aduce violente critici „popularității”. Fiindcă ea nu s-ar obține decât prin mistificarea mulțimilor, ispitite de promisiuni demagogice, asmuțite de minciuni criminale ce răscolesc resentimente vechi. O asemenea popularitate, și ea n-ar putea fi altfel, e a Partidului Național-Țărănesc. O spune ziarul d-lui Iorga. Și d. Iorga detestă, în principiu, popularitatea. E antica și trufașa sfidare a poetului Horațiu. Am înțelege-o mai bine dacă, în sensul ei, presa d-lui Iorga n-ar fi întreprins o veritabilă propagandă. Dar d. Iorga își apără și își propune ideile printr-un cotidian. Se adresează opiniei publice, bate, deci, la anticamera popularității. E o procedare cel puțin imprudentă, dacă ne gândim că, în cazul unui succes, tirajul modest și de elită al *Neamului* ar putea lua proporții cari l-ar pune pe d. Iorga în situația paradoxală de a se apăra împotriva unei popularități obținute prin impopularitate. Și atunci, aclamat de întreaga țară, d. Iorga ar fi nevoit să respingă coroana pe care i-o îmbie poporul-suveran. Pentru a evita o asemenea situație, din fericire improbabilă, un asemenea comelian conflict, o deplină și riguroasă consecvență, un acord perfect între faptă și idee ar fi inexorabil necesar. Am fi, altfel, lipsiți de

singurul nostru contact cu marele cărturar care, renunțând la presă, s-ar refugia într-un turn de fildeș străjuit de aleșii săi, puțini.

Dar d. Iorga, spre norocul nostru, e deputat, și în calitatea aceasta d-sa e alesul celor mulți, - al zecilor de mii de „bulgari de la Ismail”, cum i-a denumit d-sa într-un elan de aristocratică mulțumire. Alegerea aceasta se datorește, în cea mai mare parte, sprijinului pe care i l-a dat Partidul Național-Țărănesc care nu i-a opus contracandidat. În decursul, de altfel, al întregii sale cariere parlamentare, d. Iorga s-a bucurat de un asemenea sprijin, care, totdeauna, înlesnea un acord pragmatic între aristocratismul d-sale și popularitatea, detestabilă, a altora. E, desigur, o mare consolare în exemplul acesta. Majoritatea muritorilor este alcătuită din conștiinți mai puțin statutare decât a șefilor culturali ai națiunii. Și nenumăratele renunțări de la o rigiditate etică, ale vulgului profan, ar fi pentru acesta tot atâtea prilejuri de remușcări zdrobitoare, dacă însăși pilda implacabilului *pontifex maximus* al sufletului cetățenesc nu ne-ar demonstra că e posibilă o acomodare între principii cu desăvârșire inflexibile și realitatea sinuoasă.

E de știut, deci, că disprețul aprioric de popularitate și solicitarea votului universal pot merge mână în mână.

Corectivul acesta, al popularității, e, de altfel, util. Grație lui, spiritele inaccesibile mulțimii, sensibilitățile de arhangheli, cari nu pot suporta confruntarea cu sălile de întrunire în cari se comprimă duhoarea și conștiința populară, pot fi atrase în fruntea treburilor publice. Emanățiunea urnelor se purifică. Dar înțelepciunea partidelor populare și supunerea înțelegătoare a maselor merită, în cazul acesta, altceva decât cuvinte de dispreț. Superpersonalitățile, umil și cu plecaciuni introduse în reprezentanța națională, ca un fel de culminare a acesteia, chiar dacă se bucură de privilegiul ingratitudinii, n-ar trebui, poate, să și-o exprime prea repetat și prea vehement. E numai o reflecție.

Iar atitudinea d-lui Iorga nu readuce în actualitate problema felului de conducere. Nu există conflict, la noi, între mulțimi și elite, fiindcă nu vedem elitele. (Să fie averescanii? să fie liberalii?) D. Iorga rămâne astfel singurul nostru aristocrat, prin gândire, prin creație, întâmplător și prin sânge. Deasupra conflictului, domnea odinioară un monarh care arbitra. Azi nu-l mai avem. Și între d. Iorga, rămas

„trist și singur în siava sa”, de o parte, și suveranul, cu milioane de capete, de alta, pe cine să alegem? Cui să ne închinăm?

CAPUL LUI BĂLAN

Ministerul de Interne a poruncit să se reteze capul fiorosului Bălan, bineînțeles după ce greu-rănitul a încetat, după toate semnele, din viață. Rămășița, ca o oală de lut, va fi adusă în muzeul de ilustre scâfârlii al Morgei, unde odihnesc, în spirt conservator, formele de os cari au conținut cugetarea scelerată a colegilor precursori, Tomescu, Munteanu și chipurile, schimonosite odinioară de drăcești hotărâri, astăzi biete măști destinse, stinse, livide și reci.

D.'dr. Minovici, ca reprezentant al științei suverane, veghează la înflorirea acestei colecții smulse diversității și belșugului meșterului olar care, de veacuri, a umplut cu ele pământul. În numele nu știm cărei frenologii desuete se păstrează curiozității noastre macabre capetele răzvrătite împotriva legii, fățiș.

Regimul excepțional sub care s-au situat, ele, în viață continuă și în moarte, ca un triumf postum. Sfidarea care pândește la răscruce sau la margine de codru se ridică, glacială, dintr-un clondir etichetat. Unde oamenii au refuzat un epitaf și o cruce, medicina pune un nume, un număr, o biografie și bâlbâie, în secret, constatări și veleități de diagnoză.

Neodihna, dintre hangițe și potere, se prelungeste. Între borcane. Și asupra cucuielor, asupra nodurilor, asupra undulațiunilor și proporțiilor hârcei, asupra liniei maxilarelor și a unghiului facial, holbează erudiția ochii săi pretențioși și tâmpi.

Cu totul altă satisfacție, în asemenea prilejuri, încearcă, desigur, Ministerul de Interne. Un ordin telegrafic de decapitare, dat de un gentleman impecabil, ce anacronică senzație, ce istorică amintire! Bărbatul de stat se vede reîntors cu secole în urmă, în vremea când nu prea existau nici legi, nici, mai ales, formalități, nici presă, nici opinie publică. În vremea când cuvântul său era lege și gestul său împărțea viața și moartea. Să i se taie capul! Ce măreție: osânditul era viu. Dar toate lucrurile au, pe lume, o

compensație. Capul osânditului de altădată era prezentat magistratului-ministru pe o tavă, spre încredințare, și apoi poporului, pe un vârf de sulită. Pe urmă, pământul era restituit pământului. Astăzi, în schimb, capul hoitului decapitat, căci dreptul de decapitare al stăpânirii se mărginește, am văzut, la cadavre, trece în expoziție permanentă, prin mâinile iscusite ale medicinei. Expoziție a unei puteri defuncte și recuperate meschin. Iată tot rostul. Și să salutăm, odată cu aceasta, capul lui Bălan, sosit, în fine, printre noi, spre a fi deosebit de căutătura chioară a științei. Spre a fi deosebit, de pildă, de un cap de politician, deputat, bancher, ministru. Capete cari lipsesc, regretabil, din colecția dr-ului Minovici.

CANDID SAU: MIC TRATAT DE GAZETĂRIE

I

După aproape cincisprezece ani de nedumeriri și surprinderi, autorul acestor texte, scrise, bineînțeles, cu creionul, își arogă autoritatea de a vorbi în cunoștință de cauză. Fructul oricărei experiențe poate fi și o spovedanie indirectă. Dar cetitorului i-ar trebui prea multă perspicacitate ca să citească printre rânduri, sau să interpreteze o afirmație prin rîcoșeu ori în contrasens. I-ar mai trebui un deosebit interes pentru persoana autorului, care n-ar dori în ruptul capului să devină erou, căci e cu desăvârșire lipsit de vanitatea pățaniilor sale. Scopul, deci, al acestor notițe este pur practic, în ceea ce privește publicul: să ferească, adică, o seamă de tineri, atrași de gloria mărunță a tiparului cotidian, de o sumă de aventuri și de închipuiri, firești, de altfel, la o vârstă, dar și mai amăgitoare și frecvente în pădurea de hârtie a ziaristiceii. Dacă ne vom face crezuți pe cuvânt fie și de un singur ins, iată, desigur, un mare succes. Fiindcă experiențele servite de-a gata nu folosesc, știm, mai nimănu...

Debutantul, să pătrundă mai întâi, ceea ce în toate carierele, se numește secretul profesional. Nu vom săvârși o trădare. Dar oferim novicelui elementele de judecată. Vrea cineva să scoată un ziar? Ce-l obligă legea să facă? Va trebui să înscrie firma la

tribunal. Deci, de la primul său pas legal, viitorul director-proprietar, oricât ar fi el de înzestrat cu un talent literar redutabil, se lovește de termenii pur comerciali: înscriere de firmă. Aceasta e' realitatea. Candid devine proprietarul absolut al unui vocabul, pe care și-l însușește, prin notariat, pentru „comerțul zilnic de ziare”*. Comerț, - iată o nouă expresie a realităților. Prin magia, ulterioară, a cuvintelor, Candid se va simți adesea departe de acest adevăr! • Ceea ce nu va diminua puterea, precizia și constrângerea definiției pe care Codul Comercial o propune: presa este un comerț de hârtie tipărită. Negustorul care își propune să desfacă o asemenea marfă; dacă e un priceput și cinstit negustor, va examina, mai întâi; situația pieții.

E absolut necesar să-și dea seama dacă negustoria lui găsește, în țară, un debușeu. Câți cetitori de gazete avem? Care e tirajul marilor noastre cotidiene? O comparație cu țările din străinătate va izbuti, deplin, să-l lumineze. Gazetăria, la noi, e un comerț fără debușeu. Marele public nu poate fi atras decât prin testele întregi de tipăritură colorată, informativă și amuzantă, de un fel de abecedare uriașe pentru copii bătrâni. Și cu cât aceste abecedare sunt mai voluminoase și mai bine întocmite, costul lor întrece prețul de desfacere. Dar atunci cine plătește? Evident, tot piața, adică celălalt comerț, cealaltă industrie, cari se vor despăgubi, la rândul lor, de la publicul consumator. Marele cotidian, cetitorule, pe care-l cumperi atât de ieftin, îl plătești, totuși, de două-trei ori mai mult. Singura lui victorie e să se facă preferat concurentului. E o luptă disperată, care se traduce prin înmulțirea paginilor, culorilor, prin desăvârșirea serviciului de informațiuni, totul în limita aceluiași preț. Satisfăcut, cetitorul Va plăti diferența în toate celelalte obiecte de care are nevoie. Totuși, nu marea și mica presă provoacă scumpirea traiului.

Candid a înțeles că nu-i stau în puteri asemenea întreprinderi. Mai târziu îl va ispiți din nou demonul proprietății și al directoratului. Proprietarul unei ficțiuni, al unui vocabul, directorul unui organ, fără doar și poate, independent. Până atunci s-a resemnat, a fost chiar bucuros, să intre cu simbrie, în redacția unui ziar preexistent. Cum a făcut și a dres, vom vedea mai pe îndelete.

D. VINTILĂ BRĂTIANU ȘI FUNCȚIONARI

Primul-ministru e alarmat de rezultatele guvernării sale. Ca într-un vis, s-au risipit toate. A spus odată, în plin delir: am numai succese. Realitatea, însă, și-a impus imaginile ei dure, acolo unde ideea fixă își legăna, plâpânde, halucinațiile. După un an de frământare stearpă, iată: toate i-au ieșit pe dos. Cu toate că s-a lepădat de sine. Sau tocmai fiindcă a încercat să păcălească lumea, împrejurările și orânduiri de până azi, adoptând, cinic, programul, combătut, al adversarilor. După un an, deci, d. Brătianu se află în fața unei datorii publice considerabil sporite: sporite fără să fi obținut împrumuturi. Rezervele Băncii Naționale s-au evaporat. Balanța comercială s-a descumpănit, și nu în folosul nostru. După cum era firesc, bugetul marchează un deficit de câteva miliarde. E. singurul semnal care l-a trezit pe d. Brătianu. Darul său de prevedere a fost surprins. E ca un gospodar al cărui avut e amenințat de apele în creștere și care nu-și dă seama de primejdie decât când valul a pătruns în casă și îi udă picioarele. În sfârșit, în fața deficitului, ministrul de Finanțe a luat măsuri. A ordonat, prin circulare secrete, încasarea grabnică și prin orice mijloace a impozitelor directe. Perceptorii și jandarmii s-au năpustit, zadarnic, asupra mahalalelor și a satelor. Căci priceperea ministrului de Finanțe atribuia deficitului această unică pricină: întârzierea birurilor. Nimic nu-l preocupa dincolo de această constatare. De ce n-are birnicul bani? De ce nu plătește? D. Brătianu vedea, pretutindeni, mâna infernală a opoziției. Miliardele întârziate fuseseră oprite, prin jurământ, la Alba Iulia, în păstrarea poporului-debitor.

Dar fiindcă executarea forțată n-a dat roade nicăieri, d. Brătianu s-a abătut asupra bugetului. Cele șase miliarde deficitare vor fi anulate prin comprimarea corespunzătoare a bugetului. Un iscusit ministru creează venituri. Un prost ministru recurge, pur și simplu, la economii. Conu Mitiță Sturdza, predecesor la șefie al d-lui Vintilă Brătianu, n-avea, nici el, altă rețetă. E un ciudat paralelism între viața și apucăturile acestor doi șefi ai Partidului Liberal. Există, totuși, o deosebire, dar în favoarea lui Mitiță: înalta lui cultură, opusă agramatismului d-lui Brătianu. Dincolo de aceasta,

fatalitățile se reîntâlnesc. În materie de economii, actualul ministru își are victima lui de predilecție, și de totdeauna: micul funcționar. De zece ani îi pretinde sacrificii. Zece ani l-a ținut în mizerie; trebuia revalorizat leul. După zece ani, d. V. Brătianu s-a schimbat, dar mizeria funcționarului a rămas aceeași. Fiindcă azi d. Vintilă Brătianu îi cere noi sacrificii, de data asta în numele stabilizării.

Bugetele de după război au fost echilibrate pe seama funcționarului public. Salariile de foamete au îngăduit, în catastrofele d-lui Brătianu, un echilibru de cifre. Cu aceasta, în rândurile funcționarilor flămânziți, umiliți, înjosiți, s-a deschis seria sinuciderilor și epidemiilor. D. Brătianu, prin calculele lui reci și inepte, prin aplicarea cărpănoșiei sale, a spiritului său de zgârie-brânză în finanțele și administrarea statului, a nimicuit pe micul funcționar, l-a robit și l-a corupt. A făcut operă neomenoasă și imorală. Și-a aservit suflete omenești, a distrus caractere, a răpit vieți, a creat terenul propice pe care au înflorit camătă și fraudă. S-a ferit, bineînțeles, să se atingă de înaltul funcționar, de mandarinul pus să spioneze și să saboteze opoziția. Dimpotrivă. A oferit acestuia diurne, tantieme, gratificații, credite, să-și cumpere automobile, parcuri și palate. Alături de oligarhia bancară și industrială a partidului de samsari, s-a constituit astfel o burghezie biurocratică, stăpână pe ruajele și pe averea statului. Un conflict, între aceștia, a și izbucnit. Pentru moment, conflictul e în faza de șantaj.

D. Vintilă Brătianu, spune *Dreptatea*, a ordonat, în secret, reducerea cu 20% a numărului funcționarilor mici, bineînțeles mici. Vor fi sacrificați, în primul rând, diurniștii și personalul feminin (D. Brătianu are motive să fie un misogin incurabil...). Pentru reducerea numărului funcționarilor, exista un plan și o lege: a d-lui Manoilescu. Dar legea Manoilescu se ocupă și de ameliorarea funcționarilor încadrați, și prevedea, pentru ceilalți, o concediere treptată și cu preaviz. Nu asta e grija d-lui Brătianu: d-sa umblă după cele 8 miliarde deficitare. Ca și cum sporul de mizerie și de infertilitate cauzat de aceste economii inepte nu va provoca deficite noi... Căci metoda d-lui Vintilă Brătianu, aplicată la infinit, duce, nici mai mult, nici mai puțin, decât la desființarea bugetului!

Prin urmare, nu se mai poate ascunde nimic. După repetate dezmințiri din partea guvernului și a presei sale oficioase, după acuzațiuni de excepțională gravitate aruncate presei independente și opoziției care nu făceau decât să constate că în țara românească se moare de foame, iată, în sfârșit, că o comisiune de ajutorare a regiunilor înfometate se adună ca să hotărască asupra măsurilor cari trebuiesc luate. Și în vreme ce presa e în sfârșit liberă să publice reportajii amănunțiți și fotografiile de la „locul sinistrului”, comisia respectivă ia hotărâri cari dovedesc o oribilă acuitate a crizei.

Se pare că nu mai e nici un moment de pierdut, de îndată ce măsurile de ajutorare se eșalonează în două etape: una a măsurilor cu caracter urgent, alta a celor cari mai pot adăsta câteva zile. Să observăm, însă, că măsurile cu caracter urgent au exact același obiect ca și celelalte. Numai că ele trebuie să îngăduie bolnavului să nu moară până la sosirea ajutoarelor.

Și aci începe nedumerirea noastră. Dispozițiile urgente luate de comisie sunt identice cu cele luate în cazul unei catastrofe subite: erupție vulcanică, inundație, cutremur de pământ. De azi pe mâine populația se află fără adăpost și fără hrană. De azi pe mâine, deci, ea trebuie ajutată. Să ne fie îngăduit a întreba acest guvern al prevederii, care a publicat statistici pentru a dovedi că nu e lipsă, cum se face că s-a ajuns într-o situație așa de gravă? Cum se face că e nevoie de o intervenție în 24 de ore? Asta ar însemna că mor deja oamenii de foame! Când noi de săptămâni anunțăm dezastrul și cerem să se ia măsuri de ajutorare! Cine este responsabil de această îngrozitoare neglijență, cui trebuie aruncate în prag stărvurile înfometaților, la ușa cui trebuie să plângă copiii schilavi, împotriva cui trebuie să-și urle blestemele mamele căroră li se sting pruncii la sânul uscat? Nu există nici un fel de răspundere pentru această incapacitate ucigașă? Unui general vinovat de măcel inutil al oamenilor săi i se ia comanda; e degradat; sau pus la stâlp. Pentru Vintilă Brătianu nu există nici o judecată? Și nici o pedeapsă?

Dar mai e ceva. Foametea din Basarabia ridică o problemă de ordin general, alături de cea imediată, indicată mai sus. Nu a plouat. A fost secetă. Și asta e de-ajuns pentru ca oamenii să moară de foame? în noua formă a țării, cu ținuturi întinzându-se sub climate diferite, va fi foarte greu să mai putem conta cu ani buni și ani răi. O nivelare se va face întotdeauna. Pentru că întotdeauna va exista o regiune unde se vor fi făcut mai puține bucate decât în alta. Chiar în anul acesta, în care în sudul Basarabiei mor oamenii de foame, nordul aceluiași ținut a dat o recoltă extrem de abundentă. Dacă în smârcurile dinspre Dunăre e foamete, asta însemnează că lipsește mâna organizatoare care să mute pâinea de la un loc la altul. Iar pentru un stat modern asta e o rușine; care nu-și are măsura decât în nerușinarea cu care guvernării își impun incapacitatea la conducerea treburilor publice.

Să presupunem, însă, că ar fi lipsă în toată țara. Ei, pentru asta va trebui să murim cu toții de foame? Cum adică, viața noastră - în cel mai literal înțeles - depinde de ploaia de care Dumnezeu se îndură sau pe care ne-o refuză? Asta se întâmplă acum o mie de ani prin stepele Asiei, știm. Să fi rămas țara românească așa de în urmă? Ce mai însemnează atunci stat modern, prevedere, gospodărie și cari mai sunt avantajii pe cari ni le garantează solidaritatea în cadrul unui organism căruia suntem datori să-i sacrificăm totul?

Filosofii liberali să ne răspundă!

„VOINȚA”

în cuvântarea sa de ieri de la Clubul Național-Țărănesc, d. Mihalache a făcut constatarea că liberalii se mențin la putere, numai printr-un constant efort de voință. Și nu e vorba de voința colectivă a unui grup sau a unui partid. Un singur om, printre liberali, știe ce vrea și trasează o linie inflexibilă, pe care e urmat de toată lumea - d. Vintilă Brătianu. De zece ani, poporul e victima îndârjirii acestuia. Împotriva națiunii întregi și a Regenței, d. Vintilă Brătianu guvernează. Sforțarea sa obstinată triumfă chiar asupra Partidului Liberal, care, istovit, ar prefera, în momentul de față, o

retragere. într-un cuvânt, d. Vintilă Brătianu e o pildă vie de ceea ce înseamnă puterea voinței. Puterea catastrofică a voinței: fiindcă de zece ani Vintilă Brătianu își impune aberațiile, erorile și greșelile. Relele rezultate, marile înfrângeri, dezmințirea, dezavuarea răsunătoare pe care i-o dau evenimentele, nu izbutesc să-l clinească. Și fiindcă rămâne ferm, orb și surd la tot ce se petrece, d. Brătianu, cu prețul dezastrului unanim, învinge. Ceilalți. Regența, națiunea, nu izbutesc să-i opună o hotărâre egală. Și partidul îl urmează. „Am numai succese” proclamă, cu ochii închiși, omul care vrea să rămână. „*Al* vrea să mă retrag, dar nu mă lasă țara” aiurează inebranabil, cu un accent plângător, sârmanul rob al datoriei.

Contrastul, însă, dintre imagina măreață pe care ne-o facem despre o întrupare de energie și voință, și acest ins pipernicit, ursuz și mărginit, e prea violent pentru a putea crede că ceea ce îl galvanizează pe d. Vintilă ar fi voința. Rigiditatea lui, tenacitatea lui oarbă e cu totul altceva decât această însușire superioară a sufletului. Ceea ce luăm drept calcul precis și hotărâre virilă nu e decât produsul unei opriri a funcțiunilor sufletești în jurul unei păreri inalterabile și exagerate pe care omulețul și-a făcut despre sine. D. Vintilă crede că numai d-sa poate governa și mântui țara. E convins că numai d-sa știe tot ce se poate ști. E departe de a avea conștiința stârpiciunii sale. în făptura lui meschină s-a cuibărit o mare misiune. E o stare care, momentan, se traduce printr-o serie incontinuu de volițiuni, emanate dintr-un centru fix și implacabil. Desigur, criza nu va întârzia să se dezlănțuie și într-altfel. Dar până atunci, d. Vintilă Brătianu pare că vrea, fiindcă procedează numai prin afirmațiune și punere în practică. Și toți ceilalți, oameni ca toți oamenii, chiar când îl contrazic, îl lasă în voia lui.

„CAPRA BESE ȘI OAIA PATE RUȘINEA”

Ierte-ne cetitorul dacă, încercând să ne definim situația politică, drastica zicătoare a experienței populare ni s-a impus prin forța ei de expresie. Problema la ordinea zilei a fost pusă, acut, de

unul din oratorii cei mai de seamă ai opoziției. La Clubul Național-Țărănesc s-a discutat, și s-a respins, eventualitatea unui nou guvern de camuflare. Fiindcă augustul gest anticonstituțional al Regelui Ferdinand, din 1926, nu se mai poate repeta. Numai un prestigiu cu desăvârșire regal își poate îngădui anume imprudențe, și numai până la un punct. Timpul, de altfel, când asemenea soluțiuni temerare puteau folosi Partidului Liberal a trecut. Nu mai e, azi, vorba de obișnuitele retrageri psihologice, când liberalii lăsau succesori sarcina de a descurca dificultățile acumulate de guvernarea lor infamă, impunându-i, totdeodată, și funcțiunea de paratrăsnet față de indignarea populară. De data asta, ei au epuizat toate pretextele și expedientele prelungirii de guvernare. Baloanele de oxigen și extremele remedii au fost consumate, toate. Le-a lipsit tehnica de saltimbanc a marelui Ion care abandona frânele și șeaua în momentul precis ce precede pericolul. Călătorul Vintilă s-a lăsat prins cu piciorul în scări și e târât, de luni de zile, printre spinii și bolovanii împrejurărilor. El nu mai are ce situație să treacă complicilor gata la orice. Să nu mai fie nici o îndoială: guvernul Vintilă Brătianu pleacă fiindcă a fost trântit. Opinia publică și mulțimile noastre, răscolite și raliat de propaganda național-țărănistă, au săvârșit această pașnică revoluție: au izolat pe uzurpatori, paralizându-i, printr-un fel de refuz de colaborare, printr-o negație categorică și amenințătoare a autorității lor. Un cabinet de oameni de paie nu și-ar mai împlini rolul: acela de a mistifica, de a aduce o destindere și de a remonta funcțiunile statului. Națiunea e suficient luminată, și inerția ei agresivă și paralizantă nu va lua sfârșit înainte de instaurarea unui regim de legalitate. Iată de ce soluția de știrbei și de averești pare că li se refuză liberalilor.

Național-țărăniștii însă, prin glasul d-lui Mihalache, au socotit că e necesar un avertisment. Au atras atenția Regenței asupra datoriei de imparțialitate care decurge pentru ea din faptul că deține și exercită atribuțiile regalității. Ale unei regalități strict constituționale - a precizat d. Mihalache, altfel, va trebui să avem curajul să punem problema monarhică în întregul ei... D. Mihalache e, hotărât, un vajnic orator. Diferit de d. Iorga, opus d-lui Titulescu, d-sa aduce, cu adevărat, în verbul său, accentul și ritmul smuls al maselor. De data asta, însă, avem impresia că, în iureșul elocinței, a

luat cu asalt problema: asemenea unui puhoi care cotropește, fără deosebire, totul. Desigur, o tribună nu e o catedră sau masă de meditațiuni. Firește, d. Mihalache a uitat că Regența și monarhia alcătuiesc un întreg doar teoretic. În practică, însă, unde ideile ei se înfățișează în întrupări foarte tangibile, ideea poate fi desprinsă de încarnările nevrednice, cari nu trebuie și nu pot să o întineze. O regență, de pildă, poate veni în conflict cu ideea monarhică, precum un guvern cu suveranitatea națională. Raționamentul acesta e verificat de istorie, în decursul căreia însăși persoana Regelui a putut fi atinsă, fără ca ideea monarhică să fie alterată. Cu atât mai mult între o regență vremelnică și ideea, permanentă, din care s-a obârșit, poate interveni un distingo.

Toate acestea, bineînțeles, spuse în abstract, fără aplicațiune la evenimentele de la noi. Și toate, pentru înlăturarea unei confuziuni și unei înglobări pripite, de cari e străin oratorul însuși: d. Mihalache, conducătorul țăranilor e un fervent monarhist. Acuzând greșeli, de altfel ipotetice, ale Regenței noastre, d-sa n-a putut face procesul dinastiei și al monarhiei, cari sunt deasupra trinității domnitoare azi. Națiunile s-au războit adesea cu regenți și cu monarhi, dar numai când aceștia și-au renegat funcțiunea.

GRIPA

Nu ne dăm seama ce s-a întâmplat sau ce anume se întâmplă. Dar, încă o dată, s-a interzis celor designați de marele Armând Carrel cu titlul „Iescrivains de la presse publique” să facă un uz dezinteresat și științific de gândirea lor raportată la treburile obștești și să o răspândească prin tipar. Gândirea e suspectă de contagiune. Cu siguranță, guvernării nu se măgulesc niciodată că prin măsurile lor împiedică o națiune întreagă să simtă și să cugete. Cugetarea, însă, colectivă, e primejdioasă când devine conștientă. Când Stan, Vlad și Bran adică, își dau seama, că în privința aceluiași lucru, cugetă, și năzuiesc, la fel... Atunci „Iescrivains de la presse publique” nu au decât subversiva misiune de a scoate la lumina zilei ideea iscată în milioane de capete și de a-i proclama

astfel caracterul unanim, liberându-i forțele de orientare, virtuțile de stea polară. Rolul unui guvern despot, dar înțelept, nu e să urmărească ideea în sine, nici căpățâna elaborantă, nici procesul de elaborare, cum greșit și zadarnic proceda inchiiziția. Ci de a o împiedica să devină actuală, obsedantă și obștească, deci activă și militantă. De îndată ce o idee a fost pusă în carantină și i s-au construit lazarete, înseamnă că molima nu devine mai primejdioasă ca atunci când ținuturile sunt declarate în stare de contaminare, când prezența ei e denunțată oficial. Nu e de ajuns ca oamenii să se vaiete „bântuie gripa”, pentru ca epidemia să ia proporții de flagel. Nenorocirea începe când serviciul sanitar intervine și ia măsuri de izolare. Pe loc, mortalitatea se întetește, ca și cum timidele încercări administrative de a circumscrie restriștea au jignit maiestatea unor zeități misterioase. Cei vechi procedau mult mai cuminte când consultau oracolul, când aduceau jertfe, mai întâi animale, în cele din urmă umane, începând, firește, cu robii și sfârșind cu vlăstare în vinele cărora curgea sângele albastru al Atrizilor. Era bizară predilecția divinităților pentru victimele aristocratice. Ciurma și holera nu se mulțumeau niciodată fără cadavre de calitate. Aberațiile de astăzi ale profilaxiei moderne au complicat lucrurile cu rigori inutile, cu privațiuni zadarnice, cu rezistențe cari nu izbutesc decât să înzecească forța de înaintare a răului. După câțiva ani de amânări anevoioase, uneori după câteva decenii, maladia irumpe triumfătoare, peste zăgazurile frânte, garnizoana de infirmieri- majori și de moașe comunale e pusă pe fugă și cetatea e contopită. Spectacol reînnoit din Tucicide (vezi **Ciurma la Atena**) sau din poezii tragici. (O imagină grotescă puteți avea asistând la **Thebaida** lui Eftimiu). Vă amintiți, desigur: străzile pustii, palatele deșarte, morții neîngropați zăcând pe trepte, mulțimea desmetică și buimacă, strigătele lugubre spre cerul stupid... E cu neputință ca tentativele de cenzurare a răului să ne ferească de această soartă. Cel mult, ele o întârâtă și o sporesc. Cine nu ne crede, să se întrebe cu noi: **poate fi oare înăbușită o gripă în batistă?** Simpla experiență personală e suficientă pentru cel mai științific răspuns. Mai întâi, un gădilici, pe dinăuntru, sub rădăcina nasului, apoi un strănut ca un ecleror, ca un salut de izbândă. Urmărit pe dată de un al doilea, de un al treilea, așa cum sosesc jockeyii la potou. Repede, nasul dospește și se colorează,

pleoapele se tivesc cu roșu, fața devine explozivă, gura se întredeschide, pieptul clocotă ca un samovar. Creierul, cloroformat, ia totuși măsuri dictatoriale contra inamicului invizibil și nu-și dă seama, idiotul, că nu combate decât semnele și manifestările lui. Câteva duzini de batiste alcătuiesc legiunea de sacrificiu. O salată de porcării farmaceutice - gomenol, arcanol, aspirină, kinolax, analgezină - abătute asupra stomacului, a bronhiilor și a rinichilor, precipită procesul de descompunere a rezistenței, și organismul zăpăcit nu mai știe cui să-i facă față.

Se găsesc bolnavi cărora li se năzare, din vanitate, să ducă boala pe picioare: sunt pedepsiți cu vârf și îndesat, ca niște Prometei cari au luat-o razna, schimbând vulturul cu o maimuță în căra lor.

În fiecare an, medicina se încumetă să dea o astfel de bătălie unui adversar infinit mai tenace, mai dur, mai subtil, unui adversar necunoscut, înzestrat cu o fantezie care îi dă posibilități de diversiune și surprindere, diabolică. În fiecare an, gripa s-a localizat într-altfel: plămânul, inima, ochiul, stomacul, rinichiul, a izbit pretutindeni și neprevăzut, ca un boxer necinstit dar superior antrenat. Napoleon, la Borodino, pe când pierdea decisiv din pricina unei gripe, exclama, cu ciudă: „La ce folosește toată știința dacă nu e în stare să împiedice un guturai!” Astăzi știința inteligentă dezarmează cu modestie și lasă locul de onoare procedelor băbești. Le recomandăm tuturor. Și sfârșim aceste considerațiuni terapeutice cu mărturisirea că n-am urmărit nici o analogie, nici o aluzie la fenomene din alte domenii. Dar cum corespondențele în natură sunt infinite - după asigurarea lui Baudelaire -, încheiem aceste divagații cu sufletul liniștit: fiecare va găsi în ele ce vrea și ce-i place.

UN CAZ

Generalul Averescu scrie articole. Ar fi preferabil să-și scrie memoriile: e vădit că, după cincizeci de ani de grea și diversă carieră, militarul și politicianul ar avea ceva de spus. Generalul, cu

toată vârsta, nu e lipsit de tinerețe. În această privință deosebirea dintre el și d. Vintilă Brătianu e uimitoare. Am remarcat un veritabil contrast în ședințele trecutului Parlament. A fost o vreme când între d. Vintilă Brătianu, ca lider al liberalilor, și generalul Averescu s-a iscat un lung duel oratoric. A ținut câteva săptămâni. Cu fiecare discurs, d. Vintilă Brătianu se arăta mai dușman al sintaxei, al logicii și al dicțiunii. Încâlcit, și plictisitor de moarte. Te cuprindea revolta, la gândul că acest om mărginit și stins vorbește în numele unui partid, terorizează guvernele, conduce - de râpă - o țară.

Generalul Averescu, dimpotrivă, creștea, cu fiecare replică. Asistai, cu plăcere, la progresele unui elev bătrân și silitor. A pus chiar subtilitate într-unele cuvântări; culantă și dibăcie - ceea ce n-a împiedicat sfârșitul lamentabil. D. general Averescu l-a definit: cărămidă în cap. Spun unii că urmările acestui accident se pot descifra în chiar articolul de azi. Credem, mai degrabă, într-un viciu congenital sau, cel puțin, de educație.

Generalul nu se poate dezbăra, față de liberali, de un respect superstițios. Pentru copilul de trupă, ajuns, după o carieră penibilă și glorioasă, comandant de oaste, liberalii au rămas stăpânii: ciocoi și boieri. Majurul de odinioară se simte încătușat, în viața politică, strâns ca într-o livrea. Desigur, pe câmpul de bătălie, majurul a purtat o cuirasă, dar numai în fața inamicului, sau a subordonaților. Acolo, generalul, a fost, fără îndoială, un mare căpitan. Au fost clipe când toate speranțele mergeau spre el. Adesea, numele și prezența lui au oprit deruta. Dușmanul însuși, fixat pe hotarul magic al voinței celuiilalt, i-a recunoscut priceperea, vitejia și prestigiul. Eroul, însă, rând pe rând al rezistenței și al ofensivei, a șovăit, totdeauna, în fața unui vulgar politician în surtuc.

Steaua sa, zădărnicită de intrigi și de temeri, a atras, după război, privirile poporului - ura și nădejdea lui. Ce-a făcut generalul cu toate acestea? Politică mărunță. N-a îndrăznit. S-a dus la urne: a găsit ordine de chemare! Le-a luat drept voturi! Și a jucat pe ministrul, când lumea-l chema să continue războiul, înăuntru... Și a căzut.

Readus apoi la putere, ca un înecat la suprafață, generalul s-a cheltuit în abilități, în șerpuiți, în amenințări discrete, în veleități

meschine. Și, dacă la prima cădere a fost compromis, la a doua a ieșit ridicol.

Ce încearcă azi? Să înduplece pe liberali la o nouă experiență. Asigură de data asta că va fi loial cu desăvârșire. Oferă mai multe garanții ca odinioară.

...Cazul generalului e complicat. Să fie, oare interzis cuiva să aibă două meserii opuse? Rezultă de aici o alterare a caracterului - prin frângerea personalității? Tristă pildă a inconsecvenții și a renegării de sine. Ieri, general. Apoi, „domn”. Astăzi, mâine... Dar dăm cuvântul istoriei.

PAMFLET ȘI PAMFLETARI

Pamfletul e mai întâi un denunț și prin aceasta poate fi odios din capul locului. Un denunț, fiindcă atacă și contestă, totdeauna, un sistem de convențiuni respectate. Fiindcă privește, după necesități, lucrurile, pe dedesubt, pentru a le osândi apoi de la înălțime. Fiindcă tinde să arate că totul se petrece altfel, sub ascultarea altor reguli și altor pricini, decât obișnuit ni se pare.

Când denunțul acesta, literar, se adresează autorităților constituite, autorul e un vulgar sicofant, care merită să rămână necunoscut. Tiparul n-a fost, credem, născocit pentru asemenea îndeletniciri. Scrisoarea închisă e un mijloc și o cale mult mai potrivită. De ce să se încalce, într-altfel, adică zgomotos, și prin presă, atribuțiile modestului agent de poliție secretă? E un sfat pe care-l dăm unui mare număr de cetățeni. Vocațiunea detectivului politic bănuie la noi cu furie. Când Alecsandri a spus că românul e născut poet, trebuia să adauge: adesea și agent de Siguranță. Mișună tipul acesta, volutar și dezinteresat, prin cluburi, prin cafenele, prin bănci, prin saloane, prin redacții.

Spionajul acesta, în folosul ordinei și al patriei mereu amenințate, tinde să devină un diletantism național. Presa partidului care a apărut conducerea oferă exemplul cel mai perfecționat, prin asiduitate și sceleratețe, și constituie încurajarea și propaganda cea mai efecace, în favoarea acestor aptitudini ale sălbăticiei

meschine. Educația și disciplina unui partid de ordine și de guvern e o școală de spionaj. Viitorii deputați și miniștri debutează, aproape toți, trăgând cu urechea pentru a ticlui, în vorbă, în scris, rapoarte și denunțuri. E cel mai bun titlu, pe lângă un ministru, mai mult sau mai puțin dictator, să fii bine informat asupra intențiilor secrete ale adversarului.

Pamfletarul devine simpatic când se adresează opiniei publice. E ca un atentat, cu acid, asupra monumentelor, statuiilor, busturilor, efigiilor, din for. E vorba numai de cele în viață. Pamfletarul e un vitriol al gloriilor curente. Arareori întâlnești chipuri și caractere dintr-un nobil metal rezistent. Cele mai multe sunt în bronz. Bronzuri pe toate cărările. Câțiva stropi de adevăr concentrat, și bronzul cedează, sfârșind. Dintr-o impostură statuară, se alege un maldăr de caș. Opinia aplaudă. Poporul aclamă.

E suspect, însă, pamfletul când ia de mărturie poporul ajuns prea suveran. Suveran judecător și executiv ca la '89, când pe temeiul câtorva fraze lapidare ale lui Desmoulins, victima era târâtă la felinar și spânzurată. Când verbul trivial și elocința de tavernă a lui Marat devenise deopotrivă lege pentru pretorii și pentru uliță. Cadrul propice pamfletului e acela al echilibrului instalabil între puteri, dar în tot cazul, al echilibrului. Numai astfel se menține în limitele lui armonioase de gen literar, - cu efecte de opinie, și uneori și de acțiune, imediate.

Cu toate că e descriptiv și analitic pamfletul ține de lirism. E partea concavă a poeziei, e forma lăuntrică a elanului. Sufletul lui e iubirea, la gradul pe care-l numim ură, resortul lui e revolta.

Pamfletarul, de altfel, aparține celor mai diverse temperamente. Marat era un ins bulbuc și congestiv, Desmoulins un timid bâlbâit, Herbert o stârpitură limfatică, înecat în fiere. Ironie, sarcasm, invectivă: ceea ce e comun pamfletului e agresiunea și denunțul. Oamenii așezați, guvernării, profitorii, toți complicii, toți cei interesați la menținerea unei ierarhii și stări de lucruri, au făcut din denumirea de pamflet un biet pamflet al lor, aplicat oricărei scrieri care arată adevărul. E greșit. Pamfletul se realizează prin formă, deci prin expresivitate. Adevărul în anunțări plate e mai puțin convingător și activ decât o infamie bine redactată. Adevărul e confundat cu cinismul din pricina efectului său strident asupra

sensibilităților ipocrite. Servește adesea de bază pamfletului, dar numai în parte. Pamfletarul e nevoit să-și menajeze un public în care să creadă. Publicul, de pildă, trebuie să fie curat și sfânt pentru el, altfel, dacă își va îngădui și față de acesta sinceritatea lui ofuscantă, va fi izgonit, lapidat și copleșit de pretutindeni. Ea soarta câinelui turbat. Dar lunecăm astfel spre tactica pamfletarului. E cu totul altceva.

Efectele pamfletului față de obiectivul lui sunt dezastruoase. Pamfletul e propaganda esențială, concentrată, explozivă. Proiectează o lumină orbitoare, biciuiește atențiile, bruschează indiferența, dezlănțuie, raliindu-le, pasiunile. Prestigiul lui și ravagiile lui se întemeiază pe reaua stare de conștiință a stăpânilor. Cei dintâi pamfletari au fost proorocii. Ca și astăzi, împotriva lor s-au întrebuițat ca mijloace de apărare: banul, tăcerea, temnița, asasinatul. Pamfletul e „necesarmente" personal.

Limba și sensibilitatea românească oferă un excelent material pamfletului. Ea conține și o drastică expresie rezumativă, în două vorbe și un sfert. În ziua când un gazetar se va încumeta să o adreseze pe calea tiparului unui inamic politic, pamfletul românesc e mort. Căci își va fi atins cea mai înaltă formă plastică de agresiune și dispreț.

TĂLMĂCIRI

„Noi nu mai putem să tolerăm situația care pune Coroana în aspectul că n-ar fi arbitru între partide, ci protectoarea unui partid"! Aceste declarații, făcute alaltăieri, la Cluj, de către d. Maniu, lămuresc sensul reluatei campanii de răsturnare, național-țărăniște. O alăturare a lor de întraripatul avertisment de la București, al d-lui Ion Mihalache, va preciza, viguros, situația: „Tactica cuvintelor încetează astăzi, și începe fapta... La cuvânt, cu cuvânt, la sabie cu sabie, la pumn cu pumn"... Cele petrecute la Ploiești demonstrează că toate acestea n-au fost vorbe goale. *Viiitorul*, în exagerările-i firești, confirmă eficacitatea și realitatea rezistenței cetățenești,

când se plânge că administrația a fost terorizată de masele național-țărăniște.

Dar vorbele și faptele ultimelor zile depășesc, pare-se, formula rezistenței cetățenești. Se tem, unii, că ne-am afla în fața unor semnificații mai grave. Cum ar fi, de pildă, o izbucnire de violență, de o parte și de alta. Fiindcă alt mijloc, pentru amândoi adversarii, de a ieși din încurcătura de azi, n-ar exista. Să se fi hotărât, șeful opoziției populare, să dea semnalul extremei lupte, dacă *la*,,, somațiunile lui supreme nu va primi răspunsul așteptat? Pentru opoziție, problema s-a simplificat. Datele ei au fost supuse opiniei publice. De ce nu pleacă guvernul? Fiindcă el s-ar afla în stare de, să-i zicem, „încăpățănare” față de arbitrul situației. Acesta nu mai dispune de mijloacele prompte de odinioară, ale regilor, pentru a se dezbăra de un ministru-crampon.

Dacă e așa, opoziția apelează la națiune pentru a readuce guvernul în ascultare: o acțiune de liberare a factorului constituțional a cărui soartă s-ar confunda cu a poporului. Căci și unul și celălalt au fost, deopotrivă, jefuiți de drepturile lor constituționale. Apelul opoziției și trecerea la fapte capătă astfel un îndoit caracter legal. Și desfășurarea procesului ar fi înlesnită.

Dar dacă toate acestea sunt simple închipuiri ale opoziției? Dacă trinitatea iresponsabilă e de acord cu primul-ministru, e de părere, anume, că starea de astăzi, cu binefacerile ei, să fie menținută? Atunci mișcarea populară, încercând să-și recapete drepturile uzurpate, capătă pecetea sedițiunii. Fiindcă numai regența decide, până în clipa victoriei, de caracterul de legalitate al lozincilor și al campaniilor crunte.

Atitudinea Regenței e legală, oricare ar fi ea. Iată paradoxul instituțiilor omenești și a spiritului, secular, de disciplină. Chiar când mulțimile își revendică cele mai scrise și neîndoielnice drepturi. Chiar când tema uriașelor tragedii e aceeași poveste a **Chartei** călcată de tirani, dreptatea e nevoită să lupte sub steagul roșu. Până în momentul actului final. Până în clipa când autorii cari s-au identificat vitejește cu rolurile lor simt deasupra capului cununa de lauri sau împletitura de cânepă.

Fiindcă asemenea împrejurări suprimă echivocul, tergiversarea, fățarnicia. Când armele decid, cad măștile. Primejdia te definește,

te descoperă, îți indică un loc pe poziție - în gardă! Legalitatea nu e decât corolarul biruinței. În istorie, așa s-au petrecut lucrurile.

Opoziția somează. S-a văzut scopul acestei declarații de război, care nu înseamnă încă războiul. E ceea ce numesc nemții „starea de primejdie de război”. Prin decretarea ei, național-țărăniștii nu urmăresc decât deslușirea echivocului politic care ne obsedează. Răspunsul Regenței îl va risipi, chiar dacă acest răspuns va fi tăcerea. Căci în felul în care au pus oratorii opoziției întrebările, tăcerea însăși e un răspuns. Și d. Maniu va putea conchide unde s-a oprit sau până unde a pătruns republicanismul secret la liberalilor.

Odată stăpâni pe o certitudine absolută, național-țărăniștii se vor feri să compromită, prin izbucniri nesocotite, rezultatul a unsprezece luni de campanie. Ceea ce s-a săvârșit în ultimul timp e o definitivă și pașnică revoluție. Opinia și mulțimile au izolat pe uzurpatori, prin ură și tăgăduire, precum albinele izolează un intrus sub straturi de ceară.

Faza cea nouă a campaniei nu urmărește decât reatragera în luptă a tuturor luptătorilor de o parte și de alta, dacă vor mai fi fiind. O încercare de a fixa sau de a lărgi, după nevoie, cercul răspunderilor. Și, în câteva zile, toate acestea se vor lămurii. Va urma, după moțiunea de la Cluj, „cuvântul de ordine”...

PARCURI ȘI PĂDURI

Nu vă umilește fragilitatea și delicateța organismului omenească? În primele zile ale lui octombrie, la întâiul frig, la cele dintâi ploi, au căzut frunzele, muștele și cetățenii. Asfixiată de guturai, jumătate din populația Capitalei vorbește pe nas și îngână idei trudnice și confuze, ca și cum Bucureștiul s-a umplut de Brătieni și de discursuri la buget. După război, catharul a devenit un flagel continental. De trei ori pe an, piepturile europenești râșnesc o respirație bolnavă, simili-tuberculoză. La întrecere cu cocoșii, strănuturile semnalizează gripa între Dunărea barbară și oceanul mătăsoș.

Cauze? Curenții de aer, descătușați de tăierea pădurilor pentru lemn de tranșee și combustibil. E părerea medicinei suverane. Să ne fie permis a adăoga: e și viteza care ne-a cuprins, mai ales după 1918. Viteza, generatoare de curenți, prin ofensiva ei în contra parapetelor de aer.

Bucureștii, maidan turco-țigănesc, nu s-a putut niciodată plânge că e înghesuit de arbori, că e îmbrățișat de păduri. Vânturile umede care-i bântuie în voie pe suprafața-i cheală sunt un motiv permanent de îmbolnăvire a locuitorilor, în cea mai mare parte funcționari și muncitori anemiați de regimul sinucigaș impus de sistemul d-lui Vintilă Brătianu. De la un timp însă, sub impulsivitatea d-lui Costinescu, municipiul manifestă oarecare activitate estetică. Bulevardul Colței amenință să devină un drum occidental, cu felinare și stele seara, cu pulberi incandescente și multicolore în amurg. Piața de pe cheiul Dâmboviței,* în jurul viitorului palat senatorial, e o fericită soluție urbanistică, la capătul strangulatei Căi a Victoriei.

Bulevardul Golescu, proiectul Pieții Lupoaiței... ești ispitit să intervii cu târnăcopul și dinamita pentru urgentarea lucrărilor. Toate aceste eforturi ar rămâne zadarnice fără pregătirea împrejurimilor păduroase în care să expire noile căi de comunicație. S-a vorbit de un parc național. D. Costinescu a smuls, în acest scop, un credit, ni se pare de 14 milioane. Bănuim că d. primar nu și-a schimbat intențiunile. Și-i supunem câteva reflexii ale lui Pierre Benoit, de curând călătorit prin Australia:

„Există la Perth, un parc gigantic, în care s-au trasat, acum zece ani, alee noi, plantate cu vreo șapte mii de arbori. Fiecare arbore e sortit să păstreze amintirea unui soldat australian, căzut în Franța, în timpul războiului. Pe etichetele de metal, sub numele mortului citesc numele satului unde și-au găsit sfârșitul... Și nu mă pot opri să gândesc că, dacă pentru fiecare din morții noștri s-ar fi sădit un arbore, Franța ar fi fost reîmpădurită. Și lucrul acesta se poate concepe și azi, la comemorarea armistițiului, care cade în epoca sădirii arborilor, la începutul iernii”...

Să lăsăm o clipă considerentele de salubritate. Ideea lui Pierre Benoit și-ar găsi aplicarea și la noi. Pomenirea vitejilor, legată de înfrumusețarea cu arbori, a Capitalei, a orașelor, a satelor și a drumurilor României, - ar fi duos de simplu și de frumos, nu e așa?

Sesiunea care s-a deschis e ultima, spune opoziția... Fără să aparții vreunui partid politic și te-ai indigna, cetățene, dacă n-ar fi așa. E de ajuns să arunci o privire asupra programului de lucrări parlamentare ale toamnei acesteia, ca să constați, o dată mai mult, zădărnicia acelor domni cărora li se spune miniștri și a celor câteva sute de *claqueri* cărora li se spune deputați. Cea ce te dezolează cu deosebire, mai mult decât inutilitatea lor manifestă, e certitudinea inexistenței lor intelectuale, pe urmă dovada, mereu reînnoită, a micimii lor de caracter, apoi, vulgaritatea care îi prezida și, mai ales, asemănarea, de abia alterată de o imperceptibilă nuanță de josnicie în plus, și de ridicol, cu toate celelalte strânsuri parlamentare ce i-au precedat. Nu te crispezi, oare, lectorule, la gândul că stima ta, în toată acea gloată care și-a propus să te guverneze, nu discerna aproape nici un om de seamă la care să privească de jos în sus? Nevoia ta de îngeri și de idoli, pe altarul patriei, să fie mereu osândită a rătăci din decepție în decepție, prin templul public năpădit de negustori și măscărici? Mediocritatea și cinismul să fie oare însușiri obligatorii pentru individul-ministru, după cum slugărnicia și complicitatea să fie inerente individului-deputat? Pe o culme de deal se adună toți cei ce s-au deosebit prin acțiune, prin agerime și cugetare, și din întrecerea lor măiestrită, la tribună, să nu se aleagă nici o faptă și nici un gând?

A crescut colecția *Monitorului oficial* cât Caraimanul și cu focul lui ar da căldură și lumină deopotrivă cu biblioteca din Alexandria. Și, iată, cel care ar tulbura pulberile atâtor vorbe împietrite în semne n-ar învia, din sunetul lor de care s-au înfiorat vremurile, nici un înțeles, și adevăruri, nici unul.

Și toată această succesiune de inanițăți sonore, n-a fost posibilă decât prin iluzia, iscusit întreținută, a unei eficacități, mereu dezmințite - și printr-o stăruință de vită, într-o încredere și într-o speranță, batjocorită mereu. Astăzi încă, aceeași iluzie și aceeași speranță își caută, în noi orientări, pretextele trecătoare, și gazetarul, hibrid amestec de cronicar și mistificator (care purcede

Claqueur (franc.)- persoană tocmită să aplaude.

prin a se mistifica mai întâi pe sine), confecționează, în pripă, din cuvinte, eroi neîncheuți.

Spectacolul e ciudat ca un ospiciu în care pacienții ar fi pe jumătate vindecați. Actorii toți își dau seama că trăiesc pe o scenă oarecare, ceea ce nu-i împiedică să se identifice, până la credință, cu rolul asumat. Aventurieri și farsori își apără, fără însă a pierde cu desăvârșire conștiința abjecțiunii lor proprii, demnitatea și misiunea cu care, un destin ironic, i-a investit. Parlamentari și secretari de stat, patroni și clientelă, se arată și se comportă plini de convingerea înaltei lor utilități. Au pentru persoana lor un respect cu desăvârșire sacru. Ipocrizia e o mască atât de aderentă încât deviază trăsăturile și culorile. Și momentele de introspecțiune sunt atât de rare și rezultatul lor atât de demoralizant, încât cea mai bună igienă prescrie uitarea și părăsirea unui obicei care te înconvoaie, ca pe un cățeluș rău-crescut, cu nasul în propriile dejecțiuni sufletești.

Altă bizarerie este, apoi, atitudinea faimoasei opinii publice care opune, în fața tuturor acestor întâmplări obsedante, un interes de spectator. Își dă, de pildă, socoteala că nerozia, cupiditatea și insuficiența conducătorilor profesioniști se răsfrânge asupra bunei ei stări și liniști. Are posibilitatea să evalueze precis incapacitatea și ignoranța uzurpatorilor în perindare periodică la cârma statului, și rămâne, totuși, cu brațele încrucișate. Extaz sau sadism? Întrebare în deșert. Mântuirea stă, poate, în așteptare. Așteaptă, poate, ca rasa răufăcătorilor să se stingă întocmai ca Pielile-Roșii. Tiparele cerești ale unor asemenea specimene se vor sparge ele, odată și odată. Iar la răstimpuri intervine și accidentul fericit.

Un streptococ, de pildă, a scos din viață pe un tiran, iar urmașul său marchează 27 la tensiometru. E ca un cazan de locomotivă sub presiune. Țevile vor ceda. Și așa, rând pe rând, până la epurarea definitivă prin etuva vremurilor. Asta înseamnă că opinia publică are sensul timpului istoric, față de care durata legislaturilor și a guvernului se reduce până la valoarea unei clipe. Și pe când lumea toată trăiește astfel cu ochii țintă la stea, cu gândul în viitor, guvernul singur și echipajul lui de samsari au văzut lămurit că singura realitate e prezentul.

Cu toate acestea, sesiunea care s-a deschis e ultima, - o spunem, dimpreună cu opoziția.

Hărțuit de simpatia maghiară, d. Mussolini a vorbit din nou de revizuirea tratatelor. De astă dată, ca un dispensator de teritorii. Ca și cum creionul său albastru plimbat pe harta continentului ar fi de-ajuns pentru a deplasa hotarele. Dar în această privință nici d. Mussolini nu-și face iluzii. Se mulțumește, în schimb, să cultive iluziile altora.

E un procedeu care intră perfect în sistemul politice sale externe, din ce în ce mai precise și mai active. În jurul acestei politici, găsește, desigur, că nu e rău să grupeze speranțele și, deci, - la momentul oportun - simpatia efectivă a gintelor nemulțumite, în practica imediată, însă, nu există un mai convins adversar al revizuirii tratatelor, propusă în bloc, ca o problemă generală, decât însuși d. Mussolini. S-a văzut aceasta cu prilejul serbărilor lui Schubert. *Anschluss*-lil părea un fapt îndeplinit.

Proclamarea lui, de altfel, nici n-ar fi putut fi împiedicată. Totul se reducea la o chestiune de îndrăzneală. După lovitură, e aproape sigur că amenințările de intervenție s-ar fi mărginit la vagi și vremelnice represalii economice și la o furtună cu inofensive fulgere diplomatice.

Cum, însă, nemții n-au cutezat, protestările cabinetelor europene au izbândit. Revine discursurilor tunătoare ale d-lui Mussolini cea mai mare parte din meritul acelor zile. Trebuie să recunoaștem că d-sa obține, din cuvinte, uimitoare efecte. E o învățătură și o deprindere din vremea când ducele era simplu jurnalist. Și jurnalistul italian are o tradiție glorioasă, un strămoș de geniu. Ne gândi la marele toscan Aretino.

Nu știm ce măsuri va fi luat, de arunci încoace, guvernul italian, pentru a împiedica, pe viitor, o eventuală tentativă de alipire a Austriei la imperiul german. Căci ceea ce e neîndoios e că o asemenea ispravă, deși în strictă conformitate cu principiul naționalităților și al autodeterminării, nu-i convine ducelui deloc. O revizuire a tratatelor, fie! Dar numai pe ici pe acolo, și pe socoteala altora.

Singura revizuire pe placul guvernului italian ar fi aceea care ar aduce Iliria și Dalmația sub semnul fasciei, cu dezagregarea

Iugoslaviei prin independența Croației, cu ocuparea viitoarei mari Albanii, ralierea României și Greciei la o formațiune de jaf pe seama sârbilor, înghesuși, aceștia, și de bulgari, cu debarcarea, din nou, la Smirna, ceea ce ar însemna mai mult decât refacerea Veneției medievale, căci se adaogă acestui vis o Spanie complice, Tunisul, dimpreună cu minele Cartaginei, anexat ca o Galie, al cărei sud e de pe acum colonizat - aservită...

O astfel de Romă, reclamă un Caesar. Și nu-i atribuim, în mod gratuit, d-lui Mussolini, delirul acesta. Textele ziarului *Popolo d'Italia* îl atestă. Ci s-ar putea oare petrece toate aceste cataclisme fără nici o transformare în Europa Centrală? Iată de ce încurajările repetate Ungariei nu au altă valoare decât să trădeze un cezarism personal, inabil disimulat de protestări de credință monarhice. Căci d. Mussolini pare că a vrut să facă din fascism un sistem politic și economic de esență negreșit monarhică. Și, cu toate că ferventa regalistă a d-lui Mussolini a fost pusă la îndoială, nici un fapt, totuși, nici o declarație a d-sale nu s-a abătut de la linia perfectului loialism. Iată-l, însă, astăzi, făgăduind Ungariei revizuirea frontierelor sub condiția definitivă renunțării la restaurarea dinastiei. Textual: „orice idee de restaurare monarhică ar însemna un pericol de moarte pentru ideea revizuirii"... Monarhismul d-lui Mussolini se împacă, se vede, de minune, cu republica, în Ungaria. Bizar fel de a susține ideea monarhică, făgăduind prime de răsplătire popoarelor cari au răsturnat tronurile pe continent.

D. Mussolini are nevoie de republici în jurul său. Visul vechii Rome nu trebuie să se izbească de așezăminte cu temelii seculare. Singura monarhie pe care o sprijină ducele e aceea de la Tirana, a lui Ahmed-Zogu, semănând foarte cu risipa de coroane complice, confecționate în pripă de Napoleon. E un fel de analogie anticipativă în încoronarea de la Tirana. De altminteri și Bonaparte până la consulat era un monarhist convins. Căci planurile grandioase ale marilor imaginativi și oameni de acțiune fac din aceștia uzurpatori și întemeietori de dinastii. Finalul e un „Sacru", sau un pluton de execuție.

Și Papa, și bersaglierii' sunt deopotrivă de aproape.

Bersagliere (itJ)-soldat din infanteria ușoară italiană

Congresul Partidului Național Maghiar a luat hotărârea de a se adresa Societății Națiunilor. „De zece ani maghiarimea suferă", spune moțiunea congresului întrunit într-unui din cele mai urâte orașe din transilvania. „Drepturile ce ni s-au dat, atât la Alba Iulia cât și prin convenția de la Paris, n-au fost ținute în seamă, deși noi le-am revendicat mereu". În loc de aceasta „a fost atacată existența maghiarimei" prin tot felul de „legi și dispoziții ministeriale", ceea ce obligă poporul maghiar din Transilvania să autorizeze pe conducătorii lui „a expune situația la Geneva".

De azi înainte, deci, statul român va face față, la Geneva, pe două fronturi... Atacurile ungarilor din afară și ale celor din lăuntru vor converge în același scop; să provoace intervenția Societății Națiunilor în afacerile interne ale României. Aceasta după ce vreme de zece ani Ardealul a fost străbătut în lung și în lat de tot felul de anchetatori cari și-au redactat, în toată liniștea, rapoartele. Momentul pentru a apela la Geneva este, din punct de vedere maghiar, bine ales. Propaganda ungurească a pregătit spiritele europene pentru imaginea națiunei-martire. Campania lordului Rothermere va folosi, fără zăbavă, noul argument pe care i-l furnizează demersul minorității oprimate.

Totuși, „de zece ani maghiarimea suferă". Să ne oprim asupra acestui strigăt. Să nu opunem celor zece ani ai lor cei o mie ai noștri, nici să facem socoteala anilor de temniță ai luptătorilor români ardeleni, nici să comparăm legile românești de azi cu legile maghiare de ieri. De ce suferă maghiarii? Evident, de nerespectarea legilor și a pactelor. Dar numai maghiarii suferă de pe urma regimului de ilegalitate și de călcare a *Constituției* care dănuie de la 1918 încoace?

Dacă e adevărat că maghiarii suferă azi mai mult decât în ultimii ani, ei ispășesc atunci propriile lor greșeli și trădări. Fiindcă lupta lor ...tactică s-a mărginit să smulgă, în schimbul complicității lor electorale, pacturi și aranjamente cu guvernele oligarhice. În loc să revendice legalitatea pentru toți, și-au vândut strigătul și votul pe meschine avantagii. Au vrut legalitatea numai pentru ei. Le-a fost indiferent restul. Și iată-i, azi, gemând alături de poporul

românesc din sate și orașe, căruia i s-a răpit votul și libertatea politică. Rezultatul? Se duc la Geneva unde, orice s-ar întâmpla, vor avea împotriva lor națiunea românească întreagă. Deschid, deci, războiul de rasă, în loc să se solidarizeze aci cu toți cei ce se străduiesc să alunge pe uzurpatori și să reîntroneze legea.

„APERITIVUL”

Au fost, la consfătuirea majorităților, scene de un servilism și de o abjecțiune pe care numai Tacit le-ar fi putut descrie. Dar nu l-ar fi, desigur, ispitit, caracterul sordid și țigănesc, tipurile de hingheri și de vidanjori ale politicianilor moldovalahi, agitându-se în ghizdurile de hazna primitivă ale Bucureștilor.

Personagiile sale decăzute în slugărnicie se mișcau în cadrul strălucit al vechei Rome. Și toate jugurile de robie de pe grumajii patricienilor, toate pecețile de rușine de pe frunțile lor însemețite se disimulau cu grijă sub cununi și colanuri de flori.

Într-o atmosferă de complicitate și de șantaj reciproc, într-o rumoare de șoapte scandaloase, într-un pânjiniș de priviri piezișe, într-un ritual de atitudini scandaloase și gesturi obscene, într-o tensiune de greață, de poftă, de temeri, de pândă și de pizmă, d. Vintilă Brătianu a luat cuvântul și a oficiat. O lungă liturghie politică pentru păcătoșii de toate treptele, rostită de cel mai îngăduitor și mai priceput dintre clerici, într-o biserică tâmosită cu blesteme, în exalațiunea excremențială a viciatelor răsufări.

Solidarizarea tuturor osândiților din acest puhav infem, izolat în propria lui nemernicie, sub privirile cumplit scârbite ale opiniei publice, a rezultat din acest ignominios' discurs. Dacă mai era nevoie de un argument pentru ca publicul să-și dea seama de cinismul, de bicisnicia și de nepăsarea de trântori a politicianilor de profesie, atunci acest cuvânt și această consfătuire îl adăugă, hotărâtor. Și motivul de deznădejde și dezorientare pe care îl aduce în viața publică, în mijlocul mulțimilor buimăcite de atâta sfidare,

' *Ignomineux* (franc.)- rușinos, dezonorant.

de atâta batjocură și de asaltul - asupra-i - incoerent, al lozincilor, constituie o primejdie de moarte pentru națiune și pentru stat. Căci pe zi ce trece își face loc în conștiința tuturora - și adevărul acesta va trece, odată, hotarul la dușmanul veghetor - constatarea că poporul, vânjos la trup și limpede la minte, al românilor, e lipsit, cu desăvârșire, de o elită.

Viața de partid, și asuprirea oligarhică au zădărnicit, în adâncurile lui frământate, creșterea, alegerea și înălțarea șefilor. Iar la suprafața-i turbure și agitată se mențin, cu mișcări dezordonate de înot bălăcit, politicienii înăbușiți de lăturile propriilor revărsări artificiale.

...Dar discursul d-lui Vintilă Brătianu conține, chipurile, și o parte programatică, schița unui sistem, precizarea, o, foarte vagă, a câtorva detalii din tehnica stabilizării și a împrumutului. E inutil să insistăm cu citate și trimiteri pentru a dovedi că fiecare afirmație a vistiernicului e amendată de un suspin, de o punere la optativ (ceea ce pentru gramatica d-sale primitivă e o adevărată efortare), că totul se rezumă la înșiruirea aceluiași veleități și speranțe legiferate cu fast, astă-vară. Sper, sper, sper, cuvântul acesta, izbucnește în sfârșit, ca o mărturisire, în expozeul premierului și ia proporțiile unui tragic *leit-motiv*.

Firește, însă, că nota tragică a lipsit, cu desăvârșire, în ceremonialul acelei scârnavite zile, ca și în încâlceala aceluia cleios discurs. Primul-ministru, dimpotrivă, a găsit termenul just când, vorbind de utopica tranșă de optzeci de milioane de dolari, a recurs la un vocabular de ospătărie: „un aperitiv”. Fără îndoială, expresia, căzută în acea masă de bugetivori, a fost de un fericit efect. Un sughiț, unanim, trebuie să fi salutat magistralul epitet...

...Cu toate că până în clipa de atunci, ca și până azi, *aperitivul* nici nu-și făcuse intrarea în esofagul național-liberal. S-a oprit în gât!

SFORȚĂRILE INUTILE

Generalul Averescu a fost alaltăieri la Regență. E de domeniul public secretul acestei audiențe. Rapoartele polițienești, apărute în

ultimele numere ale oficiosului averescan, îl conțineau anticipat și» în amănunt.

Verbal, oaspetele de un ceas al Regenței a trebuit să repete odiosul denunț. Comentariul și concluzia se impuneau: Partidul Poporului, prin șeful său, stă la dispoziția factorului constituțional, pentru orice servicii. E vreo revoluție sau, cel puțin, vreo agitație de reprimat? Președintele celui dintâi partid fascist din Europa e gata să îmbrace costumul gădelui. Se caută, cumva, o semnătură oficială pe actul vreunui împrumut oneros? Parafa, de atâtea ori prezidențială a încercatului sfetnic e gata să se desfășoare în josul documentului. Și dacă nu e vorba decât de o simplă tranziție, de o nouă pauză de liniștire, între două exasperante și nefaste guvernări liberale, generalul Averescu e vesel să reapară în știutul său rol. Până în momentul în care d. Vintilă Brătianu, odihnit și spălat interior de apele de la Royat, ar trece iar din culise în scenă.

La toate aceste oferte de servile servicii, Regența va fi răspuns, desigur, evaziv. Monarhia nu e în drept să descurajeze nici o bună-voință, nici un exces de zel, nici chiar o exagerare de loialitate. E în firea înaltelor ei funcțiuni să rezolve rar, să amâne totdeauna, să eludeze ori de câte ori e posibil. În sensul acesta înalta Regență și-a îndeplinit misiunea cu strălucire. Felul său de a privi lucrurile au pus-o, cu adevărat, deasupra partidelor. Mulțumită ei, și în ciuda marilor frământări prin care trecem, și a primejdiilor ce pândesc, și a restriștei în care am căzut, și a nenorocirii ce ne bântuie - mulțumită ei, nimic nu s-a schimbat. Suntem în continuarea perfect geometrică a liniei trase de domnia marelui Rege Ferdinand. Nu începe îndoială că generalul Averescu nu s-a ales cu nimic, în afara vorbelor de strictă politeță și a unor asigurări protocolare de suverană recunoștință în contul Regelui minor. Augusta imparțialitate a treimei iresponsabile nu putea să acorde generalului Averescu, servil, mai mult decât d-lui Iuliu Maniu, legalist până la răzvrătire.

Cu un asemenea tact, fără doar și poate, păstrătorii Coroanei ne vor face să străbatem cu bine, zi cu zi, fără modificări, anevoiosul răstimp de *quasi-interregnum*. Panta pe care suntem o vom parcurge până la capătul ei logic și firesc.

Adevărul acesta s-a desprins din toate audiențele politice acordate de Regență. Hotărârea ei n-a putut fi nici forțată, nici

ademenită. Și e bine că e așa cum este. E bine să stăm, așa cum stăm. Iar generalului Averescu ce-i mai rămânea să răspundă: - „Am înțeles! Să trăiți!” Ceea ce a și făcut.

E în cariera politică a generalului Averescu o contradicție care iscă, după împrejurări, râsetul sau hula. Încă o dată vom încerca să-l lămurim. Fiindcă acest om de voință, de acțiune, de surpriză și de lovitură a avut o personalitate, și nu o mai are. Eroul de ieri stă cu spinarea încovoiată. Și totuși, fenomenul nu e inexplicabil. Neglijăm detaliul, de altfel important, al originilor lui simple și a carierii lui trudnice. Întrebuințate într-alt chip, adică, într-o strictă continuare, toate acestea ar fi fost pârghia deplinului său succes. Greșeala generalului Averescu? E că nu s-a înțeles nici pe sine, nici ce a vrut națiunea de la el, când l-a urmat fără răgaz, din tranșee în for.

Generalul, comandant al primului partid fascist din Europa, reprezenta o idee revoluționară: înlăturarea, din viața publică, a vechilor incapabile partide. Ceea ce a realizat Mussolini în Italia. Ceea ce a zădărnicit, cu dinadinsul, generalul lipsit de inspirație și de hotărâre. După primele zile de preget, a fost doborât, prin meschine intrigi de Curte.

În opoziție, generalul s-a adaptat situației și mediului. Atât de bine, că a fost readus la putere, sub dubla pază politică și polițienească. Mulțimea îl părăsise de mult. A schițat, totuși, câteva gesturi pentru a se dezbăra de temniceri și de spioni. A conspirat, la un moment dat, în contra „camarilei”, a trimis curieri peste graniță. Ion Brătianu s-a alarmat. Și l-a abătut, cu o singură gheară, dintr-un salt de pisică neagră agasată de neastâmpărul scatiului dintre zăbrele.

Generalul Averescu nu și-a simțit, la vreme, misiunea lui revoluționară.

Când a vrut, a doua oară, să săvârșească o răzbunare, a fost numai subversiv, fiindcă a urmărit dictatura. Și cel puțin, dacă reușea...

A revenit la tactica spinării umilite, și pentru totdeauna. De la un timp vertebrele înțepenesc. Dar e și prea târziu, pentru orice metamorfoză, ca și pentru orice definitivat.

TRIBUNALUL SPECIAL

Funcționează, la Roma, un „Tribunal Special pentru apărarea statutului” în fața căruia sunt trimiși cei ce nu trebuie cu nici un preț să mai scape. Au rămas de pomină sentințele acestui tribunal. Cetitorul își amintește, desigur, de procesul atentatorului Zamboni. Un băiat, de abia în vârstă de 16 ani, trage un foc de revolver asupra lui Mussolini. E sfâșiat, pe loc, de mulțime. Ancheta ulterioară caută complici și nu-i găsește. Totuși, tatăl, mătușa și fratele atentatorului sunt târați în fața teribilei judecăți care-i condamnă! Firește. Fiindcă tatăl e responsabil de educația fiului, de ideile minorului. Iar mătușa înlocuiește pe mama decedată a atentatorului linșat. Fratele a fost achitat, cu motivare: a lipsit din oraș în ziua atentatului. Justiția specială, se vede, are neapărată nevoie de victime. În lipsa pârâtului, răspund părinții, rudele și prietenii. Nu e nevoie de complicitate pentru aceasta. Simpla legătură, de sânge sau de amicitie, e de ajuns. E prudent să nu-ți faci rude în Italia.

...O telegramă sosită din Roma vestește executarea prin împușcare a comunistului Dellamaggiore, în urma sentinței aceluiași tribunal... O executare, în plină pace, a unui acuzat politic. E o dovadă de trăinicia, siguranța și blândețea regimului, mai întâi. De bună seamă, pedeapsa cu moartea ființează și în alte țări. Acolo se aplică însă, nu ideilor, ci faptelor. Și nu din ordinul unei justiții anume organizată pentru represiune și teroare. Există în acele țări, Curți cu Juri și filiera întreagă a instanțelor legitime, pentru a ridica sau nu viața unui acuzat. Dar Curtea Specială de la Roma nu e altceva decât Comitetul Mântuirii Publice: justiția schimonosită și sângeroasă a unor stări sociale și politice anormale. Judecata și osânda, cum pot fi, oare, altfel, decât anormale? Și o sentință executată în numele acestor judecători excepționali ce alt poate fi decât o sinistă și odioasă crimă?

Dictaturile, însă, nu se mențin decât prin crimă. Există, pentru asta, metoda, cunoscută și în alte părți ale Europei, a împușcării pe la spate, pentru încercarea de fugă. E bună. Dar numai pentru victime obscure, fără însemnătate politică, fără întinse legături. Când se aplică unui Mateotti, ce scandal! De aceea

se instituie tribunalele speciale, cu asasini diumiști, revăzuți cu un cod al crimei: pentru legalizarea asasinatului.

Avem și noi un asemenea Cod: e ticluit de Ion Brătianu. Dar n-avem tribunale, civile sau militare, care să-l aplice. Oferta de crimă și complicitate a fost respinsă: cazul Manolescu. E un semn de superioritate a românului: blândețea lui, în comparație cu ferocitatea civilizațiilor.

Iar în ceea ce privește noua crimă de la Roma, ea dezlănțuie, pur și simplu, și îndreptățește o serie de răzbunări și de represiuni. E scris, și cuvântul e sfânt pretutindeni: cine trage sabia, de sabie va pieri!

OMUL CIFRELOR

Nici printre liberali, nici printre comarși, nu s-a bucurat de simpatii d. Vintilă Brătianu. Om fără prieteni, și - ceea ce e mai rău - fără dușmani. Fiindcă niciodată adversarii n-au văzut într-însul o amenințare serioasă, o pasiune luptătoare. Au ignorat totdeauna pericolul ideii fixe, forța monomaniei învechite. Au crezut că Partidul Liberal e ceea ce îl susține pe d. Vintilă Brătianu, și nu și-au dat seama că, de la un timp, se întâmplă contrariul. Dar așa cum se înfățișa, izolat în mediocritatea lui ursuză, înconjurat de câțiva favoriți subalterni, aleși după chipul și asemănarea sa, d. Vintilă își crease o legendă de competență financiară, de specialitate în cifre și în economie, mulțumită căreia partidul îi acorda un respect aproape superstițios.

De ani de zile, d. Vintilă Brătianu terorizează ignoranța sperioasă a partizanilor cu farsa priceperii sale suverane. Zece ani de nenorociri în serie, de dezmințiri pe cari faptele le-au adus celor mai categorice afirmații și celor mai încăpățânate aplicațiuni ale sistemului vintilist, n-au izbutit, pe de-a-ntregul, să risipească povestea mincinoasă, făima falsă și funestă a economistului și financiarului Vintilă Brătianu.

Numai acumularea, fără precedent, de eșecuri, de pagube, de minciuni și de nerozii, din ultima vreme, numai spectacolul umilitor

și ridicol al atâtor renegări și zig-zaguri, numai odiseea eroi-comică a împrumutului și stabilizării au dezvăluit totală incapacitate și completa nevinovăție științifică a specialistului Vintilă Brătianu.

Omul, însă, are un fel de curaj al greșelilor sale. Se bizuie, desigur, și pe o desăvârșită cunoaștere a țării, pe o garanție, deci, de impunitate și uitare. E explicația bugetului de economii din 1929. Se știe cele ce a prevăzut și a anunțat d-l Vintilă Brătianu despre acest buget. El avea să prezinte socoteala reală a nevoilor țării, după ce pe 1928 ne ticluise un buget de înfrânare și așteptare, într-adevăr, aceasta întrecea, pe hârtie, numai cu vreo două miliarde bugetul precedent, în realitate însă cu peste patru. Eternul visticernic își întovărășea proorocirile de o sumă de considerațiuni analitice asupra bugetelor României de după război. Nici unul, spunea dânsul, n-a fost un buget real, de îndestulare a tuturor nevoilor, pe bază de certe venituri. Mulțumită, însă, sistemuliți d-sale, șase din acestea au fost bugete echilibrate, unele dând chiar un mic excedent. Bugetul pe 1928, în prudența lui, avea să fie al șaptelea buget echilibrat. Cel care avea să-i urmeze, ar fi însemnat, în sfârșit, bugetul real, bugetul triumfului tenacității și priceperii vintiliste.

Se știe ce a urmat. Încasările pe 1928 arată un deficit de șase miliarde, și sunt destule semne că totul nu se va opri aci. Iar pentru anul viitor, d-l Brătianu a ordonat economii de șapte miliarde, sperând să echilibreze mizeria printr-o înțețire de mizerie. E gestul flămândului care-și strânge cingătoarea până la ultimul ochi, să-și stâmpere pântecul înnebunit de foame.

După toate acestea s-ar putea să-l mai întrebe cineva pe d-l Brătianu unde e al șaptelea buget echilibrat? Ce-i cu bugetul real de normalizare?

Contradicții de cari nu se preocupă omul cufundat în visul fără sfârșit al ideii sale fixe.

SISTEMUL PATRIEI ÎN PERICOL

A fost născocit și aplicat de liberali pentru eternizarea lor la putere. Argumentul niciodată nu le lipsește: fără greș, după câteva

luni de guvernare liberală, o amenințare de bancrută și dezordine apasă asupra mizeriei, devenită, obștești... Pericolul e totdeauna iminent fiindcă, firește, chiar ei sunt pericolul. Căci ia naștere din propria lor incapacitate și lăcomie.

.. Dacă acumulează greșeli și pregătesc dezastre: pe măsură ce izbutesc să zdruncine și să surpe, crește și necesitatea rămânerii lor în treburile publice. Nu-i sperie calamitățile, nu-i deprimă ravagiile. Întocmai ca pescărușii, se simt bine numai în furtună. Asemenea bufnițelor, îndrăgesc ruinele, și mai au, după aceea, ciudata virtute a ploșnițelor de a se îmbuiba cu predilecție din mizerie. Dintr-un corp scorojit și stors ele pompează delicii îmbelșugate, dintr-o țară în sapă de lemn, ei se înfruptă cu avuțiile Chanaanului. Ceea ce nu-i îndeamnă, câtuși de puțin, să plece, în rarile zăgazuri de trecătoare prosperitate sau de oprire - o clipită - pe povârnișul prăbușii. Cine s-ar încumeta, într-adevăr, să-i lipsească de ceea ce pare a fi rodul zelului lor dezinteresat? Faptul că s-au specializat să ne guverneze numai în vremurile de restriște și alarmă nu-i scutește defel de greaua misiune de a ne conduce și în zilele de berechet. Să fim înțeleși: suntem, noi liberalii, oamenii sacrificiului, dar asta nu înseamnă că recompensa o disprețuim. Și singura în stare să ne îndestuleze e aceea de a veghea cumpătarea epocilor de spor și liniște, după ce am administrat pacostea și am guvernat nenorocirea.

În felul acesta, un guvern liberal, prezidat de d. Vintilă Brătianu, e pe vecie răstignit pe crucea jertfirii de sine. Un echilibru miraculos de tendinți patriotice nu-l lasă să cadă - sau să plece. E o stare fără termen. O epidemie, care își puizează¹ intensitatea din propriile pustiiri, și tot descrește și se stinge printr-un fel de saturație pe care o aduce, în cele din urmă, deprinderea morții. Unui bolid, descleștat din legile lui cerești, i s-ar putea prevedea o oprire. Numai d. Vintilă Brătianu nu-și crede guvernării sale un sfârșit, așezat, cum se află, ca în două luntre, între două alternative: aceea a nenorocului care îl reclamă și a succesului care îl acaparează. Aș vrea să plec, schiaună mucenicul, dar patria este în pericol... Și dacă, printr-o minune pericolul ar trece, aceeași

¹ *Puiser (franc.)-a izvorî, a scoate (apa).*

melodie nazală s-ar jelui, schimbând doar cuvintele: e timpul să mă odihnesc, domnilor, dar nu-mi pot lăsa opera pe mâini netrebnice.

La infinit această situație prin această formulă: patria în pericol. Fiindcă d-nul Vintilă Brătianu o lasă moștenire partidului, după ce el însuși a căpătat-o de la răposatul său frate. Veți zice însă că, de vreme ce recunoaștem realitatea diverselor stări de primejdie națională prin care a trecut și trece țara, și fiindcă ele au fost totuși conjurate, înseamnă că Partidul Liberal se pricepe, cel puțin, să dreagă ceea ce a stricat. Ar fi așa, dacă liberalii ar rămâne la putere până la capăt, până în clipa riscurilor și socotelilor. Sistemul, însă, e mai perfecționat și, mulțumită lui, guvernele liberale au reușit, totdeauna, să eludeze răspunderile, să treacă altora riscurile și soluțiile. Iar în epocile de gravă alarmă, când patria se găsea cu adevărat în primejdie, și primejdia era iminentă și mortală, marele partid a părăsit precipitat și de cu vreme puterea. Încearca, bineînțeles, mai întâi, rețeta guvernelor naționale, sau de colaborare.

Mai precis: guvernele de eventuală complicitate. (Dacă Take Ionescu ar trăi, ar avea de povestit multe.) Firește, însă, că nici guvernele naționale nu izbuteau să-l asigure și să-l reconforteze în clipele de panică. În 1917, patria era în pericol și, totuși, marele partid a refuzat să înfrunte răspunderea într-un guvern de concentrare. Generalul Averescu a fost acela care a trebuit să-și asume răspunderea armistițiului și a tratativelor.

Au fost, apoi, vremuri de pericol social și de nesiguranță personală, pentru frunțașii liberali. Au pus, atunci, aceeași grabă să se defileze, ca în 1917. Era în anii de după război.

Concluzia? Liberalii speculează formula patriei în pericol, cât timp nu cred serios în ea... Pentru a-i izgoni e de ajuns ca un pericol, virtual, să-i amenințe puțin mai de aproape.

POLEMICA BRĂTIANU-MADGEARU

În discursul său de la consfătuirea majorităților, primul-ministru și-a dezvăluit intențiile și obsesiile. Din eşecurile succesive,

din rușinoasele capitulațiuni semnate în pelerinajul financiar, șeful guvernului, întors cu mâna goală și copleșit de sarcini noi, n-a înțeles nimic. Ne înșelăm. A înțeles un lucru. Că trebuie să rămână la putere pentru a-și consolida opera iluzorie. Și pentru a da complicilor parlamentari impresia că precizează, primul-ministru care a dovedit, la finele dezastruos al carierei, uimitoare calități de director de scenă, s-a dat, prin cuvânt, la o înșiruire de ficțiuni.

Prin d. Virgil Madgearu, Partidul Național-Țărănesc, a cărui organizație bucureșteană a fost convocată, a răspuns. Un expozeu lapidar.

Dintr-o veche predilecție, toate loviturile au nimerit, distrugător, ținta. Deci, Partidul Național-Țărănesc contestă d-lui Brătianu că ar fi avut de luptat cu d-sa în chestia vreunui echivoc constituțional. Primul-ministru își atribuie victorii imaginare așa cum încasează împrumuturi imponderabile. Opoziția rămâne la principiul său că, anume, „condiția *sine qua non* pentru o normală funcțiune a vieții politice este existența unui factor constituțional - indiferent de forma de guvernământ - liber și neinfluențat în funcția sa de arbitru între forțele politice”. Constituționalismul d-lui Brătianu s-a mărginit la o „anumită chestie”, ca și cum într-însa ar fi rezidat întreaga problemă. Încolo, eforturile constante ale Partidului Liberal tind să împiedice, cu orice preț, reîntrirea în norma constituțională. Și, în acest scop, el n-a prețuit să solidarizeze Coroana cu greșelile d-lui Vintilă Brătianu în tratativele împrumutului și stabilizării, lucrând astfel la „subminarea prestigiului și autorității înaltei Regențe”. Nici un echivoc constituțional, așa cum îl gândea șeful guvernului. Ci luptă pentru reîntronarea realității constituționale. Întocmai ca Don Quichot, dar mult mai puțin simpatic, d. Vintilă Brătianu și-a, creat ireale misiuni, războindu-se crâncen cu sperietorile și lighenele de bărbier, Dar Don Quichot era brav și nu era fățarnic.

Primul-ministru își face, apoi, o glorie din încheierea împrumutului. Partidul Național-Țărăniștii îi amintește de chestiunea rentelor și a datoriilor de război. Îi amintește de scandalul consorțiului Dreyfus-Antonescu, de goana după opțiuni în vederea comenzilor în contul împrumutului, în care au excelat Creditul Extern și grupul Nacht-Tancred Constantinescu. D. Brătianu vorbește de liniștea internă. Și n-a uitat încă nimeni procesul Manoiilescu,

nici vandalismele de la Oradea și Cluj, urmate de încheierea unui pact imbecil cu societăți particulare evreiești din New-York pentru respectarea drepturilor legale ale evreilor români. Acest amănunt intră, însă, în seria capitalurilor externe.

Și despre nerecunoștința d-lui Brătianu față de samsari, Partidul Național-Țărănesc are un cuvânt de spus. Anume că, în tot ceea ce a activat ministrul de Finanțe în sensul împrumutului, a fost sub sugestia și auspiciile samsarilor. Căpetenia lor, d. Victor Antonescu, a fost cel care l-a înduplecat pe vistiernic să încheie împrumutul, nu prin Geneva, ci la Paris. Și d. Vintilă Brătianu a luat calea pocăințelor târzii. Ele ne costă douăzeci de miliarde revalorizări și ne raportă, pentru moment, promisiuni derizorii. Iar în materie de garanții și de concesiuni luăm locul Turciei hamidiene. Fără nici o exagerare, acesta e adevărul: se transformă administrația datoriei statului într-o instituție asemănătoare cu aceea a datoriei publice otomane dinainte de război. Suntem sub regimul experților străini. Umilință pe care n-a cunoscut-o România Mică. Pentru instituirea ei s-a înscenat sesiunea extraordinară din iunie - inducându-se Regența în eroare - când s-au votat împrumuturi în stare de deziderat și s-au dat autorizații pentru încasarea unor avansuri neoferite. Controlul internațional e azi fapt îndeplinit. Nu încă împrumutul, nici avansul.

Întreg dezastrul se datorește înțelegerii greoaie a d-lui Vintilă Brătianu. Totuși, s-ar fi putut evita, renunțându-se ieri de bunăvoie la ceea ce s-a renunțat astăzi sub presiunea necesităților. D. Vintilă Brătianu încearcă să se acopere cu nevoia unui guvern de continuitate care să asigure operația stabilizării și administrația împrumutului. Fățarnicie. Această continuitate, spune d. Madgearu, este garantată de însăși mecanica stabilizării. De altfel, controlorul străin al Băncii Naționale, adus de înfrângerile d-lui Brătianu, veghează la aplicarea complexului de măsuri dictate de tehnica reformei financiare. E o operație devenită clasică și ale cărei reguli știute sunt precise și clare. Grijă d-lui Brătianu: un expedient, o tentativă de cramponare, mai mult.

După toate acestea, Partidul Național-Țărănesc se întreabă: cine va prezida serbările Unirii? Evident, nu liberalii sau averescanii vor cuteza să meargă la Alba-Iulia la 1 Decembrie... Și, după ce s-au serbat alipirea Basarabiei și cinquantenarul Dobrogei, se

poate, oare, renunța, sub ochii ungarilor și ai Europei, la sărbătorirea Ardealului?

1 Decembrie, termenul fatal!

POVEȘTEA UNEI CONSPIRAȚII

Destăinuirile reporterului nostru, cu privire la complotul averescan din 1926, au stârnit în călimăriile politice ale *îndreptării* o adevărată tempestă. Rareori am asistat la o mai furibundă lepădare de sine. Averescanii dezmințesc că ar fi avut vreodată, în timpul tragi-comicei guvernări, gândul să aresteze pe șefii liberali. O asemenea intenție, spun ei, n-au nutrit-o nici măcar în subconștient. Au fost în mod constant recunoscători și loiali supuși ai lui Ion Brătianu care le acordase înalta sa încredere, aducându-i la putere. De aceea, când li se amintește de conspirații și lovituri de stat, se răspândesc în dezmințiri salivare, efect firesc de turbă și teamă.

Să nu insistăm. Înțelegem foarte bine trista necesitate în care se găsesc, azi, averescanii. Nu e momentul să li se amintească de pregătirile subversive din vara 1926, când stau cu mâinile întinse a rugă înspre Vintilă Brătianu. Dar adevărul celor uneltite în anul morții Regelui e de domeniul public. Amănunțele nu interesează decât prin umorul pe care-l conțin.

Averescanii, însă, greșesc când se leapădă de singura lor tentativă de a face o faptă bună, scăpând țara de Brătieni. Până la un punct, acțiunea lor secretă nu merită, cătuși de puțin, calificativul de conspirație. Acesta se cuvine mai degrabă mașinațiunilor opoziției liberale în jurul tronului. Ducerea Regelui la Scroviștea, spionarea guvernului prin chiar organele polițienești de stat, supravegherea și terorizarea lui în felul știut, sunt acte pe cari un prim-ministru energic și dintr-o bucată, le-ar fi reprimat pe dată, fără ezitări, fără înconjur, fără să dea măsurilor sale acel caracter de subversivitate și de secret. Dar d. general Averescu nu-și simțea cugetul curat. Urmărea dictatura. Și de aceea nu s-a putut înțelege cu național-țărăniștii. Și e păcat. Sunt cetățeni cari ar fi admis și riscuf unei dictaturi averescane, mult mai benignă, mai plâpândă

decât a sinistrului Vintilă, numai pentru a trăi emoția unei răsturnări a liberalilor. Ce-ar fi urmat? De dictatura averescană ne-am fi cotorosit mai lesne... E foarte probabil.

În tot cazul, e șugubăț să-i vezi pe conspiratorii de ieri asaltând cu declarații de loialitate pe victimele lor redutabile.

EXERCIIU DE LOGICĂ

Generalul Averescu a divulgat, într-o ședință de club, parte din cele discutate cu Regența. E un act neobișnuit. E de necrezut că un șef de partid l-a putut face fără o autorizare prealabilă. Cu atât mai mult când destăinuiriile generalului despre aprecierile Regenței par, la prima ochire, că aduc în discuție mai mult confuzie decât claritate. E ca și cum ne-am fi întors cu luni de zile înapoi, cu mult înainte de moartea lui Ion Brătianu.

Cine cuteza să vorbească atunci de criză? Cuvintele raportate azi de generalul Averescu surprind până într-atât, cuvintele acestea dacă ar fi adevărate și supuse unei interpretări stricte, ar pune factorul constituțional într-o situație atât de ciudată față de el însuși, încât o lămurire e neapărat necesară. Pare din capul locului exclus ca generalul Averescu să se fi dat eternelor sale abilități inutile.

Riscul de a expune Regența, prin prezentarea unei flagrante contradicții, e prea mare pentru mult trâmbișatul său loialism, sau pentru curajul său - pe câmpul politic. Rămâne ipoteza că generalul a înțeles greșit. E cea mai sigură. Vom vedea.

Că Regența i-a spus d-lui general Averescu: „nu suntem în criză politică” nu mai încapе îndoială. Dar această declarație se izbește de cele spuse de factorul constituțional d-lui Iuliu Maniu în ziua de 22 martie. În fața celor cincizeci de mii de țărani întruniți, președintele Partidului Național-Țărănesc a adus de la Palat cuvântul situației: criza este deschisă; guvernul Vintilă Brătianu este un provizorat; coroana va aviza...

Aceste aprecieri pot însemna o amânare. Sensul lor nu e mai puțin precis și mai puțin opus părerii obținute azi de generalul

Averescu. Între „nu avem criză” și „guvernul actual e un provizorat, coroana va aviza” nu există puțință de conciliere.

Pe cuvântul d-lui Maniu, nu e așa, se poate pune deopotrivă - nu e așa? - temei ca și pe al generalului Averescu. Și apoi, atât în martie, cât și azi, în octombrie, Regența e aci, gata să rectifice orice denaturare. Iar în situația guvernului și în a statului n-au intervenit alte schimbări decât în rău, și toate întâmplările și faptele de atunci până azi pledează pentru o imediată izgonire a incapabilului d. Brătianu.

E inadmisibil însă, ca Regența, în martie, să fi încercat să câștige timp.

E inadmisibil, apoi, ca Regența să-și fi schimbat părerea.

E inadmisibil ca Regența să se fi contrazis.

Aceste convingeri fac parte din catehismul respectului nostru. De aceea credem mai degrabă că generalul Averescu n-a înțeles. I s-a spus, într-adevăr: nu avem criză. Dar asta nu înseamnă că nu există nici un fel de criză pentru generalul Averescu și ai săi. Că, anume, situația politică nu-l privește. E un sfăt indirect și mucalit pentru generalul Averescu să se dezintereseze de succesiune, poate și de treburile publice. Ar fi mai sănătos pentru politica internă, unde generalul Averescu aduce metode deconcertante, și un câștig pentru apărarea națională... (Un șef de oști ca el găsește, pe harta de azi a Europei Centrale, un vast domeniu de ipoteze, studii și proiecte strategice.)

Restul celor recoltate de generalul Averescu în audiența la Palat apar ca simple constatări și refuzuri pioase. Ni se spune, de pildă, că în momentul crizei, dorința Regenței e să se formeze un guvern național. Și generalul Averescu, adversar de principiu al guvernelor naționale, se agață de acest deziderat, care, prin simpla lui enunțare, dezmente afirmația primă, că, anume, nu avem criză.

De ce, adică, s-ar gândi la această soluție, factorul constituțional, câtă vreme guvernul Brătianu nu e un provizorat? Și ce alt înseamnă un guvern provizoriu decât o criză latentă?

Bineînțeles, problema guvernului național necesită un examen aparte. Un guvern național n-ar fi decât o nouă nesocotire a votului obștesc care de zece ani trimite în Parlament majorității național-țărăniște. (Considerând că singurele rezultate certe și sincere sunt cele smulse în alegeri de partidele cari luptă în opoziție.)

în definitiv, jocul acesta de-a hoții și vardiștii - o recunoaște poate și generalul - nu va dura. Consultarea națiunii trebuie luată, odată, în serios, sau desființată. Crede cineva că batjocura, dacă e administrată la răstimpuri electorale, se poate repeta, indefinit?

„CENTRUL POLITIC”

Într-adevăr, mai lipsește un partid...

Sesizat de această lacună a vieții publice, d. Iorga propune alcătuirea unui „Centru politic” între dreapta burgheză liberală și stânga revoluționară național-țărănistă. Între aceste formațiuni în plină luptă, a rămas o mulțime, până azi, neutrală, capabilă, totuși, să le îndrumeze și să le domine, sub egida ordinii și a patriotismului. Această mulțime are toți sorții să ne dea, din rândurile ei, o elită.

D. N. Iorga, desigur, e *singurul indicat* să o conducă. Până aci ni se pare că s-a făcut aproape o definiție a opiniei publice. De fapt, d-l Iorga, din capul locului, a precizat că nu e vorba de un nou partid. Dar când această opinie publică ar fi să capete cadre fixe și un impuls și, deci, ar fi să intervină efectiv în arenă, nu s-ar transforma oare, de la sine, în partid politic, cu program, cu manifeste și tactică de luptă?

Atitudinea constantă a opiniei publice e cea intelectuală. Acțiunea ei se mărginește să judece și să dea verdicte. Militarismul e rezervat partidelor. D. Iorga vorbește numai de un „organism”. Ar fi să facem ceartă de cuvinte dacă i-am dovedi că, în practică, e același lucru.

D-sa pronunță, însă, cuvântul „grupare de partide”. Dacă interpretarea care se impune, în mod spontan, acestei expresii, este cea justă, atunci ne-am înșelat: propunerea d-lui N. Iorga e mult sub așteptările noastre.

În adăstare, *Dreptatea* a protestat împotriva calificativului de stângă revoluționară care se dă Partidului Național-Țărănesc. Desigur, d. Iorga s-a gândit la mijloacele către cari orice opoziție reală e împinsă, pentru a doborî Partidul Liberal și a izgoni dictatura. Căci nu poate fi vorba de o apreciere și o situație bazată

pe lectura programului național-țărănesc din care, recent, burghezul d. Vintilă Brătianu și-a însușit tot ce i-a plăcut.

Cu cât guvernarea dictatorială se prelungește, cu atât ea e nevoită să adopte și să realizeze puncte din programul „stângei revoluționare”. În această denumire, d. Iorga a inclus, arbitrar, vasta frământare a maselor, agitația susținută pe care o întreține un mare partid popular, în străduința sa de a trezi o conștiință cetățenească și de a o exprima. Metoda revoluționară, de altfel, o impun nu național-țărăniștii, ci uzurpatorii... Supoziții...

Ce este atunci „Centrul politic”? Poate o raliere a opiniei publice și o reîmprospătare a lozincilor din 1918: excluderea partidelor istorice din treburile publice. Dar, să nu anticipăm.

DESCOMPUNERE

Semn sigur de lichidare averescană, d. Garoflid s-a retras din Partidul Poporului. Demisia unei personalități politice nu are o covârșitoare importanță, într-o formațiune de mase, cum e, de pildă, Partidul Național-Țărănesc. Mulțimile conțin, în rezervă, conducătorii cari să înlocuiască golurile chiar când se produc, acestea, în primele rânduri. Nevoile lor profunde, năzuințele lor irezistibile își creează negreșit din individualități înregistratoare, libere în aparență, organele cari să le rezume și să le exprime. Retrageri sau defecțiuni, înseamnă, pentru astfel de partid, cel mult o întârziere. Dar timpul colectivităților e diferit de al indivizilor. Masele pot aștepta. Șefii de meserie, nu. Nici aglutinările în cluburi, ale ambițiilor și talentelor. Poporul se emoționează de neastâmpărul vedetelor. Din cadrul său secular poate dărui oricând și oricâți asemenea brazi cu steaua în creștet.

Partidul Poporului nu și-a meritat titlatura decât la început. Dacă șefii lui ar fi urmat elanul care îi împingea din adâncuri, dacă ar fi ascultat și deslușit porunca urlată de acel „râu cumplit de patimi”, poate sub astrul generalului Averescu, sub verbul lui Octavian Goga, s-ar fi raliat, până astăzi, românii de pretutindeni.

în tot cazul politica internă ar fi fost alta, deci alta ar fi fost situația, și alta soarta noastră, a tuturor. Clară era lozinca: jos partidele istorice! și nemiloasă și eficace chiar în lipsa ei de discernământ. Și n-am fi avut de așteptat. Era avântul de la Mărăști, care se întorcea înlăuntrul. Dar steagul nou și curat a adăpostit toate vechile secături, din vina stegarilor. Și complicitatea lor cu adversarul liberal l-a scăpat pe acesta de răspundere și a ușurat refacerea politicianismului. De atunci masele au pregetat. S-au strâns o clipă sub falfăirea roșie a socialismului. Dar le-a dezgustat tâmpenia rece a câtorva doctrinari marxiști, cari, în tripotările lor egalitare, se pricepeau să împace idealul comunist cu rapacitatea lor teaurizatoare, și umanitarismul cel mai lăbărțat cu o inexplicabilă ură de țară.

Poporul și-a strâns puterile și ritmurile în matca încăpătoare a Partidului Național-Țărănesc, și așteaptă. Fluviile nu se grăbesc.

Partidul Poporului, ca o oaste sud-americană de pampoane și trese, a rămas o grupare de personalități, foarte similară junimismului de altădată. Izolați [sic!], generalul Averescu e tot amintirea celui mai ferm căpitan al epopeii naționale, Octavian Goga e încă cel mai mare poet de la Eminescu încoace, Garoflid, în sobrietatea și în precizia lui, un profund cunoscător în materie economică și agrară și un organizator fără pereche. D. Ion Petrovici, care, avem cuvinte să credem, îl va urma, e un spirit de elită și o podoabă a inteligenței românești, după cum d. Negulescu e un vorbitor elegant și un *debater* occidental. Acestora li se adaugă un orator tânăr, de un imens talent, în personalitatea, întrucâtva *frondeusă*, a d-lui Manoilescu. Nu trebuie, însă, să uităm pe d. Văleanu sau pe d. Papacostea, pentru a aminti cetitorului că și trandafirii au păduchi...

Cu excepțiile acestea, gruparea poporului alcătuia o bancă ministerială decorativă. Atât și nimic mai mult. Dar trebuie viața publică să se împiedice de o eventuală bancă ministerială? D. Garoflid, om de specialitate și de gândire constructivă, s-a despărțit de acest echipaj de destine asociate. Talentul d-sale e cel mai puțin îndrumat spre demonstrațiuni exhibitivă și cel mai legat de o problemă. E pricina pentru care d. Garoflid, cufundat în munca lui, făcea, din averescan din „vechea gardă”, cel mai puțin subordonat cauzei averescanismului. E loc larg, e loc pretutindeni pentru acest lucrător tăcut și iscusit. Plecarea sa e o condamnare a suficienței

individualiste care a sterilizat Partidul Poporului și l-a nimic. Dovadă stă tactica la care s-a redus rămășița lui de pensionari și de retori, rampând¹ pe urmele liberalilor și ale treimei regente și oferind zvârcolirii oligarhice aportul lor în diversiune și expedient. Rol uzat și nedemn, rol de anticameră și garderobă, truc de comedie răsuflată în cari vedem valetăria îmbrăcată în vestmintele stăpânului și instalându-se, vremelnic, în camerele de onoare, în cine știe ce scop stupid de farsă.

D. Garoflid servește, astfel, și o lecție de demnitate și un îndemn. Licențierea sau risipirea Stat-Majorului averescan va repune unele energii oprimate în putința de a servi.

CAPUL ȘI IDEEA

De câte ori e în preajma izgonirii, d. Vintilă Brătianu ridică obiecțiuni de principiu. E în firea acestui cerebral înverșunat, acestui cugetător de elită, să nu se împiedice de alte obstacole, în calea tripotărilor sale politico-financiare, decât de abstracțiuni și ideologii ireductibile. Nu e caznă mai sălbatecă pentru acest emerit financiar, achizitor de împrumuturi și echilibrator de bugete, decât necesitatea de a renunța la o idee conducătoare, de a renega și de a se contrazice. Este știut să în ciuda sclerozelor tradiției de partid și de familie, d. Vintilă Brătianu e un om încă elastic. E plin de înțelegere și, deci, de iertare. Gata la compromisuri și tranzacții în price materie. Dovadă stau capitulațiunile semnate prin diversele metropole, în chestiunea rentelor și a creanțelor belice. Sau grandiosul și prestul² gest cu care a desfășurat mușamaua - vastă cât un latifundiu - peste isprăvile petrolifere, peste vrăjbele și geloziile partizanilor săi de toate rangurile și cari tocmai se îmbrânceau, într-o dezordine indescriptibilă, spre porțile tuturor temnițelor României. Cu o singură condiție, toate acestea: să nu fie nevoit, d. Vintilă Brătianu, ideologul, să se atingă de legile imuabile

¹ *Ramper* (franc), a se târî.

² *Preste* (franc), sprinten, rapid.

pe cari, în nopțile furtunilor circumvoluționare ce se izbeau de pereții înguști ai tâmplilor, le-a înălțat, stele polare, pe cerul său politic.

Una din aceste idei, pe cari d. Vintilă Brătianu le dorește intacte, e aceea a continuității. E motivul care l-a îndemnat să lucreze în sensul faimoasei lovituri din 1926. D. general Averescu i se păruse omul cel mai în măsură să i se încredințeze virginalul tezaur al ideii de continuitate. Poate că vârsta generalului era o garanție de respect față de acea vestală, ieșită din capul d-lui Vintilă Brătianu, ca Minerva din țeasta lui Jupiter. Dar bănuitorul ministru de Finanțe nu se simte în siguranță nici când primește jurământul bătrâneții. Nici albiu peri, nici ciocul imaculat al generalului Averescu nu izbuteau să-i adoarmă bănuielile. Vârsta își are farsele, nebuniile, erorile, tresăririle ei. De aceea, d. Brătianu nu și-a încredințat fiica-i spirituală fără o gardă de eunuci recrutați din seraiul său politic. E povestea continuității și a scurtei sale căsnicii din '926. A trebuit să sară marele Ion și întreaga familie de la Florica pentru a o scuti de pornirile nărvite ale unui venerabil prim-ministru, înverzit subit, ca toiagul lui Aaron.

Astăzi în 1928, d. Vintilă Brătianu se arată din nou preocupat de soarta continuității. Cui să i-o încredințeze? (ca și cum, în cele din urmă, lucrul acesta depinde de d-sa). Îi trebuie, în calitate de proprietar intelectual al principiul și al zestrei (România Mare), îi trebuie un guvern de garanție.

Dar privirile sale perplexe nu-l descoperă nicăiera. Firește, în Partidul Național-Țărănesc nu are [încredere]. Nu zadarnic i-a devalizat programul... E un joc viclean și bine studiat în vederea concluziei: dacă nu există cine să asigure o guvernare de continuitate, atunci rămân eu!

D. Vintilă Brătianu e un simulator. Faimoasa continuitate, așa cum o înțelegea d-sa în 1924, e numai o amintire, și încă una urâtă. Ministerul de Finanțe a fost de altfel cel dintâi care a rupt cu acest trecut, mai întâi prin simplul *volte face* pe care l-a săvârșit. Aceasta în ceea ce privește continuitatea în general. Toate relele au decurs de aci, efect al precizării și al nepriceperii. Fiindcă întregul sistem economic și financiar, cu legislația corespunzătoare național-liberală, se întemeia pe principiul revalorizării în 15 ani. Pasajul brusc la stabilizare, contradicția dintre principiul de bază

și activitatea de până acum, va da naștere la o sumă de anomalii și de incompatibilități, dintre cari nu cunoaștem încă decât unele începuturi și amănunte.

Continuitatea a fost, apoi, sfărâmată, de însuși d. Vintilă Brătianu de la primele măsuri pregătitoare ale stabilizării. Modificarea legii minelor e prima lovitură de târnăcop în masa legislației economice liberale din 1924.

Și d. Vintilă Brătianu a dat-o cu propriile sale mâini. Continuitatea - povestea Ifigeniei. Restul e garantat - după cum a spus d. Madgearu în expozeul-răspuns, făcut la Clubul Național-Țărănesc -, de însuși tehnica stabilizării. E o operație care, în urma experiențelor din Belgia, Polonia și Franța, a devenit clasică. De altfel, controlorii străini pe cari lipsa de prestigiu a d-lui Vintilă Brătianu i-a adus la Banca Națională, sub titlul de experți, vor veghea la stricta aplicare a regulilor de continuitate așa cum reiese din convenția și tehnica stabilizării. Desigur, întreaga operațiune s-ar fi putut realiza în condițiuni mai fericite. Zarurile', însă, au fost aruncate de degetele amorțite ale d-lui Vintilă Brătianu. Dar mecanica stabilizării, odată dezlănțuită, nici un guvern nu s-ar abate de la complexul de măsuri cari o garantează. D. ministru de Finanțe nu e chiar atât de ignorant ca să nu o știe. Grijă sa fățarnică de continuitate este un expedient al maniei de a guverna.

EVOCARE: DOUĂ FEMEI

O mare casă de cinema străină lansează un nou film: *Miss Edith Cawel*. Se vorbește, în câteva capitale, de un strălucit succes. Totuși, numele acesta e necunoscut tinerei generații cinematice. Miss Edith Cawel și prietena sa d-ra Petit, două surori de caritate, două eroine belgiene, au fost executate de nemți, în război. Soarta lor a fost și prin aceea ciudată, fiindcă celor două martire, națiunea, ca un suprem elogiu, nu le-a ridicat statui. Peste umilința crucilor de lemn, peste singurătatea celor două morminte mici, ocrotite de tremurul florilor și al ierbii, umbra prea mare a unui soclu nu s-a așternut. Curtea de Casație din Bruxelles hotărâse să eternizeze

într-altfel amintirea fecioarelor cari începuseră a fi uitate. A vrut, totdeodată, să închege mai durabil amintirea unei strămbătăți-brutale; crima consiliilor de război germane trebuia ținută în lumină, într-un fel în care să nu contrasteze, însă, cu jertfa obscură a timidelor eroine. S-a hotărât, deci, și s-a îndeplinit, ca două celule, în cari au zăcut cele două deținute până în dimineața execuției, să fie transformate în muzeu. Pe ușile grele, zăvorâte, ferecate, cu ochi rotund pentru privirea paznicului, și numerotate, s-au ținut plăci comemorative. Lăuntru încăperilor înguste s'a păstrat, pe cât a fost cu putință, și s-a reconstituit, așa cum a fost pe când condamnatul îl locuiau încă: mobilierul sumar, strictetea tradițională a patului de fier, a mesei de brad, a pereților goi, spoți de întristarea știută a zilei spălăcite, și restul de viață, restul de prezență pe care-l adăogă cele câteva cărți, obiecte, buchetul uscat, vestmintele și oglinda cari le-au aparținut.

Și nu se putea închipui într-altfel o atmosferă de înduioșare mai potrivită, mai discretă, mai evlavioasă, de pomenire mai vie și de răzbunare care muștră dar nu lovește. Portretul moartelor, încununat, reconstituie atrocitatea supliciului, dar din frumusețea lor pogoară un îndemn de iertare. E noblețea tinereții. Icoane de reculegere și căință, ele recheamă un trecut care nu mai trebuie rețrăit, fiindcă spune că victimele lui cele mai dureroase s-au ales dintre cei mai generoși și buni. Albe chipuri mute, idealizate de lumina morții, facile înmărmurite la poarta unei mari tăceri, dincolo de cari s-au îngrămădit, crispate și reci, crimele a două mari tabere.

.. Poate că filmul cel nou e făcut să reînvie, deasupra a două morminte cuminți și simple, urile cari s-au potolit.

STÂNGA SAU DREAPTA?

(Ori „Mic tratat de gazetărie”)

III

Fabriciu, tânărul meu prieten, a intrat într-o redacție de stânga. Un director, celebru prin numeroasele sale arestări politice, l-a primit cu brațele deschise. L-a asigurat că are un extraordinar

talent de polemist și a repetat aceste sacramentale cuvinte într-o sală plină de colegi cari pe rând i-au scuturat, viguros, mâna și, o clipă după aceea, cu nasul în manuscrise, l-au și uitat.

Zilnic, directorul îl felicita. L-a încurajat să semneze des, să-și facă un nume. Într-o dimineață i-a sporit salariul cu cincizeci la sută. Violent efort al lui Fabriciu, să nu holbeze ochii. Pentru un ucenic, fericirea era prea subită și disproporționată.

Fabriciu învățase în pretinse tratate sanscrite că o condiție de succes e să nu lași să-ți se citească pe figură stările sufletești. Răsufală profund și pe nas așa cum cere tehnica stăpânirii de sine. Și rosti un mulțumesc pe nota cea mai justă cu putință. Nici nu se îndoia că și-a dominat marele prieten. Iată, îmi zise după câteva clipe, instalat pe canapeaua unei cafenele, un debut triumfal: un cunoscut îl asigurase că-l urmărește cu o deosebită atențiune.

între timp, directorul Mihoară, urui din cei mai străluciți polemisti ai

timpului, îl îndemna către scrisul violent.

- Strașnic, Fabriciu! admirabil... Un gest scurt cu pumnul dus din dreptul pieptului înspre afară - magistral! Dar tonul nu era mereu același. Mihoară știa să-l varieze, până la nuanță. Stimulentul își făcea sigur și mereu reînnoit efectul: Fabriciu devenise de o violență profetică. Își încorda stilul, făcea să izbucnească epitetul. Era citat.

Din când în când, Mihoară îi atrăgea camaraderește luarea-aminte că un articol sau altul nu mai era la înălțimea uluitoare a celorlalte, rămânând, totuși, în limitele perfecțiunii și ale sublimului.

- Aștept de la tine, Fabriciu, numai capodopere ale genului.

Biciuit, zelul neofitului se întetea. Studie pe Bloy și pe Laurent Tailhade, pe Courier și pe Swift, pe Carrel, pe Veuillot, pe Walles, pe Mirbeau, pe Daudet, și mijloacele sale firești, sporite și cultivate, înfloriră în coloane compacte de blesteme adaptate împrejurărilor infame ale politicii interne. Fabriciu era convins că erupțiile și intemperiiile sale vor dezlănțui energiile proletariatului și va rețrăi, alături de aceștia, revoluția franceză.

Momentan, seara cea mare i se anunța ici și acolo prin străngeri de mână și invariabil, prin felicitările, mereu modificate, ale directorului: felicitări entuziaste, bruște, o efuziune, o îmbrățișare.

Felicitări cu privirea și brațele spre cer - directorul devenea un *geyser* de admirație care se revărsa, după o clipă de argintiu elan, asupra lui Fabriciu. Felicitări mute, prostrate, reculese, ca și cum vocea vioaie a lui Mihoară i-ar fi mărturisit: „Ce să-ți mai spun? ești nemaipomenit! dar m-ai tâmpit, pur și simplu...” Sau felicitări sobre, analitice, precise: Mihoară redevenea tehnicianul, omul de meserie.

Ceea ce-1 nedumerea pe Fabriciu era că, în ciuda fulgerelor cotidiene prin cari pedepsea, el, oligarhia, guvernele, Parlamentul și capitalismul, cauză a tuturor relelor, Mihoară menținea raporturi aproape prietenești cu unii miniștri, deputați, senatori și chiar cu bancheri, ceea ce trecea de marginile bizarului... Câteodată, directorul îl ruga să „mai lase în pace” pe câte un individ despre care Fabriciu credea, pe bună dreptate, că e o abjectă canalie. Uneori rugămintile acestea succedau unei întrevederi cu victima ministerială sau bancară. Directorul explica: „Interesele ziarului... E bine să avem un punct de sprijin în guvern. Deunăzi, în Consiliul de Miniștri, a fost vorba să ne suspende... Dacă nu era prietenul nostru I. G. D., nu mai apăream astăzi”!

Fabriciu își îndrepta furtunile aiurea. De vreme ce nu se abătea de la tema principală, a doborârii oligarhiei, capitalismului și a dictaturii, persoanele îl interesau mai puțin. I se părea chiar că e un mic suveran care acordă grație. Stilul său se epurase. Scria acum în tonul exaltat, dar liniar, al lui Ezechiel. Mihoară, însă, îl buimăcea. îl asmuțea, într-o dimineată, asupra aceluiași prieten din guvern, și tot după o vizită: - „Ai cetit discursul lui I. G. D.? Ce perfidie! Flocăiește-1!” Și, rezolut, Fabriciu își așternea imprecățiile sub titlul: *Fanariotul*.

ÎMPRUMUTUL BULGAR

Fără efortări prelungite și indecente, împrumutul bulgar s-a realizat. O telegramă a Radorului anunță cuantumul operațiunii și condițiile ei. După toate semnele, tratativele au fost conduse repede și precis. Desigur, nimeni la noi nu e admiratorul d-lui Liapcev.

Regimul actual bulgăresc e aproape mai odios decât al nostru. Nu există, în nici un caz, motive ca dictatura bulgară să fie mai simpatizată, în străinătate, decât uzurpațiunea românească. Iar economicește, Bulgaria redusă prin tratate, sleită de trei războaie, de nu mai știm câte revoluții și contrarevoluții, și devastată de cutremur, nu oferă, finanței străine mai multă siguranță decât România, întregită, îmbuibată de petrol și de gaz metan, România cernoziomului și a muntelui aurifer, țară de lanuri, de turme, de cirezi și de omenet blând până la apatie. Și totuși, d. Liapcev, continuatorul sângerosului regim al lui Tankov, a reușit, simplu și clar, acolo unde d. Vintilă Brătianu, omul celei mai ipocrite uzurpațiuni, se căznește, comic și sinistru, de mai bine de un an. Succesul bulgăresc a fost obținut fără capitulațiuni rușinoase. Fără un pelerinaj penibil și umilitor. Fără compromiterea creditului statului. Fără sarcini prealabile aruncate în spinarea contribuabilului. Fără înscenări josnice, fără farse și sacrificări de prestigiu. Într-un timp scurt, rezultatul ni se anunță cert și amănunțit. E un împrumut încheiat sub auspiciile Ligii Națiunilor. Cinci miliarde sterline, pe cursul de 96, cu șapte la sută în patruzeci de ani.

Succesul, ca să întrebuițăm un cuvânt scump d-lui Brătianu, succesul național-liberal e încă, după 12 luni de tratative, de domeniul zvonurilor. Cu toate acestea, d. Vintilă Brătianu a semnat un regim financiar de capitulațiuni cari amintesc datoria publică otomană. Voiajul său în zig-zag prin Europa a fost un adevărat purgatoriu.

În schimbul unor promisiuni vagi, a revalorizat rente și datorii, sporind copleșitor vechile sarcini în dauna statului și a birnicului. Ca să câștige timp, a convocat Parlamentul, implicând și Coroana într-o înscenare legislativă care i-a recunoscut dreptul de a trata și obține un împrumut. Până în clipa încheierii împrumutului bulgar, d. Vintilă Brătianu n-a vorbit decât de avansuri și aperitive, ocolind cu grijă orice detalii tehnice ale, încă, viitorului împrumut. Toate acestea pentru a evita Liga Națiunilor și transformarea Băncii Naționale. Ceea ce nu l-a împiedicat să accepte, totuși, o comisiune de consilieri tehnici atât pe lângă banca de emisiune, cât și pe lângă celelalte instituțiuni și întreprinderi de stat. Pe timp nelimitat!

Toate acestea n-au nevoie de comentariu. E inutil să mai indicăm pe vinovatul acestor dizgrații.

În clipa în care d. Vintilă Brătianu amenință și se înăbușă în furie și neputință, iar miniștrii de scârnăvă pomenire deliberează asupra retragerii, vine știrea enormă că acest guvern poltron plănuiește desființarea serviciului de tăcere silită și de întuneric, propice manoperilor și tripotărilor. Guvernul ridică cenzura, Instrucțiunile de toleranță au și fost transmise manipulanților logodnici ai Anastasiei. Cavalerii foarfecelor vor fi mai indulgenți cu gândul și sentimentul cetățenilor. E tranziția spre libertatea tiparului.

Liberalii își amintesc de presă și de scumpele principii constituționale cari îi călăuzesc de zece ani. E clasicul lor gest, e cinismul lor de ultimă oră... E farsa murdară schițată ori de câte ori părăsesc puterea, pentru a răpi adversarului o armă de cari ei s-au servit.

Să arătăm punctul de vedere al presei față de această trivială cutezanță ar fi inutil. Guvernul a demisionat. Guvernul a ridicat cenzura. Această enunțare pune în evidență întreaga nerușinare a prăbușitului în abjecțiune regim liberal. E și o mărturisire de totală incapacitate în generozitatea lor interesată și respingătoare. E și o spovedanie a permanentei nevoi de tăcere a acestei bande de samsari grupați sub ideea fixă a unui maniac ignorant.

Libertatea presei? Liberalii îi acordă îmbrățișarea brațelor lor ulcerate și-i oferă sărutul gurii lor scatalogice, când trec în opoziție, își pregătesc spațiu pentru a împroșca, liber, răsuflarea lor fetidă. Rostogoliți grotesc de la putere, ei simt o bruscă nevoie de legalitate. Răpesc în întunericul băncilor și al conacurilor lanțurile și călușul în care stâlcesc, ori de câte ori reapar, trupul patriei. Și, în ultimele zile de gestiune, întind și o cursă presei inutil dezrobite: s-ar putea să revie deodată, în discuție, chestiuni închise, și întâmplarea, pusă altfel la cale, le-ar servi un suprem argument. „Vedeți, adică, ce se întâmplă fără noi?”. Cursă în care nimeni nu va cădea, afară de agenții provocatori.

Mai întâi, căderea însăși a fostului dictator a fost, pentru cei crescuți în superstiția atotputerniciei brătieniste, o surprindere. E cea dintâi lovitură care se dă prestigiului liberal. E prima lor prăbușire rușinoasă, prima rană mortală ce li se face. Se dovedește că forța care a ținut în frâu opinia publică și clasele și puterea executivă, mai bine de zece ani, se întemeia mai mult pe timiditatea adversarilor, decât pe resortul ei lăuntric, absent. Partidul Liberal, organizație de oameni timorați și plini de grijă pentru buna lor stare, s-au menținut și au terorizat numai prin manevre de culise și prin sprijinul partinitor al Coroanei.

Astfel, viața și hegemonia liberalilor s-a prelungit cu mult dincolo de a defunctului Partid Conservator, când ar fi fost firesc ca aceste două formațiuni istorice să' piară aproape în același timp.

Rostogolirea d-lui Vintilă Brătianu deschide, în ciuda inevitabilei parafraze, o eră nouă în existența poporului românesc. Nu numai din pricina restaurării imediate a libertăților constituționale. Ci pentru că în viața politică se cascadează un imens gol prin dispariția celui din urmă partid istoric. A fost o preocupare aproape constantă, în ultimii ani, căutarea celui de-al doilea partid pus în opoziție cu partidul - socotit întâiul -, al Brătienilor. Iluzia s-a risipit. În fața Partidului masiv al Național-Țărăniștilor, se resfiră grupurile firave ale iorghiștilor, ale lupiștilor, ale brătieniștilor, ale averescanilor. Toate la un loc nereprezentând forța numerică nici a unei singure organizații județene național-țărăniște.

Și problema pe care și-o puneau fățarnic liberalii, pe când își însușeau, travestind-o și utilizând-o, autoritatea Coroanei, solicită astăzi mulțimile organizate și prezidate de d. Iuliu Maniu. Cine să formeze al doilea partid? Ce forță va veni să echilibreze, de cealaltă parte a cumpenei politice, hegemonia firească și copleșitoare a național-țărăniștilor? întreaga viață publică va fi subordonată cercetării și dezlegării acestei întrebări. Un mare proces, născut în primele zile ale dezastrului din 1916, se termină astăzi după doisprezece ani de frământări. Partidele istorice, neîncăpătoare și incapabile, dispar, la o scurtă distanță în timp, după ce s-au războit

între ele și după ce formațiunea mai viguroasă și mai vicleană a liberalilor a uzat de toate mijloacele, a recurs la toate fărădelegile ca să-și supraviețuiască. E cel mai de seamă rezultat al chemării poporului, întâi sub arme, și apoi la urne.

MIC TRATAT DE GAZETĂRIE

IV-Stânga sau dreapta?

Într-o zi, directorul intră la Fabriciu. Cu părul răvășit, cu ochii injectați. Plecat pe masa de tortură, Fabriciu scrijelea cu penița un manuscris neisprăvit. În jurul lui câteva cocoloașe de hârtie mototolită mărturiseau inutilitatea străduințelor reîncepute mereu. Mihoară aruncă o privire peste paginile maculate. Un text devastat de ștersături, cusut în diagonale ce legau capete de fraze peste rânduri întregi anulate, dispus pe alocuri în câteva caturi de cuvinte suprapuse, arătau anevoioasa tehnică pe care și-o impusese Fabriciu.

- Nu merge azi deloc! se destăinuie el, într-un suspin sugrumat. De la o vreme, nu mai am inspirație. îmi fug cuvintele, ca niște șvabi spre întuneric.

Imaginea îl satisfăcu oarecum. Dar rămase agățat cu privire de director. Mihoară surâdea. Celălalt continuă, și în tonul lui străbătea o exasperare stăpânită:

- Nu mi-am închipuit niciodată ce infernal e să scrii. Să scrii în fiecare zi. Să improvizezi, pe ploaie, pe senin, pe cald, pe frig, ai poftă, n-ai poftă, trist, vesel, sănătos, gripat, o arie pe placul cetitorului. În fiecare zi, un subiect! Ah, subiectul. Politic, literar, teatral, social, artistic, istoric, critic, filosofic, științific, psihologic, biologic, ginecologic, scatologic!

Oricum, orice, cu egală intensitate de la titlu până la iscălitură! Iscălitura! Cine dracu' a inventat-o. Și bestia de cetitor, totdeauna indiferent, totdeauna pretențios, și care nu vrea să știe de nimic, și care îți pune notă. Pentru noi nu se împlinește acest ideal al copilăriei: să scapi de profesor și de notă. Până la mormânt, și se

pune, în fiecare zi, notă. Și, când obosești, ești ca elevul definitiv clasificat: nu te mai ascultă nimeni. Nota trei din oficiu! Și, ceea ce e grozav, în halucinația asta care se numește gazetărie, e că nu are sfârșit. Totul se pierde, nimic nu se transformă. De un blestem și tot scapi, dacă intervine un Făt-Frumos, un zmeu, o zână, o fată de împărat, să dezlege fermecătoria.

În gazetărie, Făt-Frumosul e un ministru, fata de împărat vreo actriță. Adică doi hibrizi, un bărbat vanitos și o femeie masculină, în orice altă meserie, munca se acumulează și experiența se reduce la un număr de axiome. Un avocat, un medic, un inginer, se rezumă, după zece ani, la o sumă de soluții care-l dispensează de a tot mereu inventa. Și adresa lui cu firma, la poartă ajunge, într-un sfârșit, la o stare. Totul se simplifică și se adună, la toți, pretutindeni. Numai noi suntem ținuti la o veșnică născocire. Articolul zilnic, mereu reînnoit ca subiect, plan, vocabular, totalitate! Regimul nostru e nesiguranța garantată și surpriza pândindu-ne în tot momentul. Cel din urmă din lume are, în cele din urmă, dreptul să se dezintereseze de tot și să-i nu-i pese decât de puțini, sau de nimeni. Ci noi suntem constrânși la indiscreție. Mereu cu gândul la treburile altora. Dreptul la indiferență ne e tăgăduit. Să scrutăm faptele și sufletele, mereu. Să știm tot ce se petrece, sub pedeapsă de blam sau de ridicol. Și toate acestea, în schimbul unei certitudini de mizerie. Mă uit la bătrânii mei colegi, în fiecare clipă sunt amenințați să reînceapă. Diferența de salariu de la un debutant la un maestru de-abia dacă e perceptibilă... Și o asemănare în apucături și în gândiri, alarmantă. Fiindcă gazetarul nu are evoluție, nici vârstă. Trecerea lui spre maturitate e o serie de avorturi cotidiene. Meseria îl obligă să utilizeze orice lectură, orice început de meditație; ideile și imaginile lui sunt fetuși exploatați.

Mihoară vru să întreprindă.

- Nici o ieșire! clamă Fabricius. Nu există ieșire! Ardem aci ca șoarecii într-o moară, ca spectatorii la Operă, când izbucnește focul. Nu ajungi la nimic, nu te mai primește nimeni nicăieri. Fiindcă la baza instituției noastre este un delict, este...

Fabricius n-apucă să isprăvească. Mihoară îi pusese o mână pe gură, alta în ceafă și-l apăsa din răspuțeri.

- Nenorocitele, îi zise, ce era să faci. Lucrul acesta nu se spune nici între patru ochi. Era să divulgi secretul profesional. L-ai priceput. Ține-l numai pentru tine.

CÂND CORBII PLEACĂ

Ruina generală a fost totdeauna o consecință a guvernărilor liberale. Zădărnicierea oricărui avânt, sabotarea sistematică a producției și a comerțului sunt urmarea firească a concepțiilor d-lui Brătianu. E ca și cum un duh rău ar înăbuși pe câmpuri recoltele viitoare: să nu rodească nimic mai repede decât pofta lui devorantă. Pentru suflete și pentru muncă o domnie de câteva luni a sinistrului și mediocrului contabil de la Mihăești e ca o ploaie de sare și cenușă pentru ogoare.

Sterilitatea se abate pe ținuturile cele mai fertile, ritmul vieții se încetinește, ai imaginea unei procesiuni lugubre străbătând un cimitir blestemat. Și păsăroiul acela negru și ursuz, care a adus toată pustietatea în croncăniile lui stupide, își ia liniștit spre zidurile de la Mihăești zborul lui neîngreuiat de plumbul remușcării în aripă. Se duce pentru digestia grea a zburătoarelor de pradă. Iar în răstimpul acesta de siestă sălbatecă, minunata vitalitate a poporului, înfrățită cu puterea pământului, va înălța, deasupra pustiilor brătieniste, dovezi de viață noi. Pentru întoarcerea cotropitoare ale corbilor.

Niciodată, însă, dezastrul pricinuit de o bandă de hoți, condusă de samsari și comandată de un bătrân maniac al tâlhăriei legale, n-a fost mai deplin ca astăzi, și săvârșit într-un timp mai scurt. Sosirea lor e feroce și stupidă, ca a lupului care fură o oaie și sfășie zece. Plecarea lor e a unei hoarde de ocupație. Au găsit la venire un buget echilibrat care mai dădea și un mic excedent. În schimb, lasă astăzi un deficit evaluat, provizoriu, la opt miliarde.

Visteria statului e deșartă. Toate casieriiile administrațiilor sunt pustii. Au mistuit totul: nu sunt bani de plătit lefurile

I

funcționarilor și profesorilor, nici soldele ofițerilor. În luna trecută statul s-a împrumutat cu cinci sute de milioane la Banca Națională.

Plafonul e spart. Rotativa reintră în funcțiune. Cum și cine va plăti pe luna în curs, lunile viitoare?

Dar foamea în Basarabia? Administrația de acolo fură, literalmente, totul. Și dezorganizarea transporturilor merge crescând.

La pândă, liberalii stau gata să acuze și să critice pe alții, pentru stările pe cari le-au pregătit, în timpul guvernării lor vintiliste, adică incapabile și necinstite.

ÎNCREDERE

Și acum, repede: guvernul națiunii și-a început lucrările. Un sentiment de libertate, un ritm vioi și tineresc se afirmă pretutindeni, în fruntea instituțiilor, în posturile de comandă din administrații și județe, au fost aduși (listele de numiri sau mărturie) oameni voinici, dornici de realizări, conștienți de așteptările țării și cu simțul intact al răspunderii. Un val pornit din adâncuri a spulberat, la suprafață, spumegaiul politicianismului.

D. Iuliu Maniu mănuieste, astfel, o forță imensă. Miracolul popularității transformă pe alesul ei din muritor în Hercule. Și acest erou divin a sugrumat din leagăn șerpilor invidiei și a curățat, în plină putere, grajdurile îngrozitoare ale lui Augias. Din toate încercările a ieșit victorios. Pe d. Iuliu Maniu, om investit cu încrederea populară, îl așteaptă toate încercările. Ele sunt pe măsura neobișnuitelor puteri pe cari i le împrumută colaboratori anonimi și fără de număr din cuprinsul României.

Statul e devastat. Acesta e adevărul. Miniștrii cei noi au constatat din prima zi uimitoarea realitate. Dezastrul organizat de liberali întrece orice închipuire. Publicul trebuie să știe că ceea ce i se va fi părut adesea, în campania de răsturnare a uzurpației, langajul unui opoziționism îndârjit, e totuși lucru aievea. Mărturisim cu umilință că, adesea, în descrierea decăderii, am ales, dintr-o preocupare de expresivitate, termeni ce ni se păreau că deformează

și mai mult hidoasele situații. Din nefericire, știm astăzi cu precizie că realitatea le corespunde și îi întrece. Liberalii au jefuit și au distrus cu o lăcomie și bestialitate de hoardă cotropitoare. Finanțele sunt ruinate, instituțiile în vastă părăginită, comunicațiile în dezordine. Un gol de câteva miliarde în vistierie: d. Vintilă Brătianu îl dezmințea cu o criminală nerușinare. O lipsă de miliarde la Căile Ferate. Hoții și devastatorii au tăgăduit! Anarhie și necinste în administrație: miniștrii liberali au îndemnat ei înșiși la nesupunere față de noul guvern, plecând.

Națiunea trebuie vestită din vreme: foametea și bancruta, corupția și anarhia nu pot fi remediate în timp scurt. Poporul e ca un singur Titan. Dar forțele Titanului vor fi întrebuițate cu stăruință și metodă. Vechiul regim e prăbușit: noul regim va fi creat. Victoria națiunii va fi desăvârșită numai prin răbdare, prin colaborare entuziastă și prin credință.

UN ÎNCEPUT

Un prefect nou-numit, unul dintre cei mai tineri și mai valoroși, a depus - n-au trecut de atunci mai mult de două-trei zile -jurământul. Orarul trenurilor îi da puțința ca, ieșind de la această vagă ceremonie, să plece, fără să se prea grăbească, de-a dreptul la gară. Mai era, însă, un tren de noapte, încetinel, care-i îngăduia să-și ia din vreme, a doua zi, postul în primire, după un somn reconfortant de câteva ceasuri. Prefectul ieși din curtea Ministerului de Interne, nu fără un sentiment de reușită și de demnitate nouă. Se străduia să-și ascundă o foarte firească și scuzabilă bucurie, care nu trebuia, cu nici un preț, să i se citească pe față: la urma urmei, postul acesta i se cuvenea. Muncise intens în organizația locală, condusesse cercul de studii, studiasse îndelung nevoile județului, se simțea, în sfârșit, puternic, pornit pe lucru și plin de bune intenții. Și nu izbutea, totuși, în sfortarea pe care o făcea de a fi același din toate zilele. Mergând, mersul i se preschimba în avânt, plămâni i se umpleau de aerul searbăd al toamnei ploioase, monologul

lăuntric i se îmbulzea pe buze, încă puțin și ar fi început să vorbească singur.

Străzile pline de lume îl sorbiră înspre centru. Mai înainte de a descinde investit cu o importanță oficială, în mica reședință de județ, era parcă salutar să întârzie prin mulțime și să-și regăsească, într-un anonim voluntar și provizoriu, cumpăna sufletească.

- Ce e valul acesta de vanitate? se întrebă cu ciudă... Mai bine să-mi văd de treabă... Am cumpărături de făcut... La noapte plec...

Timpul trecea în vârtejuri de viteză confuză. Era în dreptul lui Athenee-Palace. Se însera. Prefectul obosit de plimbare, urmat de un purtător de pachete, șovăia între o nevoie de odihnă și aceea de a-și istovi cu desăvârșire elanul vieții lui în primă mare etapă victorioasă.

Un automobil se opri. Un bărbat zvelt, peste o clipă, îi întindea mâna, stăpânindu-l cu o privire intensă, albastră:

- Bună-seara, domnule prefect, dați-mi voie să vă felicitez...

- Vă mulțumesc, domnule... Prezident, fu răspunsul uimit al prefectului care recunoscuse pe d. Iuliu Maniu. Acesta reluă:

- Ați depus jurământul azi, acum șase ore?...

- Da, domnule prim-ministru.

- Și n-ați plecat încă la postul dv.? Cum se poate? (întrebarea era aspră, dar glasul plin de blândețe).

Prefectul băigui o scuză, o întârziere la tren etc....

- Vă rog frumos, domnule Prefect, faceți așa încât să porniți de îndată și să fiți cu un ceas mai devreme la postul dv. îmi făgăduiți? Mulțumesc.

Povestea e adevărată.

INCIDENTE

Par surprinși, liberalii, că retragerea lor n-a fost însoțită de o grindină spontană de bolovani lansați de mâini populare. Câteodată, pedeapsa cu moartea nu e cea mai aspră pedeapsă. Mulțimile sunt

mai rafinate, decât se crede, când e vorba de cruzime. Ele vor lăsa pe liberali să trăiască, în afara vieții publice, iar, în prăbușirea lor bruscă, ei vor simți, pe îndelete, chinurile decrepitudinii și ale mizeriei: căci vor restitui, vrând-nevrând, tot ceea ce au jefuit.

Revizuirea bogăției politicianilor, și alte măsuri, privind patrimoniul fraudulos, și realizat în dauna statului, al puzderiei de cointeresări mai mult sau mai puțin anonime, înseamnă, desigur, o sancțiune mult mai eficace și mai usturătoare decât o bătă repezită în moalele capului, de vendeta națională. Poporul e neiertător și generos. Va lovi pe tiranii săi, reduși în neputință, fără ferocitate, dar îi va lovi unde îi doare: pânțele și chimirul liberal vor pătimi...

Totuși, obsedați de ideea inevitabilei ispășiri și socotind-o atât de indulgent fulgerătoare, liberalii au halucinația unor cazne prea simple. În visurile lor cumplite, se văd cotonogiți, suprimați, puși în fiare. Liberalii au viziunea că sunt supuși propriilor lor tratamente și sisteme: împușcări pe la spate, arestări ilegale, schingiuri, terorizări, asalturi devastatoare de zbiri și de huligani. Și acest film ireal, în care joacă rolul de eroi și de victime, apare în coloanele presei lor de partid.

Iată, de pildă, un primar liberal asasinat. Pesemne că era un om tare de treabă, dacă a fost împușcat ca un câine. Și presa liberală țipă: ororile noului regim!

Iată, apoi un consiliu comunal, izgonit. Se răzbună plebea dezlănțuită! Câteva păruiele, neînsemnate, în cârciumă: bolșevism, anarhie!

În definitiv, părerea noastră modestă și strict particulară e că liberalii recoltează ceea ce au semănat. Alta este însă realitatea: nimic din relatările ziarelor liberale nu este adevărat. Mortul, primar liberal, e în viață, e sănătos, nici un glonț nu i-a avariât sensibila piele. Cu atât mai bine. Cum rămâne, însă, cu minciuna? Consiliul comunal de cinstiți patrioți liberali - consiliu nelegal de altfel - n-a fost izgonit, ci a fugit. Întocmai ca la București, comitetul de cenzură a presei...

Și toată alarma de victime imaginare se reduce la un acces de *delirium tremens* al fricei întreținută de o conștiință neîmpăcată.

SCORPIONII

*Quand les hommes metent dans un loi
l'injustice. Dieu y met la justice. car il irrupe
avec elle, ceux qui Von faite.*

Victor Hugo la „Legea Deportărilor”.

Douăsprezece decembrie, zi de lucru, data alegerilor. Douăsprezece decembrie, zi de înfrângere, de fără-de-precedent înfrângere pentru partidele oligarhice, și pedeapsa singure și-au pregătit-o. Am cunoscut, până azi, numai alegeri siluite și violente. Jandarmeria, poliția, morții și administrația votau, stâlcind și tâlhărind, sub privirile câtorva magistrați corupți, sub ordinele secrete, infame și demoralizatoare ale miniștrilor de Interne. Și totuși, opoziția, mereu reprezentată prin cartelul național-țărănesc, nu se lăsa desființată. În ciuda tâlhăriei electorale, oficial organizată, pătrundeau, totdeauna, cel puțin optzeci de opozanți în pseudo-parlamentul liberal sau averescan; desființat în alegeri era totdeauna partidul oligarhic care părăsise puterea.

Guvernul fraudulos smulgea, cu baioneta și cu labele hoților, majorități. Și pentru că uzurpatorii prevedeau că, în cele din urmă, crima și hoția nu vor mai fi suficiente, au ticluit faimoasa lege electorală în baza căreia guvernele ilegale furau încă o parte din voturile eroice ale opozanților. La furtul ocult se adăogise, conform sistemului brătienesc, cu complicitatea profitorilor averescani, furtul legal de voturi exprimate. Record de nerușinare.

Când au simțit deunăzi că se prăvălesc, liberalii au vrut să modifice propria lor lege. Vroiau să anuleze prima electorală acordată derizoriei majorități de 40 la sută. Și-au dat seama că arma pe care și-o făuriseră să terorizeze poporul, să-i fure votul, să suprimă sufragiul universal, se întoarce în contra lor. Scorpionii liberali își înfingeau coada veninoasă în propria lor spinare. Legea electorală era pentru un guvern slab în contra unei opoziții puternice. În ziua, însă, când un guvern puternic devenea beneficiarul legii acesteia, opoziția cea slabă ar fi fost anihilată. Și iată, liberalii n-au avut timp să modifice legea. Au căzut, și legea le va pecetlui, mai greu, căderea. Au fost izgoniți, și propria lor mârșăvie îi urmărește. Căci guvernul național-țărănesc nu are nici

un mijloc legal să renunțe la faimoasa primă, inutilă pentru el. Și s-a făcut, astfel dreptate. Și cei ce n-au urmărit răzbunarea au obținut-o, și nu din vina lor.

GUVERNUL ȘI COMUNIȘTII

Câteva ore de la depunerea jurământului, d. Iuliu Maniu s-a văzut nevoit să dicteze măsuri în aparentă contradicție cu principiile sale de guvernare. Cadrele muncitorești, ale sindicatelor unitare, astăzi în proces cu statul, se pregăteau pentru o manifestație de stradă. Scoase de prin unghere, scuturate de praful și păinjeniișul anilor de uitare, flamuri roșii, purtate de proletari, aveau să fâlfâie, în văzduhul subit colorat al Capitalei!, reînvierea unor principii de perimată violență. Teancuri de proaspete manifeste stăteau gata să răspândească verbiajul demodat și declamația vetustă a broșurii de la Erfurth. O întreagă melancolie, devenită agresivă, pândea să irumpă și să compromită, printr-o forțată promiscuitate de uliță, un guvern impus de o națiune care, deasupra deosebirilor de clasă, își reclama legile și drepturile.

Manifestația a fost interzisă. Manifestele confiscate. Ca pe vremea guvernărilor oligarhice, capii mișcării au fost arestați și deferiți consiliilor de război.

A doua zi gazetele liberale s-au bucurat. Exclamații de identificare: aha! așa mai înțelegem! ați ghicit - și cu o remarcabilă repeziciune - că a face opoziție e una, și a governa e alta... Fraților! acceptați felicitările noastre!

Socotim că liberalii s-au grăbit cu certificatul de asemănare.

Mai întâi, fiindcă măsurile lor de represiune nu aveau altă justificare decât necesitatea unei apărări de grupare uzurpatoare împotriva altei grupări de incendiată amenințare. Liberalii nu apărau nici legea, nici ordinea, pe care tactica și doctrina comunistă o tăgăduiau fățiș. Cu liberalii prigonitori ai comuniștilor ne aflăm în plină rivalitate revoluționară. Două dezordini în luptă. Două atentate, unul izbutit și, deci, stăpân pe putere, altul în stare de pregătire, se pândeau, izbindu-se fără cruțare, la răstimpuri.

Nu importă dacă, momentan, dezordinea de sus se dovedea mai tare. Esențialul stă în aceea că și liberalii și comuniștii, albi și roșii, se războiau printre ruinele legalității abolite. Pentru țară, răul ar fi fost deopotrivă de mare, dacă izbândeau unii sau ceilalți.

Partidul Național-Țărănesc a venit să hotărânească și să reorganizeze acest haos. El nu reclamă nici în folosul unei clici de bancheri și de samsari, nici al unei minime fracțiuni ale claselor muncitorești. El nu înțelege prin muncă numai acea trudă din fabrici și din ateliere, și de aceea nu poate admite o despărțire factice și arbitrară a națiunii în clase sociale. Omenia, de asemenea, e o concepție absolută: și, desigur, guvernul actual găsește că e straniu să condamni războiul între state și între popoare și să exalți, în același timp, războiul civil, lupta de clasă.

În fața comuniștilor, deci, liberalii își apărau mai întâi pielea, apoi băncile, cointeresările, societățile anonime, furțișagurile, fructe ale dictaturii, ale alegerilor violente, ale stării de asediu, ale cenzurii. Guvernul național-țărănesc apără ordinea, legalitatea și libertățile cetățenești împotriva cărora rivalii întru dictatură ai liberalilor, au declarat, spre deosebire de aceștia, cinstit și pe față, războiul civil.

Zădărnîcind o demonstrație antilegală, câteva zile după izgonirea unui guvern neconstituțional, ministerul actual n-a înțeles, desigur, să interzică propaganda în folosul unor idei și programe pe cari nu le împărtășește. Cea mai deplină libertate a presei a fost, prin simpla venire la putere a național-țărăniștilor, instituită. Campania electorală a și început și nimeni nu o stânjenește. Noile alegeri vor exprima realul raport de forțe al grupărilor și al partidelor. Realitatea se desemnează, în sfârșit, sub ochii tuturor. Politica internă și externă a României se desfășoară, în curând, pe baze de realități. În această privință, Parlamentul din 22 decembrie va fi cu deosebire interesant.

În acest Parlament, comuniștii nu vor putea reprezenta nici o clasă, nici măcar o doctrină. Fiindcă nu ei reprezintă muncitorimea din orașe. Așa cum s-au perindat lucrurile, mai întâi în Rusia, și apoi în partidele ouvriere din Europa, comuniștii de la noi și de pretutindeni nu mai înseamnă decât o sumă de organizații afiliate unui guvern străin. Vrând-nevrând, conștiinți sau de bună-credință, comuniștii nu mai înfățișează nici măcar ideea revoluționară.

Acțiunea lor nu e decât repercusiunea uzurpației din Rusia. Sunt agenții ei. Care guvern poate îngădui partizanilor unei puteri străine să activeze în for, ca partid politic?

În trei săptămâni fața politică a țării va afirma o schimbare uriașă. Tot ceea ce au falsificat liberalii, tot ceea ce au înăbușit, va exista, restabilit în semnele lui adevărate, în lumină. Grație guvernului național-țărănesc, muncitorimea, scoasă de oligarhi din viața publică, reintră în luptă. Sub steagurile ei adevărate, cu voința ei liberă, cu atitudinea ei fermă și disciplinată. Spre marea groază a persecutorilor ei de ieri.

Și nu e îndrăzneț să credem că guvernul reintrării în legalitate privește cu ochi buni această resurrecție. Și merită recunoștința ei.

GRABNICA DEPARAZITARE

Sabotorii liberali sunt la lucru. Din vreme, d. Vintilă Brătianu și-a postat în toate punctele sensibile ale aparatului administrativ observatorii cari să-i înlesnească faimoasa „guvernare din opoziție”. Sunt oameni, înalți funcționari, ilustre inutilități, sinecuriști ghiftuiți, a căror singură versiune certă e să raporteze clubului liberal toate mișcările miniștrilor, fie că sunt, aceștia, colegi de-ai fostului vistiernic, fie că sunt adversari cari i-au succes la putere. Asemenea mijloace nu-i repugnă șefului liberal: și dacă nu cruță de tortura și umilința de a se ști spionați pe proprii săi partizani, cu atât mai mult are să supuie polițieneștilor sale procedee pe miniștri celorlalte partide.

Administrația țării e cuprinsă ca un ciment în zăbrele de sârmă, într-o armată de direcții și comisii din cari pândesc creaturile liberale. Formalismul biurocratic le dă acestora puțința să paralizeze sau să întârzie orice ordine și măsuri pornite de la autoritatea centrală. Cenzura măsurilor și ordinelor ministeriale o face, și la putere, și în opoziție, d. Vintilă Brătianu. Misticismul său maladiv și mania sa *paperassieră*¹ îi dau credința că e cel trimis și predestinat să conducă țara.

¹ *Paperassiere* (franc.)-biurocratic, hârțogar.

Guvernul Averescu a fost, astfel, tot timpul sabotat de mandarinii sinecuriști, investiți cu peceți și hârtii cu *en-tete-uri* decisive, cuibăriți în departamente, la răspântia dintre ordin și executare, de calculele dictatoriale ale răsturnatului regim. Prin toți aceștia, Partidul Liberal își menține controlul, prezența și posibilitatea de a sabota, în treburile statului. Afirmăm cu toată certitudinea că, în ciuda câtorva măsuri energice, guvernul național-țărănesc se află momentan și el în această situație. Mucegaiul brătienist acoperă așezămintele țării. Cancerul liberal își menține pretutindeni ramificațiile ucigătoare.

E o situație pe care un guvern sprijinit pe lege și pe națiune trebuie să o schimbe repede și energic. Ca unii cari am militat pentru răsturnarea incapabilului V. Brătianu, cerem regimului nou să procedeze grabnic la deparazitarea administrației statului de spionii și trântorii liberali. Am face, desigur, cel mai prost serviciu regimului actual dacă i-am ascunde că ezitarea, în această chestiune, poate provoca, în opinia publică avidă de fapte, ceă mai deplorabilă impresie. Putem asigura că, în ceea ce privește întârzierile puse în rezolvarea unor anumite numiri în locuri de încredere și acțiune și rămânerea, fie și provizorie, în înalte posturi de răspundere a câtorva făpturi suspecte și parazitare, a stârnit nedumeriri. De ce să tolerăm, pe trupul patriei, galeriile subcutanee pe cari le-a săpat vermina și scabia brătienistă?

IZBÂNDA CEA NEÎNDOIELNICĂ

Guvernul și partidele sunt absorbite de pregătirea alegerilor. Problema electorală a luat-o înaintea tuturor celorlalte preocupări. Totuși, ravitalierea¹ Basarabiei flămânzite, nu atât de secetă cât de incuria guvernelor oligarhice și a lumpen-funcționariatului administrației de peste Prut, continuă intens, sub privegherea d-lui Mihalache. Totuși, tratativele pentru împrumut înaintează în condiții noi și propice, prin grija norocoasă a d-lui Mihai Popovici. Un sentiment de încredere și o atmosferă de libertate stăpânesc în țară:

1

¹ *Ravitailler* (franc.)-a aproviziona.

e tot ce trebuie unui guvern pentru a-și realiza făgăduințele, cu preciziunea și alura pe care i-o impune, de jos, un popor tânăr și voinic.

S-au manifestat, firește, nerăbdări. Nu vorbim de ale adversarilor fățarnici, ci de ale prietenilor grăbiți. Le spunem, acestora, să nu uite că făgăduiala cea mai de seamă a regimului național-țărănesc, punctul de program cel ireductibil și care, prin împlinirea lui, înseamnă o întreagă revoluție, determinând o suită de profunde reforme în lucruri, în fapte și în moravuri, a fost, prin simpla venire a guvernului Maniu-Mihalache, îndeplinit. E reîntrirea în libertate, e restituirea libertăților constituționale. Toate celelalte, oricare le-ar fi relativa importanță, sunt numai amănunte. Totul ar rămâne imprecis și nesigur, fără această restaurare constituțională, smulsă, după un deceniu de imbecilă și impudică tiranie, prin lupta victorioasă a Partidului Național-Țărănesc. E o revoluție, care a izbândit, întru legalitate. E o resurecție de o valoare absolută, ca orice fenomen vital. Ea comandă și reforma financiară și reorganizarea statului și reînălțarea sufletelor. În ordinea materială și morală, această restaurare a libertății și a legii domnește și preface totul, de la sine: seva puternică a neamului românesc desăvârșește restul înfloririi. Să fie zise acestea, pentru a calma febra ideologilor, acidulați de nereușită, pizma profeților argirofagi și fățarnicia netrebnicilor, îmbrânciți, recent, de la putere.

Fără îndoială, orice victorie trebuie organizată și statornicită. O imensă operă își așteaptă împlinirea. Pentru toate aceste întregiri, Partidul Național-Țărănesc care este, să nu se uite, la a doua sa revoluție, va fi, desigur, destoinic, îndeajuns. Parlamentul apoi, de la 12 decembrie, îi va aduce concretizarea încrederii unanime și un spor decisiv de prestigiu și de forță. Gesturile și actele de guvernământ, le prevedem, după acea dată, consfințite, urgentate și învigorate de consimțământul cert și clar al Parlamentului care aduce, în treburile obștești, colaborarea națiunii. Atunci se va preciza și un program cultural, a cărui absență o remarcă, poate puțin cam prea timpuriu, un scriitor de rasă, într-un cotidian, și tot atunci se vor împlini lipsurile și șovăielile, firești oricărei umane alcătuirii. E vădit că pentru a proceda cu strășnicia marilor reformatori, d-nii Maniu și Mihalache așteaptă asistența apropiată, asistența masivă a unei reprezentanțe naționale. Și dacă atunci actele de guvern nu vor avea rigoarea caracteristică actelor

reformatoare, Camerele ieșite din voința obștească vor suplini orice defecțiune. Ideologia guvernului actual și alcătuirea lui e pregătită pentru toate concursurile și reînnoirile ca un Iac pur de munte care primește în liniștea lui valul aprig al torentelor și darul limpede al izvoarelor.

Noi vedem, în cele dintâi măsuri ale guvernului național-țărănesc, grija de a asigura, printr-o desăvârșită libertate, o cât mai fidelă expresie parlamentară a unanimei voinți. Circulara d-lui Gr. Junian, ministrul Justiției, acest spirit fosforescent sub cea mai cuminte și mai nelalocul ei modestie, circulara d-sale către președinții de tribunal și adresa d-lui Vaida Voievod, unul din eroii Unirii, adresa d-sale către prefecți, dovedesc această cinstită preocupare.

E de netăgăduit: din primele zile de guvernare, acest minister național-țărănesc a izbutit în cea mai mare parte a grelei sale misiuni. S-a reluat firul legalității pierdut de cincisprezece ani. De n-ar mai realiza, pe drumul năzuințelor sale, nimic, și totuși se va putea spune că guvernul de azi a binemeritat de la națiune.

ACTE DE PROVOCARE

S-au luat toate măsurile pentru libertatea în alegeri. Ministrul de Justiție Iunian a interzis cu asprime amestecul magistraților în politică. Ministrul de Interne a invitat prefecturile, conduse, printr-o înțeleaptă măsură a d-lui Maniu, de către chiar președinții de organizații, să zădărnicească orice izbucnire de porniri, de obiceiuri și năravuri electorale: s-au luat dispozițiuni de amănunt local pentru cheazășuirea principiilor.

În sfârșit, guvernul a ridicat cenzura și starea de asediu; sfărâamă, prin aceasta, însăși bazele teroarei. Cine nu recunoaște în asemenea măsuri o preocupare constantă de a introduce domnia legilor și de a asigura libertățile politice, apare nu numai lipsit de bună-credință, ci lovit de o patimă și o orbire vecină cu tâmpenia. Guvernul a realizat ceea ce nimeni, în zece ani de dictatură, n-a îndrăznit: a rupt lanțurile care-i garantau robirea mulțimilor și a azvârlit în șanț călușul care-i aducea tăcerea.

Liberalii, adică profitorii vechii și apusei situații, se arată nemulțumiți. Am respecta, desigur, o campanie bizuită pe un principiu, fie și oligarhic. Bunăoară, liberalii cari n-au trăit un moment fără cenzură și stare de asediu, Se puteau ridica în favoarea legilor excepționale. Ar fi fost o linie de conduită. Dar ei nu înțeleg să se lepede de foloasele și libertățile pe cari i le înlesnesc ideile democratice ale adversarului. Ci le folosesc pentru o mai deplină desfășurare a facultăților lor de intrigă și de minciună.

Ziarele liberale se plâng de urgie în alegeri. Propagandiștii liberali trimit jeremiade telegrafice la minister și la Regență. Ce s-a întâmplat? I-au trădat jandarmii? Să fie oare capabil acest corp de elită de un act de neagră nerecunoștință? Ar fi, într-adevăr, un spectacol reconfortant să vezi stăpânii de odinioară încăierăți cu fideliile lor auxiliari de un deceniu, în jurul localităților de vot, sau în fața sălilor de adunare. Dar, în brusca schimbare de situație și de obiceiuri, cetățenii jandarmi sunt ocupați cu lectura câtorva regulamente și legi interioare cu desăvârșire dispărute din memorie, în epoca de confuzii a drepturilor și atribuțiilor. Nu vedem, deci, cum și de cine s-ar putea exercita rugia.

E probabil, însă, că liberalii confundă teroarea administrativă cu tendințele contondente ale indignării populare. În acest caz, nu le putem recomanda decât prudența și modestia care a cuprins corpul lor tehnic de fraudare a alegerilor. Fără acte de provocare! Fără sfidări primejdioase! Pe sub pământ, ca sobolii! Căci ar fi preferabil să înregistrăm cât mai puține scâfârlii brătieniste avariate, deși nu sunt bune de nimic.

LIBERAREA MAGISTRATURII

Ridicarea stării de asediu și a cenzurii, ordinele drastice ale d-lui Vaida Voevod către prefecți încadrează și asigură faptul nou și hotărâtor al libertății magistraturii. Guvernul a făgăduit alegeri libere și cinstite, ministrul de Justiție a luat cele dintâi și esențiale măsuri pentru realizarea acestei făgăduind. O adresă, precis și limpede redactată, a fost, de câteva zile, trimisă prim-președinților

din țară, punând, astfel, alegerile, chiar în faza lor pregătitoare - ceea ce e, desigur, de cea mai mare eficacitate - sub supravegherea și garanția magistraturii. Se amintește, în primul rând, și potrivit legii, felul de întocmire a buletinelor de vot, tipărirea și apoi distribuirea lor urmând să se facă sub privegherea președinților de tribunal cu concursul numai al subalternilor lor. Până aci, s-ar părea că circulara ministrului de Justiție nu se deosebește întru nimic de formalitatea similară, de atâtea ori zadarnic efectuată în trecutele alegeri ale regimului defunct: amplificarea și reamintirea unor texte de lege, peste care faimosul corp tehnic pentru falsificarea alegerilor, fără alte obstacole decât o hârtie tipărită, avea să treacă.

E vorba, însă, de altceva.

Se stăruie asupra detaliilor, a căror nerespectare a prilejuit, până mai ieri, delictule. Se precizează abaterile, în aparență neînsemnate, și cari în faptă înlesnesc fraudă. Abateri constatate, firește, în trecutul apropiat al alegerilor tâlhărești. Prim-președinții, deci, de tribunale, vor dispune ca distribuirea cărților de alegător să se efectueze numai de către magistrați, cu absoluta și categorica excludere a funcționarilor comunali sau administrativi. Abuzul acesta practicat în trecut, este, în chipul acesta, reamintit și preîntâmpinat cu expresă tărie. Furtul de cărți de alegător, devine o imposibilitate. Cu concursul obligatoriu al magistraturii, guvernul alegerilor libere se situează deasupra oricărei bănuieli.

În acest scop și întemeiat pe istoria tristă a alegerilor oligarhice, Ministerul de Justiție împlinește seria severă a precauțiilor printr-o interdicție care asigură și neutralitate, și prestigiul magistraturii în operațiunile electorale: „Veți atrage - spune adresa - atenția magistraților, însărcinați cu predarea cărților, că le este absolut interzis a se transporta în comune în același vehicul cu candidații pentru alegeri ori cu funcționarii administrativi”.

După ce se iau măsurile știute pentru reducerea taxelor de imprimare la o limită firească și accesibilă tuturor partidelor, se recomandă magistraților președinți de localități de vot deplina și libera exercitare a autorității lor supreme în lucrările de votare.

Pentru întâia oară, în zece ani de corupție și brutalitate electorală, se operează o asemenea smulgere a magistraturii din

complicitatea promiscuă în care o cufundase, în parte, guvernele căzute în tovărășia josnică a delicvenților electorali. Pentru întâia dată, în zece ani de falsificare a sufragiului universal cu concursul forțat al celor mai scumpe instituții, un ministru de partid dă acest îndemn către stricta și imparțiala legalitate, împiedicând aservirea unui corp de elită la interesele politicianismului corupător. I-a fost dat ministrului Gr. Iunian, avocatul de riguroasă logică și de rafinată subtilitate, să întreprindă această operă de emancipare a magistraturii!

Operă durabilă și de îndelungi repercusiuni: căci nu vedem care din partidele ce înlocuiau ordinea cu teroarea și reduceau legea la simulacre formaliste ar cuteza să repete tentativa infamă de a induce demnitatea magistraturii în slujba sordidelor lui interese.

ÎNFĂPTUIRI ȘI NĂDEJDI

Acest sfârșit de noiembrie rezumă și încheie o epocă de luptă de zece ani.

Când poporul s-a întors, biruitor și însângerat, de la Nistru și de pe cele mai depărtate maluri ale Dunării, a fost întâmpinat, pe linia satului, de zbirii guvernului, cari l-au despozebit de arme și flori, i-au pus la mâini și la glezne cătușele stării de asediu și i-au înăbușit glasul, sub călușul cenzurii. Acest contrast, între lauri și lanțuri, între hotarele împlinite pe un cuprins semănat de trofee și cruci, și un norod umilit pe loturile de expropriere, era răsplata derizorie și sfruntată a unui crâncen zbucium de treizeci de luni.

Elanul de eliberare națională fusese brutal stăvilit la sforțarea militară. Cu toate disproporționatele pierderi, îndurate din pricina nepregătiții diplomatice și tehnic-ostășești, mulțimile, trezite de fulgerul eroismului, își simțeau încă destule puteri să-și susțină elanul care le-a purtat peste munți și ape, și să-l folosească în opera dificilă a păcii. Răspunderile, excluderea partidelor nevrednice de la conducerea statului, reformele politice și sociale, unificarea sufletească, deștelenirea bogățiilor inerte ale celui mai darnic pământ al continentului, toate aceste realizări firești și urgente, și

cari cereau colaborarea liberă și entuziastă a maselor, au fost zădărnice de un pumn de uzurpatori, la adăpostul stării de asediu și a cenzurii. Domnia nedreptății nu se putea prelungi vreme de zece ani, decât pe această bază, devenită, prin încheierea păcii, nelegală, a stărilor excepționale. Rând pe rând, reformele au putut fi eludate, falsificate sau peticite. Exproprierea prilejului îndelung favoruri și jaf. Din votul obștesc ieși parodia grotescă și deprimantă a alegerilor. Indicația parlamentară, în perindarea guvernelor, fu înlocuită cu bunul plac al puterii executive, prizonieră și ea. Bațjocura se perpetua, firește, numai cu sprijinul unităților de pază și poliție, deviate de la lege cu hatâruri și bacșișuri; a rezultat, de aci, corupția administrativă și abuzul celor mici corespunzând nerușinării de sus. Efective hipertrofice de jandarmi și spioni. Iar cenzura strangula orice protestare, orice control asupra anarhiei crescânde și a banditismului dezlănțuit.

Astfel a luat naștere și s-a dezvoltat, până la dușmănie, antagonismul dintre guvernanți și administrație - și națiunea oprimată, deznădăjduită și, în cele din urmă, în stare de falsă răzvrătire față de pseudoautoritățile dictatoriale. Fiindcă, în cele din urmă, instituțiunile constituționale au devenit simple simulacre. Nu serveau decât la falsa ratificare a actelor de simili-guvernământ ale tiraniei. Iar societatea românească, dezorientată, amintea expresia faimoasă a lui Tit-Liviu: părea că „nu mai suportă nici viciile, nici remediile”.

Acțiunea Partidului Național-Țărănesc s-a îndreptat, cum era firesc, spre temelia răului: ilegalitatea. Și a reclamat, cu un glas care a răsunat peste țară, până departe, reintrarea în lege, restituirea drepturilor furate. Un singur argument servea, uzurpatorilor, la menținerea stărilor excepționale, a stărilor propice uzurpațiunii și cortegiului ei de turpitudini: argumentul patriei în pericol, necesitățile apărării naționale. Guvernul nou s-a adresat, deci, armatei: amenință, vrea sabie, hotarele? S-a pitulat, înăuntrul, vreun dușman primejdios? Și e nevoie de suprimarea libertăților și a controlului, pentru apărarea patriei?

A răspuns oastea: nu! Și mantia care ocrotea uzurpațiunea e smulsă. Noaptea stăvilită de o vrajă rea, zece ani, asupra țării, și somnul blestemat oprit în conștiințe, s-a risipit. Făt-Frumos se deșteaptă în zorile nouă. Pentru a-i chezași un cer liber și un aer

sănătos, s-au luat măsuri ca temnicerii, involuntari, să se întoarcă la vetre. Și din clipa când legile au fost puse la adăpost de orice nouă atingere pângăritoare, încrederea care renaște în țară și în străinătate îngăduie o muncă nouă de cu adevărat incalculabile transformări. Ultimele declarații ale d-lui Maniu trasează, între două linii suitoare la nesfârșit, drumul viitorului: sub regimul legilor, realizat, pe baza liberelor alegeri, clădirea statului agrar, cu restaurarea valorilor noastre de producție, fără nesocotirea intereselor unei industrii în pruncie. Și ajutorul, întru acestea, al capitalului străin care, până acum, șovăia la hotarele unei țări bântuite de dezordinea stărilor excepționale.

E o perspectivă fantastică și nu e, totuși, decât restabilirea realităților schimonosite de închipuirea interesată și perversă a opresorilor izgoniți.

SFÂRȘITUL

Nu trebuie să fi prooroc ca să prevezi rezultatul alegerilor. Trei jefuiri de urne în trei vaste brigandajuri succesive n-au izbutit să ascundă clara votului obștească indicație. Se arăta, cu regularitate, că singurul partid existent în conștiința maselor era cel care, luptând în opoziție, izbutea să trimită, printre mamelucii frauduloși ai guvernelor uzurpatoare, un impozant grup de autentici deputați. Vreme de un deceniu, poporul n-a fost reprezentat în Parlament decât de cei optzeci de aleși constanți ai Partidului Național-Țărănesc. Ceilalți, majorități liberale sau averescane, însemnau doar minciuna, fraudă, corupția și violența. Dovada, pe lângă capetele sparte, circulările secrete, șoselele barate și satele în stare de asediu sau de izolare sanitară, sta în însăși rezultatele alegerilor imediat următoare. De îndată ce, prin jocul infam al succesiunilor de culise, liberalii sau averescanii treceau în opoziție, masivele lor majorități guvernamentale se volatilizau. Rând pe rând, puși în aceleași condiții de luptă ca și național-țărăniștii, oligarhii abia izbuteau să strecoare un fantomatic grup în noile camere, alături de compacta și netăgăduita reprezentantă a celor veșnic în opoziție.

Concluzie inexorabilă: că, în regimul constituțional de astăzi, Partidul Liberal și celelalte răzlețe formațiuni de profit și aventură, literalmente, nu pot exista.

Liberele alegeri de astăzi ne vor confirma constatarea, pe temeiul aceluiași date, inversate. După cum nu și-au putut afirma ființa față de național-țărăniști în opoziție, străduindu-se deopotrivă cu rigorile guvernamentale, poftiți acum la luptă dreaptă cu guvernul prigonilor de ieri, oligarhii vor dispărea, conștiincios, dar cu zbierete de protestare, încă o dată. Înfrângerea lor va fi, totdeodată, umilitoare nivelare. între bătrânul Partid Liberal și formațiunea încă recentă averescano-iorghistă, și chiar proaspăta echipă a Ligei Creștine, nu pot fi, în alegeri, mari diferențe. Această egalitate în nefericire e un dezastru pentru liberali, o învioreare pentru averescani, un surâs pentru ligiști. Dar enorma disproporție dintre majoritățile autentice ale "guvernului și supraviețuitorii risipiți, ai unor vremuri și apucături defuncte, are astăzi o mult mai gravă semnificație. Procesul de descompunere și eliminare început a doua zi după dezastrul din 1916 culminează și se încheie azi. Partidul istoric al liberalilor e, în sfârșit, exclus din conducerea țării. Cu toate că formațiunea solidarității de interese va mai dăinui, liberalii urmează, politicește, Partidul Conservator, în mormânt. O agonie, cu tresăriri violente și agresive, artificial întreținută zece ani după lovitura mortală a războiului, își va fi trăit, peste o săptămână, ultimul spasm. Restul e un rit, o formalitate funerară.

Iar în istoria țării noi, se deschide o paranteză uriașă. Amenințări se vestesc în cel mai apropiat orizont. Stăpân deplin pe situație, Partidul Național-Țărănesc rămâne singurul partid de guvernământ. Disproporția taberelor face ca el să nu aibă un rival. Un codru secular alături de un buchet de arbuști prizăriți pe coaste. S-a crezut că reintrarea în normal înseamnă revenirea la jocul celor două partide alterne. Și, iată, reintrarea în normal aduce hegemonia drastică a maselor producătoare. Dictatura de sus e înlocuită de dictatura de jos, legalizată prin sufragiul universal. Este de presupus că liberalii vor încerca, prin cele mai subversive mijloace, să zădărnicească o asemenea stare de lucruri. Acestea sunt amenințările Viitorului. Căci, după dezastrul politic al ultimului partid istoric,

urmează și moartea lui economică. Izgoniți din mulțime, refuzați de urne, liberalii se vor refugia între zidurile de citadelă ale instituțiilor lor bancare. Dar vor fi urmăriți și aci. Prin simpla aplicare a programului național-tărănesc și prin invazia fecundă a capitalului străin, cele câteva surcele de aur pe cari se sprijinea edificiul economic și dictatura materială a Partidului Liberal vor fi târâte și potopite ca de un puhoi de metal prețios, în topire. Toată strădania căpitanului financiar al liberalismului a tins să împiedice banul străin de a intra în țară. Toată puterea lui factice se bizuia pe punguța cu doi bani a Băncii Românești și pe controlul absolut al Băncii Naționale. Cu un capital iluzoriu, d. Vintilă Brătianu teroriza mizeria generală. Capitalul mobilier devenind, în sfârșit, o realitate creatoare, pseudobancherii și pseudoindustrialii liberali vor fi reduși la ridicula lor valoare.

Iată, pentru liberali, supremul pericol. E firesc ca ei să încerce a-l conjura, prin conjurații. Dar uneltirile vor fi supravegheate și prevenite. Și, astfel, rămâne în lăuntru țării, vacant, locul de al doilea partid de guvernământ, pe care-l vor ocupa cei ce vor ști să contribuie la acțiunea de liberare a țării în sensul națiunii producătoare și stăpână pe bogățiile ei firești.

NOTE DE PROVINCIE

Târg de mizerie, capitală de județ. Noroiul desfundă ulițele adânc. Bordură spălăcită din zăpadă și stropită cu pământ, pe lângă trotuare. La gară așteaptă briști la fel de murdare, cu vizitiul peticit, pestriț și bărbos. Calul mic și păduchios. Atmosferă rusească de ceainărie, de sanie și de floci. Floci de zăpadă, floci de barbă, cai flocoși. Se ghicește proximitatea Basarabiei, filtrând Rusia, în ceea ce are ea pitoresc și caricatural. Idealul pe aci ar fi o pereche de cizme de pâslă, într-una de iuft - dacă se poate fără parfumul caracteristic - și, în sfârșit, într-una de gumă. Nici un contact, cu acest cernoziom urban. Nici o atingere cu aceste aspre mâni, spălate o singură dată pe zi. Câte secole de apostolat, câte societăți

de binefacere, câte întreprinderi americane sunt necesare pentru a preschimba în piatră autentică aste ziduri de var murdar, aste garduri scâlciate, în gingiile lor de mocirlă suverană? Un năvălitor scârbit care ar fi pus aci o feștilă și o zăcătoare cu iarbă de pușcă, să învălmășească, într-un singur salt de purificare, această aciuire de haznale, această imagine țigănească, acest oarecare oraș, tipic moldovalah, poate ar fi făcut un serviciu națiunii cruțate și silite să se refacă între muri noi.

E mult calcar pe aci, bărbații cresc înalți și greoi, femeile inutil ciolănoase.

Statura se absoarbe o dată cu apa care pogorând în viscere dizolvă grația. Hotelul e tot ce poate fi mai patriarhal, adică mai repugnant, începând cu poezia lămpii și a garafei cu gătnița invers siluită de pahar și a servitoarei cu ciorapii trași în tirbușon și crapuloasă de osânză și jeg. Ferestrele deschise în iarnă dau drumul fantomelor ei persistente și sensibile numai nasului, supralucid.

Lemnul e, ca pretutindenii, familiar, jertfit, transformabil în comoară de jar, în cenușă, în vise. Și soneria de la capătul coridorului, și pasul necunoscut sunând din călcâi. Lavoarul, depozitul de vieți dezbrărate, în perindare, de tot ce le-a dezgustat. Se poate scrie în fundul lui, cu o surcea, un blestem al tuturor tristeților umane - și naționale -, mai ales.

VINTILESCUL DEFICIT

Dezastrul bugetar e mărturisit, în fine, oficial. Cincul și insuficientul, Vintilă, n-a crezut în una ca asta. Se zice că, în ultima-i întrevedere cu ministrul de Finanțe, a avut încă destulă sfruntare să-i confirme, rânjind câinește: Da, recunosc că există deficit. Nu atât de mare cât evaluați dv.... (d. Popovici îi vorbise de șapte miliarde și trei sferturi...). Ci numai de vreo șase miliarde... Evident situația e foarte grea, - dar v-am spus eu oare că e ușoară? Tot ce vă rog e să nu exagerați cifrele. Iar în ceea ce privește realitatea bugetară, vă desfîd să o recunoașteți oficial și să o dați în vileag.

Vorbele i-au fost aproape acestea. Numai dispoziția lor în frază a fost, firește, antigramatică. Înțelesul lor arată că d. Vintilă Brătianu își crede reputația de vistiernic ocrotită de interesele financiare ale României. Deficitul greșelilor brătieniste nu poate fi denunțat, pentru a nu da o lovitură de grație creditului țării în străinătate. Decurge de aci, pentru d. Vintilă Brătianu, un fel de privilegiu al neroziei financiare, al jafului și al sabotării averii publice. Cât timp va fi la guvern, o datorie patriotică îi poruncește să ascundă adevărul și să tăgăduiască realitatea. Trecut în opoziție, imperativul acesta se abate asupra noului guvern. Suntem siliți la tăcere și minciună. A destăinui tainele situației, părginirea tezaurului prin netrebnicia dictatorială a lui Vintilă, înseamnă a săvârși o crimă în contra statului. Păcatul trebuie ascuns și ispășit în comun. Altfel, stârnim panică în capitalul de peste hotare. De rușinea națională trebuie să roșim, noi între noi. Iar de acest sentiment și de această necesitate, profită, sarcastic, vinovatul „te desfid să dai deficitul în vileag”...

Totuși, Ministerul de Finanțe a publicat cifrele. Deficitul pe douăsprezece luni va trece de șapte miliarde și jumătate. Vestea n-a pricinuit anunțata de brătieni catastrofă. Nu s-a întâmplat nimic, cu toată deznădăjduita sfortare a capitalului liberal de a zdruncina cursul leului. Criminala încercare n-a izbutit decât să dovedească înaintea capitalului acesta în luptă cu finanțele unui stat și în fața capitalului străin, sosit întru sprijinirea leului. Ordinea s-a restabilit la bursă și știrile despre împrumut nu arată că recunoașterea francă a deficitului să fi influențat, în rău, tratativele.

Concluzia? O condamnare hotărâtă a misterului și a minciunii practicate de liberali, în chestii de buget și de finanțe. Ocultismul d-lui Vintilă Brătianu nu favoriza decât neîncrederea străinătății și panica internă, fără să izbutescă să ascundă nimic din cele de d-sa nu vroia să se afle...

Și apoi, o descalificare drastică a politicianismului nevolnic și primejdios, care într-o altă țară ar răspunde cu averea și libertatea lui pentru atâtea greșeli cu dezastruoase repercusiuni în creditul și finanțele statului.

SITUAȚIA PARTIDULUI LIBERAL

Liberalii au început campania de răsturnare. Din punctul lor de vedere nu e defel prea devreme. Alegerile le-au dovedit, dacă mai era nevoie, marea primejdie care îi paște.

E limpede, pentru toată lumea, că mersul lucrurilor, natural, nu poate duce decât la desființarea opoziției, redusă numai la câteva personalități în declin sau la o vagă clientelă bancară și administrativă, raliată, vremelnic, grație unui simț de conservare pe drept alarmat.

Guvernul stăpânește deplin o situație, care nu e normală. Căci hegemonia aceasta legitimă și absolută nu se va menține la infinit. Partidul țaranilor din România e indicat să joace un rol precumpănitor în luptele politice. În calea sa, însă, se vor ridica, treptat, adversari reali, sprijiniți pe alți factori producători din țară. Ei vor lua locul părăsit de bandele în derută ale samsarilor și profitorilor liberali cari fac figură de partid politic, a doua zi după teribila lor demascare și înfrângere electorală. Adversarii aceștia noi vor fi cu atât mai numeroși și mai puternici cu cât victoria țărănismului, prin realizarea programului național-țărănesc, va fi mai deplină. Ne despart, firește, de acea epocă, aproape două decenii, când, poate, unii din noi, îi vor trăi numai începutul.

Pentru teoreticienii sistemului de două partide, slăbiciunea electorală a liberalilor a fost o grea lovitură. „Al doilea” partid nu există, nici în stare de rudiment. El se va dezvolta destul de repede, sub un nou regim economic ieșit chiar din aplicarea principiilor național-țărăniste, ca un contraconcurrent. Dar el nu va fi Partidul Liberal. Și perioada lui de creștere reclamă cel puțin douăzeci de ani. Care Vintilă, și care Tancred poate aștepta atât? Câte ambiții și interese, periclitare de răsturnările actuale, se vor resemna în fața destinului întrezărit?

Astfel că, deși asistăm, cu ochi cari văd dincolo de vălul aparențelor, la străduințele oculte ale unei fracțiuni liberale, condusă de I. G. Duca, de a se adapta noilor împrejurări, și de a se reface potrivit noilor date și viitorilor factori, e de presupus, totuși, că Partidul Liberal a intrat în rânduri strănse și cu deznădejde în precipitata campanie de răsturnare dezlănțuită azi. Pentru liberali,

înlăturarea guvernului național-țărănesc e o chestiune de viață și de moarte.

A ci stă toată problema politică pentru liberali: să trântescă, prin punere de piedică, guvernul național-țărănist înainte să apuce acesta să-și realizeze reformele. Zece ani de zile liberalii au izbutit să împiedice normala evoluție a țării, guvernând și stăvilind viitorul printr-o legislație artificială. Această operă infamă e amenințată azi din toate părțile. Orice act al noului Parlament e o smucitură directă a lanțului petrecut pe după grumazul liberal. Cu nici un preț! Niciodată! (cum stă scris pe hărțile de propagandă ale Ungariei postbelice)... Parlamentul cel nou nu trebuie să lucreze! Cu înverșunare, deci, iureșul a fost pornit. Cu maximum de re-credință. Cu o stăruință în minciună, în fals și în calomnie, care trădează sfruntările posomorâtului Vintilă Brătianu, vistiernicul inexistentelor împrumuturi, regizorul sesiunilor extraordinare, legiferatorul de farse și iluzii financiare trâmbițate prin Mesaj regal.

Mijloacele direct revoluționare nu repugnă liberalilor, dar e de presupus că nu se vor servi de ele, decât la extrema limită.

Pentru moment, ei vor încerca, în primul rând, să ralieze restul opoziției parlamentare sub steagul liberalismului. E o mișcare ce le-a izbândit în toate prilejurile. În folosirea diverselor rivalități, politicianismul liberal a vădit, totdeauna, măiestrie.

În afara Parlamentului, liberalii vor uza de sistemul de sabotare financiară și administrativă pe care l-au înlesnește aparatul lor de funcționari și agenți din legații, ministere, autorități și din instituțiuni. În practica de toate zilele, va domina metoda provocațiunii. Cuvântul de ordine este: cât mai multă dezordine. Pentru a pricinui astfel o încetinire și o *encrassare** a funcțiunilor statului, pentru a isca o atmosferă de dezorientare și de anarhie, pentru a da un aspect de neputință actelor guvernului. Bineînțeles, toate acestea,acompaniate de vehemente și repetate și asurzitoare reclamațiuni și intrigi la Regentă. Până când se va simți din nou nevoia unui guvern „tare și cu experiență”. Tăria, experiența și priceperea d-lui Vintilă Brătianu, vistiernicul deficitar, disimulatorul golului de 7 miliarde.

* *Encrasser* (franc.) = a îmbâcsi, a murdări.

Guvernul prevede toate acestea. Dar n-a luat încă nici o măsură. Ne vom face o sadică și o patriotică datorie și plăcere să-l determinăm pe calea gesturilor de strictă și legală precauție. Operă preventivă în fața iminentelor intrigi și a sabotajului care a și început. Operă defensivă, în fața eventualelor lovituri de stat prin cari liberalii vor să revie la manoperile de culise din zilele lui Ferdinand I.

INTERIORUL MODERN

Nimic mai onest și mai categoric decât comerciala invitație: *Vizitați și vă veți convinge*. Am fost ispițiți să o utilizăm ca *motto*, în capul acestor rânduri. Totul, altfel, ar părea o apărare sau o propagandă a formelor noi de artă, cari și-au găsit o expresie concretă și aplicată, în atelierile de mobilă, legătorie și decorație ale lui Maxy și în cele câteva clădiri (pilde de sobră eleganță, confort și ieftinătate) ale arhitectului M. Iancu, știut publicului ca pictor și desenator. Dovada vitalității acestei arte o face însăși biruința ei în domeniul utilului. Pe terenul acesta s-a produs, în ultimii ani, și împăcarea dintre artistul nou și mulțime. Ceea ce, prin simplitatea elementară a noutății, părea incomprehensibil sau absurd într-un tablou sau într-o sculptură modernistă (luăm termenii în sensul lor cel mai general), a fost găsit foarte lă locul lui într-o mobilă, într-un bibelou, într-o țesătură. A fost înțeles, cu o entuziastă promptitudine, într-o casă dezbărată de curba superfluă și de podoabele aglomerate pe fațadă. Arta nouă aplicată a căpătat o expresivitate și o forță persuasivă pe care adversarii ei teoretici n-au prevăzut-o. E o luptă câștigată. Ritmul precipitat al vremii, spiritul ei ofensiv și precis, a îmbrăcat stilul lapidar al formelor pure. Năvala cucerește marile orașe, înalță cartiere și monumente de o limpezime atât de deplină, dictată de materialuri în descătușarea lor spre linia dreaptă orizontală, că pare ciudată și străină. E impresia pe care ți-o face un chip știut, în clipa când i-ai descoperit adevărata semnificație. Credeam că ne cunoaștem epoca, trăind într-însa. Fața ei autentică ni s-a revelat de-abia acum.

Construcția nouă în care ornamentele se nasc din chiar dezvoltarea ei liniară și se încorporează strict, fără adaosuri perimate, comandă o întreață refacere a mobilierului și a decorației interioare după legile spațiului inclus. Observăm că, în mai toate construcțiile noi, arhitectul și-a limitat concesiile, sau robia, la exteriorul - să-i zicem stilul - clădirii. În repartizarea spațiului interior, a fost constrâns să se supună modernismului. Aproape toate „interioarele” burgheze acuză deci un anacronism, sau un contrast hibrid între încăpere și mobilierul stupid al dezorientării ultimilor treizeci de ani.

În atelierele Academiei de Arte Aplicate din str. Câmpineanu 14, conduse de Maxy, veți găsi ceea ce gustul d-voastră n-a deslușit. Soluția problemei, pe care ați presimțit-o plimbându-vă prin dezacordul variat al interioarelor d-voastră, e acolo. Nu vă așteaptă nici chinezisme, nici japonerii, nici un Orient factice, nici un secol dezgropat. Dar în toată amănunțimea lucrurilor ce vă sunt de folos și de trebuință, veți constata iscusita și armonioasa întrebuițare a materialelor orânduie, fără contorsiuni, în spațiu. Aici, suprafața și culoarea își recâștigă drepturile sau sunt impuse la cuvenitul bir. Linia rămâne distanța cea mai scurtă între două puncte, dar, în puritatea ei ideală, ghicești ritmul și elanul. Aci, materia se destăinuie în varietatea ei infinită și își afirmă valoarea și vitalitatea. Gama spațiilor e sporită, minunea realității, pe această cale, se talmăcește, prin simpla ei întrebuițare fără neglijențe și fără disprețuire. Elementele, aci, colaborează, de aproape sau de departe.

Veți vedea cum o lampă electrică poate fi un monument mic fără să vă stânjenească. Veți vedea metalul supus unei sclavii delicate, strălucind într-un serviciu de ceai. Covorul nu mai e un privilegiu al trecutului, al Orientului și al satului: veți vedea covorul modern și pe el divanul, scaunul, biroul secolului al XX-lea.

Academia lui Maxy, nu e o întreprindere, ci o școală. E un efort care s-a dezvoltat fără sprijin de nicăieri, înspre biruință. Am vrea să dăm cuvintelor noastre sonoritatea aplauzelor și puterea de înduplecare a reclamei convinse și cinstite: ***O vizită la Maxy nu costă nimic; atelierul este deschis toată ziua; vizitați și vă veți convinge!***

TAXE PE AUTOMOBILISM

Se anunță prin mesaj noi taxe pe automobile. Veniturile cari vor rezulta nu pot, desigur, să fie prea mari cu tot impozantul număr de asemenea vehicule în Capitală. E vorba, de bună seamă, de crearea unui venit durabil, iar nu de o măsură pentru stârpirea mașinilor, cum în grabă, și greșit, s-a interpretat. Noile taxe nu constituie un act de „țărănism” al actualului guvern. Nu suntem în fața unui îndemn retrograd și constrângător, de întoarcere la brișcă și la carul cu boi. Asemenea măsuri se iau, de la un timp, sub influența unui sentimentalism bine subvenționat, numai în literatură, și cu un rezultat, totdeauna, ineficace. Literații abandonează muza rustică și o înșeală, de câte ori au prilejul, cu succes și cu temperament. E timpul, deci, ca țărănismul să treacă, din literatură, în politică și în economie, și, dacă nu ne înșelăm, chiar acesta e rostul noului regim. Asta nu înseamnă, însă, că ne îndrumăm spre idilele lui Coșbuc și că, de-acum înainte, pe străzile Capitalei, mașina automobilă va fi privită ca un fel de „lucru dracului” însuflețit și mișcat de o forță necurată. Taxa pe automobile nu trebuie și nu va zădărnici epurarea circulației. Taxa va privi automobilele de lux cari au cotropit, cu eleganță e drept, Bucureștii. Căci din punctul de vedere al mulțimii vehiculelor de lux, capitala României ocupă, în chip paradoxal, al patrulea loc între metropolele Europei. Întrecem, sub acest raport, nobila și vechea Vienă. Avem o categorie numeroasă de oameni înstăriți, proprietari de mașini de agrement, și cari vor fi constrânși să cedeze statului, din surplusul lor, încă o infimă parte.

Noua taxă se va feri (și trebuie să se ferească) de a izbi în mașinile de piață și în cele de transportat mărfuri, căci e o chestie de umanitate și de civilizație, și de economie în toate privințele, ca birjile, căruțele și camioanele să dispară cât mai curând de pe asfaltul zdrențaros al marilor orașe. Aceasta, chiar într-un stat țărănist, care va distinge ușor între taxe asupra automobilismului considerat ca un sport și ca un lux, și taxe asupra automobilelor, aceste unelte de biruit spațiul și de scurtat timpul.

TEMPI PASSATI

Jean se înțelege cu Nicoară, șef de grup și directorul ziarului, să candideze în Maramureș. Candidatul nu cunoștea ținutul, decât din legenda întunecată a lui Dragoș Vodă. Porni însă, cu însuflețire, după ce mai culesese cele câteva informațiuni cari îi vor îngădui să se improvizeze orator înflăcărat al acelor locuri. Maramureș e o țară pietroasă, acoperită de păduri, animată de fierăstraie și exploatațiuni. Un program de asigurări în contra accidentelor de muncă i se desfășură în minte. Locuitorii duc lipsă de făină și mălai. În cuvinte, Jean avea să li le distribuie din belșug. Populația din târguri și orașe e evreiască, în majoritate. I se va adresa, deci, într-o nemțească alterată, din care și-a notat cele câteva zeci de vocabule cari trebuiau scâlciate neapărat.

...Orășelul se risipea pe un platou sterp, la umbra câtorva disproporționate și albe catedrale fără nici un stil. În rătăcirile-i repețite, Jean descoperi și o biserică românească, umilă, sfioasă, și sfinți șterși. Apoi, mai mult din lemn decât din zid, o cazarmă dreptunghiulară, ca un munte geometric de cretă, în care s-ar fi putut adăposti orașul tot. Restaurantul, apoi, în care îi fu cu neputință să capete apă de fântână, fiindcă de la descoperirea unui izvor fetid și sălcui, nu se mai consuma decât unda lui binefăcătoare și grețoasă, din care pricină tot ce era potabil, din porunca zânelor ofensate, secase până într-atât, că nu se mai găsea nici pentru spălat. Jean încercase să intre în vorbă cu chelnerii, cu fata care poartă coșul de pâine, cu trecătorii, cu patronul, cu casierita. Dar, fiindcă nu știa ungurește, se alesese cu un răspuns de silabe răspicate, și fără replică. Vizită autoritățile. Funcționarii vorbeau ardeleneste. Cunoscu și pe prefectul în trecere pe acolo, bucureștean. Un bărbat masiv, înalt ca un portal, cu figura de uriaș, cu pumnii enormi, care îi mărturisi, simplu și clar, că alegerile, cu rezultat cu tot, au fost hotărâte de el, ca reprezentant al guvernului, în înțelegere cu șeful organizației minoritare evreo-maghiare... îl sfătui, prietenește, să renunțe, fiindcă nu va izbuti pesemne nici să îndeplinească ceea ce se numește depunerea candidaturii, ceea ce reclamă vreo cincizeci de semnături cetățenești, necum să se facă ales deputat cu majoritate de voturi. Și, fiindcă pe figura lui Jean

I
I

ceti un început de protestare vehementă, „n-ai decât să încerci - adaogă - și din parte-mi îți urez deplin succes, va fi singurul mijloc să nu te plictisești în monotonia asta ostilă”. Îi lămurii că tipograful e liber să tipărească orice și îi dădu chiar o recomandatie pentru a-i obține reducere de preț. Sala de întrunire e liberă - „dar nu în seara asta când directoarea Școlii profesionale a organizat un festival artistic”. Poți să te duci unde vrei, în oraș, în comune, la unguri, la români, la evrei, și dacă vei izbuti să te faci ascultat și înțeles, uite, te proclam ales din oficiu! Și prefectul îi dădu întâlnire peste câteva ore, la festival, strângându-i viguros mâna nervoasă și albă în laba lui încăpătoare și încordată.

Jean se refugie, din nou, pe o bancă în grădina publică, unde cel puțin putea să deseneze în nisip cu vârful bastonului tot felul de cuneiforme și ieroglife, semne ale perplexității sale. Planurile și iluziile cu cari promise la drum se risipiseră fără să-i lase nici păreri de rău, ca și cum ar fi fost nu hotărâri bărbătești, ci simple veleități distrate și puerile. Sinceritatea bonomă a prefectului, cele văzute, apoi, de el însuși, intuiția sa, nu-i dădeau cuvânt să se îndoiască, să reacționeze, să încerce.

Seara, între acestea, înainta din fundul aleelor, cu pipăiri de umbre plâpânde, cu apariții line de stele renovate. Apoi, ca un adaos inevitabil, o goarnă izbucni stingerea, larg, grav, cu vibrații de legendă. Se depărtau glasuri de copii întârziați. Jean fu învăluit ca într-o pace albastră. Își aminti de Bucureștiul nebunit de ziare și de manifeste.

I

- Iată-mă în plină campanie electorală, - gândi el.

GUVERNUL ȘI FUNCȚIONARI

A fost una din temele de predilecție ale campaniei liberale în alegeri: soarta vitregă pe care guvernul o pregătește funcționării, prin decimare. Într-adevăr, noii miniștri au hotărât și au executat, din primul moment, eliminarea inutililor. Diurniști și supranumerari șterși de pe statele de salariu, au restituit bugetului câteva sute de milioane. Această măsură n-a pricinuit nici o dezordine în servicii.

Iar în mica burghezie biurocratică nu s-a remarcat nici o înțelegere de mizerie. Au fost concediați oameni inutili în biourile lor. Veritabili paraziți bugetari, și ale căror prelevări mensuale asupra veniturilor obștești nu constituiau, nicidecum, izvorul de trai unic. Totuși, cu ajutorul presei liberale, s-a dat alarma în administrația statului. În timpul operațiilor electorale a fost vădită surda ostilitate a unei fluctuante fracțiuni de funcționari împotriva guvernului. Bineînțeles, pierderea în parte, sau în total, a tradiționalei zestre guvernamentale, n-a influențat - s-a văzut - întru nimic rezultatul alegerilor. Dimpotrivă. Expectativa forțată a administrației, care altădată era constrânsă să dea concurs efectiv guvernului, a contribuit la păstrarea atmosferei de puritate și legalism în jurul urnelor.

Ar fi, însă, nedrept ca sentimentul de neîncredere a câtorva slujbași fără atribuțiuni să cuprindă masa muncitoare și sărăcită a funcționarilor publici. Un fior de nesiguranță le străbate rândurile și le întunecă memoria. Să amintim ceea ce nu trebuie să se uite: funcționăria a fost sărăcită și umilită de d-l Vintilă Brătianu. El le-a cerut toate jertfele, de zece ani încoace, jertfe de foame și răbdare. El le-a înmulțit rândurile, înăbușindu-le cu favoriți, cărora li s-a distribuit, în diurne și subvenții, leafa ce se cuvenea funcționarului de carieră. Și, în sfârșit, el a fost creatorul acelor ciocoimi biurocratice, nule, inutile și hrăpărețe, constituită în mafie de spionaj brătienist și de tâlhărie sistematică, și mai mult sau mai puțin legală, a averii statului.

Iar după toate acestea să nu se uite, fiindcă n-au trecut nici trei luni de atunci: tot d. Vintilă Brătianu a proclamat necesitatea economiilor bugetare și, bineînțeles, tot pe seama funcționarilor. Știa ce face nesocotitul vistiernic care după un an de tratative cu străinătatea, aducea țării un spor de sarcini de un miliard pe an; miliardul acesta trebuia economisit din lefurile funcționarilor. Miliardul acesta, rezultat din revalorizări, nu poate fi ocolit. Pe lângă deficitul de șapte miliarde al d-lui Brătianu, acest miliard a fost, vrând-nevrând, înscris în cheltuielile neproductive ale anului 1929. Trebuie plătit. Fostul prim-ministru îl scotea din foamea funcționarului strângându-i centura.

Noi ne-am gândit la fabuloasa avere a Brătienilor. Dar nu noi suntem guvernul, iar vremile sunt prea placide pentru asemenea drepte și eroice remedii... Un amănunt mai mult: d. Brătianu își

pusese în aplicare sinistrul proiect al economiilor concediind femeile diurniste din Ministerul Finanțelor. Acest misogin posac, acest impotent trist și înăcrit, acest jumătate-om trimitea în cortegiul prostituției încă un contingent de femei cărora le smulgea carnetul de funcționară și le pregătea, inconștient, conducută de prostituată și foaia de spital, inevitabilă.

Firește, peste toate considerentele sentimentale problema funcționarilor rămâne acută și întreagă. Informațiunile noastre, însă, ne spun că guvernul nu se va depărta de îndatoririle sale de umanitate. În măsurile ce se vor lua, cifrele nu vor avea primul cuvânt. Pletora de funcționari se va remedia treptat. Mai întâi, prin excluderea mandarinilor biurocratici inutili, prin împrumutarea lor rațională. Considerentele politice nu au ce căuta, deși e vorba de acei funcționari al căror rost e mai mult politic decât administrativ. Căci ținta finală a guvernului e: scoaterea administrației din politică. Se vor suprima, apoi, din funcțiuni cumularzii. Ei vor fi reduși, cum e și drept, la o singură slujbă, deci la o singură leafă. Se va face o nouă repartiție a funcționarilor, prin descongestionarea unor servicii inutile aglomerate, și prin încadrarea necesară a serviciilor neglijate. Această operațiune, desigur, va fi aplaudată de toată lumea. Prin ea, își vor găsi întrebuințare până și diurniștii până azi fără atribuțiuni. E loc de muncă, destul, chiar în administrația statului. Incuria e pricinuită de aglomerările fără rost. Și se vor dicta măsuri pentru a evita fluxul viitorilor funcționari și îndrumarea națiunii către alte munci mai productive. Față de problema funcționarilor, lozinca guvernului actual rămâne: ordine și umanitate. Fără concedierile sălbatice proiectate de d-l Vintilă Brătianu.

DE LA IDEOLOGIE LA ACȚIUNE

În sfârșit, Camerile lucrează. Nu se poate spune că nu s-a intrat în materie cu destulă repezițiune. Foarte curând, vom avea un buget votat și, de bine de rău, un buget echilibrat. Țara va izbuti să ispășească greșelile și neroziile financiare ale netrebnicului vistiernic, Vintilă Brătianu. Concomitent sosesc bune vești din

străinătate. Pelerinajul comic și hidos al liberalilor, după un împrumut, a costat statul un miliard pe an: revalorizările. Cifra e înscrisă în noul buget. Nici sfruntatul și patrioticul mincinos, Vintilă Brătianu, nu o mai poate tăgădui. Se pare, însă, că suntem pe cale de a căpăta și târzia contravaloare a atâtor sacrificii anticipate: un împrumut, pe care aceeași netrebnicie a aceluiași Vintilă Brătianu a izbutit să-l determine cât mai precar cu puțință: împrumutul *in extremis* al unui falit și al unui suspect.

Revoltător și extraordinar e faptul că, două luni de la prăbușirea lor, liberalii sunt pretutindeni în ofensivă.

Ei, cari au născocit și aplicat furtul de urne, violența și crima în alegeri, se plâng că ultimele alegeri n-au fost libere.

Ei, banda de samsari și de hoți legali și ilegali (ne dăm bine seama de sensul cuvintelor: hoți legali și ilegali comandați de sceleratul posac, de cămătarul sinistru, de maniacul avid, Vintilă) au cutezat să bâlbâie vași învinuiri de necinste împotriva unui deputat ardelean din majoritate.

Și în tot acest timp, creaturile și agenții acestei coterii de prădare a statului, rămași în posturile lor de observații și de spionaj, rămași în ministere, rămași la Banca Națională, rămași în instituțiile și în întreprinderile publice, continuă opera lor de delațune și de sabotare a funcțiunilor statului și a actelor guvernului.

Ce face guvernul, față de această stare de lucruri?

Se pierde în considerațiuni transcendente de artă politică, ori în construcțiuni teoretice asupra statului țărănesc, ori în migăloase considerente de legalism aplicat?

Sau înțelege, bizuit pe imensa forță și pe marele prestigiu pe care i-l dau mulțimile (țăranii, lucrătorii și intelectualii) să pornească acțiunea producătorilor împotriva paraziților?

Căci uzurpatorii de ieri nu fac ideologie.

Uzurpatorii de ieri sunt conspiratorii de azi.

ȘAPTE MILIOANE

E mai ușor să compui o listă ministerială decât să numești un director la Teatrul Național. E mai ușor să realizezi economii

bugetare de un miliard prăvălind în mizerie, în aventură și în prostituție mii de familii funcționărești, decât să suprimi din socoteala risipelor inutile bacșișul unei cabotine... E vorba, firește, de cele șapte milioane lei, imperiala subvenție oferită sub trecutul regim, d-nei Măria Ventura. O pârție îngustă de poleială, de la Paris la București, pentru minunatele picioare ale divei binevoind să calce solul natal și inima noastră de lut, o dată pe an. Dacă darul acesta s-ar fi făcut din caseta particulară a vreunui prinț de finanța, sau autentic, am fi aplaudat și am fi mulțumit gestului acesta de leonină împărțeală. Dacă același dar s-ar fi desprins dintr-o vistierie publică, potopită de monedă adevărată, publicul ar fi întâmpinat, poate, cu un surâs, ușurința dregătorilor. Trăim însă, ani grei de sărăcie, jaf și scumpete. E foamete în nordul Olteniei și în Basarabia de jos. Sute de funcționari au rămas de sărbători fără slujbă. Producția și finanțele sunt în starea în care le-a lăsat bicisnicia d-lui Vintilă Brătianu. Și în asemenea împrejurări, un mănunchi de impresari găsesc cu cale să smulgă d-lui Aurel Vlad, ministrul Artelor, șapte milioane pentru Măria, divina Mărioară. Iar când Consiliul de Miniștri suprimă din buget capitalul galanteriilor pe socoteala statului, asaltul impresarilor caută căi furișe pentru a petrece totuși, prin tezaurul public, degetele fine și experte ale Venturii.

Se zvonește că pe această chestiune, peste mizeria generală, ar interveni un acord sacru între partide. Căci în joc ar fi interesele superioare ale artei,

...Ale artei cu „r” franțuzesc.

NOTE, COMENTARII, VARIANTE

1927

La începutul anului 1927 Ion Vinea era redactor parlamentar și politic la *Adevărul*, funcție pe care o deținea din iunie 1926. El mai lucrase în redacția vechii și prestigioasei publicații în anii 1921-1922, când semnase mai ales cronici și articole literare.

(p. 3) CITITORUL ȘI CARTEA

Adevărul, an. 40, nr. 13208, 8 ianuarie 1927, la rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. V.”.

(p. 4) ANUL PARLAMENTAR

Adevărul, an. 40, nr. 13209, 10 ianuarie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Bilanțul anului parlamentar 1927 este făcut în spiritul antiliberal și antibrătienist caracteristic lui Vinea. Deși liberalii nu mai erau la putere (din 30 martie 1926 puterea fusese preluată de un guvern condus de generalul A.I. Averescu), influența Brătienilor în viața politică se menținea la cote foarte importante.

(p. 7) D. C. ARGETOIANU DESPRE LEGEA PRESEI

Adevărul, an. 40, nr. 13211, 12 ianuarie 1927. Semnat: „I. V.”.

Constantin Argetoianu (1871-1955), om politic cu o lungă și sinuoasă carieră în viața publică de la noi. A fost membru fondator al Partidului Poporului, alături de generalul A.I. Averescu. În 1923 se desparte de Averescu și se apropie de partidul Național al lui N. Iorga. După fuziunea acestuia cu partidul Țărănesc, în septembrie 1926, Argetoianu părăsește Partidul Național, nemulțumit că nu i s-a rezervat un post de vicepreședinte în noul partid constituit.

Vinea a manifestat o atitudine critică față de acest politician cu temperament puternic, foarte independent, și cu un mod de exprimare direct și brutal. Dar, între timp, gazetarul evoluează spre o atitudine mai echilibrată și mai obiectivă, ceea ce se poate vedea din succesiunea portretelor pe care i le face lui C. Argetoianu de-a lungul anilor (vezi articolele *Cow-boy*, în voi. V, p.400; *Impresarul*, în voi. VI, p. 20).

(p. 10) ASIGURAREA NEGUSTORILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13218, 20 ianuarie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 11) CONFLICTUL DINTRE LIBERALI ȘI GUVERN

Adevărul, an. 40, nr. 13218, 20 ianuarie 1927. Semnat: „Aid.”.

La începutul anului 1927 în sânul Partidului Poporului, aflat la guvernare, se dezvoltă un curent de emancipare de sub tutela Brătienilor. Promotorul acestui curent era Mihail Manoilescu, subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe. Vizita lui Manoilescu în Italia - la care face referire Vinea - avea ca scop o intervenție pe lângă Mussolini în favoarea ratificării de către Italia a Tratatului de la Paris privind unirea Basarabiei cu România.

(p. 12) PRIMA ȘEDINȚĂ DE DUPĂ VACANȚĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13220, 22 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

O dată cu redeschiderea lucrărilor Parlamentului, Vinea își reia rubrica „Buletinul Camerei”. Sub titlul rubricii figurează și mențiunea „Incinta”, care uneori devine ea însăși titlu al rubricii.

(p. 13) PROIECTUL REORGANIZĂRII C.F.R.-.

Adevărul, an. 40, nr. 13221, 23 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p.15) ȘEDINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI

Adevărul, an. 40, nr. 13222, 26 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 16) CRITICILE ADUSE PROIECTULUI DE ORGANIZARE
A C. F. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13224, 28 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 17) SOLIDARITATEA PARTIDELOR FAȚĂ DE DECIZIA
TRIBUNALULUI ARBITRAL DIN PARIS

Adevărul, an. 40, nr. 13225, 29 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

În legătură cu recunoașterea internațională a Tratatului de la Trianon, România a întâmpinat dificultăți mulți ani după semnarea acestuia, în 1920. Conte Appony, reprezentantul Ungariei la Liga Națiunilor, a ridicat problema pretențiilor de revizuire a Tratatului, dar a primit replica strălucită și categorică a lui N. Titulescu. Ulterior, „optanții” unguri, nemulțumiți de decizia luată la Geneva, au recurs la Tribunalul Arbitral din Paris, unde reprezentanții României au ridicat incidentul de incompetență, deoarece nu se putea admite rejudecarea unei cauze judecate deja în țară, Adunarea Deputaților, în ședința din 29 ianuarie

1927, a emis o moțiune prin care nu recunoștea competența Tribunalului Arbitral de la Paris în chestiunea optanților maghiari, moțiune semnată de reprezentanții tuturor partidelor politice.

(p. 18) COMUNICĂRI ȘI CONTINUAREA DISCUȚIEI PROIECTULUI
DE REORGANIZARE C. F. R.

Adevărul, an. 40, nr. 13226, 30 ianuarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 19) [ZIUA CELOR TREI GENERALI]

Adevărul, an. 40, nr. 13227, 1 februarie 1927; fără titlu, la rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 21) ISTORICUL TRATATULUI FRANCO-ROMÂN

Adevărul, an. 40, nr. 13227, 1 februarie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 23) DOUĂ ÎNFRÂNGERI LIBERALE

Adevărul, nr. 40, nr. 13229, 3 februarie 1927; rubrica „Buletinul Parlamentar”. Semnat: „I. Vinea”.

Liga Apărării Național-Creștine (L.A.N.C.), organizație politică de dreapta, înființată de A. C. Cuza în 1923, la Iași, a participat pentru prima oară la alegeri în anul 1926, obținând un procent de voturi care i-a permis să fie reprezentată în Parlament prin zece deputați.

(p. 24) INCINTA CAMEREI PE ZIUA DE IERI

Adevărul, an. 40, 13231, 5 februarie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

După venirea la putere a guvernului generalului Averescu, relațiile dintre acesta și opoziție au cunoscut o evoluție sinuoasă. Partidul Național-Țărănesc nu vedea cu ochi buni o colaborare cu averescianii, pe care-i suspectau că fac jocul liberalilor. Pentru a „testa” gradul de independență al guvernului față de liberali, Ion Mihalache a făcut, cu prilejul unei adunări desfășurate la Craiova pe 24 ianuarie 1927, o declarație incendiară împotriva „actului de la 4 ianuarie” (renunțarea principelui Carol la tron). Reacția guvernului a fost extrem de promptă: a interzis publicarea declarației vicepreședintelui Partidului Național-Țărănesc și a confiscat ziarele care o tipăriseră.

Cum arată și Vinea în cronica sa, Averescu a vorbit în fața Parlamentului ferm și netulburat, afirmând: „Chestiunea dinastică este închisă și orice discuțiuni asupra ei nu pot decât să ducă unele spirite în rătăcire [...]. Deasupra tuturor legilor se ridică legea siguranței statului”. După acest episod punțile de colaborare între Partidul Național-Țărănesc și guvern s-au rupt. (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu. *Istoria Românilor în secolul XX*, București, Editura Paideia, 1999, p. 173-174.)

- (p. 27) [DISCURSUL D-LUI D. R. IOANIȚESCU]
Adevărul, an. 40, nr. 13233, 8 februarie 1927; fără titlu, la rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 28) ÎNFIINȚAREA FABRICILOR DE LOCOMOTIVE
Adevărul, an. 40, nr. 13234, 9 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 29) VOTAREA LEGII FABRICILOR DE LOCOMOTIVE
Adevărul, an. 40, nr. 13235, 10 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 30) ÎNFIINȚAREA INSTITUTULUI DE HIGIENA
Adevărul, an. 40, nr. 13236, 11 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 31) COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI
Adevărul, an. 40, nr. 13237, 12 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 32) MAȘINA DE VOTARE DE LEGI
 FUNCȚIONEAZĂ BINE
Adevărul, an. 40, nr. 13238, 13 februarie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 33) CAUZELE EȘUĂRII VASELOR S. M. R.
Adevărul, an. 40, nr. 13240, 16 februarie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
 Din cauza unei furtuni pe Marea Neagră, vapoarele „împăratul Traian” și „Durostor” ale Societății Maritime Românești au eșuat în ziua de 15 februarie 1927, la Comorova, lângă Tuzla, fără a se înregistra victime omenești.
 Luându-se furat de condei, cronicarul parlamentar n-a mai răspuns titlului anunțat - pe tema căruia au avut loc câteva interpelări în Cameră - și s-a lansat într-un pamflet împotriva ministrului de Finanțe, I. Lapedatu.
- (p. 35) INTERPRETAREA LEGII AGRARE
Adevărul, nr.40, nr. 13241, 17 februarie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
 Vezi nota de mai sus.

- (p. 35) NEVOILE INVALIDIZILOR ȘI ORFANILOR
 DE RĂZBOI
Adevărul, an. 40, nr. 13242, 18 februarie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
 Din nou, Vinea se abate de la titlul propus de ziar. în ziua de 16 februarie s-au discutat în Cameră aspecte ale Legii agrare și modificarea unor articole din Legea I.O.V.R. (Invalidi, orfani și văduve de război).
- (p. 36) AMNISTIAREA DELICTELOR ELECTORALE
Adevărul, an. 40, nr. 13243, 19 februarie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 38) ASISTENȚA INVALIDIZILOR, ORFANILOR
 ȘI VĂDUVELOR
Adevărul, an. 40, nr. 13244, 20 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”, semnat: „I. Vinea”.
- (p. 38) ACȚIUNEA DR-ULUI LUPU
Adevărul, an. 40, nr. 13245, 22 februarie 1927. Semnat: „Aid.”.
 Dr. Nicolae Lupu (1876-1946), politician cu o lungă carieră în viața publică. La început a făcut parte din Partidul Liberal, pe care l-a părăsit în anii primului război mondial. S-a bucurat de simpatia socialiștilor și numele lui a figurat adesea în zările lui Cocea, unde Vinea era colaborator. După război, a devenit lider al Partidului Țărănesc (1924-1926), cea mai combativă forță a opoziției antiliberale. în 1926, când a avut loc fuziunea Partidului Țărănesc cu Partidul Național, dr. N. Lupu a votat împotriva. A rămas în continuare nemulțumit de felul în care Iuliu Maniu conducea Partidul Național Țărănesc, nou creat.
 în articolul lui Vinea, dr. N. Lupu evocă momentul - recent la acea dată - când ultima picătură a umplut paharul nemulțumirii sale: la 24 ianuarie 1927, Ion Mihalache a făcut o declarație incendiară privind criza dinastică, în urma căreia Parlamentul și premierul Averescu i-au pus la punct cu severitate pe național-țărăniști (vezi articolul *Incinta Camerei în ziua de ieri*, p. 24 și nota de la p. 573 în consecință, dr. N. Lupu a inițiat o sciziune în Partidul Național-Țărănesc, părăsind partidul împreună cu un grup de politicieni importanți; la 19 februarie 1927 el a înființat, împreună cu aceștia, Partidul Țărănesc.
- (p. 41) REORGANIZAREA I.O.V.-ULUI
Adevărul, an. 40, nr. 13246, 23 februarie 1927, rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 42) PROIECTUL I.O.V. A FOST LUAT ÎN CONSIDERARE
Adevărul, an. 40, nr. 13247, 24 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 43) DECLARAȚIA D-LUI DR. LUPU LA CAMERA
Adevărul, an. 40, nr. 13248, 25 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vinea”.
în legătură cu sciziunea Partidului Național-Țărănesc inițiată de dr. N. Lupu
vezi nota de mai sus.
- (p.45) COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI
Adevărul, an. 40, nr. 13249, 26 februarie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 46) MANIFESTAȚIA PARLAMENTULUI
PENTRU RATIFICAREA ITALIEI
Adevărul, an. 40, nr. 13260, 11 martie 1927. Semnat: „I. V.”.
Recunoașterea internațională a unirii Basarabiei cu România, adică ratificarea
Tratatului de la Paris semnat în 20 octombrie 1920., a avut loc cu întârziere:
Marea Britanie l-a ratificat în 1922, Franța în 1924, iar Italia abia în martie 1927.
Bucuria românilor și manifestațiile, în Parlament și pe stradă, erau deci justificate.
- (p.47) SOC. I.A.R. ȘI CHESTIA AVIOANELOR
Adevărul, an. 40, nr. 13261, 12 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 48) UN INCIDENT CU DEDESUBTURI
Adevărul, an. 40, nr. 13262, 13 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 50) ȘEDINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI
Adevărul, an. 40, nr. 13263, 15 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 51) ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ
Adevărul, an. 40, nr. 13264, 16 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

- (p. 52) ORGANIZAREA CAMERELOR DE MUNCĂ [2]
Adevărul, an. 40, nr. 13265, 17 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 53) LEGEA CAMERELOR DE MUNCĂ
Adevărul, an. 40, nr. 13266, 18 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 54) CHESTIUNEA AVIOANELOR ȘI COMISIOANELOR
DATE SOC. I.A.R.
Adevărul, an. 40, nr. 13267, 19 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 55) DISCUȚIA PROIECTULUI CAMERELOR DE MUNCĂ
Adevărul, an. 40, nr. 13268, 20 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 56) ȘEDINȚA DE SÂMBĂTĂ A CAMEREI
Adevărul, an. 40, nr. 13269, 22 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
La 19 martie 1927, Ion Lapedatu, ministru de Finanțe, demisionează; în
locul său, primul-ministru, generalul AI. Averescu, preia și Finanțele.
- (p. 57) SALUTUL PENTRU ESCADRA ȘI POPORUL FRANCEZ
Adevărul, an. 40, nr. 13270, 23 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.
- (p. 58) CHESTIA TABERELOR DE INSTRUCȚIE
Adevărul, an. 40, nr. 13271, 24 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „V.”.
- (p. 58) ÎN MEMORIA LUI SANDU-ALDEA
Adevărul, an. 40, nr. 13272, 25 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „V.”.
- (p. 59) INGERINȚELE DE LA TELEORMAN PROVOACĂ
SCANDALURI
Adevărul, an. 40, nr. 13273, 26 martie 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

- (p. 60) GUVERNUL ȘI AGITAȚIILE STUDENȚEȘTI
Adevărul, an. 40, nr. 13276, 30 martie 1927. Semnat: „I.V.”
- (p. 61) DEZACORDUL ÎNTRE D-NII CUZA ȘI ILIESCU
Adevărul, an. 40, nr. 13277, 31 martie 1927; rubrica "Buletinul Camerei". Semnat: „I. Vinea”.
în cadrul Ligii Apărării Național-Creștine, organizație studențească cu caracter fascist, au loc în primăvara anului 1927 neînțelegeri între unii membri și președinte, autoritarul profesor A. C. Cuza. Acest conflict va genera sciziunea Ligii.
- (p. 63) OPOZIȚIA PROTESTEAZĂ CONTRA
INGERINȚELOR DIN TELEORMAN
Adevărul, an. 40, nr. 13278, 1 aprilie 1927. Semnat: „I.V.”
- (p. 65) LEGEA ORGANIZĂRII PESCĂRIILOR
Adevărul, an. 40, nr. 13280, 3 aprilie 1927. Semnat: „I. V.”.
- (p. 67) DISCUȚIA LEGII CONSTRUCȚIILOR
Adevărul, an. 40, nr. 13284, 8 aprilie 1927; rubrica „Incinta”. Semnat: „I. V.”.
- (p. 68) COMUNICĂRI ȘI INTERPELĂRI
Adevărul, an. 40, nr. 13285, 9 aprilie 1927; rubrica „Incinta”. Semnat: „I. V.”.
- (p. 69) VOTAREA LEGII CAMERELOR AGRICOLE
Adevărul, an. 40, nr. 13286, 10 aprilie 1927; rubrica „Incinta”. Semnat: „I. V.”.
După câteva luni de la înființarea sa. Partidul Național-Țărănesc a fost confruntat cu o serie de mișcări de sciziune. În februarie 1927, a părăsit partidul dr. N. Lupu împreună cu un grup, fondând Partidul Țărănesc. În martie, scriitorul Ion Agârbiceanu, directorul ziarului *Patria*, a plecat din PNT și a aderat la Partidul Poporului. Tot la Partidul Poporului a trecut și gruparea lui Nicolae Filipescu, în aprilie același an.
Ion Vinea avea dreptate când spunea că aceste sciziuni n-au afectat în mod serios P.N.Ț. care era perceput de o bună parte a opiniei publice ca o serioasă forță de opoziție față de dominația liberală.

- (p. 70) DISCUȚIA LEGII CHIRIILOR
Adevărul, an. 40, nr. 13288, 13 aprilie 1927; rubrica „Incinta”. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 72) LEGEA CHIRIILOR LA CAMERĂ
Adevărul, an. 40, nr. 13289, 14 aprilie 1927; rubrica "Incinta". Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 73) TRATATUL ITALO-MAGHIAR ÎN DISCUȚIA CAMEREI
Adevărul, an. 40, nr. 13290, 15 aprilie 1927; rubrica "Incinta". Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 74) LEGEA TIMBRULUI ÎN DISCUȚIA CAMEREI
Adevărul, an. 40, nr. 13291, 16 aprilie 1927; rubrica "Incinta". Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 76) ULTIMELE ȘEDINȚE ALE PARLAMENTULUI
Adevărul, an. 40, nr. 13292, 17 aprilie 1927; rubrica „Incinta”. Semnat: „I. V.”.
- (p. 77) FRĂMÂNTĂRI AVERESCANE
Adevărul, an. 40, nr. 13296, 22 aprilie 1927. Semnat: „Aid.”.
- (p. 79) EXODUL DIN CAPITALĂ
Adevărul, an. 40, nr. 13298, 24 aprilie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 80) PLATFORMA OLIGARHIEI
Adevărul, an. 40, nr. 13304, 3 mai 1927. Semnat: „I. V.”.
- (p. 82) NEIZBUTIRI
Adevărul, an. 40, nr. 13305, 4 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. Vinea”.
Gabrielle D'Annunzio (1863-1938), scriitor italian, a impresionat opinia publică prin personalitatea sa paradoxală, în viață ca și în artă: aristocrat și inconformist, estet și om de acțiune. Ideologia naționalistă care i-a motivat participarea în forță la primul război mondial (în fruntea unui detașament de voluntari naționaliști a asediat și ocupat orașul Fiume, azi Rijeka) l-a apropiat, după război, de Mussolini și de fascism.

(p. 83)

ÎN CONTRA ALBILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13309, 8 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 84)

ȘEDINȚA ADUNĂRII NAȚIONALE

Adevărul, an. 40, nr. 13311, 12 mai 1927. Semnat: „I. Vinea”.
Acest articol, publicat pe prima pagină a ziarului, sub titlul generic „Ziua solemnă de ieri”, consemnează solemnitatea care a avut loc în Parlament cu ocazia sărbătoririi semicentenarului Independenței României.

(p. 85)

RIDICAREA STĂRII DE ASEDIU

Adevărul, an. 40, nr. 13312, 13 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 86)

PUTEREA ÎNTUNERICULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13312, 13 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 87)

UN ROMAN NOU

Adevărul, an. 40, nr. 13313, 14 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

Concepția lui Vinea despre literatură este marcată de o subiectivitate specifică poezilor. Fin cunoscător și iubitor de literatură, el refuză să vadă istoria triumfală a romanului modern. Mereu în căutarea „artei”, adică a expresivității poetice - la fel ca Arghezi care respingea realismul capodoperei lui Rebreanu, *Ion* - Vinea se închină exclusiv liricii: „Singurul gen literar e poemul”. (A se vedea, în acest sens, și articolul *Romanul*, în voi. VI al ediției noastre, p. 12).

(p. 88) D. VINTILĂ BRĂȚIANU DESPRE LEGEA ARMONIZĂRII

Adevărul, an. 40, nr. 13316, 18 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. Vn.”.

(p. 90)

PENTRU DOCUMENT

Adevărul, an. 40, nr. 13317, 19 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

Alexandru Marghiloman (1854-1925), jurist și politician, personalitate marcantă a Partidului Conservator. A fost de mai multe ori ministru. În timpul războiului, convingerile sale filo-germane l-au determinat să accepte șefia guvernului rămas la București în timpul ocupației germane. Acest act a însemnat compromiterea definitivă și sfârșitul carierei sale politice.

Cum se vede din articolul lui Vinea, nici trecerea timpului - aproape un deceniu - și nici moartea sa (murise în 1925) nu au atenuat reacția negativă a lumii românești față de Marghiloman, încât volumul său de amintiri, *Note politice*, a fost interzis.

Pledoaria lui Vinea pentru „document”, adică pentru genul memorialistic, slab reprezentat la noi la acea dată, sună astăzi deosebit de actual, confirmând profecția din final: „Tendința vremurilor e înspre memorii și monografii”.

(p. 91) CRITICILE D-LUI IORGA LA LEGEA ARMONIZĂRII

Adevărul, an. 40, nr. 13317, 19 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 91) DISCUȚIA LEGII ARMONIZĂRII SALARIILOR

Adevărul, an. 40, nr. 13318, 20 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 93) STABILIZAREA LEULUI ȘI CRIZA ECONOMICĂ

Adevărul, an. 40, nr. 13319, 21 mai 1927; rubrica „Buletinul Camerei”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 95) ȘCOALA ROMÂNEASCĂ DIN TURTUCAIA

Adevărul, an. 40, nr. 13321, 24 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

(p. 95) IZBÂNDA OMULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13322, 25 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. Vinea”.

Charles Lindbergh (1902-1972), aviator american, a realizat prima traversare a Oceanului Atlantic, de la vest la est, într-un zbor fără escală New York-Paris, la 21 mai 1927, parcurgând 5800 km în 33 ore și 27 minute.

(p. 96) CĂMINUL INTELECTUAL

Adevărul, an. 40, nr. 13323, 26 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”.
Semnat: „I. V.”.

Alexandru Constantinescu (1859-1926), avocat și om politic liberal, a deținut portofolii de ministru în aproape toate guvernările liberale. Era cunoscut în epocă sub porecla „Porcu”, datorată volumului său supraponderal.

Vinea și-a revărsat și asupra lui antipatia față de liberali, încondeindu-l într-un pamflet în 1919 (v. *Porcul în capcană*, în voi. IV, p. 292 și nota respectivă), dar cu timpul atitudinea critică i s-a mai îmblânzit, ajungând acum

chiar să recunoască în pitorescul personaj un protector al intelectualilor; e drept, gestul e postum.

(p. 97) ÎNCHIDEREA SESIUNII EXTRAORDINARE

Adevărul, an. 40, nr. 13324, 27 mai 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 100) CULTURA ȘI SPORT

Adevărul, an. 40, nr. 13325, 28 mai 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. V.”.

(p. 101) FALSA NUMĂRĂTOARE A POPULAȚIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13326, 29 mai 1927. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 102) ISPITIREA DE PE DÂMBOVIȚA

Adevărul, an. 40, nr. 13327, 31 mai 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 105) O INIȚIATIVĂ CULTURALĂ

Dr. N. Lupu era la data aceea Președintele Partidului Țărănesc, recent desprins din Partidul Național-Țărănesc (vezi nota de la p. 578. Inițiativa culturală la care se referă Vinea este înființarea Teatrului Muncitoresc din cartierul Giulești.

(p. 106) CÂINII DIN BUCUREȘTI

Adevărul, an. 40, nr. 13330, 4 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 107) ZMEI ȘI CĂPCĂUNI

Adevărul, an. 40, nr. 13331, 5 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 108) NOTE DESPRE PLAGIAT

Adevărul, an. 40, nr. 13338, 14 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 109) PREVENIREA INGERINȚELOR

Adevărul, an. 40, nr. 13339, 15 iunie 1927. Semnat: „I. V.”.
În vara anului 1927 au avut loc la noi evenimente politice majore. Boala Regelui Ferdinand, fără șanse de vindecare, l-a determinat pe generalul Averescu, prim-ministru la data aceea, să inițieze tratative secrete cu principele Carol, aflat

în exil, în vederea rediscutării succesiunii regale. Profitând de aceasta, Partidul Liberala a declanșat campania de răsturnare a guvernului Averescu. În 4 iunie generalul s-a văzut silit să-și prezinte demisia. A fost format, în grabă, un guvern condus de Barbu Știrbei, favoritul Reginei Măria, guvern cu o existență foarte scurtă: până în 20 iunie.

Dizolvarea Parlamentului a însemnat pregătirea unor noi alegeri.

(p. 110) DARUL LUI EMINESCU

Adevărul, an. 40, nr. 13340, 16 iunie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 112) EXPOZIȚIA CĂRȚII

Adevărul, an. 40, nr. 13342, 18 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „V.”.

(p. 113) FONDURI SECRETE

Adevărul, an. 40, nr. 13343, 19 iunie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 113) ÎNTRERUPEREA LA MESAJ

Adevărul, an. 40, nr. 13346, 23 iunie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 115) CRITICUL

Adevărul, an. 40, nr. 13347, 25 iunie 1927; rubrica „Carnetul nostru”. Semnat: „I. V.”.

Cum se știe, receptarea operei argheziene de către contemporani a constituit o adevărată „bătălie” (Dorina Grasoiu) în care adversarii au fost mai numeroși decât aliații.

Ion Vinea, spirit modernist prin excelență, a apreciat fără greș lecția de înaltă artă a poeziei lui Arghezi, publicându-1 în *Contimporanul* și apărându-1 de detractori. Cel vizat aici e tânărul Mircea Eliade, autorul unui articol critic publicat la apariția volumului *Cuvinte potrivite (Poezia lui Tudor Arghezi, în Cuvântul, an. III, nr. 788, 19 iunie 1929)*. Din atitudine de frondă sau din eroare de gust estetic, Eliade califică în termeni de-a dreptul batjocoritori creația lui Arghezi: „sentimentalism ieftin, învechit, dezlânat”, „filozofie de manual gimnazial”, „prost gust”, „mahalagism idealist”.

(p. 116) DECLARAȚIILE D-LUI BRĂȚIANU

Adevărul, an. 40, nr. 13349, 26 iunie 1927. Semnat: „V.”.

Guvernul Barbu Știrbei, care a înlocuit guvernul generalului Averescu în vara anului 1927 (vezi nota la articolul *Prevenirea ingerințelor*, p. 582), a condus țara numai două săptămâni, între 4 iunie și 20 iunie. Barbu Știrbei, care era mai

mult un politician de culise, dar foarte devotat familiei regale, n-a fost decât un pion în mâna cumnatului său, inteligentul și abilul Ionel Brătianu. Liberalii erau pregătiți să vină din nou la putere, iar Regele Ferdinand, foarte bolnav, a fost ușor de convins să renunțe la guvernul de colaborare al lui Știrbei și, fără să mai discute cu liderii politici, l-a numit, în ziua de 21 iunie, pe Ionel Brătianu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri. Imediat, Ionel Brătianu a inițiat campania electorală.

(p. 117) CÂNTECUL DE RUȘINE

Adevărul, an. 40, nr. 13352, 30 iunie 1927. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 118) TOCMEALA ÎN JURUL AMNISTIEI

Adevărul, an. 40, nr. 13356, 5 iulie 1927. Semnat: „Aid.”

(p. 119) LIMBA DIPLOMATICA

Adevărul, an. 40, nr. 13357, 6 iulie 1927. Semnat: „I. V.”.

Foarte interesant acest articol pe tema prestigiului internațional al limbilor. Vinea, mare admirator al culturii franceze, credea - în 1927 - că supremația limbii franceze ca limbă internațională se datorează marii culturi franceze, dar și cultivării artei conversației în Franța. El înregistrează și primul moment de criză al prestigiului limbii franceze, în 1918, la semnarea păcii, când Wilson și Lloyd George au obținut redactarea tratatelor atât în franceză, cât și în engleză.

(p. 120) UN ORDIN SUBVERSIV

Adevărul, nr. 40, nr. 13367, 17 iulie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 122) CÂND CALCI ÎN STRĂCHINI...

Adevărul, an. 40, nr. 13368, 18 iulie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 123) DESCHIDEREA PARLAMENTULUI

Adevărul, an. 40, nr. 13368, 18 iulie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Alegerile din vara anului 1927 s-au desfășurat într-o atmosferă tensionată, sub semnul crizei dinastice provocate de boala Regelui. Cu ajutorul Ministerului de Interne care a condus alegerile în forță, liberalii au câștigat confortabil.

Deschiderea noului Parlament a avut loc în ziua de 17 iulie, în loc de 27 iulie cum fusese planificat inițial, deoarece moartea Regelui putea surveni în orice moment. Lucrările de validare s-au desfășurat într-un ritm alert, în ședințe prelungite, astfel că pe 19 iulie Parlamentul a fost declarat legal constituit. Peste 4 ore s-a anunțat oficial moartea Regelui Ferdinand.

Acesta este ultimul articol publicat de Vinea în *Adevărul*. Moartea Regelui a bulversat viața politică și probabil a contribuit la schimbarea opțiunilor gazetarului. În toamnă, când își reia activitatea publicistică, el începe o colaborare la publicațiile lui Pamfil Șeicaru.

(p. 124) DOI LORZI CARI S-AU IGNORAT

Cuvântul, an. III, nr. 854, 3 septembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

În toamna anului 1927, Vinea începe să colaboreze la ziarul *Cuvântul* al lui Pamfil Șeicaru. Cei doi se cunoscuseră cu un deceniu în urmă, în redacția ziarului *Arena*; erau amândoi tineri, inteligenți, ambițioși și se pare că între ei s-a încheiat o relație de prietenie și stimă. Ulterior însă, drumurile lor politice și sociale se despart și Vinea începe să se delimiteze de Pamfil Șeicaru (vezi articolul *O trepanație*, voi. V, p. 175 și nota respectivă). Cariera de gazetar a lui Pamfil Șeicaru se lansează o dată cu asocierea cu Titus Enacovici, om cu mulți bani, care finanțează ziarul *Cuvântul*. Când Vinea se orientează spre *Cuvântul*, ziarul avea deja un profil bine cristalizat și faima unor scandaluri de presă. Printre colaboratori se numărau Nae Ionescu, Mihail Sebastian, Mircea Eliade, Perpessicius.

Articolul de față se referă la o problemă gravă de politică externă. Lordul Rothermere, posesorul unui trust de presă în Anglia, S.U.A. și Canada, a inițiat o campanie de presă prin care contesta Tratatul de la Trianon. Față de această atitudine, România s-a opus prin vocea lui Nicolae Titulescu, beneficiind și de sprijinul partenerilor din Mica Antantă.

(p. 126) CONRUPĂTORUL

Cuvântul, an. III, nr. 855, 4 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Vintilă Brătianu, politician marcant al partidului Liberal, l-a secondat pe fratele său Ionel Brătianu în majoritatea guvernelor conduse de acesta, îndeplinind funcția de ministru de Finanțe. Și acum, în scurta guvernare liberală din 1927, el revenise în guvern cu același portofoliu. Reacția lui Vinea ține de atitudinea lui constant antiliberală, potențată de o antipatie la fel de constantă față de Brătieni, pe care i-a încondeiat în multe pamflete.

(p. 128) ÎNTRE AFACERI ȘI EPIDEMII

Cuvântul, an. III, nr. 856, 5 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Tratatul de pace semnat la București după încheierea primului război balcanic a dat satisfacție României, care a primit, în Dobrogea, așa-numitul Cadrilater (județele Durostor și Caliacra).

(p. 130) VIESPARUL

Cuvântul, an. III, nr. 859, 8 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 131) REȘEDIȚE DE VARA
Cuvântul, an. III, nr. 860, 9 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 132) AVANGARDĂ
Cuvântul, an. III, nr. 861, 10 septembrie 1927. Semnat: „I. V. ”.
- (p. 134) LEUL ȘI LIRETA
Cuvântul, an. III, nr. 861, 10 septembrie 1927. Semnat: „Vn.”.
- (p. 136) METAMORFOZA TÂNĂRULUI WOLF
Cuvântul, an. III, nr. 862, 11 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 138) OPERA CUVINTELOR
Cuvântul, an. III, nr. 866, 15 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 140) PROZA ROMÂNEASCĂ A LUI ADRIAN MANIU
Cuvântul, an. III, nr. 869, 18 septembrie 1927. Semnat: „B. Iova”.
Acesta este al patrulea articol despre Adrian Maniu scris de Vinea: a recenzat, în 1915, poemul *Salomeea* (în ediția noastră voi. IV, p. 102) și apoi, în 1920, volumul *Din paharul cu otravă* (voi. V, p. 42), după care, în 1923, a publicat în *Contemporanul* un articol elogios cu titlul *Arta lui Adrian Maniu* care a avut răsunet în epocă (voi. V, p. 353 și nota respectivă).
Întrucât volumul lui Adrian Maniu la care se face acum referire reprezintă o reeditare a prozelor scurte cuprinse în culegerea *Din paharul cu otravă*, Vinea a topit în textul din *Cuvântul* o mare parte a vechii sale cronici, inclusiv citatele selectate atunci (vezi voi. V, p.42).
În general, în perioadele de intensă gazetărie politică Vinea scrie foarte puține articole pe teme literare, dar, oricât de rare ar fi intervențiile acestea, ele arată că scriitorul rămâne un observator atent al vieții culturale, un comentator avizat și original al literaturii. În acest spirit, am inclus în volumul de față cronica la reeditarea lui Adrian Maniu, deși am fi putut la fel de bine s-o considerăm o variantă a textului publicat cu șapte ani în urmă.
- (p. 142) ULTIMELE ISPRĂVI
Cuvântul, an. III, nr. 871, 20 septembrie 1927. Semnat: „V.”.
- (p. 144) PARTIDUL ÎNARMAT
Cuvântul, an. III, nr. 873, 22 septembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

- (p. 146) PREGĂTIREA CONGRESULUI LATIN
Cuvântul, an. III, nr. 874, 23 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 148) NEGUSTORII ÎN TEMPLU
Cuvântul, an. III, nr. 876, 25 septembrie 1927. Semnat: „I. V. ”.
- (p. 149) M A T C H
Cuvântul, an. III, nr. 877, 26 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
William Harrison Dempsey, (1895-1983), celebru boxeur american, cunoscut și sub numele de Jack. A fost campion mondial la categoria grea între 1919-1927, remarcându-se printr-un stil de joc combativ și spectaculos, caracterizat prin forța deosebită a loviturilor care conducea frecvent la victoria prin *Knock-out*. A devenit un mit în imaginația mulțimii de admiratori, iar cineaștii n-au întârziat să-l facă erou de film. Vinea se referă la meciul celebru prin care Dempsey a pierdut titlul mondial în favoarea lui Tunney.
- (p. 150) MAZĂLIRI
Cuvântul, an. III, nr. 878, 27 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 152) TIFLELE SORELLEI
Cuvântul, an. III, nr. 879, 28 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
Italia, *sorella* noastră latină, cum o numește cu ironie Vinea, a amânat ratificarea Tratatului de la Paris, din 1920, până în martie 1927, fiind ultima țară semnatară. Bucuria românilor la semnarea Tratatului s-a manifestat prin festivități antifasciste în Parlament și pe stradă (vezi articolul *Manifestația Parlamentului pentru ratificarea Italiei*, p. 46), dar Italia a continuat să fie ostilă intereselor românești în conflictele de interese cu Ungaria (despre chestiunea „optanților” maghiari a se vedea articolul *Solidaritatea partidelor față de decizia Tribunalului Arbitrai din Paris*, p. 17 și nota respectivă).
- (p. 154) ORDINEA ANARHICĂ
Cuvântul, an. III, nr. 881, 30 septembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 156) ZVÂRCOLIRI
Cuvântul, an. III, nr. 882, 1 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 157) EXAMEN POLITIC
Cuvântul, an. III, nr. 885, 4 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Carol. Acesta i-a confirmat declarațiile pe care le făcuse pe 31 iulie 1927 ziarului *Le Mălin*, imediat după moartea Regelui Ferdinand: și anume că renunțarea la tron a fost rezultatul presiunii unor împrejurări și unor persoane și nu reprezintă voința sa. Astfel el formula în termeni destul de clari revendicarea tronului părintesc. În acest spirit, Carol scrie o serie de scrisori adresate șefilor de partide din (ară pe care i le încredințează lui Manoilescu. Pentru a da o lovitură de grație curentului carlist, guvernul liberal a decis arestarea lui Mihail Manoilescu în trenul care-l aducea în țară pe 24 octombrie, confiscându-i-se totodată scrisorile semnate de Carol (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, București, Editura Paideia, 1999, p. 180-181).

(p. 186) DE CAP
Cuvântul, an. III, nr. 910,29 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 188) IAR BALCICUL
Cuvântul, an. III, nr. 910,29 octombrie 1927. Semnat: „V. I.”.

(p. 189) PRINTRE FALIMENTE
Cuvântul, an. III, nr. 911,30 octombrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 190) ESCROCHERIE LITERARA
Cuvântul, an. III, nr. 912,31 octombrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 192) PAZNICUL REGENTEI
Cuvântul, an. III, nr. 913,1 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(P-193) UNEALTA
Cuvântul, an. III, nr. 914,2 noiembrie 1927. Semnat: „Doctorul Calligari”.
Pseudonimul „Doctorul Caligari”, scris uneori cu dublu „l”, este împrumutat de Vinea din filmul german *Kabinett des Dr. Caligary (Cabinetul doctorului Caligari)*, realizat în 1920 de regizorul Robert Wiene. Considerată o capodoperă a expresionismului în arta cinematografică, această creație a impresionat prin plasticitatea scenografiei. Doctorul Caligari este șeful unei clinici de psihiatrie, printre pacienții căreia se numără un criminal periculos. Ambiguitatea interpretărilor privind identitatea criminalului ca și îndrăzneala imagisticii au determinat succesul filmului și pasionate polemici în presă. Probabil că Vinea a fost atras de personajul titular tocmai pentru această receptare complexă și problematică a filmului, în care mulți au văzut conflictul dintre autoritate și libertate în anii de după primul război mondial.

(p. 195) ATENTATUL
Cuvântul, an. III, nr. 915,3 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 196) CONSECINȚE
Cuvântul, an. III, nr. 916, 4 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 197) PRINȚUL ȘI MINISTRUL
Cuvântul, an. III, nr. 918, 6 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.
Despre criza dinastică și atitudinea guvernului Ionel Brătianu vezi articolul *Distinguo* (p. 185) și nota respectivă.

(P- 198) LIBERA DISCUȚIE
Cuvântul, an. III, nr. 919, 7 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.
Vezi articolul anterior.

(p.200) ANASTASIA
Cuvântul, an. III, nr. 922, 10 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 202) GUVERNUL ȘI UNIVERSITATEA
Cuvântul, an. III, nr. 923, 11 noiembrie 1927. Semnat: „V.”.

(p. 203) CANCELARUL ȘI-PRESA
Cuvântul, an. III, nr. 925, 13 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 204) „NU SE MAI AUDE RONUL!”
Cuvântul, an. III, nr. 926,14 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 206) SPAIMA LEGIFERATA
Cuvântul, an. III, nr. 928, 16 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 207) GUVERNUL
Cuvântul, an. III, nr. 929,17 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.
Procesul lui Mihail Manoilescu, care fusese arestat în 24 octombrie (vezi articolul *Distinguo* și nota aferentă), a început în 10 noiembrie în instanța Tribunalului Militar al Corpului II Armată. încă de la început, acest proces a căpătat un caracter politic, toți liderii din opoziție solidarizându-se cu Manoilescu. Chestia închisă" a crizei dinastice a ieșit la iveală în complexitatea ei, iar presa n-a

pregetat să publice numeroase informații până atunci secrete. Surpriza s-a produs în noaptea de 14 noiembrie când Consiliul de Război a votat verdictul de achitare a lui Manoiilescu. Astfel, procesul, care trebuia să reprezinte o lovitură de grație împotriva carliștilor, s-a transformat într-o înfrângere penibilă pentru guvernul liberal (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 181).

(p. 208) DIFICULTĂȚI

Cuvântul, an. III, nr. 932,20 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 210) DOMNIA MOȘNEGILOR

Cuvântul, an. III, nr. 933, 21 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 212) ECHIVOCUL

Cuvântul, an. III, nr. 934,22 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 213) UN PROSCRIS?

Cuvântul, an. III, nr. 935,23 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 214) DANIA ȘI PĂȚANIA

Cuvântul, an. III, nr. 936,24 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 215) REZISTENȚA CETĂȚENEASCĂ

Cuvântul, an. III, nr. 937,25 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 217) O STATUIE

Cuvântul, an. III, nr. 938,26 noiembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

Octav Mirbeau (1848-1917), scriitor francez, celebru pentru stilul său pamfletar, de o mare violență, s-a bucurat de admirație constantă din partea lui Ion Vinea.

(p. 219) NEPREVĂZUTUL

Cuvântul, an. III, nr. 939,27 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

Moartea lui Ion I. C. Brătianu, șeful Partidului Liberal, a survenit pe neașteptate în 24 noiembrie 1927, în urma unei amigdalite urmată de septicemie. Ziarul *Cuvântul* l-a omagiat pe marele om politic în numărul din 26 noiembrie, consacrand tragicului eveniment întreaga pagină întâi. Articole semnate de G. Gongopol, directorul ziarului, de Titus Enacovici, directorul politic și de Nae Ionescu evocă personalitatea liderului liberal pe un ton sobru, de stimă intelectuală și de recunoaștere a meritelor, dar și în spiritul unei analize critice a

politicii Partidului Liberal. Articolul lui Ion Vinea apare în numărul următor al cotidianului, ceea ce îl scutește până și de aparenta unui necrolog. După nouă ani de violentă campanie antiliberală și antibrătienistă, gazetarul își ponderează cu greu pornirile pamfletare, reușind un portret rece al lui Ionel Brătianu, în care nu poate să nu-i recunoască inteligența, luciditatea și marea forță de a-și domina atât adversarii, cât și companionii politici, deși aprecierile negative (orgoliu, ambiție, viclenie) nu lipsesc.

(p. 221) BRĂȚIENISM ȘI LIBERALISM

Cuvântul, an. III, nr. 940, 28 noiembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

În urma morții lui Ion I. C. Brătianu, funcția de prim-ministru e preluată de fratele acestuia, Vintilă I. C. Brătianu, care păstrează și portofoliul de ministru de Finanțe. Față de personalitatea puternică, dominatoare, a lui Ionel Brătianu, Vintilă este o figură mult mai ștearsă, un om al cifrelor, fără viziune politică.

(p.223) IERI ȘI AZI

Cuvântul, an. III, nr. 941, 29 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 224) VIVAT, CRESCAT, FLOREAT

Cuvântul, an. III, nr. 942, 30 noiembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 225) SFIDĂRI ÎNCHEGATE

Cuvântul, an. III, nr. 943,1 decembrie 1927. Semnat: „D-rul Calligari”.

I. G. Duca (1879-1933), jurist și om politic, unul dintre ideologii liberalismului în România a fost colaborator apropiat al lui Ionel Brătianu care l-a considerat - și l-a pregătit în acest sens - succesorul său la conducerea Partidului Liberal. Propunerea lui Vintilă pentru postul de șef al liberalilor a surprins pe mulți, dar se pare că aceasta a ținut de o strategie de moment a liberalilor: în situația politică dificilă în care se găsea partidul după moartea Regelui Ferdinand și revigorarea mișcării cariiste, prestigiul defunctului Ionel Brătianu trebuia păstrat fie și prin copia palidă reprezentată de celălalt Brătianu, mult mai modest ca personalitate politică și umană. Vintilă Brătianu ca șef de partid și de guvern era o soluție tranzitorie, în timp ce Duca rămânea rezerva partidului pentru viitor.

(p. 226) HIGIENA SUCCESULUI

Cuvântul, an. III, nr. 944, 2 decembrie 1927. Semnat: „I. V.”.

(p. 229) LIBERALII FĂRĂ CAP

Cuvântul, an. III, nr. 946,4 decembrie 1927. Semnat: „I. Vinea”.

(P-231)

ȘOMAJ

Cuvântul, an. III, nr. 948, 6 decembrie 1927. Semnat: „I. V.”

Până la sfârșitul lunii decembrie Vinea nu mai scrie nici un articol politic. În numărul de Crăciun (nr. 968, 26 decembrie 1927) reia un text mai vechi, un mic eseu pe tema anunțurilor turistice, cu titlul *Pagina ispitelor* publicat anterior în *Adevărul*, XXXIV, nr. 11328 din 8 martie 1921. Nu includem acest text în ediția noastră, fiind o variantă cu neînsemnate modificări.

1 9 2 8

Anul 1927 a însemnat pentru Ion Vinea o intensă activitate publicistică în presa cotidiană, la *Adevărul* și apoi la *Cuvântul*. Aceeași preocupare pentru evenimentele social-politice va marca și anul 1928. *Contimporanul*, care scosese în 1927 șase numere, dar fără colaborarea lui Vinea, în 1928 își încetează apariția (temporar, căci va repara anul următor).

(P- 233)

CAFENEA

Cuvântul, an. IV, nr. 973, 2 ianuarie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 234)

CHIRIAȘII, LUPU ȘI POPESCU

Cuvântul, an. IV, nr. 982, 11 ianuarie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Ministru de Justiție în guvernul condus de Vintilă Brătianu era Stelian Popescu, directorul ziarului *Universul*.

(P- 235)

LA GENEVA

Cuvântul, an. IV, nr. 1036, 5 martie 1928. Semnat: „I. V.”.

Găetan, menționat în articol, este numele unui tâlhar care făcea vâlvă în acele zile; el provocase rănirea unei doamne în vârstă lovind-o cu ciocanul în cap, pentru a-i fura bijuteriile.

(P- 237)

FORȚE NOI

Cuvântul, an. IV, nr. 1038, 7 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Partidul Liberal suferise în 1927 o grea lovitură prin moartea neașteptată a lui Ion I. C. Brătianu, lider puternic, cu o personalitate dominatoare. Fratele acestuia, Vintilă Brătianu, succesor la conducerea guvernului, nu era nici pe departe o forță politică. În aceste condiții, Partidul Național-Tărănesc din opoziție declanșează, încă din decembrie 1927, o „campanie de răsturnare”, organizând întruniri politice

la nivelul localităților, apoi a județelor și provinciilor. Spiritele erau extrem de încinse. Acțiunii Partidului Național-Tărănesc i s-au alăturat, în februarie 1928, Partidul Social-Democrat și Partidul Național. (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 183-184.)

(p. 239)

FLÂMÂNZITORUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1039, 8 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 242)

LEGEA BUCHIEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1041, 10 martie 1928. Semnat: „V.”.

(p. 243)

POLITICA PEDERASTĂ A ROMÂNIEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1045, 14 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

În legătură cu politica revizionistă a Ungariei, vezi nota la articolul *Solidaritatea partidelor față de decizia Tribunalului Arbitrai din Paris*, p. 572.

(p. 246)

RACUL, BROASCA ȘI O ȘTIUCĂ

Dreptatea, an. II, nr. 125, 15 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

În primăvara anului 1928 Vinea începe o colaborare destul de susținută la ziarul *Dreptatea*, oficial al Partidului Național Tărănesc. Simpatia pentru țărăniști, tot mai vizibilă în articolele sale, capătă astfel o confirmare elocventă.

Cei trei miniștri menționați în articol dețineau portofolii în domeniul vieții sociale: Stelian Popescu la Justiție, dr. Nicolae Lupu la Ministerul Muncii, Cooperăției și Asigurării Sociale, iar Gheorghe (Gută) Tătărescu era subsecretar de Stat la Ministerul de Interne.

(p. 247)

DECLARAȚIUNILE D-LUI IULIU MANIU

Dreptatea, an. II, nr. 125, 15 martie 1928. Semnat: „Nivea”.

Pentru prima oară Vinea semnează cu o anagramă a numelui său.

(p. 250)

„PATRIA ÎN PERICOL”

Cuvântul, an. IV, nr. 1047, 16 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 252)

PANICA

Dreptatea, an. II, nr. 128, 18 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 254)

CRIZA E DESCHISĂ

Dreptatea, an. II, nr. 132, 23 martie 1928. Semnat: „I. V.”.

Criza politică despre care vorbește Vinea va dura cea mai parte a anului 1928, guvernul lui Vintilă Brătianu căzând de la putere în luna noiembrie.

(P- 256) „DE CE SĂ DEMISIONEZ?”

Dreptatea, an. II, nr. 133,24 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 258) LA PĂMÂNT !

Dreptatea, an. II, nr. 135, 26 martie 1928. Semnat: „V. ”.

La acțiunile de protest organizate de Partidul Național-Țărănesc împotriva guvernării liberale, prim-ministrul Vintilă Brătianu a răspuns că nu va demisiona, iar membrii Regenței au comunicat că vor soluționa la momentul oportun criza de guvern. Nemulțumită de aceste atitudini, conducerea Partidului Național-Țărănesc a anunțat convocarea unei „adunări naționale” la Alba-Iulia.

(p. 260) ÎNTÂMPLARE CU ÎNGERI

Dreptatea, an. II, nr. 136,28 martie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 261) „PATRIA ÎN PERICOL”

Dreptatea, an. II, nr. 139,31 martie 1928. Semnat: „I. V. ”.

Problema revizuirii Tratatului de la Trianon a agitat spiritele maghiarilor mulți ani după semnarea acestuia (vezi nota la articolul *Solidaritatea partidelor față de decizia Tribunalului Arbitrai din Paris*, p. ...), Ungaria găsind un sprijin din partea Italiei.

(p. 264) CAMIL (PETRESCU)

Cuvântul, an. IV, nr. 1058, 2 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 265) NEOȚĂRĂNIȘTII

Cuvântul, an. IV, nr. 1060,4 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 266) CORABIA CU GUZGANI

Dreptatea, an. II, nr. 142,4 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”. Republicat în *Facla*, an. XXIX, nr. 2209,10 iulie 1939. Textul din *Facla* va suferi câteva modificări:

- p. 266 r. 1 nu se știe de când > nu ne amintim de când
p. 267 r. 5 destul de zbuțiat > destul de zbuțiat totuși
r. 11 din mulțumirea > din mulțimea
p. 268 r.13 căpitanului > comandantului

p. 269 r. 1-3 Ci le plăcea foarte mult la magazii, la cereale, la păcură, la cărbuni, la merinde. > Ci le plăcea la merinde,
r. 23 Vuiesc > Vuie

(p. 269) CORESPONDENȚE

Cuvântul, an. IV, nr. 1061, 5 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 271) RECAPITULĂRI

Dreptatea, an. II, nr. 145, 7 aprilie 1928. Semnat: „I. V. ”.

Marea „adunare națională” de la Alba Iulia organizată de către Partidul Național-Țărănesc (vezi nota la articolul *La pământ!*, p. 594) a fost fixată pentru data de 6 mai 1928.

(p. 273) CONCURENȚA

Cuvântul, an. IV, nr. 1064, 8 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 275) HARTA EUROPEI (Fantezie diplomatică)

Cuvântul, an. IV, nr. 1067,11 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Textul va fi republicat anul următor în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 83, 27 octombrie 1929, sub titlul *Idealul extern (Fantezie diplomatică)* și semnătura: „I. Vinea”.

Varianta ulterioară prezintă o serie de modificări, după cum urmează:

- p. 275 r. 2 de cincizeci și cinci de ani > de cincizeci de ani
r. 10-11 în supremul > în suprem .
p. 277 r. 32 care-i frânge, nemilos, trupul... > care-o calcă, nemilos, pe coadă...
p. 279 r. 4-5 Și la revedere! își luă avântul și dispăru sub un portal. > Hai mai repede. Mă înșfacă de mână, târându-mă. Alerga ca un târn mare, luat de vânt. Și, mai ales - găfâi el -, nu uita că idealul nostru e spre răsărit. Hâ, hâ (se oprise să înghită aer), n-avem ce căuta în apus, hâ, hâ, răsăritul e liber, hâ... fără austrieci, fără ruși, hâ, hâ, trebuie să preluăm testamentul lui Petru cel Mare, răcni prietenul asfixiat... Idealul nostru e pe drumul deschis al Bizanțului... Hai mai iute, ce dracu... Cugetă asupra acestui lucru: un popor fără revendicări externe e ca și mort, hâ, hâ, am ajuns, la revedere. își luă avântul și dispăru sub portal.

În final, textul din *Contimporanul* are un rând în plus:

...Dar poate numai cu aștia se face politică externă...

În legătură cu republicarea unor articole de către Vinea în alte periodice, uneori după trecerea a câtorva ani, se poate observa că aceasta se întâmplă în cazul unor articole literare sau al unor eseuri pe teme mai generale, iar de regulă una din apariții este în *Contimporanul*. Reluarea lor poartă semnificația unui

atașament al scriitorului față de textul respectiv sau - nu e exclus - o pană de inspirație în exercițiul impus aproape zilnic al obligațiilor de gazetar. Oricum, pentru editor depistarea variantelor nu e ușoară, în măsura în care lucrând textele în etape, în ordinea cronologică, nu poate „viziona” simultan articolele scrise de Vinea în treizeci de ani de gazetărie. În acest sens, cerem scuze pentru eventualele omisiuni de variante. (O asemenea omisiune este varianta articolului *Capitala Brumărescu*, apărută în *Cuvântul*, an. IV, nr. 1065, din 9 aprilie 1928, care reia textul cu același titlu din *Contemporanul*, an. IV, nr. 53-54, februarie 1925, reprodus în ediția noastră în voi. VI, p. 16.)

- (p. 279) OMUL CU ȘURUB
Cuvântul, an. IV, nr. 1068, 12 aprilie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p.280) ACALMIE?
Dreptatea, an. II, nr. 150, 13 aprilie 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 282) ILUZIA VISTIERNICULUI
Cuvântul, an. IV, nr. 1070, 14 aprilie 1928. Semnat: „V.”
- (p. 283) SEMNE RELE DE PAȘTI
Cuvântul, an. IV, nr. 1074, 20 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 285) „CHESTIA ȚĂRĂNEASCA”
Cuvântul, an. IV, nr. 1075, 21 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 288) PRIMĂRIE ȘI ARTĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1075, 21 aprilie 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 289) ANOMALII
Dreptatea, an. II, nr. 155, 21 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 291) VIITORISME
Cuvântul, an. IV, nr. 1077, 23 aprilie 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 292) SPOVEDANIA UNUIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1079, 26 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Republicat în *Contemporanul*, an. VIU, nr. 85, 10 noiembrie 1929, cu același titlu și aceeași semnătură, fără modificări.

- (p. 295) ÎNSEMNĂRI PE O CARTE
Cuvântul, an. IV, nr. 1080, 27 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 297) GUVERNUL ȘI GRANITELE
Cuvântul, an. IV, nr. 1081, 28 aprilie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 299) O COMEMORARE
Cuvântul, an. IV, nr. 1084, 1 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Constantin Miile (1861-1927), ziarist, avocat, om politic, scriitor. A fost unul dintre întemeietorii presei de informație moderne, proprietar și director al ziarului *Adevărul* (1895-1916; 1919-1920).
- (p. 300) APELUL LA NAȚIUNE
Cuvântul, an. IV, nr. 1088, 5 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
- (p. 303) INCULTURA MINISTERIALĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1088, 5 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
Vinea pledează, în acele zile de criză politică, pentru schimbarea guvernului liberal, situându-se de partea țărăniștilor din opoziție. Acest articol despre incultura miniștrilor vine în continuarea articolului *Guvernul și granițele* (p. 297) în care îi nominalizase pe toți membrii cabinetului lui Vintilă Brătianu.
- (p. 305) REZISTENȚA CETĂȚENEASCĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1089, 6 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 307) CLIPE DE LA ALBA-IULIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1093, 10 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.
La marea adunare națională de la Alba-Iulia din 6 mai 1928 au participat aproximativ o sută de mii de oameni, de pe întreg cuprinsul țării. Această manifestare organizată de către Partidul Național-Țărănesc a demonstrat radicalizarea populației, dorința de a înlătura guvernul liberal și de a instala o ordine socială democratică. Ea a dovedit marea popularitate a Partidului Național-Țărănesc, ascensiunea acestuia pe scena politică și legitimitatea aspirațiilor lui de a prelua guvernarea țării.
- (p.309) LIBERALII, MUNCITORII ȘI PLUGARII
Dreptatea, an. II, nr. 170, 11 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Paralel cu adunarea de la Alba Iulia, s-au desfășurat întruniri populare la București, Iași, Cernăuți, Brăila și Craiova în care s-au votat moțiuni identice.

Vinea - care avea vechi simpatii socialiste - își exprimă satisfacția față de ralierea socialiștilor la acțiunile Partidului Național-Țărănesc.

(p.311) PREFAȚA LA UN EPITAF

Cuvântul, an. IV, nr. 1095,12 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 313) CURAJUL SPAIMEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1095,12 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

Într-o notă se menționează că guvernul a dispus arestarea câtorva ziariști: Ionel Țăranu, redactor al ziarului *Dimineața*; Corneliu Cazana, corespondent al agenției telegrafice „Daily Express”.

(p. 314) „CHEMĂRIȘTII”

Cuvântul, an. IV, nr. 1097,14 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p- 316) TIMPUL ȘI GUVERNAREA

Cuvântul, an. IV, nr. 1099,16 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 319) „MONEDA MĂRUNTA”

Cuvântul, an. IV, nr. 1102,19 mai 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 320) URGIA FISCALĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1103, 20 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 322) RESURECȚIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1104,21 mai 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 323) ADUNARE NAȚIONALĂ

Dreptatea, an. II, nr. 178, 21 mai 1928. Semnat: „I. V.”

(p. 325) FAMILIE

Dreptatea, an. II, nr. 178, 21 mai 1928. Semnat: „V.”

(p. 326) CUM SE MENȚINE UN GUVERN

Cuvântul, an. IV, nr. 1106, 23 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p.329) STOMAC

Cuvântul, an. IV, nr. 1107,24 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 331) DESPRE AMOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1108,25 mai 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Republicat în *Contemporanul*, an. VIII, nr. 83, 27 octombrie 1929, sub semnătura: „I. V.”, fără modificări.

(p.332) REZULTATUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1109, 26 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

Despre adunările antiguvernamentale de protest organizate de țărâniști vezi articolele *Clipe de la Alba Iulia* (p. 307) și *Liberalii, muncitorii și plugarii* (p. 309) și notele respective.

(p. 334) ARGUMENTUL CULTURII

Cuvântul, an. IV, nr. 1110,27 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 336) FERICITA NEIZBÂNDĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1112,29 mai 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 339) ÎNCĂ UN CUVÂNT

Cuvântul, an. IV, nr. 1113,30 mai 1928. Semnat: „I. V.”.

La 27 mai 1928 a murit Titus Enacovici, proprietarul și directorul politic al ziarului *Cuvântul* (fondat în 1924). Ziarul său îl omagiază apărând cu chenar de doliu pe prima pagină, unde sunt publicate articole omagiale semnate de directorul publicației, C. Gongopol, de Nae Ionescu, Alex. Kiriteșcu și Perpessicius. Din acestea reiese că Titus Enacovici a absolvit Școala de Poduri și Șosele, remarcându-se ca un inginer talentat și energic. A proiectat și construit tunele de cale ferată, a condus exploatarea miniere și a făcut parte dintre proiectanții Atelierele Grivița. A intrat în politică de partea naționaliștilor lui N. Iorga, ajungând vicepreședinte al organizației doljene a Partidului Național. A făcut carieră politică și de presă rapidă.

În articolul său, Vinea elogiaza spiritul întreprinzător al lui Titus Enacovici și tinerețea lui (a murit la 48 de ani), valori în care a crezut totdeauna.

(p. 340) GÂNDURI PENTRU NOBILE

Cuvântul, an. IV, nr. 1115, 1 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Umberto Nobile, explorator și generat italian, a realizat în 1926, împreună cu Amundsen, prima expediție de survolare a Polului Nord. În 1928 el a repetat

experiența cu dirijabilul „Italia”, dar s-a prăbușit în mare. N-a murit însă, cum s-a crezut, ci a fost salvat de un spărgător de gheață sovietic; în schimb Amundsen, plecat în misiune de salvare, nu s-a mai întors.

- (p. 341) NĂRAVURI ȘI PRIMEJDII
Cuvântul, an. IV, nr. 1116,2 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 343) GRIJILE D-LUI TITULESCU
Cuvântul, an. IV, nr. 1117,3 iunie 1928. Semnat: „Dr. C”.
în interviul acordat unui corespondent al Agenției Rador, N. Titulescu, ministru de Externe și reprezentantul României la Societatea Națiunilor, a răspuns problemelor legate de litigiile Ungariei ridicate la Societatea Națiunilor cu privire la drepturile de proprietate ale optanților maghiari în Transilvania.
- (p. 344) DUPĂ PATRUZECI DE ANI
Cuvântul, an. IV, nr. 1118,4 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 346) JURĂMÂNTUL
Cuvântul, an. IV, nr. 1119, 5 iunie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 347) GUVERNANȚII ORBI
Cuvântul, an. IV, nr. 1120, 6 iunie 1928. Semnat: „D-ruI Calligari”.
- (p. 349) TAKISMUL ȘI REVOLUȚIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1122, 8 iunie 1928. Semnat: „D-ruI Calligari”.
C. Xenii (1877-1963), om politic, avocat și ziarist, colaborator apropiat al lui Take Ionescu, căruia îi va dedica un studiu monografic.
- (p. 350) ÎNCĂ UN MARE DISCURS
Cuvântul, an. IV, nr. 1123, 9 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 353) PROASTA SATULUI
Cuvântul, an. IV, nr. 1124, 10 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 355) DE LA MUSSOLINI LA BETHMANN-HOLLWEG
Cuvântul, an. IV, nr. 1125,11 iunie 1928. Semnat: „Dr. C”.

- (p. 356) O PROBĂ DE MISTER
Cuvântul, an. IV, nr. 1126, 12 iunie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 358) ÎNDEMN LA LEGALITATE
Cuvântul, an. IV, nr. 1129,15 iunie 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 359) PENTRU 13 ANI
Cuvântul, an. IV, nr. 1130,16 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 361) ATENTATORUL
Cuvântul, an. IV, nr. 1131, 17 iunie 1928. Semnat: „D-ruI Calligari”.
Republicat în *Contemporanul*, an. VIII, nr. 85,10 noiembrie 1929, sub același titlu și aceeași semnătură.
Textul variantei prezintă o singură modificare:
p. 362, r. 18 guvern > regim.
- (p. 363) CULTUL EROULUI PREA-CUNOSCUȚ
Cuvântul, an. IV, nr. 1132,18 iunie 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p.364) RAMOLOCRAȚIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1133, 19 iunie 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p. 365) APEL CĂTRE SINUCIGAȘI
Cuvântul, an. IV, nr. 1134, 20 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”. Republicat în *Contemporanul*, an. VIII, nr. 86-87-88, 8 decembrie 1929, cu titlul *Sinucigașii în viața publică*. Varianta prezintă două modificări:
p. 366, r. 10 ministrul Gută Tătarescu > ministru de Interne
r. 25-26 dacă se poate spune > se poate spune.
- (p. 368) NOI ȘI CEILALȚI
Cuvântul, an. IV, nr. 1135,21 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 370) FOAME
Dreptatea, an. II, nr. 203,21 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 371) DINCOLO DE CUVINTE
Cuvântul, an. IV, nr. 1137, 23 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Articolele de politică externă scrise de Vinea în această perioadă se concentrează asupra problemelor ridicate de respectarea Tratatului de la Trianon, în fața pretențiilor ridicate de revizionistii maghiari sprijiniți de Italia. La 21 iunie 1928 a avut loc la București o conferință a Micii înțelegeri la care au participat miniștrii de Externe ai celor trei state aliate, Iugoslavia, Cehoslovacia și România.

(p.373) D. TITULESCU, LIBERALII ȘI ALȚII...

Cuvântul, an. IV, nr. 1138, 24 iunie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 375) DOUA ORAȘE

Cuvântul, an. IV, nr. 1139, 25 iunie 1928. Semnat: „V.”.

(p. 377) NECROMANUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1140, 26 iunie 1928. Semnat: „V.”.

(p.378) DIFICULTĂȚILE SITUAȚIUNEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1141, 27 iunie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 380) ECOU DE LA ALBA-IULIA

Cuvântul, an. IV, nr. 1143, 29 iunie 1928. Semnat: „V.”.

În vara anului 1928, prim-ministrul Vintilă Brătianu, care deținea și Ministerul de Finanțe, și-a concentrat eforturile în vederea realizării stabilizării monetare, pentru care se impunea contractarea unui împrumut extern. Dar guvernul a întâmpinat mari dificultăți din partea capitaliștilor străini care căutau să-l boicoteze, ca o replică la politica „prin noi înșine” pe care Vintilă Brătianu o susținuse cu intransigență. Totodată, criza întemă provocată de opoziția național-tărănistă crea un climat de instabilitate, Partidul Național-Tărănesc sabotând obținerea împrumutului și cerând demisia grabnică a liberalilor.

(p- 381) CAZNĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1147, 3 iulie 1928. Semnat: „V.”.
Vezi nota de mai sus.

(p. 382) AL DOILEA PARLAMENT

Cuvântul, an. IV, nr. 1148, 4 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
Aceași problemă a împrumutului ca în articolele precedente’.

(p. 385) BILANȚUL UNEI TIRANII

Cuvântul, an. IV, nr. 1149, 5 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

În 1923 a avut loc în Bulgaria o lovitură de stat militaro-fascistă, în urma căreia puterea a fost preluată de un guvern condus de Alexandru Tankov. Vechiul premier, Alexandru Stamboliski, care formase un guvern de coaliție imediat după încheierea războiului, a fost asasinat. Au urmat represalii sângeroase împotriva țărănilor simpatizanți ai vechiului regim și a fugariilor politici.

(p. 387) AMĂGIREA D-LUI VINTILĂ

Dreptatea, an. II, nr. 215, 5 iulie 1928. Semnat: „V.”.

(p. 388) CATASTROFA GUVERNĂRII LIBERALE

Cuvântul, an. IV, nr. 1151, 7 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p.390) CRIZA

Cuvântul, an. IV, nr. 1152, 8 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 391) RECORDUL „SAVOIA”

Cuvântul, an. IV, nr. 1153, 9 iulie 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 393) DUPĂ DECLARAȚIILE D-LUI MANIU

Cuvântul, an. IV, nr. 1154, 10 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.

(p. 394) REGENȚA

Cuvântul, an. IV, nr. 1155, 11 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 395) RAMOLOCRAȚIA

Dreptatea, an. II, nr. 221, 12 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Tema luptei între generații, din perspectiva tinerilor care se simt sufocați de predominanța bătrânilor în viața publică, este o constantă în gândirea lui Vinea. În interviul publicat de F. Aderca în *Mișcarea literară* (și apoi în volumul *Mărturia unei generații*), Vinea declară cu superbie: „omul e interesant până la 35 de ani”. Acest pamflet, cu accente argheziene, reia titlul unui articol pe aceeași temă, dar mai temperat în expresie, tipărit în *Cuvântul* cu o lună în urmă (p. 364).

(p. 398) CRIZA DE GUVERN

Dreptatea, an. II, nr. 222, 13 iulie 1928. Semnat: „V.”.

(p. 399) DIRECȚIA NAȚIONALULUI

Cuvântul, an. IV, nr. 1157, 13 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.

- (P- 400) LEACURI
Cuvântul, an. IV, nr. 1158, 14 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 403) „KRASSIN”
Cuvântul, an. IV, nr. 1159, 15 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Despre tragedia cuceritorilor Polului Nord vezi articolul *Gânduri pentru Nobile* (p. 340) și nota respectivă.
- (p. 405) EPURAREA TEATRULUI NAȚIONAL
Cuvântul, an. IV, nr. 1160,16 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p. 406) BACALAUREATUL
Cuvântul, an. IV, nr. 1161, 17 iulie 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 407) VIESPARUL BALCANIC
Cuvântul, an. IV, nr. 1162,18 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
în legătură cu evenimentele sângeroase petrecute în țările balcanice după primul război mondial, a se vedea și articolul *Bilanțul unei tiranii* (p. 385) și nota respectivă.
- (p. 409) P G P
Cuvântul, an. IV, nr. 1163,19 iulie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 410) LACRIMI PENTRU OBREGON
Cuvântul, an. IV, nr. 1164,20 iulie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 411) ESEU DESPRE NERUȘINARE ȘI PROSTIE
Cuvântul, an. IV, nr. 1165,21 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 414) ETUVA DE LA NAȚIONAL
Cuvântul, an. IV, nr. 1166,22 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p. 415) „TE AUTORIZEZ SĂ GĂSEȘTI BANI!”
Dreptatea, an. II, nr. 230, 22 iulie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 417) BIRURILE DE LA ILOVĂȚ
Cuvântul, an. IV, nr. 1168,24 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.

- (p. 419) CONVOCAREA PARLAMENTULUI
Cuvântul, an. IV, nr. 1169, 25 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 420) O DEZMINȚIRE CU PORTRET
Cuvântul, an. IV, nr. 1170, 26 iulie 1928. Semnat: „Dr. C.”
- (p. 422) FISCUL ȘI VINTILĂ
Dreptatea, an. II, nr. 233,26 iulie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 423) 26 IULIE
Dreptatea, an. II, nr. 234,27 iulie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 425) ÎMPRUMUTUL, ȘI CE S-AR ALEGE DIN EL
Cuvântul, an. IV, nr. 1171,27 iulie 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p. 426) MESAGIUL
uvântul, an. IV, nr. 1172,28 iulie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”
- (p. 428) ORDINEA NOUĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1176, 1 august 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 430) CONCURENȚĂ ABSURDĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1178,3 august 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 431) CANIBALISM FISCAL
Dreptatea, an. II, nr. 240, 3 august 1928. Semnat: „I. V.”.
Vintilă Brătianu, prim-ministru și ministru de Finanțe, se afla în acele zile la Royat, în Franța, la băi. El urma să se întâlnească la Paris cu premierul Poincare în scopul unei acțiuni de mediere pentru obținerea unui împrumut german.
- (p. 433) CIRCULAȚIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1181,6 august 1928. Semnat: „V.”.
- (p. 434) DE LA ZAGREB LA BUCUREȘTI
Cuvântul, an. IV, nr. 1182, 7august 1928. Semnat: „Dr. C”.
- (p. 435) SE CAUTĂ UN ȘEF
Cuvântul, an. IV, nr. 1185,10 august 1928. Semnat: „I. V.”.

(P- 436) O PROFANARE
Cuvântul, an. IV, nr. 1186, 11 august 1928. Semnat: „I. Vinea”

(P- 437) DESFACERE
Cuvântul, an. IV, nr. 1189, 14 august 1928. Semnat: „V.”.

Nicolae Titulescu a demisionat din funcția de ministru de Externe în vara anului 1928, imediat după Sesiunea extraordinară a Parlamentului care a dat un vot de încredere guvernului în politica sa financiară. Gestul său însemna o desolidarizare față de guvernul liberal al lui Vintilă Brătianu și strica imaginea acestuia în fața opiniei publice. De aceea, profitând de plecarea în vacanță a lui Titulescu, la Veneția, oficialii n-au anunțat demisia.

(P- 439) CHETA
Cuvântul, an. IV, nr. 1190, 15 august 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 440) COMOARA DINTR-UN BECI
Cuvântul, an. IV, nr. 1191, 16 august 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p-443) HOȚII ȘI VARDIȘTHI
Cuvântul, an. IV, nr. 1193, 18 august 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 445) CREDITE PENTRU ÎNFOMETAȚI
Cuvântul, an. IV, nr. 1195, 20 august 1928. Semnat: „V.”.

(p.446) FRAUDE ȘI JUSTIȚIE
Cuvântul, an. IV, nr. 1202, 27 august 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 448) LUPTE CU TAURI
Cuvântul, an. IV, nr. 1202, 27 august 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 449) CAMPANIA NAȚIONAL-ȚĂRĂNISTĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1205, 30 august 1928. Semnat: „I. Vinea”.

La începutul toamnei lui 1928, Partidul Național-Țărănesc a anunțat că reia „campania de răsturnare a guvernului” pe care o declanșase în mai organizând „marea adunare națională” de la Alba Iulia (vezi articolul *Clipe de la Alba Mia* (p. 307) și nota respectivă.

(p.451) „POLITICA” MINORITĂȚILOR
Cuvântul, an. IV, nr. 1206, 31 august 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 453) LA 15 SEPTEMBRIE
Cuvântul, an. IV, nr. 1208, 2 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 454) SOVIETELE ȘI PACTUL KELLOGG
Cuvântul, an. IV, nr. 1210, 4 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
În 27 august 1928 a fost semnat, la Paris, de către 15 state - printre care SUA, Marea Britanie, Italia, Germania, Rusia - pactul Kellogg-Briand privind interzicerea războiului ca instrument al politicii naționale.

(p. 456) SATE FĂRĂ CÂINI
Cuvântul, an. IV, nr. 1212, 6 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 458) SPRE O POLITICĂ EXTERNĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1214, 8 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 460) AGONIE AGITATĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1215, 9 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 462) JUSTIȚIE DICTATORIALĂ
Cuvântul, an. IV, nr. 1217, 11 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p.464) CONSPIRAȚIILE BRĂȚIENILOR
Cuvântul, an. IV, nr. 1217, 11 septembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
Nu am reprodus extrasele din memoriile colonelului Polizu deoarece amploarea lor depășea cu mult comentariul lui Vinea.

(p. 465) DRAME DE AMOR
Cuvântul, an. IV, nr. 1219, 13 septembrie 1928. Semnat: „I. V.”.
În acele zile, ziarele - inclusiv *Cuvântul* - publică știri și comentarii ample în legătură cu o serie de crime pasionale care au avut loc, două la București și una la Constanța.

(p. 466) PACTOMANIA
Cuvântul, an. IV, nr. 1220, 14 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 467) ÎNTOARCEREA
Cuvântul, an. IV, nr. 1221, 15 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 469) ÎNTRE MINIȘTRI ȘI MANDARINI
Cuvântul, an. IV, nr. 1224, 18 septembrie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 470) BUDAPESTA
Cuvântul, an. IV, nr. 1225, 19 septembrie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 472) FOAMETE, MIZERIE, TRISTEȚE
Cuvântul, an. IV, nr. 1227, 21 septembrie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 473) CUM SE APĂRA STELIAN
Cuvântul, an. IV, nr. 1228, 22 septembrie 1928. Semnat: „Dr. C”.
Articolul se referă la o afacere de concesiune a unor terenuri petrolifere din județul Dâmbovița, în care au fost implicați mai mulți fruntași politici. Din ordinul ministrului de Justiție, Stelian Popescu (director al ziarului *Universul*), aceștia au fost arestați sub acuzația comiterii unor fraude în dauna statului. Avocatul apărării, celebrul jurist Istrate Micescu, a considerat abuzivă arestarea inculpaților și, pledând pentru nevinovăția lor, l-a acuzat pe Stelian Popescu că „îmbracă haina purificatorului și moralizatorului” și de fapt „otrăvește” opinia publică.
- (p. 474) SLUȚIREA DIN ALCOV
Cuvântul, an. IV, nr. 1234, 28 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Din nou Vinea comentează o știre de scandal din domeniul crimelor senzaționale care rețineau atenția presei zile întregi (vezi și articolul *Drame de amor*, p. 465).
- (p. 475) ȘNAPAN SAU ASASIN?
Cuvântul, an. IV, nr. 1235, 29 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Articolul este o continuare a celui anterior.
- (p. 477) DUȘMANUL CUIBURILOR
Cuvântul, an. IV, nr. 1236, 30 septembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 480) ULTIMA ZI
Cuvântul, an. IV, nr. 1237, 1 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.

- Vinea se lasă antrenat de povestea Don Juanului criminal, consacrandu-i încă un articol (vezi *Slufirea din alcov*, p. 474 și *Șnapan sau asasini*, p. 475).
- (p. 481) BOUL
Cuvântul, an. IV, nr. 1238, 2 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Republicat în *Facla*, an. XI, nr. 465, 25 iulie 1932, cu același titlu, sub genericul „Istorie naturală” și semnat „D-rul Caligari”.
- (p. 482) ARISTOCRAȚIE ȘI POPULARITATE
Cuvântul, an. IV, nr. 1239, 3 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 484) CAPUL LUI BĂLAN
Cuvântul, an. IV, nr. 1241, 5 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 485) CANDID SAU MIC TRATAT DE GAZETĂRIE. I
Cuvântul, an. IV, nr. 1241, 5 octombrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.
Acest text despre condiția gazetarului inaugurează un mic ciclu de articole pe aceeași temă, fiind urmat de alte două, la 1 noiembrie (vezi p. 528) și 8 noiembrie (p. 534). Dar numerotarea textelor ridică un semn de întrebare, deoarece după „I” urmează „III” și „IV”. N-am reușit să elucidăm această omisiune sau eroare.
- (p. 487) D. VINTILĂ BRĂȚIANU ȘI FUNCȚIONARI
Cuvântul, an. IV, nr. 1242, 6 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 489) FOAMETE
Cuvântul, an. IV, nr. 1244, 8 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 490) „VOINȚA”
Cuvântul, an. IV, nr. 1244, 8 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.
- (p. 491) „CAPRA BESE ȘI OAlA PATE RUȘINEA...”
Cuvântul, an. IV, nr. 1245, 9 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 493) GRIPA
Cuvântul, an. IV, nr. 1246, 10 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 495)

UN CAZ

Cuvântul, an. IV, nr. 1248, 12 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.

Cea mai radicală schimbare a atitudinii lui Vinea față de o personalitate politică s-a petrecut în cazul generalului Alexandru Averescu. După ce, imediat după război, l-a celebrat ca pe un adevărat salvator al neamului, crezând în patriotismul și fermitatea sa morală (vezi *Generalul Averescu* din voi. IV al ediției noastre, p. 137), a cunoscut de-a lungul anilor dezamăgirea în raport cu actele politice tot mai șovăielnice și inconsistente ale bătrânului general. Articolele lui surprind momentul când Averescu preia conducerea guvernului în 1920, fiind abil manevrat de I. C. Brătianu (*Momâia*, voi. V, p. 60) și apoi promovează unele legi antipopulare (*Avortonul*, voi. V, p. 114). Personajul mitic al militarului de carieră, creat în anii războiului, se redimensionează și se micșorează în ochii lui Vinea, trecând de la compromis la ridicul.

(p. 497)

PAMFLET ȘI PAMFLETARI

Cuvântul, an. IV, nr. 1249, 13 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.
Republicar în *Curentul*, an. II, nr. 459, 29 aprilie 1929, cu titlul *Diatriba* și semnătura „I. Vinea”; în *Contimporanul*, an. VIII, nr. 85, 10 noiembrie 1929, cu titlul *Pamflet și pamfletari* și semnătura „I. Vinea”.

Variante

A - *Cuvântul*; B - *Curentul*; C - *Contimporanul*

- p.497 r. 12 atribuțiile A, B: atribuțiunile C;
r. 15 adesea și agent A, C: și agent B;
- p. 498 r. 12-13 impostură statuară A, B: impozantă statuară C;
r. 21-22 al echilibrului instabil între puteri, dar în tot cazul, al echilibrului A, B: al echilibrului C;
- r. 22 Numai astfel A, C: Numai în acest fel B.

(p. 499)

TĂLMĂCIRI

Cuvântul, an. IV, nr. 1250, 14 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 501)

PARCURI ȘI PĂDURI

Cuvântul, an. IV, nr. 1251, 15 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 503)

PROHOD

Cuvântul, an. IV, nr. 1252,16 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 505)

DUCE SAU CAESAR?

Cuvântul, an. IV, nr. 1253, 17 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 507)

LA ODORHEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1254, 18 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 508)

„APERITIVUL”

Cuvântul, an. IV, nr. 1255,19 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 509)

SFORȚĂRILE INUTILE

Cuvântul, an. IV, nr. 1256,20 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 512)

TRIBUNALUL SPECIAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1257,21 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 513)

OMUL CIFRELOR

Cuvântul, an. IV, nr. 1258,22 octombrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari”.

(p. 514)

SISTEMUL PATRIEI ÎN PERICOL

Cuvântul, an. IV, nr. 1260, 24 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 516)

POLEMICA BRĂTIANU-MADGEARU

Cuvântul, an. IV, nr. 1262,26 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 519)

POVEȘTEA UNEI CONSPIRAȚII

Cuvântul, an. IV, nr. 1262,26 octombrie 1928. Semnat: „Dr. C”.

(p. 520)

EXERCIȚII DE LOGICĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1263,27 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 522)

„CENTRUL POLITIC”

Cuvântul, an. IV, nr. 1264,28 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 523)

DESCOMPUNERE

Cuvântul, an. IV, nr. 1265, 29 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 525)

CAPUL ȘI IDEEA

Cuvântul, an. IV, nr. 1266,30 octombrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 527)

EVOCARE: DOUA FEMEI

Cuvântul, an. IV, nr. 1267, 31 octombrie 1928. Semnat: „I. V.”.

(P- 528)

STÂNGA SAU DREAPTA? (Ori *Mic tratat de gazetărie* - III)

Cuvântul, an. IV, nr. 1268, 1 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari”.

Textul se înscrie într-o serie de articole intitulată *Mic tratat de gazetărie*, fie incompletă, fie greșit numerotată (vezi nota de la pag. 611).

„Micul tratat de gazetărie” al lui Vinea este o confesiune deghizată a ziaristului care își mărturisește experiențele, modelele, dezamăgirile. Tânărul Fabriciu, acest Candide care se avântă în gazetărie cu sinceritatea și înflăcărea unui aspirant la idealuri morale înalte, se confruntă curând cu abilitatea directorului de gazetă de a se „descurca” în lumea politică, de a se adapta versatil situațiilor nu totdeauna curate. Nu e greu de recunoscut în personajul directorului „de stânga”, „celebru prin numeroasele sale arestări politice”, figura lui N. D. Cocea, la revistele cărui Vinea a colaborat ani de-a rândul, pamfletar temut și modelul său în arta pamfletului. (De altfel, numele „Mihoară” e străveziu - Cocea semna frecvent „Nicoară” -; la fel și inițialele „I. G. D.”, adică I. G. Duca, personalitate marcantă a Partidului Liberal.)

(p. 530)

ÎMPRUMUTUL BULGAR

Cuvântul, an. IV, nr. 1269, 2 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. C”.

(P- 532)

LIBERTATE ÎN EXTREMIS

Cuvântul, an. IV, nr. 1272, 5 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.”.

Criza guvernamentală din 1928 a durat mai mult decât se așteptau forțele de opoziție. Presiunea Partidului Național-Țărănesc care a atins punctul culminant în mai, la „marea adunare națională” de la Alba-Iulia, se lovea de încăpățânarea Partidului Liberal de a nu ceda puterea. La 1 octombrie premierul Vintilă Brătianu a adresat Regenței un memoriu în care se pronunța pentru un guvern de uniune națională, în vederea „aducerii la cumințenie a Partidului Național-Țărănesc”. Deoarece Regența nu a dat curs propunerii sale, la 1 noiembrie Vintilă Brătianu a trimis un nou memoriu, în care anunța că, dacă nici în acest caz nu va primi un răspuns, își va depune mandatul. Întrucât Regența nu a reacționat, guvernul liberal și-a depus demisia în ziua de 3 noiembrie (Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *op. cit.*, p. 188).

(p. 533)

ACT DE DECES

Cuvântul, an. IV, nr. 1273, 6 noiembrie 1928. Semnat: „V.”.

Demisia guvernului condus de Vintilă Brătianu a marcat încheierea unui deceniu de dominație liberală. În perioada cunoscută sub denumirea de „marea guvernare liberală” s-au constituit și afirmat instituțiile statului național unitar

român și s-au realizat progrese remarcabile în toate domeniile de activitate, în special în cel economic. Dar atunci opinia publică nu avea și nu putea avea o opinie obiectivă asupra realizărilor liberale. Nu numai Vinea, care s-a manifestat constant ca antiliberal și antibrătienist, ci și alte voci din presa românească a momentului au atribuit liberalilor neîmpliniri și nemulțumiri generalizate, percependu-i ca pe o oligarhie de profitori și ca pe autorii unei dictaturi nemaîntâlnite în istoria românilor. De aceea, vestea demisiei guvernului Vintilă Brătianu a fost primită cu satisfacție, în speranța unei schimbări, a unei „ere noi”, de bunăstare, democrație și libertate (*Ibidem*).

(p. 534)

MIC TRATAT DE GAZETĂRIE *IV Stânga sau dreapta*

Cuvântul, an. IV, nr. 1275, 8 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari”.

Ultimul text din ciclul cu acest titlu (v. pag. 485 și pag. 528) este o mărturisire dramatică privind servitiile meseriei de gazetar și „infernul” muncii redacționale fără sfârșit, care nu „izbucnește” întâmplător în toamna anului 1928. Este unul dintre anii grei ai ziaristului Vinea, de muncă istovitoare zi de zi, fără vacanță de vară, uneori chiar cu două articole în același număr de gazetă.

(p. 536)

CÂND CORBII PLEACĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1276, 9 noiembrie 1928. Semnat: „V.”.

(p. 537)

ÎNCREDERE

Cuvântul, an. IV, nr. 1281, 14 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.”.

După demisia lui Vintilă Brătianu, Regența l-a însărcinat pe Nicolae Titulescu cu misiunea de a forma un nou guvern, de uniune națională. Dar negocierile între partidele politice au eșuat, izbindu-se de refuzul Partidului Național-Țărănesc. În această situație, Regența i-a încredințat mandatul lui Iuliu Maniu, la 8 noiembrie.

Ion Vinea salută cu satisfacție căderea liberalilor și instaurarea guvernului național-țărănesc, pe care îl numește „guvernul națiunii”.

(p. 538)

UN ÎNCEPUT

Cuvântul, an. IV, nr. 1282, 15 noiembrie 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 539)

INCIDENTE

Cuvântul, an. IV, nr. 1283, 16 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 541)

SCORPIONII

Cuvântul, an. IV, nr. 1284, 17 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

O dată cu formarea guvernului, s-a hotărât dizolvarea Parlamentului și organizarea de alegeri în zilele de 12 decembrie, pentru Adunarea Deputaților și 15-19 decembrie, pentru Senat.

(p. 542) GVERNUL ȘI COMUNIȘTII

Cuvântul, an. IV, nr. 1285, 18 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

Dacă imediat după Revoluția bolșevică din 1917 Vinea privea cu încredere ascensiunea comuniștilor, în Rusia ca și la noi, asimilându-i cu un partid al muncitorimii de la orașe, iată că după un deceniu opinia lui s-a schimbat. Organizarea Internațională comuniste i-a transformat pe militanții de la noi - spune el - în agenți ai unei puteri străine, puterea Sovietelor.

(p. 544) GRABNICA DEPARAZITARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1286, 19 noiembrie 1928. Semnat: „V.”

(p. 545) IZBÂNDA CEA NEÎNDOIELNICĂ

Cuvântul, an. IV, nr. 1288, 21 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 547) ACTE DE PROVOCARE

Cuvântul, an. IV, nr. 1290, 23 noiembrie 1928. Semnat: „Dr. C.”.

(p. 548) LIBERAREA MAGISTRATURII

Cuvântul, an. IV, nr. 1291, 24 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 550) ÎNFĂPTUIRI ȘI NĂDEJDI

Cuvântul, an. IV, nr. 1292, 25 noiembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 552) SFÂRȘITUL

Cuvântul, an. IV, nr. 1302, 5 decembrie 1928. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 554) NOTE DE PROVINCIE

Cuvântul, an. IV, nr. 1305, 8 decembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p. 555) VINTILESCUL DEFICIT

Cuvântul, an. IV, nr. 1308, 11 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.”.

(p. 557) SITUAȚIA PARTIDULUI LIBERAL

Cuvântul, an. IV, nr. 1318, 21 decembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari”.

Vicelul Nfidulul Nmlonul-I Arancsc in alegerile din decembrie 1928 a înseninai MI mtl WM#10w mar* electorul al unui partid politic din perioada interbelici: 77,7*H, 11k'HIII, In schimb, au înregistrat un dureros eșec: 6,55%, adică numai 1) Utpulilj

(p.559) INTERIORUL MODERN

CimUIII, m, IV. nr. 1319, 22 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.” Republicai In *Conilm/xinimil. an. VIII, nr. 78, ianuarie 1929, sub titlul Interiorul nou și xamnlura ..I. Vinar.*

Textul din *Contimporanul* prezintă câteva modificări:

p. 559, r.12-13 - modernistă (luăm termenii în sensul lor cel mai general) > modernistă;

r. 21 - inaterialuri > materiale;

p. 560 r. 4 - inclus > închis

(p. 561) TAXE PE AUTOMOBILISM

Cuvântul, an. IV, nr. 1321, 24 decembrie 1928. Semnat: „Dr. C.”.

(p.562) TEMPI PASSATI

Cuvântul, an. IV, nr. 1322, 25 decembrie 1928. Semnat: „Dr. Calligari”.

Este posibil ca acest „tablou” ironic al unei călătorii în scop de propagandă electorală în Maramureș, eșuată, să fie o amintire din 1919 când Vinea a participat la campania electorală a „Grupului Popular Independent” (cu sigla „Clopotul”) pe a cărui listă figurau dr. N. Lupu, N. D. Cocea, H. Sanielevici, Gh. Costa-Foru și alții. Numele „directorului ziarului” menționat în articol e Nicoară, pseudonimul lui N. D. Cocea, iar ziarul în redacția căruia lucra „Jean” (posibil Ion Vinea) era desigur *Facla*.

(p. 563) GVERNUL ȘI FUNCȚIONARIII

Cuvântul, an. IV, nr. 1323, 28 decembrie 1928. Semnat: „D-rul Calligari”.

(p.565) DE LA IDEOLOGIE LA ACȚIUNE

Cuvântul, an. IV, nr. 1323, 28 decembrie 1928. Semnat: „I. V.”.

(p. 566) ȘAPTE MILIOANE

Cuvântul, an. IV, nr. 1326, 31 decembrie 1928. Semnat: „I. V.”.

CUPRINS

<i>Notă asupra volumului VII</i>	V
--	---

1927

Cititorul și cartea.....	3
Anul parlamentar.....	4
D. C. Argetoianu despre legea presei.....	7
Asigurarea negustorilor.....	10
Conflictul dintre liberali și guvern.....	11
Prima ședință de după vacanță.....	12
Proiectul reorganizării CFR.....	13
Ședința de sâmbătă a Camerei.....	15
Criticile aduse Proiectului de organizare a CFR.....	16
Solidaritatea partidelor față de decizia Tribunalului Arbitrai din Paris	17
Comunicări și continuarea discuției proiectului de reorganizare a CFR	18
[Ziua celor trei generali].....	19
Istoricul Tratatului franco-român.....	21
Două înfrângeri liberale.....	23
Incinta Camerei pe ziua de ieri.....	24
[Discursul d-lui D. R. Ioanițescu].....	27
înființarea fabricilor de locomotive.....	28
Votarea Legii fabricilor de locomotive.....	29
înființarea Institutului de igienă.....	30
Comunicări și interpelări.....	31
Mașina de votare de legi funcționează bine.....	32
Cauzele eșuării vaselor S.M.R.....	33
Interpretarea legii agrare.....	35
Nevoile invalizilor și orfanilor de război.....	35
Amnistierea delictelor electorale.....	36

Asistența invalizilor, orfanilor și văduvelor.....	38
Acțiunea dr-ului Lupu.....	38
Reorganizarea I. O. V.-ului.....	41
Proiectul I. O. V. a fost luat în considerație.....	42
Declarația d-lui dr. Lupu la Cameră.....	43
Comunicări și interpelări.....	45
Manifestația Parlamentului pentru ratificarea Italiei.....	46
Soc. I.A.R. și chestia avioanelor.....	47
Un incident cu dedesubturi.....	48
Ședința de sâmbătă a Camerei.....	50
Organizarea Camerelor de muncă.....	51
Organizarea Camerelor de muncă [2].....	52
Legea Camerelor de muncă.....	53
Chestiunea avioanelor și comisioanelor date Soc. I. A. R.....	54
Discuția proiectului Camerelor de muncă.....	55
Ședința de sâmbătă a Camerei.....	56
Salutul pentru escadra și poporul francez.....	57
Chestia taberelor de instrucție.....	58
în memoria lui Sandu-Aldea.....	58
Ingerințele de la Teleorman provoacă scandaluri.....	59
Guvernul și agitațiile studențești.....	60
Dezacordul între d-nii Cuza și Iliescu.....	61
Opoziția protestează contra ingerințelor din Teleorman.....	63
Legea organizării pescăriilor.....	65
Discuția Legii construcțiilor.....	67
Comunicări și interpelări.....	68
Votarea Legii Camerelor agricole.....	69
Discuția Legii chiriilor.....	70
Legea chiriilor la Cameră.....	72
Tratatul italo-maghiar în discuția Camerei.....	73
Legea timbrului în discuția Camerei.....	74
Ultimele ședințe ale Parlamentului.....	76
Frământări averescane.....	77
Exodul din Capitală.....	79
Platforma oligarhiei.....	80
Neizbutiri.....	82
în contra albilor.....	83
Ședința Adunării Naționale.....	84

Ridicarea stării de asediu.....	85
Puterea întunericului.....	86
Un roman nou.....	87
D. Vintilă Brătianu despre Legea armonizării.....	88
Pentru document.....	90
Criticile d-lui Iorga la Legea armonizării.....	91
Discuția Legii armonizării salariilor.....	91
Stabilizarea leului și criza economică.....	93
Școala românească din Turtucaia.....	95
Izbânda omului.....	95
Căminul intelectual.....	96
Închiderea Sesiunii Extraordinare.....	97
Cultură și sport.....	100
Falsa numărătoare a populației.....	101
Ispitirea de pe Dâmbovița.....	102
O inițiativă culturală.....	105
Câinii din București.....	106
Zmei și căpcăuni.....	107
Note despre plagiat.....	108
Prevenirea ingerințelor.....	109
Darul lui Eminescu.....	110
Expoziția cărții.....	112
Fonduri secrete.....	113
Întreruperea la Mesaj.....	113
Criticul.....	115
Declarațiile d-lui Brătianu.....	116
Cântecul de rușine.....	117
Tocmeala în jurul amnistiei.....	118
Limba diplomatică.....	119
Un ordin subversiv.....	120
Când calci în străchini.....	122
Deschiderea Parlamentului.....	123
Doi lorzi cari s-au ignorat.....	124
Conrupătorul.....	126
Între afaceri și epidemii.....	128
Viesparul.....	130
Reședințe de vară.....	131
Avangardă.....	133

Leul și lireta.....	134
Metamorfoza tânărului Wolf.....	136
Opera cuvintelor.....	138
Proza românească a lui Adrian Maniu.....	140
Ultimele isprăvi.....	142
Partidul înarmat.....	144
Pregătirea Congresului Latin.....	146
Negustorii în templu.....	148
Match	149
Mazăliri.....	150
Tiftele Sorellei	152
Ordinea anarhică.....	154
Zvârcoliri.....	156
Examen politic.....	157
Campania culturală.....	159
încurcături.....	161
Adunarea națională de la Alba-Iulia.....	162
Plângeri studentești.....	164
Ardealul provocat.....	165
O declarațiune de proprietate.....	167
Tensiune arterială.....	169
Guvernul sau puterea?.....	170
în străchini.....	173
Greșelile doctorului Racovski.....	174
Vorba și fapta.....	176
Când sfineșii vorbesc.....	178
O agonie.....	180
în contra Ardealului.....	182
Sensul precis.....	183
Distinguo	185
De cap.....	186
IarBalcicul.....	188
Printre falimente.....	189
Escrocherie literară.....	190
Paznicul Regenței.....	192
Unealta.....	193
Atentatul.....	195
Consecințe.....	196

Prințul și ministrul.....	197
Libera discuție.....	198
Anastasia.....	200
Guvernul și Universitatea.....	202
Cancelarul și presa.....	203
„Nu se mai aude Ronul!”.....	204
Spaima legiferată.....	206
Guvernul.....	207
Dificultăți.....	208
Domnia moșnegilor.....	210
Echivocul.....	212
Un proscris?.....	213
Dania și pățania.....	214
Rezistența cetățenească.....	215
O statuie.....	•• 217
Neprevăzutul.....	219
Brătienism și liberalism.....	221
Ieri și azi.....	223
Vivat, crescat, floreat	224
Sfidări încheigate.....	225
Higiena succesului.....	226
Liberalii fără cap.....	229
Șomaj.....	231

1928

Cafenea.....	233
Chiriașii, Lupu și Popescu.....	234
La Gene va.....	235
Forțe noi.....	237
Flămânzitorul.....	239
Legea buchiei.....	242
Politica pederastă a României.....	243
Racul, broasca și o știucă.....	246
Declarațiunile d-lui Iuliu Maniu.....	247
„Patria în pericol”.....	250
Panica.....	252

Criza e deschisă.....	254
„De ce să demisionez?“.....	256
La pământ!.....	258
întâmplare cu îngeri.....	260
„Patria în pericol“.....	261
Camil (Petrescu).....	264
Neoțărăniștii.....	265
Corabia cu guzgani.....	266
Corespondențe.....	269
Recapitulări.....	271
Concurență.....	273
Harta Europei.....	275
Omul cu șurub.....	279
Acalmie?.....	280
Iluzia vistiernicului.....	282
Semne rele de Paști.....	283
„Chestia țărănească“.....	285
Primărie și artă.....	288
Anomalii.....	289
Viitorisme.....	291
Spovedania unuia.....	292
însemnări pe o carte.....	295
Guvernul și granițele.....	297
O comemorare.....	299
Apelul la națiune.....	300
Incultura ministerială.....	303
Rezistența cetățenească.....	305
Clipe de la Alba-Iulia.....	307
Liberalii, muncitorii și plugarii.....	309
Prefață la un epitaf.....	311
Curajul spaimei.....	313
„Chemăriștii“.....	314
Timpul și guvernarea.....	316
„Moneda mărunță“.....	319
Urgia fiscală.....	320
Resurecție.....	322
Adunare Națională.....	323
Familie.....	325

Cum se menține un guvern.....	326
Stomac.....	329
Despre amor.....	331
Rezultatul.....	332
Argumentul culturii.....	334
Fericita neizbândă.....	336
încă un cuvânt.....	339
Gânduri pentru Nobile.....	340
Năravuri și primejdii.....	341
Grijile d-lui Titulescu.....	343
După patruzeci de ani.....	344
Jurământul.....	346
Guvernanții orbi.....	347
Takismul și revoluția.....	349
încă un mare discurs.....	350
Proasta satului.....	353
De la Mussolini la Bethmann-Hollweg.....	355
O probă de mister.....	356
îndemn la legalitate.....	358
Pentru 13 ani.....	359
Atentatorul.....	361
Cultul eroului prea-cunoscut.....	363
Ramolocrația.....	364
Apel către sinucigași.....	365
Noi și ceilalți.....	368
Foame.....	370
Dincolo de cuvinte.....	371
D. Titulescu, liberalii și alții.....	373
Două orașe.....	375
Necromanul.....	377
Dificultățile situațiunei.....	378
Ecou de la Alba-Iulia.....	380
Caznă.....	381
Al doilea Parlament.....	382
Bilanțul unei tiranii.....	385
Amăgirea d-lui V intilă.....	387
Catastrofa guvernării liberale.....	388
Criza.....	390

Recordul „Savoia”.....	391
După declarațiile d-lui Maniu.....	393
Regența.....	394
Ramolocrația.....	395
Criza de guvern.....	398
Direcția Naționalului.....	399
Leacuri.....	400
„Krassin”.....	403
Epurarea Teatrului Național.....	405
Bacalaureatul.....	406
Viesparul Balcanic.....	407
P. G. P.....	409
Lacrimi pentru Obregon.....	410
Eseu despre nerușinare și prostie.....	411
Etuva de la Național.....	414
„Te autorizez să găsești bani!”.....	415
Birurile de la Ilovăț.....	417
Convocarea Parlamentului.....	419
O dezmințire cu portret.....	420
Fiscul și Vintilă.....	422
26 iulie.....	423
împrumutul, și ce s-ar alege din el.....	425
Mesagiu I.....	426
Ordinea nouă.....	428
Concurență absurdă.....	430
Canibalism fiscal.....	431
Circulația.....	433
De la Zagreb la București.....	434
Se caută un șef.....	435
O profanare.....	436
Desfacere.....	437
Cheta.....	439
Comoara dintr-un beci.....	440
Hoții și vardistii.....	443
Credite pentru înfometăți.....	445
Fraude și justiție.....	446
Lupte cu tauri.....	448
Campania național-țărănistă.....	449

„Politica” minorităților.....	451
La 15 septembrie.....	453
Sovietele și Pactul Kellogg.....	454
Sate fără câini.....	456
Spre o politică externă.....	458
Agonie agitată.....	460
Justiție dictatorială.....	462
Conspirațiile Brătienilor.....	464
Drame de amor.....	465
Pactomania.....	466
întoarcerea.....	467
între miniștri și mandarini.....	469
Budapesta.....	470
Foamete, mizerie, tristețe.....	472
Cum se apără Stelian.....	473
Slușirea din alcov.....	474
Șnapan sau asasin?.....	475
Dușmanul cuiburilor.....	477
Ultima zi.....	480
Boul.....	481
Aristocrație și popularitate.....	482
Capul lui Bălan.....	484
Candid sau: Mic tratat de gazetărie I.....	485
D. Vintilă Brătianu și funcționarii.....	487
Foamea.....	489
„Voința”.....	490
„Capra bese și oaia pate rușinea...”.....	491
Gripa.....	493
Un caz.....	495
Pamflet și pamfletari.....	497
Tălmăciri.....	499
Parcuri și păduri.....	501
Prohod.....	503
Duce sau Caesar?.....	505
La Odorhei.....	507
„Aperitivul”.....	508
Sfârșurile inutile.....	509
Tribunalul Special.....	512

Omul cifrelor.....	513
Sistemul patriei în pericol.....	514
Polemica Brătianu-Madgearu.....	516
Povestea unei conspirații.....	519
Exerciții de logică.....	520
„Centrul politic”.....	522
Descompunere.....	523
Capul și ideea.....	525
Evocare: Două femei.....	527
Stânga sau dreapta? (ori «Mic tratat de gazetărie» III).....	528
împrumutul bulgar.....	530
Libertate <i>in extremis</i>	532
Act de deces.....	533
Mic tratat de gazetărie IV. Stânga sau dreapta.....	534
Când corbii pleacă.....	536
încredere.....	537
Un început.....	538
Incidente.....	539
Scorpionii.....	541
Guvernul și comuniștii.....	542
Grabnica deparazitare.....	544
Izbânda cea neîndoielnică.....	545
Acte de provocare.....	547
Liberarea magistraturii.....	548
înfăptuiri și nădejdi.....	550
Sfârșitul.....	552
Note de provincie.....	554
Vintilescul deficit.....	555
Situația Partidului Liberal.....	557
Interiorul modern.....	559
Taxe pe automobilism.....	561
<i>Tempi passati</i>	562
Guvernul și funcționarii.....	563
De la ideologie la acțiune.....	565
Șapte milioane.....	566
<i>Note, comentarii, variante</i>	569

• • • • • \ }

iu
—w'''